

**FOR
REFERENCE ONLY**

S.P.C.K. BOOKSHOPS
43 Queen Victoria St., LONDON

€ 4.5

Nouum Testamentum
Latine

First edition 1911
Corrected edition 1920
Impression of 1926

NOUUM TESTAMENTUM
LATINE

SECUNDUM EDITIONEM SANCTI HIERONYMI

AD CODICUM MANUSCRIPTORUM FIDEM
RECENSUERUNT

† IOHANNES WORDSWORTH, S.T.P.

EPISCOPUS SARISBURIENSIS

ET

HENRICUS IULIANUS WHITE, A.M., S.T.P.

NOUI TESTAMENTI INTERPRETATIONIS PROFESSOR
APUD COLLEGIUM REGIUM LONDINI

EDITIO MINOR
CURANTE HENRICO I. WHITE

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO
LONDINI
APUD SOCIETATEM BIBLIOPHILORUM
BRITANNICAM ET EXTERNAM

OXONII

Excudebat Joannes Johnson

Typographus academicus

Printed in England

Copyright 1911 by Oxford University Press American Branch

PRAEFATIO AD LECTOREM

NOVI Testamenti Latini recensionis Hieronymianae, quam iamdudum 'Uulgatam' homines appellare solent, editio haec minor textum exhibet quem editione maiore¹ editores Iohannes Wordsworth, Episcopus Sarisburiensis, et Henricus I. White adprobauerunt, usque ad finem S. Pauli ad Romanos Epistolae; in reliquis uero Novi Testamenti libris ad textum componendum tantum eos codices inspexerunt quos maximi esse momenti rati sunt. Quapropter in altera quidem parte polliceri non possunt manum extremam accessisse operi, credunt tamen, cum demum editio maior typis impressa fuerit, fore ut textus eius ab hoc qui lectori beniuolo nunc commendatur haud multum abhorrere uideatur. In prioris operis parte nihil a textu editionis maioris differt, nisi quod continue neque secundum uersiculos Amiatinos, quos 'cola et commata' nuncupant uiri docti, impressus est; quod in nominibus

¹ Nouum Testamentum Domini Nostri Iesu Christi secundum editionem Sancti Hieronymi ad codicum manuscriptorum fidem recensuit Iohannes Wordsworth S.T.P., Episcopus Sarisburiensis, in operis societatem adsumto Henrico Iuliano White A.M. Oxonii: E Typographeo Clarendoniano.
MDCCCLXXXIX . . . MDCCCV.

PRAEFATIO AD LECTOREM

propriis etc., litteris capitalibus usi sumus ; quod interpunctionem uerborum ad normam, quantum fieri potuit, diuisionum in textu Amiatino adhibiturum addidimus ; quod eandem paragraphorum diuisionem quam in Reuisione Anglica, A.D. 1881 edita, inuenias secuti sumus ; quod interdum discrepantias orthographicas quae in editionem nostram maiorem irrepserant sustulimus ; denique quod menda preli pauca correximus. Capita et uersus eodem modo distinximus quo Robertus Stephanus in sua Bibliorum Latinorum editione quae A.D. 1555 in lucem prodiit. Sectiones canonesque Eusebianos secundum editionem accuratam uiri doctissimi Eberhardi Nestle¹ imprimendos curauimus. Scripturae sacrae locos parallelos selectos margini adposuimus ex eis quos in Nouo Testamento Anglico notis marginalibus plenius instructo² nuper edidit Prelum Clarendonianum ; est tamen ubi et editionem Nestelianam contulimus ; porro alios locos parallelos addidit editor si quando operae pretium esse uidebatur, quorum delectum dispositionemque siue recte siue perperam factam sibi uni lectorem rogat ut imputet.

Codices quos in Nouo Testamento citauimus hi sunt :—

¹ *Novum Testamentum Graece et Latine curauit E. Nestle : editio tertia recognita. Stuttgart : Privilegierte Württembergische Bibelanstalt, 1910.*

² *The New Testament in the Revised Version of 1881 with fuller references. Oxford : University Press, 1910.*

PRAEFATIO AD LECTOREM

A=Codex Bibliorum *Amiatinus*, nunc Florentinus, Bibliothecae Laurentianae (saec. VII–VIII), iussu Abbatis Ceolfridi in Northumbria scriptus; familiae tamen *Italicae* meridionalis satis antiquae, ut nobis uidetur, textum praebet.

C=Codex Bibliorum *Cauensis*, qui in monasterio Cauensi prope Neapolim exstat (saec. IX), in Hispania scriptus; optimam familiae *Hispanicae* formam, nostro iudicio, exhibet.

D=Codex Noui Testamenti *Armachanus* (Book of Armagh), nunc Dublinensis, Collegii Sanctae Trinitatis, saec. IX (A. D. 812 ut uidetur) scriptus; familiae *Hibernicae* textum exhibet.

F=Codex Noui Testamenti *Fuldensis* (saec. VI), iussu Uictoris Episcopi Capuae A.D. 541–546 scriptus, et ab ipso Uictore correctus; familiae antiquissimae *Italicae* est, et in Euangeliiis cum Amiatino concordat, quamquam per reliquos Noui Testamenti libros in alias partes it.

G=Codex Bibliorum *Sangermanensis*, nunc Parisinus, B. N. Lat. 11553 (saec. IX). In Mattheo ueteris uersionis est et in hac editione non citatur; in reliquis Noui Testamenti libris Uulgatae uersionis est et maximi momenti, quamuis interdum ex Graeco correctus, et hic illic lectionibus

PRAEFATIO AD LECTOREM

ueteris uersionis turbatus ; textum optimum familiae *Gallicae* meridionalis, ut nobis uidetur, exhibet.

H = Codex Bibliorum *Hubertianus*, nunc Musei Britannici Add. 24142 (saec. IX uel X) ; textum bonum et antiquum conseruat magna ex parte cum Amiatino concordantem ; sed haud raro corrector lectiones recensionis *Theodulfianae* in margine adscripsit ; Theodulfus enim episcopus erat Aurelianensis A. D. 788–821 et in textu Bibliorum emendando multum desudauit. Hubertiano desunt Actus Apostolorum, neque ultra 1 Pet. iv. 3 procedit.

V = Codex Bibliorum *Vallicellanus* B. vi, Romae seruatus (saec. IX) ; specimen optimum, ut uidetur, recensionis *Alcuinianae*, ab Alcuino iussu Caroli Magni susceptae et A. D. 801 perfectae. In Euangeliiis haec recensio maxime cum Amiatino concordat, in ceteris uero Noui Testamenti libris cum Fuldensi.

Praeter hos septem codices, quos per totum Nouum Testamentum testati sumus, duo Euangeliorum codices citauimus, cum propter uetustatem tum propter excellentiam lectionum ; codex uterque ex Italia originem trahere uidetur, scilicet

M = Codex Euangeliorum *Mediolanensis* Ambrosianus C. 39 Inf. (saec. VI).

PRAEFATIO AD LECTOREM

Z = Codex Euangeliorum *Harleianus*, Musei Britannici Harl. 1775 (saec. vii).

Ex editionibus impressis perpetuo citauimus recensiones Bibliorum *Sixtinam* (§), iussu et auctoritate Papae Sixti V, A. D. 1590, et *Clementinam* (℥), iussu et auctoritate Papae Clementis VIII, editas, quarum altera etiam hodie in Ecclesia Romana pro authentica habetur. Clementinae quidem tres editiones officiales editae sunt annis 1592, 1593, 1598, quae editiones non semper inter se consentiunt. Itaque, ubi uariantes lectiones maioris momenti sunt, annum proprium editionis post siglum addidimus, e. g. ℥ (1592), ℥ (93, 98); porro nonnumquam siglis ℥* et ℥^c indicauimus lectionem pristinam et correctiones postea factas in exemplari Clementino nunc in Bibliotheca Vaticana Romae ser-uato.¹

Sixtinam et Clementinam ubicumque a nostro textu discrepant citauimus, iis tantum uarietatibus exceptis quas infra in hac praefatione enumerabimus, scilicet quae ad orthographiam (p. xi), aut ad diuisionem uerborum (p. xiii) spectant; porro minutiora quaedam ubi §℥ habent siue j pro i, v pro u,

¹ Ad hanc rem usi sumus editione nouissima Clementina a u. cl. P. M. Hetzenauer curata, sc. Biblia Sacra Uulgatae Editionis ex ipsis exemplaribus Uaticanis inter se . . . collatis critice edidit P. M. Hetzenauer, O. C., Oeniponte mcmvi. Recensionis Sixtinae exemplaria in Museo Britannico et in Bibliotheca Societatis Bibliophilorum Britannicae et Ex-ternae seruata consulimus.

PRAEFATIO AD LECTOREM

siue interpunctionem exhibent non multum a nostra alienam, siue in usu capitalium litterarum aliquantum uariant, notatu digna non habuimus.

Codices manuscriptos contra numquam citauimus nisi ubi testimonium eorum magni momenti esse et aliquid ad textum archetypum enucleandum adferre uidetur. In notulis, lectionem a nobis adprobatam et in textum receptam semper litteris crassioribus impressimus; lectiones quae a textu nostro differunt litteris romanis, quas dicunt, impressae sunt. Hisce siglis et compendiis usi sumus:—

+	= addit, addunt
<i>om.</i>	= omittit, omittunt
>	= transponit, transponunt
<i>inc.</i>	= incipit, incipiunt
<i>init.</i>	= initium
<i>Inscr.</i>	= Inscriptio
<i>Subscr.</i>	= Subscriptio
<i>disting.</i>	= distinguit, distinguunt
<i>sec., tert., etc.</i>	= secundum, tertium, etc.
<i>al.</i>	= alii
<i>A*, Ae, etc.</i>	= A (manus prima), A (corrector), etc.

Cetera compendia et sigla per se clara erunt.

Uerborum quorundam orthographiae, in quibus scribendis editiones nostra et Clementina semper aut paene semper uariant, nullam in notulis nostris mentionem fecimus. Exempli causa proponantur

PRAEFATIO AD LECTOREM

haec, ubi lectionem nostram litteris crassioribus,
Clementinam romanis, impressimus.

adclamare, adcurrere : acc.

adferre (*interdum*), adfirmare, adfligere : aff.

adleuare : all.

adnuntiare : annunciare

adponere, adprehendere, adpropriare, adpropinquare :
app.

adquiescere, adquirere, adquisitio : acq.

adsidere, adsignare, adsimilare, adsistere : ass.

adspirare (*interdum*) : asp.

adstare, adsteterunt *et* adstiterunt : astare, astiterunt

adsumere (*interdum*), adsumsi (*interdum*), adsumtio :
assumere, assumpsi, assumptio

adulescens : adolescens

Barnaban : Barnabam

caena, caenare : coe.

Caiaphas, -phan : Caiphas, -pham

calciamentum, calciatus : calce.

caritas, carus : char.

circumire : circuire

conlaudare, conloqui : coll.

conpati, conpertus, compungere : comp.

contemptus, contemtor : contemptus, contemptor

corrigia : corrigia

cotidie, cotidianus : quot.

eicere : eijcere (*similiter* abijcere, adjicere, obijcere, pro-
ijcere, reijcere, subijcere, *etc.*)

elemosyna : eleem.

epistula : epistola

Esaias : Isaias

exsurgere : exurgere

faenerari, faenum : focn.

fiala : phiala

grabattum : grabatum

harena, harundo : ar.

PRAEFATIO AD LECTOREM

Helias : Elias

heresis : haeresis (*interdum*)

Hieremias, **Hiericho**, **Hierusalem**, **Hierosolyma** : Ier.

holus : olus

inlucescere, **inludere**, **inlusor**, **inluminare**, **inluminatio** : ill.

immaculatus, **inminere**, **inmittere**, **inmundus**, **inmunditia** : imm.

inpedire, **inponere**, **inpositio**, **impossibilis**, **inprudens**, **inpudicus**, **inpudicitia** : imp.

inreprehensibilis : irr.

intellegere : intelligere

Iohanna, **Iohannes** : Ioanna, Ioannes

Israhel : Israel

lacrima, **lacrimare** : lacryma, lacrymare

litus : littus

Mattheus : Matthaeus

mercennarius : mercenarius

milia : millia

Moses : Moyses

Nathanahel : Nathanael

nauem : nauim (*in Euangeliiis tantum*)

nuntiare, **denunt.**, **renunt.** : nunc., denunc., renunc.

oboedientia (*et inob.*), **oboedire**, **oboeditio** : obed.

oportunitas, **oportunus** : opp.

optuli (*interdum*) : obtuli

paenitentia, **paenitet** : poen.

paracletus : paraclitus

proeliari, **proelium** : prae.

querella : querela

quicquam, **quicquid** : quidq.

quotiens : quoties

Sarra : Sara

simulacrum : simulachrum

sollicitudo, **sollicitus** : soli.

spiritalis : spiritualis (*fere semper*)

PRAEFATIO AD LECTOREM

submittere (*interdum*) : submittere (*interdum*)

sumsi : sumpsi

temptare, temptatio : tent.

uilicare, uilicatio, uilicus : uill.

ungentum : unguentum

Item diuisiones uel coniunctiones uerborum, ubi constanter a nostra differt Clementina editio, in notulis negleximus. Tales sunt

(a) Diuisiones :

ab inuicem, ad inuicem : abinuicem, adinuicem

ante quam, plus quam, prius quam : antequam, plusquam, priusquam

bene facere (*fere semper*) : benefacere

de foris, de intus, de super, de sursum : deforis *etc.*

id ipsum, se ipsum, semet ipsum, te ipsum, uos ipsos, uosmet ipsos : idipsum *etc.*

legis peritus : legisperitus

ne quando, ne quis, si quidem : nequando, nequis, siquidem

pater familias, mater familias : paterfamilias, materfamilias

quo usque, quoad usque, usque quo : quousque *etc.*

terrae motus : terraemotus

uale facere : ualefacere

uerum tamen : uerumtamen

(b) Coniunctiones :

etsi, etiamsi : et si, etiam si

quomodo : quo modo **§** (*non ¶*)

Quo desiderio Iohannis Sarisburiensis Episcopi huius operis tam praecipui auctoris quam participis strenui afficiamur uerbis exprimere nequimus.

H. I. WHITE.

LONDINI, d. 24 Aug. 1911.

EPISTULA AD DAMASUM

BEATO PAPAE DAMASO HIERONYMUS

NOUUM opus facere me cogis ex ueteri, ut post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam et, quia inter se uariant, quae sint illa quae cum Graeca consentiant ueritate decernam. Pius labor, sed periculosa praesumptio, iudicare de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam et canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter uel indoctus, cum in manus uolumen adsumpserit et a salua quam semel inbibit uiderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in uocem, me falsarium me clamans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in ueteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduersum quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes, et uerum non esse quod uariat etiam maledicorum testimonio conprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot sunt paene quot codices. Sin autem ueritas est quaerenda de pluribus, cur non ad Graecam originem reuertentes ea quae uel a uitiosis interpretibus male edita uel a praesumptoribus imperitis emendata peruersius uel a librariis dormitantibus aut addita sunt aut mutata corrigimus? Neque uero ego de ueteri disputo testamento, quod a septuaginta senioribus in Graecam linguam uersum tertio gradu ad nos usque peruenit. Non quaero quid Aquila

EPISTULA AD DAMASUM

quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter nouos et ueteres medius incedat : sit illa uera interpretatio quam apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento, quod Graecum esse non dubium est, excepto apostolo Mattheo, qui primus in Iudaea euangelium Christi Hebraeis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat et diuersos riuulorum tramites ducit, uno de fonte quaerendum est. Praetermitto eos codices quos a Luciano et Hesychio nuncupatos paucorum hominum adserit peruersa contentio : quibus utique nec in ueteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quid licuit nec in nouo profuit emendasse, cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse quae addita sunt.

Igitur haec praesens praefatiuncula pollicetur quattuor tantum euangelia, quorum ordo iste est, Mattheus Marcus Lucas Iohannes, codicum Graecorum emendata conlatione sed ueterum. Quae ne multum a lectionis Latinae consuetudine discreparent, ita calamo temperauimus ut, his tantum quae sensum uidebantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant.

Canones quoque, quos Eusebius Caesariensis episcopus Alexandrinum secutus Ammonium in decem numeros ordinauit, sicut in Graeco habentur expressimus ; quodsi quis de curiosis uoluerit nosse quae in euangeliiis uel eadem uel uicina uel sola sint, eorum distinctione cognoscat. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius euangelista plus dixit, in alio, quia minus putauerint, addiderunt ; uel dum eundem sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quattuor primum legerat, ad eius exemplum ceteros quoque aestimauerit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, et in Marco plura

EPISTULA AD DAMASUM

Lucae atque Matthei, rursum in Mattheo Iohannis et Marci, et in ceteris reliquorum quae aliis propria sunt inueniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, et similia omnium scies et singulis sua quaeque restitues. In canone primo concordant quattuor, Mattheus Marcus Lucas Iohannes; in secundo tres, Mattheus Marcus Lucas; in tertio tres, Mattheus Lucas Iohannes; in quarto tres, Mattheus Marcus Iohannes; in quinto duo, Mattheus Lucas; in sexto duo, Mattheus Marcus; in septimo duo, Mattheus Iohannes; in octauo duo, Lucas Marcus; in nono duo, Lucas Iohannes; in decimo propria unusquisque, quae non habentur in aliis, ediderunt. Singulis euangeliiis ab uno incipiens usque ad finem librorum dispar numerus increscit. Hic nigro colore praescriptus sub se habet alium ex minio numerum discolorem, qui ad decem usque procedens indicat, prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum igitur aperto codice uerbi gratia illud siue illud capitulum scire uolueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, et recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quaerebas numerum eiusdem euangelistae qui et ipse ex inscriptione signatur inuenies, atque e uicinia ceterorum tramitibus inspectis quos numeros e regione habeant adnotabis; et cum scieris, recurrens ad uolumina singulorum, et sine mora, repertis numeris quos ante signaueras, reperies et loca in quibus uel eadem uel uicina dixerunt.

Opto ut in Christo ualeas et memineris mei, papa beatissime.

EXPLICIT EPISTULA HIERONYMI

CANONES I-II

CANON I, IN QUO QUATTUOR

Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh
8	2	7	10	211	121	238	21	306	187	290	174
11	4	10	6	220	122	239	77	310	191	297	69
11	4	10	12	220	129	242	85	313	194	294	172
11	4	10	14	220	129	261	88	314	195	291	166
11	4	10	28	244	139	250	141	314	195	291	168
14	5	13	15	244	139	250	146	315	196	292	175
23	27	17	46	274	156	260	20	318	199	300	176
23	27	34	46	274	156	260	48	320	200	302	178
23	27	45	46	274	156	260	96	320	200	302	180
70	20	37	38	276	158	74	98	325	204	310	184
87	139	250	141	280	162	269	122	326	205	311	188
87	139	250	146	284	165	266	55	326	205	313	194
98	96	116	40	284	165	266	63	328	206	314	196
98	96	116	111	284	165	266	65	331	209	315	197
98	96	116	120	284	165	266	67	332	210	318	197
98	96	116	129	289	170	275	126	334	212	321	201
98	96	116	131	291	172	279	156	335	214	324	199
98	96	116	144	294	175	281	161	336	215	317	198
133	37	77	109	295	176	282	42	336	215	319	198
141	50	19	59	295	176	282	57	343	223	329	204
142	51	21	35	300	181	285	79	348	227	332	206
147	64	93	49	300	181	285	158	349	228	333	208
166	82	94	17	302	183	287	160	352	231	336	209
166	82	94	74	304	184	289	170	352	231	336	211
209	119	234	100	306	187	290	162				

CANON II, IN QUO TRES

Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc
15	6	15	72	22	186	88	141	251	131	36	76
21	10	32	73	23	40	92	40	80	135	38	78
31	102	185	74	49	85	94	86	97	137	44	167
32	39	79	76	52	169	94	86	146	143	57	90
32	39	133	79	29	86	103	1	70	144	59	12
50	41	56	80	30	44	114	24	41	149	66	35
62	13	4	82	53	87	116	25	42	149	66	43
62	13	24	82	53	110	116	25	165	153	69	36
63	18	33	83	54	87	116	25	177	164	79	144
67	15	26	83	54	112	121	32	127	168	83	95
69	47	83	85	55	88	122	33	129	168	83	206
71	21	38	85	55	114	123	34	147	170	85	96
72	22	39	88	141	148	130	35	82	172	87	98

CANONES III-V

Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc
174	91	99	203	114	270	248	143	253	301	182	286
176	93	101	205	116	224	249	144	254	308	189	305
178	95	102	206	117	232	251	146	255	312	193	299
178	95	217	208	118	233	253	148	204	316	197	293
179	99	197	217	127	240	258	150	257	317	198	295
190	105	195	219	128	241	259	151	258	322	202	309
192	106	216	223	130	243	264	155	156	338	218	322
193	107	121	225	134	245	269	154	228	339	219	325
193	107	218	226	133	244	271	42	230	340	220	327
194	108	152	229	135	137	278	160	263	342	222	323
194	108	219	229	135	246	281	163	268	344	224	328
195	109	220	242	137	237	285	166	265	346	225	330
198	110	221	242	137	248	285	166	267	353	232	337
199	111	173	243	138	249	296	177	280	354	233	338
201	112	222	248	143	209	296	177	284			

CANON III, IN QUO TRES

Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh
I	14	1	64	65	37	111	119	148	112	119	87
I	14	3	90	58	118	112	119	8	112	119	90
I	14	5	90	58	139	112	119	44	112	119	142
7	6	2	97	211	105	112	119	61	112	119	154
7	6	25	111	119	30	112	119	76	146	92	47
59	63	116	111	119	114						

CANON IIII, IN QUO TRES

Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh
18	8	26	204	115	135	279	161	72	307	188	164
117	26	93	216	125	128	279	161	121	321	201	192
117	26	95	216	125	133	287	168	152	323	203	183
150	67	51	216	125	137	293	174	107	329	207	185
161	77	23	216	125	150	297	178	70	329	207	187
161	77	53	277	159	98	299	180	103	333	211	203
204	115	91									

CANON V, IN QUO DUO

Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc
3	2	30	49	46	153	55	170	68	105	96	184
10	8	34	194	47	134	57	61	78	108	102	69
12	11	36	162	48	191	58	60	84	111	104	71
16	16	38	53	49	150	60	171	86	109	105	193
25	46	40	52	51	59	61	64	93	145	107	73
27	48	41	55	53	125	65	172	95	160	108	115
28	47	43	123	54	54	66	66	96	182	110	118

CANONES VI-X

Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc
119	126	138	168	183	198	231	215	241	175	265	157
125	62	156	57	187	199	232	142	255	202	266	155
127	128	158	226	197	272	234	136	256	205	266	157
128	132	162	161	213	235	236	135	257	213	267	158
129	130	175	200	221	181	237	138	261	207	270	229
132	81	182	187	228	139	238	140	262	212	272	231
134	120	182	189	231	176	240	141				

CANON VI, IN QUO DUO

Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc
9	3	145	60	165	80	224	131	275	157	309	190
17	7	148	65	169	84	246	140	282	164	311	192
20	9	152	68	173	89	247	142	286	167	330	208
22	11	154	71	180	100	250	145	288	169	337	217
44	126	157	72	189	103	252	147	290	171	341	221
77	63	159	73	202	113	254	149	292	173	347	226
100	98	160	76	214	120	260	152	298	179	350	229
139	45	163	78	215	124	263	153	305	185		

CANON VII, IN QUO DUO

Mt	Ioh	Mt	Ioh	Mt	Ioh	Mt	Ioh
5	83	19	32	120	82	207	101
19	19	19	34	185	215		

CANON VIII, IN QUO DUO

Lc	Mc	Lc	Mc	Lc	Mc	Lc	Mc	Lc	Mc
23	12	27	28	89	56	103	97	277	216
25	14	28	17	91	61	247	136	335	230
27	16	84	48	100	75				

CANON IX, IN QUO DUO

Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh
30	219	274	227	303	186	307	190	312	190	341	221
30	222	274	229	303	190	312	182	340	213	341	223
262	113	274	231	307	182	312	186	340	217	341	225
262	124	303	182	307	186						

CANON X, IN QUO MATTH. PROPRIE

2	33	56	106	136	181	210	235	319
4	35	75	109	140	184	212	239	324
6	37	81	113	151	186	218	245	327
13	39	89	115	155	188	222	268	345
24	42	91	118	167	191	227	273	351
26	45	99	124	171	196	230	283	355
29	52	101	126	177	200	233	303	

CANON X

CANON X, IN QUO MARC. PROPRIE

9	43	58	70	81	90	94	104	132	213
31	46	62	74	88	92	101	123	186	

CANON X, IN QUO LUC. PROPRIE

1	31	106	149	176	201	236	278	308
3	50	107	151	178	203	252	283	316
5	51	113	154	180	208	256	288	320
9	67	117	159	183	210	259	296	326
18	68	122	163	188	214	264	298	331
20	72	124	164	190	223	271	301	334
22	75	131	166	192	225	273	304	339
29	104	143	174	196	227	276	306	342

CANON X, IN QUO IOH. PROPRIE

4	31	58	81	108	134	157	181	212
7	33	60	84	110	136	159	189	214
9	36	62	86	112	138	163	191	216
11	39	64	89	115	140	165	193	218
13	41	66	92	117	143	167	195	220
16	43	68	94	119	145	169	200	224
18	45	71	97	123	147	171	202	226
22	50	73	99	125	149	173	205	228
24	52	75	102	127	151	177	207	230
27	54	78	104	130	153	179	210	232
29	56	80	106	132	155			

EUANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM

¹
³ LIBER GENERATIONIS Iesu Christi filii Da- 1
uid, filii Abraham.

Abraham genuit Isaac : Isaac autem genuit 2
Iacob : Iacob autem genuit Iudam et fratres
eius : Iudas autem genuit Phares, et Zara 3
de Thamar : Phares autem genuit Esrom :
Esrom autem genuit Aram : ¹ Aram autem 4
genuit Aminadab : Aminadab autem genuit
Naasson : Naasson autem genuit Salmon :
¹ Salmon autem genuit Booz de Rachab : Booz 5
autem genuit Obed ex Ruth : Obed autem
genuit Iesse : Iesse autem genuit Dauid 6
regem.

Dauid autem rex genuit Salomonem ex
ea quae fuit Uriae : Salomon autem genuit 7
Roboam : Roboam autem genuit Abia : Abia
autem genuit Asa : Asa autem genuit Iosaphat : 8
Iosaphat autem genuit Ioram : Ioram autem
genuit Oziam : Ozias autem genuit Ioatham : 9
Ioatham autem genuit Achaz : Achaz autem
genuit Ezechiam : Ezechias autem genuit 10
Manassen : Manasses autem genuit Amon :
Amon autem genuit Iosiam : ¹ Iosias autem 11
genuit Iechoniam et fratres eius in trans-
migratione Babylonis.

Et post transmigrationem Babylonis, Iecho- 12
nias genuit Salathiel : Salathiel autem genuit

1-17
Lc. 3. 23-33.

Gen. 21. 3,
25. 26, 29. 35.
Gen. 38. 16-
30, 46. 12.
1 Par. 2. 1-15.
Ruth 4.
18-22.
Ex. 6. 23.
Ios. 6. 25.
He. 11. 31,
Iac. 2. 25.

1 Reg.
(Sam.) 16. 1,
17. 12.
2 Reg.
(Sam.) 12. 24.
1 Par. 3.
10-14.

1 Par. 3.
15-19.
4 Reg. 24. 15.
1 Esdr. 3. 2,
5. 2,
Agg. 1. 1.

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVN-
DVM MATTHAEVM SC 1. ³ Zaram SC Esron SC ⁵ Rahab
SC ⁷ Abiam . . . Abias SC

13 Zorobabel : Zorobabel autem genuit Abiud :
Abiud autem genuit Eliachim : Eliachim autem

14 genuit Azor : ¹Azor autem genuit Sadoc : Sadoc
autem genuit Achim : Achim autem genuit

15 Eliud : ¹Eliud autem genuit Eleazar : Eleazar
autem genuit Matthan : Matthan autem genuit

Lc. 3. 23. 16 Iacob : Iacob autem genuit Ioseph uirum
Mariae de qua natus est Iesus, qui uocatur
Christus.

17 Omnes ergo generationes ab Abraham usque $\frac{2}{10}$
ad Dauid, generationes quattuordecim : et a
Dauid usque ad transmigrationem Babylonis,
generationes quattuordecim : et a transmigra-
tione Babylonis usque ad Christum, genera-
tiones quattuordecim.

Lc. 1. 27, 35. 18 CHRISTI AUTEM GENERATIO SIC ERAT. Cum $\frac{3}{5}$
esset desponsata mater eius Maria Ioseph,
ante quam conuenirent inuenta est in utero

19 habens de Spiritu sancto. Ioseph autem uir $\frac{4}{10}$
eius cum esset iustus et nollet eam traducere,
20 uoluit occulte dimittere eam. Haec autem

Lc. 1. 31, 2. 21, 21 pariet autem filium et uocabis nomen eius
Act. 4. 12. Iesum : ipse enim saluum faciet populum

Es. 7. 14. 22 suum a peccatis eorum. Hoc autem totum
factum est, ut adimpleretur id quod dictum
est a Domino per prophetam dicentem :

23 Ecce uirgo in utero habebit, et pariet
filium,
et uocabunt nomen eius Emmanuel :

13 Eliachim $\mathcal{C}$ 15 Mathan $\mathcal{SC}$ 17 ergo : itaque $\mathcal{SC}$ 18 *Litte-*
ris cap. uel rubr. incipiunt codd. plur., non autem $\mathcal{SC}$ 20 > app.
in somnis $\mathcal{SC}$ 22 *om. id* $\mathcal{SC}$ 23 vocabitur $\mathcal{S}$ Emmanuel $\mathcal{SC}$

quod est interpretatum, Nobiscum Deus. Ex-²⁴
 surgens autem Ioseph a somno, fecit sicut
 praecepit ei angelus Domini: et accepit con-
 iugem suam: et non cognoscebat eam donec ²⁵
 peperit filium suum primogenitum: et uocauit
 nomen eius Iesum.

Cum ergo natus esset Iesus in Bethleem ² Lc. 2. 4, 6, 7.
 Iudaeae in diebus Herodis regis, ecce magi
 ab oriente uenerunt Hierosolymam¹ dicentes: 2
 Ubi est qui natus est rex Iudaeorum? uidimus
 enim stellam eius in oriente: et uenimus
 adorare eum. Audiens autem Herodes rex, 3
 turbatus est et omnis Hierosolyma cum illo:
 et congregans omnes principes sacerdotum et 4
 scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus
 nasceretur. At illi dixerunt ei, In Bethleem ⁵ Mic. 5. 2.
 Iudaeae: sic enim scriptum est per prophetam: Ioh. 7. 42.

Et tu Bethleem terra Iuda, 6
 nequaquam minima es in principibus Iuda:
 ex te enim exiet dux qui reget populum
 meum Israhel.

⁶/₁₀ Tunc Herodes clam uocatis magis diligenter 7
 didicit ab eis tempus stellae quae apparuit
 eis: ¹ et mittens illos in Bethleem, dixit: Ite 8
 et interrogate diligenter de puero: et cum in-
 ueneritis renuntiate mihi, ut et ego ueniens
 adorem eum. Qui cum audissent regem ab- 9
 ierunt: et ecce stella quam uiderant in oriente
 antecedeat eos, usque dum ueniens staret
 supra ubi erat puer. Uidentes autem stellam ¹⁰
 gauisi sunt gaudio magno ualde: et intrantes ¹¹ Ps. 71 (72).
 domum inuenerunt puerum cum Maria matre ^{10, 15.}
 eius: et procidentes adorauerunt eum: et ^{Es. 60. 6.}

²⁴ exurgens SC
⁵ Iudae C; Iuda S

2. ¹ Bethlehem SC *semper* Iuda SC
⁶ dux: iudex F regat H^c al. SC

apertis thesauris suis obtulerunt ei munera,
 12 aurum, tus, et murrā. Et responso accepto
 in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam
 uiam reuersi sunt in regionem suam.

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini
 apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge et
 accipe puerum et matrem eius, et fuge in
 Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi:
 futurum est enim ut Herodes quaerat puerum

14 ad perdendum eum. Qui consurgens accepit
 puerum et matrem eius nocte et recessit in

15 Aegyptum: et erat ibi usque ad obitum
 Herodis: ut adimpleretur quod dictum est

Os. 11. 1. a Domino per prophetam dicentem: Ex

16 Aegypto uocaui filium meum. Tunc Herodes
 uidens quoniam inlusus esset a magis, iratus
 est ualde: et mittens occidit omnes pueros
 qui erant in Bethleem, et in omnibus finibus
 eius, a bimatu et infra secundum tempus

17 quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum
 est quod dictum est per Hieremiam prophetam
 dicentem:

Hierem.
 31. 15.

18 Uox in Rama audita est,
 ploratus et ululatus multus:

Rachel plorans filios suos,
 et noluit consolari quia non sunt.

19 Defuncto autem Herode, ecce apparuit an-
 gelus Domini in somnis Ioseph in Aegypto

20¹ dicens: Surge et accipe puerum et matrem
 eius, et uade in terram Israhel: defuncti sunt

21 enim qui quaerebant animam pueri. Qui
 surgens accepit puerum et matrem eius et

¹¹ thus C myrrham SC ¹³ Surge accipe (om. et) S ¹⁴ se-
 cessit SC ¹⁸ *distingu.* audita est ploratus, et ululatus m. SC, *ita ut*
 ploratus sit genetui casus ¹⁹ > ang. Dom. apparuit SC ²¹ con-
 surgens SC

uenit in terram Israhel. Audiens autem quia 22
Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre
suo, timuit illuc ire : et admonitus in somnis
secessit in partes Galilaeae. Et ueniens habi- 23
tauit in ciuitate quae uocatur Nazareth : ut
adimpleretur quod dictum est per prophetas
Quoniam Nazareus uocabitur.

7 In diebus autem illis uenit Iohannes Ba- 3
3 ptista, praedicans in deserto Iudaeae : ¹ et di- 2
8 cens Paenitentiam agite, adpropinquauit enim
1 regnum caelorum. Hic est enim qui dictus 3
est per Esaïam prophetam dicentem :

Uox clamantis in deserto,
parate uiam Domini,
rectas facite semitas eius.

9 Ipse autem Iohannes habebat uestimentum de 4
6 pilis camelorum, et zonam pelliciam circa lum-
bos suos : esca autem eius erat lucustae et
mel siluestre. Tunc exiebat ad eum Hiero- 5
solyma et omnis Iudaea et omnis regio circum
Iordanen : et baptizabantur in Iordane ab eo 6
10-5 confitentes peccata sua. Uidens autem mul- 7
5 tos Pharisaeorum et Sadducaeorum uenientes
ad baptismum suum, dixit eis : Progenies uipe-
rarum, quis demonstraui uobis fugere a futura
ira ? Facite ergo fructum dignum paeniten- 8
tiae : et ne uelitis dicere intra uos, Patrem 9
habemus Abraham : dico enim uobis quoniam
potest Deus de lapidibus istis suscitare filios
Abrahae. Iam enim securis ad radicem ar- 10
borum posita est : omnis ergo arbor quae non

Mc. 1. 9,
Ioh. 1. 45.

Es. 11. 1 (?),
53. 2 (?).

1-12
Mc. 1. 2-8,
Lc. 3. 2-17.

Es. 40. 3.,
Ioh. 1. 23.

12. 34, 23. 33.

Ioh. 8. 33, 39,
Ro. 2. 28.

Ioh. 15. 6.

²² quia : quod SC illuc : illo SC ²³ Nazaracus SC
3. ² appropinquabit (H^c)VS ³ qui dictus : de quo dictum S
⁴ pelliceam SC ⁵ locustae SC ⁶ exibat SC ⁷ circa SC Ior-
danem SC ⁸ > ab eo in Iord. SC ⁹ futura : ventura SC
⁹ potens est H^c(V*)SC ¹⁰ arboris S

- facit fructum bonum excidetur et in ignem
 Ioh. 1. 15, 26, 11 mittetur. Ego quidem uos baptizo in aqua in
 Act. 1. 5, 11.^{27, 33.} paenitentiam: qui autem post me uenturus
 16, 19. 4. est fortior me est, cuius non sum dignus calcia-
 12 menta portare: ipse uos baptizabit in Spiritu
 sancto et igni. Cuius uentilabrum in manu
 sua: et permundabit aream suam: et congre-
 gabit triticum suum in horreum: paleas autem
 comburet igni inextinguibili.
- 13-17 13 Tunc uenit Iesus a Galilaea in Iordanen ad
 Mc. 1. 9-12. 14 Iohannem ut baptizaretur ab eo. Iohannes
 Lc. 3. 21, 22. 14 Iohannem ut baptizaretur ab eo. Iohannes
 autem prohibebat eum, dicens: Ego a te
 15 debeo baptizari: et tu uenis ad me? ¹ Re-
 spondens autem Iesus dixit ei: Sine modo:
 sic enim decet nos implere omnem iusti-
 Ioh. 1. 33, 51. 16 tiam. Tunc dimisit eum. ¹ Baptizatus autem
 Iesus confestim ascendit de aqua: et ecce
 aperti sunt ei caeli: et uidit spiritum Dei
 descendantem sicut columbam, uenientem
 12. 18, 17. 5, 17 super se. Et ecce uox de caelis dicens:
 Mc. 9. 7, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi com-
 Lc. 9. 35. placui.
 P. 2. 7.
 Es. 42. 1.
- 1-11 4 Tunc Iesus ductus est in desertum ab
 Mc. 1. 12, 13. 2 Spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiui-
 Lc. 4. 1-13. nasset quadraginta diebus et quadraginta no-
 3 ctibus, postea esuriit. Et accedens temptator
 dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti
 4 panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum
 Dt. 8. 3. est Non in pane solo uiuit homo, sed in omni
 5 uerbo, quod procedit de ore Dei. Tunc ad-
 sumit eum diabolus in sanctam ciuitatem: et
 6 statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit

¹¹ > baptizo uos SC
¹⁶ columbam + et SC
⁶ assumpsit *codd. pl.* SC

igne S, et ¹²
 4. ¹ ab: a SC
 super SC

¹³ Iordanem SC
 4 > solo pane SC

ei: Si filius Dei es mitte te deorsum: scriptum est enim quia Ps. 90 (91).
11, 12.

Angelis suis mandabit de te:

et in manibus tollent te,

ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Ait illi Iesus: Rursum scriptum est Non tem- 7 Dt. 6. 16.

tabis Dominum Deum tuum. Iterum adsu- 8

mit eum diabolus in montem excelsum ualde:

et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam

eorum. Et dixit illi, Haec tibi omnia dabo, si 9

cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus, 10 Dt. 6. 13.

Uade Satanas: scriptum est enim Dominum

Deum tuum adorabis et illi soli serui- 11

reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesse-

runt et ministrabant ei.

8/4 Cum autem audisset quod Iohannes traditus 12 Mc. 1. 14.

0/7 esset, secessit in Galilaeam. Et relicta ciuitate 13 Lc. 3. 20,
4. 14.

Nazareth, uenit et habitauit in Capharnaum Mc. 1. 21,

maritimam, in finibus Zabulon et Nephtalim: Lc. 4. 31.

ut impleretur quod dictum est per Esaïam pro- 14 Es. 9. 1, 2.

phetam:

Terra Zabulon et terra Nephtalim: 15

uia maris trans Iordanen,

Galilaeae gentium:

populus qui sedebat in tenebris 16

lucem uidit magnam:

et sedentibus in regione et umbra mortis,

lux orta est eis.

⁶ mandabit CHVZ^c etc.: -uit ADFZ*SC et . . . tollent: ut

. . . tollant S ⁷ *distingu.* Iesus rursum: Scriptum est S *cum* CF

⁸ assumpsit *codd. pl.* SC ⁹ illi: ei SC > omnia tibi SC

¹⁰ Satana SC ¹² audisset + Iesus SC ¹³ maritima SC

Nephtalim SC ¹⁴ adimpleretur SC ¹⁵ Nephtalim C,

Nephtalim S Iordanem SC Galilaea FZ^cVC *distingu.* Galilaea

gentium populus, C ¹⁶ sedebat: ambulabat S > uidit lucem

SC in reg. et in umbra DF; in reg. umbrae HVSC

Mc. 1. 14, 15. 17 Exinde coepit Iesus praedicare et dicere : 20
Paenitentiam agite : adpropinquauit enim re- 6
gnum caelorum.

18-22 18 Ambulans autem iuxta mare Galilaeae uidit
Mc. 1. 16-20. duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus et
Lc. 5. 2-11. Andream fratrem eius, mittentes rete in mare,
Ioh. 1. 40-42. 19 erant enim piscatores. ²¹ Et ait illis : Uenite
2 post me, et faciam uos fieri piscatores homi-
20 num. At illi continuo relictis retibus secuti
21 sunt eum. Et procedens inde uidit alios duos ²²
fratres, Iacobum Zebedaei et Iohannem fra- 6
trem eius, in naui cum Zebedaeo patre eorum,
22 reficientes retia sua : et uocauit eos. Illi autem
statim relictis retibus et patre secuti sunt eum.

Mc. 1. 39, 23 Et circumibat Iesus totam Galilaeam, ²³
Lc. 4. 15 ; docens in synagogis eorum, et praedicans euan- 1
gelium regni : et sanans omnem languorem et

24 omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio
eius in totam Syriam : et obtulerunt ei omnes
male habentes, uariis languoribus et tormentis
comprehensos, et qui daemonia habebant, et
Mc. 3. 7, 8, 25 lunaticos et paralyticos : et curauit eos. Et
Lc. 6. 17. secutae sunt eum turbae multae de Galilaea,
et Decapoli, et Hierosolymis, et Iudaea, et de
trans Iordanen.

Mc. 3. 13, 5 Uidens autem turbas ascendit in montem : ²⁴
Lc. 6. 12, 17. et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ¹⁰

2 eius. Et aperiens os suum docebat eos, dicens : ²⁵
3 Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est 5
regnum caelorum.

3-12 4 Beati mites quoniam ipsi possidebunt ter- ²⁶
Lc. 6. 20-23. ram. ¹⁰
Es. 61. 2, 3.

Lc. 6. 21. 5 Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. ²⁷
Ps. 36 (37). 11. 5

¹⁷ adpropinquabit H^S (appr.) ¹⁸ autem + Iesus S^C ²⁵ et
tert. et quart. + de S^C Iordanem S^C 5. ¹ autem + Iesus S^C

²³ Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam quo-
⁵ niam ipsi saturabuntur.

²⁹ Beati misericordes quoniam ipsi misericor- 7 Iac. 2. 13.
¹⁰ diam consequentur.

Beati mundo corde quoniam ipsi Deum 8 Ps. 23 (24). 4,
 uidebunt. Heb. 12. 14.

Beati pacifici quoniam ipsi filii Dei uocabun- 9
 tur.

Beati qui persecutionem patiuntur propter 10 1 Pe. 3. 14.
 iustitiam quoniam ipsorum est regnum caelo-

³⁰ rum. Beati estis cum maledixerint uobis et per- 11 1 Pe. 4. 14.
⁵ secuti uos fuerint, et dixerint omne malum ad-
 uersum uos mentientes propter me: gaudete 12

et exultate quoniam merces uestra copiosa est
 in caelis: sic enim persecuti sunt prophetas

³¹ qui fuerunt ante uos. Uos estis sal terrae: 13 Mc. 9. 50,
² quod si sal euanuerit, in quo sallietur? ad ni-
 hilum ualet ultra nisi ut mittatur foras et con-

³² culcetur ab hominibus. Uos estis lux mundi: 14

² non potest ciuitas abscondi supra montem po-
 sita: neque accendunt lucernam et ponunt eam 15 Mc. 4. 21,
 sub modio, sed super candelabrum ut luceat Iac. 8. 16, 11.
 omnibus qui in domo sunt: sic luceat lux 16 33.

1 Pe. 2. 12.
 uestra coram hominibus, ut uideant uestra
 bona opera et glorificent Patrem uestrum qui
 in caelis est.

³³ Nolite putare quoniam ueni soluere legem 17
¹⁰ aut prophetas: non ueni soluere sed adim-

³⁴ plere. Amen quippe dico uobis: donec tran- 18 Lc. 16. 17.
⁵ seat caelum et terra, iota unum aut unus apex

³⁵ non praeteribit a lege donec omnia fiant. Qui 19 Iac. 2. 10.

⁹ om. ipsi SC

¹³ sallietur SC
 bona SC

¹¹ uobis + homines S
 mittatur: proiciatur F

om. propter me F
¹⁶ > opera uestra

ergo soluerit unum de mandatis istis minimis
et docuerit sic homines, minimus uocabitur in
regno caelorum: qui autem fecerit et docuerit,
20 hic magnus uocabitur in regno caelorum. Dico
enim uobis quia nisi abundauerit iustitia uestra
plus quam scribarum et Phariseorum, non in-
trabitis in regnum caelorum.

Ex. 20. 13, 21 Audistis quia dictum est antiquis, Non occi-
Dt. 5. 17, 22 des: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego
1 Ioh. 3. 15. 22 autem dico uobis: quia omnis qui irascitur
fratri suo reus erit iudicio: qui autem dixerit
fratri suo, racha, reus erit concilio: qui autem
Mc. 11. 25. 23 dixerit, fatue, reus erit gehennae ignis. Si ergo
offeret munus tuum ad altare, et ibi recordatus
fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum
24 te: relinque ibi munus tuum ante altare, et
uade, prius reconciliare fratri tuo: et tunc ue-
Lc. 12. 58, 59. 25 niens offers munus tuum. Esto consentiens
aduersario tuo cito dum es in uia cum eo: ne
forte tradat te aduersarius iudici: et iudex tra-
26 dat te ministro: et in carcerem mittaris. Amen
dico tibi, non exies inde donec reddas nouis-
simum quadrantem.

Ex. 20. 14, 27 Audistis quia dictum est antiquis, Non moe-
Dt. 5. 18, 28 chaberis. Ego autem dico uobis: quoniam
Ioh. 31. 1. 28 omnis qui uiderit mulierem ad concupiscen-
dum eam, iam moechatus est eam in corde suo.
18. 9, 29 Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue
Mc. 9. 47. eum et proice abs te: expedit enim tibi ut pe-
reat unum membrorum tuorum, quam totum
18. 8, 30 corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dex-
Mc. 9. 43. tera manus tua scandalizat te, abscide eam et

19 om. qui autem fecerit . . . regno caelorum D 20 om.
uersum C 22 raca SC 23 offers SC 24 reconciliari SC
offeret SC 28 quoniam: quia SC 30 dextra SC ab-
scinde S

proice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem, Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii. Ego autem dico uobis: quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari: et qui dimissam duxerit adulterat.

31 19. 7,
Mc. 10. 4,
Dt. 24. 1.
32 19. 9,
Mc. 10. 11, 12,
Lc. 16. 18,
1 Cor. 7. 10,
11.

Iterum audistis quia dictum est antiquis, Non peierabis: reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico uobis, non iurare omnino: neque per caelum quia thronus Dei est: neque per terram quia scabellum est pedum eius: neque per Hierosolymam quia ciuitas est magni regis: neque per caput tuum iuraueris quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo uester, est, est, non, non: quod autem his abundantius est, a malo est.

Leu. 19. 12,
Ex. 20. 7,
Dt. 5. 11,
23. 21-23.
Num. 30. 3,
Iac. 5. 12.
Es. 66. 1.
Ps. 47 (48). 3.

Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico uobis, non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dextera maxilla tua praebe illi et alteram: et ei qui uult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere, remitte ei et pallium: et quicumque te angariauerit mille passus, uade cum illo alia duo. Qui petit a te da ei: et uolenti mutuari a te ne auertaris.

2 Cor. 1. 17,
Iac. 5. 12.

Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis: diligite inimicos uestros: benefacite his qui oderunt uos: et orate pro

Ex. 21. 24,
Leu. 24. 20,
Dt. 19. 21.

39-42
Lc. 6. 29, 30,
Rom. 12. 17,
19.
1 Cor. 6. 7.

Lc. 6. 35.

Leu. 19. 18.
Dt. 23. 6,
1 Esdr. 9. 12,
Lc. 6. 27, 28,
35.
1 Thess. 5. 15,

31 illi: ei *SC* 33 peierabis *AF(H)MVZ**: periurabis *CDZ*²
al. SC 39 dexteram maxillam tuam *SC* 40 tecum + in *S*
dimitte *SC* 41 illo + et *SC*

- 1 Pe. 3. 9. 45 persequentibus et calumniantibus uos : ut sitis
 Rom. 12. 20. filii Patris uestri qui in caelis est : qui solem
 Lc. 6. 35. suum oriri facit super bonos et malos : et pluit
 Lc. 6. 32. 46 super iustos et iniustos. Si enim diligatis eos
 qui uos diligunt, quam mercedem habebitis?
 47 nonne et publicani hoc faciunt? Et si saluta-
 ueritis fratres uestros tantum, quid amplius fa-
 Lc. 6. 36. 48 citis? nonne et ethnici hoc faciunt? Estote
 Leu. 19. 2. ergo uos perfecti: sicut et Pater uester caelestis
 1 Pe. 1. 16. perfectus est.
 6 Attendite ne iustitiam uestram faciatis co- 42
 ram hominibus ut uideamini ab eis : alioquin 10
 mercedem non habebitis apud Patrem ue-
 strum qui in caelis est.
 2 Cum ergo facies elemosynam, noli tuba ca-
 nere ante te, sicut hypocritae faciunt in syna-
 gogis et in uicis, ut honorificentur ab homini-
 bus : amen dico uobis, receperunt mercedem
 Rom. 12. 8. 3 suam. Te autem faciente elemosynam nesciat
 4 sinistra tua quid faciat dextera tua : ut sit ele-
 mosyna tua in abscondito : et Pater tuus qui
 uidet in abscondito reddet tibi.
 23. 5. 5 Et cum oratis non eritis sicut hypocritae,
 qui amant in synagogis et in angulis platearum
 stantes orare, ut uideantur ab hominibus: amen
 6 dico uobis, receperunt mercedem suam. Tu
 autem cum orabis, intra in cubiculum tuum :
 et clauso ostio tuo ora Patrem tuum in abscon-
 dito : et Pater tuus qui uidet in abscondito red-
 Mc. 12. 40. 7 det tibi. Orantes autem nolite multum loqui 43
 Lc. 20. 47. sicut ethnici: putant enim quia in multiloquio 5
 u. 32. 8 suo exaudiantur. Nolite ergo adsimilari eis :
 Mc. 11. 24. scit enim Pater uester quibus opus sit uobis
 46 diligitis SC 6. 2 facis SC 6 oraueris SC tuo om.
 SC 7 ethnici + faciunt S quia : quod SC 8 quibus :
 quid SC

ante quam petatis eum. Sic ergo uos orabitis: 9 9-13
 Pater noster qui es in caelis, sanctificetur no- Lc. 11. 2-4.
 men tuum: 'adueniat regnum tuum: fiat uo- 10 Lc. 22. 42.
 luntas tua sicut in caelo et in terra. Panem no- 11
 strum supersubstantialem da nobis hodie: et 12 18. 21-35,
 dimitte nobis debita nostra, sicut et nos di- Mc. 11. 25-
 mittimus debitoribus nostris: et ne inducas 13 26. 41,
 nos in temptationem: sed libera nos a malo. Mc. 14. 38,
 44 Lc. 22. 40.
 6 Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, 14 Ioh. 17. 15,
 dimittet et uobis Pater uester caelestis delicta Ecclus. 28. 2,
 uestra: si autem non dimiseritis hominibus, 15 Lc. 6. 37.
 nec Pater uester dimittet peccata uestra.
 45 Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypo- 16 Es. 58. 5-9.
 critae tristes: demoliuntur enim facies suas
 ut pareant hominibus ieiunantes: amen dico
 uobis quia receperunt mercedem suam. Tu 17
 autem cum ieiunas unge caput tuum, et faciem
 tuam laua: ne uidearis hominibus ieiunans, 18
 sed Patri tuo qui est in abscondito: et Pater
 tuus qui uidet in abscondito reddet tibi.
 Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra: 19
 46 ubi erugo et tinea demolitur, et ubi fures effo-
 5 diunt et furantur. Thesaurizate autem uobis 20 19. 21,
 thesauros in caelo: ubi neque erugo neque Lc. 12. 33, 34,
 tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec 18. 22,
 furantur. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est 21 1 Tim. 6. 18,
 47 et cor tuum. Lucerna corporis est oculus: 22 19.
 5 si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus

¹¹ supersubstantialem AHMVZ *al.* SC: cotidianum CD *al.* ;
 supersubstantialem cotidianum F ¹² dimisimus DZ* ¹³ > nos
 inducas SC; patiaris nos induci D (*cf. Tert. 'de Orat.'* viii) malo
 + amen SC ¹⁵ dimittet + uobis SC ¹⁶ demoliuntur Z*
 (*uid.*) *al. et Hieron. (comm. in Mt.) diserte*: exterminant ACDFH MV
al. SC appareant SC ¹⁹ aerugo SC et 20 ²⁰ demolitur:
 exterminat C ²² corporis + tui SC oculus *pr.* + tuus SC
 > si oc. tuus fu. simplex SC

20. 15. 23 tuum lucidum erit : si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebrae
 Lc. 16. 13. 24 sunt, tenebrae quantaerunt. Nemo potest
 25 servire et mammonae. Ideo dico vobis ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini : nonne anima plus est quam esca, et corpus quam uestimentum ? Respiciite volatilia caeli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horrea : et Pater uester caelestis pascit illa : nonne vos magis pluris estis illis ?
 26 Quis autem vestrum cogitans potest adicere
 27 ad staturam suam cubitum unum ? Et de uestimento quid solliciti estis ? Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant neque
 28 nent : dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum
 29 ex istis. Si autem faenum agri, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit : quanto magis vos minimae fidei ? Nolite ergo solliciti esse, dicentes Quid manducabimus aut quid bibemus, aut quo operiemur ?
 30 haec enim omnia gentes inquirunt : scit enim
 31 Pater uester quia his omnibus indigetis. Quae-rite autem primum regnum Dei et iustitiam
 32 eius : et haec omnia adicientur vobis. Nolite ergo esse solliciti in crastinum : crastinus

23 > fuerit nequam SC tenebrae sec. : ipsae tenebrae SC
 erunt ? SC 24 mammonae SC 25 corpus + plus SC 28 estis.
 S 30 autem : enim S foenum SC minimae : modicae
 SC 33 autem : ergo SC om. Dei AZ* 34 > solliciti esse SC

enim dies sollicitus erit sibi ipse : sufficit diei malitia sua.

⁵⁰ Nolite iudicare ut non iudicemini : in quo ⁷ ¹⁻⁵
² enim iudicio iudicaueritis iudicabimini : et in ^{Lc. 6. 37, 38,}
 qua mensura mensi fueritis metietur uobis. ^{41, 42.}
⁵¹ Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, ^{1 Cor. 4. 5.}
⁵ et trabem in oculo tuo non uides ? Aut quo- ^{Mc. 4. 24.}
 modo dicis fratri tuo, Sine eiciam festucam de ^{Rom. 2. 1.}
 oculo tuo : et ecce trabes est in oculo tuo ?
 Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo : 5
 et tunc uidebis eicere festucam de oculo fratris
 tui.

⁵² Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis ⁶ ^{15. 26.}
¹⁰ margaritas uestras ante porcos : ne forte con-
 culcent eas pedibus suis, et conuersi disrum-
 pant uos.

⁵³ Petite et dabitur uobis : quaerite et inuenie- ⁷ ⁷⁻¹¹
⁵ tis : pulsate et aperietur uobis. Omnis enim ^{Lc. 11. 9-13,}
 qui petit accipit : et qui quaerit inuenit : et ^{Mc. 11. 24.}
 pulsanti aperietur. Aut quis est ex uobis homo, ^{21. 22.}
 quem si petierit filius suus panem, numquid ^{Ioh. 14. 13,}
 lapidem porriget ei ? Aut si piscem petet, num- ^{16. 23, 24.}
 quid serpentem porriget ei ? Si ergo uos cum ¹⁰
 sitis mali, nostis bona dare filiis uestris : quanto
 magis Pater uester qui in caelis est, dabit bona
 petentibus se. Omnia ergo quaecumque uultis ¹²
⁵⁴ ut faciant uobis homines, et uos facite eis : haec ^{Lc. 6. 31.}
⁵ est enim lex et prophetae. ^{Tob. 4. 16.}

⁵⁵ Intrate per angustam portam : quia lata porta ¹³ ^{Lc. 13. 24.}
⁵ et spatiosa uia quae ducit ad perditionem : et
 multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta ¹⁴

³⁴ sibi ipsi ^{SC} 7. ¹ ut non iudicemini : et non iudicabimini
^S ; *deinde* + nolite condemnare et non condemnabimini ^S ² reme-
 tietur ^{SC} ⁴ dices D tuo *pr.* + frater ^S trabs ^{SC} ⁶ dirum-
 pant ^{SC} ¹⁰ petierit ^{SC} ¹¹ bona *pr.* + data ^{SC} ¹² eis :
 illis ^{SC} ¹³ uia + est ^{SC}

19. 24, porta et arcta uia quae ducit ad uitam: et pauci
Mc. 10. 24. sunt qui inueniunt eam.
24. 11, 24, 15 Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad ⁵⁶
Mc. 13. 22. uos in uestimentis ouium: intrinsecus autem ¹⁰
12. 33, 16 sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cogno- ^{57/5}
Lc. 6. 44, 45. scetis eos. Numquid colligunt de spinis uuas ^{58/5}
- 17 aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona
fructus bonos facit: mala autem arbor fructus
- Lc. 6. 43. 18 malos facit. Non potest arbor bona fructus
malos facere: neque arbor mala fructus bonos
3. 10, 19 facere. Omnis arbor quae non facit fructum
Lc. 3. 9, 20 bonum, exciditur et in ignem mittitur: igitur ⁵⁹
Ioh. 15. 2, 6. 21 ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis ³
- Lc. 6. 46. 21 qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in
Rom. 2. 13, regnum caelorum: sed qui facit uoluntatem
Iac. 1. 22. Patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in
- Lc. 13. 25-27. 22 regnum caelorum. Multi dicent mihi in illa die, ⁶⁰
Domine, Domine, nonne in tuo nomine pro- ⁵
phetauimus, et in tuo nomine daemonia eieci-
mus, et in tuo nomine uirtutes multas fecimus?
- 23 Et tunc confitebor illis Quia numquam noui
uos: discedite a me qui operamini iniquitatem. ⁶¹
- 24 Omnis ergo qui audit uerba mea haec et facit ⁵
Lc. 6. 47-49. ea, adsimilabitur uiro sapienti, qui aedificauit
- 25 domum suam supra petram: et descendit plu-
uia, et uenerunt flumina, et flauerunt uenti, et
inruerunt in domum illam, et non cecidit: fun-
- 26 data enim erat supra petram. Et omnis qui
audit uerba mea haec et non facit ea, similis
erit uiro stulto, qui aedificauit domum suam
- 27 supra harenam: et descendit pluuia, et uene-
runt flumina, et flauerunt uenti, et inruerunt
- 14 arcta SC uia + est SC 17 > malos fructus SC
18 > malos fructus et bonos fructus SC 19 excidetur et mittetur
SC 22 > in nomine tuo ter SC 23 a me + omnes S
25 irruerunt SC et 27 super C 26 super SC

in domum illam, et cecidit, et fuit ruina eius magna.

⁶² Et factum est cum consummasset Iesus ²⁸ ^{22. 33,}
² uerba haec, admirabantur turbae super doc- ^{Mt. 1. 22,}
 trinam eius : erat enim docens eos sicut pote- ^{11. 18,}
 statem habens : non sicut scribae eorum et ²⁹ ^{Lc. 4. 32,}
 Pharisei. ^{Ioh. 7. 46.}

⁶³ Cum autem descendisset de monte, secutae ⁸
² sunt eum turbae multae. Et ecce leprosus ² ²⁻⁴
 ueniens adorabat eum, dicens : Domine, si uis ^{Mt. 1. 40-44.}
 potes me mundare. Et extendens manum ³ ^{Lc. 5. 12-14.}
 tetigit eum Iesus, dicens : Uolo, mundare.
 Et confestim mundata est lepra eius. ¹ Et ait ⁴
 illi Iesus : Uide nemini dixeris : sed uade os-
 tende te sacerdoti, et offer munus quod prae-
 cepit Moses in testimonium illis. ^{Lc. 17. 14.}
^{Lc. 13. 49,}
^{14. 2-32.}

⁶⁴ Cum autem introisset Capharnaum, accessit ⁵
³ ad eum centurio, rogans eum ¹ et dicens : Do- ⁶
 mine, puer meus iacet in domo paralyticus et
 male torquetur. Ait illi Iesus : Ego ueniam ⁷
 et curabo eum. Et respondens centurio ait : ⁸
 Domine, non sum dignus ut intres sub tectum
 meum : sed tantum dic uerbo et sanabitur
 puer meus. Nam et ego homo sum sub pote- ⁹
 state, habens sub me milites : et dico huic
 Uade et uadit : et alio Ueni et uenit : et seruo
 meo Fac hoc et facit. Audiens autem Iesus ¹⁰
 miratus est, et sequentibus se dixit : Amen
 dico uobis non inueni tantam fidem in Israhel.
⁶⁵ Dico autem uobis quod multi ab oriente et oc- ¹¹ ^{Lc. 13. 28. 29.}
⁵ cidente uenient, et recumbent cum Abraham
 et Isaac et Iacob in regno caelorum : filii au- ¹²

²⁷ eius : illius ^{SC} ²⁸ doctrina ^{SC} ²⁹ habens + et ^{SC}
 om. eorum ^S ^{8. 1} sequutae ^{SC} ³ > Iesus manum, tetigit
 cum ^{SC} ⁷ + et ad init. ^{SC} ⁸ potestate + constitutus ^{SC}
 alii ^C

- tem regni eicientur in tenebras exteriores : ibi
 9. 29, 15. 28. 13 erit fletus et stridor dentium. Et dixit Iesus ⁶⁶
 centurioni : Uade, et sicut credidisti fiat tibi. ⁵
 Et sanatus est puer in hora illa.
- 14-16 14 Et cum uenisset Iesus in domum Petri, uidit ⁶⁷
 Mc. 1. 29-34. 15 socrum eius iacentem et febricitantem. Et ²
 Lc. 4. 38-41. 16 tetigit manum eius, et dimisit eam febris : et
 16 surrexit et ministrabat eis. Uespere autem
 facto optulerunt ei multos daemones habentes :
 et eiciebat spiritus uerbo : et omnes male ha-
 Es. 53. 4. 17 bentes curauit. Ut adimpleretur quod dic-
 tum est per Esaiam prophetam dicentem : Ipse
 infirmitates nostras accepit, et aegrotationes
 portauit.
- Mc. 4. 35. 18 Uidens autem Iesus turbas multas circum
 Lc. 8. 22. 19 se, iussit ire trans fretum. Et accedens unus ⁶⁸
 19-22 scribe ait illi : Magister, sequar te quocumque ⁵
 Lc. 9. 57-60. 20 ieris. Et dicit ei Iesus : Uulpes foueas ha-
 bent, et uolucres caeli tabernacula : Filius au-
 tem hominis non habet ubi caput reclinet.
- 3 Reg. (1 21 Alius autem de discipulis eius ait illi : Domine,
 Reg.) 19. 20. 22 permitte me primum ire et sepelire patrem
 22 meum. Iesus autem ait illi : Sequere me : et
 dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
- 23-27 23 Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt ⁶⁹
 Mc. 4. 36-40. 24 eum discipuli eius. Et ecce motus magnus ²
 Lc. 8. 22-25. 25 factus est in mari, ita ut nauicula operiretur
 25 fluctibus : ipse uero dormiebat. Et accesse-
 runt et suscitauerunt eum, dicentes : Domine,
 26 salua nos, perimus. Et dicit eis : Quid timidi
 estis, modicae fidei ? Tunc surgens increpauit
- 12 ibi : ubi S 13 > illa hora SC 17 aegrot. + nostras SC
 18 iussit + discipulos S 20 tabernacula D^cZ al., et tabern. ubi
 requiescant F : nidos ACHMVSC ; nidos tabernacula D* caput
 + suum S 25 accesserunt + ad eum discipuli eius DSC 26 eis
 + Iesus SC increpauit AH* : imperauit CDFH^cMVZSC

uento et mari: et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: 27 Qualis est hic quia et uenti et mare oboediunt ei?

Et cum uenisset trans fretum in regionem 28 Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes daemonia, de monumentis exeuntes, saeui nimis ita ut nemo posset transire per uiam illam. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid nobis 29 et tibi, fili Dei? Uenisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab illis 30 grex porcorum multorum pascens: daemones 31 autem rogabant eum dicentes: Si eicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: 32 Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos: et ecce impetu abiit totus grex per praeceptum in mare, et mortui sunt in aquis. Pastores autem 33 fugerunt: et uenientes in ciuitatem nuntiauerunt omnia, et de his qui daemonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiam Iesu: et uiso 34 eo rogabant ut transiret a finibus eorum.

⁷⁰_I Et ascendens in nauiculam, transfretauit: 9 et uenit in ciuitatem suam. Et ecce offere-² bant ei paralyticum iacentem in lecto: et uidens Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. ¹ Et 3 ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et cum uidisset Iesus cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est facilius dicere Di-⁵ mittuntur tibi peccata? aut dicere Surge et

28-34
Mc. 5. 1-17.
Lc. 8. 26-37.

Mc. 1. 24,
Lc. 4. 34, 41.

Mc. 5. 21,
Lc. 8. 40.
2-8
Mc. 2. 3-12.
Lc. 5. 18-26.

²⁶ uentis SC
²⁹ tibi + Iesu SC
³² ecce + magno S
bant + eum S
> uidens autem S

²⁷ om. et pr. SC
³⁰ > mult. porc. SC
³³ nunt. + haec S
9. ¹ ascendens + Iesus S
⁵ peccata + tua SC

²⁸ uenisset + Iesus S
³¹ nos + hinc SC
his: eis SC ³⁴ roga-
² et uidens
aut: an SC

6 ambula? Ut sciatis autem quoniam Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge tolle lectum tuum, et uade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam. Uidentes autem turbae timuerunt: et glorificauerunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus.

9-17
Mc. 2. 14-22.
Lc. 5. 27-38.

9 Et cum transiret inde Iesus, uidit hominem⁷¹ sedentem in teloneo Mattheum nomine: et ait illi Sequere me. Et surgens secutus est eum.²

10 Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores uenientes⁷²

11 discumbebant cum Iesu et discipulis eius. Et uidentes Pharisei dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus mandu-

12 cat magister uester? At Iesus audiens ait: Non est opus ualentibus medico, sed male⁷³

12. 7. 13 habentibus. Euntes autem discite quid est: Misericordiam uolo et non sacrificium. Non enim ueni uocare iustos sed peccatores.²

14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis dicentes: Quare nos et Pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant?

Ioh. 3. 29. 15 Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Uenient autem dies cum auferetur ab eis sponsus,

16 et tunc ieiunabunt. Nemo autem inmittit commissuram panni rudis in uestimentum uetus: tollit enim plenitudinem eius a uesti-

17 mento, et peior scissura fit. Neque mittunt uinum nouum in utres ueteres: alioquin rumpuntur utres, et uinum effunditur, et utres pereunt: sed uinum nouum in utres novos mittunt, et ambo conseruantur.

6 > autem sciatis SC quia SC 9 telonio SC 12 medicus SC

74 Haec illo loquente ad eos, ecce princeps 18 18-26
 2 unus accessit et adorabat eum dicens : Filia
 mea modo defuncta est : sed ueni inpone ma-
 num super eam, et uiuet. Et surgens Iesus 19
 sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce 20
 mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur duo-
 decim annis, accessit retro et tetigit fimbriam
 uestimenti eius : ¹ dicebat enim intra se : Si 21
 tetigero tantum uestimentum eius, salua ero.
 At Iesus conuersus et uidens eam dixit : Con- 22
 fide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua
 facta est mulier ex illa hora. Et cum uenisset 23
 Iesus in domum principis, et uidisset tibicines
 et turbam tumultuantem, ¹ dicebat : Recedite : 24
 non est enim mortua puella, sed dormit. Et
 deridebant eum. Et cum eiecta esset turba, 25
 intrauit et tenuit manum eius, et surrexit pu-
 ella. Et exiit fama haec in uniuersam terram 26
 illam.

75 Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum 27
 10 duo caeci, clamantes et dicentes : Miserere no-
 stri, fili Dauid. Cum autem uenisset domum, 28
 accesserunt ad eum caeci. Et dicit eis Iesus :
 Creditis quia possum hoc facere uobis ? Di-
 cunt ei : Utique, Domine. Tunc tetigit ocu- 29
 los eorum, dicens : Secundum fidem uestram
 fiat uobis. Et aperti sunt oculi illorum : et 30
 comminatus est illis Iesus, dicens : Uidete ne
 quis sciat. Illi autem exeuntes diffamauerunt 31
 eum in tota terra illa.

Egressis autem illis, ecce optulerunt ei ho- 32 12. 22-24.
 minem mutum, daemonium habentem. Et 33 Lc. 11. 14, 15.

18 dicens + Domine SC manum + tuam SC 25 eius + et
 dixit : Puella surge : S 28 > hoc possum SC 30 illorum :
 eorum SC 32 distinguit hominem, mutum daem. habentem A

- eiecto daemone, locutus est mutus : et miratae sunt turbae dicentes : Numquam apparuit sic in Israhel. Phariseae autem dicebant : In principe daemoniorum eicit daemones.
4. 23, 35 Et circumibat Iesus ciuitates omnes et castella, docens in synagogis eorum, et praedicans euangelium regni, et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Uidens autem turbas misertus est eis, quia erant uexati et iacentes, sicut oues non habentes pastorem.
14. 14, 36 Tunc dicit discipulis suis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut eiciat operarios in messem suam. Et conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum inmundorum ut eicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem.
- 2-4 2 Duodecim autem Apostolorum nomina sunt haec. Primus, Simon qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius : Iacobus Zebedaei, et Iohannes frater eius : Philippus, et Bartholomaeus : Thomas, et Mattheus publicanus : Iacobus Alpei, et Thaddaeus : Simon Cananæus, et Iudas Scariotes qui et tradidit eum.
- Mc. 3. 16-19, 3 Hos duodecim misit Iesus, praecipiens eis et dicens :
- Lc. 6. 14-16, 5 In uiam gentium ne abieritis, et in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis : sed potius ite ad oues quae perierunt domus Israhel. Euntes autem praedicate dicentes : Quia adpropinquauit regnum caelorum. Infirmos curate : mortuos suscite : leprosos mundate : daemones eicit
- 33 daemoneio SC 35 > omnes ciuitates SC 38 eiciat AH*MVZ al. : mittat CDH^c al. SC 10. 2 Apostolorum : discipulorum Z al. 3 Alphaei SC 4 Isariotes SC 5 et pr. om. C

mones eicite : gratis accepistis, gratis date.
 Nolite possidere aurum neque argentum : ne- 9
 que pecuniam in zonis uestris : non peram 10
 in uia, neque duas tunicas, neque calciamenta,
 neque uirgam : dignus enim est operarius cibo
 suo. In quamcumque ciuitatem aut castel- 11
 lum intraueritis, interrogate quis in ea dignus
 sit : et ibi manete donec exeatis. Intrans 12
 autem in domum, salutate eam. Et si quidem 13
 fuerit domus digna, ueniat pax uestra super
 eam : si autem non fuerit digna, pax uestra ad
 uos reuertatur. Et quicumque non receperit 14
 uos, neque audierit sermones uestros : exeun-
 tes foras de domo uel de ciuitate, excutite pul-
 uerem de pedibus uestris. Amen dico uobis : 15
 tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomor-
 raeorum in die iudicii, quam illi ciuitati.
 Ecce ego mitto uos sicut oues in medio lu- 16
 porum : estote ergo prudentes sicut serpentes,
 et simplices sicut columbae. Cauete autem 17
 ab hominibus : tradent enim uos in conciliis,
 et in synagogis suis flagellabunt uos : et ad 18
 praesides et ad reges ducemini propter me, in
 testimonium illis et gentibus. Cum autem 19
 tradent uos, nolite cogitare quomodo aut quid
 loquamini : dabitur enim uobis in illa hora,
 quid loquamini : non enim uos estis qui loqui- 20
 mini, sed spiritus Patris uestri qui loquitur in
 uobis. Tradet autem frater fratrem in mor- 21
 tem, et pater filium : et insurgent filii in pa-

9-15

Mc. 6. 8-11,
Lc. 9. 3-5,
10. 4-12,
22. 35.

1 Tim. 5. 18.

Act. 13. 51,
18. 6.11. 24.
Gen. 19. 24.Lc. 10. 3.
Ioh. 10. 12,
Act. 20. 29.
Mc. 13. 9, 11,
Lc. 12. 11, 12.

19-22

Mc. 13. 11-13,
Lc. 21. 12-19,
Ioh. 14. 26.

¹¹ quaecumque + autem SC ¹² eam sine addit. AM al. :
 + dicentes : Pax huic domui CDFHVZ al. SC ¹³ domus + illa
 SC ueniet SC reuertetur DHVZ al. SC > reuertetur ad
 vos SC ¹⁴ uel ciuitate (om. de) SC uestris sine addit. CD
 VZ al. SC : + in testimonium eorum AFHM al. ¹⁵ Gomorrhaeo-
 rum SC

24. 9, 13. 22 rentes, et morte eos afficient : et eritis odio
 Ioh. 15. 18, 19, 21. omnibus propter nomen meum : qui autem
 23 perseuerauerit in finem, hic saluus erit. Cum
 autem persequentur uos in ciuitate ista, fugite
 in aliam : amen enim dico uobis, non consum-
 mabitis ciuitates Israhel, donec ueniat Filius
 hominis.
- Ic. 6. 40. 24 Non est discipulus super magistrum, nec
 Ioh. 13. 16, 15. 20. 25 seruus super dominum suum : sufficit disci-
 pulo ut sit sicut magister eius, et seruus sicut
 dominus eius. Si patrem familias Beelzebub
 uocauerunt, quanto magis domesticos eius :
 9. 34, 12. 24, Mc. 3. 22, Ic. 11. 15. 26 33 26 ¹ ne ergo timueritis eos. Nihil enim opertum
 Ic. 12. 2-9. quod non reuelabitur : et occultum quod non
 Mc. 4. 22, Ic. 8. 17. 27 scietur. Quod dico uobis in tenebris, dicite
 in lumine : et quod in aure auditis, praedicate
 28 super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt
 corpus : animam autem non possunt occidere :
 sed potius eum timete, qui potest et animam
 29 et corpus perdere in gehennam. Nonne duo
 passeret asse ueneunt ? Et unus ex illis non
 30 cadet super terram sine Patre uestro. Uestri
 autem et capilli capitis omnes numerati sunt.
 31 Nolite ergo timere : multis passeribus meliores
 32 estis uos. Omnis ergo qui confitebitur me co-
 ram hominibus, confitebor et ego eum coram
 Mc. 8. 38, 33 Patre meo qui est in caelis. Qui autem nega-
 Ic. 9. 26. uerit me coram hominibus, negabo et ego eum
 2 Tim. 2. 12. coram Patre meo qui est in caelis.
 Apoc. 3. 5. 34 Nolite arbitrari quia uenerim mittere pacem
 Ic. 12. 51-53. in terram : non ueni pacem mittere sed gladium.
- 22 omnibus + hominibus S perseuerauerit + usque SC 23 om.
 enim SC 25 seruo SC 26 enim + est SC 28 > timete
 cum SC 29 ueneunt : . . . uestro ? C 30 om. et SC
 32 > in caelis est SC 33 > in caelis est SC 34 > pacem
 venerim mittere in terram SC

Ueni enim separare hominem aduersus patrem ³⁵ Mic. 7. 6.
 suum, et filiam aduersus matrem suam, et nu-
 rum aduersus socrum suam: et inimici ho- ³⁶
⁹⁶minis domestici eius. Qui amat patrem aut ³⁷ Lc. 14. 26.
⁵ matrem plus quam me, non est me dignus: et
 qui amat filium aut filiam super me, non est
 me dignus: et qui non accipit crucem suam et ³⁸ 16. 24, 25,
⁹⁷sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit ³⁹ Mc. 8. 34, 35,
³ animam suam, perdet illam: et qui perdiderit ^{14. 27.}
 animam suam propter me, inueniet eam. ^{Lc. 17. 33,}
^{98/1} Qui recipit uos, me recipit: et qui me re- ^{Ioh. 12. 25.}
^{9/10}cipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit ⁴⁰ Lc. 10. 16.
 prophetam in nomine prophetae, mercedem ⁴¹ Mc. 9. 37,
 prophetae accipiet: et qui recipit iustum in ^{Lc. 9. 48,}
¹⁰⁰nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et ⁴² Ioh. 13. 20.
⁶ quicumque potum dederit uni ex minimis istis ^{Mt. 18. 5.}
 calicem aquae frigidae, tantum in nomine disci-
 puli: amen dico uobis, non perdet mercedem
 suam.

¹⁰¹ Et factum est, cum consummasset Iesus prae- ¹¹
¹⁰cipiens duodecim discipulis suis, transiit inde,
 ut doceret et praedicaret in ciuitatibus eorum.

¹⁰² Iohannes autem cum audisset in uincu- ² 2-19
⁵lis opera Christi, mittens duos de discipulis ^{Lc. 7. 18-35.}
 suis ¹ ait illi: Tu es qui uenturus es, an ³ 14. 3,
 alium expectamus? Et respondens Iesus ⁴ Lc. 3. 20.
 ait illis: Euntes renuntiate Iohanni quae
 audistis et uidistis. Caeci uident: claudi ⁵ I. c. 4. 18.
 ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: ^{Ies. 35. 5,}
 mortui resurgunt: pauperes euangelizantur: ^{61. 1.}
 et beatus est qui non fuerit scandalizatus in ⁶
 me. Illis autem abeuntibus, coepit Iesus ⁷
 dicere ad turbas de Iohanne: Quid existis
 in desertum? uidere harundinem uento agi-

11. 7 desertum uidere? *distinguunt* SC, et in 8, 9

8 tatam? Sed quid existis? uidere hominem
 9 mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uesti-
 untur in domibus regum sunt. Sed quid
 existis? uidere prophetam? Etiam dico uo-
 10 bis, et plus quam prophetam. Hic enim est $\frac{103}{2}$
 de quo scriptum est:

Mal. 3. 1. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
 Mc. 1. 2. tuam,
 Lc. 1. 17, 76. qui praeparabit uiam tuam ante te.

13. 17. 11 Amen dico uobis, non surrexit inter natos $\frac{104}{5}$
 mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem
 minor est in regno caelorum. maior est illo.

Lc. 16. 16. 12 A diebus autem Iohannis Baptistae usque $\frac{105}{5}$
 nunc, regnum caelorum uim patitur: et uio-
 13 lenti rapiunt illud. Omnes enim prophetae $\frac{106}{10}$
 et lex usque ad Iohannem prophetauerunt:

Mal. 4. 5. 14 et si uultis recipere, ipse est Helias qui uen-
 15 turus est: qui habet aures audiendi, audiat.

Lc. 7. 32. 16 Cui autem similem aestimabo generationem $\frac{107}{5}$
 istam? Similis est pueris sedentibus in foro:

Prou. 29. 9. 17 qui clamantes coaequalibus ¹ dicunt: Cecini-
 mus uobis et non saltastis: lamentauimus et
 18 non planxistis. Uenit enim Iohannes neque
 manducans neque bibens, et dicunt: Daemo-
 19 nium habet. Uenit Filius hominis manducans
 et bibens, et dicunt: Ecce homo uorax et
 potator uini, publicanorum et peccatorum
 amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis.

20 Tunc coepit exprobrare ciuitatibus in qui- $\frac{108}{5}$
 bus factae sunt plurimae uirtutes eius, quia

21-24 21 non egissent paenitentiam. Uae tibi Chora-
 Lc. 10. 12-15. zain: uae tibi Bethsaida: quia si in Tyro et
 Mt. 12. 41, Sidone factae essent uirtutes quae factae sunt
 Lc. 11. 31. in uobis, olim in cilicio et cinere paenitentiam

¹⁰ > est enim SC ²¹ Corozain SC

egissent. Uerum tamen dico uobis : Tyro et ²²
Sidoni remissius erit in die iudicii quam
uobis. Et tu Capharnaum, numquid usque ²³
in caelum exaltaberis? usque in infernum
descendes. Quia si in Sodomis factae fuissent
uirtutes quae factae sunt in te, forte mansis-
sent usque in hunc diem. Uerum tamen ²⁴
dico uobis : Quia terrae Sodomorum remissius
erit in die iudicii quam tibi. ^{10. 15.}
¹⁰⁹
¹⁰ In illo tempore respondens Iesus dixit : ²⁵ ²⁵⁻²⁷
⁵ Confiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae :
quia abscondisti haec a sapientibus et pru-
dentibus, et reuelasti ea paruulis. Ita Pater, ²⁶
^{1/3} quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia ²⁷ ^{28. 18.}
^{2/3} mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo
nouit Filium nisi Pater : neque Patrem quis
nouit nisi Filius, et cui uoluerit Filius reuelare.
¹³ Uenite ad me omnes qui laboratis et onerati ²⁸
¹⁰ estis : et ego reficiam uos. Tollite iugum ²⁹
meum super uos, et discite a me, quia mitis
sum et humilis corde : et inuenietis requiem
animabus uestris. Iugum enim meum suaue ³⁰ ^{1 Ioh. 5. 3.}
est, et onus meum leue est.

¹⁴ In illo tempore abiit Iesus sabbato per ¹² ¹⁻⁸
² sata : discipuli autem eius esurientes coe-
perunt uellere spicas, et manducare. Phari- ²
saei autem uidentes dixerunt ei : Ecce dis-
cipuli tui faciunt quod non licet eis facere
sabbatis. At ille dixit eis : Non legistis quid ³
fecerit Dauid, quando esuriit, et qui cum eo
erant? Quomodo intrauit in domum Dei et ⁴
panes propositionis comedit, quos non licebat
ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi ¹ ^{1 Reg. (2}
² ^{Sam.) 21. 1-6.}

¹ ^{Ex. 25. 30,}
² ^{40. 21.}
³ ^{Leu. 24. 5-9.}

²² Verumtamen *SC* et ²⁴ ²³ hanc diem *SC* ³⁰ est *sec. om.*
SC 12. ¹ > per sata sabbato *SC* ² *om.* eis *C* ³ erant : *C*

- Num. 28. 9, 5 solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege, ¹¹⁵
 Lc. 11. 31, 32. quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum ¹⁰
 6 uiolant, et sine crimine sunt? Dico autem
 7 uobis, quia templo maior est hic. Si autem
 Os. 6. 6. sciretis quid est: Misericordiam uolo et non
 Mt. 9. 13. sacrificium: numquam condemnassetis in-
 8 nocentes. Dominus est enim Filius hominis
 etiam sabbati.
- 9-14 9 Et cum inde transisset, uenit in synagogam ¹¹⁶
 Mc. 3. 1-6, 10 eorum. Et ecce homo manum habens aridam: ²
 Lc. 6. 6-11. et interrogabant eum dicentes: Si licet sab-
 Lc. 14. 3-5. 11 batis curare? ut accusarent eum. Ipse au-
 tem dixit illis: Quis erit ex uobis homo qui
 habeat ouem unam: et si ceciderit haec
 sabbatis in foueam, nonne tenebit et leuabit
 12 eam? Quanto magis melior est homo oue.
 13 Itaque licet sabbatis bene facere. ¹ Tunc ait
 homini: Extende manum tuam. Et ex-
 tendit: et restituta est sanitati sicut altera.
 14 Exeuntes autem Pharisei consilium faciebant ¹¹⁷
 aduersus eum, quomodo eum perderent. ⁴
- Mc. 3. 7-12. 15 Iesus autem sciens secessit inde: et secuti ¹¹⁸
 16 sunt eum multi et curauit eos omnes. Et ¹⁰
 praecepit eis ne manifestum eum facerent:
 17 ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam
 prophetam dicentem:
- Es. 42. 1-3. 18 Ecce puer meus quem elegi:
 dilectus meus in quo bene placuit animae
 meae.
 Ponam spiritum meum super eum:
 et iudicium gentibus nuntiabit.
- 19 Non contendet neque clamabit:
 neque audiet aliquis in plateis uocem eius.

⁸ > enim est SC ¹² oue? SC ¹⁴ > perderent eum SC
¹⁵ recessit SC ¹⁸ bene complacuit SC

Harundinem quassatam non confringet, 20
 et linum fumigans non extinguet :
 donec eiciat ad uictoriam iudicium :
 et in nomine eius gentes sperabunt. 21
 Tunc oblatus est ei daemonium habens, 22 22-24
 caecus et mutus, et curauit eum, ita ut Lc. 11. 14, 15.
 loqueretur et uideret. Et stupebant omnes 23 9. 32-34.
 turbae, et dicebant : Numquid hic est filius
 Dauid ? Pharisei autem audientes dixerunt : 24
 Hic non eicit daemones nisi in Beelzebub
 principe daemonum. Iesus autem sciens 25 25-29
 cogitationes eorum dixit eis : Omne regnum Mc. 3. 23-27,
 diuisum contra se desolatur : et omnis ciuitas Lc. 11. 17-22.
 uel domus diuisa contra se non stabit. Et 26
 si Satanas Satanan eicit, aduersus se diuisus
 est : quomodo ergo stabit regnum eius ? Et 27
 si ego in Beelzebub eicio daemones, filii
 uestri in quo eiciunt ? Ideo ipsi iudices
 erunt uestri. Si autem ego in spiritu Dei 28
 eicio daemones, igitur peruenit in uos regnum
 Dei. Aut quomodo potest quisquam intrare 29
 in domum fortis, et uasa eius diripere, nisi
 prius alligauerit fortem ? et tunc domum
 illius diripiat. Qui non est mecum, contra 30 Lc. 11. 23.
 me est : et qui non congregat mecum, spar- Mc. 9. 40,
 git. Ideo dico uobis : Omne peccatum et 31 Lc. 9. 50.
 blasphemia remittetur hominibus : Spiritus 31, 32
 autem blasphemia non remittetur. Et qui- 32 Mc. 3. 28-30.
 cumque dixerit uerbum contra Filium homi- Lc. 12. 10.
 nis, remittetur ei : qui autem dixerit contra
 Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in
 hoc saeculo neque in futuro. Aut facite ar- 33 7. 16-20.
 33 Lc. 6. 43-45.

24 daemonum AHMZ^c (cf. daemones supra et gr. δαιμόνια . . .
 δαιμονίων) : daemoniorum CDVZ*SC 25 desolatur MZ* al. :
 -labitur ACD FHVZ^c SC 26 satanam SC 27 > uestri erunt
 SC 29 diripiet SC 31 sp. autem blasphemiae S

borem bonam, et fructum eius bonum : aut facite arborem malam, et fructum eius malum : siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

34 Progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? ex abundantia enim

35 cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona : et malus homo de

36 malo thesauro profert mala. Dico autem uobis quoniam omne uerbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de

37 eo in die iudicii. Ex uerbis enim tuis iustificaberis : et ex uerbis tuis condemnaberis.

16. 1. 38 Tunc responderunt ei quidam de scribis et Phariseais, dicentes : Magister, uolumus a te

39-42
Mc. 8. 11, 12,
Lc. 11. 29-32.

39 signum uidere. Qui respondens ait illis : Generatio mala et adultera signum quaerit : et signum non dabitur ei, nisi signum Ionae pro-

16. 4.
Ion. 2. 1.

40 phetae. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti, tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terrae, tribus diebus et tri-

Ion. 3. 5.

41 bus noctibus. Uiri Nineuitae surgent in iudicio cum generatione ista, et condemnabunt eam : quia paenitentiam egerunt in praedica-

6. 42
3 Reg. (1
Reg.) 10.
1-10.

42 tione Ionae : et ecce plus quam Iona hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista, et condemnabit eam : quia uenit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis : et ecce

6. 43
Lc. 11. 24-26.

43 plus quam Salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quaerens requiem et non inuenit.

44 Tunc dicit : Reuertar in domum meam, unde exiui : et ueniens inuenit uacantem, scopis

45 mundatam, et ornatam. Tunc uadit et adsumit septem alios spiritus secum nequiores se :

41 Niniuitae SC

Ionas SC

44 inuenit + eam SC

et intrantes habitant ibi : et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus : sic erit et generationi huic pessimae.

2 Pe. 2. 20.

³⁰ Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ⁴⁶ eius et fratres stabant foris, quaerentes loqui ei. Dixit autem ei quidam : Ecce mater tua ⁴⁷ et fratres tui foris stant, quaerentes te. At ille ⁴⁸ respondens dicenti sibi ait : Quae est mater mea, et qui sunt fratres mei ? Et extendens ⁴⁹ manum in discipulos dixit : Ecce mater mea et fratres mei : quicumque enim fecerit uolun- ⁵⁰ tatem Patris mei qui in caelis est, ipse meus et frater, et soror, et mater est.

⁴⁶⁻⁵⁰
Mc. 3. 31-35.
Lc. 8. 19-21.

³¹ In illo die exiens Iesus de domo, sedebat ¹³ secus mare. Et congregatae sunt ad eum tur- ² bae multae, ita ut in nauiculam ascendens sederet : et omnis turba stabat in litore. Et ³ locutus est eis multa in parabolis dicens : Ecce exiit qui seminat seminare. Et dum seminat, ⁴ quaedam ceciderunt secus uiam : et uenerunt uolucres et comederunt ea. Alia autem ceci- ⁵ derunt in petrosa, ubi non habebant terram multam : et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae : sole autem orto ⁶ aestuauerunt : et quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas : et ⁷ creuerunt spinae et suffocauerunt ea. Alia ⁸ uero ceciderunt in terram bonam : et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi, ⁹ audiat.

¹⁻¹⁵
Mc. 4. 1-12.
Lc. 8. 4-10.

Et accedentes discipuli dixerunt ei : Quare ¹⁰

⁴⁸ ille : ipse SC ⁴⁹ discipulos + suos SC ⁵⁰ om. et (ante frater) SC
13. ³ seminare + semen suum S ⁴ uolucres + caeli SC
⁵ habebant pr. codd. aliq. et SC : habebat ACDF
HMVZ etc. ⁸ uero : autem SC trigesimum SC

11 in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis: Quia uobis datum est nosse mysteria regni caelorum: illis autem non est datum.

25. 29, 12 Qui enim habet, dabitur ei et abundabit: qui
Mc. 4. 25, autem non habet, et quod habet auferetur ab
Lc. 8. 18, eo. Ideo in parabolis loquor eis: quia ui-
19. 26, dentes non uident, et audientes non audiunt
Dt. 29. 4, neque intellegunt. Et adimpletur eis prophetia
Es. 6. 9, 10, 14
Ioh. 12. 40, Esaiæ dicens:
Act. 28. 26, 27.
Rom. 11. 8.

Auditu audietis et non intellegetis:
et uidentes uidebitis et non uidebitis.

15 Incrassatum est enim cor populi huius,
et auribus grauitè audierunt,
et oculos suos cluserunt:
ne quando oculis uideant,
et auribus audiant,
et corde intellegant,
et conuertantur et sanem eos.

Lc. 10. 23, 24. 16 Uestri autem beati oculi, quia uident: et 134

17 aures uestrae, quia audiunt. Amen quippe
dico uobis: quia multi prophetae et iusti cu-
pierunt uidere quae uidetis, et non uiderunt:

18 et audire quae auditis, et non audierunt. Uos 135

18-23 18 et audire quae auditis, et non audierunt. Uos
Mc. 4. 13-20, 19 ergo audite parabolam seminantis. Omnis
Lc. 8. 11-15, qui audit uerbum regni et non intellegit, uenit
malus et rapit quod seminatum est in corde
eius: hic est qui secus uiam seminatus est.

20 Qui autem supra petrosa seminatus est, hic
est qui uerbum audit, et continuo cum gaudio

21 accipit illud: non habet autem in se radicem,
sed est temporalis: facta autem tribulatione et
persecutione propter uerbum, continuo scan-

14 et adimpletur: ut adimpleatur A(D)VZS; *deinde* + in SC
dicentis SC 15 clausurunt SC > uideant oculis SC 20 super
SC

dalizatur. Qui autem est seminatus in spinis, ²²
 hic est qui uerbum audit : et sollicitudo sae-
 culi istius, et fallacia diuitiarum suffocat uer-
 bum, et sine fructu efficitur. Qui uero in ter- ²³
 ram bonam seminatus est, hic est qui audit
 uerbum et intellegit, et fructum affert : et facit
 aliud quidem centum, aliud autem sexaginta,
 porro aliud triginta.

³⁶
¹⁰ Aliam parabolam proposuit illis, dicens : ²⁴
 Simile factum est regnum caelorum homini
 qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum ²⁵
 autem dormirent homines uenit inimicus eius,
 et superseminauit zizania in medio tritici, et
 abiit. Cum autem creuisset herba et fructum ²⁶
 fecisset, tunc apparuerunt et zizania. Acce- ²⁷
 dentes autem serui patris familias dixerunt ei :
 Domine, nonne bonum semen seminasti in
 agro tuo ? unde ergo habet zizania ? Et ait ²⁸
 illis : Inimicus homo hoc fecit. Serui autem
 dixerunt ei : Uis, imus et colligimus ea ? Et ²⁹
 ait : Non : ne forte colligentes zizania, eradi-
 cetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque ³⁰
 crescere usque ad messem : et in tempore mes-
 sis dicam messoribus : Colligite primum ziza-
 nia, et alligate ea fasciculos ad comburendum :
 triticum autem congregate in horreum meum.

³⁷
² Aliam parabolam proposuit eis, dicens : Si ³¹
 mile est regnum caelorum grano sinapis, quod
 accipiens homo seminauit in agro suo : quod ³²
 minimum quidem est omnibus seminibus : cum
 autem creuerit maius est omnibus holeribus, et
 fit arbor, ita ut uolucres caeli ueniant et habi-
 tent in ramis eius.

3. 12.

Mc. 4. 30-32,
Lc. 13. 18, 19.

²² > semin. est SC ²³ centesimum . . . sexagesimum . . .
 trigesimalum SC porro aliud : aliud uero SC ³⁰ ea + in SC

- Lc. 13. 20, 21. 33 Aliam parabolam locutus est eis : Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatum est totum. 13/5
- Mc. 4. 33, 34. 34 Haec omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas : et sine parabolis non loquebatur 14/6
- Ps. 77 (78). 2. 35 eis : ut adimpleretur quod dictum erat per prophetam dicentem :
- Aperiam in parabolis os meum :
eructabo abscondita a constitutione mundi.
- 36 Tunc, dimissis turbis, uenit in domum : et accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes : 14/10
- 37 Dissere nobis parabolam zizaniorum agri. ¹ Qui respondens ait : Qui seminat bonum semen
- 38 est Filius hominis : ager autem est mundus : bonum uero semen, hi sunt filii regni : zizania
- 39 autem filii sunt nequam : inimicus autem qui seminauit ea, est diabolus : messis uero consummatio saeculi est : messores autem angeli
- Apoc. 14. 15. 40 sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur, sic erit in consummatione saeculi. Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno eius omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem : et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus et stridor dentium.
- Ioh. 15. 6. 40
- Mal. 4. 1. 41
- Soph. 1. 2, 3. 42
8. 12. 43
- Sap. 3. 7. 43
- Dan. 12. 3. 43
- 44 Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris sui. Qui habet aures audiat.
- Prou. 2. 4. 44
- 45 Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro : quem qui inuenit homo abscondit, et prae gaudio illius uadit et uendit uniuersa quae habet, et emit agrum illum.
- 45 Iterum simile est regnum caelorum homini

¹ impleretur SC ³⁶ edissere SC ³⁷ ait + illis SC ⁴⁰ igne S
⁴¹ Patris eorum SC ⁴² aures + audiendi SC

negotiatori, quaerenti bonas margaritas. In-46
uenta autem una pretiosa margarita, abiit et
uendidit omnia quae habuit, et emit eam.

Iterum simile est regnum caelorum sagenae 47
missae in mare, et ex omni genere congreganti.
Quam cum impleta esset, educentes et secus 48
litus sedentes, elegerunt bonos in uasa, malos
autem foras miserunt. Sic erit in consumma- 49
tione saeculi: exhibunt angeli et separabunt
malos de medio iustorum: et mittent eos in ca- 50
minum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium.

Intellexistis haec omnia? Dicunt ei: 51
Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in 52
regno caelorum similis est homini patri fami-
lias, qui profert de thesauro suo noua et uetera.

Et factum est cum consummasset Iesus pa- 53
rabolas istas, transiit inde. Et ueniens in pa- 54
triam suam, docebat eos in synagogis eorum, 54-58
ita ut mirarentur et dicerent: Unde huic sa-
pientia haec et uirtutes? Nonne hic est fabri 55
filius? Nonne mater eius dicitur Maria, et fra-
tres eius Iacobus et Ioseph, et Simon et Iudas?
Et sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? 56
Unde ergo huic omnia ista? Et scandaliza- 57
bantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est
propheta sine honore nisi in patria sua, et in
domo sua. Et non fecit ibi uirtutes multas, 58
propter incredulitatem illorum.

In illo tempore audiit Herodes tetrarcha fa- 14
mam Iesu: et ait pueris suis: Hic est Io- 2
hannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et
ideo uirtutes operantur in eo. Herodes enim 3
1-12
Mc. 6. 14-29,
Lc. 9. 7-9.
11. 2.
Lc. 3. 19, 20.

45 om. negotiatori F 47 genere sine addit. CFHM al.: + pis-
cium ADVZ al. SC 55 Iohannes (pro Ioseph) D al. 14. 1 au-
diuit SC

Leu. 18. 16,
20. 21.

tenuit Iohannem et alligauit eum, et posuit in
carcerem, propter Herodiadem uxorem fratris
4 sui; dicebat enim illi Iohannes: Non licet tibi
5 habere eam. Et uolens illum occidere, timuit
populum: quia sicut prophetam eum habe-
6 bant. Die autem natalis Herodis, saltauit filia ¹⁴⁵
7 Herodiadis in medio et placuit Herodi: unde ⁶
cum iuramento pollicitus est ei dare quod-
8 cumque postulasset ab eo. At illa praemonita
a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput
9 Iohannis Baptistae. Et contristatus est rex:
propter iuramentum autem et eos qui pariter
10 recumbebant, iussit dari. Misitque et decol-
11 lauit Iohannem in carcere: et allatum est ca-
put eius in disco, et datum est puellae, et tulit
12 matri suae. Et accedentes discipuli eius, tule-
runt corpus et sepelierunt illud: et uenientes
nuntiauerunt Iesu.

13-21
Mc. 6. 32-44,
Lc. 9. 10-17,
Ioh. 6. 1-13.

13 Quod cum audisset Iesus, secessit inde in ¹⁴⁶
nauicula, in locum desertum seorsum: et ³
cum audissent turbae, secutae sunt eum pe-
14 destres de ciuitatibus. Et exiens uidit tur-
bam multam, et misertus est eius, et cura-
15 uit languidos eorum. Uespere autem facto ¹⁴⁷
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: ¹
Desertus est locus, et hora iam praeteriit:
dimitte turbas, ut euntes in castella emant
16 sibi escas. Iesus autem dixit eis: Non habent
17 necesse ire: date illis uos manducare. Re-
sponderunt ei: Non habemus hic nisi quin-
18 que panes et duos pisces. Qui ait eis:
19 Afferte illos mihi huc. Et cum iussisset

⁶ medio + triclinio DH^c al. ⁹ iuramentum ACDFHM al. C:
iusiurandum VZ al. S ¹¹ attulit SC ¹² corpus + eius SC
¹³ nauiculam S ¹⁴ eius: eis D al. SC ¹⁵ > mihi illos huc
SC

turbam discumbere supra faenum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in caelum benedixit et fregit: et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. Et ²⁰ manducauerunt omnes et saturati sunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit ²¹ numerus quinque milia uirorum, exceptis mulieribus et paruulis.

¹⁴⁸/₆ Et statim iussit discipulos ascendere in ²² nauiculam, et praecedere eum trans fretum, ^{22 33} donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ^{Mc. 6. 45-51, Ioh. 6. 15-21.} ^{49/2} ascendit in montem solus orare. Uespere ²³ autem facto solus erat ibi. Nauicula autem ²⁴ in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius uentus. Quarta autem uigilia noctis ²⁵ uenit ad eos ambulans supra mare. Et ui- ²⁶ dentes eum supra mare ambulantem turbati sunt dicentes: Quia phantasma est. Et prae timore clamauerunt. Statimque Iesus lo- ²⁷ cutus est eis dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Respondens autem Pe- ²⁸ trus dixit: Domine, si tu es, iube me uenire ad te super aquas. ¹ At ipse ait: Ueni. Et ²⁹ descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquam, ut ueniret ad Iesum. Uidens ³⁰ uero uentum ualidum timuit: et cum coepisset mergi, clamauit dicens: Domine, saluum me fac. Et continuo Iesus extendens ³¹ manum, adprehendit eum: et ait illi: Modicae fidei, quare dubitasti? Et cum ascen- ³² dissent in nauiculam, cessauit uentus. Qui ³³

¹⁹ super $\mathcal{SC}$ autem + dederunt $\mathcal{S}$ ²² statim iussit discipulos: statim compulit Iesus discipulos $\mathcal{SC}$ ²⁵ super $\mathcal{C}$ ²⁶ super $\mathcal{C}$ ²⁸ > ad te venire $\mathcal{SC}$ ³² ascendisset $\mathcal{S}$

autem in nauicula erant, uenerunt et adora-
uerunt eum, dicentes: Uere Filius Dei es.

34-36 34 Et cum transfretassent, uenerunt in terram
Mc. 6. 53-56. 35 Gennesar. Et cum cognouissent eum uiri
loci illius, miserunt in uniuersam regionem
illam, et optulerunt ei omnes male habentes.
36 Et rogabant eum ut uel fimbriam uestimenti
eius tangerent: et quicumque tetigerunt
salui facti sunt.

1-20 15 Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis
Mc. 7. 1-23. 2 scribae et Pharisei, dicentes: Quare dis-
cipuli tui transgrediuntur traditionem senio-
rum? non enim lauant manus suas cum
Ic. 11. 38. 3 panem manducant. Ipse autem respondens
ait illis: Quare et uos transgredimini manda-
tum Dei propter traditionem uestram? Nam
Ex. 20. 12, Dt. 5. 16. 4 Deus dixit: Honora patrem tuum et matrem:
et: Qui male dixerit patri uel matri, morte
Ex. 21. 17, Leu. 20. 9, Dt. 27. 16. 5 moriatur. Uos autem dicitis: Quicumque
dixerit patri uel matri, Munus quodcumque
6 est ex me tibi proderit: et non honorificabit
patrem suum aut matrem: et irritum fecistis
mandatum Dei propter traditionem uestram.
Es. 29. 13. 7 Hypocritae, bene prophetauit de uobis Esaias
dicens:

8 Populus hic labiis me honorat:
cor autem eorum longe est a me.

9 Sine causa autem colunt me,
docentes doctrinas mandata hominum.

Act. 10. 14, 15, 11. 9. 10 Et conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audite
1 Tim. 4. 4. 11 et intellegite. Non quod intrat in os, coin-
quinat hominem: sed quod procedit ex ore,

34 Gennesar SC 15. 2 traditiones S 4 om. tuum SC
6 matrem + suam SC 9 doctrinas, mandata FHZ* al.: doc-
trinas et mandata ACMVZ^c al. SC

¹⁵³₁₀ hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes ¹² discipuli eius, dixerunt ei : Scis quia Phari-
saei audito uerbo scandalizati sunt ? At ille ¹³ Ioh. 15. 1, 2.
respondens ait : Omnis plantatio quam non
plantauit Pater meus caelestis eradicabitur.
¹⁵⁶₅ Sinite illos : caeci sunt duces caecorum : ¹⁴ Lc. 6. 39.
caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo Mt. 23. 16.
¹⁵⁷₆ in foueam cadunt. Respondens autem Pe- ¹⁵
trus dixit ei : Edissere nobis parabolam istam.
At ille dixit : Adhuc et uos sine intellectu ¹⁶ 16. 9.
estis ? Non intellegitis quia omne quod in ¹⁷
os intrat, in uentrem uadit, et in secessum
emittitur ? Quae autem procedunt de ore, de ¹⁸
corde exeunt, et ea coinquant hominem. De ¹⁹
corde enim exeunt cogitationes malae, homi-
cidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testi-
monia, blasphemiae. Haec sunt quae coin- ²⁰
quant hominem : non lotis autem manibus
manducare, non coinquinat hominem.

Et egressus inde Iesus secessit in partes ²¹ 21-28
Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananaea ²² Mc. 7. 24-30.
a finibus illis egressa, clamauit dicens ei :
Miserere mei, Domine, fili Daud : filia mea
male a daemone uexatur. Qui non respondit ²³
ei uerbum. Et accedentes discipuli eius ro-
gabant eum, dicentes : Dimitte eam, quia
¹⁵⁸₅ clamat post nos. Ipse autem respondens ait : ²⁴ 10. 6.
Non sum missus nisi ad oues quae perierunt
¹⁵⁹₆ domus Israhel. At illa uenit et adorauit eum, ²⁵
dicens : Domine, adiuua me. Qui respon- ²⁶
dens ait : Non est bonum sumere panem
filiorum, et mittere canibus. At illa dixit : ²⁷
Etiam, Domine : nam et catelli edunt de mi-
cis quae cadunt de mensa dominorum suorum.

¹² uerbo + hoc SC¹⁴ sunt + et SC

28 Tunc respondens Iesus ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut uis. Et sanata est filia illius ex illa hora.

29-31
Mc. 7. 31-37.

29 Et cum transisset inde Iesus, uenit secus ¹⁶⁰
mare Galilaeae: et ascendens in montem, ⁶
30 sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbae multae, habentes secum mutos, clodos, caecos, debiles, et alios multos: et proiecerunt
31 eos ad pedes eius, et curauit eos: ita ut turbae mirarentur, uidentes mutos loquentes, clodos ambulantes, caecos uidentes: et magnificabant Deum Israhel.

32-39
Mc. 8. 1-10.

32 Iesus autem conuocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbae, quia triduo iam perseuerant mecum, et non habent quod manducant: et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturamus turbam tantam? Et ait illis Iesus: Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem, et paucos pisciculos. Et praecepit turbae
33 ut discumberet super terram. Et accipiens septem panes et pisces, et gratias agens fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt
34 populo. Et comederunt omnes, et saturati sunt: et quod superfuit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas. Erant autem qui manducauerant quattuor milia hominum, extra paruulos et mulieres. Et dimissa turba, ascendit in nauiculam: et uenit in fines Magadan.

1-12
Mc. 8. 11-21.

16 Et accesserunt ad eum Pharisei et Saddu- ¹⁶¹
⁴

28 illius: eius SC 30 > mutos, caecos, clodos, debiles SC
31 clodos SC 34 > habetis panes SC 35 discumberent SC
33 manducauerant ACFHM al.: -erunt VZ al. SC

¹⁶²₅ caei temtantes: et rogauerunt eum ut signum de caelo ostenderet eis. At ille respondens ait eis: Facto uespere dicitis: Serenum erit: rubicundum est enim caelum. Et mane: Hodie tempestas: rutilat enim triste caelum. Faciem ergo caeli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis. Generatio mala et adultera signum quaerit: et signum non dabitur ei, nisi signum Ionae. Et relictis illis abiit.

12. 38.
Lc. 12. 54.

12. 39.
Ion. 2. 1.

¹⁶⁴₂ Et cum uenissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini et cauete a fermento Pharisaeorum et Sadducaeorum. At illi cogitabant inter se dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Iesus dixit: Quid cogitatis inter uos, modicae fidei, quia panes non habetis? Nondum intellegitis, neque recordamini quae panum quinque + milium + hominum, et quot cophinos sumsistis? Neque septem panum quattuor + milium + hominum, et quot sportas sumsistis? Quare non intellegitis quia non de pane dixi uobis: Cauete a fermento Pharisaeorum et Sadducaeorum? Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisaeorum et Sadducaeorum.

Lc. 12. 1.

14. 17.

15. 34-38.

¹⁶⁶₁ Uenit autem Iesus in partes Caesareae Philippi: et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium ho-

13-16
Mc. 8. 27-29,
Lc. 9. 18-20.

16. 2 eis: illis SC 3 potestis + scire HVZ al. SC 4 Ionae + prophetae SC 7 intra C et 8 9 quinque milium conicimus ex Hieronymi commentariis: quinque milia ACH*^MZ*; et quinque milia Z^c etc.; in quinque milia H^cV al. SC 10 quattuor milium Hieron. comment.: quattuor milia ACHM^Z*; et quattuor milia Z^c al.; in quatt. millia SC 13 quem + me Z^c al.

14. 2. 14 minis ? At illi dixerunt : Alii Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii uero Hieremiam, 15 aut unum ex prophetis. Dicit illis : Uos autem quem me esse dicitis ? Respondens Simon Petrus dixit : Tu es Christus, Filius Dei uiui. 16
 Ioh. 1. 40, 42, 6. 68, 69, 11. 27. 17 Respondens autem Iesus dixit : Beatus es Simon Bar Iona : quia caro et sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in caelis est. 18
 Ioh. 1. 42. 18 Et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam : et portae inferi non praeualebunt aduersum eam. 19
 Eph. 2. 20. 19 Et tibi dabo claues regni caelorum : et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum in caelis : et quodcumque solueris super terram, 20
 1 Pet. 2. 4, 5. 20 erit solutum in caelis. Tunc praecepit discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus. 21
 Apoc. 21. 14. 21 Exinde coepit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymam, et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et adsumens eum Petrus, coepit increpare illum, dicens : Absit a te, Domine : 22
 18. 18. 22 non erit tibi hoc. Qui conuersus, dixit Petro : Uade post me, Satana : scandalum es mihi, quia non sapis ea quae Dei sunt, sed ea quae hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis : 23
 Ioh. 20. 23. 23 Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 24
 17. 9. 24 Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet eam : qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Quid
 Mc. 8. 30. 25
 Lc. 9. 21. 25
 21-28 25
 Mc. 8. 31-9. 1. 25
 Lc. 9. 22-27. 25
 10. 38, 39. 25
 Lc. 14. 27. 25
 Lc. 17. 33. 25
 Ioh. 12. 25. 25

 $\frac{167}{10}$ $\frac{168}{2}$ $\frac{169}{6}$ $\frac{170}{2}$

15 illis + Iesus SC 17 dixit + ei SC Bariona S 18 inferni HZ al. aduersus SC 19 ligatum + et SC solutum + et SC

enim prodest homini, si mundum uniuersum
 lucretur, animae uero suae detrimentum patia-
 tur? Aut quam dabit homo commutationem
 pro anima sua? Filius enim hominis uentu-
 rus est in gloria Patris sui cum angelis suis: et
 tunc reddet unicuique secundum opus eius.
 Amen dico uobis, sunt quidam de hic stanti-
 bus, qui non gustabunt mortem, donec uide-
 ant Filium hominis uenientem in regno suo.

Et post dies sex adsumsit Iesus Petrum, et
 Iacobum, et Iohannem fratrem eius, et ducit
 illos in montem excelsum seorsum. Et trans-
 figuratus est ante eos: et resplenduit facies
 eius sicut sol: uestimenta autem eius facta
 sunt alba sicut nix. Et ecce apparuit illis
 Moses et Helias cum eo loquentes. Respon-
 dens autem Petrus dixit ad Iesum: Domine,
 bonum est nos hic esse: si uis, faciamus hic
 tria tabernacula, tibi unum, et Mosi unum, et
 Heliae unum. Adhuc eo loquente, ecce nubis
 lucida obumbravit eos: et ecce uox de nube
 dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo
 mihi bene complacui: ipsum audite. Et au-
 dientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et
 timuerunt ualde. Et accessit Iesus et tetigit
 eos, dixitque eis: Surgite, et nolite timere. Le-
 uantes autem oculos suos, neminem uiderunt
 nisi solum Iesum.

Et descendantibus illis de monte, praecepit
 Iesus dicens: Nemini dixeritis uisionem, do-
 nec Filius hominis a mortuis resurgat. Et in-
 terrogauerunt eum discipuli, dicentes: Quid

27 Ioh. 5. 28, 29.
 Rom. 2. 6,
 Apoc. 2. 23.

17 1-8
 Mc. 9. 2-3.
 Lc. 9. 28-35.

3. 17.
 2 Pet. 1. 17.

9-13
 Mc. 9. 9-13,
 Lc. 9. 36.
 Mt. 16. 20.
 11. 14.
 Mal. 4. 5.

27 opus: opera SC 17. 1 assumit C duxit S 3 ap-
 paruerunt SC 4 om. et (ante Mosi) SC 5 nubes SC
 complacuit ACFHM al. 9 praecepit + eis SC

- ergo scribae dicunt quod Heliam oporteat pri-
 11 mum uenire? At ille respondens, ait eis:
 Helias quidem uenturus est, et restituet om-
 14. 3-10. 12 nia. Dico autem uobis, quia Helias iam uenit,
 et non cognouerunt eum, sed fecerunt in eo
 quaecumque uoluerunt: sic et Filius hominis
 13 passurus est ab eis. Tunc intellexerunt disci-
 puli quia de Iohanne Baptista dixisset eis.
- 14-19 14 Et cum uenisset ad turbam, accessit ad eum ¹⁷⁴
 Mc. 9. 14-28, 15 homo genibus prouolutus ante eum, ² dicens:
 Lc. 9. 37-42. 15 Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est,
 et male patitur: nam saepe cadit in ignem, et
 16 crebro in aquam: et optuli eum discipulis tuis,
 17 et non potuerunt curare eum. Respondens
 Iesus ait: O generatio incredula et peruersa,
 quo usque ero uobiscum? Usque quo patiar
 18 uos? Afferte huc illum ad me. ¹ Et increpauit
 eum Iesus, et exiit ab eo daemonium, et cu- ¹⁷⁵
 19 ratus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt ⁵
 discipuli ad Iesum secreto, et dixerunt: Quare
 20 nos non potuimus eicere illum? Dicit illis:
 21 Propter incredulitatem uestram. Amen quip-
 pe dico uobis, si habueritis fidem sicut granum
 sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc, et trans-
 21 ibit: et nihil impossibile erit uobis. Hoc au-
 tem genus non eicitur nisi per orationem et
 ieiunium.
- Mc. 9. 30-32, 22 Conuersantibus autem eis in Galilaea, dixit ¹⁷⁶
 Lc. 9. 44, 45. 22 illis Iesus: Filius hominis tradendus est in
 23 manus hominum, ¹ et occident eum, et tertio
 die resurget. Et contristati sunt uehementer.
- Mc. 9. 33. 24 Et cum uenissent Capharnaum, accesserunt ¹⁷⁷
¹⁰
- 14 genibus prouolutis ACFM *al.* 17 Respondens + autem SC
 18 eum: illum SC 20 dixit SC illis + Iesus SC hinc +
 illuc C 23 tertia SC

qui didragma accipiebant ad Petrum et dixerunt : Magister uester non soluit didragma? Ex. 30. 13.

¹ Ait : Etiam. Et cum intrasset domum, praeuenit eum Iesus, dicens : Quid tibi uidetur, Simon? Reges terrae a quibus accipiunt tributum uel censum? a filiis suis an ab alienis?

¹ Et ille dixit : Ab alienis. Dixit illi Iesus : Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, uade ad mare, et mitte hamum : et eum piscem qui primus ascenderit, tolle : et aperto ore eius, inuenies staterem : illum sumens, da eis pro me et te.

¹⁷⁸
² In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, ¹⁸ ¹⁻⁵ dicentes : Quis putas maior est in regno caelorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit ² Mc. 9. 33-37,
Lc. 9. 46-48.

eum in medio eorum, ¹ et dixit : Amen dico ³ 19. 14.
Ioh. 3. 3, 5. uobis, nisi conuersi fueritis, et efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum.

Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno caelorum. Et ⁵ 10. 40.

¹⁷⁹
² qui susceperit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria

in collo eius, et demergatur in profundum maris. ¹ Uae mundo ab scandalis. Necesse est ⁷

¹⁸⁰
⁶ enim ut ueniant scandala : uerum tamen uae homini per quem scandalum uenit. Si autem ⁸

manus tua uel pes tuus scandalizat te, abscide eum et proice abs te : bonum tibi est ad uitam ingredi debilem uel clodum, quam duas manus uel duos pedes habentem, mitti in ignem aeternum. 8, 9
5. 29, 30,
Mc. 9. 43, 45,
47.

Et si oculus tuus scandalizat te, erue

²⁴ didrachma *SC* dixerunt + ei *SC* ²⁵ intrasset + in *SC*
18. ⁷ ab : a *SC* homini + illi *SC* ⁸ abscinde *S* claudum *SC*

- eum et proice abs te : bonum tibi est †uno-
 culum† in uitam intrare, quam duos oculos ha-
 10 bentem mitti in gehennam ignis. Uidete ne
 contemnatis unum ex his pusillis : dico enim
 uobis, quia angeli eorum in caelis semper ui-
 dent faciem Patris mei, qui in caelis est. Uenit
 enim Filius hominis saluare quod perierat.
 12-14 12 Quid uobis uidetur ? si fuerint alicui centum
 I c. 15. 4-7. oues, et errauerit una ex eis, nonne relinquet
 nonaginta nouem in montibus, et uadit quae-
 13 rere eam quae errauit ? Et si contigerit ut in-
 ueniat eam, amen dico uobis, quia gaudebit
 super eam magis quam super nonaginta no-
 14 uem, quae non errauerunt. Sic non est uo-
 luntas ante Patrem uestrum qui in caelis est,
 ut pereat unus de pusillis istis.
- Lc. 17. 3. 15 Si autem peccauerit in te frater tuus, uade
 Leu. 19. 17. et corripe eum inter te et ipsum solum : si te
 16 audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem
 non te audierit, adhibe tecum adhuc unum uel
 Dt. 19. 15, duos, ut in ore duorum testium uel trium stet
 2 Cor. 13. 1. omne uerbum. Quod si non audierit eos, dic
 1 Tim. 5. 19. 17 ecclesiae. Si autem et ecclesiam non audierit,
 16. 19. 18 sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen
 Ioh. 20. 23. dico uobis, quaecumque alligaueritis super ter-
 ram, erunt ligata et in caelo : et quaecum-
 19 que solueritis super terram, erunt soluta et in
 caelo. Iterum dico uobis, quia si duo ex
 uobis consenserint super terram, de omni
 re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo

9 unoculum *edidimus* : uno oculum H, uno oculo A, cum unum
 oculum Z*, cum uno oculo VZ^cSC, unum oculum habentem CM ;
 luscum F (*cf. Mc. 9. 47*) intrare : regnare F 12 relinquit SC
 nonagintanouem uno uerbo SC et 13 13 gaudet SC 16 > te
 non SC > uel trium testium SC 17 om. et pr. SC 19 quam-
 cumque A^cCFVSC

qui in caelis est. Ubi enim sunt duo uel tres ²⁰ 28. 20.
congregati in nomine meo, ibi sum in medio
eorum.

¹⁸⁷
⁵ Tunc accedens Petrus ad eum, dixit : Do- ²¹ Lc. 17. 4.
mine, quotiens peccabit in me frater meus, et
dimittam ei ? usque septies ? ¹ Dicit illi Iesus : ²²
¹⁸⁸
¹⁰ non dico tibi usque septies, sed usque septua-
gies septies. Ideo adsimilatum est regnum ²³
caelorum homini regi, qui uoluit rationem po-
nere cum seruis suis. Et cum coepisset ra- ²⁴
tionem ponere, oblatus est ei unus qui debebat
decem milia talenta. Cum autem non haberet ²⁵
unde redderet, iussit eum dominus uenundari,
et uxorem eius, et filios, et omnia quae habe-
bat, et reddi. Procidens autem seruus ille, ²⁶
orabat eum, dicens : Patientiam habe in me,
et omnia reddam tibi. Misertus autem domi- ²⁷
nus serui illius, dimisit eum, et debitum dimi-
sit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit ²⁸
unum de conseruis suis qui debebat ei centum
denarios ; et tenens suffocabat eum, dicens :
Redde quod debes. Et procidens conseruus ²⁹
eius, rogabat eum, dicens : Patientiam habe in
me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit : ³⁰
sed abiit, et misit eum in carcerem, donec red-
deret debitum. Uidentes autem conserui eius ³¹
quae fiebant, contristati sunt ualde : et uene-
runt, et narrauerunt domino suo omnia quae
facta erant. Tunc uocauit illum dominus suus, ³²
et ait illi : Serue nequam, omne debitum di-
misi tibi, quoniam rogasti me : non ergo opor- ³³
tuit et te misereri conserui tui, sicut et ego tui

²¹ quoties *SC* ²⁴ debebat + ei *SC*
SC ²⁶ orabat : rogabat *CMVal.*

³³ nonne *SC*

²⁵ dominus + eius
³¹ facta fuerant *SC*

34 misertus sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet
 35 uniuersum debitum. Sic et Pater meus caelestis faciet uobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus uestris.

6. 15.
 Mc. 11. 26.

1-9
 Mc. 10. 1-12.

19 Et factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit a Galilaea. Et uenit in
 2 fines Iudaeae trans Iordanen: et secutae sunt eum turbae multae, et curauit eos ibi.

189
 6

3 Et accesserunt ad eum Pharisei temtantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa? Qui respondens ait eis: Non legistis, quia qui fecit

Gen. 1. 27.

4 ab initio, masculum et feminam fecit eos, et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo

Gen. 2. 24.

Eph. 5. 31.

1 Cor. 7. 10.

5 in carne una? Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo

5. 31.
 Dt. 24. 1-4.

6 non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moses mandauit dari libellum repudii, et dimittere?

7 Ait illis: Quoniam Moses ad duritiam cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras:

5. 32,
 Lc. 16. 13.
 1 Cor. 7. 11.

8 ab initio autem non sic fuit. Dico autem uobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi

190
 2

9 ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur:

10 et qui dimissam duxerit, moechatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa homini cum

191
 10

11 muliere, non expedit nubere. Qui dixit: Non omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum

12 est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui se ipsos

19. 1 Iordanem SC 4 qui fecit + hominem SC
 HSC 8 > fuit sic VZ al. SC 10 hominis SC
 AFH al.: uxore CMVZ al. SC 11 dixit + illis SC

7 dare
 muliere

castrauerunt propter regnum caelorum : qui potest capere capiat.

¹⁹²₂ Tunc oblatis sunt ei paruuli, ut manus eis ¹³⁻¹⁵ inponeret, et oraret : discipuli autem increpabant eos. Iesus uero ait eis : Sinite paruulos, ^{Mc. 10. 13-16, Lc. 18. 15-17.} ¹⁴ et nolite eos prohibere ad me uenire : talium est enim regnum caelorum. Et cum inpo- ¹⁵ suisset eis manus, abiit inde.

¹⁹³₂ Et ecce unus accedens ait illi : Magister ¹⁶⁻²⁹ bone, quid boni faciam ut habeam uitam aeternam? Qui dixit ei : Quid me interrogas de ¹⁷ bono? Unus est bonus, Deus. Si autem uis ad uitam ingredi, serua mandata. Dicit illi : ¹⁸ Quae? Iesus autem dixit : Non homicidium facies : Non adulterabis : Non facies furtum : Non falsum testimonium dices : ¹ Honora pa- ¹⁹ trem et matrem : Et diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dicit illi adulescens : Omnia ²⁰ haec custodiui : quid adhuc mihi deest? Ait ²¹ illi Iesus : Si uis perfectus esse, uade, uende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo : et ueni, sequere me. Cum ²² audisset autem adulescens uerbum, abiit tristis : erat enim habens multas possessiones.

Iesus autem dixit discipulis suis : Amen ²³ ¹ Tim. 6. 9, 10, dico uobis, quia diues difficile intrabit in regnum caelorum. Et iterum dico uobis : Facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum caelorum. Auditis autem his, discipuli mirabantur ualde, ²⁵ dicentes : Quis ergo poterit saluus esse? Aspi- ²⁶ ciens autem Iesus, dixit illis : Apud homines

¹² castrauerunt AFHM *al.* SC : eunuchizauerunt CVZ *al.*
¹⁸ homicidium facies : occides F ¹⁹ patrem + tuum SC
 matrem + tuam SC ²⁰ custodiui + a iuuentute mea F *al.* C
²¹ uende + omnia S

Lc. 1. 37. hoc impossibile est : apud Deum autem omnia
 27 possibilia sunt. Tunc respondens Petrus, dixit
 ei : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti su-
 Lc. 22. 30. 28 mus te : quid ergo erit nobis ? Iesus autem 196
 2 Tim. 2. 12. dixit illis : Amen dico uobis, quod uos qui se- 10
 Apoc. 3. 21. cuti estis me, in regeneratione cum sederit
 Filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis
 et uos super sedes duodecim, iudicantes duo- 197
 29 decim tribus Israhel. Et omnis qui reliquit 5
 domum, uel fratres aut sorores, aut patrem aut 198
 matrem, aut uxorem aut filios, aut agros prop- 2
 ter nomen meum, centuplum accipiet, et uitam
 20. 16, 22. 14. 30 aeternam possidebit. Multi autem erunt primi 199, 2
 Mc. 10. 31. 20 nouissimi, et nouissimi primi. Simile est enim 200, 1
 Lc. 13. 30. regnum caelorum homini patri familias, qui
 exiit primo mane conducere operarios in ui-
 2 neam suam. Conuentione autem facta cum
 operariis ex denario diurno, misit eos in uineam
 3 suam. Et egressus circa horam tertiam, uidit
 4 alios stantes in foro otiosos : ¹ et illis dixit : Ite
 et uos in uineam, et quod iustum fuerit dabo
 5 uobis. ¹ Illi autem abierunt. Iterum autem
 exiit circa sextam et nonam horam, et fecit si-
 6 militer. Circa undecimam uero exiit, et inuenit
 alios stantes : et dicit illis : Quid hic statis tota
 7 die otiosi ? Dicunt ei : Quia nemo nos con-
 8 duxit. Dicit illis : Ite et uos in uineam. ¹ Cum
 sero autem factum esset, dicit dominus uineae
 procuratori suo : Uoca operarios, et redde illis
 mercedem, incipiens a nouissimis usque ad pri-
 9 mos. Cum uenissent ergo qui circa undeci-
 10 mam horam uenerant, acceperunt singulos de-
 narios. Uenientes autem et primi, arbitrati

²⁹ reliquerit SC
 uineam + meam SC

20. ¹ om. enim SC
⁷ uineam + meam SC

⁴ > dixit illis SC

sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes ¹¹ murmurabant aduersus patrem familias, ¹ di- ¹² centes: Hi nouissimi una hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei et aestus. At ille respondens uni ¹³ eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum? ¹ Tolle ¹⁴ quod tuum est, et uade: uolo autem et huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut non licet ¹⁵ mihi quod uolo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt ¹⁶ ^{19. 30, 22. 14.} nouissimi primi, et primi nouissimi: multi sunt enim uocati, pauci autem electi.

²⁰¹
² Et ascendens Iesus Hierosolimam, adsum- ¹⁷ ¹⁷⁻¹⁹ sit duodecim discipulos secreto, et ait illis: ^{Mc. 10. 32-34, 1. c. 18. 31-33.} Ecce ascendimus Hierosolimam, et Filius ¹⁸ ^{16. 21, 17. 22, 23.} hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condemnabunt eum morte: et tra- ¹⁹ dent eum gentibus ad deludendum et flagellandum et crucifigendum: et tertia die resurget.

²⁰²
⁶ Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebe- ²⁰ ²⁰⁻²⁸ daei cum filiis suis, adorans et petens aliquid ^{Mc. 10. 35-45.} ab eo. ¹ Qui dixit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ²¹ ^{19. 28.} ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram, in regno tuo. Re- ²² spondens autem Iesus dixit: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. ¹ Ait il- ²³ ^{26. 39, 42. 1. oh. 18. 11.} lis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam et sinistram non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a

¹⁶ > enim sunt **SC** autem: vero **SC** ¹⁹ deludendum: illudendum **SC** ²³ et sinistram: vel sinistram **SC**

- 24 Patre meo. Et audientes decem, indignati ²⁰³
 25 sunt de duobus fratribus. Iesus autem uoca- ²
 uit eos ad se, et ait : Scitis quia principes gen-
 tium dominantur eorum : et qui maiores sunt,
 26 potestatem exercent in eos. Non ita erit in-
 ter uos : sed quicumque uoluerit inter uos
 18. 1-4.
 Lc. 22. 25-27. 27 maior fieri, sit uester minister : et qui uoluerit ²⁰⁴
 23. 11, 28 inter uos primus esse, erit uester seruus. Si- ⁴
 Mc. 9. 35. cut Filius hominis non uenit ministrari sed
 Phil. 2. 7. ministrare, et dare animam suam redemptio-
 1 Tim. 2. 6. nem pro multis.
 Es. 53. 10.
- 29 Et egredientibus illis ab Hiericho, secuta ²⁰⁵
 30 est eum turba multa. Et ecce duo caeci se- ²
 dentes secus uiam, audierunt quia Iesus trans-
 iret : et clamauerunt, dicentes : Domine, mi-
 31 serere nostri, fili Dauid. Turba autem incre-
 pabat eos, ut tacerent. At illi magis clama-
 bant, dicentes : Domine, miserere nostri, fili
 32 Dauid. Et stetit Iesus et uocauit eos, et ait :
 33 Quid uultis ut faciam uobis ? ¹ Dicunt illi : Do-
 34 mine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus
 autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum : et
 confestim uiderunt, et secuti sunt eum.
- 1-9 21 Et cum adpropinquassent Hierosolymis, et ²⁰⁶
 Mc. 11. 1-10, uenissent Bethfage ad montem Oliueti, tunc ²
 Lc. 19. 29-38, 2 Iesus misit duos discipulos ; ¹ dicens eis : Ite
 Ioh. 12. 12-15. in castellum quod contra uos est, et statim in-
 uenietis asinam alligatam, et pullum cum ea :
 3 soluite et adducite mihi. Et si quis uobis ali-
 quid dixerit, dicite quia Dominus his opus
 4 habet : et confestim dimittet eos. Hoc autem ²⁰⁷
 factum est, ut impleretur quod dictum est per ⁷
 prophetam dicentem :
- Zach. 9. 9.
 Es. 62. 11.

²⁸ suam + in S
 adimpleretur SC

21. ¹ Bethfage SC

⁴ autem + totum SC

Dicite filiae Sion :

5

Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus,

et sedens super asinam

et pullum filium subiugalis.

²⁰⁸₂ Euntes autem discipuli, fecerunt sicut prae-6
cepit illis Iesus. Et adduxerunt asinam, et 7
pullum : et inposuerunt super eis uestimenta
sua, et eum desuper sedere fecerunt. Plurima 8
autem turba strauerunt uestimenta sua in uia :

²⁰⁹₁ alii autem caedebant ramos de arboribus, et
sternebant in uia. Turbae autem quae prae-9
cedebant, et quae sequebantur clamabant, di-
centes : Osanna filio Dauid : Benedictus qui

²¹⁰₁₀ uenturus est in nomine Domini : Osanna in
altissimis. Et cum intrasset Hierosolymam, 10
commota est uniuersa ciuitas, dicens : Quis

est hic ? Populi autem dicebant : Hic est 11
Iesus propheta a Nazareth Galilaeae.

²¹¹₁ Et intrauit Iesus in templum Dei : et eicie- 12
bat omnes uendentes et ementes in templo, et
mensas nummulariorum et cathedras uenden-
tium columbas euerit : ¹ et dicit eis : Scriptum 13
est, Domus mea domus orationis uocabitur :
uos autem fecistis illam speluncam latronum.

¹⁰ Et accesserunt ad eum caeci et claudi in tem- 14
⁵ plo, et sanauit eos. Uidentes autem principes 15
sacerdotum et scribae mirabilia quae fecit, et
pueros clamantes in templo, et dicentes :
Osanna filio Dauid : indignati sunt ¹ et dixe- 16
runt ei : Audis quid isti dicant ? Iesus autem
dicit eis : Utique : numquam legistis, quia Ex

Ps. 117 (118).

26.

Mt. 23. 39,

Lc. 13. 35.

Mc. 11. 11.

Mt. 21. 46,

12-16

Mc. 11. 15-18,

Lc. 19. 45-47.

Ioh. 2. 14-16.

Es. 56. 7.

Hier. 7. 11.

² Reg.
(2 Sam.)
5. 6, 8.

Ps. 8. 3 (2).

⁵ et sedens : *om.* et *SC*

⁷ super eos *VZ* al. SC* ; super

eum *DZ^c al.*

⁹ Hosanna *SC, et 15*

uen-
turus est : uenit *CD(F)Z* al. SC*

¹² numulariorum *SC*

altissimis : excelsis *D al.*

¹⁶ dicant : dicunt *SC*

dicat : dixit *SC*

ore infantium et lactantium perfecisti laudem?

17 Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibique mansit. 214
6

18-22 18 Mane autem reuertens in ciuitatem, esuriit.
Mc. 11. 12-14, 20-24. 19 Et uidens fici arborem unam secus uiam, uenit
Lc. 13. 6-9. ad eam: et nihil inuenit in ea, nisi folia tantum: et ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Et uidentes discipuli, mirati

20 sunt dicentes: Quomodo continuo aruit? Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico uobis, si habueritis fidem et non haesitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis, Tolle, et iacta te in mare, fiet. 215
6

17. 20. 21 Et omnia quaecumque petieritis in oratione credentes, accipietis. 216
4

23-27 23 Et cum uenisset in templum, accesserunt
Mc. 11. 27-33, 23 ad eum docentem principes sacerdotum et
Lc. 20. 1-8. seniores populi, dicentes: In qua potestate haec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Respondens Iesus dixit illis: Interrogabo uos et ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, et ego uobis dicam in qua potestate haec facio. Baptismum Iohannis unde erat? e caelo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes: Si dixerimus, e caelo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? 217
2

24 Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habent Iohannem sicut prophetam. Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse: Nec ego dico uobis in qua potestate haec faciam. Quid autem uobis uidetur? Homo habebat duos 218
10

16 lactentium SC 24 dixit eis SC 25 baptismus SC
26 habebant SC 27 faciam AFH*M al.: facio CDH^cVZ al. SC
28 homo + quidam SC

filios : et accedens ad primum dixit : Fili, uade hodie, operare in uinea mea. Ille autem respondens ait : Nolo. Postea autem, paenitentia motus, abiit. Accedens autem ad aliorum, dixit similiter. At ille respondens ait : Eo, domine, et non iuit. ' Quis ex duobus fecit uoluntatem patris ? Dicunt : Primus. Dicit illis Iesus : Amen dico uobis, quia publicani et meretrices praecedunt uos in regnum Dei. Uenit enim ad uos Iohannes in uia iustitiae, et non credidistis ei : publicani autem et meretrices crediderunt ei : uos autem uidentes nec paenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

Lc. 7. 29, 30,
37-50, 18. 14.

219
2

Aliam parabolam audite. Homo erat pater familias, qui plantauit uineam, et saepe circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et aedificauit turrem, et locauit eam agricolis, et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum adpropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. Et agricolae, adprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium uero lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus : et fecerunt illis similiter. Nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens : Uerebuntur filium meum. ' Agricolae autem uidentes filium, dixerunt intra se : Hic est heres : uenite, occidamus eum, et habebimus hereditatem eius. Et adprehensum eum eiecerunt extra uineam, et occiderunt. Cum ergo uenerit dominus uineae, quid faciet agricolis illis ? Aiunt illi : Malos male perdet, 41

33-46

Mt. 12. 1-12,
Lc. 20. 9-19.
Es. 5. 1-7.

³¹ dicunt + ei SC primus DH^cMVZ^c al. SC : nouissimus ACF H*Z* al., cf. Hieronymi comment. ' sciendum est in ueris exemplaribus non haberi nouissimum sed primum ' praecedent SC ³³ sepem SC turrim SC ³⁷ uerebuntur + forte S

et uineam locabit aliis agricolis, qui reddant
42 ei fructum temporibus suis. Dicit illis Iesus :

Ps. 117 (118).

22, 23.

Es. 28. 16.

Act. 4. 11.

Rom. 9. 33.

1 Pet. 2. 7.

Numquam legistis in scripturis :

Lapidem quem reprobauerunt aedificantes,
hic factus est in caput anguli :

A Domino factum est istud,
et est mirabile in oculis nostris ?

43 Ideo dico uobis, quia auferetur a uobis re-
gnum Dei, et dabitur genti facienti fructus

44 eius. Et qui ceciderit super lapidem istum,
confringetur : super quem uero ceciderit, con-

Dan. 2. 34, 45 teret eum. Et cum audissent principes sacer- 220
I
dotum et Pharisei parabolas eius, cogno-

Es. 8. 15.

46 uerunt quod de ipsis diceret. Et quaerentes
eum tenere, timuerunt turbas : quoniam sicut
prophetam eum habebant.

2-14
Lc. 14. 16-24.

22 Et respondens Iesus, dixit iterum in parabolis 221
5

2 eis, dicens : Simile factum est regnum caelo-
rum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et

misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias :
4 et nolebant uenire. Iterum misit alios ser-

uos, dicens : Dicite inuitatis : Ecce prandium
meum paraui : tauri mei et altilia occisa, et

5 omnia parata : uenite ad nuptias. Illi autem
neglexerunt : et abierunt, alius in uillam suam,

6 alius uero ad negotiationem suam : reliqui
uero tenuerunt seruos eius, et contumelia ad-

7 fectos occiderunt. Rex autem cum audisset,
iratus est : et missis exercitibus suis, perdidit

homicidas illos, et ciuitatem illorum succen-
8 dit. Tunc ait seruis suis : Nuptiae quidem

paratae sunt : sed qui inuitati erant non
9 fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarum, et

41 uineam + suam SC.
tumeliis SC affectos SC

22. 4 occisa + sunt SC

6 con-

quoscumque inueneritis uocate ad nuptias.
 Et egressi serui eius in uias, congregauerunt ¹⁰
 omnes quos inuenerunt, malos et bonos : et
²²²
¹⁰ impletae sunt nuptiae discumbentium. In- ¹¹
 trauit autem rex ut uideret discumbentes : et
 uidit ibi hominem non uestitum ueste nu-
 ptiali. Et ait illi : Amice, quomodo huc in- ¹²
 trasti non habens uestem nuptialem ? At ille
 obmutuit. Tunc dixit rex ministris : Ligatis ¹³
 pedibus eius et manibus, mittite eum in tene-
 bras exteriores : ibi erit fletus et stridor den- ^{8. 12.}
 tium. Multi autem sunt uocati, pauci uero ¹⁴ ^{20. 16.}
 electi.

²²³
² Tunc abeuntes Pharisei, consilium inie- ¹⁵ ¹⁵⁻²²
 runt ut caperent eum in sermone. Et mittunt ¹⁶ ^{Mc. 12. 13-17,}
 ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes : ^{Lc. 20. 20-26.}
 Magister, scimus quia uerax es, et uiam Dei
 in ueritate doces, et non est tibi cura de ali-
 quo : non enim respicis personam hominum :
 'dic ergo nobis quid tibi uideatur ? licet cen- ¹⁷
 sum dari Caesari, an non ? Cognita autem ¹⁸
 Iesus nequitia eorum, ait : Quid me temtatis,
 hypocritae ? Ostendite mihi nomisma cen- ¹⁹
 sus. At illi optulerunt ei denarium. ' Et ait ²⁰
 illis Iesus : Cuius est imago haec, et supra-
 scriptio ? ' Dicunt ei : Caesaris. Tunc ait ²¹
 illis : Reddite ergo quae sunt Caesaris, Cae- ^{Rom. 13. 7.}
 sari : et quae sunt Dei, Deo. Et audientes ²²
 mirati sunt, et relicto eo abierunt.

In illo die accesserunt ad eum Sadducaei, ²³ ²³⁻³³
 qui dicunt non esse resurrectionem : et inter- ^{Mc. 12. 18-27,}
 rogauerunt eum, ' dicentes : Magister, Moses ²⁴ ^{Lc. 20. 27-38.}
^{Act. 23. 8.}

¹³ > manibus et pedibus eius *SC* ¹⁴ autem : enim *SC*
¹⁷ uidetur *SC* dari *ACFHMZ^c al.* : dare *DVZ* al.* *SC* ¹⁹ nu-
 misma *SC* ²⁰ superscriptio *SC*

Dt. 25. 5. dixit: Si quis mortuus fuerit non habens
 filium, ut ducat frater eius uxorem illius, et
 25 suscitetur semen fratri suo. Erant autem apud
 nos septem fratres: et primus, uxore ducta,
 defunctus est: et non habens semen, reliquit
 26 uxorem suam fratri suo. Similiter secundus et
 27 tertius, usque ad septimum. Nouissime autem
 28 omnium et mulier defuncta est. In resurre-
 ctione ergo cuius erit de septem uxor? omnes
 29 enim habuerunt eam. Respondens autem
 Iesus, ait illis: Erratis, nescientes scripturas,
 30 neque uirtutem Dei. In resurrectione enim
 neque nubent, neque nubentur: sed sunt
 31 sicut angeli Dei in caelo. De resurrectione
 autem mortuorum non legistis quod dictum
 Ex. 3. 6. 32 est a Deo dicente uobis: Ego sum Deus
 Act. 7. 32. Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? Non
 33 est Deus mortuorum, sed uiuentium. Et
 audientes turbae, mirabantur in doctrina eius.
 34-40 34 Pharisei autem audientes quod silentium 224
 Mc. 12. 28-34. inposuisset Sadducaeis, conuenerunt in unum. 6
 Lc. 10. 25-28. 35 Et interrogauit eum unus ex eis legis doctor
 36 temptans eum: Magister, quod est mandatum
 Dt. 6. 5. 37 magnum in lege? Ait illi Iesus: Diliges
 Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et
 38 in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc
 19. 19. 39 est maximum et primum mandatum. Secun-
 Leu. 19. 18. dum autem simile est huic: Diliges proximum
 7. 12. 40 tuum sicut te ipsum. In his duobus man-
 datis uniuersa lex pendet, et prophetae.
 41-46 41 Congregatis autem Phariseis, interrogauit 225
 Mc. 12. 35-37, eos Iesus¹ dicens: Quid uobis uidetur de 2
 Lc. 20. 41-44. 42 Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid.

30 erunt **SC** 36 quod: quid D 37 ex toto corde **AFH MVZ**
 al. **SC** ex tota anima **AF al.** ex tota mente **F**

Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu 43
uocat eum Dominum, dicens:

Dixit Dominus Domino meo:

44 Ps. 109 (110).

Sede a dextris meis,

1, 2.

donec ponam inimicos tuos scabillum pe-
dum tuorum.

Act. 2. 34, 35.
Heb. 1. 13.

Si ergo Dauid uocat eum Dominum, quo- 45
modo filius eius est? Et nemo poterat re- 46
spondere ei uerbum: neque ausus fuit quis-
quam ex illa die eum amplius interrogare.

Tunc Iesus locutus est ad turbas, et ad dis- 23
cipulos suos, ¹ dicens: Super cathedram Mosi 2

Mc. 12. 38, 39,
Lc. 20. 45, 46.

sederunt scribae et Pharisei. Omnia ergo 3
quaecumque dixerint uobis, seruare et facite:
secundum opera uero eorum nolite facere:

Lc. 11. 39 51.

dicunt enim et non faciunt. ¹ Alligant autem 4
onera grauiam et inportabilia, et inponunt in

umeros hominum: digito autem suo nolunt
ea mouere. Omnia uero opera sua faciunt ut 5

Act. 15. 10.

uideantur ab hominibus: dilatant enim phy-
lacteria sua, et magnificant fimbrias. Amant 6

Ex. 13. 9.
Dt. 6. 8, 11, 18.

autem primos recubitus in caenis, et primas
cathedras in synagogis, ¹ et salutationes in foro, 7

Lc. 14. 7, 8.

et uocari ab hominibus Rabbi. Uos autem 8
nolite uocari Rabbi: unus enim est Magister

uester, omnes autem uos fratres estis. Et 9
patrem nolite uocare uobis super terram: u-

nus enim est Pater uester, qui in caelis est.
Nec uocemini magistri: quia Magister uester 10

unus est Christus. Qui maior est uestrum, 11
erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, 12

20. 26, 27.

humiliabitur: et qui se humiliauerit, exalta-
bitur.

Lc. 14. 11,
18. 14.
Iob. 22. 29.

⁴⁴ scabellum SC ⁴⁶ > ei respondere SC 23. ⁴ autem: enim
SC inportabilia SC humeros SC ⁸ > est enim SC, et 9

13 Uae autem uobis, Scribae et Pharisei, ²³²₅
hypocritae : quia clauditis regnum caelorum
ante homines : uos enim non intratis, nec in-
troeuntes sinitis intrare.

15 Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae : ²³³₁₀
quia circumitis mare et aridam, ut faciatis
unum proselytum : et cum fuerit factus, facitis
eum filium gehennae duplo quam uos.

16 Uae uobis duces caeci, qui dicitis : Qui-
cumque iurauerit per templum, nihil est : qui

17 autem iurauerit in auro templi, debet. Stulti
et caeci : quid enim maius est, aurum, an tem-

18 plum quod sanctificat aurum ? Et quicum-
que iurauerit in altari, nihil est : quicumque
autem iurauerit in dono quod est super illud,

Ex. 29. 37. 19 debet. Caeci : quid enim maius est, donum,
20 an altare quod sanctificat donum ? Qui ergo
iurat in altari, iurat in eo et in omnibus quae
21 super illud sunt. Et qui iurauerit in templo,

5. 34. 22 iurat in illo et in eo qui inhabitat in ipso. Et
qui iurat in caelo, iurat in throno Dei et in eo
qui sedet super eum.

23 Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae : ²³⁴₅
quia decimatis mentam et anethum et cymi-
num, et reliquistis quae grauiora sunt legis,
iudicium et misericordiam et fidem : haec

24 oportuit facere, et illa non omittere. Duces ²³⁵₁₀

Lev. 27. 30.
Num. 18. 21.
Dt. 14. 22.

14 *Uersum om. codd. plur. : habent* (F) *H^c al. SC. legunt uero*
sic uae uobis, Scribae et (*om. scr. et F*) Pharisei, hypocritae,
qui (quia *SC*) comeditis (*deuoratis F*) domos uiduarum, occasione
(oratione *H*) longa orantes (orationes longas *or. SC* ; sub obtentu
prolixae orationis *F*) ; propter hoc (*om. pr. hoc F* ; + *ut H*) amplius
accipietis (-atis *H*) iudicium (accip. maiorem damnationem *F*) ; *in*
H^c uerba posita sunt inter homines et uos, uersu 13 ²¹ *qui pr. :*
quicumque *SC* habitat *SC* ²³ *hypochritae S quia : qui*
SC mentham SC

caeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. 19. 24.

²³⁶
⁵ Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae: 25 Mc. 7. 4.
quia mundatis quod de foris est calicis et
parapsidis: intus autem pleni sunt rapina, et
inmunditia. Phariseae caece: munda prius 26
quod intus est calicis et parapsidis, ut fiat et
id quod de foris est mundum.

²³⁷
⁵ Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae: 27
quia similes estis sepulchris dealbatis, quae
aforis parent hominibus speciosa, intus uero
plena sunt ossibus mortuorum, et omni spur-
citia. Sic et uos aforis quidem paretis homi- 28
nibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi
et iniquitate.

²³⁸
⁵ Uae uobis, Scribae et Pharisei, hypocritae: 29
qui aedificatis sepulchra prophetarum, et or-
natis monumenta iustorum,¹ et dicitis: Si fuis- 30
semus in diebus patrum nostrorum, non esse-
mus socii eorum in sanguine prophetarum.
Itaque testimonio estis uobismet ipsis, quia filii 31
estis eorum qui prophetas occiderunt. Et uos 32
²³⁹
¹⁰ implete mensuram patrum uestrorum. Ser- 33 3. 7, 12. 34.
pentes, genimina uiperarum, quomodo fugietis
²⁴⁰
⁵ a iudicio gehennae? Ideo ecce ego mitto 34
ad uos prophetas, et sapientes, et scribas: et
ex illis occidetis, et crucifigitis, et ex eis fla-
gellabitis in synagogis uestris, et perseque-
mini de ciuitate in ciuitatem: ut ueniat super 35
uos omnis sanguis iustus qui effusus est super
terram: a sanguine Abel iusti, usque ad san-
guinem Zachariae filii Barachiae, quem occi-

Gen. 4. 8.
(Zach. 1. 1.)
2 Par. 24. 21.

²⁵ quia: qui S
²⁶ et sec. om. SC
genies Z* al.

parapsidis SC, et 26
²⁷ a foris S, et 28

pleni estis CDS
³³ genimina: pro-

36 distis inter templum et altare: amen dico uobis, uenient haec omnia super generationem istam.

37-39
Lc. 13. 34, 35,
19. 41-44.

37 Hierusalem, Hierusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt: quotiens uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas,
38 et noluisti. Ecce relinquitur uobis domus
39 uestra deserta. Dico enim uobis: Non me uidebitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui uenit in nomine Domini.

Ps 117 (118).
26.
Mt. 21. 9,
Mc. 11. 9,
Lc. 19. 38.
1-51

Mc. 13. 1-37,
Lc. 21. 5-36.

24 Et egressus Iesus de templo ibat: et accesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei aedifica-

2 tiones templi. Ipse autem respondens, dixit eis: Uidetis haec omnia? Amen dico uobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui

Lc. 19. 44.

3 non destruat. Sedente autem eo super montem Oliueti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando haec erunt, et quod signum aduentus tui et consummationis saeculi? Et respondens Iesus dixit

4 eis: Uidete ne quis uos seducat: multi enim uenient in nomine meo, dicentes: Ego sum
5 Christus: et multos seducent. Audituri enim estis proelia, et opiniones proeliorum. Uidete

ne turbemini: oportet enim haec fieri, sed
7 nondum est finis. Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum: et erunt pesti-

8 lentiae et fames, et terrae motus per loca: haec
9 autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent uos in tribulationem, et occident uos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen

10 meum. Et tunc scandalizabuntur multi, et inuicem tradent, et odio habebunt inuicem.

38 relinquetur SC
uerbo SC

24. 2 dixit illis SC
6 praelia et praeliorum C

4 nequis uno

Et multi pseudoprophetae surgent, et sedu- 11 24, 7. 15.
cent multos. Et quoniam abundabit iniqui- 12 2 Pe. 2. 1.
tas, refrigescet caritas multorum: qui autem 13 1 Ioh. 4. 1.
perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. 10. 22.
²⁴⁶/₆ Et praedicabitur hoc euangelium regni in uni- 14 28. 19.
uerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: Mc. 16. 15.
et tunc ueniet consummatio.

²⁴⁷/₆ Cum ergo uideritis abominationem desola- 15 Dan. 9. 27,
tionis, quae dicta est a Danihelo propheta, 11. 31, 12. 11.
stantem in loco sancto (qui legit intellegat): 1 Mach. 1. 57,
6. 7.
²⁴⁸/₂ tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes: 16 Lc. 17. 31.
et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de 17
domo sua: et qui in agro, non reuertatur tol- 18
lere tunicam suam. Uae autem praegnatibus, 19
et nutrientibus in illis diebus. Orate autem 20
ut non fiat fuga uestra hieme uel sabbato. Erit 21 Dan. 12. 1.
enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab
²⁵²/₆ initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi 22
breuiati fuissent dies illi, non fieret salua
omnis caro: sed propter electos breuiabuntur
^{3/2} dies illi. Tunc si quis uobis dixerit: Ecce hic 23 5. 11.
^{4/6} Christus, aut illic: nolite credere. Surgent 24 Lc. 17. 23.
enim pseudochristi et pseudoprophetae: et
dabunt signa magna et prodigia, ita ut in erro-
rem inducantur, si fieri potest, etiam electi.
²⁵⁵/₅ Ecce praedixi uobis. Si ergo dixerint uobis: 25, 26
Ecce in deserto est: nolite exire: Ecce in
²⁵⁶/₅ penetralibus: nolite credere. Sicut enim ful- 27 Lc. 17. 24.
gur exit ab oriente et paret usque in occi-
dentem: ita erit et aduentus Filii hominis.
²⁵⁷/₅ Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabun- 28 Lc. 17. 37.
tur aquilae. Iob. 39. 30.

¹² abundauit C ¹³ perseuerauerit: permanserit CDVZ* al.
¹⁵ Daniele SC ²⁰ in hieme SC ²³ hic + est SC ²⁶ pene-
tralibus ACDH al. SC: penetrabilibus FVZ al. ²⁸ illuc: illic
SC congregabuntur + et SC

- Es. 13. 10. 29 Statim autem post tribulationem dierum il- ²⁵⁸
 Ezech. 32. 17. lorum sol obscurabitur et luna non dabit lu- ²
 Joel. 2. 31, men suum, et stellae cadent de caelo, et uir-
 3. 15. tutes caelorum commouebuntur. Et tunc
 Act. 2. 20. 30 parebit signum Filii hominis in caelo. Et tunc ²⁵⁹
 2 Pe. 3. 10. plangent omnes tribus terrae: et uidebunt Fi- ²
 Apoc. 6. 13. lium hominis uenientem in nubibus caeli cum
 Dan. 7. 13, 31 uirtute multa et maiestate. Et mittet angelos
 Apoc. 1. 7. suos cum tuba et uoce magna: et congrega-
 Zach. 12. bunt electos eius a quattuor uentis, a summis
 10-12. caelorum usque ad terminos eorum.
 1 Cor. 15. 52, 32 Ab arbore autem fici discite parabolam:
 1 Thess. 4. 16. cum iam ramus eius tener fuerit, et folia nata,
 13. 41. 33 scitis quia prope est aestas: ita et uos, cum
 34 uideritis haec omnia, scitote quia prope est in-
 35 Caelum et terra transibunt: uerba uero mea
 1 Thess. 5. 36 non praeteribunt. De die autem illa, et hora, ²⁶⁰
 1, 2. nemo scit, neque angeli caelorum, nisi Pater ⁶
 37 solus. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et ²⁶¹
 Gen. 6. 11-13, 38 aduentus Filii hominis. Sicut enim erant in ⁵
 7. 7. diebus ante diluuium, comedentes et bibentes,
 Lc. 17. 26, nubentes et nuptum tradentes, usque ad eum
 27, 35. 39 diem quo intrauit in arcam Noe, et non cogno-
 2 Pe. 3. 5, 6. uerunt donec uenit diluuium et tulit omnes:
 40 ita erit et aduentus Filii hominis. Tunc duo ²⁶²
 41 quetur: duae molentes in mola: una adsume- ⁵
 43 tur, et una relinquetur. Uigilate ergo, quia ²⁶³
 42 Uersum omisimus cum codd. opt. et C: habent H^cZ al. S, legunt ⁶
 uero sic, duo in lecto, unus assumetur, et unus relinquetur
 30 plangent + se DF etc. 34 > generatio haec SC 35 uero:
 autem SC 36 illo F caelorum + neque filius codd. aliq.
 > solus Pater SC 38 nuptui SC > Noe in arcam SC
 42 Uersum omisimus cum codd. opt. et C: habent H^cZ al. S, legunt
 uero sic, duo in lecto, unus assumetur, et unus relinquetur

²⁶⁴
² Illud autem scitote, quoniam si sciret pater ⁴⁴
familias qua hora fur uenturus esset, uigilaret
utique, et non sineret perfodiri domum suam.
Ideo et uos estote parati : quia qua nescitis ⁴⁵
²⁶⁵
⁵ hora Filius hominis uenturus est. Quis, pu- ⁴⁶
tas, est fidelis seruus et prudens, quem con-
stituit dominus suus supra familiam suam, ut
det illis cibum in tempore? Beatus ille ser- ⁴⁷
²⁶⁶
⁵ uus, quem cum uenerit dominus eius inuene- ^{Lc. 12. 37.}
rit sic facientem. Amen dico uobis, quoniam ⁴⁸ ^{25. 21, 23.}
²⁶⁷
⁵ super omnia bona sua constituet eum. Si au- ⁴⁹
tem dixerit malus seruus ille in corde suo :
Moram facit dominus meus uenire : et coepe- ⁵⁰
rit percutere conseruos suos, manducet autem
et bibat cum ebriis : ueniet dominus serui illius, ⁵¹
in die qua non sperat, et hora qua ignorat : et ⁵²
diuidet eum, partemque eius ponet cum hypo-
critis : illic erit fletus et stridor dentium. ^{S. 12, 13. 42,}
^{25. 30.}
²⁶⁸
¹⁰ Tunc simile erit regnum caelorum decem ²⁵ ^{Lc. 12. 35, 36.}
uirginibus : quae accipientes lampades suas
exierunt obuiam sponso et sponsae. Quinque ²
autem ex eis erant fatuae, et quinque pruden-
tes : sed quinque fatuae, acceptis lampadibus, ³
non sumserunt oleum secum : prudentes ue- ⁴
ro acceperunt oleum in uasis suis cum lampa-
dibus. Moram autem faciente sponso, dor- ⁵
mitauerunt omnes et dormierunt. Media au- ⁶
tem nocte clamor factus est : Ecce sponsus
uenit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt om- ⁷
nes uirgines illae, et ornauerunt lampades suas.
Fatuae autem sapientibus dixerunt : Date no- ⁸
bis de oleo uestro : quia lampades nostrae
extinguntur. Responderunt prudentes, di- ⁹

⁴⁴ perfodi SC ⁴⁶ super SC ⁵⁰ ebriosis VZ al. SC
25. ⁸ sapientibus : prudentibus D* extinguuntur SC

centes : Ne forte non sufficiat nobis et uobis :

10-12 10 ite potius ad uendentes, et emite uobis. Dum
Lc. 13. 25. autem irent emere, uenit sponsus : et quae
paratae erant, intrauerunt cum eo ad nuptias :
11 et clausa est ianua. Nouissime ueniunt et re-
liquae uirgines, dicentes : Domine, Domine,
12 aperi nobis. At ille respondens, ait : Amen
13 dico uobis, nescio uos. Uigilate itaque, quia
nescitis diem neque horam.

14-30 14 Sicut enim homo peregre proficiscens, uo-
Lc. 19. 12-27. cauit seruos suos, et tradidit illis bona sua.
15 Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo,
alii uero unum, unicuique secundum pro-
16 priam uirtutem, et profectus est statim. A-
biit autem qui quinque talenta acceperat, et
operatus est in eis : et lucratus est alia quin-
17 que. Similiter qui duo acceperat, lucratus
18 est alia duo. Qui autem unum acceperat,
abiens fodit in terra, et abscondit pecuniam
19 domini sui. Post multum uero temporis
uenit dominus seruorum illorum, et posuit
20 rationem cum eis. Et accedens qui quinque
talenta acceperat, optulit alia quinque ta-
lenta, dicens : Domine, quinque talenta mi-
hi tradidisti, et ecce alia quinque superlucra-
Lc. 16. 10. 21 tus sum. Ait illi dominus eius : Euge serue
bone et fidelis : quia super pauca fuisti fidelis,
supra multa te constituam : intra in gaudium
22 domini tui. Accessit autem et qui duo ta-
lenta acceperat, et ait : Domine, duo talenta
tradidisti mihi : ecce alia duo lucratus sum.
23 Ait illi dominus eius : Euge serue bone et

269
2
270
5

11 nouissime + vero SC 14 om. peregre CFH*Z* 17 simi-
liter + et SC 18 terram SC 20 > tradidisti mihi SC et
sec. om. SC 21 super multa SC, et 23

fidelis : quia super pauca fuisti fidelis, supra
 multa te constituam : intra in gaudium domini
 tui. Accedens autem et qui unum talentum ²⁴
 acceperat, ait : Domine, scio quia homo du-
 rus es : et metis ubi non seminasti, et congre-
 gas ubi non sparsisti : et timens abii, et ab- ²⁵
 scondi talentum tuum in terra : ecce habes
 quod tuum est. Respondens autem dominus ²⁶
 eius, dixit ei : Serue male et piger, sciebas
 quia meto ubi non semino, et congrego ubi
 non sparsi ? oportuit ergo te mittere pecuniam ²⁷
 meam nummulariis, et ueniens ego recepissem
 utique quod meum est cum usura. Tollite ²⁸
 itaque ab eo talentum, et date ei qui habet
 decem talenta. Omni enim habenti dabitur, ²⁹
 et abundabit : ei autem qui non habet, et ³⁰
 quod uidetur habere auferetur ab eo. Et in- ³⁰
 utilem seruum eicite in tenebras exteriores :
 illic erit fletus, et stridor dentium.

²⁷¹
² ^{13. 12,}
²⁷² ^{Mc. 4. 25,}
⁵ ^{Lc. 8. 18,}
³⁰ ^{12. 43.}

²⁷³
¹⁰ Cum autem uenerit Filius hominis in ³¹ ^{16. 27, 28.}
 maiestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc
 sedebit super sedem maiestatis suae : et con- ³² ^{Ezec. 34. 17.}
 gregabuntur ante eum omnes gentes, et sepa-
 rabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat
 oues ab haedis : et statuet oues quidem a ³³
 dextris suis, haedos autem a sinistris. Tunc ³⁴
 dicet rex his qui a dextris eius erunt : Uenite
 benedicti Patris mei, possidete paratum uobis
 regnum a constitutione mundi. Esuriui enim, ³⁵ ^{Iac. 1. 27,}
 et dedistis mihi manducare : sitiui, et dedistis ^{2. 15, 16.}
 mihi bibere : hospes eram, et collegistis me :
 nudus, et operuistis me : infirmus, et uisi- ³⁶

²⁴ et sec. om. SC ²⁶ sparsi : SC ²⁷ committere SC num-
 lulariis SC et : ut S ³¹ angeli + eius S ³² hocdis SC, et
 hoedos 33 ³⁶ cooperuistis VZ*SC

tastis me : in carcere eram, et uenistis ad me.

37 Tunc respondebunt ei iusti, dicentes : Domine, quando te uidimus esurientem, et pauimus : sitientem, et dedimus tibi potum ?

38 quando autem te uidimus hospitem, et colle-

39 gimus te : aut nudum, et cooperuimus ? ¹ aut

quando te uidimus infirmum, aut in carcere,

Prou. 19. 17. 40 et uenimus ad te ? Et respondens rex, dicet
Heb. 6. 10.

illis : Amen dico uobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

Lc. 13. 27. 41 Tunc dicet et his qui a sinistris erunt : Dis-

cedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui

42 praeparatus est diabolo et angelis eius. Esuriui enim, et non dedistis mihi manducare :

43 sitiui, et non dedistis mihi potum : ¹ hospes

eram, et non collegistis me : nudus, et non

operuistis me : infirmus et in carcere, et non

44 uisitastis me. Tunc respondebunt et ipsi, dicentes :

Domine, quando te uidimus esurientem aut sitientem, aut hospitem aut nudum,

aut infirmum uel in carcere, et non ministra-

45 uimus tibi ? Tunc respondebit illis dicens :

Amen dico uobis, Quamdiu non fecistis uni

Dan. 12. 2. 46 de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt

Ioh. 5. 29. hi in supplicium aeternum : iusti autem in uitam aeternam.

26 Et factum est, cum consummasset Iesus ²⁷⁴
sermones hos omnes, dixit discipulis suis : ¹

2 Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius

3 hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc con- ²⁷⁵
gregati sunt principes sacerdotum et seniores ^o

populi, in atrium principis sacerdotum, qui

4 dicebatur Caiaphas : et consilium fecerunt ut

³⁷ pauimus + te SC ³⁸ cooper. + te SC ⁴⁰ de: ex SC ⁴¹ paratus SC ⁴³ cooperuistis SC ⁴⁴ respond. + ci SC uel: aut SC

Iesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant 5
autem: Non in die festo, ne forte tumultus
fieret in populo.

²⁷⁶₁ Cum autem esset Iesus in Bethania in domo 6 6 13
Simonis leprosi, ¹accessit ad eum mulier, ha- 7 Mc. 14. 3-9.
Ioh. 12. 1-8.
(Lc. 7. 37-39.)
bens alabastrum ungenti pretiosi, et effudit
super caput ipsius recumbentis. Uidentes 8
autem discipuli, indignati sunt dicentes: Ut
quid perditio haec? potuit enim istud uenun- 9
dari multo et dari pauperibus. Sciens autem 10
Iesus, ait illis: Quid molesti estis mulieri?
opus bonum operata est in me. Nam semper 11 Dt. 15. 11.
pauperes habetis uobiscum: me autem non
semper habetis. Mittens enim haec ungen- 12
²⁷⁷₄ tum hoc in corpus meum, ad sepeliendum
me fecit. Amen dico uobis, ubicumque prae- 13
dicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo,
dicetur et quod haec fecit, in memoriam eius.

²⁷³₂ Tunc abiit unus de duodecim, qui dice- 14 14-16
batur Iudas Scarioth, ad principes sacerdo- Mc. 14. 10, 11,
Lc. 22. 3-6.
Ioh. 13. 2.
tum, ¹et ait illis: Quid uultis mihi dare, et 15
ego uobis eum tradam? At illi constituerunt
ei triginta argenteos. Et exinde quaerebat 16
oportunitatem ut eum traderet.

Prima autem azymorum accesserunt disci- 17 17-19
puli ad Iesum, dicentes: Ubi uis paremus Mc. 14. 12-16,
Lc. 22. 7-13.
Ex. 12. 18.
tibi comedere Pascha? At Iesus dixit: Ite 18
in ciuitatem ad quendam, et dicite ei: Magi-
ster dicit: Tempus meum prope est: apud
te facio Pascha cum discipulis meis. Et fece- 19
runt discipuli sicut constituit illis Iesus: et
parauerunt Pascha. Uespere autem facto, 20 20-24
Mc. 14. 17-21.

26. ⁶ > Iesus esset SC ⁹ vaenundari SC ¹⁰ estis + huic SC
opus + enim SC ¹¹ habetis *pr.*: habebitis CDMZ^c *al.* S habe-
tis *sec.*: -bitis CDFHVZ^c *al.* S ¹³ quòd SC ¹⁴ Iscariotes SC
¹⁷ autem + die SC ¹⁸ quemdam C

Lc. 22. 14, 21 discumbibat cum duodecim discipulis. Et 270
 21-23. edentibus illis, dixit : Amen dico uobis, quia 4
 Joh. 13. 21-26. 22 unus uestrum me traditurus est. Et contri- 280
 23 ego sum, Domine? At ipse respondens, ait : 1
 Qui intingit mecum manum in parapside, hic 281
 24 me tradet. Filius quidem hominis uadit, si- 2
 cut scriptum est de illo : uae autem homini 282
 illi, per quem Filius hominis traditur : bonum 6
 25 erat ei, si natus non fuisset homo ille. Re- 283
 spondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit : 10
 Numquid ego sum, Rabbi? Ait illi : Tu dixi- 284
 26 sti. Caenantibus autem eis, accepit Iesus 1
 panem et benedixit, ac fregit, deditque dis- 285
 27 cipulis suis, et ait : Accipite et comedite : 2
 hoc est corpus meum. Et accipiens calicem 286
 gratias egit, et dedit illis, dicens : Bibite ex 5
 hoc omnes : hic est enim sanguis meus noui 287
 28 testamenti, qui pro multis effunditur in remis- 4
 29 sionem peccatorum. Dico autem uobis : Non 288
 bibam a modo de hoc genimine uitis, usque 6
 in diem illum cum illud bibam uobiscum no-
 uum in regno Patris mei.
 30-35 30 Ethymnodicto, exierunt in montem Oliueti. 286/6
 Mc. 14. 26-31, 31 Tunc dicit illis Iesus : Omnes uos scanda- 287/4
 Lc. 22. 39. lum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum 288/6
 Joh. 18. 1. est enim : Percutiam pastorem et dispergentur
 Zach. 13. 7. oues gregis. Postquam autem resurrexero,
 Joh. 16. 32. 32 praecedam uos in Galilaeam. Respondens au- 289
 28. 7, 10, 16. 33 tem Petrus, ait illi : Etsi omnes scandalizati 1
 Mc. 16. 7. fuerint in te, ego numquam scandalizabor. Ait 290
 Lc. 24. 6. 34 illi Iesus : Amen dico tibi, quia in hac nocte, 6
 Lc. 22. 33, 34. 35 ante quam gallus cantet, ter me negabis. Ait 290
 Joh. 13. 37, 38.

20 discipulis + suis SC 23 parapside SC 24 tradetur SC
 28 effundetur SC 29 amodo SC

illi Petrus : Etiam si oportuerit me mori tecum,
non te negabo. Similiter et omnes discipuli
dixerunt.

³¹/₁ Tunc uenit Iesus cum illis in uillam, quae ³⁶⁻⁴⁶
³²/₆ dicitur Gethsemani. Et dixit discipulis suis : ^{Mc. 14. 32-42,}
Sedete hic donec uadam illuc et orem. Et ³⁷ ^{Lc. 22. 40-46.}
adsumto Petro, et duobus filiis Zebedaei, coe-
²⁹³/₄ pit contristari et maestus esse. Tunc ait illis : ³⁸
²⁹⁴/₁ Tristis est anima mea usque ad mortem : susti-
³⁹ ^{Heb. 5. 7, 8.}
nere hic, et uigilate mecum. Et progressus ^{Mt. 6. 10.}
pusillum, procidit in faciem suam, orans et di-
³⁵/₁ cens : Pater, si possibile est, transeat a me ca-
³⁶/₂ lix iste. Uerum tamen non sicut ego uolo, sed
sicut tu. Et uenit ad discipulos, et inuenit ⁴⁰
eos dormientes : et dicit Petro : Sic non po-
tuistis una hora uigilare mecum ? Uigilate et ⁴¹ ^{6. 13.}
³⁷/₄ orate ut non intretis in temptationem. Spiritus
³⁸/₆ quidem promptus est, caro autem infirma. Ite- ⁴² ^{6. 10.}
rum secundo abiit et orauit, dicens : Pater mi,
si non potest hic calix transire nisi bibam il-
lum, fiat uoluntas tua. Et uenit iterum, et in- ⁴³
uenit eos dormientes : erant enim oculi eorum
grauati. Et relictis illis, iterum abiit et orauit ⁴⁴
²⁹⁹/₄ tertio, eundem sermonem dicens. Tunc uenit ⁴⁵
ad discipulos suos, et dicit illis : Dormite iam
et requiescite : ecce adpropinquauit hora, et
Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
Surgite eamus : ecce adpropinquauit qui me ⁴⁶ ^{Ioh. 14. 31.}
tradit.

³⁰⁰/₁ Adhuc ipso loquente, ecce Iudas unus de ⁴⁷ ⁴⁷⁻⁵⁶
duodecim uenit et cum eo turba multa, cum ^{Mc. 14. 43-50,}
gladiis et fustibus missi, a principibus sacer- ^{Lc. 22. 47-53,}
^{Ioh. 18. 3-11.}

³⁹ pater + mi *SC* ⁴⁰ discipulos + suos *SC* ⁴¹ promptus *SC* ⁴⁶ tradet *SC*
nota interrogationis S
⁴⁷ ipso : eo *SC* *disting.* fustibus, missi *SC*

mecum *sine*
SC

- 48 dotum, et senioribus populi. Qui autem tra-³⁰¹
didit eum, dedit illis signum, dicens : Quem-²
Prou. 27. 6. cumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.
49 Et confestim accedens ad Iesum, dixit : Haue,
50 Rabbi : et osculatus est eum. Dixitque illi
Iesus : Amice, ad quod uenisti ? Tunc acces-
serunt, et manus iniecerunt in Iesum, et te-³⁰²
51 nuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant¹
cum Iesu, extendens manum, exemit gladium
suum, et percutiens seruum principis sacerdo-³⁰³
Gen. 9. 6. 52 tum amputauit auriculam eius. Tunc ait illi¹⁰
Iesus : Conuerte gladium tuum in locum suum :
omnes enim qui acceperint gladium, gladio
53 peribunt. An putas, quia non possum rogare
patrem meum, et exhibebit mihi modo plus
Es. 53. 7-10. 54 quam duodecim legiones angelorum ? Quo-
modo ergo implebuntur scripturae, quia sic
55 oportet fieri ? In illa hora dixit Iesus turbis :³⁰⁴
Tamquam ad latronem existis, cum gladiis et¹
fustibus comprehendere me : cotidie apud uos
sedebam docens in templo, et non metenuistis.
56 Hoc autem totum factum est, ut implerentur³⁰⁵
scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes,⁶
relicto eo, fugerunt.
57 At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caia-³⁰⁶
phan principem sacerdotum, ubi scribae et¹
58 seniores conuenerant. Petrus autem seque-³⁰⁷
batur eum a longe, usque in atrium principis⁴
sacerdotum : et ingressus intro, sedebat cum
59 ministris, ut uideret finem. Principes autem³⁰⁸
sacerdotum et omne concilium quaerebant²
falsum testimonium contra Iesum, ut eum mor-
60 ti traderent : et non inuenerunt, cum multi,

57-68
Mc. 14. 53-65.
Lc. 22. 54.
Ioh. 18. 12-24.

50 Amice + fac D quod : quid SC
58 finem + rei H^cZ* al.

56 adim-

³⁰⁹₆ falsi testes accessissent. Nouissime autem uenerunt duo falsi testes,¹ et dixerunt: Hic ⁶¹ Ioh. 2. 19.
dixit: Possum destruere templum Dei, et post Act. 6. 14.
triduum aedificare illud. Et surgens princeps ⁶²
sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea
quae isti aduersum te testificantur? Iesus au- ⁶³
tem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: ⁶³⁻⁶⁶
Adiuro te per Deum uiuum, ut dicas nobis si Lc. 22. 67-71.
tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu ⁶⁴ Ps. 109 (110).
dixisti. Uerum tamen dico uobis, a modo uide-
bitis Filium hominis sedentem a dextris uir-
tutis, et uenientem in nubibus caeli. Tunc ⁶⁵ I.
princeps sacerdotum scidit uestimenta sua, di-
cens: Blasphemauit: quid adhuc egemus tes-
tibus? ecce nunc audistis blasphemiam:¹ quid ⁶⁶ Ioh. 19. 7.
uobis uidetur? At illi respondentes dixerunt: Leu. 24. 16.
³¹³₁ Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem ⁶⁷ Lc. 22. 63-65.
eius, et colaphis eum ceciderunt: alii autem
palmas in faciem ei dederunt,¹ dicentes: Pro-
phetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?
³¹⁴₁ Petrus uero sedebat foris in atrio. Et ac- ⁶⁹⁻⁷⁵
cessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Mc. 14. 66-72,
Iesu Galilaeo eras. At ille negauit coram om-
nibus, dicens: Nescio quid dicis. Exeunte ⁷⁰ Lc. 22. 55-62,
autem illo ianuam, uidit eum alia, et ait his Ioh. 18. 16-18,
qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. 25-27.
Et iterum negauit cum iuramento: Quia non
noui hominem. Et post pusillum accesserunt
qui stabant, et dixerunt Petro: Uere et tu ex
illis es: nam et loquella tua manifestum te fa-
cit. Tunc coepit detestari et iurare, quia non
nouisset hominem. Et continuo gallus can-
tauit. Et recordatus est Petrus uerbi Iesu, ⁷⁵

⁶¹ reaedificare SC ⁶⁴ amodo SC uirtutis + Dei FSC
⁶⁷ ei: eius SC ⁷¹ alia + ancilla SC ⁷³ loquela SC

quod dixerat : Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, plorauit amare.

Mc. 15. 1. **27** Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum, et seniores populi, 317
2

Lc. 22. 66. **2** aduersus Iesum, ut eum morti traderent. Et uinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato praesidi. 318
1

3 Tunc uidens Iudas qui eum tradidit, quod damnatus esset, paenitentia ductus rettulit tri-

ginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem

iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu uideris. Et proiec-
tissis argenteis in templo, recessit, et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet mittere eos in corbanan: quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. Propter hoc uocatus est

ager ille, Acheldemach, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Et tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium adpretiati quem adpretiauerunt a filiis

Israhel: et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. 319
10

11 Iesus autem stetit ante praesidem: et interrogauit eum praeses, dicens: Tu es Rex Iudaeorum? Dicit ei Iesus: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi

plorauit ACH *al.*: fleuit DFMVZ *al.* **27.** ³ retulit

6 > eos mittere **SC** corbonam **SC**; corban D **8** Haceldama + hoc est **SC** ⁹ om. et ad init. **SC** appret. bis **SC**

a filiis: filii CD **11** ei: illi **SC**

75 plorauit ACH *al.*: fleuit DFMVZ *al.* **SC** **27.** ³ retulit

6 > eos mittere **SC** corbonam **SC**; corban D **8** Haceldama + hoc est **SC** ⁹ om. et ad init. **SC** appret. bis **SC**

a filiis: filii CD **11** ei: illi **SC**

75 plorauit ACH *al.*: fleuit DFMVZ *al.* **SC** **27.** ³ retulit

6 > eos mittere **SC** corbonam **SC**; corban D **8** Haceldama + hoc est **SC** ⁹ om. et ad init. **SC** appret. bis **SC**

a filiis: filii CD **11** ei: illi **SC**

Pilatus : Non audis quanta aduersum te dicant testimonia? Et non respondit ei ad ullum ¹⁴ uerbum, ita ut miraretur praeses uehementer.

³²² ² Per diem autem sollemnem consueuerat prae- ¹⁵ ¹⁵⁻²⁶
ses dimittere populo unum uinctum, quem uo- ^{Mc. 15. 6-15,}
³²³ ³ luissent. Habebat autem tunc uinctum in- ¹⁶ ^{Lc. 23. 18-25,}
⁴ ^{Ioh. 18. 39, 40.}

signem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ¹⁷

ergo illis, dixit Pilatus : Quem uultis dimittam

uobis : Barabban, an Iesum qui dicitur Chri-

stus? Sciebat enim quod per inuidiam tradi- ¹⁸

³²⁴ ¹⁰ dissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, ¹⁹

misit ad illum uxor eius, dicens : Nihil tibi, et

iusto illi : multa enim passa sum hodie per ui-

³²⁵ ¹ sum propterea. Principes autem sacerdotum ²⁰

et seniores persuaserunt populis ut peterent

Barabban, Iesum uero perderent. Respondens ²¹ ^{Act. 3. 14.}

autem praeses, ait illis : Quem uultis uobis de

duobus dimitti? At illi dixerunt : Barabban.

³²⁶ ¹ Dicit illis Pilatus : Quid igitur faciam de Iesu ²²

qui dicitur Christus? Dicunt omnes : Cruci-

figatur. Ait illis praeses : Quid enim mali ²³

fecit? At illi magis clamabant dicentes : Cru-

³²⁷ ¹⁰ cifigatur. Uidens autem Pilatus quia nihil ²⁴ ^{Dt. 21. 6-8.}

proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta

aqua, lauit manus coram populo, dicens : In-

nocens ego sum a sanguine iusti huius : uos

uideritis. Et respondens uniuersus populus, ²⁵

dixit : Sanguis eius super nos, et super filios

³²⁸ ¹ nostros. Tunc dimisit illis Barabban : Iesum ²⁶ ^{Ioh. 19. 1, 16.}

autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

³²⁹ ⁴ Tunc milites praesidis suscipientes Iesum ²⁷ ²⁷⁻³¹
^{Mc. 15. 16-20,}
^{Ioh. 19. 2, 3.}

¹³ dicunt *SC* ¹⁵ > populo dimittere *SC* ¹⁷ Barabbam
SC, et 20, 21, 26 ¹⁹ illum : eum *SC* ²⁰ princeps *ACFH**
M al. ²⁷ praetorium *SC*

28 sam cohortem : et exuentes eum, clamydem
 29 coccineam circumdederunt ei : et plectentes
 coronam de spinis, posuerunt super caput eius,
 et harundinem in dextera eius : Et genu flexo
 ante eum inludebant, dicentes : Haue, rex Iu-
 30 daeorum. Et expuentes in eum, acceperunt
 31 harundinem, et percutiebant caput eius. Et
 postquam inluserunt ei, exuerunt eum cla-
 myde, et induerunt eum uestimentis eius, et
 duxerunt eum ut crucifigerent.

332
6331
1332
1333
4334
1335
1336
1337
6

Mc. 15. 21, 32 Exeuntes autem inuenerunt hominem Cy-
 Lc. 23. 26. reneum, nomine Simonem : hunc angariaue-

33 runt ut tolleret crucem eius. Et uenerunt in

Mc. 15. 22-38, Lc. 23. 32-38, 44-46. 34 locum qui dicitur Golgotha, quod est Calua-

Ioh. 19. 17-19, 23, 24, 28-30. 34 riae locus. Et dederunt ei uinum bibere cum

Ps. 68. 22 (69. 21). 35 Postquam autem crucifixerunt eum, diuise-

Ps. 21. 19 (22. 18). 36 runt uestimenta eius, sortem mittentes : et se-

37 dentes seruabant eum. Et inposuerunt super

Es. 53. 12. 38 IESUS REX IUDAEORUM. Tunc crucifixi sunt

cum eo duo latrones : unus a dextris, et unus

Ps. 21. 8 (22. 7). 39 a sinistris. Praetereuntes autem blasphema-

108 (109). 25. 40 bant eum, mouentes capita sua, ¹ et dicentes :

Mt. 26. 61, Ioh. 2. 19. Qui destruit templum, et in triduo illud reae-

dificat : salua temet ipsum : si filius Dei es, de-

28 chlamydem SC 29 inludebant + ei SC Aue SC

31 chlamyde SC 32 Cyrenaeum SC ; + uenientem obuiam sibi
 Z al. (et H^c post Simonem) 34 mistum SC 35 mittentes

sine addit. CDH*MV al. : + ut impleretur quod dictum est per Pro-

phetam (+ dicentem Z al. C) : Diuiserunt sibi uestimenta mea, et

super uestem meam miserunt sortem AH^cZ al. C ; ex Ioh. 19. 24

37 om. Iesus DH al. 38 crucifixi sunt : crucifixerunt DF al.

40 dicentes sine addit. ACH*M : + uah H^cVZSC destruit... re-

aedificat CDFH*MVZ, destruebat... reaedificabat A al. : de-

struis... reaedificas H^c al. SC, destruebas... reaedificabas codd.
 aliq. templum + Dei SC

³³⁸₂ scende de cruce. Similiter et principes sacer- 41
dotum inludentes cum scribis et senioribus,
dicebant : Alios saluos fecit, se ipsum non po- 42
test saluum facere : si rex Israhel est, descen-
dat nunc de cruce, et credimus ei : confidit in 43
Deo : liberet nunc eum, si uult eum : dixit
³⁴⁰₂ enim : Quia Dei filius sum. Id ipsum autem 44
et latrones qui crucifixi erant cum eo, inpro-
perabant ei.

Sap. 2. 13,
18-20.
Ps. 21. 9
(22. 8).
Lc. 23. 39-43.

³⁴³₂ A sexta autem hora tenebrae factae sunt 45
super uniuersam terram usque ad horam no-
nam. Et circa horam nonam clamauit Iesus 46
uoce magna, dicens : Heli, Heli, lema saba-
cthani ? hoc est : Deus meus, Deus meus, ut
quid dereliquisti me ? Quidam autem illic 47
stantes et audientes, dicebant : Heliam uocat
³⁴²₂ iste. Et continuo currens unus ex eis, acce- 48
ptam spongiam impleuit aceto, et inposuit ha-
rundini, et dabat ei bibere. Ceteri uero dice- 49
bant : Sine uideamus an ueniat Helias liberans
eum. Iesus autem iterum clamans uoce ma- 50
gna, emisit spiritum. Et ecce uelum templi 51
scissum est in duas partes, a summo usque de-
orsum. Et terra mota est, et petrae scissae
³⁴⁵₁₀ sunt,¹ et monumenta aperta sunt : et multa cor- 52
pora sanctorum qui dormierant, surrexerunt :
et exeuntes de monumentis post resurrectio- 53
nem eius, uenerunt in sanctam ciuitatem, et
³⁴⁶₂ apparuerunt multis. Centurio autem, et qui 54
cum eo erant, custodientes Iesum, uiso terrae

Mc. 15. 33,
Lc. 23. 44.

Ps. 21. 2
(22. 1).

Ps. 68. 22
(69. 21).

Mc. 15. 38,
Lc. 23. 45.
Ex. 26. 31-33.
Heb. 10. 19,
20.

54-56
Mc. 15. 39-41,
Lc. 23. 47, 49.

⁴³ nunc eum, si uult eum FM *al.*, et nunc, si uult eum C : nunc
eum, si uult ACDHVZ *al.* S > filius Dei SC ⁴⁴ impropera-
bant SC ⁴⁶ Eli, Eli SC ; Heloi, Heloi H^cVZ *al.* lema
sabacthani A(CD, FM(HZ)), et lamma sabacthani C, lammasaba-
cthani S : lama zaptani V *al.* ⁴⁹ eum + alius autem, accepta
lancea, pupugit latus eius ; et exiit aqua et sanguis D *al.*

- motu et his quae fiebant, timuerunt ualde, di-
 Ioh. 19. 25. 55 centes : Vere Dei Filius erat iste. Erant au- 347
 Lc. 8. 2, 3. tem ibi mulieres multae a longe, quae secutae 6
 56 erant Iesum a Galilaea, ministrantes ei : inter
 quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi
 et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedaei.
 57-61 57 Cum sero autem factum esset, uenit quidam 348
 Mc. 15. 42-47, homo diues ab Arimathia, nomine Ioseph, qui 1
 Lc. 23. 50-56, et ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad
 Ioh. 19. 38-42. 58 Pilatum, et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus
 59 iussit reddi corpus. Et accepto corpore, Ioseph 349
 Es. 53. 9. 60 inuoluit illud in sindone munda : et posuit il- 1
 lud in monumento suo nouo, quod exciderat
 in petra : et aduoluit saxum magnum ad ostium
 61 monumenti, et abiit. Erat autem ibi Maria 350
 Magdalene, et altera Maria, sedentes contra 6
 sepulchrum.
 62 Altera autem die, quae est post Parasceuen, 351
 conuenerunt principes sacerdotum et Phari- 10
 12. 40, 16. 21, 63 saei ad Pilatum, ¹ dicentes : Domine, recordati 1
 17. 23, 20. 19. sumus, quia seductor ille dixit adhuc uiuens :
 64 Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri
 sepulchrum usque in diem tertium : ne forte
 ueniant discipuli eius, et furentur eum, et di-
 cant plebi : Surrexit a mortuis : et erit nouissi-
 65 mus error peior priore. Ait illis Pilatus : Ha-
 66 betis custodiam : ite, custodite sicut scitis. Illi
 autem abeuntes, munierunt sepulchrum, si-
 gnantes lapidem, cum custodibus.
 1-8 28 Uespere autem sabbati, quae lucescit in pri- 352
 Mc. 16. 1-8, ma sabbati, uenit Maria Magdalene, et altera 1
 Lc. 24. 1-10, 2 Maria uidere sepulchrum. Et ecce terrae

⁵⁴ > Filius Dei SC ⁵⁵ a longe : + uidentes D ; + aspicientes
 H^cM ⁵⁷ > autem sero SC Arimathaea C ⁵⁸ reddi :
 dari D

motus factus est magnus. Angelus enim Do-
mini descendit de caelo : et accedens reuoluit
lapidem, et sedebat super eum. Erat autem 3
aspectus eius sicut fulgur : et uestimentum eius
sicut nix. Prae timore autem eius exterriti 4
³⁵³₂ sunt custodes, et facti sunt uelut mortui. Re- 5
spondens autem angelus dixit mulieribus : No-
lite timere uos : scio enim, quod Iesum, qui
crucifixus est, quaeritis. Non est hic : sur- 6 27. 63.
rexit enim, sicut dixit : uenite, uidete locum,
ubi positus erat Dominus. Et cito euntes, di- 7 26. 32.
cite discipulis eius quia surrexit : et ecce praecedit
uos in Galilaeam : ibi eum uidebitis :
³⁵⁴₂ ecce praedixi uobis. Et exierunt cito de monu- 8
mento, cum timore et magno gaudio, currentes
nuntiare discipulis eius. Et ecce Iesus occur- 9
³⁵⁵₁₀ rit illis, dicens : Hauete. Illae autem accesse-
runt, et tenuerunt pedes eius, et adorauerunt
eum. Tunc ait illis Iesus : Nolite timere : ite, 10 Ioh. 20. 17.
nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam :
ibi me uidebunt.

Quae cum abissent, ecce quidam de custo- 11 27. 65, 66.
dibus uenerunt in ciuitatem, et nuntiauerunt
principibus sacerdotum omnia quae facta fue-
rant. Et congregati cum senioribus, consilio 12
accepto, pecuniam copiosam dederunt militi-
bus, ¹ dicentes : Dicite quia discipuli eius nocte 13
uenerunt, et furati sunt eum, nobis dormienti-
bus. Et si hoc auditum fuerit a praeside, nos 14
suadebimus ei, et securos uos faciemus. At 15
illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant docti :

28. ³ uestimentum ACFM *al.* C: uestimenta DHVZ *al.* S
⁶ uenite, uidete AMVZ *al.* : uenite et uidete CDFH *al.* SE
⁷ praecedet S ⁸ > gaudio magno SE ⁹ Aue te SE
¹¹ abijissent SE ¹⁵ edocti SE

et diuulgatum est uerbum istud apud Iudaeos
usque in hodiernum diem.

7. 26. 32. 16 Undecim autem discipuli abierunt in Gali-
laeam, in montem ubi constituerat illis Iesus.
17 Et uidentes eum adorauerunt : quidam autem
11. 27. 18 dubitauerunt. Et accedens Iesus locutus est
Dan. 7. 13, 14. eis, dicens : Data est mihi omnis potestas, in
1 Pet. 3. 22. 19 caelo et in terra. Euntes ergo docete omnes
Mc. 16. 15, 16. 20 gentes : baptizantes eos in nomine Patris, et
Mt. 18. 20. Filii, et Spiritus sancti : docentes eos seruare
omnia quaecumque mandauì uobis : et ecce
ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad
consummationem saeculi.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM

EUANGELIUM SECUNDUM MARCUM

- 1 INITIUM Euangelii Iesu Christi, Filii Dei. 1
2 Sicut scriptum est in Esaia propheta : 2
2-8 Ecce mitto angelum meum ante faciem
Mt. 3. 1-11, I. c. 3. 2-16. tuam,
Ioh. 1. 19-30. qui praeparabit uiam tuam.
Mal. 3. 1. Uox clamantis in deserto : 2
Es. 40. 3. Parate uiam Domini, 1
Mt. 11. 10. rectas facite semitas eius.
4 Fuit Iohannes in deserto baptizans, et praedi- 3
cans baptismum paenitentiae in remissionem 6
5 peccatorum. Et egrediebatur ad illum omnis
20 saeculi + amen AHZ^c al. om. subscr. SC
Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIUM SECVN-
DVM MARCV M SC 1. 1 om. Iesu Christi Z* 2 ecce + ego
SC tuam + ante te DGVZ SC 5 illum : cum SC

- Iudaeae regio, et Hierosolymitae uniuersi, et baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Et erat Iohannes uestitus pilis cameli, et zona pellicia circa lumbos eius : et lucustas et mel siluestre edebat. Et ⁴ praedicabat, dicens : Uenit fortior me post me, ¹ cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizavi uos aqua, ille uero baptizabit uos Spiritu sancto.
- ⁵ Et factum est in diebus illis, uenit Iesus a ¹ Nazareth Galilaeae : et baptizatus est in Iordane ab Iohanne. Et statim ascendens de ¹⁰ aqua, uidit apertos caelos, et Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. Et uox facta est de caelis : Tu es filius ¹¹ meus dilectus, in te complacui.
- ⁶ Et statim Spiritus expellit eum in desertum. ¹² Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus : et temptabatur a Satana.
- ⁷ Eratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi.
- ^{8/4} Postquam autem traditus est Iohannes, uenit ¹⁴ Iesus in Galilaeam, praedicans euangelium regni Dei, ¹ et dicens : Quoniam impletum est ¹⁵ tempus, et adpropinquauit regnum Dei : paenitemini, et credite euangelio.
- Et praeteriens secus mare Galilaeae, uidit ¹⁶ Simonem et Andream fratrem eius, mittentes retia in mare, erant enim piscatores. Et dixit ¹⁷ eis Iesus : Uenite post me, et faciam uos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis ¹⁸ retibus, secuti sunt eum. Et progressus inde ¹⁹
- ⁵ Iordanis SC ⁶ camelorum S locustas SC ⁷ ueniet S
corrigiam SC ⁸ baptizo CDG ⁹ Galilaeae S > a Ioanne
in Iord. SC ¹⁰ > caelos apertos SC Spiritum + sanctum S
¹² expellit AH*MZ* : -ulit CDGH^cVZ^cSC

Act. 13. 25.

9-11
Mt. 3. 13-17,
Lc. 3. 21, 22,
Ioh. 1. 32-34.

9. 7.
Ps. 2. 7,
Es. 42. 1.
Mt. 17. 5,
Lc. 9. 35.
12, 13
Mt. 4. 1-11.
Lc. 4. 1-13.

Mt. 4. 12-17.
Lc. 4. 14, 15.

16-20
Mt. 4. 18-22,
Lc. 5. 2-11.
Ioh. 1. 40-42.

pusillum, uidit Iacobum Zebedaei et Iohan-
nem fratrem eius, et ipsos in naui componen-
tes retia : et statim uocauit illos. Et relicto
patre suo Zebedaeo in naui cum mercennariis,
secuti sunt eum.

21-28

Mt. 4. 13.

Lc. 4. 31-37.

Mt. 7. 28, 29.

Et ingrediuntur Capharnaum : et statim sab-

batis ingressus synagogam, docebat eos. Et

stupebant super doctrina eius : erat enim do-
cens eos quasi potestatem habens, et non sicut

scribae. Et erat in synagoga eorum homo in

spiritu immundo : et exclamauit, dicens : Quid

nobis et tibi, Iesu Nazarene ? uenisti perdere

nos ? scio qui sis, Sanctus Dei. Et commi-

natus est ei Iesus, dicens : Obmutesce, et exi

de homine. Et discerpens eum spiritus in-

mundus, et exclamans uoce magna exiit ab eo.

Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent in-

ter se, dicentes : Quidnam est hoc ? quae

doctrina haec noua ? quia in potestate et spi-

ritibus inmundis imperat, et oboediunt ei. Et

processit rumor eius statim in omnem regio-

nam Galilaeae.

29-34

Mt. 8. 14-16.

Lc. 4. 38-41.

Et protinus egredientes de synagoga, uene-

runt in domum Simonis et Andreae, cum Ia-

cobo et Iohanne. Decumbebat autem socrus

Simonis febricitans : et statim dicunt ei de illa.

Et accedens eleuauit eam, adprehensa manu

eius : et continuo dimisit eam febris, et mini-

strabat eis.

Uespere autem facto cum occidisset sol,

afferebant ad eum omnes male habentes, et

daemonia habentes : et erat omnis ciuitas con-

¹⁹ > comp. retia in naui SC ²¹ ingressus + in SC ²⁴ ue-
nisti + ante tempus S qui sis CGVZC : quis es AH ; quia sis D ;
quod sis S ; te qui es Iren. ²⁷ quae : quatenam SC et sec. :
etiam SC

gregata ad ianuam. Et curauit multos qui
 uexabantur uariis languoribus, et daemonia
 multa eiciebat : et non sinebat loqui ea, quo-
 niam sciebant eum.

Et diluculo ualde surgens, egressus abiit in
 desertum locum, ibique orabat. Et persecu-
 tus est eum Simon, et qui cum illo erant : et
 cum inuenissent eum, dixerunt ei : Quia om-
 nes quaerunt te. Et ait illis : Eamus in proxi-
 mos uicos et ciuitates, ut et ibi praedicem : ad
 hoc enim ueni. Et erat praedicans in syna-
 gogis eorum, et omni Galilaea, et daemonia
 eiciens.

Et uenit ad eum leprosus deprecans eum :
 et genu flexo dixit : Si uis, potes me mundare.
 Iesus autem misertus eius, extendit manum
 suam : et tangens eum, ait illi : Uolo : mun-
 dare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo
 lepra, et mundatus est. Et comminatus ei,
 statim eiecit illum, et dicit ei : Uide nemini
 dixeris : sed uade, ostende te principi sacer-
 dotum, et offer pro emundatione tua, quae
 praecepit Moses in testimonium illis. At ille
 egressus coepit praedicare, et diffamare ser-
 monem, ita ut iam non posset manifeste in
 ciuitatem introire, sed foris in desertis locis
 esse : et conueniebant ad eum undique.

Et iterum intrauit Capharnaum post dies
 et auditum est quod in domo esset : et con-
 uenerunt multi, ita ut non caperet neque ad
 ianuam : et loquebatur eis uerbum. Et uene-
 runt ferentes ad eum paralyticum, qui a quat-

³⁴ > ea loqui SC ³⁶ prosecutus SC ³⁹ et sec. + in SC
⁴⁰ dicit S; + ei SC ⁴³ comminatus est ei statimque SC
⁴⁵ > introire in ciu. SC cset SC 2. ¹ dies + octo S
³ > ad eum ferentes SC

4 tuor portabatur. Et cum non possent offerre
 eum illi prae turba, nudauerunt tectum ubi
 erat: et patefacientes summisserunt grabattum,
 5 in quo paralyticus iacebat. Cum uidisset au-
 tem Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili,
 6 dimittuntur tibi peccata. Erant autem illic
 quidam de scribis sedentes, et cogitantes in
 7 cordibus suis: ¹ Quid hic sic loquitur? blas-
 phemat. Quis potest dimittere peccata, nisi
 8 solus Deus? Quo statim cognito Iesus spiritu
 suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid
 9 ista cogitatis in cordibus uestris? Quid est
 facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi
 peccata: an dicere: Surge et tolle grabattum
 10 tuum, et ambula? Ut autem sciatis quia po-
 testatem habet Filius hominis in terra dimit-
 11 tendi peccata, ait paralytico: Tibi dico:
 surge, tolle grabattum tuum, et uade in do-
 12 mum tuam. Et statim ille surrexit: et sub-
 lato grabatto, abiit coram omnibus, ita ut ad-
 mirarentur omnes, et honorificarent Deum, di-
 centes: Quia numquam sic uidimus.
 13 Et egressus est rursus ad mare: omnisque
 14 turba ueniebat ad eum, et docebat eos. Et
 cum praeteriret, uidit Leui Alpei sedentem
 ad teloneum, et ait illi: Sequere me. Et sur-
 15 gens secutus est eum. Et factum est, cum ac-
 cumberet in domo illius, multi publicani et
 peccatores simul discumbebant cum Iesu et
 discipulis eius: erant enim multi, qui et se-
 16 quebantur eum. Et scribae et Pharisei ui-

⁴ submisserunt SC ⁵ > autem uidisset SC peccata + tua
 SC ⁹ Surge, tolle (om. et) SC ¹⁰ > Filius hominis habet
 potestatem SC ¹² > surrexit ille SC abiit + inde S mira-
 rentur SC ¹⁴ Leui SC Alphaei SC telonium SC ¹⁵ qui
 et: om. et S

dentes quia manducaret cum peccatoribus, et publicanis, dicebant discipulis eius : Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat et bibit magister uester ? Hoc audito Iesus ait ¹⁷ illis : Non necesse habent sani medicum, sed qui male habent : non enim ueni uocare iustos, sed peccatores.

Et erant discipuli Iohannis, et Pharisei. ¹⁸ Ieiunantes : et ueniunt et dicunt illi : Quare discipuli Iohannis et Phariseaeorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant ? Et ait illis Iesus : Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare ? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Uenient autem dies cum auferetur ²⁰ ab eis sponsus : et tunc ieiunabunt in illa die. Nemo adsummentum panni rudis adsuit uestimento ueteri : alioquin auferet supplementum nouum a ueteri, et maior scissura fit. Et nemo ²² mittit uinum nouellum in utres ueteres : alioquin dirumpet uinum utres, et uinum effunditur, et utres peribunt : sed uinum nouum in utres nouos mitti debet.

²⁴ Et factum est iterum cum sabbatis ambularet per sata, et discipuli eius coeperunt praegredi et uellere spicas. Pharisei autem dicebant ei : Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet ? Et ait illis : Numquam legis ²⁵ quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum eo erant ? quo ²⁶

18-22
Mt. 9. 14-17,
Lc. 5. 33-38.

23-28
Mt. 12. 1-8,
Lc. 6. 1-5,
Dt. 23. 25.

1 Reg.
(1 Sam.) 21. 6.

¹⁶ > manducaret cum publicanis et pecc. SC dixerunt S
¹⁷ medico SC malehabent uno uerbo S ²⁰ illis diebus SC
²¹ assumentum et assuit SC auferet ADHM : -ert CFGVZSC
²² nouum SC dirumpet SC effundetur SC ²³ cum
+ Dominus SC et sec. om. S progredi SC ²⁴ faciunt
+ discipuli tui S

Leu. 8. 31,
24. 5-9.
Ex. 29. 32.

modo introiit domum Dei sub Abiathar prin-
cipe sacerdotum, et panes propositionis man-
ducauit, quos non licet manducare, nisi sacer-
27 dotibus, et dedit eis qui cum eo erant? Et 25
2
dicebat eis: Sabbatum propter hominem fa-
ctum est, et non homo propter sabbatum.
28 Itaque dominus est Filius hominis etiam
sabbati.

1 6
Mt. 12. 9-14,
Lc. 6. 6-11.

3 Et introiit iterum in synagogam: et erat ibi
2 homo habens manum aridam. Et obserua-
bant eum, si sabbatis curaret: ut accusarent
3 illum. Et ait homini habenti manum aridam:
4 Surge in medium. Et dicit eis: Licet sabbat-
tis bene facere, an male? animam saluam fa-
5 cere, an perdere? At illi tacebant. Et cir-
cumspiciens eos cum ira, contristatus super
caecitate cordis eorum, dicit homini: Extende
manum tuam: et extendit, et restituta est
6 manus illi. Exeuntes autem statim Pharisei 26
cum Herodianis, consilium faciebant aduersus 4
eum quomodo eum perderent.

Mt. 12. 15, 16.
Lc. 6. 17.

7 Et Iesus cum discipulis suis secessit ad 26
mare. Et multa turba a Galilaea et Iudaea se- 27
8 cuta est eum, et ab Hierosolymis, et ab Idu- 1
maea, et trans Iordanem: et qui circa Tyrum et
Sidonem, multitudo magna, audientes quae
9 faciebat, uenerunt ad eum. Et dixit discipu-
lis suis ut nauicula sibi deseruiret propter tur-
10 bam, ne comprimerent eum. Multos enim
sanabat, ita ut inruerent in eum ut illum tan-
11 gerent, quotquot habebant plagas. Et spiri-
tus inmundi, cum illum uidebant, procidebant

26 introiuit SC; + in SC licebat SC nisi + solis S
3. 1 introiuit SC 6 > Pharisei statim SC 7 Et Iesus:
Iesus autem SC 8 Iordanem SC 9 dixit + Iesus S in
nauicula sibi deseruirent GZ^c S 10 irruerent SC

²⁸
⁸ ei : et clamabant dicentes : Tu es Filius Dei.
Et uehementer comminabatur eis ne manife-¹²
starent illum.

²⁹
² Et ascendens in montem uocauit ad se quos ¹³ ¹³⁻¹⁹
uoluit ipse : et uenerunt ad eum. Et fecit ut ¹⁴ ^{Mt. 10. 1-4,}
essent duodecim cum illo : et ut mitteret eos ^{Lc. 6. 12-16.}
praedicare. Et dedit illis potestatem curandi ¹⁵
³⁰ infirmitates, et eiciendi daemona. Et inpo-¹⁶ ^{Act. 1. 13.}
² suit Simoni nomen Petrus : et Iacobum Zebe-¹⁷ ^{Ioh. 1. 42.}
daei : et Iohannem fratrem Iacobi, et inposuit
eis nomina Boanerges, quod est Filii toni-

trui : et Andream et Philippum, et Bartholo-¹⁸
meum et Mattheum, et Thomam et Iacobum
Alphei, et Thaddeum et Simonem Cananae-
um, et Iudam Scarioth, qui et tradidit illum. ¹⁹

³¹
¹⁰ Et ueniunt ad domum : et conuenit iterum ²⁰
turba, ita ut non possent neque panem mandu-
care. Et cum audissent sui, exierunt tenere ²¹ ^{Ioh. 7. 5}

³²
² eum : dicebant enim : Quoniam in furorem
uersus est. Et scribae qui ab Hierosolymis ²² ²²⁻³⁰
descenderant, dicebant : Quoniam Beelzebub ^{Mt. 12. 24-32.}
habet : et quia in principe daemonum eicit ^{Lc. 11. 15-22,}
³³ daemona. Et conuocatis eis in parabolis di-²³ ^{12. 10.}

² cebat illis : Quomodo potest Satan-
as Satanan eicere ? Et si regnum in se diuidatur, non po-²⁴
test stare regnum illud. Et si domus super ²⁵
semet ipsam dispertiatur, non poterit domus
illa stare. Et si Satan-
as consurrexit in semet ²⁶
ipsum, dispertitus est : et non potest stare, sed
finem habet. Nemo potest uasa fortis ingres-²⁷
sus in domum diripere, nisi prius fortem alli-
get, et tunc domum eius diripiet. Amen dico ²⁸

³⁴
² ¹⁸ Bartholomaeum . . . Mattheum . . . Alphaei . . . Thaddaeum
SC ¹⁹ Iscariotem SC ²² daemoniorum SC ²³ satanam
SC ²⁴ > regnum illud stare SC ²⁵ potest SC ²⁶ con-
surrexerit SC poterit SC

uobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiae, quibus blasphemauerint: qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti. Quoniam dicebant: Spiritum inmundum habet.

31-35
Mt. 12. 46-50,
Lc. 8. 19-21.

31 Et ueniunt mater eius et fratres: et foris³⁵
32 stantes miserunt ad eum uocantes eum. Et²
33 sedebat circa eum turba: et dicunt ei: Ecce
34 mater tua et fratres tui foris quaerunt te. Et
35 respondens eis, ait: Quae est mater mea, et
36 fratres mei? Et circumspiciens eos qui in
circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea,
et fratres mei. Qui enim fecerit uoluntatem
Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

1-12
Mt. 13. 1-15.
Lc. 8. 4-10.

4 Et iterum coepit docere ad mare: et congregata est ad eum turba multa, ita ut in nauem ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare super terram erat. Et docebat illos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua: ¹ Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum. Et dum seminat, aliud cecidit circa uiam: et uenerunt uolucres, et comederunt illud. Aliud uero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam: et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terrae: et quando exortus est sol, exaestuauit: et eo quod non haberet radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spinae, et suffocauerunt illud, et fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat fructum ascendentem et crescentem, et afferebat unum triginta, et unum sexaginta, et unum

²⁹ habebit SC 4. ¹ om. in pr. SC ² illos: eos SC
⁴ uolucres + caeli SC ⁶ habebat SC ⁸ trigessimus S;
deinde om. et SC sexagesimum . . . centesimum S

centum. Et dicebat : Qui habet aures au-
diendi, audiat.

Et cum esset singularis, interrogauerunt ¹⁰
eum hi qui cum eo erant cum duodecim, para-
bolas. Et dicebat eis : Uobis datum est scire ¹¹
³⁷₁ mysterium regni Dei. Illis autem qui foris
sunt, in parabolis omnia fiunt : ut uidentes ¹²
uideant, et non uideant : et audientes audiant,
et non intellegant : ne quando conuertantur,
et dimittantur eis peccata. Et ait illis : Ne- ¹³
scitis parabolam hanc : et quomodo omnes
³⁸₂ parabolas cognoscetis? Qui seminat, uer- ¹⁴
bum seminat. Hi autem sunt qui circa ¹⁵
uiam, ubi seminatur uerbum : et cum audie-
rint, confestim uenit Satanas, et aufert uer-
bum quod seminatum est in corda eorum.
Et hi sunt similiter, qui super petrosa se- ¹⁶
minantur : qui cum audierint uerbum, statim
cum gaudio accipiunt illud : et non habent ¹⁷
radicem in se, sed temporales sunt : deinde
orta tribulatione et persecutione propter uer-
bum, confestim scandalizantur. Et alii sunt, ¹⁸
qui in spinis seminantur : hi sunt, qui uerbum
audiunt : et aerumnae saeculi, et deceptio di- ¹⁹
uitiarum, et circa reliqua concupiscentiae in-
troeuntes suffocant uerbum, et sine fructu
efficitur. Et hi sunt, qui super terram bonam ²⁰
seminati sunt : qui audiunt uerbum, et susci-
piunt, et fructificant, unum triginta, et unum
sexaginta, et unum centum.

³⁹₂ Et dicebat illis : Numquid uenit lucerna ²¹
ut sub modio ponatur, aut sub lecto ? nonne

Es. 6. 9, 10.
Hier. 5. 21.
Ezec. 12. 2.
Ioh. 12. 40.
Act. 28. 26.
Rom. 11. 8.

13-20
Mt. 13. 18-23,
Lc. 8. 11-15.

21-25
Lc. 8. 16-18.
Mt. 5. 15.
Lc. 11. 33.

¹⁰ erant duodecim (*sine eum*) CVZSC parabolam SC scire :
nosse SC ¹² nequando uno uerbo SC ¹⁵ cordibus SC ²⁰ tri-
gesimum . . . sexagesimum . . . centesimum S om. et (*post tri-*
ginta) SC

Mt. 10. 26, 22 ut super candelabrum ponatur? Non enim
 Lc. 12. 2. est aliquid absconditum, quod non manifestetur : nec factum est occultum, sed ut in palam
 23 ueniat. Si quis habet aures audiendi, audiat.

Mt. 7. 2, 24¹ Et dicebat illis : Uidete quid audiatis. In
 Lc. 6. 38. qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis,

Mt. 13. 12, 25 et adicietur uobis. Qui enim habet, dabitur
 Lc. 19. 26. illi : et qui non habet, etiam quod habet auferetur ab illo.

26 Et dicebat : Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram :
 27 et dormiat, et exsurgat nocte ac die, et semen germinet, et increseat dum nescit ille.
 28 Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in
 29 spica. Et cum se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

30 Et dicebat : Cui adsimilabimus regnum
 Mt. 13. 31, 32. Dei? aut cui parabolae comparabimus illud?
 Lc. 13. 18, 19.

31 Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus

Dan. 4. 9, 18. 32 quae sunt in terra : et cum seminatum fuerit, ascendit, et fit maius omnibus holeribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aues caeli habitare.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis
 34 uerbum, prout poterant audire : sine parabola autem non loquebatur eis. Seorsum autem
 35 discipulis suis disserebat omnia.

35-41
 Mt. 8. 18, 35 Et ait illis illa die, cum sero esset factum :
 Lc. 8. 22-25. 36 Transeamus contra. Et dimittentes turbam,

22 > est enim SC sed ut : quod non S 24 om. et adicietur uobis DG 25 illo : eo SC 27 ac : et SC 29 cum ex se produxerit fructus S ; cum produxerit fructus C ; cum produxerit fructum G ; cum se produxerit (om. fructus) D* 32 seminatatum : natum S ascendit + in arborem S 35 illis + in SC

adsumunt eum ita ut erat in naui : et aliae
 naues erant cum illo. Et facta est procella ³⁷ Ion. 1. 4.
 magna uenti, et fluctus mittebat in nauem, ita
 ut impleretur nauis. Et erat ipse in puppi ³⁸
 supra ceruical dormiens : et excitant eum, et
 dicunt ei : Magister, non ad te pertinet quia
 perimus? Et exurgens comminatus est uen- ³⁹
 to, et dixit mari : Tace, obmutesce. Et ces-
 sauit uentus : et facta est tranquillitas magna.
 Et ait illis : Quid timidi estis? necdum ha- ⁴⁰
 betis fidem? Et timuerunt magno timore, et
 dicebant ad alterutrum : Quis, putas, est iste,
 quia et uentus et mare oboediunt ei?

Et uenerunt trans fretum maris in regionem ⁵ ¹⁻¹⁷
 Gerasenorum. Et exeunti ei de naui, statim ² ^{Mt. 8. 28-34,}
 occurrit ei de monumentis homo in spiritu in- ^{Lc. 8. 26-37.}
 mundo, qui domicilium habebat in monu- ³
 mentis, et neque catenis iam quisquam eum
 poterat ligare : quoniam saepe compedibus et ⁴
 catenis uinctus, dirupisset catenas, et com-
 pedes comminuisset : et nemo poterat eum
 domare. Et semper nocte ac die in monu- ⁵
 mentis et in montibus erat, clamans et con-
 cidens se lapidibus. Uidens autem Iesum a ⁶
 longe, cucurrit et adorauit eum : et clamans ⁷ ^{1. 23.}
 uoce magna dicit : Quid mihi et tibi, Iesu ^{Lc. 4. 33, 41.}
 fili Dei summi? adiuro te per Deum, ne me ^{Iac. 2. 19.}
 torqueas. Dicebat enim illi : Exi spiritus in- ⁸
 munde ab homine. Et interrogabat eum : ⁹
 Quod tibi nomen est? Et dicit ei : Legio
 nomen mihi est, quia multi sumus. Et depre- ¹⁰
 cabatur eum multum, ne se expelleret extra

³⁸ super SC ei : illi SC ⁴⁰ > timore magno SC ^{5. 2} ei
sec. om. SC ³ > poterat eum SC dirupisset SC ⁵ > die
 ac nocte SC ⁷ dixit SC summi : altissimi SC (*ex Lc. 8. 28*)
⁸ homine + isto S ⁹ > mihi nomen SC ¹⁰ deprecabantur GS

11 regionem. Erat autem ibi circa montem grex
 12 porcorum magnus pascens. Et deprecaban-
 tur eum spiritus, dicentes : Mitte nos in por-
 13 cos ut in eos introeamus. Et concessit eis
 statim Iesus. Et exeuntes spiritus inmundi
 introierunt in porcos : et magno impetu grex
 14 focati sunt in mare. Qui autem pascebant
 eos fugerunt, et nuntiauerunt in ciuitatem et
 in agros : et egressi sunt uidere quid esset
 15 facti. Et ueniunt ad Iesum : et uident illum
 qui a daemonio uexabatur, sedentem, uesti-
 16 tum, et sanae mentis : et timuerunt. Et nar-
 rauerunt illis, qui uiderant, qualiter factum es-
 set ei qui daemonium habuerat, et de porcis.
 17 Et rogare eum coeperunt ut discederet a fini-
 18 bus eorum. Cumque ascenderet nauem, coe-
 pit illum deprecari, qui daemonio uexatus
 19 fuerat, ut esset cum illo. Et non admisit
 eum, sed ait illi : Uade in domum tuam ad
 tuos, et adnuntia illis quanta tibi Dominus
 20 fecerit, et misertus sit tui. Et abiit, et coe-
 pit praedicare in Decapoli, quanta sibi fecisset
 Iesus : et omnes mirabantur.

18-20
 Lc. 8. 38, 39.

Mt. 9. 1, 21
 Lc. 8. 40.

22-43
 Mt. 9. 18-26.
 Lc. 8. 41-56.

21 Et cum transcendisset Iesus in nauem, rursus
 trans fretum conuenit turba multa ad illum :
 22 et erat circa mare. Et uenit quidam de archi-
 synagogis nomine Iairus : et uidens eum, pro-
 23 cidit ad pedes eius, et deprecabatur eum
 multum, dicens : Quoniam filia mea in extre-
 mis est : ueni, inpone manus super eam, ut

11 pascens + in agris S 13 eis : ei C mare sec. : mari SC
 14 factum SC 17 > coeperunt eum SC a : de SC 18 qui
 + a SC 21 transcendisset : ascendisset GS rursum SC
 disting. nauem rursus trans fretum, conuenit SC illum : eum SC
 23 manus : manum SC ; + tuam S

salua sit, et uiuat. Et abiit cum illo : et se-²⁴
quebatur eum turba multa, et comprimebant
illum.

Et mulier, quae erat in profluuiio sanguinis ²⁵
annis duodecim, et fuerat multa perpessa a ²⁶
compluribus medicis, et erogauerat omnia
sua, nec quicquam profecerat, sed magis de-
terius habebat : cum audisset de Iesu, uenit ²⁷
in turba retro, et tetigit uestimentum eius :
¹ dicebat enim : Quia si uel uestimentum eius ²⁸
tetigero, salua ero. Et confestim siccatus est ²⁹
fons sanguinis eius : et sensit corpore quod
sanata esset a plaga. Et statim Iesus co- ³⁰ Lc. 5. 17, 6. 19.
gnoscens in semet ipso uirtutem quae exierat
de eo, conuersus ad turbam, aiebat : Quis teti-
git uestimenta mea ? Et dicebant ei discipuli ³¹
sui : Uides turbam comprimentem te, et di-
cis : Quis me tetigit ? Et circumspiciebat ui- ³²
dere eam quae hoc fecerat. Mulier autem ³³
timens et tremens, sciens quod factum esset
in se, uenit et procidit ante eum, et dixit ei
omnem ueritatem. Ille autem dixit ei : Filia, ³⁴
fides tua te saluam fecit : uade in pace, et
esto sana a plaga tua.

Adhuc eo loquente, ueniunt ab archisyna- ³⁵
gogo, dicentes : Quia filia tua mortua est :
quid ultra uexas Magistrum ? Iesus autem, ³⁶
uerbo quod dicebatur audito, ait archisyna-
gogo : Noli timere, tantummodo crede. Et ³⁷
non admisit quemquam sequi se nisi Petrum,
et Iacobum, et Iohannem fratrem Iacobi. Et ³⁸
ueniunt in domum archisynagogi, et uidet tu-

²⁴ illum : eum SC ²⁹ quod : quia SC ³⁰ > in semet-
ipso cogn. SC eo : illo SC ³³ autem : vero SC ³⁵ ue-
niunt + nuncii S ab archisynagogi V ; ad archisynagogum S
³⁶ > audito verbo quod diceb. SC ³⁷ > se sequi SC

Ioh. 11. 11. 39 multum, et flentes et heulantes multum. Et ingressus, ait eis: Quid turbamini et ploratis? 40 puella non est mortua sed dormit. Et irridebant eum. Ipse uero eiectis omnibus adsumit patrem et matrem puellae, et qui secum 41 erant, et ingreditur ubi erat puella iacens. Et tenens manum puellae, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico, 42 surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat autem annorum duodecim: et 43 obstipuerunt stupore maximo. Et praecepit illis uehementer ut nemo id sciret: et dixit dari illi manducare.

1-6
Mt. 13. 54-58.
Lc. 4. 16-30.

6 Et egressus inde, abiit in patriam suam: et 50
2 sequebantur illum discipuli sui. Et facto sabbato coepit in synagoga docere: et multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic haec omnia, et quae est sapientia quae data est illi: et uirtutes tales 51
Ioh. 6. 42. 3 quae per manus eius efficiuntur? Nonne iste est faber, filius Mariae, frater Iacobi, et Ioseph, et Iudae, et Simonis? nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Et dicebat eis Iesus: Quia 52
Ioh. 4. 44. 4 non est propheta sine honore, nisi in patria sua et in cognatione sua et in domo sua. Et non poterat ibi uirtutem ullam facere, nisi 5
6 paucos infirmos inpositis manibus curauit: et mirabatur propter incredulitatem illorum.

Mt. 9. 35,
Lc. 8. 1.

Et circumibat castella in circuitu docens. 53
7 Et conuocauit duodecim: et coepit eos mit-

38 eiulantes SC 39 illis SC 40 irridebant SC > puella erat SC 42 obstipuerunt SC maximo: magno GSC 43 dixit: iussit S 6. 1 illum: eum SC 3 iste: hic SC fabri (Ioseph fabri G) filius et Mariae DG 4 eis: illis SC > in domo sua et in cogn. sua SC 6 eorum SC 7 vocauit SC

tere binos, et dabat illis potestatem spirituum
 immundorum. Et praecepit eis ne quid tol-
 lerent in uia, nisi uirgam tantum : non peram,
 non panem, neque in zona aes : sed calciatos
 sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis.
 Et dicebat eis : Quocumque introieritis in do-
 mum, illic manete donec exeatis inde : et
 quicumque non receperint uos, nec audierint
 uos, exeuntes inde excutite puluerem de pedi-
 bus uestris in testimonium illis. Et exeuntes
 praedicabant ut paenitentiam agerent : et dae-
 monia multa eiciebant : et ungebant oleo mul-
 tos aegrotos, et sanabant.

Et audiuit Herodes rex, manifestum enim
 factum est nomen eius, et dicebat : Quia
 Iohannes Baptista resurrexit a mortuis : et
 propterea inoperantur uirtutes in illo. Alii
 autem dicebant : Quia Helias est. Alii uero
 dicebant : Propheta est, quasi unus ex pro-
 phetis. Quo audito Herodes ait : Quem ego
 decollaui Iohannem, hic a mortuis resurrexit.
 Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem,
 et uinxit eum in carcere propter Herodiam
 uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.
 Dicebat enim Iohannes Herodi : Non licet
 tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem
 insidiabatur illi, et uolebat occidere eum, nec
 poterat. Herodes enim metuebat Iohannem,
 sciens eum uirum iustum et sanctum, et custo-
 dicbat eum : et audito eo multa faciebat, et
 libenter eum audiebat. Et cum dies oportunus
 accidisset, Herodes natali suo caenam fecit

7-11

Mt. 10. 1, 5,
9-14.
Lc. 9. 1, 3-5.
22. 35.
Lc. 10. 4-11.Mt. 10. 7, 8.
Lc. 9. 6.
Iac. 5. 14.

14-29

Mt. 14. 1-12.
Lc. 9. 7-9.

Lc. 3. 19, 20.

Leu. 18. 16,
20, 21.

¹³ aegros SC sanabantur S ¹⁴ > rex Herodes SC in-
 operantur uirtutes : > uirtutes operantur DGSC ¹⁵ dicebant
 sec. + quia SC ¹⁶ Ioannem SC, et 17, 20 ¹⁷ carcerem S
²¹ natali suo VZ* : -lis sui ACDFGHSC

- principibus, et tribunis, et primis Galilaeae:
 22 cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et
 saltasset, et placuisset Herodi simulque re-
 cumbentibus, rex ait puellae: Pete a me quod
 Esth. 5. 3, 6, 23 uis, et dabo tibi. Et iurauit illi: Quia quic-
 7. 2. quid petieris dabo tibi, licet dimidium regni
 24 mei. Quae cum exisset, dixit matri suae: Quid
 petam? At illa dixit: Caput Iohannis Bap-
 25 tistae. Cumque introisset statim cum festina-
 tione ad regem, petiuit dicens: Uolout protinus
 des mihi in disco caput Iohannis Baptistae.
 26 Et contristatus rex, propter iusiurandum et
 propter simul recumbentes noluit eam con-
 27 tristare: sed misso speculatore praecepit ad-
 ferri caput eius in disco. Et decollauit eum
 28 in carcere, et attulit caput eius in disco, et
 dedit illud puellae, et puella dedit matri suae.
 29 Quo audito, discipuli eius uenerunt, et tulerunt
 corpus eius: et posuerunt illud in monumento.
 Lc. 9. 10. 30 Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renun-
 tiauerunt illi omnia quae egerant et docue-
 31 rant. Et ait illis: Uenite seorsum in desertum
 locum, et requiescite pusillum. Erant enim
 qui ueniebant et rediebant multi, et nec man-
 32 ducandi spatium habebant. Et ascendentes
 Mt. 14. 13-21, in naui, abierunt in desertum locum seorsum.
 Lc. 9. 10-17, 33 Et uiderunt eos abeuntes, et cognouerunt
 Ioh. 6. 1-13. multi, et pedestres de omnibus ciuitatibus con-
 Mt. 9. 36. 34 currerunt illuc: et praeuenerunt eos. Et exiens
 uidit multam turbam Iesus: et misertus est
 super eos, quia erant sicut oues non habentes

26 contristatus + est SC Distinguunt rex: propter iusiuran-
 dum, C^{cor}; contra rex propter iusiurandum: SC* et sec.: sed
 S discumbentes SC 27 sed: et S speculatore SC
 afferri SC 30 illi: ei SC 31 redibant SC > spatium man-
 ducandi SC 32 nauim SC 34 > turbam multam SC

⁶⁴₁ pastorem : et coepit docere illos multa. Et ³⁵ 8. 1-9.
cum iam hora multa fieret, accesserunt dis- Mt. 15. 32-39.
cipuli eius, dicentes : Desertus est locus hic,
et iam hora praeteriuit: dimitte illos, ut euntes ³⁶
in proximas uillas et uicos, emant sibi cibos
quos manducent. Et respondens ait illis: ³⁷
Date eis uos manducare. Et dixerunt ei:
Euntes emamus denariis ducentis panes, et
dabimus eis manducare? Et dicit eis: Quot ³⁸ 8. 19.
panes habetis? ite, et uidete. Et cum cogno- Mt. 16. 9.
uissent, dicunt: Quinque, et duos pisces. Et ³⁹
praecepit illis ut accumbere facerent omnes
secundum contubernia super uiride faenum.
Et discubuerunt in partes, per centenos et per ⁴⁰
quinguagenos. Et acceptis quinque panibus ⁴¹
et duobus piscibus, intuens in caelum bene-
dixit, et fregit panes : et dedit discipulis suis,
ut ponerent ante eos : et duos pisces diuisit
omnibus. Et manducauerunt omnes, et satu- ⁴²
rati sunt : et sustulerunt reliquias fragmento- ⁴³
rum, duodecim cophinos plenos, et de pisci-
bus. Erant autem qui manducauerunt quinque ⁴⁴
milia uirorum.

⁴⁵₅ Et statim coegit discipulos suos ascendere ⁴⁵ 45-51
nauem, ut praecederent eum trans fretum ad Mt. 14. 22-32.
Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. Ioh. 6. 15-21.
² Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. ⁴⁶
⁴ Et cum sero esset, erat nauis in medio mari, ⁴⁷
et ipse solus in terra. Et uidens eos labo- ⁴⁸
rantes in remigando, erat enim uentus con-
trarius eis, et circa quartam uigiliam noctis
uenit ad eos ambulans super mare : et uolebat

³⁴ > illos docere SC ³⁵ praeterijt SC ³⁷ eis bis: illis
SC > ducentis denarijs SC ⁴⁰ per sec. om. SC ⁴⁸ om.
et (ante circa) S supra SC, et 49

- 49 praeterire eos. At illi ut uiderunt eum ambulantem super mare, putauerunt phantasma
 50 esse, et exclamauerunt. Omnes enim eum uiderunt, et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, et dixit illis: Confidite, ego sum,
 4. 39. 51 nolite timere. Et ascendit ad illos in nauem, 68
 Mt. 8. 26. et cessauit uentus. Et plus magis intra se 6
 Lc. 8. 24. 52 stupebant: non enim intellexerant de panibus: erat enim cor illorum obcaecatum.
- 53 Et cum transfretassent, peruenerunt in ter- 69
 53-56 53 ram Gennesareth, et adplicuerunt. Cumque 2
 Mt. 14. 34-36. egressi essent de nauis, continuo cognouerunt
 Ioh. 6. 24, 25. 54 eum: et percurrentes uniuersam regionem illam, coeperunt in grabattis eos qui se male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.
- Act. 5. 15. 56 Et quocumque introibat, in uicos uel in uillas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum, ut uel fimbriam uestimenti eius tangerent: et quotquot tangebant eum, salui fiebant.
- 1-30 7 Et conueniunt ad eum Pharisei et quidam 70
 Mt. 15. 1-28. 2 de scribis, uenientes ab Hierosolymis. Et 10
 Lc. 11. 37-41. 2 cum uidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare
 3 panes, uituperauerunt. Pharisei enim et omnes Iudaei, nisi crebro lauent manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:
 4¹ et a foro nisi baptizentur, non comedunt: et alia multa sunt quae tradita sunt illis seruare, baptismata calicum et urceorum, et aeramen-
 5 torum et lectorum. Et interrogant eum Pharisaei et scribae: Quare discipuli tui non am-

⁵⁰ > uiderunt eum SC illis: eis SC ⁵² intellexerunt SC eorum SC ⁵³ uenerunt SC Genesareth SC applicuerunt SC ⁵⁶ aut ciu. (sine in) SC 7. ³ lauerint SC ⁴ a foro uno uerbo C; + uenientes S ⁵ interrogabant SC

bulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? At 6 Es. 29. 13. ille respondens, dixit eis: Bene prophetauit Esaias de uobis hypocritis, sicut scriptum est:

Populus hic labiis me honorat,
cor autem eorum longe est a me.

In uanum autem me colunt, 7
docentes doctrinas praecepta hominum.

Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis 8
traditionem hominum, baptismata urceorum
et calicum: et alia similia his facitis multa.

Et dicebat illis: Bene irritum facitis prae- 9
ceptum Dei, ut traditionem uestram seruatis.

Moses enim dixit: Honora patrem tuum, et 10 Ex. 20. 12,
Dt. 5. 16. matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri aut Ex. 21. 17,
Leu. 20. 9. matri, morte moriatur. Uos autem dicitis: Si 11

dixerit homo patri aut matri, Corban, quod
est donum, quodcumque ex me tibi profuerit:

et ultra non dimittitis eum quicquam facere 12
patri suo aut matri: rescindentes uerbum Dei 13

per traditionem uestram quam tradidistis: et
similia huiusmodi multa facitis. Et aduocans 14

iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes,
et intellegite. Nihil est extra hominem in- 15 Act. 10. 14, 15.

troiens in eum, quod possit eum coinquinare:
sed quae de homine procedunt, illa sunt quae

communicant hominem. Si quis habet aures 16
audiendi, audiat. Et cum introisset in domum 17

a turba, interrogabant eum discipuli eius para-
bolam. Et ait illis: Sic et uos imprudentes 18

estis? Non intellegitis quia omne extrinsecus
introiens in hominem, non potest eum com-

⁷ doctrinas *sine addit.* AH*Z: + et CDGH^eVSC ⁸ tradi-
tiones S ⁹ fecistis S ¹⁰ aut: vel SC ¹⁵ communicant:
coinquant S ¹⁸ coinquinare S

19 municare? Quia non introit in cor eius, sed
 in uentrem, et in secessum exit, purgans omnes
 20 escas. Dicebat autem, quoniam quae de
 homine exeunt, illa communicant hominem.
 21 Ab intus enim de corde hominum cogitationes
 malae procedunt, adulteria, fornicationes, ho-
 22 micidia, ¹ furta, auaritiae, nequitiae, dolus, in-
 pudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia,
 23 stultitia. Omnia haec mala ab intus proce-
 dunt, et communicant hominem.

24 Et inde surgens abiit in fines Tyri et Si-
 donis: et ingressus domum, neminem uoluit
 25 scire, et non potuit latere. Mulier enim sta-
 tim ut audiuit de eo, cuius habebat filia
 spiritum inmundum, intrauit et procidit ad
 26 pedes eius. Erat autem mulier gentilis, 73
 Syrophoenissa genere. Et rogabat eum ut 6
 27 daemonium eiceret de filia eius. Qui dixit
 illi: Sine prius saturari filios: non est enim
 bonum sumere panem filiorum, et mittere
 28 canibus. At illa respondit, et dicit ei: Utique
 Domine, nam et catelli sub mensa comedunt
 29 de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc
 sermonem uade, exiit daemonium de filia tua.
 30 Et cum abisset domum suam, inuenit puel-
 lam iacentem supra lectum, et daemonium
 exisse.

31-37
 Mt. 15. 29-31.

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, uenit per 74
 Sidonem ad mare Galilaeae inter medios fines 10
 32 Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mu-
 tum, et deprecantur eum, ut inponat illi

19 introit: intrat SC uentrem + uadit H^cZSC 20 coinqui-
 nant S, et 23 21 abintus uno uerbo SC, et 23 > malae cogitationes
 SC 22 impudicitiae SC 23 > filia habebat SC 26 autem:
 enim SC 28 dixit illi SC > comedunt sub mensa SC 29 de:
 a SC 30 abijsset . . . exijsse SC 32 deprecabantur SC

manum. Et adprehendens eum de turba ³³ 8. 23.
seorsum, misit digitos suos in auriculas : et
expuens, tetigit linguam eius : et suspiciens ³⁴
in caelum, ingemuit, et ait illi : Effetha, quod
est Adapterire. Et statim apertae sunt aures ³⁵
eius, et solutum est uinculum linguae eius,
et loquebatur recte. Et praecepit illis ne cui ³⁶
⁷⁵
⁸ dicerent. Quanto autem eis praecipiebat,
tanto magis plus praedicabant : et eo amplius ³⁷
⁷⁶
⁶ admirabantur, dicentes : Bene omnia fecit :
et surdos fecit audire, et mutos loqui.

In illis diebus iterum cum turba multa ⁸ 1-10
esset, nec haberent quod manducarent : con- Mt. 15. 32-39.
uocatis discipulis, ait illis : Misereor super ² Mc. 6. 32-44.
turbam, quia ecce iam triduo sustinent me,
nec habent quod manducent : et si dimisero ³
eos ieiunos in domum suam, deficient in uia :
quidam enim ex eis de longe uenerunt. Et ⁴
responderunt ei discipuli sui : Unde istos
poterit quis hic saturare panibus in solitudine ?
Et interrogauit eos : Quot panes habetis ? ⁵
Qui dixerunt : Septem. ¹ Et praecepit turbae ⁶
discumbere supra terram. Et accipiens septem
panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis
suis ut adponerent, et adposuerunt turbae. Et ⁷
habebant pisciculos paucos : et ipsos bene-
dixit, et iussit adponi. Et manducauerunt et ⁸
saturati sunt : et sustulerunt quod superauerat
de fragmentis, septem sportas. Erant autem ⁹
qui manducauerunt, quasi quattuor milia : et
dimisit eos. Et statim ascendens nauem cum ¹⁰
discipulis suis, uenit in partes Dalmanutha.

³³ auriculas + eius SC ³⁴ Ephphetha SC 8. ¹ > diebus
illis SC esset + cum Iesu S ⁴ istos : illos SC > quis
poterit SC ⁶ super SC ⁹ manducauerant SC

- 11-21 11 Et exierunt Pharisei et coeperunt con-
 querere cum eo, quaerentes ab illo signum de
 caelo, temtantes eum. Et ingemescens spiritu,
 ait: Quid generatio ista quaerit signum?
 Amen dico uobis, si dabitur generationi isti
 signum. Et dimittens eos, ascendens iterum,
 abiit trans fretum.
 14 Et obliti sunt sumere panes: et nisi unum
 panem non habebant secum in nauis. Et
 praecipiebat eis, dicens: Uidete, cauete a fer-
 mento Phariseaeorum, et fermento Herodis.
 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia
 panes non habemus. Quo cognito, Iesus ait
 illis: Quid cogitatis, quia panes non habetis?
 nondum cognoscitis nec intellegitis? adhuc
 caecatum habetis cor uestrum? oculos ha-
 bentes non uidetis, et aures habentes non audi-
 tis, nec recordamini quando quinque panes
 fregi in quinque milia: quot cophinos frag-
 mentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duo-
 decim. Quando et septem panes in quattuor
 milia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et
 dicunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo
 nondum intellegitis?
 Et ueniunt Bethsaida: et adducunt ei cae-
 cum, et rogabant eum ut illum tangeret. Et
 adprehendens manum caeci, eduxit eum extra
 uicum: et expuens in oculos eius inpositis
 manibus suis, interrogauit eum si aliquid
 uideret. Et aspiciens, ait: Uideo homines
 uelut arbores ambulantes. Deinde iterum
 inposuit manus super oculos eius: et coepit
 ingemescens > signum quaerit ascendens
 iterum: ascendit iterum nauim, et > panes sumere
 uidete + et > ait illis Iesus Bethsaidam
 apprehensa manu aliquid: quid

uidere: et restitutus est ita ut uideret clare
omnia. Et misit illum in domum suam, di- 26 7. 36.
cens: Uade in domum tuam: et si in uicum
introieris, nemini dixeris.

Et egressus est Iesus, et discipuli eius in 27 27-29
castella Caesareae Philippi: et in uia interro- Mt. 16. 13-16,
gabatur discipulos suos, dicens eis: Quem me Lc. 9. 18-20.
dicunt esse homines? Qui responderunt illi, 28 6. 15.
dicentes: Iohannem Baptistam, alii Heliam, Mt. 14. 2.
alii uero quasi unum de prophetis. Tunc dicit 29 Lc. 9. 7.
illis: Uos uero quem me dicitis esse? Respon-
dens Petrus, ait ei: Tu es Christus. Et com- 30
minatus est eis, ne cui dicerent de illo. Et 31 31-9. 1
coepit docere illos quoniam oportet filium Mt. 16. 21-28,
hominis multa pati, et reprobari a senioribus, Lc. 9. 22-27.
et a summis sacerdotibus, et scribis, et occidi,
et post tres dies resurgere. Et palam uerbum 32
loquebatur. Et adprehendens eum Petrus,
coepit increpare eum. Qui conuersus, et ui- 33
dens discipulos suos, comminatus est Petro,
dicens: Uade retro me Satana, quoniam non
sapis quae Dei sunt, sed quae sunt hominum.
Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit 34 Mt. 10. 38, 39.
eis: Si quis uult post me sequi, deneget se
ipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.
Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, 35
perdet eam: qui autem perdiderit animam
suam propter me et euangelium, saluam eam
faciet. Quid enim proderit homini si lucre- 36
tur mundum totum, et detrimentum faciat
animae suae? Aut quid dabit homo com- 37
mutationem pro anima sua? Qui enim me 38 Mt. 10. 33.

25 > clare uideret SC 28 dicentes + alii S 29 > esse
dicitis SC 31 illos: eos SC > pati multa SC 34 om.
post SC semetipsum (uno uerbo) SC 35 > faciet eam SC
36 > animae suae faciat SC 37 commutationis SC

confusus fuerit, et mea uerba in generatione ista adultera et peccatrice : et Filius hominis confundetur eum, cum uenerit in gloria Patris
 9 sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis : Amen dico uobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec uideant regnum Dei ueniens in uirtute.

2-8
 Mt. 17. 1-8,
 Lc. 9. 28-36.

2 Et post dies sex adsumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Iohannem : et ducit illos in montem excelsum seorsum solos : et transfiguratus est coram ipsis. Et uestimenta eius facta sunt splendentia, candida nimis uelut nix, qualia fullo super terram non potest candida
 3 facere. Et apparuit illis Helias cum Mose,
 4 et erant loquentes cum Iesu. Et respondens Petrus, ait Iesu : Rabbi, bonum est hic nos esse : et faciamus tria tabernacula, tibi unum,
 5 et Mosi unum, et Heliae unum. Non enim sciebat quid diceret : erant enim timore ex-
 6 territi. Et facta est nubes obumbrans eos : et uenit uox de nube, dicens : Hic est Filius
 7 meus carissimus, audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius uiderunt, nisi Iesum tantum secum.

2 Pet. 1. 17.
 Mc. 1. 11,
 Mt. 3. 17.
 Ps. 2. 7.
 Es. 42. 1.

9-13
 Mt. 17. 9-13.

Lc. 9. 36.

9 Et descendentibus illis de monte, praecepit illis ne cui quae uidissent narrarent, nisi cum
 10 Filius hominis a mortuis resurrexerit. Et uerbum continuerunt apud se : conquirentes
 11 quid esset : Cum a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum, dicentes : Quid ergo dicunt Pharisei et scribae, quia Heliam oporteat

38 confusus : confessus HV* $\mathcal{S}$ > uerba mea $\mathcal{SC}$ confunde-
 tur : confitebitur H* $\mathcal{S}$ 9. 1 = 8. 39 in $\mathcal{C}$, 9. 2 = 9. 1 $\mathcal{C}$, 9. 3 =
 9. 2 $\mathcal{C}$ et sic ad fin. capituli 2 solos GMV $\mathcal{SC}$: solus ACDHZ
 3 splendentia + et $\mathcal{SC}$ > non potest super terram $\mathcal{SC}$ 5 > nos
 hic $\mathcal{SC}$ et tert. om. $\mathcal{S}$ 9 cui : cuiquam $\mathcal{SC}$ 11 oportet $\mathcal{SC}$

uenire primum? Qui respondens, ait illis : ¹² Mal. 4. 5.
 Helias cum uenerit primo, restituet omnia : ¹³ Lc. 1. 17.
 et quomodo scriptum est in Filium hominis, ¹⁴ Es. 53. 2, 3.
 ut multa patiatur et contemnatur? Sed dico ¹⁵ Mt. 11. 14.
 uobis quia et Helias uenit, et fecerunt illi
 quaecumque uoluerunt, sicut scriptum est
 de eo.

⁹⁰ Et ueniens ad discipulos suos, uidit turbam ¹⁴ 14-28
¹⁰ magnam circa eos, et scribas conqui- ¹⁵ Mt. 17. 14-19.
 rentes cum illis. Et confestim omnis populus uidens eum, ¹⁶ Lc. 9. 37-43.
 stupefactus est [expauerunt], et accurrentes
 salutabant eum. Et interrogauit eos : Quid ¹⁷
⁹¹ inter uos conquiritis? Et respondens unus de ¹⁸
² turba, dixit : Magister, attuli filium meum ad
 te habentem spiritum mutum : qui ubicumque ¹⁹
 eum adprehenderit, allidit eum, et spumat, et
 stridet dentibus, et arescit : et dixi discipulis
 tuis ut eicerent illum, et non potuerunt. Qui ²⁰
 respondens eis, dicit : O generatio incredula,
 quamdiu apud uos ero? quamdiu uos patiar?
 afferte illum ad me. ²¹ Et attulerunt eum. Et ²²
 cum uidisset illum, statim spiritus conturbauit
 eum : et elisus in terram, uolutabatur spumans.
 Et interrogauit patrem eius : Quantum tem- ²³
 poris est ex quo hoc ei accidit? At ille ait : ²⁴
 Ab infantia : ²⁵ et frequenter eum et in ignem, ²⁶ 11. 23.
 et in aquas misit ut eum perderet : sed si quid ²⁷ Lc. 17. 6.
 potes, adiuua nos, misertus nostri. Iesus ²⁸
 autem ait illi : Si potes credere, omnia possi-
 bilia credenti. Et continuo exclamans pater ²⁹

¹⁵ eum : Iesum SC stupefactus est [expauerunt] AFH* ex
 duplici uersione graeci ἐξεθαμβήθησαν uel -θη : correxerunt in stupe-
 factus est et expau. CDGH^cMVZSC ¹⁸ eum sec. : illum SC
¹⁹ dixit SC ²⁰ illum : eum SC eum sec. : illum SC
²¹ > ei hoc SC at : et S ²² et sec. om. SC ²³ possibilia
 + sunt SC

pueri, cum lacrimis aiebat : Credo : adiuua in-
 25 credulitatem meam. Et cum uideret Iesus
 concurrentem turbam, comminatus est spiritui
 immundo, dicens illi : Surde et mute spiritus,
 ego tibi praecipio, exi ab eo : et amplius ne
 1. 26. 26 introeas in eum. Et clamans, et multum dis-
 cerpens eum, exiit ab eo, et factus est sicut
 mortuus, ita ut multi dicerent : Quia mortuus
 27 est. Iesus autem tenens manum eius, eleuauit
 28 illum, et surrexit. Et cum introisset in do-
 mum, discipuli eius secreto interrogabant eum :
 29 Quare nos non potuimus eicere eum? ¹ Et
 dixit illis : Hoc genus in nullo potest exire,
 nisi in oratione, et ieiunio.
 30 Et inde profecti praetergrediebantur Gali-
 31 laeam : nec uolebat quemquam scire. Doce-
 bat autem discipulos suos, et dicebat illis :
 Quoniam Filius hominis tradetur in manus
 hominum, et occident eum : et occisus tertia
 32 die resurget. At illi ignorabant uerbum : et
 timebant eum interrogare.
 33 Et uenerunt Capharnaum. Qui cum domi-
 34 esset, interrogabat eos : Quid in uia tracta-
 batis? ¹ At illi tacebant. Siquidem inter se
 in uia disputauerant, quis esset illorum maior.
 35 Et residens uocauit duodecim, et ait illis : Si
 quis uult primus esse, erit omnium nouissi-
 36 mus, et omnium minister. Et accipiens pue-
 rum, statuit eum in medio eorum : quem ut
 37 complexus esset, ait illis : Quisquis unum ex
 huiusmodi pueris receperit in nomine meo,

²⁴ credo + Domine SC ²⁵ > praecipio tibi SC ²⁶ exclamans SC
²⁷ illum : eum SC ³² > interrogare eum SC
³³ essent SC ³⁴ > in uia inter se SC > eorum (sic) maior
³⁶ ut : cum SC

⁹⁶₁ me recipit : et quicumque me suscepit, non
me suscipit, sed eum qui me misit.

⁹⁷₈ Respondit illi Iohannes, dicens : Magister, ³⁸ ³⁸⁻⁴⁰
uidimus quendam in nomine tuo eicientem ^{Lc. 9. 49, 50.}
daemonia, qui non sequitur nos, et prohibui- ^{Num. 11. 28.}
mus eum. Iesus autem ait : Nolite prohibere ³⁹
eum : nemo est enim qui faciat uirtutem in
nomine meo, et possit cito male loqui de me :
qui enim non est aduersum uos, pro uobis est. ⁴⁰ ^{Mt. 12. 30.}
⁹⁸₆ Quisquis enim potum dederit uobis calicem ⁴¹ ^{Lc. 11. 23.}
aquae in nomine meo, quia Christi estis, amen ^{Mt. 10. 42.}
dico uobis, non perdet mercedem suam. Et ⁴² ^{Mt. 18. 6.}
⁹⁹₂ quisquis scandalizauerit unum ex his pusillis ^{Lc. 17. 2.}
credentibus in me, bonum est ei magis si cir-
cumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare
mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, ⁴³ ^{Mt. 5. 30,}
⁰⁰₆ abscide illam : bonum est tibi debilem introire ^{18. 8.}
in uitam, quam duas manus habentem ire in
gehennam, in ignem inextinguibilem : ubi uer- ⁴⁴ ^{Es. 66. 24.}
⁰¹₀ mis eorum non moritur et ignis non extin-
guitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa ⁴⁵
illum : bonum est tibi claudum introire in
uitam aeternam, quam duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis : ubi ⁴⁶ ^{Es. 66. 24.}
uermis eorum non moritur et ignis non extin-
guitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, ⁴⁷ ^{Mt. 5. 29,}
eice eum : bonum est tibi luscum introire in ^{18. 9.}
regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti
in gehennam ignis : ubi uermis eorum non mo- ⁴⁸ ^{Es. 66. 24.}
ritur et ignis non extinguitur. Omnis enim igne ⁴⁹ ^{Leu. 2. 13.}
sallietur, et omnis uictima sallietur. Bonum ⁵⁰ ^{Mt. 5. 13.}
⁰²₂ est sal : quod si sal insulsum fuerit, in quo ^{Lc. 14. 34, 35.}
⁰³₂ ^{Col. 4. 6.}

³⁷ > misit me **SC** ³⁸ quemdam **SC** ⁴¹ aquae + frigidae
⁴³ abscinde **SC*** ^{45, 46} om. uersus D ; ^{47, 48} om. Z*
⁴⁹ salietur bis **SC** uictima + sale **FGSC** om. et omnis uict.
sall. D

illud condietis? Habete in uobis sal et pacem habete inter uos.

- 1-12 **10** Et inde exurgens uenit in fines Iudaeae
 Mt. 19. 1-9. ultra Iordanen: et conueniunt iterum turbae
 ad eum: et sicut consueuerat, iterum docebat
 2 illos. Et accedentes Pharisei interrogabant
 eum: Si licet uiro uxorem dimittere: tem-
 3 tantes eum. At ille respondens, dixit eis: Quid
 Dt. 24. 1-4. 4 uobis praecepit Moses? Qui dixerunt: Moses
 Mt. 5. 31. permisit libellum repudii scribere, et dimittere.
 5 Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiam
 cordis uestri scripsit uobis praeceptum istud:
 Gen. 1. 27, 6 ab initio autem creaturae, masculum et fe-
 5. 2. 7 minam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet
 Gen. 2. 24. homo patrem suum et matrem, et adhaerebit
 Eph. 5. 31. 8 ad uxorem suam: et erunt duo in carne una.
 9 Itaque iam non sunt duo, sed una caro. ¹ Quod
 10 ergo Deus iunxit, homo non separet. Et in
 domo iterum discipuli eius de eodem interro-
 Mt. 5. 32. 11 gauerunt eum. Et dicit illis: Quicumque
 Lc. 16. 18. dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adul-
 1 Cor. 7. 11, 13. 12 terium committit super eam. Et si uxor dimi-
 serit uirum suum, et alii nupserit, moechatur.
 13 Et offerebant illi paruulos, ut tangeret illos:
 13-16 discipuli autem comminabantur offerentibus.
 Mt. 19. 13-15, 14 Quos cum uideret Iesus, indigne tulit, et ait
 Lc. 18. 15-17. illis: Sinite paruulos uenire ad me, et ne pro-
 hibueritis eos: talium est enim regnum Dei.
 Mt. 18. 3. 15 Amen dico uobis: Quisquis non receperit
 regnum Dei uelut paruulus, non intrabit in
 9. 36. 16 illud. Et complexans eos, et inponens manus
 17-30 super illos, benedicebat eos.
 Mt. 19. 16-29, 17 Et cum egressus esset in uiam, procurrens

10. ¹ Iordanem SC ⁹ coniunxit SC ¹¹ dicit: ait SC
¹⁴ > enim est SC ¹⁷ in uia S

quidam genu flexo ante eum, rogabat eum :
Magister bone, quid faciam ut uitam aeternam
percipiam? Iesus autem dixit ei : Quid me 18
dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus.

Praecepta nosti : Ne adulteres, ne occidas, ne 19
fureris : ne falsum testimonium dixeris, ne
fraudem feceris : honora patrem tuum et ma-
trem. Et ille respondens, ait : Magister, haec 20

Ex. 20. 12-16,
Dt. 5. 16-20.
Leu. 19. 13.
Dt. 24. 14.

omnia obseruaui a iuuentute mea. Iesus au- 21
tem intuitus eum, dilexit eum, et dixit illi :
Unum tibi deest : uade, quaecumque habes
uende, et da pauperibus, et habebis thesaurum
in caelo : et ueni, sequere me. Qui contri- 22
status in uerbo, abiit maerens : erat enim ha-
bens possessiones multas.

8. 34.
Mt. 10. 38.
Lc. 12. 33.

Et circumspecti-
cians Iesus, ait discipulis suis : 23
Quam difficile qui pecunias habent in regnum
Dei introibunt! Discipuli autem obstupesce- 24
bant in uerbis eius. At Iesus rursus respon-
dens ait illis : Filioli, quam difficile est confi-
dentes in pecuniis in regnum Dei introire!
Facilius est camelum per foramen acus trans- 25
ire, quam diuitem intrare in regnum Dei. Qui 26
magis admirabantur, dicentes ad semet ipsos :

Et quis potest saluus fieri? Et intuens illos 27
Iesus, ait : Apud homines impossibile est, sed
non apud Deum : omnia enim possibilia
sunt apud Deum. Coepit Petrus ei dicere : 28
Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te.

14. 36.
Gen. 18. 14.
Iob. 42. 2.
Hier. 32. 17,
27.
Lc. 1. 37.

Respondens Iesus, ait : Amen dico uobis : 29
Nemo est, qui reliquerit domum aut fratres,
aut sorores aut matrem, aut patrem aut filios,
aut agros propter me, et propter euangelium,

17 eum sec. + dicens S 20 et : at SC ait + illi SC
21 illi : ei SC 22 moerens SC > multas possessiones SC
28 + et ad init. SC > ei Petrus SC 29 > patrem aut matrem SC

- 30 qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, domos et fratres, et sorores et matres, et filios et agros, cum persecutionibus, et in saeculo futuro uitam aeternam. Multi autem erunt primi nouissimi, et nouissimi primi.
- 31 et in saeculo futuro uitam aeternam. Multi autem erunt primi nouissimi, et nouissimi primi.
- 32 Erant autem in uia ascendentes in Hierosolyma: et praecedebat illos Iesus: et stupebant, et sequentes timebant. Et adsumens iterum duodecim, coepit illis dicere quae essent ei euentura. Quia ecce ascendimus in Hierosolyma: et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis: et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus: et inludent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget.
- 33 ei euentura. Quia ecce ascendimus in Hierosolyma: et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis: et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus: et inludent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget.
- 34 morte, et tradent eum gentibus: et inludent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget.
- 35 Et accedunt ad eum Iacobus et Iohannes, filii Zebedaei, dicentes: Magister, uolumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismum, quo ego baptizor, baptizari?
- 36 quodcumque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismum, quo ego baptizor, baptizari?
- 37 dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismum, quo ego baptizor, baptizari?
- 38 tua. Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismum, quo ego baptizor, baptizari?
- 39 At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis: et baptismum, quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, uel ad sinistram, non est meum dare, sed quibus paratum est. Et audientes decem coeperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui
- 40 tizabimini: sedere autem ad dexteram meam, uel ad sinistram, non est meum dare, sed quibus paratum est. Et audientes decem coeperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui
- 41 bus paratum est. Et audientes decem coeperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui
- 42 runt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui

32 om. in sec. SC. Ierosolymam SC, et 33 33 om. in SC
scribis + et senioribus SC 38 baptismo SC, et 39 40 dare
+ uobis SC 41 coeperunt indignari: indignati sunt S

uidentur principari gentibus, dominantur eis :
et principeseorum potestatem habent ipsorum.
Non ita est autem in uobis : sed quicumque ⁴³ Mt. 23. 11.
uoluerit fieri maior, erit uester minister : et qui- ⁴⁴
cumque uoluerit in uobis primus esse, erit om-
nium seruus. Nam et Filius hominis non uenit ⁴⁵
ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret
animam suam redemptionem pro multis.

¹⁶ Et ueniunt Hiericho : et proficiscente eo de ⁴⁶ 46-52
Hiericho, et discipulis eius et plurima multi- ⁴⁷ Mt. 20. 29-34,
tudine, filius Timaei Bartimeus caecus sede- ⁴⁸ Lc. 18. 35-43.
bat iuxta uiam mendicans. Qui cum audisset ⁴⁹
quia Iesus Nazarenus est, coepit clamare et
dicere : Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et ⁵⁰
comminabantur ei multi ut taceret. At ille
multo magis clamabat : Fili Dauid, miserere
mei. Et stans Iesus praecepit illum uocari. ⁵¹
Et uocant caecum dicentes ei : Animaequior
esto : surge, uocat te. Qui proiecto uestimento ⁵²
suo, exiliens uenit ad eum. Et respondens ⁵³
Iesus dixit illi : Quid uis tibi faciam ? Caecus
autem dixit ei : Rabboni, ut uideam. Iesus ⁵⁴
autem ait illi : Uade, fides tua te saluum fecit.
Et confestim uidit, et sequebatur eum in uia.

¹⁷ Et cum adpropinquarent Hierosolymae et ¹¹ 1-10
Bethaniae, ad montem Oliuarum, mittit duos ¹¹ Mt. 21. 1-9,
ex discipulis suis, ¹ et ait illis : Ite in castellum ² Lc. 19. 29-38,
quod est contra uos : et statim introeuntes illud, ³ Ioh. 12. 12-15.
inuenietis pullum ligatum, super quem nemo
adhuc hominum sedit : soluite illum, et ad-
ducite. Et si quis uobis dixerit : Quid facitis ? ⁴
dicite, quia Domino necessarius est : et con-
tinuo illum dimittet huc. Et abeuntes inuene-

⁴⁶ Bartimaeus SC ⁴⁷ > Iesu fili Dauid SC
vis SC 11. ² > contra uos est SC illuc SC

⁵¹ > tibi

- runt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio:
 5 et soluunt eum. Et quidam de illic stantibus
 dicebant illis : Quid facitis soluentes pullum ?
 6 Qui dixerunt eis sicut praeceperat illis Iesus,
 7 et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad
 Iesum : et inponunt illi uestimenta sua, et
 8 sedit super eum. Multi autem uestimenta
 sua strauerunt in uia : alii autem frondes
 caedebant de arboribus, et sternebant in
 Ps. 117 (118). 9 uia. Et qui praeibant et qui sequebantur $\frac{119}{1}$
 26. clamabant, dicentes : Osanna : Benedictus
 10 qui uenit in nomine Domini : Benedictum
 quod uenit regnum patris nostri Daudid :
 Osanna in excelsis.
- Mt. 21. 10, 12. 11 Et introiuit Hierosolyma in templum : et $\frac{120}{6}$
 circumspexit omnibus, cum iam uespera esset
 hora, exiuit in Bethaniam cum duodecim.
- 12-14 12 Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit.
 Mt. 21. 18, 19. 13 Cumque uidisset a longe ficum habentem folia,
 Lc. 13. 6-9. uenit si quid forte inueniret in ea. Et cum
 uenisset ad eam, nihil inuenit praeter folia :
 14 non enim erat tempus ficorum. Et respondens
 dixit ei : Iam non amplius in aeternum quis-
 quam fructum ex te manducet. Et audiebant
 discipuli eius.
- 15-18 15 Et ueniunt Hierosolyma. Et cum introisset $\frac{121}{1}$
 Mt. 21. 12-16, templum, coepit eicere uendentes et ementes
 Lc. 19. 45-47. in templo : et mensas nummulariorum et ca-
 Ioh. 2. 14-16. 16 thedras uendentium columbas euertit. Et non
 sinebat ut quisquam transferret uas per tem-
 Es. 56. 7. 17 plum : ¹ et docebat, dicens eis : Non scriptum
 Hier. 7. 11. est : Quia domus mea, domus orationis uoca-
- ⁶ eis sec. : eos S ⁹ Hosanna SC, et 10 ¹¹ Ierosolymam
 SC, et 15 ¹⁴ > ex te fructum quisquam SC
¹⁶ ueniunt + iterum S introisset + in SC nummulariorum SC
¹⁷ nonne SC

bitur omnibus gentibus? Uos autem fecistis
 eam speluncam latronum. Quo audito prin- 18
 cipes sacerdotum et scribae quaerebant quo-
 modo eum perderent: timebant enim eum,
 quoniam uniuersa turba admirabatur super
 doctrina eius.

Et cum uespera facta esset, egrediebatur de 19
 ciuitate. Lc. 21. 37.
Mt. 21. 17.

Et cum mane transirent, uiderunt ficum ari- 20
 dam factam a radicibus. Et recordatus Petrus, 21
 dicit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit. 20-24
Mt. 21. 19-22.

Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem 22
 Dei. Amen dico uobis, quia quicumque dix- 23
 erit huic monti: Tollere, et mittere in mare,
 et non haesitauerit in corde suo, sed crediderit

quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. Pro- 24
 pterea dico uobis, omnia quaecumque orantes
 petitis, credite quia accipietis, et ueniet uobis. Mt. 7. 7.
Ioh. 14. 13,
16. 23.

Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid 25
 habetis aduersus aliquem: ut et Pater uester
 qui in caelis est, dimittat uobis peccata uestra.
 Quod si uos non dimiseritis: nec Pater uester 26
 qui in caelis est, dimittet uobis peccata uestra.

Et ueniunt rursus Hierosolyma. Et cum 27
 ambularet in templo, accedunt ad eum summi
 sacerdotes, et scribae, et seniores: et dicunt 28
 illi: In qua potestate haec facis? et quis tibi
 dedit hanc potestatem ut ista facias? Iesus 29
 autem respondens, ait illis: Interrogabo uos et
 ego unum uerbum, et respondete mihi: et di-
 cam uobis in qua potestate haec faciam. Ba- 30
 ptismum Iohannis, de caelo erat, an ex homini-

²¹ dixit SC ²⁴ ueniet ADGHM: uenient C, euenient VZSC
²⁷ Ierosolymam SC ²⁸ illi: ei SC > dedit tibi SC ³⁰ ba-
 ptismus SC

31 bus? Respondete mihi. ¹ At illi cogitabant
 secum, dicentes : Si dixerimus, De caelo, dicet,
 32 Quare ergo non credidistis ei? Si dicemus,
 Ex hominibus, timebant populum: omnes enim
 habebant Iohannem quia uere propheta esset.
 33 ¹ Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Re-
 spondens Iesus ait illis : Neque ego dico uobis
 in qua potestate haec faciam.

1-12
 Mt. 21. 33-46,
 Lc. 20. 9-19.
 Es. 5. 1-7.

12 Et coepit illis in parabolis loqui : Uineam
 pastinauit homo, et circumdedit saepem, et
 fodit lacum, et aedificauit turrem, et locauit
 2 eam agricolis, et peregre profectus est. Et
 misit ad agricolas in tempore seruum, ut ab
 3 agricolis acciperet de fructu uinae. Qui ad-
 prehensum eum ceciderunt, et dimiserunt ua-
 4 cum. Et iterum misit ad illos alium seruum :
 et illum in capite uulnerauerunt, et contumeliis
 5 affecerunt. Et rursum alium misit : et illum
 occiderunt : et plures alios : quosdam cae-
 6 dentes, alios uero occidentes. Adhuc ergo
 unum habens filium carissimum : et illum misit
 ad eos nouissimum, dicens : Quia reueribun-
 7 tur filium meum. Coloni autem dixerunt ad
 inuicem : Hic est heres : uenite, occidamus
 8 eum, et nostra erit hereditas. Et adprehen-
 dentes eum, occiderunt, et eiecerunt extra ui-
 9 neam. Quid ergo faciet dominus uinae?
 Ueniet, et perdet colonos, et dabit uineam

Ps. 117 (118). 10
 22, 23.

10 aliis. Nec scripturam hanc legistis :
 Lapidem, quem reprobauerunt aedificantes,
 hic factus est in caput anguli :
 11 a Domino factum est istud,
 et est mirabile in oculis nostris?

³¹ dicet + nobis § ³² dixerimus §C timebant ACHMVZ :
 -mus DG§C ³³ nescimus + et §C 12. ¹ sepem et turrim §C

²⁹
¹ Et quaerebant eum tenere : et timuerunt tur-¹²
bam : cognouerunt enim quoniam ad eos para-
bolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

³⁰
² Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis ¹³ ¹³⁻²⁷
et Herodianis, ut eum caperent in uerbo. Qui ¹⁴ ^{Mt. 22. 15-33,}
uenientes dicunt ei : Magister, scimus quia ^{Lc. 20. 20-38.}
uerax es, et non curas quemquam : nec enim
uides in faciem hominum, sed in ueritate uiam
Dei doces. Licet dari tributum Caesari, an
non dabimus? Qui sciens uersutiam eorum, ¹⁵
ait illis : Quid me temptatis? adferte mihi de-
narium ut uideam. At illi attulerunt, et ait ¹⁶
illis : Cuius est imago haec, et inscriptio? Di-
cunt illi : Caesaris. Respondens autem Iesus ¹⁷ ^{Rom. 13. 7.}
dixit illis : Reddite igitur quae sunt Caesaris,
Caesari : et quae sunt Dei, Deo. Et mira-
bantur super eo.

Et uenerunt ad eum Sadducaeï, qui dicunt ¹⁸
resurrectionem non esse : et interrogabant eum
dicentes : Magister, Moses nobis scripsit, ut si ¹⁹ ^{Dt. 25. 5.}
cuius frater mortuus fuerit, et dimiserit uxo- ^{Gen. 38. 8.}
rem, et filios non reliquerit, accipiat frater eius ^{Ruth 1. 12, 13,}
uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. ^{3. 9.}
Septem ergo fratres erant : et primus accepit ²⁰
uxorem, et mortuus est non relicto semine.
Et secundus accepit eam, et mortuus est : et ²¹
nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.
Et acceperunt eam similiter septem, et non ²²
reliquerunt semen. Nouissima omnium de-
functa est et mulier. In resurrectione ergo ²³
cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? sep-
tem enim habuerunt eam uxorem. Et respon- ²⁴
dens Iesus, ait illis : Non ideo erratis, non

¹⁴ dare G^g ¹⁵ eorum : illorum SC ¹⁶ attule-
runt + ei SC ¹⁷ illi sec. : ei SC ²⁴ non pr. : nonne SC

25 scientes scripturas, neque uirtutem Dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in caelis.

Ex. 3. 6.
Act. 7. 32.

26 De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Mosi super rubum, quomodo dixerit illi Deus, inquires : Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed uiuorum. Uos ergo multum erratis.

28-34
Mt. 22. 34-40,
Lc. 20. 46.
Dt. 6. 4, 5.

28 Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conquirentes, et uidens quoniam bene illis responderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum. Iesus autem re-

Lc. 10. 25-28.

29 spondit ei : Quia primum omnium mandatum est : Audi Israhel, Dominus Deus noster, Deus unus est : et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota uirtute tua. Hoc est pri-

Leu. 19. 18.

30 mum mandatum. Secundum autem simile est illi : Diliges proximum tuum tamquam te ipsum. Maius horum aliud mandatum non est.

Dt. 4. 35, 6. 4.

32 Et ait illi scriba : Bene, Magister, in ueritate dixisti, quia unus est, et non est alius praeter

1 Reg.
(1 Sam.) 15. 22.

33 eum. Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine : et diligere proximum tamquam se ipsum, maius est omnibus holocaustomatibus et

Mt. 22. 46.
Lc. 20. 40.

34 sacrificiis. Iesus autem uidens quod sapienter respondisset, dixit illi : Non es longe a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

35-37
Mt. 22. 41-45.
Lc. 20. 41-44.

35 Et respondens Iesus dicebat, docens in templo : Quomodo dicunt scribae, Christum filium

25 sunt : erunt S angeli + Dei S 29 noster : tuus DGV
SC 32 unus est + Deus GVSC 33 holocaustomatibus C

esse Dauid? Ipse enim Dauid dicit in Spiritu 36
sancto :

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis, Ps. 109 (110).
I.

donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum.

Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum, et unde 37
est filius eius? Et multa turba eum libenter
audiuit.

Et dicebat eis in doctrina sua : Cauete a 38 38-40
scribis, qui uolunt in stolis ambulare, et salu- Mt. 23. 1, 2, 6,
tari in foro : et in primis cathedris sedere in 39 7, 14.
synagogis, et primos discubitus in caenis. Qui 40 Lc. 20. 45-47.
deuorant domos uiduarum sub obtentu pro- Lc. 11. 43.
lixae orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspi- 41 41-44
ciebat quomodo turba iactaret aes in gazophy- Lc. 21. 1-4.
lacium: et multi diuites iactabant multa. Cum 42 4 Reg.
uenisset autem una uidua pauper, misit duo (2 Reg.) 12. 9,
minuta, quod est quadrans. Et conuocans 43 10.
discipulos suos, ait illis : Amen dico uobis,
quoniam uidua haec pauper plus omnibus mi-
sit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes 44
enim ex eo quod abundabat illis, miserunt :
haec uero de penuria sua omnia quae habuit
misit, totum uictum suum.

Et cum egrederetur de templo, ait illi unus 13 1-37
ex discipulis suis : Magister, aspice quales la- Mt. 24. 1-51,
pides et quales structurae. Et respondens 2 Lc. 21. 5-36.
Iesus, ait illi : Uides has omnes magnas aedi-
ficationes? Non relinquetur lapis super lapi-
dem, qui non destruatur.

Et cum sederet in montem Oliuarum contra 3
templum, interrogabant eum separatim Petrus

4 et Iacobus, et Iohannes et Andreas : Dic nobis
 quando ista fient : et quod signum erit quando
 5 haec omnia incipient consummari? Et re-
 spondens Iesus coepit dicere illis : Uidete
 6 ne quis uos seducat : multi enim uenient in
 nomine meo dicentes, Quia ego sum : et mul-
 7 tos seducent. Cum audieritis autem bella et
 opiniones bellorum, ne timueritis : oportet
 8 enim fieri, sed nondum finis. Exsurget enim
 gens super gentem, et regnum super regnum :
 et erunt terrae motus per loca, et fames : ini-
 tium dolorum haec.

Mt. 10. 17, 18. 9 Uidete autem uosmet ipsos. Tradent enim
 uos conciliis, et in synagogis uapulabitis : et
 ante praesides et reges stabitis propter me, in
 10 testimonium illis. Et in omnes gentes primum
 11-13 11 oportet praedicari euangelium. Et cum duxe-
 Mt. 10. 19-22.
 Lc. 12. 11, 12. rint uos tradentes, nolite praecogitare quid
 loquamini : sed quod datum uobis fuerit in illa
 hora, id loquimini : non enim estis uos lo-
 Mic. 7. 6. 12 quentes, sed Spiritus sanctus. Tradet autem
 Mt. 10. 35, 36.
 Lc. 12. 53. frater fratrem in mortem, et pater filium : et
 consurgent filii in parentes, et morte adficient
 Mt. 10. 22. 13 eos. Et eritis odio omnibus propter nomen
 meum : qui autem sustinuerit in finem, hic
 saluus erit.

Dan. 9. 27, 14 Cum autem uideritis abominationem deso-
 11. 31, 12. 11. lationis, stantem ubi non debet (qui legit, intel-
 Macc. 1. 57,
 6. 7. legat) : tunc qui in Iudaea sunt, fugiant in
 Lc. 17. 31. 15 montes : et qui super tectum, ne descendat in
 domum, nec introeat ut tollat quid de domo
 16 sua : et qui in agro erit, non reuertatur retro
 Lc. 23. 29. 17 tollere uestimentum suum. Uae autem prae-

7 enim + haec SC 8 super pr. : contra SC 9 uos + in SC
 11 > vos estis SC 12 afficient SC 17 praegnantibus SC

/6 gnatibus, et nutrientibus in illis diebus. Orate 18
 /2 uero ut hieme non fiant. Erunt enim dies illi 19 Dan. 12. 1.
 tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio Ioel 2. 2.
 creaturae quam condidit Deus usque nunc,
 47 neque fient. Et nisi breuiasset Dominus dies, 20
 6 non fuisset salua omnis caro : sed propter
 48 electos quos elegit, breuiavit dies. Et tunc si 21 Lc. 17. 23.
 2 quis uobis dixerit : Ecce hic est Christus, ecce
 49 illic, ne credideritis. Exsurgent enim pseudo- 22
 0 christi et pseudoprophetae, et dabunt signa et
 portenta, ad seducendos, si potest fieri, etiam
 electos. Uos ergo uidete : ecce praedixi uobis 23
 omnia.

50 Sed in illis diebus post tribulationem illam 24 Es. 13. 10.
 2 sol contenebrabitur, et luna non dabit splen- Act. 2. 20.
 dorem suum : et stellae caeli erunt decidentes, 25 Lc. 21. 26.
 51 et uirtutes quae sunt in caelis, mouebuntur. Es. 34. 4.
 2 Et tunc uidebunt Filium hominis uenientem 26 Apoc. 6. 13.
 in nubibus cum uirtute multa et gloria. Et 27 Mt. 13. 41, 49.
 tunc mittet angelos suos, et congregabit ele-
 ctos suos a quattuor uentis, a summo terrae
 usque ad summum caeli.

A ficu autem discite parabolam. Cum iam 28
 ramus eius tener fuerit, et nata fuerint folia,
 cognoscitis quia in proximo sit aestas : sic et 29
 uos cum uideritis haec fieri, scitote quod in
 proximo sit in ostiis. Amen dico uobis, quo- 30
 niam non transibit generatio haec, donec om-
 nia ista fiant. Caelum et terra transibunt : 31
 52 uerba autem mea non transibunt. De die au- 32
 6 tem illo uel hora nemo scit, neque angeli in
 53 caelo, neque Filius, nisi Pater. Uidete, uigi- 33
 5 late et orate : nescitis enim quando tempus 34
 54 sit. Sicut homo, qui peregre profectus reli- 34
 2

34, 35

Lc. 12. 36-38,

19. 12-27.

Mt. 25. 14-30.

22 > fieri potest SC

25 > in caelis sunt SC

quit domum suam, et dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, et ianitori praecipiat
 35 ut uigilet. Uigilate ergo : nescitis enim quando dominus domus ueniat : sero, an media
 36 nocte, an galli cantu, an mane : ne cum uenerit repente, inueniat uos dormientes. Quod
 37 autem uobis dico, omnibus dico : Uigilate.

1, 2 14 Erat autem Pascha et Azyma post biduum. 156
 Mt. 26. 2-5, Et quaerebant summi sacerdotes et scribae 157
 Lc. 22. 1, 2, quomodo eum dolo tenerent et occiderent.
 2 Dicebant enim : Non in die festo, ne forte tumultus fieret populi.

3-9 3 Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi, et recumberet, uenit mulier habens
 Mt. 26. 6-13, alabastrum ungenti nardi spicati pretiosi : et
 Ioh. 12. 1-8, 4 fracto alabastro, effudit super caput eius. Erant
 Lc. 7. 37, 38, autem quidam indigne ferentes intra semet ipsos, et dicentes : Ut quid perditio ista ungenti
 5 facta est ? Poterat enim unguentum istud uenundari plus quam trecentis denariis, et dari
 6 pauperibus. Et fremebant in eam. ¹ Iesus autem dixit : Sinite eam : quid illi molesti estis ?

Dt. 15. 11. 7 Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis uobiscum, et cum uolueritis, potestis illis bene facere : me autem non semper habetis. Quod habuit haec, fecit : praeuenit ungere corpus meum in sepulturam.
 8
 9 Amen dico uobis : Ubicumque praedicatum fuerit euangelium istud in uniuerso mundo, et quod fecit haec, narrabitur in memoriam eius.

10, 11 10 Et Iudas Scariotis unus de duodecim abiit
 Mt. 26. 14-16, ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis.
 Lc. 22. 3-6, 11
 Ioh. 13. 2, 27, 30. 11 Qui audientes gauisi sunt : et promiserunt ei

³⁴ praecepit SC 14. ² enim : autem SC populi : in populo SC
⁵ uenundari SC ⁷ habetis bis : habebitis CDH ¹⁰ Iscariotes SC

pecuniam se daturos. Et quaerebat quomodo illum oportune traderet.

Et primo die azymorum quando Pascha im-¹² molabant, dicunt ei discipuli : Quo uis eamus et paremus tibi ut manduces Pascha ? Et mit-¹³ tit duos ex discipulis suis, et dicit eis : Ite in ciuitatem, et occurret uobis homo laguenam aquae baiulans, sequimini eum : et quocum-¹⁴ que introierit, dicite domino domus : Quia magister dicit : Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem ? Et ipse uo-¹⁵ bis demonstrabit cenaculum grande stratum : et illic parate nobis. Et abierunt discipuli¹⁶ eius, et uenerunt in ciuitatem : et inuenerunt sicut dixerat illis, et parauerunt Pascha.

Uespere autem facto, uenit cum duodecim.¹⁷ Et discumbentibus eis et manducantibus, ait¹⁸ Iesus : Amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet, qui manducat mecum. At illi coe-¹⁹ perunt contristari, et dicere ei singillatim : Numquid ego ? ¹ Qui ait illis : Unus ex duo-²⁰ decim, qui intingit mecum in catino. Et Filius²¹ quidem hominis uadit sicut scriptum est de eo : uae autem homini illi, per quem Filius hominis traditur. Bonum est ei, si non esset natus homo ille.

Et manducantibus illis, accepit Iesus pa-²² nem : et benedicens fregit, et dedit eis, et ait : Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto²³ calice, gratias agens dedit eis : et biberunt ex illo omnes. Et ait illis : Hic est sanguis meus²⁴ noui testamenti, qui pro multis effunditur.

¹² lagenam SC ¹⁵ coenaculum SC ¹⁸ > tradet me SC
¹⁹ singulatim SC ²⁰ mecum + manum SC ²¹ tradetur SC
 est sec. : erat SC ²⁴ effundetur SC

25 Amen dico uobis, quod iam non bibam de genimine uitis usque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei.

26 Et hymno dicto exierunt in montem Oli-
Mt. 26. 30-35. uarum.
Lc. 22. 31-34, 39.

27 Et ait eis Iesus : Omnes scandalizabimini
Zach. 13. 7. in nocte ista : quia scriptum est : Percutiam
Ioh. 16. 32.

28 pastorem, et dispergentur oues. Sed postea quam surrexero, praecedam uos in Galilaeam.

29 Petrus autem ait ei : Etsi omnes scandalizati
Ioh. 13. 38.

30 fuerint, sed non ego. Et ait illi Iesus : Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, prius quam bis gallus uocem dederit, ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur : Etsi oportuerit me simul commori tibi, non te negabo : Similiter autem et omnes dicebant.

32 Et ueniunt in praedium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis : Sedete hic
Mt. 26. 36-46, Lc. 22. 40-46.

33 donec orem. Et adsumit Petrum, et Iacobum, et Iohannem secum : et coepit pauere et ta-

34 dere. Et ait illis : Tristis est anima mea us-
Ioh. 12. 27.

35 que ad mortem : sustinete hic, et uigilate. Et cum processisset paululum, procidit super ter-

36 ram : et orabat, ut si fieri posset, transiret ab
10. 38.

eo hora :¹ et dixit : Abba, Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me : sed

37 non quod ego uolo, sed quod tu. Et uenit, et inuenit eos dormientes. Et ait Petro : Simon,

38 dormis? non potuisti una hora uigilare? ¹ Uigilate et orate ut non intretis in temptationem.

Spiritus quidem promptus, caro uero infirma.

25 quod : quia SC de + hoc SC 27 scandaliz. + in me SC
28 postquam uno uerbo SC resurrexero SC 29 ei : illi SC
fuerint + in te SC 30 > gallus uocem bis SC 38 promptus
+ est SC

Et iterum abiens orauit, eundem sermonem 39
 dicens. Et reuersus denuo, inuenit eos dor- 40
 mientes: erant enim oculi illorum ingrauari
 et ignorabant quid responderent ei. Et uenit 41
 tertio, et ait illis: Dormite iam, et requiescite.
 Sufficit: uenit hora: ecce traditur Filius ho-
 minis in manus peccatorum. Surgite, eamus: 42 Ioh. 14. 31.
 ecce qui me tradet, prope est.

Et adhuc eo loquente, uenit Iudas Scarioth 43 43-50
 unus ex duodecim, et cum illo turba multa cum
 gladiis et lignis, a summis sacerdotibus, et a
 scribis, et a senioribus. Dederat autem tra- 44
 ditor eius signum eis, dicens: Quemcumque
 osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite
 caute. Et cum uenisset, statim accedens ad 45
 eum, ait: Rabbi: et osculatus est eum. At 46
 illi manus iniecerunt in eum, et tenuerunt eum.
 Unus autem quidam de circumstantibus edu- 47
 cens gladium, percussit seruum summi sacer-
 dotis, et amputauit illi auriculam. Et respon- 48
 dens Iesus, ait illis: Tamquam ad latronem
 existis cum gladiis et lignis, comprehendere
 me: cotidie eram apud uos in templo docens, 49
 et non me tenuistis: sed ut adimpleantur
 scripturae. Tunc discipuli eius, relinquentes 50 Ioh. 16. 32.
 eum, omnes fugerunt.

Adulescens autem quidam sequebatur eum 51
 amictus sindone super nudo: et tenuerunt
 eum: at ille reiecta sindone, nudus profugit 52
 ab eis.

Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdo- 53 53-65
 Mt. 26. 57-63.

³⁹ Disting. orauit eundem (eumdem C) sermonem, dicens. SC
⁴⁰ dist. reuersus, denuo inu. SC eorum SC grauati SC ⁴¹ > Fi-
 lius hom. tradetur SC ⁴² Iscariotes SC ex: de SC illo:
 eo SC lignis + missi S a sec. et tert. om. SC ⁴⁵ ait + Aue
 SC ⁴⁶ eum pr.: Iesum S ⁴⁸ me? SC ⁴⁹ impleantur SC

- Ioh. 18. 12, 13, 19-24. 54 tem : et conueniunt omnes sacerdotes, et scri-
 Lc. 22. 54, 55. bae, et seniores. Petrus autem a longe secu-
 55 tus est eum usque in atrium summi sacerdotis :
 et sedebat cum ministris, et calefaciebat se ad
 56 ignem. Summi uero sacerdotes et omne con-
 ciliium quaerebant aduersus Iesum testimo-
 nium, ut eum morti traderent, nec inueniebant.
 57 Multi enim testimonium falsum dicebant ad-
 uersus eum : et conuenientia testimonia non
 58 erant. Et quidam surgentes, falsum testimo-
 nium ferebant aduersus eum, dicentes : Quo-
 niam nos audiuius eum dicentem : Ego dis-
 soluam templum hoc manu factum, et per
 59 triduum aliud non manu factum aedificabo. Et
 non erat conueniens testimonium illorum.
 60 Et exsurgens summus sacerdos in medium, in-
 terrogauit Iesum, dicens : Non respondes quic-
 61 quam ad ea, quae tibi obiciuntur ab his ? Ille
 autem tacebat, et nihil respondit. Rursum
 summus sacerdos interrogabat eum, et dicit
 62 ei : Tu es Christus filius Benedicti ? Iesus
 autem dixit illi : Ego sum : et uidebitis Filium
 hominis a dextris sedentem uirtutis et uenien-
 63 tem cum nubibus caeli. Summus autem sacer-
 dos scindens uestimenta sua, ait : Quid adhuc
 64 desideramus testes ? Audistis blasphemiam :
 quid uobis uidetur ? Qui omnes condemna-
 65 uerunt eum esse reum mortis. Et coeperunt
 quidam conspuere eum, et uelare faciem eius,
 et colaphis eum caedere, et dicere ei : Prophe-
 tiza : et ministri alapis eum caedebant.
 66 Et cum esset Petrus in atrio deorsum, uenit

66-72
 Mt. 26. 69-75. 53 conuenerunt SC 54 usque + intro SC > ad ignem et
 calef. se SC 58 per : post S 61 dixit SC filius + Dei SC
 62 > sedentem a dextris SC uirtutis + Dei SC

una ex ancillis summi sacerdotis : et cum uideret Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait : Et tu cum Iesu Nazareno eras. At ille negauit, dicens : Neque scio, neque noui quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantauit. Rursus autem cum uidisset illam ancilla, coepit dicere circumstantibus : Quia hic ex illis est. ¹ At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui adstabant, dicebant Petro : Uere ex illis es : nam et Galilaeus es. Ille autem coepit anathematizare et iurare : Quia nescio hominem istum, quem dicitis. Statim iterum gallus cantauit. Et recordatus est Petrus uerbi quod dixerat ei Iesus : Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et coepit flere.

Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, et scribis, et uniuerso concilio, uincientes Iesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus : Tu es rex Iudaeorum ? At ille respondens, ait illi : Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursus interrogauit eum, dicens : Non respondes quicquam ? uide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

Per diem autem festum dimittere solebat illis unum ex uinctis, quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat uinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus

Lc. 22. 55-62.
Ioh. 18. 16-18,
25-27.

Mt. 27. 1, 2.
Lc. 22. 66,
23. 1.

2-5
Mt. 27. 11-14,
Lc. 23. 2, 3.
Ioh. 18. 29-38.

6-15
Mt. 27. 15-26.
Lc. 23. 18-25.
Ioh. 18. 39, 40,
19. 16.

⁷⁰ astabant **SC** ⁷² > gallus iterum **SC** 15. ⁶ > solebat dimittere **SC**

autem respondit eis et dixit : Uultis dimittam
 10 uobis regem Iudaeorum ? Sciebat enim quod
 per inuidiam tradidissent eum summi sacer-
 11 dotes. Pontifices autem concitauerunt tur-
 12 bam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Pi-
 latus autem iterum respondens, ait illis : Quid
 13 ergo uultis faciam regi Iudaeorum ? At illi
 14 iterum clamauerunt : Crucifige eum. Pilatus
 uero dicebat eis : Quid enim mali fecit ? At
 15 illi magis clamabant : Crucifige eum. Pilatus
 autem uolens populo satisfacere, dimisit illis
 Barabbam, et tradidit Iesum flagellis caesum ut
 crucifigeretur.

16-20

Mt. 27. 27-31.
 Joh. 19. 2, 3.

16 Milites autem duxerunt eum in atrium prae-
 17 torii, et conuocant totam cohortem, ¹ et in-
 duunt eum purpura, et inponunt ei plectentes
 18 spineam coronam. Et coeperunt salutare
 19 eum : Haue rex Iudaeorum. Et percutie-
 bant caput eius harundine : et conspuebant
 20 eum : et ponentes genua, adorabant eum. Et
 postquam inluserunt ei, exuerunt illum pur-
 pura, et induerunt eum uestimentis suis : et
 educunt illum ut crucifigerent eum.

Mt. 27. 32, 21
 Lc. 23. 26.
 Rom. 16. 13.

Et angariauerunt praetereuntem quempiam,
 Simonem Cyrenaeum uenientem de uilla, pa-
 trem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem

22-38

Mt. 27. 33-51.
 Lc. 23. 32-38,
 44-46.

Joh. 19. 17-19,
 23, 24, 28-30.

Ps. 68. 22 (69.

21).

Ps. 21. 19 (22.

18).

22 eius. Et perducunt illum in Golgotha locum,
 23 quod est interpretatum Caluariae locus. Et
 dabant ei bibere murratum uinum, et non ac-
 24 cepit. Et crucifigentes eum, diuiserunt uesti-
 menta eius, mittentes sortem super eis, quis
 25 quid tolleret. Erat autem hora tertia : et
 26 crucifixerunt eum. Et erat titulus causae

11 Barabbam SC, et 15
 21 Cyrenaeum SC

14 eis : illis SC

18 Aue SC

23 myrrhatum SC

5 eius inscriptus : REX IUDAEORUM. Et cum 27
 eo crucifigunt duos latrones : unum a dextris,
 6 et alium a sinistris eius. Et adimpleta est 28 Lc. 22. 37.
 scriptura, quae dicit : Et cum iniquis repu- Es. 53. 12.
 7 tatus est. Et praetereuntes blasphemabant 29 Ps. 21. 8 (22.
 eum, mouentes capita sua, et dicentes : Ua 7), 108 (109).
 qui destruit templum, et in tribus diebus aedi- 25.
 ficat : saluum fac temet ipsum descendens de 30
 8 cruce. Similiter et summi sacerdotes ludentes 31 Lc. 23. 35.
 ad alterutrum cum scribis dicebant : Alios
 saluos fecit, se ipsum non potest saluum facere.
 Christus rex Israhel descendat nunc de cruce, 32
 9 ut uideamus, et credamus. Et qui cum eo
 crucifixi erant, conuiciabantur ei.
 10 Et facta hora sexta, tenebrae factae sunt 33 Mt. 27. 45,
 per totam terram usque in horam nonam. Et 34 Lc. 23. 44.
 hora nona exclamauit Iesus uoce magna, di- Ps. 21. 2 (22.
 cens : Heloi, Heloi, lama sabachthani : quod 1).
 est interpretatum : Deus meus, Deus meus,
 ut quid dereliquisti me ? Et quidam de cir- 35
 cumstantibus, audientes dicebant : Ecce He-
 11 liam uocat. Currens autem unus, et implens 36 Ioh. 19. 29.
 spongiam aceto, circumponensque calamo, Ps. 68. 22 (69.
 potum dabat ei, dicens : Sinite, uideamus si 21).
 12 ueniat Helias ad deponendum eum. Iesus 37
 autem emissa uoce magna expirauit. Et ue- 38 Mt. 27. 51,
 lum templi scissum est in duo, a sursum usque Lc. 23. 45.
 13 deorsum. Uidens autem centurio qui ex ad- 39 39-41
 uerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait : Mt. 27. 54 56,
 14 Uere homo hic Filius Dei erat. Erant autem 40 Lc. 23. 47, 49.
 et mulieres de longe aspicientes : inter quas Lc. 8. 2.

28 impleta SC 29 Vah SC destruis SC templum + Dei
 SC reaedificas SC 31 illudentes SC 32 conuiciabantur
 SC 34 Eloī bis SC lamma SC sabachthāni SC (et lam-
 masabachthani uno uerbo S); zaptani V 37 expirauit SC
 38 a sursum : a summo SC 39 expirasset SC > hic homo SC

et Maria Magdalene, et Maria Iacobi minoris
 41 et Ioseph mater, et Salome : et cum esset in
 Galilaea, sequebantur eum, et ministrabant ei :
 et aliae multae, quae simul cum eo ascende-
 rant Hierosolyma.

42 Et cum iam sero esset factum, quia erat
 43 Parasceue, quod est ante sabbatum, ¹ uenit
 Ioseph ab Arimathia, nobilis decurio, qui et
 ipse erat expectans regnum Dei, et audacter
 44 introiit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. Pi-
 latus autem mirabatur si iam obisset. Et ac-
 cersito centurione, interrogauit eum si iam
 45 mortuus esset. Et cum cognouisset a cen-
 46 turione, donauit corpus Ioseph. Ioseph autem
 mercatus sindonem et deponens eum inuoluit
 sindone, et posuit eum in monumento, quod
 erat excisum de petra, et aduoluit lapidem ad
 47 ostium monumenti. Maria autem Magdalene,
 et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

1-8 16 Et cum transisset sabbatum, Maria Mag-
 dalene et Maria Iacobi et Salome emerunt
 2 aromata, ut uenientes ungerent eum. Et
 ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monu-
 3 mentum, orto iam sole. Et dicebant ad in-
 uicem : Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio
 4 monumenti ? Et respicientes uident reuolu-
 5 tum lapidem : erat quippe magnus ualde. Et
 introeuntes in monumentum uiderunt iuuenem
 sedentem in dextris, coopertum stola candida,
 6 et obstipuerunt. Qui dicit illis : Nolite ex-
 pauescere : Iesum quaeritis Nazarenum, cruci-
 fixum : surrexit, non est hic : ecce locus ubi

⁴⁰ et sec. ACH*MV : erat GH^cZSC ⁴¹ Ierosolymam SC
⁴³ Arimathaea C introiuit SC ⁴⁴ obijisset SC ⁴⁶ inuoluit
 + in S 16. ¹ eum : Iesum SC ⁴ uiderunt SC ⁵ obstu-
 puerunt SC

posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius 7 14. 28.
et Petro, quia praecedit uos in Galilaeam : ibi Mt. 28. 10.
eum uidebitis, sicut dixit uobis. At illae ex-
euntes, fugerunt de monumento : inuaserat
enim eas tremor et pavor : et nemini quic-
quam dixerunt, timebant enim.

Surgens autem mane, prima sabbati, appa- 9 Ioh. 20. 14.
ruit primo Mariae Magdalenae, de qua eie-
cerat septem daemonia. Illa uadens nuntia- 10 Ioh. 20. 18.
uit his qui cum eo fuerant, lugentibus et Mt. 28. 10.
flentibus. Et illi audientes quia uiueret, et 11 Lc. 24. 10.
uisus esset ab ea, non crediderunt. Lc. 24. 11.

Post haec autem duobus ex eis ambulanti- 12 Lc. 24. 13-31.
bus ostensus est in alia effigie, euntibus in
uillam : et illi euntes nuntiauerunt ceteris : 13 Lc. 24. 33-35.
nec illis crediderunt.

Nouissime recumbentibus illis undecim ap- 14 Lc. 24. 36, 41.
paruit : et exprobrauit incredulitatem illorum
et duritiam cordis : quia his qui uiderant
eum resurrexisse, non crediderant. Et dixit 15 Mt. 28. 10.
eis : Euntes in mundum uniuersum praedicate
euangelium omni creaturae. Qui crediderit, 16 Act. 2. 38.
et baptizatus fuerit, saluus erit : qui uero non
crediderit, condemnabitur. Signa autem eos 17 Ioh. 14. 12.
qui crediderint, haec sequentur. In nomine Act. 16. 18.
meo daemonia eicient : linguis loquentur no- Act. 2. 41.
uis : ¹ serpentes tollent : et si mortiferum 18 10. 46, 19. 6.
quid biberint, non eos nocebit : super ae- 1 Cor. 12. 10.
grotos manus inponent, et bene habebunt. 14. 2.
Lc. 10. 19.
Act. 28. 3-6.
Iac. 5. 14, 15.

Et Dominus quidem postquam locutus est 19 Lc. 24. 50-53.
eis, adsumtus est in caelum, et sedit a dextris Act. 1. 9.
Act. 7. 55.

7 praecedet S 9 autem + Iesus S Magdalene SC 12 eis :
his SC 14 nouissime + autem S illorum : eorum SC his :
ijs SC crediderunt SC 18 eos : eis SC aegros SC
19 quidem + Iesus SC sedet SC

20 Dei. Illi autem profecti praedicauerunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis. Amen.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MARCUM

EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM

1-4
Act. 1. 1.

1 QUONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quae in nobis completae sunt rerum: sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi uiderunt, et ministri fuerunt sermonis: 2 uisum est et mihi, adsecuto a principio omnibus, diligenter ex ordine tibi scribere, optime 3 Theophile,¹ ut cognoscas eorum uerborum, de quibus eruditus es, ueritatem.

Mt. 2. 1.
1 Par. 24. 10.

5 FUIT in diebus Herodis, regis Iudaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias de uice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen eius 6 Elisabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et 7 iustificationibus Domini sine querella. Et non erat illis filius eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. 8 Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine uicis suae ante Deum,¹ secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut in-

20 om. Amen SC Subscr. om. SC

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM SC 1. 3 assecuto SC omnibus: omnia AZ^c, et > omnia a principio SC distinguunt a principio diligenter, ex ordine SC 5 illius SC 6 querela SC 8 fungeretur + Zacharias S

censum poneret, ingressus in templum Domini: et omnis multitudo erat populi orans foris hora ¹⁰ incensi. Apparuit autem illi angelus Domini, ¹¹ stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias ¹² turbatus est uidens, et timor inruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Za- ¹³ charia, quoniam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et uocabis nomen eius Iohannem: et erit gaudium ¹⁴ tibi et exultatio, et multi in natiuitate eius gaudebunt: erit enim magnus coram Domino, ¹⁵ et uinum et sicera non bibet: et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae: et multos ¹⁶ filiorum Israhel conuertet ad Dominum Deum ipsorum: et ipse praecedet ante illum in spiritu ¹⁷ et uirtute Heliae: ut conuertat corda patrum in filios, et incredibiles ad prudentiam iustorum: parare Domino plebem perfectam. Et dixit ¹⁸ Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei: Ego ¹⁹ sum Gabrihel, qui adsto ante Deum: et missus sum loqui ad te, et haec tibi euangelizare. Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque ²⁰ in diem quo haec fiant: pro eo quod non credidisti uerbis meis, quae implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam: ²¹ et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et ²² cognouerunt quod uisionem uidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius, ²³ abiit in domum suam.

¹⁰ > populi erat SC ¹² irrui SC ¹³ om. et pr. S ¹⁵ om.
et pr. S siceram SC ¹⁷ incredulos SC ¹⁹ Gabriel SC
asto SC

- 24 Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque, dicens : Quia sic mihi fecit Dominus, in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines.
- 25 Gen. 30. 23. 1 Reg. (1 Sam.) 1. 6.
- 26 In mense autem sexto missus est angelus Gabrihel a Deo in ciuitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid : et 28 nomen uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit : Haue gratia plena, Dominus 29 tecum : benedicta tu in mulieribus. Quae cum uidisset, turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus 30 ei : Ne timeas, Maria, inuenisti enim gratiam 31 apud Deum : ecce concipies in utero, et paries 32 filium, et uocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi uocabitur : et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris 33 eius : et regnabit in domo Iacob in aeternum, 34 et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum : Quomodo fiet istud, quoniam 35 uirum non cognosco ? Et respondens angelus dixit ei : Spiritus sanctus superueniet in te, et uirtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur Sanctum, uocabitur Filius Dei.
- 36 Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senecta sua : et hic mensis est sextus 37 illi quae uocatur sterilis : quia non erit in- 38 possibile apud Deum omne uerbum. Dixit autem Maria : Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Et discessit ab illa angelus.
- Es. 7. 14. Mt. 1. 18-25. 2 Reg. (2 Sam.) 7. 11-13, 16. Es. 9. 6, 7. Dan. 2. 44, 7. 14. Mic. 4. 7.
- Gen. 18. 14. Mt. 19. 26.

25 > fecit mihi SC obprobrium SC 26 Gabriel SC
 28 Aue SC 29 uidisset : audisset ASE 35 nascetur sine addit.
 ACFVZ : + ex te DGHMSE 36 senectute SC > sextus est SC

- Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit 39
in montana cum festinatione, in ciuitatem Iuda:
et intrauit in domum Zachariae, et salutauit 40
Elisabeth. Et factum est, ut audiuit saluta- 41
tionem Mariae Elisabeth, exultauit infans in
utero eius : et repleta est Spiritu sancto Elisa-
beth, ¹ et exclamauit uoce magna, et dixit: Bene- 42
dicta tu inter mulieres, et benedictus fructus
uentris tui. Et unde hoc mihi ut ueniat mater 43
Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est 44
uox salutationis tuae in auribus meis, exultauit
in gaudio infans in utero meo. Et beata quae 45
credidit, quoniam perficientur ea quae dicta
sunt ei a Domino. Et ait Maria : 46 **46-53**
Magnificat anima mea Dominum :
et exultauit spiritus meus in Deo salutari 47 **1 Reg. (1 Sam.) 2. 1-10.**
meo.
Quia respexit humilitatem ancillae suae : 48 **Ps. 112. 6, 137 (8). 6, Lc. 11. 27, 28.**
ecce enim ex hoc beatam meditent omnes
generationes.
Quia fecit mihi magna qui potens est : 49 **Ps. 110 (1). 9.**
et sanctum nomen eius.
Et misericordia eius in progenies et proge- 50 **Ps. 102 (3). 17.**
nies timentibus eum.
Fecit potentiam in brachio suo : 51 **Ps. 88 (9). 11.**
dispersit superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede : 52 **Iob. 5. 11, 12. 19. Ps. 74. 8 (75. 7), 112 (3). 7, 146 (7). 6.**
et exaltauit humiles.
Esurientes impleuit bonis : 53 **Ps. 33. 11, 106 (7). 9.**
et diuites dimisit inanes.
Suscepit Israhel puerum suum, 54 **Es. 41. 8, 9. Ps. 97 (8). 3.**
memorari misericordiae :

⁴⁵ credidit et ei ACF, et credidit (om. ei) M : credidisti et tibi
DGH **SC**, et credidisti (om. tibi) VZ ⁵⁰ a progenie in progenies
SC ⁵⁴ memorari : recordatus **SC** misericordiae + suae **SC**

- Gen. 17. 7, 55 Sicut locutus est ad patres nostros,
 18. 18, 22. 17. Abraham et semini eius in saecula.
- 56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensi-
 bus tribus : et reuersa est in domum suam.
- 57 Elisabeth autem impletum est tempus pari-
 58 endi, et peperit filium. Et audierunt uicini et
 cognati eius quia magnificauit Dominus miseri-
 cordiam suam cum illa : et congratulabantur
- Gen. 17. 12. 59 ei. Et factum est in die octauo, uenerunt cir-
 cumcidere puerum, et uocabant eum nomine
 60 patris eius Zachariam. Et respondens mater
 eius, dixit: Nequaquam, sed uocabitur Iohan-
 61 nes. Et dixerunt ad illam : Quia nemo est in
 62 cognatione tua, qui uocetur hoc nomine. In-
 nuebant autem patri eius, quem uellet uocari
 63 eum. Et postulans pugillarem scripsit, dicens:
 Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt uni-
 64 uersi. Apertum est autem ilico os eius et lingua
 65 eius, et loquebatur benedicens Deum. Et factus
 est timor super omnes uicinos eorum : et super
 omnia montana Iudaeae diuulgabantur omnia
 66 uerba haec. Et posuerunt omnes qui audie-
 rant in corde suo, dicentes : Quid, putas, puer
 iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
- 67 Et Zacharias pater eius impletus est Spiritu
 sancto, et prophetauit, dicens:
7. 16. 68 Benedictus Dominus Deus Israhel:
 Ps. 110 (1). 9. quia uisitauit, et fecit redemptionem plebi
 suae.
- 1 Reg. 69 Et erexit cornu salutis nobis :
 (1 Sam.) 2. 10. in domo Dauid pueri sui.
- 70 Sicut locutus est per os sanctorum, qui a
 saeculo sunt, prophetarum eius :

59 eius : sui SC
 68 plebis SC

64 illico SC

66 quis SC

67 repletus SC

Salutem ex inimicis nostris : et de manu 71 Ps. 105 (6). 10.
omnium qui oderunt nos.

Ad faciendam misericordiam cum patribus 72 Gen. 17. 7.
nostris : Leu. 26. 42.
Ps. 104 (5). 8,
et memorari testamenti sui sancti. 9, 105 (6). 45.

Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham pa- 73 Gen. 22. 16-
trem nostrum, ¹ daturum se nobis. 18.

Ut sine timore, de manu inimicorum nostro- 74 Mic. 7. 20.
rum liberati,

seruiamus illi ¹ in sanctitate et iustitia coram 75
ipso, omnibus diebus nostris.

Et tu puer, propheta Altissimi uocaberis : 76 1. 26.
praeibis enim ante faciem Domini parare Mal. 3. 1.
uias eius : Mt. 3. 3.
Mc. 1. 2.

Ad dandam scientiam salutis plebi eius : 77 Hier. 31. 34.
in remissionem peccatorum eorum :

Per uiscera misericordiae Dei nostri : 78 Es. 60. 1, 2.
in quibus uisitauit nos oriens ex alto : Mal. 4. 2.

Inluminare his qui in tenebris et in umbra 79 Es. 9. 2.
mortis sedent : Mt. 4. 16.
ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. Act. 26. 18.
Ps. 106 (7).
10.

Puer autem crescebat, et confortabatur 80 Mt. 3. 1.
spiritu : et erat in deserto usque in diem os-
tensionis suae ad Israhel.

Factum est autem in diebus illis, exiit edi- 2
ctum a Caesare Augusto, ut describeretur uni-
uersus orbis. Haec descriptio prima facta est 2
praeside Syriae Quirino : et ibant omnes ut 3
profiterentur singuli in suam ciuitatem. As- 4 1. 27.
cendit autem et Ioseph a Galilaea de ciuitate
Nazareth, in Iudaeam ciuitatem Dauid, quae
uocatur Bethleem : eo quod esset de domo et

⁸⁰ desertis SC 2. ² praeside AFGM : a praeside CDHVZSC
Quirino Z : Cyrino ACDFH MVSC ⁴ Iudaeam + in SC
Bethlehem SC

Mt. 2. 1.
Ioh. 7. 42.

5 familia Dauid, ¹ ut profiteretur cum Maria de-
6 sponsata sibi uxore praegnate. Factum est ²/₅
autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pare-
7 ret. Et peperit filium suum primogenitum, et
pannis eum inuoluit: et reclinauit eum in prae-
sepio, quia non erat eis locus in diuersorio.
8 Et pastores erant in regione eadem uigi- ³/₁₀
lantes et custodientes uigilias noctis supra
9 gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit
iuxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et
10 timuerunt timorem magno. Et dixit illis angelus:
Nolite timere: ecce enim euangelizo uobis
gaudium magnum, quod erit omni populo:
11 quia natus est uobis hodie Saluator, qui est
12 Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc
uobis signum: Inuenietis infantem pannis in-
13 uolutum, et positum in praesepio. Et subito
facta est cum angelo multitudo militiae caele-
stis laudantium Deum, et dicentium:

19. 38. 14
Eph. 2. 14, 17.

Gloria in altissimis Deo,
et in terra pax in hominibus bonae uolun-
tatis.

15 Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli
in caelum, pastores loquebantur ad inuicem:
Transeamus usque Bethleem, et uideamus hoc
uerbum, quod factum est, quod Dominus os-
16 tendit nobis. Et uenerunt festinantes: et in-
uenerunt Mariam et Ioseph, et infantem posi-
17 tum in praesepio. Uidentes autem cognouerunt
de uerbo, quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes qui audierunt mirati sunt, et de
his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos.

⁷ eis: et \$ ⁸ super \$C
in tert. ACFGMVZ: om. DH\$C
hem \$C quod Dom. ostendit: quod fecit D. et ostendit \$

¹⁴ altissimis: excelsis DG
¹⁵ usque + ad \$ Bethle-

Maria autem conseruabat omnia uerba haec, 19
conferens in corde suo. Et reuersi sunt pas- 20
tores, glorificantes et laudantes Deum in omni-
bus quae audierant et uiderant, sicut dictum
est ad illos.

Et postquam consummati sunt dies octo 21
ut circumcideretur, uocatum est nomen eius
Iesus, quod uocatum est ab angelo prius quam
in utero conciperetur.

Gen. 17. 12.
Leu. 12. 3.
Lc. 1. 31,
Mt. 1. 21.

Et postquam impleti sunt dies purgationis 22
eius secundum legem Mosi, tulerunt illum in
Hierusalem, ut sisterent eum Domino, ¹ sicut 23
scriptum est in lege Domini: Quia qmne mas-
culinum adaperiens uuluam, sanctum Domino
uocabitur: et ut darent hostiam secundum 24
quod dictum est in lege Domini: par turturum,
aut duos pullos columbarum. Et ecce homo 25
erat in Hierusalem, cui nomen Symeon: et
homo iste iustus et timoratus, expectans con-
solationem Israhel, et Spiritus sanctus erat in
eo. Et responsum acceperat ab Spiritu sancto, 26
non uisurum se mortem, nisi prius uideret
Christum Domini. Et uenit in Spiritu in tem- 27
plum. Et cum inducerent puerum Iesum pa-
rentes eius, ut facerent secundum consuetu-
dinem legis pro eo, et ipse accepit eum in 28
ulnas suas, et benedixit Deum et dixit:

Nunc dimittis seruum tuum, 29

Gen. 46. 30.

Domine, secundum uerbum tuum in pace:

quia uiderunt oculi mei salutare tuum, 30

Es. 40. 5,
52. 10.

quod parasti ante faciem omnium popu- 31

Lc. 3. 6.

lorum:

lumen ad reuelationem gentium,

Es. 42. 6,
49. 6, 60. 3.

et gloriam plebis tuae Israhel.

Es. 46. 13.
Act. 13. 47.

²¹ circumcideretur + puer **SC** ²⁵ Simeon **SC**, et 34 ²⁶ ab: a **SC**

- 33 Et erat pater eius et mater mirantes super his
 Es. 8. 14. 34 quae dicebantur de illo. Et benedixit illis
 Ioh. 9. 39.
 1 Pet. 2. 8. Symeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce
 positus est hic in ruinam et resurrectionem
 multorum in Israhel: et in signum cui con-
 35 tradicetur: et tuam ipsius animam pertransibit
 gladius: ut reuelentur ex multis cordibus
 36 cogitationes. Et erat Anna prophetissa, filia
 Phanuel, de tribu Aser: haec processerat in
 diebus multis, et uixerat cum uiro suo annis
 1 Tim. 5. 5. 37 septem a uirginitate sua. Et haec uidua usque
 ad annos octoginta quattuor: quae non dis-
 cedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus
 Es. 52. 9. 38 seruiens nocte ac die. Et haec, ipsa hora
 superueniens, confitebatur Domino: et loque-
 batur de illo, omnibus qui expectabant re-
 39 demptionem Hierusalem. Et ut perfecerunt
 omnia secundum legem Domini, reuersi sunt
 in Galilaeam in ciuitatem suam Nazareth.
 52. 1. 80. 40 Puer autem crescebat et confortabatur, ple-
 nus sapientia: et gratia Dei erat in illo.
 Ex. 23. 15. 41 Et ibant parentes eius per omnes annos
 Dt. 16. 1-3. 42 in Hierusalem, in die sollemni Paschae. Et
 cum factus esset annorum duodecim, ascen-
 dentibus illis in Hierosolyma secundum con-
 43 suetudinem diei festi, consummatisque diebus
 Ex. 12. 15, 16.
 Leu. 23. 6-8. cum redirent, remansit puer Iesus in Hieru-
 salem, et non cognouerunt parentes eius.
 44 Existimantes autem illum esse in comitatu,
 uenerunt iter diei, et requirebant eum inter
 45 cognatos et notos. Et non inuenientes re-
 gressi sunt in Hierusalem, requirentes eum.

33 > pater et mater eius S 34 ruinam et + in SC 37 uidua
 + erat S 38 Hierusalem: Israel GSC 42 om. in SC
 Ierosolymam SC

Et factum est post triduum, inuenerunt illum ⁴⁶
 in templo sedentem in medio doctorum, au-
⁴² dientem illos, et interrogantem. Stupebant au- ⁴⁷
 tem omnes qui eum audiebant, super pruden-
 tia et responsis eius. Et uidentes admirati ⁴⁸
⁵¹⁰ sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid
 fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolen-
 tes quaerebamus te. Et ait ad illos: Quid ⁴⁹ ^{Ioh. 2. 16.}
 est quod me quaerebatis? nesciebatis quia in
 his quae patris mei sunt, oportet me esse?
 Et ipsi non intellexerunt uerbum quod locutus ⁵⁰
 est ad illos. Et descendit cum eis, et uenit ⁵¹
 Nazareth: et erat subditus illis. Et mater eius
 conseruabat omnia uerba haec in corde suo.

Et Iesus proficiebat sapientia, et aetate, et ⁵² ^{40. 1. 80.}
 gratia apud Deum et homines. ^{1 Reg.}

Anno autem quinto decimo imperii Tiberii ³ ^{(1 Sam.) 2. 26.}
 Caesaris, procurante Pontio Pilato Iudaeam,
 tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo
 autem fratre eius tetrarcha Itureae et Tra-
 chonitidis regionis, et Lysania Abilinae te-
 trarcha, sub principibus sacerdotum Anna et ² ^{2-9, 16, 17}
 Caiapha: factum est uerbum Dei super Io- ^{Mt. 3. 1-12.}
 hannem, Zachariae filium, in deserto. Et ³ ^{Mc. 1. 2-8.}
 uenit in omnem regionem Iordanis, praedicans
 baptismum paenitentiae in remissionem pecca-
 torum, sicut scriptum est in libro sermonum ⁴ ^{Es. 40. 3-5.}
 Esariae prophetae:

Uox clamantis in deserto:

Parate uiam Domini, rectas facite semitas
 eius:

omnis uallis implebitur: ⁵

et omnis mons et collis humiliabitur:

⁴⁶ interrogantem + eos ^{SC} ⁵⁰ eos ^{SC} 3. ¹ Ituraeae ^{SC}

² Dei: Domini ^{SC}

et erunt praua in directa,
et aspera in uias planas :

2. 30. 6 et uidebit omnis caro salutare Dei.

Mt. 12. 34. 7 Dicebat ergo ad turbas quae exiebant ut
23. 33. baptizarentur ab ipso : Genimina uiperarum,

quis ostendit uobis fugere a uentura ira ?

8 Facite ergo fructus dignos paenitentiae : et ne
coeperitis dicere : Patrem habemus Abraham.

Mt. 7. 19. 9 Dico enim uobis quia potest Deus de lapidi-
bus istis suscitare filios Abrahae. Iam enim
securis ad radicem arborum posita est : omnis

ergo arbor non faciens fructum, exciditur, et
10 in ignem mittitur. Et interrogabant eum tur-

11 bae, dicentes : Quid ergo faciemus ? Respon-
dens autem dicebat illis : Qui habet duas
tunicas, det non habenti : et qui habet escas,

12 similiter faciat. Uenerunt autem et publicani
ut baptizarentur, et dixerunt ad illum : Magi-

13 ster, quid faciemus ? At ille dixit ad eos : Nihil
amplius quam constitutum est uobis faciatis.

14 Interrogabant autem eum et milites, dicentes :
Quid faciemus et nos ? Et ait illis : Nemi-
nem concutiatis, neque calumniam faciatis : et
contenti estote stipendiis uestris.

Ioh. 1. 19-27. 15 Existimante autem populo, et cogitantibus
omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne forte

Act. 1. 5. 16 ipse esset Christus, ¹respondit Iohannes, dicens
13. 25. omnibus : Ego quidem aqua baptizo uos : uenit
autem fortior me, cuius non sum dignus sol-
uere corrigiam calciamentorum eius : ipse uos

Mal. 4. 1. 17 baptizabit in Spiritu sancto, et igni. Cuius
uentilabrum in manu eius, et purgabit aream

7 exhibant SC ⁸ potest : potens est SC ⁹ arboris S fru-
ctum sine addit AGH*M : + bonum CDH^cVZSC exciditur . . .
mittetur SC ¹³ quam + quod SC ¹⁴ et contenti : sed contenti
S ¹⁶ ueniet SC corrigiam SC om. eius S igne S, et 17

suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextingibili.

12 Multa quidem et alia exhortans euangeliza- 18
bat populum. Herodes autem tetrarcha, cum 19 Mt. 14. 3.
corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris Mc. 6. 17, 18.
sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,
1 adiecit et hoc supra omnia, et inclusit Iohan- 20
nem in carcere.

13 Factum est autem cum baptizaretur omnis 21 21, 22
populus, et Iesu baptizato et orante, apertum Mt. 3. 13-17.
est caelum : et descendit Spiritus sanctus cor- 22 Mc. 1. 9-11.
porali specie sicut columba in ipsum : et uox Ioh. 1. 32-34.
de caelo facta est : Tu es filius meus dilectus, Lc. 9. 35.
in te complacuit mihi. Ps. 2. 7.
Es. 42. 1.

14 Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum 23 23-38
3 triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Mt. 1. 1 17.
Heli, 1 qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Lc. 4. 22.
24 Melchi, qui fuit Iannae, qui fuit Ioseph, 1 qui 25
fuit Matthathiae, qui fuit Amos, qui fuit Naum,
qui fuit Esli, qui fuit Naggae, 1 qui fuit Maath, 26
qui fuit Matthathiae, qui fuit Semei, qui fuit
Iosech, qui fuit Ioda, 1 qui fuit Iohanna, qui 27 1 Par. 3. 17.
fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, 2 Esdr. 3. 2.
qui fuit Neri, 1 qui fuit Melchi, qui fuit Addi, 28
qui fuit Cosam, qui fuit Helmadam, qui fuit
Her, 1 qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit 29
Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, 1 qui fuit 30
Symeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit
Iona, qui fuit Eliachim, 1 qui fuit Melea, qui fuit 31 2 Reg.
(2 Sam.) 5. 14.

18 populo SC 20 super SC 22 complacui SC 24 Mathat
SC, et 29 Ianne C, Ianne S 25 Mathathiae SC, et 26
Nahum SC Hesli SC Nagge SC 26 Mahath SC
Ioseph SC Iuda SC 27 Ioanna SC 28 Cosan SC
Elmadam SC 30 Simeon SC Eliakim SC 31 Melea :
Melcha S

¹ Par. 3. 5, 14. 4. ³² Menna, qui fuit Matthata, qui fuit Nathan,
¹ Reg. 16. 1. ³³ qui fuit Dauid, ¹ qui fuit Iesse, qui fuit Obed,
 (1 Sam.) Ruth 4. 18-22. ³⁴ qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naas-
¹ Par. 2. 1-15. ³⁵ son, ¹ qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
 Gen. 29. 35, 25. 26, 21. 3. ³⁶ fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudae,
 34-38. ³⁷ ¹ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abra-
 Gen. 5. 3-31, 11. 10-26. ³⁸ ham, qui fuit Tharae, qui fuit Nachor, ¹ qui fuit
¹ Par. 1. 1-4, 24-27. ³⁹ Seruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit
⁴⁰ Eber, qui fuit Sale, ¹ qui fuit Cainan, qui fuit
⁴¹ Arfaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit
⁴² Lamech, ¹ qui fuit Mathusale, qui fuit Enoch,
⁴³ qui fuit Iared, qui fuit Malelehel, qui fuit Cai-
⁴⁴ nan, ¹ qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit
⁴⁵ Adam, qui fuit Dei.

1-13
 Mt. 4. 1-11.
 Mc. 1. 12, 13.

Dt. 8. 3.

Dt. 6. 13.

⁴⁶ 4 Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus
⁴⁷ est ab Iordane : et agebatur in Spiritu in de-
⁴⁸ sertum ¹ diebus quadraginta, et temtabatur a
⁴⁹ diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis :
⁵⁰ et consummatis illis esuriit. Dixit autem illi
⁵¹ diabolus : Si filius Dei es, dic lapidi huic ut
⁵² panis fiat. Et respondit ad illum Iesus :
⁵³ Scriptum est : Quia non in pane solo uiuet
⁵⁴ homo, sed in omni uerbo Dei. Et duxit illum
⁵⁵ diabolus et ostendit illi omnia regna orbis
⁵⁶ terrae in momento temporis, ¹ et ait ei : Tibi
⁵⁷ dabo potestatem hanc uniuersam, et gloriam
⁵⁸ illorum : quia mihi tradita sunt, et cui uolo do
⁵⁹ illa. Tu ergo si adoraueris coram me, erunt
⁶⁰ tua omnia. Et respondens Iesus, dixit illi :
⁶¹ Scriptum est : Dominum Deum tuum adora-

³¹ Mathatha SC ³³ Esron SC ³⁴ Abrahæ SC Thare
 SC ³⁵ Sarug SC ³⁶ Phaleg SC ³⁷ Heber SC ³⁸ Arphaxad SC
³⁹ Henoch SC ⁴⁰ Malaleel SC ⁴¹ Henos SC 4. ¹ ab : a
 SC in pr. : a SC ⁴² > solo pane SC uiuit SC ⁴³ dia-
 bolus : + in montem altissimum HM ; + in montem excelsum SC
⁴⁴ ei : illi SC ⁴⁵ si + procidens S

bis, et illi soli seruiēs. Et duxit illum in 9
Hierusalem, et statuit eum supra pinnam tem-
pli, et dixit illi : Si filius Dei es, mitte te hinc
deorsum. Scriptum est enim quod

10 Ps. 90 (91).
11.

Angelis suis mandabit de te, ut conser-
uent te :

et quia

11

In manibus tollent te,

ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Et respondens Iesus, ait illi : Dictum est : 12 Dt. 6. 16.

Non temtabis Dominum Deum tuum.

Et consummata omni temptatione, diabolus 13
recessit ab illo usque ad tempus.

7
1
Et regressus est Iesus in uirtute Spiritus in 14 Mt. 4. 12.
Galilaeam : et fama exiit per uniuersam regio- Mc. 1. 14.
nem de illo. Et ipse docebat in synagogis 15 Mt. 4. 24.
eorum : et magnificabatur ab omnibus.

8
0
Et uenit Nazareth, ubi erat nutritus : et in- 16 16-30
trauit secundum consuetudinem suam die Mt. 13. 54-58.
sabbati in synagogam, et surrexit legere. Et 17 Mc. 6. 1-6.
traditus est illi liber prophetae Esaiae. Et Es. 61. 1, 2.
ut reuoluit librum, inuenit locum ubi scriptum
erat :

Spiritus Domini super me, propter quod 18
unxit me :

euangelizare pauperibus misit me :

praedicare captiuis remissionem, et caecis
uisum :

dimittere confractos in remissionem :

praedicare annum Domini acceptum, et 19 Leu. 25. 10.
diem retributionis.

Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et 20

⁹ super SC ¹⁰ mandauit SC ¹⁷ > Isaiae prophetae
SC ¹⁸ Uersum distinximus cum cod. A, cf. unxit me, euangeli-
zare pauperibus misit me, C : contra unxit me euangelizare pauperi-
bus, misit me S misit me : + sanare contritos corde GVSC

sedit : et omnium in synagoga oculi erant in-
 21 tendentes in eum. Coepit autem dicere ad
 illos : Quia hodie impleta est haec scriptura
 Ioh. 6. 42. 22 in auribus uestris. Et omnes testimonium illi
 Lc. 2. 27, 3. dabant, et mirabantur in uerbis gratiae quae
 23 procedebant de ore ipsius, et dicebant : Nonne
 hic filius est Ioseph? Et ait illis : Utique
 dicetis mihi hanc similitudinem : Medice, cura
 te ipsum : quanta audiuius facta in Caphar-
 Ioh. 4. 44. 24 naum, fac et hic in patria tua. Ait autem :
 Amen dico uobis, quia nemo propheta accep-
 3 Reg. 25 tus est in patria sua. In ueritate dico uobis,
 (1 Reg.) 17. 1, multae uiduae erant in diebus Heliae in Isra-
 9, 18. 1. hel, quando clausum est caelum annis tribus
 Iac. 5. 17. et mensibus sex, cum facta est fames magna
 26 in omni terra : et ad nullam illarum missus est
 Helias, nisi in Sareptha Sidoniae, ad mulierem
 4 Reg. 27 uiduam. Et multi leprosi erant in Israhel sub
 (2 Reg.) 5. 14. Helisaeo propheta : et nemo eorum mundatus
 28 est nisi Neman Syrus. Et repleti sunt omnes
 29 in synagoga ira, haec audientes. Et surrexe-
 runt et eiecerunt illum extra ciuitatem : et
 duxerunt illum usque ad supercilium montis
 supra quem ciuitas illorum erat aedificata, ut
 30 praecipitarent eum. Ipse autem transiens,
 per medium illorum ibat.
 31 Et descendit in Capharnaum ciuitatem
 32 Galilaeae, ibique docebat illos sabbatis. Et
 33 stupebant in doctrina eius, quia in potestate
 34 erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo
 habens daemonium inmundum, et exclamauit
 uoce magna, ¹ dicens : Sine, quid nobis et tibi,
 Iesu Nazarene? uenisti perdere nos? scio te

22 > est filius SC

25 facta esset SC

26 Sarepta SC

27 Elisaeo SC Naaman SC 29 super SC

qui sis, Sanctus Dei. Et increpauit illi Iesus, 35
dicens: Obmutesce, et exi ab illo. Et cum
proiecisset illum daemonium in medium, exiit
ab illo, nihilque illum nocuit. Et factus est 36
pauor in omnibus, et conloquebantur ad in-
uicem dicentes: Quod est hoc uerbum, quia
in potestate et uirtute imperat inmundis spiriti-
bus, et exeunt? Et diuulgabatur fama de illo 37 14.
in omnem locum regionis.

Surgens autem de synagoga, introiuit in do- 38 38-41
mum Simonis. Socrus autem Simonis tene- Mt. 8. 14-16,
batur magnis febribus: et rogauerunt illum. Mc. 1. 29-34.
pro ea. Et stans super illam imperauit feбри, 39
et dimisit illam: et continuo surgens, mini-
strabat illis.

Cum sol autem occidisset, omnes qui habe- 40
bant infirmos uariis languoribus, ducebant
illos ad eum. At ille singulis manus inponens,
curabat eos. Exiebant autem daemonia a 41 Mc. 3. 11, 12.
multis, clamantia et dicentia: Quia tu es filius
Dei: et increpans non sinebat ea loqui: quia
sciebant ipsum esse Christum.

Facta autem die egressus ibat in desertum 42 42, 43.
locum: et turbae requirebant eum, et uenerunt Mt. 1. 35-38.
usque ad ipsum, et detinebant illum ne dis-
cederet ab eis. Quibus ille ait: Quia et aliis 43
ciuitatibus oportet me euangelizare regnum
Dei: quia ideo missus sum.

Et erat praedicans in synagogis Galilaeae. 44 Mc. 1. 39.

Factum est autem, cum turbae intruerent in 5 Mt. 4. 23.
eum, ut audirent uerbum Dei, et ipse stabat 1-11
secus stagnum Genesareth. Et uidit duas naues 2 Mt. 4. 18 22,
Mc. 1. 16 20.

³⁴ qui sis: quis sis C^c ; qui sis, tu es G; quia tu es D ³⁵ illi:
illum SC illo *pr.*: eo SC ³⁶ colloquebantur SC ³⁸ autem *pr.*
+ Iesus SC ⁴⁰ > autem sol SC ⁴¹ exibant SC 5. 1 ir-
ruerent SC

stantes secus stagnum : piscatores autem de-
 3 scenderant, et lauabant retia. Ascendens au-
 tem in unam nauem, quae erat Simonis, roga-
 uit eum a terra reducere pusillum. Et sedens
 Ioh. 21. 6. 4 docebat de nauicula turbas. Ut cessauit autem
 loqui, dixit ad Simonem : Duc in altum, et
 5 laxate retia uestra in capturam. Et respondens
 Simon, dixit illi : Praeceptor, per totam noctem
 laborantes, nihil cepimus : in uerbo autem tuo
 6 laxaborete. Et cum hoc fecissent, concluderunt
 piscium multitudinem copiosam, rumpebatur
 7 autem rete eorum. Et annuerunt socii, qui
 erant in alia naui, ut uenirent et adiuuarent eos.
 Et uenerunt, et impleuerunt ambas nauiculas,
 Es. 6. 5. 8 ita ut mergerentur. Quod cum uideret Simon
 Dan. 10. 16. Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens : Exi a
 9 me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor
 enim circumdederat eum, et omnes qui cum
 illo erant, in captura piscium quam ceperant :
 10 similiter autem Iacobum et Iohannem, filios
 Zebedaei, qui erant socii Simonis. Et ait ad Si-
 monem Iesus : Noli timere : ex hoc iam ho-
 mines eris capiens. Et subductis ad terram
 18. 28. nauibus, relictis omnibus secuti sunt illum.
 Mt. 19. 27, 12 Et factum est cum esset in una ciuitatum,
 Mc. 10. 28. et ecce uir plenus lepra, et uidens Iesum et
 12-14 procidens in faciem, rogauit eum dicens : Do-
 Mt. 8. 2-4, mine, si uis, potes me mundare. Et extendens
 Mc. 1. 40-44. manum, tetigit illum dicens : Uolo : mundare.
 13 Et confestim lepra discessit ab illo. ¹ Et ipse
 Leu. 13. 49, 14 praecepit illi ut nemini diceret : Sed uade,
 14. 2 32. ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione
 tua, sicut praecepit Moses, in testimonium

⁷ ita ut + pene SC
¹¹ illum : eum SC

⁸ > Domine, quia homo pecc. sum S
¹³ illum : eum SC ; + Iesus S

illis. Perambulabat autem magis sermo de 15 Mc. 1. 45.
illo: et conueniebant turbae multae ut audi-
rent, et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse 16 Mc. 1. 35.
autem secedebat in deserto, et orabat.

Et factum est in una dierum, et ipse sedebat 17 17-26
docens. Et erant Pharisei sedentes, et legis Mt. 9. 1-8,
doctores, qui uenerant ex omni castello Gali- Mc. 2. 1-12.
laeae, et Iudaeae, et Hierusalem: et uirtus
erat Domini ad sanandum eos. Et ecce uiri 18
portantes in lecto hominem qui erat paraly-
ticus: et quaerebant eum inferre, et ponere
ante eum. Et non inuenientes qua parte illum 19
inferrent prae turba, ascenderunt supratectum,
et per tegulas summiserunt illum cum lecto
in medium ante Iesum. Quorum fidem ut 20
uidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata
tua. Et coeperunt cogitare scribae et Phari- 21 7. 49.
saei, dicentes: Quis est hic qui loquitur blas-
phemias? Quis potest dimittere peccata,
nisi solus Deus? Ut cognouit autem Iesus 22
cogitationes eorum, respondens dixit ad illos:
Quid cogitatis in cordibus uestris? ¹ Quid est 23
facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata: an
dicere: Surge, et ambula? Ut autem sciatis 24 Ioh. 5. 8, 12.
quia Filius hominis potestatem habet in terra
dimittere peccata, ait paralytico: Tibi dico,
surge, tolle lectum tuum, et uade in domum
tuam. Et confestim surgens coram illis, tulit 25
in quo iacebat: et abiit in domum suam, magni-
ficans Deum. Et stupor adprehendit omnes, 26
et magnificabant Deum: et repleti sunt timore,
dicentes: Quia uidimus mirabilia hodie.

¹⁶ desertum *SC* ¹⁷ > Domini erat *SC* ¹⁹ illum *sec.*:
eum *SC* ²² cogitatis + mala *S* ²⁴ > habet potestatem *SC*
dimittendi *SC* ²⁵ consurgens *SC* tulit + lectum *SC*

27-38 27 Et post haec exiit, et uidit publicanum no-
 Mt. 9. 9-17, mine Leui sedentem ad teloneum, et ait illi :
 Mc. 2. 14-22. 28 Sequere me. Et relictis omnibus, surgens se-
 Lc. 15. 1. 29 cutus est cum. Et fecit ei conuiuium magnum
 30 Leui in domo sua : et erat turba multa publi-
 19. 7. 31 canorum et aliorum, qui cum illis erant dis-
 32 cumbentes. Et murmurabant Pharisei et
 33 scribae eorum, dicentes ad discipulos eius :
 34 Quare cum publicanis et peccatoribus man-
 35 ducatis, et bibitis? Et respondens Iesus, dixit
 36 ad illos : Non egent qui sani sunt medico, sed
 37 qui male habent. Non ueni uocare iustos, sed
 38 peccatores in paenitentiam. At illi dixerunt
 39 ad eum : Quare discipuli Iohannis ieiunant
 40 frequenter, et obsecrationes faciunt, similiter
 41 et Phariseorum : tui autem edunt, et bibunt?
 Ioh. 3. 29. 42 Quibus ipse ait : Numquid potestis filios sponsi,
 43 dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?
 44 Uenient autem dies, cum ablati fuerint ab illis
 45 sponsus : tunc ieiunabunt in illis diebus. Dice-
 46 bat autem et similitudinem ad illos : Quia
 47 nemo commissuram a uestimento nouo in-
 48 mittit in uestimentum uetus : alioquin et no-
 49 uum rumpit, et ueteri non conuenit commissura
 50 a nouo. Et nemo mittit uinum nouum in utres
 51 ueteres : alioquin rumpet uinum nouum utres,
 52 et ipsum effundetur, et utres peribunt. Sed
 53 uinum nouum in utres nouos mittendum est :
 54 et utraque conseruantur. Et nemo bibens
 55 uetus, statim uult nouum : dicit enim : Uetus
 56 melius est.

1-5 Mt. 12. 1-8, 6 Factum est autem in sabbato secundo primo,

27 telonium SC 32 in : ad SC 35 distinguunt dies : cum abla-
 tus fuerit ab illis sponsus, tunc SC 36 > nouo uestimento SC
 6. 1 secundo primo : secundo, primo C, secundo primo S et codd.
 plur.

cum transiret per sata, uellebant discipuli eius
 spicas et manducabant, confricantes manibus.
 Quidam autem Phariseorum dicebant illis : 2
 Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et 3
 respondens Iesus ad eos, dixit : Nec hoc legi-
 stis quod fecit Dauid, cum esurisset ipse, et qui
 cum eo erant? quomodo intrauit in domum Dei, 4
 et panes propositionis sumsit, et manducauit,
 et dedit his qui cum ipso erant : quos non
 licet manducare nisi tantum sacerdotibus? Et 5
 dicebat illis : Quia Dominus est Filius hominis,
 etiam sabbati.

Factum est autem et in alio sabbato, ut in- 6
 traret in synagogam, et doceret. Et erat ibi
 homo, et manus eius dextra erat arida. Ob- 7
 seruabant autem scribae et Pharisei, si sab-
 bato curaret : ut inuenirent accusare illum.
 Ipse uero sciebat cogitationes eorum : et ait 8
 homini, qui habebat manum aridam : Surge,
 et sta in medium. Et surgens stetit. ¹ Ait autem 9
 ad illos Iesus : Interrogo uos si licet sabbato
 bene facere, an male : animam saluam facere,
 an perdere? Et circumspectis omnibus dixit 10
 homini : Extende manum tuam. Et extendit:
 et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti 11
 sunt insipientia : et conloquebantur ad in-
 uicem, quidnam facerent Iesu.

Factum est autem in illis diebus, exiit in 12
 montem orare, et erat pernoctans in oratione
 Dei. Et cum dies factus esset, uocauit disci- 13
 pulos suos, et elegit duodecim ex ipsis, quos
 et Apostolos nominauit : Simonem quem 14

Mc. 2. 23-28.
 Dt. 23. 25.

Ioh. 5. 10.
 1 Reg.
 (1 Sam.) 21. 6.

Leu. 24. 9.

6-11
 Mt. 12. 9-14,
 Mc. 3. 1-6.
 Lc. 14. 1.

5. 16.
 Mt. 14. 23.

13-16
 Mt. 10. 2-4,
 Mc. 3. 13-19.
 Act. 1. 13.

³ eo : illo SC ⁷ si : + in SC accusare ADFGM : unde
 accusare CH* ; unde accusarent H^cVZSC illum : eum SC
⁹ sabbatis SC ¹¹ colloquebantur SC facerent + de S

cognominauit Petrum, et Andream fratrem
 eius: Iacobum, et Iohannem: Philippum,
 15 et Bartholomeum: Mattheum, et Thomam:
 Iacobum Alphei, et Simonem qui uocatur
 16 zelotes: Iudam Iacobi, et Iudam Scarioth qui
 Mt. 4. 25, 17 fuit proditor. Et descendens cum illis, stetit 45
 5. 1. I
 Mc. 3. 7, 8. in loco campestri, et turba discipulorum eius,
 et multitudo copiosa plebis ab omni Iudaea,
 et Hierusalem, et maritima, et Tyri, et Si-
 18 donis, ¹ qui uenerunt ut audirent eum, et sana-
 rentur a languoribus suis: et qui uexabantur
 Mc. 3. 10. 19 a spiritibus immundis, curabantur. Et omnis
 Lc. 5. 17, turba quaerebant eum tangere: quia uirtus de
 8. 46, illo exiebat, et sanabat omnes.
 Mc. 5. 30.
 20 20 Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, 46
 Mt. 5. 3 12. dicebat: Beati pauperes, quia uestrum est 5
 Ps. 125 (6). 21 regnum Dei. Beati, qui nunc esuritis, quia 47/5
 5. 6. saturabimini. Beati, qui nunc fletis, quia ride- 48/5
 Apoc. 7. 16, 17. 22 bitis. Beati eritis cum uos oderint homines, 49/5
 et cum separauerint uos, et exprobrauerint, et
 eiecerint nomen uestrum tamquam malum
 23 propter Filium hominis. Gaudete in illa die,
 et exultate: ecce enim merces uestra multa in
 caelo: secundum haec enim faciebant pro-
 Am. 6. 1. 24 phetis patres eorum. Uerum tamen uae uobis 50
 Iac. 5. 1. diuitibus, quia habetis consolationem uestram. 10
 25 Uae uobis, qui saturati estis, quia esurietis. 51
 Uae uobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis et 10
 Hier. 5. 31. 26 flebitis. Uae cum bene uobis dixerint omnes
 Ioh. 5. 43. homines: secundum haec faciebant prophetis
 Iac. 4. 4. patres eorum.
 1 Ioh. 4. 5.

14 Bartholomaeum SC 15 Matthaum et Alphaei SC 16 + et
 ad init. SC Iscariotem SC 18 uenerant SC 19 quaerebat
 SC exhibat SC 23 multa + est SC 24 Veruntamen C^c
 quia: qui S 26 > benedixerint uobis SC om. omnes C
 haec + enim SC pseudopphetis VSC

⁵² Sed vobis dico qui auditis : Diligite inimi- ²⁷ Mt. 5. 44.
⁵ cos uestros : bene facite his qui uos oderunt :
¹ benedicite maledicentibus uobis : orate pro ²⁸
⁵³ calumniantibus uos. Et qui te percutit in ²⁹ 29, 30
⁵ maxillam, praebe et alteram. Et ab eo qui ^{Mt. 5. 39, 40,}
aufert tibi uestimentum, etiam tunicam noli ^{42.}
prohibere. Omni autem petenti te, tribue : ³⁰
⁵⁴ et qui aufert quae tua sunt, ne repetas. Et ³¹ Mt. 7. 12.
⁵ prout uultis ut faciant uobis homines, et uos
⁵⁵ facite illis similiter. Et si diligitis eos qui ³² Mt. 5. 46.
⁵ uos diligunt, quae uobis est gratia ? nam et
peccatores diligentes se diligunt. Et si bene ³³
feceritis his qui uobis bene faciunt, quae uobis
est gratia ? siquidem et peccatores hoc faciunt.
Et si mutuum dederitis his a quibus speratis ³⁴
recipere, quae gratia est uobis ? nam et pecca-
tores peccatoribus faenerantur, ut recipiant
aequalia. Uerum tamen diligite inimicos ue- ³⁵ Mt. 5. 45.
stros, et bene facite, et mutuum date, nihil inde
sperantes : et erit merces uestra multa, et eritis
filii Altissimi, quia ipse benignus est super in-
gratos et malos. Estote ergo misericordes sicut ³⁶
⁵⁶ et Pater uester misericors est. Nolite iudicare, ³⁷ 37, 38
² et non iudicabimini : nolite condemnare, et non ^{Mt. 7. 1, 2.}
condemnabimini : dimittite, et dimittimini :
¹ date, et dabitur uobis : mensuram bonam, ³⁸ Mc. 4. 24.
confertam, et coagitatam, et supereffluentem
dabunt in sinum uestrum. Eadem quippe
mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis. ^{Mt. 15. 14,}
⁵⁷ Dicebat autem illis et similitudinem : Num- ³⁹ 23. 16, 24.
⁵ quid potest caecus caecum ducere ? nonne ^{Mt. 10. 24, 25.}
⁵⁸ ambo in foueam cadent ? Non est discipulus ^{Ioh. 13. 16,}
³ ⁴⁰ 15. 20.

²⁷ > oderunt vos SC ²⁸ uobis + et SC ²⁹ maxillam +
unam S praebe + illi S ³⁵ et pr. om. SC inde sperantes
AV^c SC, et sperantes (sine inde) D : desperantes CFGH MV*Z
³⁸ bonam + et SC ³⁹ cadunt SC

- super magistrum : perfectus autem omnis erit
 Mt. 7. 3-5. 41 sicut magister eius. Quid autem uides festu- ⁵⁹/₅
 cam in oculo fratris tui, trabem autem quae
 42 in oculo tuo est, non consideras? Et quomodo
 potes dicere fratri tuo : Frater, sine eiciam
 festucam de oculo tuo : ipse in oculo tuo tra-
 bem non uidens? Hypocrita, eice primum
 trabem de oculo tuo : et tunc perspicies ut
 43 educas festucam de oculo fratris tui. Non est ⁶⁰/₅
 Mt. 7. 16-18, 20. enim arbor bona, quae facit fructus malos :
 neque arbor mala, faciens fructum bonum.
 Mt. 12. 33. 44 Unaquaeque enim arbor de fructu suo cogno-
 scitur. Neque enim de spinis colligunt ficus : ⁶¹/₅
 Mt. 12. 34, 35. 45 nequederubo uindemiant uuam. Bonus homo ⁶²/₅
 de bono thesauro cordis sui profert bonum :
 et malus homo de malo profert malum : ex
 abundantia enim cordis os loquitur.
 Mt. 7. 21. 46 Quid autem uocatis me Domine, Domine : ⁶³/₃
 47 et non facitis quae dico? Omnis qui uenit ad ⁶⁴/₅
 Mt. 7. 24-27. me, et audit sermones meos, et facit eos : os-
 48 tendam uobis cui similis sit : similis est homini
 aedificanti domum, qui fodit in altum, et posuit
 fundamenta supra petram : inundatione autem
 facta, inlisum est flumen domui illi, et non
 potuit eam mouere : fundata enim erat supra
 49 petram. Qui autem audiuit et non fecit, si-
 milis est homini aedificanti domum suam supra
 terram sine fundamento : in quam inlisus est
 fluuius, et continuo cecidit : et facta est ruina
 domus illius magna.
 1 10 7 Cum autem implesset omnia uerba sua in ⁶⁵/₃
 Mt. 8. 5-13. aures plebis, intrauit Capharnaum.
 40 erit *sine addit.* ACDM : + si sit GHVZ *SC* 42 et ad init. :
 aut *SC* uidens : uides CDG*MVZ 45 malo + thesauro *SC*
 48 fundamentum *SC* super *C bis*, et 49 illisum et illisus *SC* hic
 et 49 49 audit et facit *SC*

Centurionis autem cuiusdam seruus male ² Ioh. 4. 46.
habens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus.

Et cum audisset de Iesu, misit ad eum senio- ³
res Iudaeorum, rogans eum ut ueniret et sal-
uaret seruum eius. At illi cum uenissent ad ⁴

Iesum, rogabant eum sollicitate, dicentes ei :

Quia dignus est ut hoc illi praestes : ¹ diligit ⁵

enim gentem nostram : et synagogam ipse aedi-
ficauit nobis. ¹ Iesus autem ibat cum illis. Et ⁶

cum iam non longe esset a domo, misit ad

eum centurio amicos, dicens : Domine, noli

uexari : non enim dignus sum ut sub tectum

meum intres : propter quod et me ipsum non ⁷

sum dignum arbitratus ut uenirem ad te : sed

dic uerbo et sanabitur puer meus. Nam et ⁸

ego homo sum sub potestate constitutus, ha-

bens sub me milites : et dico huic uade, et

uadit : et alio ueni, et uenit : et seruo meo

fac hoc, et facit. Quo audito Iesus miratus ⁹ Mc. 6. 6.

est : et conuersus sequentibus se turbis, dixit :

Amen dico uobis, nec in Israhel tantam fidem

inueni. Et reuersi qui missi fuerant domum, ¹⁰

inuenerunt seruum qui languerat, sanum.

⁶⁶
⁵ Et factum est deinceps, ibat in ciuitatem ¹¹

quae uocatur Naim : et ibant cum illo disci-
⁶⁷
¹⁰ puli eius, et turba copiosa. Cum autem adpro- ¹²

pinquaret portae ciuitatis, et ecce defunctus

efferebatur, filius unicus matri suae : et haec

uidua erat : et turba ciuitatis multa cum illa.

Quam cum uidisset Dominus, misericordiam ¹³

tus super ea, dixit illi : Noli flere. Et accessit, ¹⁴

et tetigit loculum : Hi autem qui portabant,

7. ³ saluaret : sanaret S ⁶ > sum dignus SC ⁸ alii E

¹¹ disting. est : deinceps ibat S (+ Iesus) E illo : eo SC

¹² et ecce : om. et SC matris SC ¹³ super eam SC

steterunt : et ait : Adulescens, tibi dico, surge.

3 Reg. 15 Et resedit qui erat mortuus, et coepit loqui.

(1 Reg.) 17. 22. 16 Et dedit illum matri suae. ¹ Accepit autem

4 Reg. omnes timor : et magnificabant Deum, dicen-

(2 Reg.) 4. 34. tes : Quia propheta magnus surrexit in nobis :

Lc. 5. 26. 17 et quia Deus uisitauit plebem suam. Et exiit

1. 68, 19. 44. hic sermo in uniuersam Iudaeam de eo, et

omnem circa regionem.

18 35 18 Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de

Mt. 11. 2-19. 19 omnibus his. Et conuocauit duos de disci-

Dt. 18. 15, 18. pulis suis Iohannes, et misit ad Dominum,

Ps. 117 (8). dicens : Tu es qui uenturus es, an alium ex-

26, 20 pectamus? Cum autem uenissent ad eum

Dan. 9. 25. uiri, dixerunt : Iohannes Baptista misit nos ad

Mal. 3. 1. te dicens : Tu es qui uenturus es, an alium

21 expectamus? In ipsa autem hora curauit

multos a languoribus, et plagis, et spiritibus

Es. 35. 5. 22 malis, et caecis multis donauit uisum. Et

respondens dixit illis : Euntes nuntiate Io-

hanni quae uidistis et audistis : quia caeci

uident, claudi ambulant : leprosi mundantur,

surdi audiunt : mortui resurgunt, pauperes

23 euangelizantur : et beatus est quicumque non

fuerit scandalizatus in me.

1. 80, 3. 2. 24 Et cum discessissent nuntii Iohannis, coe-

Mt. 3. 1. pit dicere de Iohanne ad turbas : Quid existis

in desertum, uidere harundinem uento mo-

25 ueri? Sed quid existis uidere? hominem

mollibus uestimentis indutum? Ecce qui in

ueste pretiosa sunt et deliciis, in domibus re-

1. 76. 26 gum sunt. Sed quid existis uidere? prophe-

tam? Utique dico uobis, et plus quam prophe-

17 et sec. + in SC 19 Dominum : Iesum SC 21 > multos

curauit SC 22 renunciate SC > audistis et uidistis SC

24 nuncij SC > de Ioanne dicere SC in desertum uidere?

SC moueri : agitatum SC

0 tam. Hic est, de quo scriptum est : 27 Mal. 3. 1.
 Ecce mitto angelum meum ante faciem Lc. 1. 17, 76.
 tuam, Es. 40. 3.
 5 qui praepraeparabit uiam tuam ante te. 57. 14.
 71 Dico enim uobis : Maior inter natos mulierum 28
 5 propheta Iohanne Baptista nemo est : qui
 autem minor est in regno Dei, maior est illo.
 72 Et omnis populus audiens et publicani, iusti- 29
 10 ficauerunt Deum, baptizati baptismo Iohannis.
 Pharisei autem et legis periti consilium Dei 30
 spreuerunt in semet ipsos, non baptizati ab
 73 eo. Cui ergo similes dicam homines genera- 31
 5 tionis huius, et cui similes sunt? Similes 32
 sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus
 ad inuicem, et dicentibus : Cantauimus uobis
 tibiis, et non saltastis : lamentauimus, et non
 plorastis. Uenit enim Iohannes Baptista, 33
 neque manducans panem, neque bibens ui-
 num, et dicitis : Daemonium habet. Uenit Fi- 34
 lius hominis manducans et bibens, et dicitis : 15. 2, 19. 7.
 Ecce homo deuorator et bibens uinum, ami- Mt. 9. 11.
 cus publicanorum et peccatorum. Et iustifi- 35
 cata est sapientia ab omnibus filiis suis.
 74 Rogabat autem illum quidam de Pharisaeis 36 11. 37.
 1 ut manducaret cum illo. Et ingressus domum
 Pharisei discubuit. Et ecce mulier quae 37
 erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit quod 37-39
 accubuit in domo Pharisei, attulit alabastrum Mt. 26. 6-13.
 ungenti : et stans retro secus pedes eius, lacri- Mc. 14. 3-9.
 38 mis coepit rigare pedes eius, et capillis capi- Ioh. 12. 1-8.
 tis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et
 ungento ungebat. Uidens autem Phariseus 39
 qui uocauerat eum, ait intra se dicens : Hic

31 + ait autem Dominus *ad init.* SC
 accubisset SC

37 quod + Iesus S

si esset propheta sciret utique quae et qualis
 mulier, quae tangit eum : quia peccatrix est.
 40 Et respondens Iesus, dixit ad illum : Simon,
 habeo tibi aliquid dicere. At ille ait : Magi-
 41 ster, dic. Duo debitores erant cuidam fae-
 neratori : unus debebat denarios quingentos,
 42 alius quinquaginta. Non habentibus illis unde
 redderent, donauit utrisque. Quis ergo eum
 43 plus diligit ? Respondens Simon dixit : Ae-
 stimo quia is cui plus donauit. At ille dixit
 44 ei : Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem,
 dixit Simoni : Uides hanc mulierem ? Intraui
 in domum tuam, aquam pedibus meis non de-
 disti : haec autem lacrimis rigauit pedes meos,
 45 et capillis suis tersit. Osculum mihi non de-
 disti : haec autem ex quo intrauit, non cessa-
 46 uit osculari pedes meos. Oleo caput meum
 non unxisti : haec autem unguento unxit pedes
 47 meos. Propter quod dico tibi : Remittentur
 ei peccata multa, quoniam dilexit multum.
 Cui autem minus dimittitur, minus diligit.
 5. 20. 48 Dixit autem ad illam : Remittuntur tibi pec-
 49 cata. Et coeperunt qui simul accumbebant,
 dicere intra se : Quis est hic, qui etiam pec-
 50 cata dimittit ? Dixit autem ad mulierem :
 Fides tua te saluam fecit : uade in pace.

8. 48, 17. 19,
 18. 42.
 Mc. 5. 34.
 Mt. 9. 35.
 Mc. 6. 6.

8 Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat
 per ciuitatem et castellum, praedicans et
 euangelizans regnum Dei : et duodecim cum
 2 illo. Et mulieres aliquae quae erant curatae
 ab spiritibus malignis et infirmitatibus : Maria
 quae uocatur Magdalene, de qua daemonia sep-

39 quae et qualis mul. D, qualis mul. C : q. et q. est mul. VZSC ;
 q. et q. mul. est H ; q. et q. mul. esset AFGM 41 quingentos +
 et SC 42 diligit SC 44 om. in S 47 remittuntur SC
 48 peccata + tua S 8. 1 ciuitates et castella SC 2 ab : a SC

tem exierant : et Iohanna uxor Chuza procura- 3 24. 10.
toris Herodis, et Susanna, et aliae multae, quae
ministrabant eis de facultatibus suis.

Cum autem turba plurima conueniret, et de 4 4-8
ciuitatibus properarent ad eum, dixit per
similitudinem. Exiit qui seminat seminare 5
semen suum : et dum seminat, aliud cecidit
secus uiam, et conculcatum est : et uolucres
caeli comederunt illud. Et aliud cecidit super 6
petram : et natum aruit, quia non habebat
humorem. Et aliud cecidit inter spinas : et 7
simul exortae spinae suffocauerunt illud. Et 8
aliud cecidit in terram bonam : et ortum fecit
fructum centuplum. Haec dicens clamabat :
Qui habet aures audiendi, audiat.

Interrogabant autem eum discipuli eius, 9 9-15
quae esset haec parabola. Quibus ipse dixit : 10
Uobis datum est nosse mysterium regni Dei.
Ceteris autem in parabolis : ut uidentes non
uideant, et audientes non intellegant. Est 11
autem haec parabola : semen est uerbum Dei.
Qui autem secus uiam sunt qui audiunt : 12
deinde uenit diabolus, et tollit uerbum de
corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam 13
qui supra petram : qui cum audierint, cum
gaudio suscipiunt uerbum : et hi radices non
habent : qui ad tempus credunt, et in tempore
temptationis recedunt. Quod autem in spinis 14 1 Tim. 6. 9.
cecidit : hi sunt qui audierunt, et a sollicitudi-
nibus et diuitiis, et uoluptatibus uitae, euntes
suffocantur, et non referunt fructum. Quod 15
autem in bonam terram : hi sunt qui in corde

> septem daemonia SC 3 Chusae SC eis : ei SC 4 con-
uenirent SC 6 supra SC 12 uiam + hi SC 13 radicem A
qui tert. : quia S 14 spinas SC vitae cunctes, suff. SC

bono et optimo audientes uerbum retinent : et fructum afferunt in patientia.

16-18 16 Nemo autem lucernam accendens, operit
Mc. 4. 21-25. eam uase, aut subtus lectum ponit : sed supra
Lc. 11. 33. candelabrum ponit, ut intrantes uideant lumen.
Mt. 5. 15.

Lc. 12. 2. 17 Non enim est occultum, quod non manifestetur : nec absconditum, quod non cognoscatur,
Mt. 10. 26.

Lc. 19. 26. 18 et in palam ueniat. Uidete ergo quomodo
Mt. 13. 12. auditis : qui enim habet, dabitur illi : et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

19-21 19 Uenerunt autem ad illum mater et fratres
Mt. 12. 46-50. eius : et non poterant adire ad eum prae
Mc. 3. 31-35.

Ioh. 7. 5, 20 turba. Et nuntiatum est illi : Mater tua et
Act. 1. 14. 21 fratres tui stant foris, uolentes te uidere. Qui respondens dixit ad eos : Mater mea et fratres mei hi sunt, qui uerbum Dei audiunt et faciunt.

22-25 22 Factum est autem in una dierum, et ipse
Mt. 8. 23-27. ascendit in nauiculam, et discipuli eius : et ait
Mc. 4. 36-40.

23 ascenderunt. Nauigantibus autem illis, obdormiuit : et descendit procella uenti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur.

24 Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes : Praeceptor, perimus. At ille surgens, increpauit uentum et tempestatem aquae, et
25 cessauit : et facta est tranquillitas. Dixit autem illis : Ubi est fides uestra ? Qui timentes mirati sunt, dicentes ad inuicem : Quis putas hic est, quia et uentis imperat et mari, et oboediunt ei ?

17 > est enim SC 18 audiatis ? SC 19 ad sec. om. SC
23 nauig. autem : et nauig. SC compellebantur S 25 > ad
inuicem, dicentes SC om. et (ante uentis) S > et mari imperat SC

Enauigauerunt autem ad regionem Gerase- 26
 norum, quae est contra Galilaeam. Et cum 27
 egressus esset ad terram, occurrit illi uir qui-
 dam, qui habebat daemonium iam temporibus
 multis, et uestimento non induebatur, neque
 in domo manebat, sed in monumentis. Is 28
 ut uidit Iesum, procidit ante illum: et excla-
 mans uoce magna, dixit: Quid mihi et tibi est,
 Iesu fili Dei altissimi? obsecro te, ne me tor-
 queas. Praecipiebat enim spiritui in mundo ut 29
 exiret ab homine. Multis enim temporibus
 arripiebat illum, et uinciebatur catenis, et com-
 pedibus custoditus: et ruptis uinculis agebatur
 a daemonio in deserta. Interrogauit autem 30
 illum Iesus, dicens: Quod tibi nomen est?
 At ille dixit: Legio: quia intrauerunt dae-
 monia multa in eum. Et rogabant eum ne 31
 imperaret illis ut in abyssum irent. Erat au- 32
 tem ibi grex porcorum multorum pascentium
 in monte: et rogabant eum, ut permetteret eis
 in illos ingredi: et permisit illis. Exierunt 33
 ergo daemonia ab homine, et intrauerunt in
 porcos: et impetu abiit grex per praeceptum in
 stagnum, et suffocatus est. Quod ut uiderunt 34
 factum, qui pascebant fugerunt, et nuntiaue-
 runt in ciuitatem et in uillas. Exierunt au- 35
 tem uidere quod factum est: et uenerunt ad
 Iesum, et inuenerunt hominem sedentem, a
 quo daemonia exierant, uestitum ac sana
 mente ad pedes eius, et timuerunt. Nuntia- 36
 uerunt autem illis et qui uiderant, quomodo
 sanus factus esset a legione: et rogauerunt 37
 illum omnis multitudo regionis Gerasenorum

²⁶ enauig. autem: et nauig. *SC* ²⁷ cum + de nauī *S* ³⁰ in-
 trauerant *SC* ³¹ eum: illum *SC*

- ut discederet ab ipsis: quia timore magno tenebantur. Ipse autem ascendens nauem, re-
 38, 39 38 uersus est. Et rogabat illum uir a quo dae-
 Mc. 5. 18-20. monia exierant, ut cum eo esset. Dimisit au-
 39 tem eum Iesus, dicens: Redi domum tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per uniuersam ciuitatem, praedicans quanta illi fecisset Iesus.
- Mt. 9. 1. 40 Factum est autem cum redisset Iesus, ex-
 Mc. 5. 21. cepit illum turba: erant enim omnes expec-
 41 ctantes eum. Et ecce uenit uir cui nomen Iairus, et ipse princeps synagogae erat: et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in
 42 domum eius: quia filia unica erat illi fere annorum duodecim, et haec moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur.
- 43 Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quae in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab ullo
 44 potuit curari: accessit retro, et tetigit fimbriam uestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus, et qui cum illo erant: Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis: Quis
 45 me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis: nam et ego noui uirtutem de me exisse.
- 47 Uidens autem mulier quia non latuit, tremens uenit, et procidit ante pedes illius: et ob quam causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata
 7. 50. 48 sit. At ipse dixit illi: Filia, fides tua te saluam fecit: uade in pace.

37 > magno timore SC 39 redi + in SC 40 redijsset SC
 42 > vnica filia SC illi: ei SC 46 om. et sec. C exijsse
 SC 47 illius: eius SC 48 illi: ei SC > saluam te SC

Adhuc illo loquente, uenit a principe syna- 49
gogae, dicens ei: Quia mortua est filia tua,
noli uexare illum. Iesus autem, audito hoc 50
uerbo, respondit patri puellae: Noli timere,
crede tantum, et salua erit. Et cum uenisset 51
domum, non permisit intrare secum quem-
quam, nisi Petrum, et Iohannem, et Iacobum,
et patrem et matrem puellae. Flebant autem 52
omnes, et plangebant illam. At ille dixit:
Nolite flere, non est mortua, sed dormit. Et 53
deridebant eum, scientes quia mortua esset.
Ipse autem tenens manum eius clamauit di- 54
cens: Puella, surge. Et reuersus est spiritus 55
eius, et surrexit continuo: et iussit illi dari
manducare. Et stupuerunt parentes eius, qui- 56
bus praecepit ne alicui dicerent quod factum
erat.

⁸⁶/₂ Conuocatis autem duodecim Apostolis, de- 9 Mt. 10. 1,
dit illis uirtutem et potestatem super omnia Mc. 6. 7.
daemonia, et ut languores curarent. Et misit 2 Mt. 10. 5, 7, 8.
illos praedicare regnum Dei, et sanare infirmos.
⁸⁷/₂ Et ait ad illos: Nihil tuleritis in uia, neque 3 3 5
uirgam neque peram, neque panem neque pe- Mt. 10. 9-14,
cuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in 4 Mc. 6. 8-11.
quacumque domum intraueritis, ibi manete, Jc. 10. 4-11.
et inde ne exeatis. Et quicumque non re- 5 22. 35.
ceperint uos, exeuntes de ciuitate illa, etiam
⁸⁸/₂ puluerem pedum uestrorum excutite in testi-
⁸⁹/₈ monium supra illos. Egressi autem circumi- 6
bant per castella, euangelizantes et curantes
ubique.

⁹⁰/₂ Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia 7 7 9
Mt. 14. 1-3,
Mc. 6. 14-16.

⁴⁹ uenit + quidam SC a principe AG H)MZ : ad principem
CDVSC ⁵¹ Iohannem et Iacobum CVZ : > Iacobum et Ioh.
ADGHMSC ⁵² mortua + puella SC ⁵³ quia : quod SC
9. 1 autem + Iesus S

quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur a quibusdam : Quia Iohannes surrexit a mortuis : ¹ a quibusdam uero : Quia Helias apparuit : ab aliis autem : Quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes : Iohannem ego decollaui : Quis autem est iste, de quo audio ego talia? Et quaerebat uidere eum.

23. 8.

10 17
Mt. 14. 13-21,
Mc. 6. 30-44.
Ioh. 6. 1-13.

Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quae cumque fecerunt : et adsumtis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida. Quod cum cognouissent turbae, secutae sunt illum : et excepit illos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem coeperat declinare : et accedentes duodecim dixerunt illi : Dimitte turbas, ut euntes in castella, uillasque quae circa sunt, deuertant, et inueniant escas : quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos : Uos date illis manducare. At illi dixerunt : Non sunt nobis plus quam quinque panes, et duo pisces : nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere uiri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos : Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt : et discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in caelum, et benedixit illis : et fregit, et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. Et manducauerunt omnes, et saturati sunt : et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

⁴ Reg. 17
(2 Reg.) 4. 44.

⁹ > est autem SC
SC ¹¹ illos : eos SC
fec. : discubuerunt S

> ego talia audio SC
¹² diuertant SC

¹⁰ Bethsaidae
¹⁵ discumbere

⁹⁴₁ Et factum est cum solus esset orans, erant 18 18-20
cum illo et discipuli: et interrogauit illos, di- Mt. 16. 13 16,
cens: Quem me dicunt esse turbae? At illi 19 Mc. 8. 27-29.
responderunt, et dixerunt: Iohannem Bapti-
stam, alii autem Heliam, alii quia propheta unus
de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Uos 20 Ioh. 6. 69.
autem quem me esse dicitis? Respondens
⁹⁵₂ Simon Petrus dixit: Christum Dei. At ille in- 21
crepans illos, praecepit ne cui dicerent hoc,
dicens: Quia oportet Filium hominis multa 22 22-27
pati, et reprobari a senioribus, et principibus Mt. 16. 21-28,
sacerdotum, et scribis, et occidi, et tertia die Mc. 8. 31-
resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis 23 9. 1.
⁹⁶₂ uult post me uenire, abneget se ipsum, et tol- Mt. 10. 38, 39
lat crucem suam cotidie, et sequatur me. Qui 24 Lc. 14. 26, 27.
enim uoluerit animam suam saluam facere,
perdet illam: nam qui perdiderit animam suam
propter me, saluam faciet illam. Quid enim 25
proficit homo, si lucretur uniuersum mundum,
se autem ipsum perdat, et detrimentum sui
⁹⁷₂ faciat? Nam qui me erubuerit, et meos ser- 26 12. 8, 9.
mones, hunc Filius hominis erubescet cum Mt. 10. 33.
uenerit in maiestate sua, et Patris, et sanctorum
⁹⁸₂ angelorum. Dico autem uobis: uere sunt 27
aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem
donec uideant regnum Dei.

Factum est autem post haec uerba fere dies 28 28-36
octo, et adsumsit Petrum, et Iohannem, et Ia- Mt. 17. 1-8,
cobum, et ascendit in montem ut oraret. Et 29 Mc. 9. 2-8.
factum est dum oraret, species uultus eius al-
tera, et uestitus eius albus refulgens. Et ecce 30
duo uiri loquebantur cum illo: erant autem

¹⁹ alii sec. + uero SC > unus Propheta SC ²⁷ semetipsum
SC ²⁷ distinguunt uobis uere: sunt SC ²⁸ > Iac. et Io.
SC, cf. 8. 51 ²⁹ facta SC albus + et SC

- 31 Moses et Helias, uisi in maiestate : et dice-
 bant excessum eius, quem completurus erat in
 32 Hierusalem. Petrus uero, et qui cum illo,
 grauati erant somno. Et euigilantes uiderunt
 2 Pet. 1. 18. maiestatem eius, et duos uiros qui stabant cum
 Ioh. 1. 14. 33 illo. Et factum est cum discederent ab illo,
 ait Petrus ad Iesum : Praeceptor, bonum est
 nos hic esse : et faciamus tria tabernacula,
 unum tibi, et unum Mosi, et unum Heliae :
 34 nesciens quid diceret. Haec autem illo lo-
 quente, facta est nubes et obumbravit eos : et
 3. 22. 35 timuerunt, intransibilibus illis in nubem. Et uox
 Mt. 3. 17. facta est de nube, dicens : Hic est Filius meus
 Mc. 1. 11. 36 dilectus, ipsum audite. Et dum fieret uox, in-
 Ioh. 1. 34. uentus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, et
 nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex
 his quae uiderant.
- 37 Factum est autem in sequenti die, descen- 99
 dentibus illis de monte, occurrit illi turba 2
 38 multa. Et ecce uir de turba exclamauit, di-
 cens : Magister, obsecro te respice in filium
 39 meum, quia unicus est mihi : et ecce spiritus
 adprehendit illum, et subito clamat, et elidit,
 et dissipat eum cum spuma, et uix discedit
 40 dilanians eum : et rogauit discipulos tuos ut
 41 eicerent illum, et non potuerunt. Respondens
 autem Iesus dixit : O generatio infidelis et
 peruersa, usque quo ero apud uos, et patiar
 42 uos ? Adduc huc filium tuum. ¹ Et cum ac-
 cederet, elisit illum daemonium, et dissipauit.
 Et increpauit Iesus spiritum immundum, et
 sanauit puerum, et reddidit illum patri eius.
- 43 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. 100
 Omnibusque mirantibus in omnibus quae 101
- 43-45
 Mt. 17. 22, 23.
 Mc. 9. 31, 32.

32 illo *pr.* + erant SC 37 illi : illis SC 39 illum : eum SC

faciebat, dixit ad discipulos suos : Ponite uos ⁴⁴
in cordibus uestris sermones istos : Filius enim
hominis futurum est ut tradatur in manus
hominum. At illi ignorabant uerbum istud, ⁴⁵
et erat uelatum ante eos ut non sentirent illud :
et timebant interrogare eum de hoc uerbo.

18. 34,
24. 16, 25.
Mc. 9. 32.

$\frac{102}{2}$

Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum ⁴⁶
maior esset. At Iesus uidens cogitationes cor- ⁴⁷
dis illorum, adprehendens puerum, statuit eum
secus se, ¹ et ait illis : Quicumque susceperit ⁴⁸
puerum istum in nomine meo, me recipit : et
quicumque me receperit, recipit eum qui me
misit. Nam qui minor est inter omnes uos,
hic maior est.

46-48
Mt. 18. 1-5,
Mc. 9. 33-37.
Mt. 10. 40, 42.

$\frac{103}{8}$

Respondens autem Iohannes dixit : Prae- ⁴⁹
ceptor, uidimus quendam in nomine tuo ei-
cientem daemonia, et prohibuimus eum, quia
non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus : ⁵⁰
Nolite prohibere : qui enim non est aduersus
uos, pro uobis est.

49, 50
Mc. 9. 38-40.
11. 23.
Mt. 12. 30.

$\frac{104}{10}$

Factum est autem dum complerentur dies ⁵¹
adsumptionis eius, et ipse faciem suam firmauit
ut iret Hierusalem. Et misit nuntios ante con- ⁵²
spectum suum : et euntes intrauerunt in ciui-
tatem Samaritanorum ut pararent illi. Et non ⁵³
receperunt eum, quia facies eius erat euntis
Hierusalem. Cum uidissent autem discipuli ⁵⁴
eius Iacobus et Iohannes, dixerunt : Domine,
uis dicimus ut ignis descendat de caelo, et
consumat illos ? Et conuersus increpauit illos, ⁵⁵
et dixit : Nescitis cuius spiritus estis ? Filius ⁵⁶

13. 22, 17. 11,
18. 31, 19. 11,
28.
Mc. 10. 32.
Ioh. 4. 9.
4 Reg.
(2 Reg.) 1. 10,
12, 14.

⁴⁵ > eum interrogare SC ⁴⁷ apprehendit puerum et SC
eum : illum SC ⁴⁸ > vos omnes SC ⁴⁹ nobiscum : nos S
⁵⁰ aduersum SC ⁵¹ assumptionis SC ⁵² iret + in SC ⁵³ euntis
+ in SC ⁵⁴ et dixit : dicens SC ⁵⁵ estis. SC ⁵⁶ om. et dixit ...
saluare (56) DFG

hominis non uenit animas perdere, sed saluare.
Et abierunt in aliud castellum.

57 Factum est autem ambulanti-¹⁰⁵
bus illis in uia, ⁵
58 dixit quidam ad illum : Sequar te quocumque
59 ieris. Et ait illi Iesus : Uulpes foueas habent,
et uolucres caeli nidos : Filius autem hominis
non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad
alterum : Sequere me. Ille autem dixit : Do-
mine, permitte mihi primum ire et sepelire
60 patrem meum. Dixitque ei Iesus : Sine ut
mortui sepeliant mortuos suos : tu autem uade,
61 adnuntia regnum Dei. Et ait alter : Sequar ¹⁰⁶
te Domine, sed primum permitte mihi renun- ¹⁰
62 tiare his qui domi sunt. Ait ad illum Iesus :
Nemo mittens manum suam in aratrum, et
aspiciens retro, aptus est regno Dei.

10 Post haec autem designauit Dominus et ¹⁰⁷
alios septuaginta duos : et misit illos binos ¹⁰
ante faciem suam in omnem ciuitatem et lo-
cum, quod erat ipse uenturus. Et dicebat illis : ¹⁰⁸
2 Messis quidem multa, operarii autem pauci. ⁵
Rogate ergo dominum messis ut mittat ope-
rarios in messem suam. Ite : ecce ego mitto ¹⁰⁹
3 uos sicut agnos inter lupos. Nolite portare ¹¹⁰
4 sacculum, neque peram, neque calciamenta, et
5 neminem per uiam salutaueritis. In quam- ¹¹¹
cumque domum intraueritis, primum dicite : ⁵
6 Pax huic domui : ¹ et si ibi fuerit filius pacis,
requiescet super illam pax uestra : sin autem,
7 ad uos reuertetur. In eadem autem domo ¹¹²
manete, edentes et bibentes quae apud illos ²
sunt : dignus enim est operarius mercede sua :

58 et ait : dixit (*sine* et) SC caput + suum S 60 uade
+ et SC annuntia S. annuncia C 61 > permitte mihi primum
SC qui : quae SC 62 in : ad SC respiciens SC
10. 6 illam : illum SC 7 > est enim SC

- ¹¹³
¹⁰ nolite transire de domo in domum. Et in 8
quacumque ciuitatem intraueritis, et sus-
ceperint uos, manducate quae adponuntur
uobis : et curate infirmos qui in illa sunt, et 9
dicite illis : Adpropinquauit in uos regnum
¹¹⁴
² Dei. In quacumque ciuitatem intraueritis, 10
et non receperint uos, exeuntes in plateas eius
dicite : Etiam puluerem, qui adhaesit nobis de 11 Act. 13. 51,
ciuitate uestra, extergimus in uos : tamen hoc 18. 6.
scitote, quia adpropinquauit regnum Dei. Dico 12 Mt. 10. 15,
uobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, 11. 23, 24.
quam illi ciuitati. Uae tibi Corazain, uae tibi 13 13-15
¹¹⁵
⁵ Bethsaida : quia si in Tyro et Sidone factae 13 Mt. 11. 21-23.
fuissent uirtutes quae in uobis factae sunt, olim
in cilicio et cinere sedentes paeniterent. Ue- 14
rum tamen Tyro et Sidoni remissius erit in
iudicio, quam uobis. Et tu Capharnaum usque 15
in caelum exaltata, usque ad infernum demer-
¹⁶
¹ geris. Qui uos audit, me audit : et qui uos 16 Mt. 10. 40.
spernit, me spernit. Qui autem me spernit, Ioh. 5. 23,
spernit eum qui me misit. 12. 48.
- ¹⁷
¹⁰ Reuersi sunt autem septuaginta duo cum 17
gaudio, dicentes : Domine, etiam daemonia
subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis : 18 Ioh. 12. 31,
Uidebam Satanam sicut fulgur de caelo caden- 16. 11.
tem. Ecce dedi uobis potestatem calcandi 19 Apoc. 12. 8, 9.
supra serpentes, et scorpiones, et supra omnem 16. 18.
uirtutem inimici : et nihil uobis nocebit. Ue- 20 Ps. 90 (1). 13.
rum tamen in hoc nolite gaudere quia spiritus
uobis subiciuntur : gaudete autem, quod nomi-
na uestra scripta sunt in caelis.
- ¹⁸
⁵ In ipsa hora exultauit Spiritu sancto, et 21 21, 22
Mt. 11. 25-27.
- ¹⁰ quacumque + autem SC suscepert SC 13 Corozain
SC > factae sunt in uobis SC 16 in : ad SC 16 > misit
me SC 18 satanam SC 19 supra sec. : super SC 21 ex-
ultauit + in S

- dixit : Confiteor tibi Pater, Domine caeli et terrae, quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et reuelasti ea paruulis. Etiam
- 22 Pater : quia sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre. Et nemo scit qui sit Filius, nisi Pater : et qui sit Pater, nisi Filius, et cui uoluerit Filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos, dixit : Beati oculi qui uident quae uidentis. Dico enim uobis, quod multi prophetae et reges uoluerunt uidere quae uos uidetis, et non uiderunt : et audire quae auditis, et non audierunt.
- 23, 24 Mt. 13. 16, 17. 23 et cui uoluerit Filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos, dixit : Beati oculi qui uident quae uidentis. Dico enim uobis, quod multi prophetae et reges uoluerunt uidere quae uos uidetis, et non uiderunt : et audire quae auditis, et non audierunt.
- 25 Et ecce quidam legis peritus surrexit temptans illum, et dicens : Magister, quid faciendo uitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum : In lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus uiribus tuis, et ex omni mente tua : et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi : Recte respondisti : hoc fac, et uiues. Ille autem uolens iustificare se ipsum, dixit ad Iesum : Et quis est meus proximus? Susciciens autem Iesus, dixit : Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum : et plagis inpositis abierunt semiuiuo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem uia : et uiso illo praeteriuit. Similiter et leuita, cum esset secus locum, et uideret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, uenit
- 25-28 Mt. 22. 34-39, Mc. 12. 28-34, Lc. 18. 18-20. 26 Mt. 19. 16-19, Mc. 10. 17-19. 27 Dt. 6. 5. Leu. 19. 18. 28 Leu. 18. 5. 29 30 31 32 33

²¹ quia : quoniam SC ²² Patre + meo SC qui : quis SC
 bis ²³ dicit C^c quae + vos SC ³⁰ suscipiens DH^c :
 suspiciens ACFGMVZS

secus eum: et uidens eum, misericordia motus est. Et adpropians alligauit uulnera eius, in-³⁴ fundens oleum et uinum: et inponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam eius egit. Et altera die protulit duos de-³⁵ narios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe: et quodcumque supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium³⁶ uidetur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericor-³⁷ diam in illum. Et ait illi Iesus: Uade, et tu fac similiter.

Factum est autem dum irent, et ipse in-³⁸ trauit in quoddam castellum: et mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam: et huic erat soror nomine Maria, quae³⁹ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat uerbum illius. Martha autem satagebat circa⁴⁰ frequens ministerium: quae stetit, et ait: Domine, non est tibi curae quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuuet. Et respondens dixit illi Dominus: ⁴¹ Martha, Martha, sollicita es, et turbaris circa plurima. Porro unum est necessarium: Maria ⁴² Mt. 6. 33. optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea.

¹²³
⁵ Et factum est cum esset in loco quodam¹¹ ^{5. 33.} orans, ut cessauit, dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut et Iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis: ² ²⁻⁴ Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen ^{Mt. 6. 9-13.} tuum: adueniat regnum tuum. Panem no-³

⁴¹ circa: erga SC 11. ¹ > quodam loco SC > docuit et Ioannes SC ² Pater: + noster (sancte D) qui in caelis es DZ* regnum tuum: + fiat uoluntas tua sicut in caelo et in terra DZ; + fiat uol. tua tantum H^cZ

4strum cotidianum da nobis cotidie: et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis: et ne nos inducas in temptationem.

5 Et ait ad illos: Quis uestrum habebit amicum, ¹²⁴et ibit ad illum media nocte, et dicet ¹⁰

6 illi: Amice, commoda mihi tres panes, ¹quoniam amicus meus uenit de uia ad me, et non
7 habeo quod ponam ante illum: et ille de intus respondens dicat: Noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere, et dare tibi.

18. 1. 6. 8 Dico uobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quot habet necessarios.

9-13 9 Et ego uobis dico: Petite, et dabitur uobis: ¹²⁵quaerite, et inuenietis: pulsate, et aperietur ⁵

10 uobis. Omnis enim qui petit, accipit: et qui

11 quaerit, inuenit: et pulsanti aperietur. Quis autem ex uobis patrem petit panem: numquid lapidem dabit illi? Aut si piscem: numquid

12 pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit

18. 6, 7. 13 ouum: numquid porriget illi scorpionem? Si ergo uos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis uestris: quanto magis Pater uester de caelo dabit spiritum bonum petentibus se?

14, 15 14 Et erat eiciens daemonium, et illud erat ¹²⁶mutum. Et cum eiecisset daemonium, locu- ⁵

Mt. 12. 22-24,

9. 32-34.

Mc. 3. 22.

15 tus est mutus, et ammiratae sunt turbae. ¹²⁷Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub ²

16 principe daemoniorum eicit daemonia. Et ¹²⁸

³ cotidie: hodie DGZ*SC ⁴ temptationem: + sed libera nos a malo D ⁸ + ad init. et ille si (> si ille HSC) perscuerauerit pulsans ACDHVZSC: *omissimus cum* FGM improbitatem SC quotquot SC ⁹ > dico uobis SC ¹¹ om. si SC ¹³ uester + caelestis S ¹⁴ admiratae SC

alii temtantes, signum de caelo quaerebant ab
 eo. Ipse autem ut uidit cogitationes eorum, 17
 dixit eis: Omne regnum in se ipsum diuisum
 desolatur, et domus supra domum cadet. Si 18
 autem et Satan in se ipsum diuisus est, quo-
 modo stabit regnum ipsius? quia dicitis in
 Beelzebub eicere me daemonia. Si autem 19
 ego in Beelzebub eicio daemonia, filii uestri
 in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt.
 Porro si in digito Dei eicio daemonia, pro- 20
 fecto praeuenit in uos regnum Dei. Cum 21
 fortis armatus custodit atrium suum, in pace
 sunt ea quae possidet. Si autem fortior illo 22
 superueniens uicerit eum, uniuersa arma eius
 auferet, in quibus confidebat, et spolia eius
 distribuet. Qui non est mecum, aduersum me 23
 est: et qui non colligit mecum, dispergit. Cum 24
 immundus spiritus exierit de homine, perambu-
 lat per loca inaquosa, quaerens requiem, et non
 inueniens dicit: Reuertar in domum meam
 unde exiui. Et cum uenerit, inuenit scopis 25
 mundatam. Et tunc uadit et adsumit septem 26
 alios spiritus nequiores se: et ingressi habi-
 tant ibi: et sunt nouissima hominis illius pe-
 iora prioribus.

Factum est autem cum haec diceret, ex- 27
 tollens uocem quaedam mulier de turba dixit
 illi: Beatus uenter qui te portauit, et ubera
 quae suxisti. At ille dixit: Quippini beati 28
 qui audiunt uerbum Dei, et custodiunt.

17 desolabitur SC 18 ipsius: eius SC > me eicere SC
 20 praeuenit ACH*Z*: peruenit DFGH^cMVZ^cSC 21 ea: omnia S
 22 illo: eo SC 23 aduersum: contra SC 24 ambulat SC
 25 inuenit + eam SC mundatam + et ornata SC 26 et ad init.
 om. SC spiritus + secum SC sunt: fiunt SC 28 quip-
 pini: quinimmo VZSC; manifestissime C custodiunt + illud SC

- 29-32 29 Turbis autem concurrentibus coepit dicere : $\frac{132}{5}$
 Mt. 12. 38-42. Generatio haec, generatio nequam est : si-
 Mc. 8. 11, 12. gnium quaerit, et signum non dabitur illi, nisi
 1 Cor. 1. 22. 30 signum Ionae. Nam sicut Ionas fuit signum
 3 Reg. 31 tioni isti. Regina Austri surget in iudicio cum
 (1 Reg.) 10. 1. uiris generationis huius, et condemnabit illos :
 quia uenit a finibus terrae audire sapientiam
 Ion. 3. 5. 32 Salomonis : et ecce plus Salomone hic. Uiri
 Nineuitae surgent in iudicio cum generatione
 hac, et condemnabunt illam : quia paeniten-
 tiam egerunt ad praedicationem Ionae : et ecce
 plus Iona hic.
 8. 16. 33 Nemo lucernam accendit, et in abscondito $\frac{133}{2}$
 Mt. 5. 15. ponit, neque sub modio : sed supra candela-
 Mc. 4. 21. brum, ut qui ingrediuntur lumen uideant.
 34, 35 34 ¹ Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si ocu- $\frac{134}{5}$
 Mt. 6. 22, 23. lus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lu-
 cidum erit : si autem nequam fuerit, etiam
 35 corpus tuum tenebrosum erit. Uide ergo ne
 36 lumen, quod in te est, tenebrae sint. Si ergo
 corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens
 aliquam partem tenebrarum, erit lucidum to-
 tum, et sicut lucerna fulgoris inluminabit te.
 7. 36, 14. 1. 37 Et cum loqueretur, rogauit illum quidam $\frac{135}{5}$
 Pharisaeus ut pranderet apud se. Et ingres-
 Mt. 15. 2. 38 sus recubuit. Pharisaeus autem coepit intra
 Mc. 7. 3, 4. se reputans dicere, quare non baptizatus esset
 Mt. 23. 25, 26. 39 ante prandium. Et ait Dominus ad illum :
 Nunc uos Pharisei quod de foris est calicis
 et catini mundatis : quod autem intus est ue-
 40 strum, plenum est rapina et iniquitate. Stulti,

29 illi : ei SC Ionae + prophetae SC 30 > fuit Ionas SC
 Niniuitis SC 31 Salomone : quàm Salomon SC 32 Niniuitae
 SC Iona : quàm Ionas SC 37 et sec. : Iesus autem S

nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est, fecit? Uerum tamen quod ⁴¹ superest, date elemosynam: et ecce omnia munda sunt uobis.

¹³⁶
⁵ Sed uae uobis Phariseis, quia decimatis ⁴² Mt. 23. 23.
mentam, et rutam, et omne holus, et praeteri-
tis iudicium, et caritatem Dei: haec autem
¹³⁷
² oportuit facere, et illa non omittere. Uae ⁴³ Lc. 20. 46.
uobis Phariseis, quia diligitis primas cathe- Mt. 23. 6, 7.
dras in synagogis, et salutationes in foro. Uae ⁴⁴ Mc. 12. 38, 39.
⁵ uobis, quia estis ut monumenta quae non pa-
rent, et homines ambulantes supra, nesciunt.
¹³⁹
⁵ Respondens autem quidam ex legis peritis, ⁴⁵
ait illi: Magister, haec dicens etiam nobis con-
tumeliam facis. At ille ait: Et uobis legis ⁴⁶ Mt. 23. 4.
peritis uae: quia oneratis homines oneribus
quae portari non possunt, et ipsi uno digito
¹⁴⁰
⁵ uestro non tangitis sarcinas. Uae uobis, quia ⁴⁷ Mt. 23. 29, 30.
aedificatis monumenta prophetarum: patres
autem uestri occiderunt illos. Profecto testi- ⁴⁸ Mt. 23. 31.
ficamini quod consentitis operibus patrum ue-
strorum: quoniam quidem ipsi eos occiderunt,
uos autem aedificatis eorum sepulchra. Pro- ⁴⁹
⁵ pterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos
prophetas et apostolos, et ex illis occident, et
persequentur: ut inquiratur sanguis omnium ⁵⁰
prophetarum qui effusus est a constitutione
mundi a generatione ista, a sanguine Abel ⁵¹ Gen. 4. 4, 8.
usque ad sanguinem Zachariae, qui periit inter ² Par. 24. 20,
altare et aedem. Ita dico uobis, requiretur ^{21.}
¹⁴²
⁵ ab hac generatione. Uae uobis legis peritis, ⁵² Mt. 23. 13.
quia tulistis clauem scientiae: ipsi non intro-
istis, et eos qui introibant prohibuistis.

⁴² quia: qui S, et ⁴³, ⁴⁴, ⁵² mentham SC ⁴⁴ apparent SC
⁴⁵ > contumeliam nobis SC ⁴⁶ portare SC ⁴⁷ quia: qui
SC ⁴⁸ > ipsi quidem SC

53 Cum haec ad illos diceret, coeperunt Phari- 143
10
saei et legis periti grauiter insistere, et os eius

20. 20. 54 opprimere de multis insidiantes, et quaerentes
capere aliquid ex ore eius, ut accusarent eum.

Mt. 16. 6. 12 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut
Mc. 8. 15. se inuicem conculcarent, coepit dicere ad disci-
pulos suos: Attendite a fermento Pharisaeo- 144/

2-9 rum, quod est hypocrisis. Nihil autem oper- 145/
tum est, quod non reueletur: neque abscon-

Mt. 10. 26-33.
Lc. 8. 17.
Mc. 4. 22. 3 ditum, quod non sciatur. Quoniam quae in

4 tenebris dixistis, in lumine dicentur: et quod
in aurem locuti estis in cubiculis, praedicabi-

5 tur in tectis. Dico autem uobis amicis meis:
Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et

6 post haec non habent amplius quod faciant.
5 Ostendam autem uobis quem timeatis: timete

7 eum qui, postquam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam: ita dico uobis, hunc

8 timete. Nonne quinque passeret ueneunt di-
pon- 146
2

9 pondio? et unus ex illis non est in obliuione
7 coram Deo. Sed et capilli capitis uestri om-
nes numerati sunt. Nolite ergo timere: mul-

10 tis passeribus pluris estis. Dico autem uobis:
Omnis quicumque confessus fuerit in me co-
ram hominibus, et Filius hominis confitebitur

9 in illo coram angelis Dei. Qui autem nega- 147
2
uerit me coram hominibus, denegabitur co-

10 ram angelis Dei. Et omnis qui dicit uerbum
in Filium hominis, remittetur illi: ei autem
qui in Spiritum sanctum blasphema- 148
2

11 remittetur. Cum autem inducent uos in syna-

53 cum + autem SC 53, 54 de multis insidiantes, : de multis,
insidiantes ei SC 54 > aliquid capere SC ex: de SC
12. 1 circumstantibus: concurrentibus S 2 autem: enim S
4 quod: quid SC 6 ueneunt SC 7 estis + vos SC 8 in
me: om. in SC in illo: illum SC 9 negabitur SC

gogas, et ad magistratus et potestates, nolite
solliciti esse qualiter aut quid respondeatis,
aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus doce- 12
bit uos in ipsa hora quae oporteat dicere.

Mt. 10. 17, 19,
20.
Mc. 13. 9, 11.

149
10

Ait autem quidam ei de turba : Magister, 13
dic fratri meo ut diuidat mecum hereditatem.
At ille dixit ei : Homo, quis me constituit iu- 14
dicem aut diuisorem super uos ? Dixitque ad 15
illos : Uidete et cauete ab omni auaritia : quia
non in abundantia cuiusquam uita eius est ex
his quae possidet. Dixit autem similitudinem 16
ad illos, dicens : Hominis cuiusdam diuitis
uberes fructus ager attulit : et cogitabat intra 17
se dicens : Quid faciam, quod non habeo quo
congregem fructus meos ? Et dixit : Hoc fa- 18
ciam : Destruam horrea mea, et maiora faciam :
et illuc congregabo omnia quae nata sunt mi-
hi, et bona mea : et dicam animae meae : 19
Anima, habes multa bona posita in annos
plurimos : requiesce, comede, bibe, epulare.
Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte ani- 20
mam tuam repetunt a te : quae autem parasti,
cuius erunt ? Sic est qui sibi thesaurizat, et 21
non est in Deum diues.

150
5

Dixitque ad discipulos suos : Ideo dico uo- 22
bis : Nolite solliciti esse animae quid mandu- 22-31
cetis, neque corpori quid uestiamini. Anima 33-
plus est quam esca, et corpus quam uestimen-
tum. Considerate coruos quia non seminant 24
neque metunt, quibus non est cellarium neque
horreum, et Deus pascit illos : quanto magis
uos plaris estis illis ? Quis autem uestrum cogi- 25

Mt. 6. 25 33.

Iob. 38. 41.
Ps. 146 (7). 1.

¹² quae : quid SC oporteat + vos SC ¹³ > ei quidam SC
¹⁴ ei : illi C ¹⁷ quod : quia SC ²² animae + uestrae SC
uestiamini : induamini SC ²³ corpus + plus SC

- tando potest adicere ad staturam suam cubi-
 26 tum unum? Si ergo neque quod minimum
 3 Reg. 27 est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Con-
 (1 Reg.) 10. siderate lilia quomodo crescunt: non laborant,
 4-7. non nent: dico autem uobis, nec Salomon in
 omni gloria sua uestiebatur sicut unum ex istis.
 28 Si autem faenum, quod hodie in agro est, et
 cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit:
 29 quanto magis uos pusillae fidei? Et uos no-
 lite quaerere quid manducetis, aut quid biba-
 tis: et nolite in sublime tolli: haec enim
 Mt. 6. 8. 30 omnia gentes mundi quaerunt: Pater autem
 31 uester scit quoniam his indigetis. Uerum ta-
 men quaerite regnum Dei: et haec omnia
 6. 20, 22. 29. 32 adicientur uobis. Nolite timere pusillus grex, 151
10
 quia complacuit Patri uestro dare uobis re-
 gnum. Uendite quae possidetis, et date ele- 152
153
 Mt. 6. 20. 33 mosynam. Facite uobis sacculos qui non
 ueterescunt, thesaurum non deficientem in
 caelis: quo fur non adpropiat, neque tinea
 Mt. 6. 21. 34 corrumpit. Ubi enim thesaurus uester est, ibi
 et cor uestrum erit.
 Ex. 12. 11. 35 Sint lumbi uestri praecincti, et lucernae ar- 154
10
 1 Pet. 1. 13. 36 dentes: et uos similes hominibus expectanti-
 Mt. 25. 1-13. bus dominum suum quando reuertatur a nu-
 36 38 ptis: ut, cum uenerit et pulsauerit, confestim
 Mc. 13. 34, 35. aperiant ei. Beati serui illi quos cum uenerit 155
5
 17. 8. 37 dominus inuenerit uigilantes: amen dico uo-
 Ioh. 13. 4. bis, quod praecinget se, et faciet illos discum-
 bere, et transiens ministrabit illis. Et si ue-
 38 nuerit in secunda uigilia, et si in tertia uigilia
 uenerit, et ita inuenerit, beati sunt serui illi.

27 non sec.: neque SC 28 > est in agro SC 31 quaerite
 + primum SC Dei + et iustitiam eius SC 33 veterascunt SC
 35 ardentes + in manibus vestris SC

¹⁵⁶
² Hoc autem scitote, quia si sciret pater fami- 39 Mt. 24. 43, 44.
lias qua hora fur ueniret, uigilaret utique, et 1 Thess. 5. 2, 4.
non sineret perfodiri domum suam. Et uos 40 2 Pet. 3. 10.
estote parati: quia qua hora non putatis, Fi- Apoc. 3. 3,
lius hominis uenit. 16. 15.

¹⁵⁷
⁵ Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis 41
hanc parabolam, an et ad omnes? Dixit au- 42 42 46
tem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispen- Mt. 24. 45-51.
sator et prudens, quem constituet dominus 1 Cor. 4. 2.

¹⁵⁸
⁵ Uere dico uobis, quia supra omnia quae possi- 44 19. 17.
det constituet illum. Quod si dixerit seruus 45 Mt. 25. 21, 23.

ille in corde suo: Moram facit dominus meus
uenire: et coeperit percutere pueros et ancil-
las, et edere, et bibere, et inebriari: ueniet 46
dominus serui illius in die qua non sperat, et
hora qua nescit, et diuidet eum, partemque
eius cum infidelibus ponet. Ille autem ser- 47 Iac. 4. 17.
uus qui cognouit uoluntatem domini sui, et
non praeparauit, et non fecit secundum uolun-
tatem eius, uapulabit multis: qui autem non 48
cognouit, et fecit digna plagis, uapulabit pau-
cis. Omni autem cui multum datum est, mul-
tum quaeretur ab eo: et cui commendauerunt
multum, plus petent ab eo.

¹⁶⁰
⁵ Ignem ueni mittere in terram, et quid uolo 49
nisi accendatur? Baptisma autem habeo bapti- 50 Mc. 10. 38.
zari: et quomodo coartor usque dum perfici- Ioh. 12. 27.
ciatur? Putatis quia pacem ueni dare in ter- 51 51-53
51 Mt. 10. 34, 35.

³⁹ quia: quoniam SC perfodi SC ⁴⁰ ueniet SC ⁴² con-
stituit SC supra SC ⁴⁴ quia: quoniam SC ⁴⁵ pueros:
seruos SC ⁴⁷ non pr. + se S ⁴⁸ disting. digna, plagis vapu-
labit paucis SC* ⁴⁹ nisi: si MZ; sic D; + ut FV SC ⁵⁰ bap-
tismo SC coartor SC

ram? Non, dico uobis, sed separationem :
 52 erunt enim ex hoc quinque in domo una di-
 Mic. 7. 6. 53 uisi, tres in duo, et duo in tres ¹ diuidentur :
 pater in filium, et filius in patrem suum, mater
 in filiam, et filia in matrem, socrus in nurum
 suam, et nurus in socrum suam.

Mt. 16. 2, 3. 54 Dicebat autem et ad turbas : Cum uideritis ¹⁶¹₅
 nubem orientem ab occasu, statim dicitis :

55 Nimbus uenit : et ita fit. Et cum austrum
 Mt. 16. 3. 56 flantem, dicitis : Quia aestus erit : et fit. Hypo-
 critae, faciem terrae et caeli nostis probare :
 hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 Quid autem et a uobis ipsis non iudicatis quod
 Mt. 5. 25, 26. 58 iustum est? Cum autem uadis cum aduer- ¹⁶²₅
 sario tuo ad principem in uia, da operam libe-
 rari ab illo : ne forte trahat te apud iudicem,
 et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te
 59 in carcerem. Dico tibi, non exies inde, donec
 etiam nouissimum minutum reddas.

13 Aderant autem quidam ipso in tempore, ¹⁶³₁₀
 nuntiantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem

Iob. 4. 7, 2 Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et re-
 8, 20, 22. 5- spondens dixit illis : Putatis quod hi Galilaei
 Ioh. 9. 2. prae omnibus Galilaeis peccatores fuerunt,
 Act. 28. 4. 3 quia talia passi sunt? Non, dico uobis : sed
 nisi paenitentiam habueritis, omnes similiter
 4 peribitis. Sicut illi decem et octo, supra quos
 cecidit turris in Siloam, et occidit eos : putatis
 quia et ipsi debitores fuerunt praeter omnes
 5 homines habitantes in Hierusalem? Non,
 dico uobis : sed si non paenitentiam egeritis,
 omnes similiter peribitis.

52 tres in duos SC 55 aestus : uentus AC 56 > caeli, et
 terrae SC 58 *disting.* ad principem, in via da operam SC
 apud : ad SC 13. 2 fuerint SC, et 4 4 Siloe SC 5 > poeni-
 tentiam non SC egeritis : habueritis S

¹⁶⁴
₁₀

Dicebat autem hanc similitudinem : Arbo- 6
rem fici habebat quidam plantatam in uinea
sua : et uenit quaerens fructum in illa, et non
inuenit. Dixit autem ad cultorem uineae : 7
Ecce anni tres sunt ex quo uenio quaerens
fructum in ficulnea hac, et non inuenio : suc-
cide ergo illam : ut quid etiam terram occu-
pat ? At ille respondens, dixit illi : Domine, 8
dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam
circa illam, et mittam stercora : et si quidem 9
fecerit fructum : sin autem, in futurum suc-
cides eam.

Mt. 21. 19.
Mc. 11. 13.
Es. 5. 2.

Erat autem docens in synagoga eorum sab- 10
batis. Et ecce mulier quae habebat spiritum 11
infirmittatis annis decem et octo : et erat incli-
nata, nec omnino poterat sursum respicere.

Quam cum uidisset Iesus, uocauit ad se, et 12
ait illi : Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

Et inposuit illi manus, et confestim erecta est, 13

et glorificabat Deum. Respondens autem 14

archisynagogus, indignans quia sabbato curas-
set Iesus, dicebat turbae : Sex dies sunt, in

quibus oportet operari : in his ergo uenite et

curamini, et non in die sabbati. Respondit 15

autem ad illum Dominus et dixit : Hypocritae,

unusquisque uestrum sabbato non soluit bo-
uem suum aut asinum a praesepio, et ducit

adaquare ? Hanc autem filiam Abrahae, quam 16

alligauit Satanas, ecce decem et octo annis,

non oportuit solui a uinculo isto die sabbati ?

Et cum haec diceret, erubescabant omnes ad- 17

uersarii eius : et omnis populus gaudebat in

uniuersis quae gloriose fiebant ab eo.

Ex. 20. 9,
23. 12.
Dt. 5. 13.

14. 5.
Mt. 12. 11.

19. 9.

⁶ autem + et SC ⁸ dicit SC ¹² videret SC uocauit
+ cam SC ¹⁵ respondens (et om. et) SC

- 18 Dicebat ergo : Cui simile est regnum Dei, 167
2
 19 et cui simile esse existimabo illud? Simile
 est grano sinapis, quod acceptum homo misit
 in hortum suum : et creuit, et factum est in
 arborem magnam : et uolucres caeli requieue- 168
5
 runt in ramis eius. Et iterum dixit : Cui si-
 mile aestimabo regnum Dei? Simile est fer-
 mento, quod acceptum mulier abscondit in
 farinae sata tria, donec fermentaretur totum.
 22 Et ibat per ciuitates et castella docens, et 169
170
 23 iter faciens in Hierusalem. Ait autem illi qui-
 dam : Domine, si pauci sunt qui saluantur?
 24 Ipse autem dixit ad illos : ¹ Contendite intrare
 per angustam portam : quia multi, dico uobis,
 25 quaerunt intrare, et non poterunt. Cum autem 171
5
 intrauerit pater familias, et cluserit ostium, et
 incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicen-
 tes : Domine, aperi nobis : et respondens dicet
 26 uobis : Nescio uos unde sitis : ¹ tunc incipietis
 dicere : Manducauimus coram te, et bibimus,
 27 et in plateis nostris docuisti. Et dicet uobis :
 Nescio uos unde sitis : discedite a me omnes
 28 operarii iniquitatis. Ibi erit fletus, et stridor
 dentium : cum uideritis Abraham, et Isaac, et
 Iacob, et omnes prophetas in regno Dei, uos
 29 autem expelli foras. Et uenient ab oriente
 et occidente, et aquilone et austro, et accum- 173
2
 bent in regno Dei. Et ecce sunt nouissimi
 qui erunt primi : et sunt primi qui erunt no-
 uissimi.
 31 In ipsa die accesserunt quidam Pharisaeo- 174
10
 rum, dicentes illi : Exi, et uade hinc : quia
 32 Herodes uult te occidere. Et ait illis : Ite, di-

¹⁸ om. esse SC aestimabo SC ²⁴ quaerent SC ²⁵ clau-
 serit SC et sec. om. SC ³⁰ erant bis S ³² ite + et SC

cite uulpi illi : Ecce eicio daemonia et san-
 tates perficio hodie et cras, et tertia consum-
 mor. Uerum tamen oportet me hodie et cras ³³
 et sequenti ambulare : quia non capit prophe-
 tam perire extra Hierusalem. Hierusalem, ³⁴ ^{34, 35}
¹⁷⁵ Hierusalem, quae occidis prophetas, et lapidas ⁵ ^{Mt. 23. 37-39.}
 eos qui mittuntur ad te, quotiens uolui con-
 gregare filios tuos, quemadmodum auis ni-
 dum suum sub pinnis, et noluisti ! Ecce re- ³⁵
 linquitur uobis domus uestra. Dico autem ^{3 Reg.}
 uobis, quia non uidebitis me donec ueniat cum ^{(1 Reg.) 9. 7.}
 dicetis : Benedictus qui uenit in nomine Do- ^{Hier. 22. 5.}
 mini. ^{Ps. 117 (8). 26.}
¹⁷⁶ Et factum est cum intraret in domum cuius- ¹⁴
¹⁰ dam principis Pharisaeorum sabbato mandu- ^{6. 6-11.}
 care panem, et ipsi obseruabant eum. Et ecce ² ^{7. 36, 11. 37.}
¹⁷⁷ homo quidam hydropicus erat ante illum. Et ³
² respondens Iesus dixit ad legis peritos et
 Pharisaeos, dicens : Si licet sabbato curare ?
 'At illi tacuerunt. Ipse uero adprehensum ⁴
 sanauit eum ac dimisit. Et respondens ad ⁵
 illos dixit : Cuius uestrum asinus aut bos in
 puteum cadet, et non continuo extrahet illum
 die sabbati ? Et non poterant ad haec respon- ⁶
¹⁷⁸ dere illi. Dicebat autem et ad inuitatos para- ⁷
¹⁰ bolam, intendens quomodo primos accubitus
 eligerent, dicens ad illos : Cum inuitatus fueris ⁸
 ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne
 forte honoratior te sit inuitatus ab eo : et ⁹
 ueniens is qui te et illum uocauit, dicat tibi :
 Da huic locum : et tunc incipias cum rubore
 nouissimum locum tenere. Sed cum uocatus ¹⁰

³² tertia + die *SC* ³³ sequenti + die *SC* ³⁴ pennis *SC*
 noluisti ? *SC* ³⁵ relinquetur *SC* uestra + deserta *SC*
 14. ¹ intraret : introisset *S* ; *deinde* + Iesus *SC* ⁸ eo : illo *SC*

fueris, uade, recumbe in nouissimo loco : ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi : Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram
 18. 14. 11 simul discumbentibus. Quia omnis qui se 179
5
 Mt. 23. 12. exaltat, humiliabitur : et qui se humiliat, exaltabitur.

12 Dicebat autem et ei qui se inuitauerat : 180
10
 Cum facis prandium aut caenam, noli uocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque uicinos diuites : ne forte et ipsi te
 Dt. 14. 29, 13 reinuitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis
 26. 12, 13. conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos,
 Es. 58. 7, 10. caecos : et beatus eris, quia non habent retri-
 1 Cor. 15. 23. 14 buere tibi : retribuetur enim tibi in resurre-
 1 Thess. 4. 16. ctione iustorum.
 Apoc. 20. 4, 5.

15 Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Beatus, qui manducabit
 16 panem in regno Dei. At ipse dixit ei : Homo 181
5
 quidam fecit caenam magnam, et uocauit mul-
 17 tos : et misit seruum suum hora caenae dicere inuitatis ut uenirent, quia iam parata sunt om-
 18 nia. Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Uillam emi, et necesse habeo
 19 excusatum. Et alter dixit : Iuga bouum emi
 20 quinque, et eo probare illa : rogo te habe me excusatum. Et alius dixit : Uxorem duxi, et
 21 ideo non possum uenire. Et reuersus seruus nuntiauit haec domino suo. Tunc iratus pater
 familias dixit seruo suo : Exi cito in plateas et uicos ciuitatis : et pauperes ac debiles, et
 22 caecos et claudos introduc huc. Et ait seruus : Domine, factum est ut imperasti, et ad-

¹² uicinos + neque S > te et ipsi SC ¹³ claudos + et SC
¹⁴ resurrectione : retributione VZ

huc locus est. Et ait dominus seruo : Exi²³
in uias et saepes, et compelle intrare, ut im-
pleatur domus mea. Dico autem uobis quod²⁴
nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gusta-
bit caenam meam.

^{13.2} Ibant autem turbæ multæ cum eo : et con-²⁵
⁵uersus dixit ad illos : Si quis uenit ad me, et²⁶ Mt. 10. 37.
Dt. 33. 9.
Lc. 16. 13.
non odit patrem suum et matrem, et uxorem
et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et
animam suam, non potest meus discipulus esse.

Et qui non baiulat crucem suam, et uenit post²⁷ 9. 23.
Mt. 10. 38,
16. 24.
Mc. 8. 34.
^{13.3} me, non potest esse meus discipulus. Quis enim²⁸
¹⁰ ex uobis uolens turrem aedificare, non prius
sedens computat sumptus qui necessarii sunt,

si habet ad perficiendum? Ne, postea quam²⁹
posuerit fundamentum, et non potuerit perfici-
cere, omnes qui uident incipiant inludere ei,
dicentes : Quia hic homo coepit aedificare, et³⁰
non potuit consummare. Aut quis rex iturus³¹
committere bellum aduersus alium regem, non
sedens prius cogitat, si possit cum decem mili-
bus occurrere ei qui cum uiginti milibus uenit
ad se? alioquin adhuc illo longe agente, le-³²
gationem mittens rogat ea quæ pacis sunt.

^{13.4} Sic ergo omnis ex uobis, qui non renuntiat³³
⁵ omnibus quæ possidet, non potest meus esse
^{13.5} discipulus. ¹ Bonum est sal. Si autem sal³⁴ Mt. 5. 13.
Mc. 9. 50.
² quoque euauerit, in quo condietur? Neque³⁵
in terram, neque in sterquilinum utile est, sed
foras mittetur. Qui habet aures audiendi,
audiat.

^{13.6} Erant autem adpropinquantes ei publicani¹⁵
² et peccatores ut audirent illum. Et murmura-² 5. 29, 30,

²³ sepes *SC* ²⁶ > meus esse discipulus *SC*, et ²⁷ ²⁸ turrim
SC nonne *S* habcat *SC* ³⁴ om. quoque *SC*

7. 34, 19. 7.
Mt. 11. 19.

4-7
Mt. 18. 12-14.
Ioh. 10. 1-8.
Ezek. 34. 4, 6,
12.
Lc. 19. 10.

bant Pharisei et scribae, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.

3 Et ait ad illos parabolam istam, dicens :
4 Quis ex uobis homo, qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, et uadit ad illam quae perierat, donec inueniat illam? Et cum inuenerit eam, inponit in umeros suos gaudens : et ueniens domum conuocat amicos et uicinos, dicens illis : Congratulamini mihi quia inueni ouem meam quae perierat? Dico uobis quod ita gaudium erit in caelo super uno peccatore paenitentiam habente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent paenitentia.

8 Aut quae mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam, et [†]euerrit[†] domum, et quaerit diligenter, donec inueniat? Et cum inuenerit, conuocat amicas et uicinas, dicens : Congratulamini mihi quia inueni dragmam quam perdideram. Ita dico uobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore paenitentiam agente.

11 Ait autem : Homo quidam habuit duos
12 filios : et dixit adulescentior ex illis patri : Pater, da mihi portionem substantiae quae
13 me contingit. Et diuisit illis substantiam. ¹ Et non post multos dies, congregatis omnibus, adulescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipauit sub-

15. 4 nonagintanouem uno uerbo SC, et 7 illam sec. : eam SC
5 humeros SC 7 habente : agente SC 8 drachmas et drachmam SC, et 9 euerrit edidimus cum C et graeco : euertit codd. paene omni. et S inueniat + eam S 9, 10 perdideram? Ita etc. SC

stantiam suam uiuendo luxuriose. Et post- 14
quam omnia consummasset, facta est fames
ualida in regione illa, et ipse coepit egere.
Et abiit, et adhaesit uni ciuium regionis illius : 15
et misit illum in uillam suam ut pasceret por-
cos. Et cupiebat implere uentrem suum de 16
siliquis quas porci manducabant : et nemo illi
dabat. In se autem reuersus, dixit : Quanti 17
mercennarii patris mei abundant panibus, ego
autem hic fame pereor ! Surgam, et ibo ad pa- 18 Ps.50.6(51.4).
trem meum, et dicam illi : Pater, peccaui in
caelum, et coram te : et iam non sum dignus 19
uocari filius tuus : fac me sicut unum de mer-
cennariis tuis. Et surgens uenit ad patrem 20
suum. Cum autem adhuc longe esset, uidit
illum pater ipsius, et misericordia motus est,
et accurrens cecidit supra collum eius, et oscu-
latus est illum. Dixitque ei filius : Pater, pec- 21
caui in caelum, et coram te : iam non sum di-
gnus uocari filius tuus. Dixit autem pater ad 22
seruos suos : Cito proferte stolam primam, et
induite illum : et date anulum in manum eius,
et calciamenta in pedes : et adducite uitulum 23
saginaturn et occidite, et manducemus et
epulemur : quia hic filius meus mortuus erat, 24
et reuixit : perierat, et inuentus est. Et coe-
perunt epulari. Erat autem filius eius senior 25
in agro : et cum ueniret, et adpropinquaret do-
mui, audiuit symphoniam, et chorum : et uo- 26
cauit unum de seruis, et interrogauit quae
haec essent. Isque dixit illi : Frater tuus ue- 27
nit, et occidit pater tuus uitulum saginatum,

¹⁷ mercennarii + in domo SC ¹⁸ illi : ei SC
ad init. SC ²⁰ super SC ²⁶ quae : quid SC
SC pedes + eius SC

¹⁹ om. et
²² annulum

28 quia saluum illum recepit. Indignatus est
autem, et nolebat introire. Pater ergo illius
29 egressus, coepit rogare illum. At ille respon-
dens, dixit patri suo : Ecce tot annis serui-
tibi, et numquam mandatum tuum praeterii,
et numquam dedisti mihi haedum ut cum
30 amicis meis epularer : sed postquam filius tuus
hic, qui deuorauit substantiam suam cum
meretricibus, uenit, occidisti illi uitulum sagi-
31 natum. At ipse dixit illi : Fili, tu semper
32 mecum es, et omnia mea tua sunt : epulari au-
tem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic
mortuus erat, et reuixit : perierat, et inuentus
est.

16 Dicebat autem et ad discipulos suos : Homo
quidam erat diues, qui habebat uilicum : et
hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset
2 bona ipsius. Et uocauit illum, et ait illi : Quid
hoc audio de te ? redde rationem uilicationis
3 tuae : iam enim non poteris uilicare. Ait au-
tem uilicus intra se : Quid faciam quia dominus
meus aufert a me uilicationem ? fodere non
4 ualeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam,
ut, cum amotus fuero a uilicatione, recipiant
5 me in domos suas. Conuocatis itaque singulis
debitoribus domini sui, dicebat primo : Quan-
6 tum debes domino meo ? ¹ At ille dixit : Cen-
tum cados olei. Dixitque illi : Accipe cautio-
nem tuam : et sede cito scribe quinquaginta.
7 Deinde alio dixit : Tu uero quantum debes ?
Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi : Accipe
8 litteras tuas, et scribe octoginta. Et laudauit
dominus uilicum iniquitatis, quia prudenter
fecisset : quia filii huius saeculi prudentiores

29 praeteriui SC

hoedum SC

16. 7 alio : alii C

filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego 9 12. 34.
uobis dico: facite uobis amicos de mamona 10 Mt. 6. 20,
iniquitatis: ut, cum defeceritis, recipiant uos 19. 21.
in aeterna tabernacula. Qui fidelis est in mi- 10 Lc. 19. 17.
nimo, et in maiori fidelis est: et qui in modico 11 Mt. 25. 21, 23.
iniquus est, et in maiori iniquus est. Si ergo 11
in iniquo mamona fideles non fuistis: quod 12
uerum est, quis credet uobis? Et si in alieno 12
fideles non fuistis: quod uestrum est, quis 13
dabit uobis? Nemo seruus potest duobus do- 13 Mt. 6. 24.
minis seruire: aut enim unum odiet, et alterum
diliget: aut uni adhaerebit, et alterum con-
temnet: non potestis Deo seruire, et mamonae.
Audiebant autem omnia haec Pharisei, qui 14
erant auari: et deridebant illum. Et ait illis: 15 18. 14.
Uos estis, qui iustificatis uos coram homini- Mt. 23. 28.
bus: Deus autem nouit corda uestra: quia 1 Reg.
quod hominibus altum est, abominatio est ante (1 Sam.) 16. 7.
Deum. Lex et prophetae usque ad Iohannem: 16 Prou. 21. 2.
ex eo regnum Dei euangelizatur, et omnis in
illud uim facit. Facilius est autem caelum et 17 Mt. 5. 18.
terram praeterire, quam de lege unum apicem
cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et 18 Mt. 5. 32,
ducit alteram, moechatur: et qui dimissam a 19. 9.
uiro ducit, moechatur. Mc. 10. 11, 12.
1 Cor. 7. 11.

Homo quidam erat diues, et induebatur pur- 19
pura, et bysso: et epulabatur cotidie splendide.
Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, 20
qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus:
cupiens saturari de micis quae cadebant de 21 Mt. 15. 27.
mensa diuitis: sed et canes ueniebant, et linge- Mc. 7. 23.
bant ulcera eius. Factum est autem ut more- 22

9, 11, 13 mammona, mammonae SC 16 Ioannem SC 18 > al-
teram ducit SC 19 et pr.: qui SC 20 vulneribus S
21 diuitis + et nemo illi dabat SC

- retur mendicus, et portaretur ab angelis in
sinum Abrahae. Mortuus est autem et diues,
23 et sepultus est in inferno. Eleuans autem
oculos suos, cum esset in tormentis, uidebat
24 Abraham a longe, et Lazarum in sinu eius : et
ipse clamans dixit : Pater Abraham, miserere
mei, et mitte Lazarum ut intinguat extremum
digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam,
6. 24. 25 quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abra-
ham : Fili, recordare quia recepisti bona in
uita tua, et Lazarus similiter mala : nunc autem
26 hic consolatur, tu uero cruciaris. Et in his
omnibus, inter nos et uos chaos magnum fir-
matum est : ut hi qui uolunt hinc transire ad
uos non possint, neque inde huc transmeare.
27 Et ait : Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in
28 domum patris mei. Habeo enim quinque fra-
tres, ut testetur illis, ne et ipsi ueniant in locum
Ioh. 5. 45-47. 29 hunc tormentorum. Et ait illi Abraham : Ha-
30 bent Mosen et prophetas : audiant illos. At
ille dixit : Non, pater Abraham : sed si quis
ex mortuis ierit ad eos, paenitentiam agent.
Ioh. 12. 10, 11. 31 Ait autem illi : Si Mosen et prophetas non
audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit,
credent.
- Mt. 18. 7. 17 Et ad discipulos suos ait : Impossibile est 197
ut non ueniant scandala : uae autem illi, per 2
Mt. 18. 6, 2 quem ueniunt. Utilius est illi si lapis molaris
Mc. 9. 42. inponatur circa collum eius, et proiciatur in
mare, quam ut scandalizet unum de pusillis 198
Mt. 18. 15, 3 istis. Attendite uobis : Si peccauerit frater 5
21, 22. tuus, increpa illum : et si paenitentiam egerit,
4 dimitte illi. Et si septies in die peccauerit in 199
5
- 23 uidit SC 24 intingat SC 28 > hunc locum SC
17. 1 > ait ad disc. suos SC 3 peccauerit + in te SC

tē, et septies in die conuersus fuerit ad te, dicens : Paenitet me : dimitte illi.

²⁰⁰
5 Et dixerunt Apostoli Domino : Adauge no- 5
bis fidem. Dixit autem Dominus: Si haberetis 6
fidem sicut granum sinapis, diceretis huic ar-
bori moro: Eradicare, et transplantare in mare:
et oboediret uobis. Quis autem uestrum ha- 7
bens seruum arantem aut pascentem, qui re-
gresso de agro dicet illi: Statim transi, re-
cumbe? ¹ et non dicet ei: Para quod caenem, 8
et praecinge te et ministra mihi, donec man-
ducem et bibam, et post haec tu manducabis
et bibes? Numquid gratiam habet seruo illi, 9
quia fecit quae sibi imperauerat? Non puto.
Sic et uos cum feceritis omnia quae praecepta 10
sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod
debuimus facere, fecimus.

Et factum est dum iret in Hierusalem, trans- 11
iebat per mediam Samariam, et Galilaeam. Et 12
cum ingrederetur quoddam castellum, occur-
rerunt ei decem uiri leprosi, qui steterunt a
longe: ¹ et leuauerunt uocem, dicentes: Iesu 13
praeceptor, miserere nostri. Quos ut uidit, 14
dixit: Ite, ostendite uos sacerdotibus. Et
factum est dum irent, mundati sunt. Unus 15
autem ex illis, ut uidit quia mundatus est, re-
gressus est cum magna uoce magnificans Deum,
¹ et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias 16
agens: et hic erat Samaritanus. Respondens 17
autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati
sunt? et nouem ubi sunt? Non est inuentus 18
qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic

Mt. 17. 20,
21. 21, 22.
Mc. 11. 23.

9. 51, 13. 22,
18. 31, 19. 11,
28.
5. 14.

Leu. 13. 2-14,
32.

⁶ habueritis *et* dicetis *SC*
+ boues *S* dicat *SC*, *et* 8

obediet *SC*
⁹ sibi: ei *SC*

⁷ pascentem
¹¹ transibat

SC

7. 50, 18. 42. 19 alienigena. Et ait illi: Surge, uade: quia fides
Mc. 10. 52. tua te saluum fecit.
- Lc. 19. 11. 20 Interrogatus autem a Phariseis quando
Act. 1. 6. uenit regnum Dei: respondit eis, et dixit: Non
- Rom. 14. 17. 21 uenit regnum Dei cum obseruatione: neque
dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim
regnum Dei intra uos est.
- 22 Et ait ad discipulos: Uenient dies quando
desideretis uidere unum diem Filii hominis:
- Mt. 24. 23. 23 et non uidebitis. Et dicent uobis: Ecce hic,
Mc. 13. 21. 24 ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. ¹ Nam
Mt. 24. 27. sicut fulgur coruscans de sub caelo, in ea quae
sub caelo sunt fulget: ita erit Filius hominis
- Lc. 9. 22. 25 in die sua. Primum autem oportet illum multa
Mt. 16. 21, 17. 22. 26 pati, et reprobari a generatione hac. Et sicut
Mc. 8. 31. factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus
- Mt. 24. 37. 27 Filii hominis. Edebant et bibebant, uxores
Gen. 6. 5-7. 7. ducebant et dabantur ad nuptias, usque in
Mt. 24. 38, 39. diem, qua intrauit Noe in arcam: et uenit di-
- 28 luuium, et perdidit omnes. Similiter sicut
factum est in diebus Loth: Edebant et bibe-
bant, emebant et uendebant, plantabant et
- Gen. 19. 15. 29 aedificabant: qua die autem exiit Loth a So-
24. domis, pluit ignem et sulphur de caelo, et omnes
- 30 perdidit: secundum haec erit qua die Filius
- Mt. 24. 17, 18. 31 hominis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in
Mc. 13. 15, 16. tecto, et uasa eius in domo, ne descendat tol-
lere illa: et qui in agro similiter, non redeat
- Gen. 19. 26. 32 retro. Memores estote uxoris Loth. Quicum-
- Lc. 9. 24. 33 que quaesierit animam suam saluam facere,
Mt. 10. 39, 16. 25. perdet illam: et quicumque perdiderit illam,
Mc. 8. 35. 34 uiuificabit eam. Dico uobis: illa nocte erunt
- Ioh. 12. 25.

²⁰ respondens eis, dixit SC ²² discipulos +
suos SC ²³ hic + et SC ²⁸ Lot SC, et 29, 32 ³⁴ uobis +
in SC

duo in lecto uno : unus adsumetur, et alter relinquetur: ¹ duae erunt molentes in unum: una ³⁵ Mt. 24. 40, 41.
adsumetur, et altera relinquetur : duo in agro :
²¹³ ⁵ unus adsumetur, et alter relinquetur. Respon- ³⁶
⁵ dentes dicunt illi : Ubi Domine ? ¹ Qui dixit ³⁷ Mt. 24. 28.
eis : Ubicumque fuerit corpus, illuc congrega- ¹ Job. 39. 30.
buntur aquilae.

²¹⁴ ¹⁰ Dicebat autem et parabolam ad illos, quo- ¹⁸ 11. 5-8.
niam oportet semper orare et non deficere, ¹ Rom. 12. 12.
¹ dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, ² Col. 4. 2.
qui Deum non timebat, et hominem non re- ¹ 1 Thess. 5.
uerebatur. Uidua autem quaedam erat in ciui- ¹⁷
tate illa, et ueniebat ad eum, dicens : Uindica ³
me de aduersario meo. Et nolebat per multum ⁴
tempus. Post haec autem dixit intra se : Etsi ⁵
Deum non timeo, nec hominem reuereor : ta- ⁵ 11. 7, 8.
men quia molesta est mihi haec uidua, uindi-
cabo illam, ne in nouissimo ueniens suggillet ⁶
me. Ait autem Dominus : Audite quid iudex ⁶
iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uin- ⁷ 11. 13.
dictam electorum suorum clamantium ad se
die ac nocte, et patientiam habebit in illis ?
Dico uobis quia cito faciet uindictam illorum. ⁸ 7. 9.
Uerum tamen Filius hominis ueniens, putas,
inueniet fidem in terra ?

Dixit autem et ad quosdam qui in se con- ⁹
fidebant tamquam iusti, et aspernabantur ce- ¹⁰
teros, parabolam istam : Duo homines ascen- ¹⁰
derunt in templum ut orarent : unus Phari-
saeus, et alter publicanus. Pharisaeus stans, ¹¹ 16. 15.
haec apud se orabat : Deus, gratias ago tibi, ¹ Es. 58. 2, 3.
quia non sum sicut ceteri hominum : raptores, ¹ Apoc. 3. 17.

³⁷ eis : illis ^{SC} congregabuntur + et ^{SC} 18. ⁵ suggillet ^C,
suggilet ^S ⁸ Veruntamen ^C* ⁹ istam + dicens ^S ¹⁰ ascen-
debant ^S

- iniusti, adulteri : uelut etiam hic publicanus.
- Mt. 23. 23. 12 Ieiuno bis in sabbato : decimas do omnium
13 quae possideo. Et publicanus a longe stans,
nolebat nec oculos ad caelum leuare : sed per-
cutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius
Lc. 14. 11. 14 esto mihi peccatori. Dico uobis, descendit hic
Mt. 23. 12. iustificatus in domum suam ab illo. Quia om-
nis qui se exaltat, humiliabitur : et qui se
humiliat, exaltabitur.
- 15-17 15 Afferebant autem ad illum et infantes, ut 216
Mt. 19. 13-15, eos tangeret : quod cum uiderent discipuli, in-
Mc. 10. 13-16. 16 crepabant illos. Iesus autem conuocans illos,
dixit : Sinite pueros uenire ad me, et nolite eos
Lc. 9. 47. 17 uetare : talium est enim regnum Dei. Amen 217
Mt. 18. 3, dico uobis : Quicumque non acceperit regnum
Mc. 9. 37. Dei sicut puer, non intrabit in illud.
- 18-30 18 Et interrogauit eum quidam princeps, di- 218
Mt. 19. 16-29, cens : Magister bone, quid faciens uitam aeter-
Mc. 10. 17-30. nam possidebo ? Dixit autem ei Iesus : Quid
Lc. 10. 25-28. 19 me dicis bonum ? nemo bonus nisi solus Deus.
- Ex. 20. 12-16. 20 Mandata nosti : Non occides : Non moecha-
Dt. 5. 16-20. beris : Non furtum facies : Non falsum testi-
monium dices : Honora patrem tuum, et ma-
21 trem. Qui ait : Haec omnia custodiui a iuuen- 219
Mt. 6. 20. 22 tute mea. Quo audito, Iesus ait ei : Adhuc
Lc. 12. 33. unum tibi deest : omnia quaecumque habes,
uende et da pauperibus, et habebis thesaurum
23 in caelo : et ueni, sequere me. His ille auditis, 220
24 contristatus est : quia diues erat ualde. Uidens
autem illum Iesus tristem factum, dixit : Quam
difficile qui pecunias habent, in regnum Dei
25 intrabunt. Facilius est enim camelum per
foramen acus transire, quam diuitem intrare
26 in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant :

16 > vetare eos SC

24 > Iesus illum SC

Et quis potest saluus fieri? Ait illis: Quae 27
impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt
apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce nos 28 5. 11, 28,
dimisimus omnia, et secuti sumus te. Qui 29 Mt. 4. 20-22.
dixit eis: Amen dico uobis, nemo est qui 29 Mc. 1. 18-20.
reliquit domum, aut parentes aut fratres, aut
uxorem aut filios, propter regnum Dei, ¹ et non 30
recipiat multo plura in hoc tempore, et in sae-
culo uenturo uitam aeternam.

Adsumsit autem Iesus duodecim, et ait illis: 31 31-34
Ecce ascendimus Hierosolyma, et consumma- Mt. 20. 17-19.
buntur omnia quae scripta sunt per prophetas Mc. 10. 32-34.
de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, 32 Lc. 9. 22, 44,
et inludetur, et flagellabitur, et conspuetur: 51, 13. 22,
¹ et postquam flagellauerint, occident eum: et 33 17. 11, 19. 11,
die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intel- 34 28.
lexerunt: et erat uerbum istud absconditum Ps. 21 (2).
ab eis, et non intellegebant quae dicebantur. Es. 52. 13-
53. 12.
Lc. 24. 26, 27.
Mc. 9. 32.

Factum est autem cum adpropinquaret 35 35-43
Hiericho, caecus quidam sedebat secus uiam, Mt. 20. 29-34,
mendicans. Et cum audiret turbam praeter- 36 Mc. 10. 46-52.
euntem, interrogabat quid hoc esset. Dixe- 37
runt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret.
Et clamauit, dicens: Iesu, fili Dauid, miserere 38
mei. Et qui praeibant, increpabant eum ut 39
taceret. Ipse uero multo magis clamabat: Fili
Dauid, miserere mei. Stans autem Iesus ius- 40
sit illum adduci ad se. Et cum adpropinquas-
set, interrogauit illum, ¹ dicens: quid tibi uis 41
faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam.
Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te saluum 42 17. 19.
fecit. Et confestim uidit, et sequebatur illum 43
magnificans Deum. Et omnis plebs ut uidit,
dedit laudem Deo.

31 Ierosolymam SC

33 > tertia die SC

19 ² Et ingressus perambulabat Hiericho. Et ²²⁵₁₀
 ecce uir nomine Zaccheus : et hic erat princeps
 3 publicanorum, et ipse diues : et quaerebat ui-
 dere Iesum quis esset, et non poterat prae
 4 turba, quia statura pusillus erat. Et praecur-
 rens ascendit in arborem sycomorum ut uide-
 5 ret illum : quia inde erat transiturus. Et cum
 uenisset ad locum, suspiciens Iesus uidit illum,
 et dixit ad eum : Zacchee, festinans descende :
 quia hodie in domo tua oportet me manere.
 6 Et festinans descendit, et excepit illum gau-
 15. 2. 7 dens. Et cum uiderent omnes, murmurabant,
 dicentes quod ad hominem peccatorem di-
 8 uertisset. Stans autem Zaccheus, dixit ad
 Dominum : Ecce dimidium bonorum meorum,
 Domine, do pauperibus : et si quid aliquem
 9 defraudaui, reddo quadruplum. Ait Iesus ad
 eum : Quia hodie salus domui huic facta est :
 10 eo quod et ipse filius sit Abrahae. Uenit enim ²²⁶₅
 Filius hominis quaerere et saluum facere quod
 perierat.
 11 Haec illis audientibus, adiciens dixit para- ²²⁷₁₀
 bolam, eo quod esset prope Hierusalem, et
 quia existimarent quod confestim regnum Dei
 12 manifestaretur. Dixit ergo : Homo quidam ²²⁸₂
 nobilis abiit in regionem longinquam accipere
 13 sibi regnum, et reuerti. Uocatis autem decem ²²⁹₅
 seruis suis, dedit illis decem mnas, et ait ad
 14 illos : Negotiamini dum uenio. Ciues autem
 eius oderant illum, et miserunt legationem
 post illum, dicentes : Nolumus hunc regnare
 15 super nos. Et factum est ut rediret, accepto

19. 2, 5, 8 Zachaeus, Zachae SC ² > princeps erat SC
 4 illum : eum SC ⁸ Dominum : Iesum S ¹³ illis : eis SC
 14 illum : eum SC

regno: et iussit uocari seruos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatu-
 tus esset. Uenit autem primus, dicens: Do-
 mine, mna tua decem mnas adquisiuit. Et ait
 illi: Euge bone serue: quia in modico fidelis
 fuisti, eris potestatem habens supra decem
 ciuitates. Et alter uenit, dicens: Domine,
 mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait:
 Et tu esto supra quinque ciuitates. Et alter
 uenit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam
 habui repositam in sudario: timui enim te,
 quia homo austeris es: tollis quod non posui-
 sti, et metis quod non seminasti. Dicit ei:
 De ore tuo te iudico, serue nequam: sciebas
 quod ego austeris homo sum, tollens quod non
 posui, et metens quod non seminaui? et quare
 non dedisti pecuniam meam ad mensam? et
 ego ueniens cum usuris utique exigissem illud.
 Et adstantibus dixit: Auferte ab illo mnam,
 et date illi qui decem mnas habet. Et dixe-
 runt ei: Domine, habet decem mnas. Dico
 autem uobis, quia omni habenti dabitur: ab
 eo autem qui non habet, et quod habet aufe-
 retur ab eo. Uerum tamen inimicos meos il-
 los, qui noluerunt me regnare super se, addu-
 cite huc et interficite ante me.

Et his dictis, praecedebat ascendens Hiero-
 solyma.

Et factum est, cum adpropinquasset ad
 Bethfage, et Bethaniam, ad montem qui uo-
 catur Oliueti, misit duos discipulos suos,
 dicens: Ite in castellum quod contra est: in quod

¹⁷ > fuisti fidelis SC ²¹ super SC, et 19 ²¹ austerus SC
²² > homo austerus SC ²³ om. et ad init. S ²³ et sec.: ut SC
 exegissem illam SC ²⁴ astantibus SC ²⁶ dabitur + et abundabit
 SC ²⁸ Ierosolymam SC ²⁹ Bethphage SC ³⁰ contra + vos S

8. 18.
 Mt. 13. 12,
 25. 29.
 Mc. 4. 25.

29-36

Mt. 21. 1-9,
 Mc. 11. 1-10.
 Ioh. 12. 12-15.

introeuntes, inuenietis pullum asinae alligatum, cui nemo umquam hominum sedit: sol-
 31 uite illum et adducite. Et si quis uos interro-
 gauerit: Quare soluitis? sic dicetis ei: Quia
 32 Dominus operam eius desiderat. Abierunt ²³³₂
 autem qui missi erant: et inuenerunt sicut
 33 dixit illis, stantem pullum. Soluentibus autem
 illis pullum, dixerunt domini eius ad illos:
 34 Quid soluitis pullum? At illi dixerunt: Quia
 35 Dominus eum necessarium habet. Et duxe-
 runt illum ad Iesum. Et iactantes uestimenta
 4 Reg. 36 sua supra pullum, inposuerunt Iesum. Eunte
 (2 Reg.) 9. 13. autem illo, substernebant uestimenta sua in
 37 uia. Et cum adpropinquaret iam ad descen- ²³⁴₁
 sum montis Oliueti, coeperunt omnes turbae
 discentium gaudentes laudare Deum uoce
 magna super omnibus, quas uiderant, uirtuti-
 38 bus, ¹ dicentes: Benedictus qui uenit rex in
 Ps. 117 (8). 26. Lc. 2. 14. nomine Domini: pax in caelo, et gloria in ex-
 39 celsis. Et quidam Pharisaeorum de turbis ²³⁵₅
 dixerunt ad illum: Magister, increpa discipu-
 40 los tuos. Quibus ipse ait: Dico uobis, quia
 si hi tacuerint, lapides clamabunt.
 41 Et ut adpropinquauit, uidens ciuitatem fleuit ²³⁶₁₀
 42 super illam, ¹ dicens: Quia si cognouisses et
 43 tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem
 tibi! nunc autem abscondita sunt ab oculis
 tuis. Quia uenient dies in te: et circumda-
 bunt te inimici tui uallo, et circumdabunt te:
 21. 6. 44 et coangustabunt te undique: ¹ et ad terram
 Ps. 136 (7). 7, 9. prosternent te, et filios tuos qui in te sunt: et
 non relinquent in te lapidem super lapidem: eo
 quod non cognoueris tempus uisitationis tuae.

³⁷ discentium GM: descendendum ACDFHZ§; discipulorum
 V^U; cf. *Ioh.* 21. 12

²³⁸₁ Et ingressus in templum, coepit eicere uen-⁴⁵
dentes in illo et ementes, ¹ dicens illis : Scri-⁴⁶
ptum est : Quia domus mea domus orationis
est : uos autem fecistis illam speluncam la-
tronum.

^{45, 46}
Mt. 21. 12, 13,
Mc. 11. 15-17.
Ioh. 2. 14-16.
Es. 56. 7.
Hier. 7. 11.

²³⁹₁ Et erat docens cotidie in templo. Principes ⁴⁷
autem sacerdotum, et scribae, et principes ple-
bis quaerebant illum perdere : et non inuenie-⁴⁸
bant quid facerent illi : omnis enim populus
suspensus erat, audiens illum.

^{20. 1, 22. 53,}
Ioh. 18. 20.
Mt. 26. 55.
Lc. 21. 38.
Mc. 12. 37.

²⁴⁰₂ Et factum est in una dierum, docente illo ²⁰
populum in templo et euangelizante, conuene-
runt principes sacerdotum et scribae, cum se-
nioribus, ¹ et aiunt dicentes ad illum : Dic nobis ²
in qua potestate haec facis, aut quis est qui
dedit tibi hanc potestatem ? Respondens au-³
tem, dixit ad illos : Interrogabo uos et ego
unum uerbum : respondete mihi. Baptismum ⁴
Iohannis de caelo erat, an ex hominibus ? At ⁵
illi cogitabant inter se, dicentes : Quia si dixe-
rimus, De caelo : dicet, Quare ergo non credi-
distis illi ? Si autem dixerimus, Ex homi-⁶
nibus : plebs uniuersa lapidabit nos : certi
sunt enim, Iohannem prophetam esse. Et ⁷
responderunt se nescire unde esset. Et Iesus ⁸
ait illis : Neque ego dico uobis in qua potestate
haec facio.

¹⁻⁸
Mt. 21. 23-27,
Mc. 11. 27-33.

²⁴¹₂ Coepit autem dicere ad plebem parabolam ⁹
hanc : Homo plantauit uineam, et locauit eam
colonis, et ipse peregre fuit multis tempori-
bus. Et in tempore misit ad cultores seruum, ¹⁰
ut de fructu uineae darent illi : qui caesum
dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum ¹¹

⁹⁻¹⁹
Mt. 21. 33-46,
Mc. 12. 1-12.

² Par. 24. 19,
36. 15, 16.
² Esdr. 9. 26.
Hier. 44. 4.

^{20. 3} autem + Iesus SC ⁴ baptismus SC ⁵ intra SC
⁹ homo + quidam S ¹⁰ tempore + illo S

seruum mittere : illi autem hunc quoque cae-
 dentes, et afficientes contumelia, dimiserunt
 12 inanem. Et addidit tertium mittere : qui et
 13 illum uulnerantes eiecerunt. Dixit autem do-
 minus uineae : Quid faciam ? mittam filium
 meum dilectum : forsitan cum hunc uiderint,
 14 uerebuntur. Quem cum uidissent coloni, cogi-
 tauerunt inter se, dicentes : Hic est heres :
 15 occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. Et
 eiectionem illum extra uineam, occiderunt. Quid
 16 ergo faciet illis dominus uineae ? ueniet, et
 perdet colonos istos, et dabit uineam aliis.
 Ps. 117(8).22. 17 Quo audito, dixerunt illi : Absit. ¹ Ille autem
 Es. 8. 14, 15. aspiciens eos ait : Quid est ergo hoc quod
 scriptum est :

Lapidem quem reprobauerunt aedificantes,
 hic factus est in caput anguli ?

18 Omnis, qui ceciderit supra illum lapidem, con-
 quassabitur : supra quem autem ceciderit,
 comminuet illum.

19. 47, 48. 19 Et quaerebant principes sacerdotum et ²⁴²
 scribae mittere in illum manus in illa hora : et ¹
 timuerunt populum : cognouerunt enim quod
 20 ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et ob- ²⁴³
 seruantes miserunt insidiatores qui se iustos ²
 simularent, ut caperent eum in sermone, et
 traderent illum principatui et potestati prae-
 21 sidis. Et interrogauerunt illum, dicentes :
 Magister, scimus quia recte dicis et doces : et
 non accipis personam, sed in ueritate uiam
 22 Dei doces : licet nobis dare tributum Caesari,
 23 an non ? Considerans autem dolum illorum,

14 intra *SC* 18 super *bis SC* 19 *om. in sec. SC* istam :
 hanc *SC* 20 caperet *S** et trad. : ut trad. *C* 21 illum :
 eum *SC* > uiam Dei in ver. *SC* 22 > tributum dare *SC*

dixit ad eos: Quid me temtatis? Ostendite ²⁴
 mihi denarium: cuius habet imaginem et in-
 scriptionem? Respondentes dixerunt: Cae-
 saris. Et ait illis: Reddite ergo quae Caesaris ²⁵ Rom. 13. 7.
 sunt, Caesari: et quae Dei sunt, Deo. Et non ²⁶ 1 Pet. 2. 17.
 potuerunt uerbum eius reprehendere coram
 plebe: et mirati in responso eius, tacuerunt.

Accesserunt autem quidam Sadducacorum, ²⁷
 qui negant esse resurrectionem, et interrogaue-
 runt eum, ¹ dicentes: Magister, Moses scripsit ²⁸ De. 25. 5.
 nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens Ruth 1. 12, 13,
 uxorem, et hic sine filiis fuerit, ut accipiat eam 3. 9.
 frater eius uxorem, et suscitet semen fratri suo:
¹ septem ergo fratres erant: et primus accepit ²⁹
 uxorem, et mortuus est sine filiis. Et sequens ³⁰
 accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et ³¹
 tertius accepit illam. Similiter et omnes sep-
 tem: et non reliquerunt semen, et mortui sunt.
 Nouissima omnium mortua est et mulier. In re- ³²
 surrectione ergo, cuius eorum erit uxor? siqui- ³³
 dem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis ³⁴
 Iesus: Filii saeculi huius nubunt, et traduntur
 ad nuptias: illi uero qui digni habebuntur ³⁵ Phil. 3. 11.
 saeculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque
 nubunt, neque ducunt uxores: neque enim ³⁶ 1 Cor. 15. 51,
 ultra mori poterunt: aequales enim angelis 55.
 sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurre- 1 Ioh. 3. 1, 2.
 ctionis. Quia uero resurgant mortui, et Moses ³⁷ Ex. 3. 6, 15.
 ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum,
 Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Ia-
 cob. Deus autem non est mortuorum, sed ³⁸
 uiuorum: omnes enim uiuunt ei. Respon- ³⁹ Mc. 12. 28.

²⁴ dixerunt + ei SC ²⁵ > sunt Caesaris, et sunt Dei SC
²⁸ filiis: liberis SC ³² nouissime VSC ³⁴ > huius saeculi
 SC ³⁵ nubent... ducunt SC ³⁶ enim pr.: etiam S
³⁷ resurgent S

- dentes autem quidam scribarum, dixerunt: Ma-
 gister, bene dixisti. Et amplius non audebant
 eum quicquam interrogare.
- 41-44 41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt
 42 Christum filium Dauid esse? et ipse Dauid
 dicit in libro Psalmorum:
 Dixit Dominus Domino meo:
 Sede a dextris meis,
 donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
 dum tuorum?
 Dauid ergo Dominum illum uocat: et quo-
 modo filius eius est?
- 45-47 45 Audiente autem omni populo, dixit disci-
 46 pulis suis: Attendite a scribis, qui uolunt
 ambulare in stolis, et amant salutationes in
 foro, et primas cathedras in synagogis, et pri-
 47 mos discubitus in conuiujs: qui deuorant do-
 mos uiduarum, simulantes longam orationem:
 hi accipient damnationem maiorem.
- 1-4 21 Respiiciens autem uidit eos qui mittebant
 2 munera sua in gazophylacium diuites. Uidit
 3 autem et quandam uiduam pauperculam mit-
 4 tentem aera minuta duo. Et dixit: Uere dico
 uobis, quia uidua haec pauper plus quam
 omnes misit. Nam omnes hi ex abundantia sibi
 miserunt in munera Dei: haec autem ex eo
 quod deest illi, omnem uictum suum quem
 habuit, misit.
- 5-36 5 Et quibusdam dicentibus de templo quod
 lapidibus bonis, et donis ornatum esset, dixit:
 6 Haec quae uidetis: uenient dies, in quibus non
 relinquetur lapis super lapidem, qui non de-
 7 struatur. Interrogauerunt autem illum, di-

39 dixerunt + ei SC 41 > esse Dauid SC 21. 4 quod:
 quo SC* 5 > bonis lapid. SC

centes: Praeceptor, quando haec erunt, et
quod signum cum fieri incipient? Qui dixit: 8 2 Thess. 2. 3.
Uidete ne seducamini: multi enim uenient in 1 Ioh. 2. 18.
nomine meo, dicentes quia Ego sum: et Tem-
pus adpropinquauit: nolite ergo ire post illos.
Cum autem audieritis proelia et seditiones, 9
nolite terreri: oportet primum haec fieri, sed
non statim finis.

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gen- 10 2 Par. 15. 6.
tem, et regnum aduersus regnum. Et terrae 11 Es. 19. 2.
motus magni erunt per loca, et pestilentiae et Apoc. 6. 4.
fames: terroresque de caelo, et signa magna
erunt. Sed ante haec omnia incipient uobis 12 12 19
manus suas, et persequentur, tradentes in syna- 12. 11, 12.
gogas et custodias, trahentes ad reges et prae- Mt. 10. 17-22.
sides propter nomen meum: continget autem 13
uobis in testimonium. Ponite ergo in cordi- 14
bus uestris non praemeditari quemadmodum
respondeatis. Ego enim dabo uobis os et sa- 15 Act. 6. 10.
pientiam, cui non poterunt resistere et contra-
dicere omnes aduersarii uestri. Trademini 16
autem a parentibus et fratribus, et cognatis et
amicis, et morte afficient ex uobis: et eritis 17 Mt. 10. 22.
odio omnibus propter nomen meum: et capil- 18 Ioh. 15. 18-21,
lus de capite uestro non peribit: in patientia 19 17. 14.
uestra possidebitis animas uestras. Lc. 12. 7.

Cum autem uideritis circumdari ab exercitu 20 19. 43.
Hierusalem, tunc scitote quia adpropinquauit Dan. 9. 27.
desolatio eius. Tunc qui in Iudaea sunt, fu- 21
giant in montes: et qui in medio eius, disce-
dant: et qui in regionibus, non intrent in eam.
Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur om- 22 Dt. 32. 35.
nia quae scripta sunt. Uae autem praegna- 23 Es. 34. 8.

⁸ illos: cos $\mathcal{SC}$ ⁹ praelia $\mathcal{C}$ oportet + enim $\mathcal{S}$ non-
dum $\mathcal{SC}$ ¹⁷ omnibus + hominibus $\mathcal{S}$ ²¹ in sec.: ad $\mathcal{SC}$

23. 29. tibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim 255
 1 Cor. 7. 26. pressura magna super terram, et ira populo 2
 1 Thess. 2. 16. huic. Et cadent in ore gladii: et captiui du- 256
 Dan. 12. 7. 24 centur in omnes gentes: et Hierusalem calca- 10
 Apoc. 11. 2. bitur a gentibus, donec impleantur tempora
 25 nationum. Et erunt signa in sole, et luna, et 257
 stellis, et in terris pressura gentium prae con- 2
 Mt. 24. 29. 26 fusione sonitus maris et fluctuum: arescenti-
 Mc. 13. 24. bus hominibus prae timore et expectatione,
 quae superuenient uniuerso orbi: nam uirtutes
 Dan. 7. 13. 27 caelorum mouebuntur. Et tunc uidebunt Fi- 258
 1 Thess. 4. 16. lium hominis uenientem in nube cum pote- 2
 28 state magna et maiestate. His autem fieri in-
 cipientibus, respicite et leuate capita uestra:
 quoniam adpropinquat redemptio uestra.
 29 Et dixit illis similitudinem: Uidete ficul-
 30 neam et omnes arbores: cum producunt iam
 ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas.
 31 Ita et uos cum uideritis haec fieri, scitote quo-
 32 niam prope est regnum Dei. Amen dico uo-
 bis, quia non praeteribit generatio haec, donec
 33 omnia fiant. Caelum et terra transibunt: uerba
 autem mea non transibunt.
 1 Thess. 5. 34 Attendite autem uobis, ne forte grauentur 259
 3-7. corda uestra in crapula et ebrietate, et curis 10
 Lc. 12. 40. huius uitae: et superueniat in uos repentina
 35 dies illa: tamquam laqueus enim superueniet
 in omnes qui sedent super faciem omnis terrae.
 12. 35 37. 36 Uigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni
 habeamini fugere ista omnia quae futura sunt,
 et stare ante Filium hominis.
 19 47, 48. 37 Erat autem diebus docens in templo: nocti-
 Mc. 11. 19. bus uero exiens, morabatur in monte qui uo-
 38 catur Oliueti. Et omnis populus manicabat
 ad eum in templo audire eum.

50/1 Adpropinquabat autem dies festus azy- 22 1, 2
 51/1 morum, qui dicitur Pascha. Et quaerebant 2 Mt. 26. 2-5,
 principes sacerdotum et scribae, quomodo Mc. 14. 1, 2.
 eum interficerent: timebant uero plebem.

52/9 Intrauit autem Satanas in Iudam qui cogno- 3 3-6
 53/2 minabatur Scarioth, unum de duodecim. Et 4 Mt. 26. 14-16,
 abiit, et locutus est cum principibus sacer- Mc. 14. 10, 11.
 dotum, et magistratibus, quemadmodum illum
 traderet eis. Et gauisi sunt, et pacti sunt 5
 pecuniam illi dare: et spopondit. Et quaerebat 6
 oportunitatem ut traderet illum sine turbis.

Uenit autem dies azymorum, in qua necesse 7 7-13
 erat occidi Pascha. Et misit Petrum et Iohan- 8 Mt. 26. 17-19,
 nem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, ut Mc. 14. 12-16.
 manducemus. At illi dixerunt: Ubi uis pare- 9 Ex. 12. 18.
 mus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus 10
 uobis in ciuitatem, occurret uobis homo am-
 phoram aquae portans: sequimini eum in do-
 mum, in quam intrat: et dicetis patri familias 11
 domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diuer-
 sorium, ubi Pascha cum discipulis meis man-
 ducem? Et ipse uobis ostendet cenaculum 12
 magnum stratum, et ibi parate. Euntes autem 13
 inuenerunt sicut dixit illis, et parauerunt Pascha.

Et cum facta esset hora, discubuit, et duo- 14 Mt. 26. 20,
 264/10 decim Apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio 15 Mc. 14. 17.
 265/2 desiderauimus hoc Pascha manducare uobiscum,
 ante quam patiar. Dico enim uobis, quia ex 16
 hoc non manducabo illud, donec impleatur in
 regno Dei. Et accepto calice gratias egit, et 17
 dixit: Accipite, et diuidite inter uos. Dico 18 Mt. 26. 29,
 enim uobis quod non bibam de generatione Mc. 14. 25.
 266/1 uitis, donec regnum Dei ueniat. Et accepto 19 19, 20
 Mt. 26. 26-28.

22. 2 eum: Iesum SC 3 Iscariotes SC 10 homo + quidam
 SC 12 > ostendet uobis SC coenaculum SC

- Mc.14.22-24.
1 Cor. 11. 23-
25.
Ioh. 6. 35-59. 20 pane gratias egit, et fregit et dedit eis, dicens :
Hoc est corpus meum quod pro uobis datur :
hoc facite in meam commemorationem. Simi-
liter et calicem, postquam caenauit, dicens :
Hic est calix nouum testamentum in sanguine
21 meo, qui pro uobis fundetur. Uerum tamen
ecce manus tradentis me mecum est in mensa.
Mt. 26.21-24.
Mc. 14.18-21.
Ioh. 13. 18,
21-26. 22 Et quidem Filius hominis, secundum quod de-
finitum est, uadit : uerum tamen uae illi ho-
mini, per quem tradetur. Et ipsi coeperunt
23 quaerere inter se quis esset ex eis, qui hoc
facturus esset.
9. 46. 24 Facta est autem et contentio inter eos, quis
Mc. 9. 34.
25-27 25 eorum uideretur esse maior. Dixit autem eis :
Mt. 18. 1-4,
20. 25-28.
Mc.10.42-45. 26 Reges gentium dominantur eorum : et qui
potestatem habent super eos, benefici uocan-
tur. Uos autem non sic : sed qui maior est
in uobis, fiat sicut iunior : et qui praecessor
27 est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui
Ioh. 13. 4,
13-15. 27 recumbit, an qui ministrat ? nonne qui recum-
bit ? Ego autem in medio uestrum sum sicut
28 qui ministrat. Uos autem estis, qui perman-
Lc. 12. 32. 29 sistis mecum in temptationibus meis : et ego
Mt. 25. 34. 29 dispono uobis, sicut disposuit mihi Pater meus
Mt. 19. 28. 30 regnum, ut edatis et bibatis super mensam
meam in regno meo : et sedeatis super thronos
272/
Mt. 26. 31, 31 iudicantes duodecim tribus Israhel. Ait autem 273/
Mc. 14. 27. Dominus : Simon, Simon, ecce Satanas expe-
tiuit uos ut cribraret sicut triticum. Ego autem
Ioh. 17. 9, 11, 32 rogaui pro te, ut non deficiat fides tua : et tu 274/
15, 21. 15-17. aliquando conuersus, confirma fratres tuos. 275/
Mt.26. 33-35, 33 Qui dixit ei : Domine, tecum paratus sum et 275/
Mc.14. 29-31. 34 in carcerem, et in mortem ire. Et ille dixit :
Ioh.13. 37, 38.

22 > hom. illi SC
Simoni : Simon ecce S

26 iunior : minor SC
34 et : at SC

31 Dominus

Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

- ²⁷⁶₁₀ Et dixit eis: Quando misi uos sine sacculo, 35
et pera et calciamentis, numquid aliquid defuit
uobis? At illi dixerunt: Nihil. ¹ Dixit ergo 36
eis: Sed nunc qui habet sacculum tollat, simi-
liter et peram: et qui non habet, uendat tuni-
²⁷⁷₈ cam suam, et emat gladium. Dico enim uobis, 37
quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet
impleri in me: Et quod cum iniustis de-
putatus est. Etenim ea quae sunt de me,
²⁷⁸₁₀ finem habent. At illi dixerunt: Domine, ecce 38
gladii duo hic. At ille dixit eis: Satis est.
- ²⁷⁹₁ Et egressus ibat secundum consuetudinem 39
in montem Oliuarum. Secuti sunt autem illum
²⁸⁰₂ et discipuli. Et cum peruenisset ad locum, 40
dixit illis: Orate ne intretis in temptationem.
²⁸¹₁ Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est 41
lapidis: et positis genibus orabat, ¹ dicens: 42
Pater, si uis, transfer calicem istum a me:
^{32/1} Uerum tamen non mea uoluntas, sed tua fiat. 43
³₁₀ Apparuit autem illi angelus, de caelo confor- 44
tans eum. Et factus in agonia, prolixius ora-
bat. Et factus est sudor eius sicut guttae
²⁸⁴₂ sanguinis decurrentis in terram. Et cum sur- 45
rexisset ab oratione, et uenisset ad discipulos
suos, inuenit eos dormientes prae tristitia. Et 46
ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne in-
tretis in temptationem.
- ²⁸⁵₁ Adhuc eo loquente ecce turba, et qui uoca- 47
batur Iudas, unus de duodecim, antecede-
bat eos: et adpropinquauit Iesu ut oscularetur
²⁸⁶₂ eum. Iesus autem dixit ei: Iuda, osculo Fi- 48

9. 3, 10. 4.
Mt. 10. 9, 10.
Mc. 6. 8.

Es. 53. 12.
Mc. 15. 28.

Mt. 26. 30,
Mc. 14. 26.

40-42, 45, 46
Mt. 26. 36-46,
Mc. 14. 32-42.

Ioh. 18. 1.
Lc. 11. 4,
Mt. 6. 13.

Mt. 6. 10,
20. 22.
Ioh. 18. 11.

Ioh. 12. 28,
29.

47-53
Mt. 26. 47-56,
Mc. 14. 43.
50.
Ioh. 18. 3-11.

³⁷ om. quod sec. SC iniustis: iniquis SC ³⁸ > duo gladij
SC ⁴³ disting. Angelus de caelo, confortans SC ⁴⁸ illi SC

49 lium hominis tradis? Uidentes autem hi qui ²⁸⁷
 circa ipsum erant quod futurum erat, dixerunt
 50 ei: Domine, si percutimus in gladio? Et per-
 cussit unus ex illis seruum principis sacerdo-
 tum, et amputauit auriculam eius dextram.
 51 Respondens autem Iesus, ait: Sinite usque
 huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sana- ^{288/1}
 52 uit eum. Dixit autem Iesus ad eos qui uene- ^{289/1}
 rant ad se principes sacerdotum, et magistra-
 tus templi, et seniores: Quasi ad latronem
 53 existis cum gladiis, et fustibus: cum cotidie
 uobiscum fuerim in templo, non extendistis
 manus in me: sed haec est hora uestra, et
 potestas tenebrarum.

Mt. 26, 57, 58, 54 Comprehendentes autem eum, duxerunt ad ^{290/1}
 Mc. 14, 53, 54. domum principis sacerdotum: Petrus uero ^{291/1}
 Ioh. 18, 15.

55-62 55 sequebatur a longe. Accenso autem igni in
 Mt. 26, 69-75, medio atrio, et circumsedentibus illis, erat
 Mc. 14, 66-72. 56 Petrus in medio eorum. Quem cum uidisset
 Ioh. 18, 16-18, ancilla quaedam sedentem ad lumen, et eum
 25-27. 57 fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. At ²⁹²
 58 ille negauit eum, dicens: Mulier, non noui ¹
 59 illum. Et post pusillum alius uidens eum,
 dixit: Et tu de illis es. Petrus uero ait: O
 60 homo, non sum. Et interuallo facto quasi
 horae unius, alius quidam affirmabat, dicens:
 Vere et hic cum illo erat: nam et Galilaeus est.
 61 Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et
 continuo adhuc illo loquente cantauit gallus.
 61 Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et ²⁹³
 recordatus est Petrus uerbi Domini, sicut dixit: ²
 Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis.
 62 Et egressus foras Petrus fleuit amare.

50 dexteram SC 52, 53 fustibus? Cum SC 54 sequebatur
 + eum S 55 igne SC atrii SC 61 dixerat SC

²⁹⁴₁ Et uiri qui tenebant eum, includebant ei, ⁶³ ^{63, 64}
 caedentes: et uelauerunt eum, et percu- ⁶⁴ ^{Mt. 26. 67, 68,}
 tiebant faciem eius, et interrogabant eum, ^{Mc. 14. 65.}
 dicentes: Prophetiza, quis est qui te per-
 cussit? Et alia multa blasphemantes dicebant ⁶⁵
 in eum.
²⁹⁵₂ Et ut factus est dies, conuenerunt seniores ⁶⁶ ⁶⁶⁻⁷¹
 plebis, et principes sacerdotum, et scribae, et ^{Mt. 26. 63-66.}
 duxerunt illum in concilium suum, dicentes: ⁶⁷ ^{Mc. 14. 61-64.}
²⁹⁶₁₀ Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis: Si ^{Ioh. 18. 19-21.}
 uobis dixero, non credetis mihi: si autem et ⁶⁸ ^{Mt. 27. 1,}
 interrogauero, non respondebitis mihi, neque ^{Mc. 15. 1.}
 dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis ⁶⁹ ^{Ioh. 18. 24, 25.}
^{97/1} ^{8, 10} sedens a dextris uirtutis Dei. Dixerunt autem ⁷⁰
 omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Uos
²⁹⁹₂ dicitis, quia ego sum. At illi dixerunt: Quid ⁷¹
 adhuc desideramus testimonium? ipsi enim
 audiuius de ore eius.
³⁰¹_{1/10} Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt ²³ ^{Mt. 27. 2,}
 illum ad Pilatum. Coeperunt autem accu- ² ^{Mc. 15. 1.}
 sare illum, dicentes: Hunc inuenimus sub-
 uertentem gentem nostram, et prohibentem
 tributa dari Caesari, et dicentem se Christum
³⁰²₁ regem esse. Pilatus autem interrogauit eum, ³ ^{Mt. 27. 11.}
 dicens: Tu es rex Iudaeorum? At ille re-
³⁰³₉ spondens ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ⁴ ^{Mc. 15. 2.}
 ad principes sacerdotum, et turbas: Nihil in-
³⁰⁴₁₀ uenio causae in hoc homine. At illi inualesce- ⁵ ^{1 Tim. 6. 13.}
 bant, dicentes: Commouet populum docens
 per uniuersam Iudaeam, et incipiens a Galilaea
 usque huc. Pilatus autem audiens Galilaeam, ⁶
 interrogauit si homo Galilaeus esset. Et ut ⁷
 cognouit quod de Herodis potestate esset, re-

⁶³ illum *SC* 23. ² > illum accusare *SC* dare *C* ⁵ com-
 mouit *S* *om.* et *SC*

misit eum ad Herodem, qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus.

- 8 Herodes autem uiso Iesu, gaudisus est ualde : erat enim cupiens ex multo tempore uidere eum, eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod uidere ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus : at
 10 ipse nihil illi respondebat. Stabant etiam $\frac{305}{2}$
 11 accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes $\frac{306}{10}$
 cum exercitu suo et inlusit, indutum ueste
 12 alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die : nam antea inimici erant ad inuicem.
 13 Pilatus autem conuocatis principibus sacer- $\frac{307}{9}$
 14 dotum, et magistratibus et plebe, dixit ad illos : Optulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem populum : et ecce ego coram uobis interrogans, nullam causam inueni in homine
 15 isto ex his, in quibus eum accusatis. Sed ne- $\frac{308}{10}$
 que Herodes : nam remisi uos ad illum : et ecce nihil dignum morte actum est ei.
 16 Emendatum ergo illum dimittam. Necesse $\frac{309}{2}$
 17 autem habebat dimittere eis per diem festum,
 18 unum. Exclamauit autem simul uniuersa $\frac{310}{1}$
 turba, dicens : Tolle hunc, et dimitte nobis
 19 Barabbam : qui erat propter seditionem quan-
 20 dam factam in ciuitate et homicidium missus
 in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus $\frac{311}{1}$
 21 est ad illos, uolens dimittere Iesum. At illi
 succlamabant, dicentes : Crucifige, crucifige
 22 illum. Ille autem tertio dixit ad illos : Quid $\frac{312}{9}$

8 audierat VSC illo : eo SC 9 illum : eum SC 10 etiam :
 autem SC 15 remisi uos ad illum : remisit eum ad nos (G)H*
 18 Barabbam SC 20 illos : eos SC 21 illum : eum SC

enim mali fecit iste? nullam causam mortis
³¹³ inuenio in eo: corripiam ergo illum, et di-
¹ mittam. At illi instabant uocibus magnis ²³
³¹⁴ postulantibus ut crucifigeretur: et inualescebant
¹ uoces eorum. Et Pilatus adiudicauit fieri ²⁴
³¹⁵ petitionem eorum. Dimisit autem illis eum ²⁵
¹ qui propter homicidium et seditionem missus
 fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum
 uero tradidit uoluntati eorum.

³¹⁵ Et cum ducerent eum, adprehenderunt Si- ²⁶ ^{Mt. 27. 32.}
¹ monem quendam Cyrenensem uenientem de ^{Mc. 15. 21.}
 uilla: et inposuerunt illi crucem portare post
 Iesum.

³¹⁶ Sequebatur autem illum multa turba populi, ²⁷
¹⁰ et mulierum quae plangebant et lamenta-
 bantur eum. Conuersus autem ad illas, Iesus ²⁸
 dixit: Filiae Hierusalem, nolite flere super
 me: sed super uos ipsas flete, et super filios
 uestros. Quoniam ecce uenient dies, in qui- ²⁹ ^{21. 23.}
 bus dicent: Beatae steriles, et uentres qui non ^{Mt. 24. 19,}
 genuerunt, et ubera quae non lactauerunt. ^{Mc. 13. 17.}
 Tunc incipient dicere montibus: Cadite super ³⁰ ^{Os. 10. 8.}
 nos: et collibus: Operite nos. Quia si in ³¹ ^{Apoc. 6. 16.}
 uiridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet? ^{Prou. 11. 31.}
³¹⁷ Ducebantur autem et alii duo nequam cum ³² ^{1 Pet. 4. 17,}
¹ eo, ut interficerentur. ^{18.}
^{8/1} Et postquam uenerunt in locum qui uoca- ³³ ^{Ps. 1. 3.}
^{9/1} tur Caluariae, ibi crucifixerunt eum: et la- ^{Mt. 27. 38,}
 trones, unum a dextris, et alterum a sinistris. ^{Mc. 15. 27.}
^{10/1} Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non ³⁴ ^{Ioh. 19. 18.}
^{11/1} enim sciunt quid faciunt. Diidentes uero ^{Mt. 27. 33,}
 uestimenta eius, miserunt sortes. Et stabat ³⁵ ^{Mc. 15. 22.}
³²² populus spectans. Et deridebant illum prin- ^{Ioh. 19. 17.}
² cipes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit: se ^{Ps. 21. 8, 19}
³⁵ illum: eum ^{(22. 7, 18).}
³⁶ ^{Mt. 27. 35.}
³⁷ ^{Mc. 15. 24.}
³⁸ ^{Ioh. 19. 23.}
³⁹ ^{Mt. 27. 41, 42,}
⁴⁰ ^{Mc. 15. 31, 32.}

- Mt. 27. 48, saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.
 Mc. 15. 36. 36 Includebant autem ei et milites accedentes $\frac{323}{2}$
 Ioh. 19. 29. 37 et acetum offerentes illi, ¹ dicentes: Si tu es
 Ps. 68. 22 (69. 21). 38 rex Iudaeorum, saluum te fac. Erat autem $\frac{324}{1}$
 Mt. 27. 37. et superscriptio inscripta super illum litteris
 Mc. 15. 26. Graecis, et Latinis, et Hebraicis: HIC EST REX
 Ioh. 19. 19. IUDAEORUM.
 39 Unus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es $\frac{325}{2}$
 40 Christus, saluum fac te met ipsum et nos. Respondens autem alter increpabat illum, dicens: $\frac{326}{10}$
 Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic uero nihil mali gessit.
 41 Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei
 42 cum ueneris in regnum tuum. Et dixit illi
 43 Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso.
 Mt. 27. 45. 44 Erat autem fere hora sexta, et tenebrae $\frac{327}{2}$
 Mc. 15. 33. factae sunt in uniuersa terra usque in horam
 Ioh. 19. 14. nonam. ¹ Et obscuratus est sol. Et uelum $\frac{328}{329/}$
 Mt. 27. 51. 45 templi scissum est medium. Et clamans uoce
 Mc. 15. 38. 46 magna Iesus ait: Pater, in manus tuas commendando spiritum meum. Et haec dicens, ex- $\frac{330}{2}$
 Mt. 27. 54. 47 spirauit. Uidens autem centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens: Uere $\frac{331}{10}$
 Mc. 15. 39. 48 hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, et uidebant quae fiebant, percutientes pectora
 Ps. 87. 9. 19 49 sua reuertebantur. Stabant autem omnes noti
 (88. 8, 18), 37. eius a longe, et mulieres quae secutae erant
 Mt. 27. 55. eum a Galilaea, haec uidentes.
 Mc. 15. 40, 41.
 Lc. 8. 2.

³⁶ illi: ei SC ³⁷ + et *ad init.* SC ³⁸ scripta SC illum: eum SC ⁴⁰ illum: eum SC quod: qui S ^{40, 41} es. Et nos C ⁴⁴ uniuersam terram SC ⁴⁹ > eum erant SC

³³²
¹ Et ecce uir nomine Ioseph, qui erat decu- 50 50 56
rio, uir bonus et iustus: hic non consenserat 51 Mt. 27. 57-61,
consilio et actibus eorum: ab Arimathia ciui- Mc. 15. 42-47.
tate Iudaeae, qui expectabat et ipse regnum Ioh. 19. 38-42.
Dei: hic accessit ad Pilatum, et petiit cor- 52
pus Iesu. Et depositum inuoluit sindone, et 53
posuit eum in monumento exciso, in quo non-
dum quisquam positus fuerat. Et dies erat 54
Parasceues, et sabbatum inlucescebat. Subse- 55
cutae autem mulieres, quae cum ipso uenerant
de Galilaea, uiderunt monumentum, et quem-
admodum positum erat corpus eius. Et re- 56
uertentes parauerunt aromata et ungenta: et
sabbato quidem siluerunt secundum manda-
tum.

³³⁶
¹ Una autem sabbati ualde diluculo uenerunt 24 1-10
ad monumentum, portantes quae parauerant Mt. 28. 1-8,
aromata: et inuenerunt lapidem reuolutum a Mc. 16. 1-8.
monumento. Et ingressae non inuenerunt cor- 2
pus Domini Iesu. Et factum est, dum mente 3
consternatae essent de isto, ecce duo uiri ste- 4
terunt secus illas in ueste fulgenti. Cum time- 5
rent autem, et declinarent uultum in terram,
dixerunt ad illas: Quid quaeritis uiuentem
cum mortuis? non est hic, sed surrexit: re- 6
cordamini qualiter locutus est uobis, cum ad-
huc in Galilaea esset, ¹ dicens: Quia oportet 7
Filium hominis tradi in manus hominum pec- 26, 44, 9. 22,
catorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. 18. 33.
Et recordatae sunt uerborum eius. Et re- Mt. 17. 22, 23,
gressae a monumento nuntiauerunt haec om- 20. 19.
nia illis undecim et ceteris omnibus. Erat 8
autem Maria Magdalene, et Iohanna, et Maria 9
Iacobi, et ceterae quae cum eis erant, quae 10 8. 2, 3.
Mt. 27. 56,
Mc. 15. 40, 41.

51 Arimathaea ℥

55 ipso: co ℥

24. 10 Ioanna ℥

- 11 dicebant ad apostolos haec. Et uisa sunt ante
illos sicut deliramentum uerba ista : et non
Ioh. 20. 3-10. 12 credebant illis. Petrus autem surgens cucur-
rit ad monumentum : et procumbens uidit
lintheamina posita, et abiit secum mirans quod
factum fuerat.
- Mc. 16. 12, 13. 13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castel-
lum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta
14 ab Hierusalem, nomine Emmaus. Et ipsi lo-
quebantur ad inuicem de his omnibus quae
15 acciderant. Et factum est, dum fabularentur
et secum quaererent, et ipse Iesus adpropin-
16 quans ibat cum illis : oculi autem eorum tene-
17 bantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos :
Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inui-
18 cem ambulantes, et estis tristes? Et respon-
dens unus, cui nomen Cleopas, dixit ei : Tu
solus peregrinus es in Hierusalem, et non co-
gnouisti quae facta sunt in illa his diebus?
- Act. 2. 22. 19 Quibus ille dixit : Quae? Et dixerunt : De
Iesu Nazareno, qui fuit uir propheta potens in
opere et sermone coram Deo et omni populo.
20 Et quomodo eum tradiderunt summi sacer-
dotes et principes nostri in damnationem
1. 68. 21 mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem spe-
rabamus quia ipse esset redempturus Israhel :
et nunc super haec omnia, tertia dies hodie
22 quod haec facta sunt. Sed et mulieres quae-
dam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem
23 fuerunt ad monumentum : et non inuento
corpore eius, uenerunt dicentes se etiam uisio-
nem angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere.
- Ioh. 20. 3. 24 Et abierunt quidam ex nostris ad monumen-

11 crediderunt SC 12 lintheamina + sola SC 16 eorum :
illorum SC 18 Cleophas SC 21 dies + est SC

tum: et ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt:
 ipsum uero non uiderunt. Et ipse dixit ad ²⁵
 eos: O stulti et tardi corde ad credendum in
 omnibus, quae locuti sunt prophetae! Nonne ²⁶
 haec oportuit pati Christum, et ita intrare in
 gloriam suam? Et incipiens a Mose et omni- ²⁷ Dt. 18. 15.
 bus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Es. 7. 9. 53. *al.*
 scripturis, quae de ipso erant. Et adpropin- ²⁸
 quauerunt castello quo ibant: et ipse finxit
 longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: ²⁹
 Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, et in-
 clinata est iam dies. Et intrauit cum illis. ³⁰ 22. 19.
 Et factum est, dum recumberet cum illis, accepit Mt. 14. 19.
 panem et benedixit, ac fregit et porrigebat illis.
 Et aperti sunt oculi eorum, et cognouerunt ³¹
 eum: et ipse euanuit ex oculis eorum. Et ³²
 dixerunt ad inuicem: Nonne cor nostrum ar-
 dens erat in nobis dum loqueretur in uia, et
 aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem ³³
 hora regressi sunt in Hierusalem: et inuene-
 runt congregatos undecim, et eos qui cum
 ipsis erant, ³⁴ 1 Cor. 15. 4, 5.
 dicentes: Quod surrexit Domi-
 nus uere, et apparuit Simoni. Et ipsi narra- ³⁵
 bant quae gesta erant in uia: et quomodo co-
 gnouerunt eum in fractione panis.

³⁴⁰
⁹ Dum haec autem loquuntur, Iesus stetit in ³⁶ Mc. 16. 14.
 medio eorum, et dicit eis: Pax uobis: ego Ioh. 20. 19.
 sum, nolite timere. Conturbati uero et con- ³⁷
 teriti, existimabant se spiritum uidere. Et ³⁸
 dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes
 ascendunt in corda uestra? Uidete manus ³⁹
 meas et pedes, quia ipse ego sum: palpate et

²⁴ uiderunt: inuenerunt SC ²⁸ ipse + se SC ³⁰ illis:
 eis SC ³³ ipsis: illis SC ³⁶ > autem haec SC > stetit
 Iesus SC ³⁹ > ego ipse SC

uidete quia spiritus carnem et ossa non habet,

Ioh. 20. 20. 40 sicut me uidetis habere. Et cum hoc dixisset,
41 ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem 341
9

illis non credentibus, et mirantibus prae gau-

dio, dixit: Habetis hic aliquid, quod mandu-

42 cetur? At illi optulerunt ei partem piscis assi,

Act. 10. 41. 43 et fauum mellis. Et cum manducasset coram

eis, sumens reliquias dedit eis.

Pss. 2. 7, 27. 44 Et dixit ad eos: Haec sunt uerba quae lo- 342
10
cutus sum ad uos cum adhuc essem uobiscum:
71 (72), 109 quoniam necesse est impleri omnia quae scri-

(110).
Act. 26. 22, 23.

pta sunt in lege Mosi, et prophetis, et psalmis

45 de me. Tunc aperuit illis sensum ut intellege-

46 rent scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic

scriptum est, et sic oportebat Christum pati

47 et resurgere a mortuis die tertia: et praedicari

in nomine eius paenitentiam et remissionem

peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab

Act. 1. 8, 22. 48 Hierosolyma. Uos autem estis testes horum.

Act. 1. 4. 49 Et ego mitto promissum Patris mei in uos:

uos autem sedete in ciuitate, quoad usque in-

duamini uirtutem ex alto.

Mc. 16. 19. 50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: et
Act. 1. 4-14. 51 eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum

est dum benediceret illis, recessit ab eis, et fere-

52 batur in caelum. Et ipsi adorantes regressi

53 sunt in Hierusalem cum gaudio magno: et

erant semper in templo, laudantes et benedi-

centes Deum. Amen.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM

46 > tertia die SC 48 > testes estis SC 49 mittam S
virtute SC om. subscr. SC

EUANGELIUM SECUNDUM
IOHANNEM

¹ In principio erat uerbum, et uerbum erat ¹
³ apud Deum, et Deus erat uerbum. Hoc erat ²
 in principio apud Deum. Omnia per ipsum ³
 facta sunt : et sine ipso factum est nihil : quod
 factum est ¹ in ipso uita erat : et uita erat lux ⁴
 hominum : et lux in tenebris lucet, et tene- ⁵
² brae eam non comprehenderunt. Fuit homo ⁶
³ missus a Deo, cui nomen erat Iohannes. Hic ⁷
 uenit in testimonium, ut testimonium perhibe-
 ret de lumine, ut omnes crederent per illum.
 Non erat ille lux, sed ut testimonium perhibe- ⁸
³ ret de lumine. Erat lux uera, quae inlumi- ⁹
³ nat omnem hominem uenientem in mundum.
 In mundo erat, et mundus per ipsum factus est : ¹⁰
⁴ et munduseum non cognouit. Inpropria uenit, ¹¹
¹⁰ et sui eum non receperunt. Quotquot autem ¹²
 receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei
 fieri, his qui credunt in nomine eius : qui non ¹³ ^{Iac. 1. 18.}
 ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, ne-
 que ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt.
⁵ Et uerbum caro factum est, et habitauit in no- ¹⁴
³ bis : et uidimus gloriam eius, gloriam quasi ¹⁴ ^{Es. 7. 14.}
 unigeniti a patre, plenum gratiae et ueritatis. ^{Gal. 4. 4.}
⁶ Iohannes testimonium perhibet de ipso, et cla- ¹⁵ ^{Lc. 9. 32.}
¹ mat dicens : Hic erat, quem dixi uobis : Qui
 post me uenturus est, ante me factus est : quia
⁷ prior me erat. Et de plenitudine eius nos ¹⁶ ^{Eph. 1. 23,}
¹⁰ ^{3. 19, 4. 13.}

Inscr. SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIUM SECVN-
 DVM IOANNEM **SC** 1. ^{3, 4} *disting.* nihil : quod factum est in
 ipso uita etc. **S** ; nihil, quod factum est, in ipso uita etc. **C** ; *dis-*
inctionem nostram et Sixtinam approbant codices paene omn. (exc. Z
al. pauc.) ⁹ in + hunc **SC** ¹⁵ *om. uobis* **SC**

- Col. 1. 19, 2. 9. 17 omnes accepimus, et gratiam pro gratia : quia
 Mt. 25. 29. lex per Mosen data est : gratia et ueritas per
 Ex. 20. 1. 18 Iesum Christum facta est. Deum nemo uidit $\frac{8}{3}$
 Ex. 33. 20. umquam : unigenitus Filius, qui est in sinu
 Dt. 4. 12. Patris, ipse enarrauit.
 Mt. 11. 27.
 Lc. 3. 15, 16. 19 Et hoc est testimonium Iohannis, quando $\frac{9}{10}$
 miserunt Iudaei ab Hierosolymis sacerdotes
 et leuitas ad eum, ut interrogarent eum : Tu
 20 quis es ? Et confessus est et non negauit : et
 confessus est : Quia non sum ego Christus.
 Dt. 18. 15. 21 Et interrogauerunt eum : Quid ergo ? Helias
 Mal. 4. 5. es tu ? Et dicit : Non sum. Propheta es tu ?
 Mt. 11. 14, 16. 14. 22 Et respondit : Non. ¹ Dixerunt ergo ei : Quis
 es ? ut responsum demus his qui miserunt
 Es. 40. 3. 23 nos : quid dicis de te ipso ? ¹ Ait : Ego uox cla- $\frac{10}{1}$
 Mt. 3. 3. mantis in deserto : Dirigite uiam Domini, sicut
 Mc. 1. 3. 24 dixit Esaias propheta. Et qui missi fuerant, $\frac{11}{10}$
 Lc. 3. 4. 25 erant ex Phariseis. Et interrogauerunt eum,
 et dixerunt ei : Quid ergo baptizas, si tu non es
 Mt. 3. 11, 26 Christus, neque Helias, neque Propheta ? $\frac{12}{1}$
 Mc. 1. 7, 8, Respondit eis Iohannes, dicens : Ego baptizo in
 Lc. 3. 16. aqua : medius autem uestrum stetit, quem uos
 Act. 1. 5, 27 non scitis. Ipse est qui post me uenturus est,
 13. 25. qui ante me factus est : cuius ego non sum
 dignus ut soluam eius corrigiam calciamenti.
 28 Haec in Bethania facta sunt trans Iordanem, $\frac{13}{10}$
 ubi erat Iohannes baptizans.
 Ex. 12. 3. 29 Altera die uidet Iohannes Iesum uenientem
 Es. 53. 7. ad se, et ait : Ecce agnus Dei qui tollit pecca-
 Hier. 11. 19. 30 tum mundi. Hic est de quo dixi : Post me uenit $\frac{14}{1}$
 Apoc. 5. 6-14. uir, qui ante me factus est : quia prior me erat.
 31 Et ego nesciebam eum : sed ut manifestetur
 Israhel, propterea ueni ego in aqua baptizans.
 21 dixit SC 26 non scitis : nescitis SC 28 Iordanem SC
 29 uidit SC Dei + ecce SC peccata S 31 Israhel C(D)
 VZ : in Isr. AGHM SC

¹⁵ Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens : ³² Quia uidi Spiritum descendantem quasi columbam de caelo, et mansit super eum. Et ego ³³ nesciebam eum : sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit : Super quem uideris Spiritum descendantem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego ³⁴ uidi et testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.

Mt. 3. 16.
Mc. 1. 10.
Lc. 3. 22.
Mt. 3. 11,
Mc. 1. 8,
Lc. 3. 16.

¹⁶ Altera die iterum stabat Iohannes, et ex discipulis eius duo. Et respiciens Iesum ambulantem, dicit : Ecce agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Iesum. Conuersus autem Iesus, et uidens eos sequentes se, dicit eis : Quid quaeritis ? Qui dixerunt ei : Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magister) ubi habitas ? Dicit eis : Uenite et uidete. Uenerunt, et uiderunt ubi maneret : et apud eum manserunt die illo : hora autem erat quasi decima. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus qui audierant ab Iohanne, et secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei : Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit : Tu es Simon filius Iohanna : tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

⁴⁰⁻⁴²
Mt. 4. 18-22,
Mc. 1. 16-20.
Lc. 5. 2-11.
Ioh. 4. 25.
Dan. 9. 25, 26.
Ps. 2. 2.
Ioh. 21. 15-17.
Mt. 16. 18.

¹⁸ In crastinum uoluit exire in Galilaeam, et inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus : Sequere me. Erat autem Philippus a Bethsaida, ciuitate Andreae et Petri. Inuenit Philippus Nathanael, et dicit ei : Quem scripsit Moses in lege, et prophetae, inuenimus Iesum filium Ioseph, a

Dt. 18. 18.
Es. 7. 14,
II. 1, 53. 2.
Hier. 23. 5.
Lc. 24. 27.

7. 41, 52. 46 Nazareth. Et dixit ei Nathanahel: A Nazareth
potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus:
Ps. 31 (2). 2, 47 Ueni et uide. Uidit Iesus Nathanahel uenien-
72 (3). 1. tem ad se, et dicit de eo: Ecce uere Israhe-
48 lita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanahel:
Unde me nosti? Respondit Iesus, et dixit ei:
Prius quam te Philippus uocaret, cum esses
6. 69, 9. 38, 49 sub ficu, uidi te. Respondit ei Nathanahel, et
11. 27, 20. 28. ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.
50 Respondit Iesus, et dixit ei: Quia dixi tibi:
Gen. 28. 12. 51 Uidi te sub ficu, credis? maius his uidebis. Et
dicit ei: Amen, amen dico uobis, uidebitis
caelum apertum, et angelos Dei ascendentes
et descendentes supra Filium hominis.
- 2 Et die tertio nuptiae factae sunt in Cana
2 Galilaeae: et erat mater Iesu ibi. Uocatus
est autem et Iesus et discipuli eius ad nuptias.
3 Et deficiente uino, dicit mater Iesu ad eum:
19. 26. 4 Unum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid
Mt. 8. 29. mihi et tibi est, mulier? nondum uenit hora
Mc. 1. 24, 5. 7. mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque
Lc. 4. 34, 8. 28. 5 dixerit uobis, facite. Erant autem ibi lapideae
Ioh. 7. 30, 8. 20. 6 hydriae sex positae, secundum purificationem
13. 1. Iudaeorum, capientes singulae metretas binas
Mc. 7. 3, 4. 7 uel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias
aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum.
8 Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, et ferte ar-
9 chitriclino: et tulerunt. Ut autem gustauit
architriclinus aquam uinum factam, et non
sciebat unde esset: ministri autem sciebant, qui
hauserant aquam: uocat sponsum architricli-
10 nus, ¹ et dicit ei: Omnis homo primum bonum
uinum ponit: et cum inebriati fuerint, tunc id
quod deterius est: tu seruasti bonum uinum

50 credis: maius SC

2. 1 tertia SC

10 tu + autem SC

usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Ie- 11 4. 54.
sus in Cana Galilaeae : et manifestavit gloriam 1. 14.
suam, et crediderunt in eum discipuli eius. 4. 39, 9. 38,
20. 8, 29.

19 Post hoc descendit Capharnaum, ipse et 12 Mt. 4. 13.
7 mater eius, et fratres eius et discipuli eius : et
ibi manserunt non multis diebus.

1/ Et prope erat Pascha Iudaeorum, et ascen- 13 6. 4, 11. 55.
1 dit Hierosolyma Iesus. Et inuenit in templo 14 14-17
uendentes boues et oues et columbas, et Mt. 21. 12, 13,
nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi 15 Mc. 11. 15-17,
Lc. 19. 45, 46.

flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo,
oues quoque et boues : et nummulariorum effu-
dit aes, et mensas subuertit : et his qui colum- 16
bas uendebant, dixit : Auferte ista hinc : nolite
facere domum Patris mei domum negotia-
tionis. Recordati uero sunt discipuli eius quia 17 Ps. 68. 10
scriptum est : Zelus domus tuae comedit me. (69. 9)

23 Responderunt ergo Iudaei, et dixerunt ei : 18 Mt. 12. 38,
4 Quod signum ostendis nobis quia haec facis? 16. 1, 21. 23.

24 Respondit Iesus, et dixit eis : Soluite templum 19
10 hoc, et in tribus diebus excitabo illud. Dixe- 20
runt ergo Iudaei : Quadraginta et sex annis
aedificatum est templum hoc, et tu tribus die-
bus excitabis illud? Ille autem dicebat de 21
templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a 22 12. 16, 20. 9.
mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc
dicebat : et crediderunt scripturae, et sermoni
quem dixit Iesus.

Cum autem esset Hierosolymis in Pascha in 23
die festo, multi crediderunt in nomine eius,
uidentes signa eius quae faciebat. Ipse autem 24
Iesus non credebat semet ipsum eis, eo quod
ipse nosset omnes, et quia opus ei non erat ut 25

¹² hoc : haec S ¹³ prope erat : properabat A al. > Iesus
Ieros. SC ¹⁶ hinc + et SC ¹⁷ > sunt vero SC ²⁰ tu + in SC

quis testimonium perhiberet de homine : ipse enim sciebat quid esset in homine.

7. 50, 19. 39. **3** Erat autem homo ex Phariseis, Nicodemus
 Act. 2. 22. 2 nomine, princeps Iudaeorum. Hic uenit ad
 eum nocte, et dixit ei : Rabbi, scimus quia a
 Deo uenisti magister : nemo enim potest haec
 signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus
 Mt. 18. 3. 3 cum eo. Respondit Iesus, et dixit ei : Amen,
 1 Pet. 1. 23. amen dico tibi : Nisi quis natus fuerit denuo,
 Iac. 1. 17. 4 non potest uidere regnum Dei. Dicit ad eum
 Nicodemus : Quomodo potest homo nasci,
 Ez. 36. 25-27. 5 matris suae iterato introire, et nasci ? Respon-
 Act. 2. 38. dit Iesus : Amen, amen dico tibi : Nisi quis
 Eph. 5. 2, renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non potest
 Tit. 3. 5. 6 introire in regnum Dei. Quod natum est ex
 Ioh. 1. 13. 7 carne, caro est : et quod natum est ex Spiritu,
 1 Cor. 15. 50. 7 spiritus est. Non mireris quia dixi tibi : oportet
 Eccl. 11. 5. 8 uos nasci denuo. Spiritus ubi uult spirat : et
 uocem eius audis, sed non scis unde ueniat, et
 quo uadat : sic est omnis qui natus est ex
 9 Spiritu. Respondit Nicodemus, et dixit ei :
 10 Quomodo possunt haec fieri ? Respondit Iesus,
 et dixit ei : Tu es magister in Israhel, et haec
 Lc. 22. 32. 11 ignoras ? Amen, amen dico tibi, quia quod
 67. 11 scimus loquimur, et quod uidimus testamur :
 12 et testimonium nostrum non accipitis. Si ter-
 rena dixi uobis, et non creditis : quomodo, si
 Prou. 30. 4. 13 dixero uobis caelestia, credetis ? Et nemo as-
 Ioh. 6. 62. cendit in caelum, nisi qui descendit de caelo,
 Eph. 4. 9. 14 Filius hominis qui est in caelo. Et sicut

3. 2 eum : Iesum **SC** 3 renatus **SC** 4 > sit senex **SC**
 renasci **SC** 5 Spiritu + sancto **SC** 6 caro est + quia de
 carne natum est **Z* al.** spiritus est + quia deus spiritus est et ex
 deo natus est (**H^c**) **Z* al.** 8 non scis : nescis **SC** et sec. :
 aut **SC** 10 om. in **A^cFM**

Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis: ut omnis qui 15 credit in ipso, non pereat, sed habeat uitam aeternam.

Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium 16 Rom. 5. 8, suum unigenitum daret: ut omnis qui credit 8. 32. in eum, non pereat, sed habeat uitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in 17 1 Ioh. 4. 9, 10. mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non 18 5. 22, 12. 47. iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credidit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc est autem iudicium: quia lux 19 8. 12, 9. 39. uenit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui mala agit, odit 20 Eph. 5. 13. lucem, et non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius: qui autem facit ueritatem, 21 uenit ad lucem, ut manifestentur eius opera, quia in Deo sunt facta.

Post haec uenit Iesus et discipuli eius in 22 4. 1, 2, 5. 1. Iudaeam terram: et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. Erat autem et Iohannes 23 baptizans in Aenon, iuxta Salim, quia aquae multae erant illic: et adueniebant, et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat in car- 24 5. 35. cerem Iohannes. Facta est ergo quaestio ex 25 Mt. 4. 12, 14. 3. discipulis Iohannis cum Iudaeis de purificatione. Et uenerunt ad Iohannem, et dixe- 26 Ioh. 1. 29-36. runt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes ueniunt ad eum. Respondit 27 1 Cor. 4. 7.

15 ipso: ipsum SC 16 > Deus dilexit SC 18 credidit: credit SC 20 male agit SC 21 > opera eius SC 22 > terram Iudaeam SC 23 Aenon SC 24 > Ioannes in carcerem SC 25 ergo: autem SC 26 Iordanem SC

- Iohannes, et dixit: Non potest homo accipere quicquam, nisi ei fuerit datum de caelo.
1. 20, 23, 27. 28 Ipsi uos mihi testimonium perhibetis, quod
Mc. 1. 2.
Act. 19. 4.
Mt. 9. 15, 29 missus sum ante illum. Qui habet sponsam,
Mc. 2. 19,
Lc. 5. 34. sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat,
et audit eum, gaudio gaudet propter uocem
sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum
30 est. Illum oportet crescere, me autem minui.
8. 23. 31 Qui de sursum uenit, supra omnes est. Qui
1 Cor. 15. 47. est de terra, de terra est, et de terra loquitur.
- 32 Qui de caelo uenit, supra omnes est. ¹ Et quod
uidit et audiuit, hoc testatur: et testimonium
33 eius nemo accipit. Qui accipit eius testimo-
7. 38, 39. 34 nium, signauit quia Deus uerax est. Quem
enim misit Deus, uerba Dei loquitur: non enim
5. 20, 17. 2. 35 ad mensuram dat Deus spiritum. Pater dili- 30/
Mt. 11. 27, 36 git Filium, et omnia dedit in manu eius. Qui 31/
28. 18. credit in Filium, habet uitam aeternam: qui
1 Ioh. 5. 12. autem incredulus est Filio, non uidebit uitam,
Ioh. 11. 25, 26. sed ira Dei manet super eum.
8. 24.
3. 22, 26. 4 Ut ergo cognouit Iesus quia audierunt Phari-
saei quia Iesus plures discipulos facit et bapti-
2 zat, quam Iohannes: quamquam Iesus non
3 baptizaret, sed discipuli eius: reliquit Iu- 32/
Lc. 9. 52. 4 daeam, et abiit iterum in Galilaeam. Oportebat 33/
Gen. 33. 19. 5 autem eum transire per Samariam. Uenit ergo
Ios. 24. 32. in ciuitatem Samariae quae dicitur Sichar: iux-
ta praedium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo.
- 6 ¹ Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatiga-
tus ex itinere, sedebat sic super fontem. Hora

27 > fuerit ei SC 28 > Non sum ego SC 31 super
bis SC 33 qui + autem S accepit SC 4. 1 quia
sec. : quod SC 4 per + mediam S 5 Sichar VSC: Sychar
codd. plur. 6 supra SC hora + autem S

erat quasi sexta. Uenit mulier de Samaria 7
 haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bi-
 bere. Discipuli enim eius abierant in ciuita- 8
 tem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier 9
 illa Samaritana: Quomodo tu Iudaeus cum
 sis, bibere a me poscis, quae sum mulier Sa-
 maritana? non enim coutuntur Iudaei Samari-
 tanis. Respondit Iesus et dixit ei: Si scires 10
 donum Dei, et quis est qui dicit tibi: Da mihi
 bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset
 tibi aquam uiuam. Dicit ei mulier: Domine, 11
 neque in quo haurias habes, et puteus altus
 est: unde ergo habes aquam uiuam? Num- 12
 quid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit
 nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii eius,
 et pecora eius? Respondit Iesus, et dixit ei: 13
 Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum:
 qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei,
 non sitiet in aeternum: sed aqua, quam ego 14
 dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in uitam
 aeternam. Dicit ad eum mulier: Domine, 15
 da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque
 ueniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Uade, 16
 uoca uirum tuum, et ueni huc. Respondit 17
 mulier et dixit: Non habeo uirum. Dicit ei
 Iesus: Bene dixisti, quia non habeo uirum:
 quinque enim uiros habuisti, et nunc quem 18
 habes, non est tuus uir: hoc uere dixisti. Di- 19
 cit ei mulier: Domine, uideo quia propheta
 es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerunt, 20
 et uos dicitis, quia in Hierosolymis est locus
 ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, 21
 crede mihi, quia uenit hora, quando neque in
 monte hoc, neque in Hierosolymis, adorabitis

Lc. 9. 53.
 Ecclus. 50.
 27, 28.

7. 38, 39.
 Es. 12. 3.

8. 53.

6. 35, 49, 58.
 Es. 55. 2.

6. 14, 9. 17.

Dt. 12. 5,
 27, 12.

Act. 6. 14.

¹⁸ nunc: hunc G^S

²⁰ in sec. om. SC

- 4Reg.(2Reg.) 22 Patrem. Uos adoratis quod nescitis : nos ado-
 17. 28-34. ramus quod scimus, quia salus ex Iudaeis est.
 Es. 2. 3.
 5. 25, 16. 32. 23 Sed uenit hora et nunc est, quando ueri ado-
 Eph. 2. 18. ratores adorabunt Patrem in spiritu et ueritate.
 Nam et Pater tales quaerit, qui adorent eum.
 2 Cor. 3. 17. 24 Spiritus est Deus : et eos, qui adorant eum,
 Ioh. 1. 41. 25 in spiritu et ueritate oportet adorare. Dicit ei
 Dt. 18. 18. mulier : Scio quia Messias uenit, qui dicitur
 Christus : cum ergo uenerit, ille nobis adnun-
 8. 58, 9. 35-37. 26 tiabit omnia. Dicit ei Iesus : Ego sum, qui
 Mt. 26. 64. loquor tecum.
 Mc. 8. 29. 27 Et continuo uenerunt discipuli eius : et mi-
 rabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo
 tamen dixit : Quid quaeris, aut quid loqueris
 28 cum ea ? Reliquit ergo hydriam suam mulier,
 et abiit in ciuitatem, et dicit illis hominibus :
 29 Uenite, uidete hominem, qui dixit mihi omnia
 quaecumque feci : numquid ipse est Christus ?
 30 Exierunt de ciuitate, et ueniebant ad eum. In-
 31 terea rogabant eum discipuli, dicentes : Rabbi,
 32 manduca. Ille autem dixit eis : Ego cibum
 33 habeo manducare, quem uos non scitis. Dice-
 bant ergo discipuli ad inuicem : Numquid ali-
 17. 4. 34 quis attulit ei manducare ? Dicit eis Iesus :
 Mt. 4. 4. Meus cibus est ut faciam uoluntatem eius qui
 Lc. 4. 4. misit me : ut perficiam opus eius. Nonne uos
 Mt. 9. 27. 35 dicitis, quod adhuc quattuor menses sunt, et
 Lc. 10. 2. messis uenit ? Ecce dico uobis : Leuate ocu-
 Mc. 4. 29. los uestros et uidete regiones, quia albae sunt
 36 iam ad messem. Et qui metit, mercedem ac-
 cipit, et congregat fructum in uitam aeternam :
 ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit.
 Mic. 6. 15. 37 In hoc enim est uerbum uerum : quia alius est

25 *disting.* uenerit ille, nobis **SC** 29 uenite + et **SC** 30 exie-
 runt + ergo **SC** 32 dicit **SC** non scitis : nescitis **SC**

qui seminat, et alius est qui metit. Ego misi 38
uos metere quod uos non laborastis: alii labo-
rauerunt, et uos in laborem eorum introistis.

Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in 39
eum Samaritanorum, propter uerbum mulieris
testimonium perhibentis: Quia dixit mihi om-
nia quaecumque feci. Cum uenissent ergo ad 40
illum Samaritani, rogauerunt eum ut ibi mane-
ret: et mansit ibi duos dies. Et multo plures 41
crediderunt propter sermonem eius: et mulieri 42 1 Ioh. 4. 14.
dicebant: Quia iam non propter tuam loquel-
lam credimus: ipsi enim audiuius, et scimus
quia hic est uere Saluator mundi.

4/7 Post duos autem dies exiit inde, et abiit in 43 Mt. 4. 12,
5/1 Galilaeam. Ipse enim Iesus testimonium per- 44 Mc. 1. 14.
hibuit quia propheta in sua patria honorem non Mt. 13. 57,
36/10 habet. Cum ergo uenisset in Galilaeam, ex- Mc. 6. 4,
ceperunt eum Galilaei, cum omnia uidissent Lc. 4. 24.
45 Ioh. 2. 23.
quae fecerat Hierosolymis in die festo: et ipsi
enim uenerant in diem festum.

Uenit ergo iterum in Cana Galilaeae, ubi 46 2. 1.
37/3 fecit aquam uinum. Et erat quidam regulus, Mt. 8. 5-13,
cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic 47 Lc. 7. 2-10.
cum audisset quia Iesus adueniret a Iudaea in
Galilaeam, abiit ad eum et rogabat eum ut
descenderet, et sanaret filium eius: incipiebat
enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi 48 2. 18, 6. 30.
signa et prodigia uideritis, non creditis. Dicit 49
ad eum regulus: Domine, descende prius
quam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: 50
Uade, filius tuus uiuit. Credidit homo ser-
moni, quem dixit ei Iesus, et ibat. Iam autem 51
eo descendente, serui occurrerunt ei, et nuntia-

38 labores SC 1 crediderunt + in eum SC 42 loquelam
SC 45 in tert.: ad SC

- 5¹ uerunt dicentes, quia filius eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit: et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quod illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus uiuit: et credidit ipse, et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum uenisset a Iudaea in Galilaeam.
6. 4. 5 Post haec erat dies festus Iudaeorum, et ascendit Iesus Hierosolymis.
- 2 Est autem Hierosolymis super probatica, piscina, quae cognominatur Hebraice Bethesda, quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, caecorum, claudorum, aridorum, expectantium aquae motum.
- 5 Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum uidisset Iesus iacentem, et cognouisset quia multum iam tempus habet, dicit ei: Uis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam; dum uenio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabattum tuum, et ambula. Et statim

38
x

Mt. 9. 6,
Mc. 2. 11,
Lc. 5. 24.

5³ quod: quia SC 5. ¹ Ierosolymam SC ² om. super SC
disting. Probatica piscina, quae SC ⁴ *omissimus uersum cum*
 DZ*: + angelus autem Domini secundum tempus descendebat in piscinam et mouebat aquam: qui ergo primus descendisset post motum aquae sanus fiebat a quocumque languore tenebatur AFH*
etc.; + angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquae, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate SC *fere cum* CGH^cVZ^c *etc.*; + angelus autem secundum tempus descendebat et lauabatur in natatoria et mouebatur aqua: et quisque descendisset in natatoria post motionem aquae sanus fiebat a quacumque tenebatur infirmitate M *al.* ⁶ > iam multum SC haberet SC

sanus factus est homo : et sustulit grabattum suum, et ambulabat.

Erat autem sabbatum in illo die. ¹ Dicebant ¹⁰ 7. 23, 9. 14.
ergo Iudaei illi qui sanatus fuerat : Sabbatum ² Esdr. 13. 19.
est, non licet tibi tollere grabattum tuum. Re- ¹¹ Hier. 17. 21,
spondit eis : Qui me fecit sanum, ille mihi dixit : 22.
Tolle grabattum tuum, et ambula. Interro- ¹²
gauerunt ergo eum : Quis est ille homo, qui
dixit tibi, Tolle grabattum tuum, et ambula ?
Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat ¹³
quis esset : Iesus enim declinavit, turba con-
stituta in loco. Postea inuenit eum Iesus in ¹⁴ 8. 11.
templo, et dixit illi : Ecce sanus factus es : iam
noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.
Abiit ille homo, et nuntiauit Iudaeis quia Iesus ¹⁵
esset, qui fecit eum sanum. Propterea perse- ¹⁶ 9. 16.
quebantur Iudaei Iesum, quia haec faciebat in
sabbato. Iesus autem respondit eis : Pater ¹⁷ 9. 4.
meus usque modo operatur, et ego operor.
Propterea ergo magis quaerebant eum Iudaei ¹⁸
interficere : quia non solum soluebat sabba-
tum, sed et patrem suum dicebat Deum, ae-
qualem se faciens Deo.

Respondit itaque Iesus, et dixit eis : ¹⁹

Amen, amen dico vobis : Non potest Filius
a se facere quicquam, nisi quod uiderit Pa-
trem facientem : quaecumque enim ille fecerit,
haec et Filius similiter facit. Pater enim dili- ²⁰ 3. 35.
git Filium, et omnia demonstrat ei, quae ipse ^{14. 12.}
facit : et maiora his demonstrabit ei opera, ut
uos miremini. Sicut enim Pater suscitavit mor- ²¹
tuos et uiuificat : sic et Filius quos uult uiuifi-

⁹ homo + ille SC > die illo SC ¹¹ > sanum fecit SC
om. tuum S ¹³ turba constituta (cf. Lc. 2. 2) A*GH*, et quia
turba erat constituta D : a turba constituta A^cCFH^cMV SC, et
turbam constitutam Z

8. 26, 9. 39. 22 cat. Neque enim Pater iudicat quemquam :
 Act. 10. 42, 23 sed iudicium omne dedit Filio : ¹ ut omnes
 17. 31. honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.
- Ioh. 15. 23. Qui non honorificat Filium, non honorificat ^{40/1}
 1 Ioh. 2. 23. Patrem qui misit illum. Amen, amen dico ^{41/1}
 Lc. 10. 16. uobis, quia qui uerbum meum audit, et credit
 Ioh. 8. 51. ei qui misit me, habet uitam aeternam : et in
 iudicium non uenit, sed transiit a morte in ui-
- Eph. 2. 1, 5. 25 tam. Amen, amen dico uobis, quia uenit hora
 11. 43. et nunc est, quando mortui audient uocem Filii
 6. 57. 26 Dei : et qui audierint, uiuent. Sicut enim Pa-
 ter habet uitam in semet ipso : sic dedit et
- Mt. 28. 18. 27 Filio uitam habere in semet ipso : et potesta-
 tem dedit ei et iudicium facere, quia Filius
 28 hominis est. Nolite mirari hoc, quia uenit
 hora, in qua omnes qui in monumentis sunt,
 Dan. 12. 2. 29 audient uocem eius, ¹ et procedent : qui bona
 Apoc. 20. 12. 15. fecerunt, in resurrectionem uitae : qui uero
 mala egerunt, in resurrectionem iudicii.
- 19, 8. 28. 30 Non possum ego a me ipso facere quicquam.
 Sicut audio, iudico : et iudicium meum iustum
 est. Quia non quaero uoluntatem meam, sed ^{42/1}
 8. 13-18. 31 uoluntatem eius qui misit me. Si ego testi- ^{43/1}
 1. 19. monium perhibeo de me, testimonium meum
 32 non est uerum. Alius est qui testimonium
 perhibet de me : et scio quia uerum est testi-
 33 monium, quod perhibet de me. Uos misistis
 ad Iohannem : et testimonium perhibuit ueri-
 34 tati. Ego autem non ab homine testimonium
- Mt. 14. 10. 35 accipio : sed haec dico ut uos salui sitis. Ille
 Mc. 6. 27. erat lucerna ardens et lucens : uos autem uo-
 Lc. 9. 9. eratis
 Mt. 21. 26. 36 luistis exultare ad horam in luce eius. Ego
- 22 > omne iudicium SC 24 transiet AFHM S 26 > habere
 vitam SC 27 et sec. om. SC 28 eius : Filii Dei SC
 31 me + ipso SC 32 testimonium sec. + eius S 35 > ad
 horam exultare SC

autem habeo testimonium maius Iohanne: opera enim quae dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipsa opera quae ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater me misit: et qui 37 misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de 4/3 me. Neque uocem eius unquam audistis, ne-
 10 que speciem eius uidistis. Et uerbum eius non 38 habetis in uobis manens: quia quem misit ille, huic uos non creditis. Scrutamini scripturas, 39 quia uos putatis in ipsis uitam aeternam habere: et illae sunt, quae testimonium perhibent de me: et non uultis uenire ad me ut 40 uitam habeatis. Claritatem ab hominibus non 41 accipio: sed cognoui uos, quia dilectionem Dei 42 non habetis in uobis. Ego ueni in nomine 43 Patris mei, et non accipitis me: si alius uenerit in nomine suo, illum accipietis. Quomodo 44 potestis uos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: et gloriam quae a solo est Deo, non quaeritis? Nolite putare quia ego accusatu- 45 rus sim uos apud Patrem: est qui accusat uos, Moses in quo uos speratis. Si enim crederetis 46 Mosi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non cre- 47 ditis, quomodo meis uerbis credetis?

46/1 Post haec abiit Iesus trans mare Galilaeae, 6 quod est Tiberiadis: et sequebatur eum multi- 2 tudo magna, quia uidebant signa, quae faciebat super his qui infirmabantur. Subiit ergo 3 in montem Iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies 4 festus Iudaeorum. Cum subleuasset ergo ocu- 5

10. 25, 38,
14. 11.8. 18.
Mt. 3. 17,
17. 5.Lc. 24. 27, 44.
Act. 17. 11.
2 Tim. 3. 15.
1 Pet. 1. 11.Mt. 24. 5,
Mc. 13. 5, 6,
Lc. 21. 8.
Ioh. 12. 39,
43.12. 41.
Lc. 24. 27.
Dt. 18. 15.
Lc. 16. 31.1-13
Mt. 14. 13-21,
15. 32-38.
Mc. 6. 32-44,
8. 1-10.
Lc. 9. 10-17.

2. 13, 11. 55.

36 > misit me SC 43 accipitis: accepistis S 44 > vos
 potestis SC > Deo est SC 45 disting. accusat vos Moyses, in
 quo C 47 > uerbis meis SC

los Iesus, et uidisset quia multitudo maxima
 uenit ad eum, dicit ad Philippum : Unde eme-
 6 mus panes, ut manducent hi? Hoc autem
 dicebat temptans eum : ipse enim sciebat quid
 7 esset factururus. Respondit ei Philippus : Du-
 centorum denariorum panes non sufficiunt eis,
 8 ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit
 ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Si-
 9 monis Petri : Est puer unus hic, qui habet
 4 Reg. (2 Reg.) 4. 42. quinque panes hordiacios et duos pisces : sed
 10 haec quid sunt inter tantos? Dixit ergo Iesus :
 Facite homines discumbere. Erat autem fae-
 num multum in loco. Discubuerunt ergo uiri,
 11 numero quasi quinque milia. Accepit ergo
 panes Iesus : et cum gratias egisset, distribuit
 discumbentibus : similiter et ex piscibus quan-
 12 tum uolebant. Ut autem impleti sunt, dixit
 discipulis suis : Colligite quae superauerunt
 13 fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, et
 impleuerunt duodecim cophinos fragmento-
 rum, ex quinque panibus hordiaciis quae su-
 Dt. 18. 15. 14 perfuerunt his qui manducauerunt. Illi ergo 50
 homines cum uidissent quod fecerat signum, 10
 dicebant : Quia hic est uere propheta, qui
 uenturus est in mundum.
 12. 12-15. 15 Iesus ergo cum cognouisset quia uenturi
 15 21 essent ut raperent eum, et facerent eum regem, 51
 Mt. 14. 22-33, fugit iterum in montem ipse solus.
 Mc. 6. 45 51.
 16 Ut autem sero factum est, descenderunt 4
 17 discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent
 nauem, uenerunt trans mare in Capharnaum :
 et tenebrae iam factae erant : et non uenerat

5 dixit SC 9 ordeaceos SC 11 > Iesus panes SC
 13 ordeaceis SC ; + et duobus piscibus S manducauerant SC
 14 quod : + Iesus SC

ad eos Iesus. Mare autem, uento magno 18
flante, exsurgebat. Cum remigassent ergo 19
quasi stadia uiginti quinque aut triginta, ui-
dent Iesum ambulans super mare, et proxi-
mum nauis fieri, et timuerunt. Ille autem 20
dicit eis: Ego sum, nolite timere. Uoluerunt 21
ergo accipere eum in nauem: et statim fuit
nauis ad terram in quam ibant.

52 Altera die, turba quae stabat trans mare 22
10 uidit quia nauicula alia non erat ibi nisi una,
et quia non introisset cum discipulis suis
Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abis-
sent: aliae uero superuenerunt naues a Tibe- 23
riade iuxta locum ubi manducauerant panem,
gratias agente Domino. Cum ergo uidisset 24
turba quia Iesus non esset ibi neque disci-
puli eius, ascenderunt nauiculas, et uenerunt
Capharnaum quaerentes Iesum. Et cum in- 25
uenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi,
quando huc uenisti? Respondit eis Iesus, et 26
dixit: Amen, amen dico uobis: Quaeritis me
non quia uidistis signa, sed quia manducastis
ex panibus, et saturati estis. Operamini non 27 Es. 55. 2.
cibum qui perit, sed qui permanet in uitam
aeternam, quem Filius hominis uobis dabit:
hunc enim Pater signauit Deus. Dixerunt 28
ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur
opera Dei? Respondit Iesus, et dixit eis: 29 1 Ioh. 3. 23.
Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem
53 misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu 30 2. 18, 4. 48.
4 facis signum ut uideamus, et credamus tibi? Mt. 12. 38.
54 quid operaris? 1 Patres nostri manna manduca- 31 Mc. 8. 11.
10 Ex. 16. 15, 21.

19 supra SC 21 > nauis fuit SC 22 abijssent SC
23 gratias agente Domino GV: gratias agentes Domino ACFHMZ,
et gratias agentes Deo DS 24 ascenderunt + in SC 27 > dabit
vobis SC 31 > manduc. manna SC

- 2 Esdr. 9. 15. uerunt in deserto, sicut scriptum est: Pa-
 Ps. 77 (78). 32 nem de caelo dedit eis manducare. Dixit
 24, 25. ergo eis Iesus: Amen, amen dico uobis:
 Non Moses dedit uobis panem de caelo, sed
 Pater meus dat uobis panem de caelo uerum.
 33 Panis enim Dei est, qui descendit de caelo, et
 34 dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: 55
 41, 50, 51, 58, 35 Domine, semper da nobis panem hunc. Dixit 1
 7. 37. autem eis Iesus: Ego sum panis uitae: qui
 uenit ad me, non esuriet: et qui credit in me,
 36 non sitiet umquam. Sed dixi uobis quia et 56
 37 uidistis me, et non creditis. Omne quod dat 10
 mihi Pater, ad me ueniet: et eum qui uenit
 4. 34. 38 ad me, non eiciam foras: quia descendi de 57
 caelo, non ut faciam uoluntatem meam, sed 1
 10. 28, 29, 39 uoluntatem eius, qui misit me. Haec est 58
 17. 12. autem uoluntas eius qui misit me Patris: ut 10
 omne quod dedit mihi, non perdam ex eo,
 44, 54, 5. 29. 40 sed resuscitem illum in nouissimo die. Haec
 est enim uoluntas Patris mei, qui misit me:
 ut omnis qui uidet Filium, et credit in eum,
 habeat uitam aeternam, et resuscitabo ego
 eum in nouissimo die.
 41 Murmurabant ergo Iudaei de illo, quia 59
 dixisset: Ego sum panis qui de caelo de- 1
 scendi: et dicebant: Nonne hic est Iesus 59
 filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem et
 matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de
 43 caelo descendi? Respondit ergo Iesus, et 60
 65. 44 dixit eis: Nolite murmurare in inuicem. Nemo 10
 potest uenire ad me, nisi Pater qui misit me,
 traxerit eum: et ego resuscitabo eum in no-

33 Dei: verus S > de caelo descendit SC 35 eis: ei SC*
 umquam: in aeternum S 36 credidistis S 39 illum: illud
 SC 40 enim: autem SC > ego resuscitabo SC 41 panis
 + uiuus SC

uissimo die. Est scriptum in prophetis : Et ⁴⁵ Es. 54. 13.
 erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui au-
⁶¹₃ diuit a Patre et didicit, uenit ad me. Non ⁴⁶ 1. 18.
⁶²₁₀ quia Patrem uidit quisquam : nisi is qui est
 a Deo, hic uidit Patrem. Amen, amen dico ⁴⁷
 uobis : Qui credit in me, habet uitam aeter-
^{53/1}_{4/10} nam. Ego sum panis uitae. Patres uestri ⁴⁸
 manducauerunt in deserto manna, et mortui ⁴⁹
 sunt. Hic est panis de caelo descendens : ⁵⁰
 ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.
⁶⁵₁ Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. ⁵¹
 Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in
 aeternum : et panis quem ego dabo, caro mea
 est pro mundi uita.

⁶⁶₁₀ Litigabant ergo Iudaei ad inuicem, dicentes : ⁵²
 Quomodo potest hic carnem suam nobis dare
 ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus : ⁵³
 Amen, amen dico uobis : Nisi manducaueritis
 carnem Filii hominis, et biberitis eius sangui-
 nem, non habetis uitam in uobis. Qui man- ⁵⁴
 ducat meam carnem, et bibit meum sangui-
 nem, habet uitam aeternam : et ego resusci-
⁶⁷₁ tabo eum in nouissimo die. Caro enim mea ⁵⁵
 uere est cibus : et sanguis meus uere est potus.
⁶⁸₁₀ Qui manducat meam carnem, et bibit meum ⁵⁶ 15. 4. 5.
 sanguinem, in me manet, et ego in illo. Sicut ⁵⁷
 misit me uiuens Pater, et ego uiuo propter
 Patrem : et qui manducat me, et ipse uiuet
 propter me. Hic est panis qui de caelo de- ⁵⁸
 scendit. Non sicut manducauerunt patres
 uestri manna, et mortui sunt. Qui manducat
 hunc panem, uiuet in aeternum. Haec dixit ⁵⁹
 in synagoga, docens in Capharnaum.

⁴⁹ > manna in deserto *SC* ⁵¹ *Inc. u.* ⁵² Si quis *C*, *deinde*
⁵³ litigabant *etc.* ⁵² > nobis carnem suam *SC* ⁵³ habebitis *SC*

- 60 Multi ergo audientes ex discipulis eius,
dixerunt: Durus est hic sermo: quis potest
61 eum audire? Sciens autem Iesus apud semet
ipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius,
62 dixit eis: Hoc uos scandalizat? Si ergo uide-
ritis Filium hominis ascendentem ubi erat
63 prius? Spiritus est qui uiuificat: caro non
prodest quicquam. Uerba quae ego locutus
64 sum, uobis spiritus et uita sunt. Sed sunt
13. 11. quidam ex uobis, qui non credunt. Sciebat
enim ab initio Iesus qui essent credentes, et
44. 65 quis traditurus esset eum. Et dicebat: Pro-
pterea dixi uobis, quia nemo potest uenire ad
me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.
66 Ex hoc multi discipulorum eius abierunt
67 retro, et iam non cum illo ambulabant. Dixit
ergo Iesus ad duodecim: Numquid et uos
68 uultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus:
Domine, ad quem ibimus? uerba uitae aeter-
69 nae habes: et nos credidimus, et cognouimus
70 quia tu es Christus Filius Dei. Respondit
eis Iesus: Nonne ego uos duodecim elegi?
71 et ex uobis unus diabolus est. Dicebat autem
Iudam Simonis Scariotis: hic enim erat tradi-
turus eum, cum esset unus ex duodecim.
7 Post haec ambulabat Iesus in Galilaeam:
non enim uolebat in Iudaeam ambulare, quia
2 quaerebant eum Iudaei interficere. Erat au-
tem in proximo dies festus Iudaeorum, Sce-
3 nopegia. Dixerunt autem ad eum fratres
eius: Transi hinc, et uade in Iudaeam, ut et
discipuli tui uideant opera tua quae facis.

60 sermo + et SC 63 sum vobis, spiritus SC 64 essent + non
VET 69 credimus S 70, 71 elegi: et . . . diabolus est?
Dicebat SC 71 de Iuda S Iscariotis S; Iscariotem C
7. 1 haec + autem SC 2 Scenopegia S

Nemo quippe in occulto aliquid facit, et quae- 4 18. 20.
 rit ipse in palam esse: si haec facis, mani-
 festa te ipsum mundo. Neque enim fratres 5 Mt. 13. 57.
 eius credebant in eum. Dicit ergo eis Iesus: 6 Mc. 3. 21.
 Tempus meum nondum aduenit: tempus au-
 tem uestrum semper est paratum. Non potest 7 15. 18, 23, 24.
 mundus odisse uos: me autem odit: quia
 ego testimonium perhibeo de illo quia opera
 eius mala sunt. Uos ascendite ad diem festum 8
 hunc: ego non ascendo ad diem festum istum:
 quia meum tempus nondum impletum est.
 Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. 9

Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et 10
 ipse ascendit ad diem festum: non manifeste,
 sed quasi in occulto. Iudaei ergo quaere- 11
 bant eum in die festo, et dicebant: Ubi est
 ille? Et murmur multus de eo erat in turba. 12
 Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii
 autem dicebant: Non, sed seducit turbas.
 Nemo tamen palam loquebatur de illo propter 13
 metum Iudaeorum.

Iam autem die festo mediante, ascendit 14
 Iesus in templum, et docebat. Et mirabantur 15 Lc. 4. 22.
 Iudaei, dicentes: Quomodo hic litteras scit,
 cum non didicerit? Respondit eis Iesus, et 16 Ioh. 12. 49.
 dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius
 qui misit me. Si quis uoluerit uoluntatem 17
 eius facere, cognoscet de doctrina, utrum ex
 Deo sit, an ego a me ipso loquar. Qui a 18 5. 41-44, 12.
 semet ipso loquitur, gloriam propriam quaerit: 43.
 qui autem quaerit gloriam eius qui misit illum,
 hic uerax est, et iniustitia in illo non est.

⁴ aliquid: quid *℣*; quidquam *℟* ⁷ quia *sec.*: quòd *℟*
⁸ ego + autem *℟* ascendam *℟* ¹² multum *℣* > erat in
 turba de eo *℟* ¹⁸ illum: eum *℟*

- Act. 7. 53. 19 Nonne Moses dedit uobis legem? et nemo ex uobis facit legem. Quid me quaeritis interficere? Respondit turba, et dixit: Daemonium habes: quis te quaerit interficere?
- Mc. 3. 21. 20
Ioh. 8. 48, 52. 10. 20. 21 Respondit Iesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini. Propterea Moses dedit uobis circumcisionem: non quia ex Mose est, sed ex patribus: et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non soluatur lex Mosi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.
8. 15. 24
Lc. 12. 57. 25 Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: 26 Nonne hic est quem quaerunt interficere? ¹ Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid uere cognouerunt principes quia hic est 6. 42. 27 Christus? Sed hunc scimus unde sit: Christus 28 autem cum uenerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo docens in templo Iesus, et dicens: Et me scitis, et unde sim scitis: et a me ipso non ueni, sed est uerus qui misit me, quem 29 uos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum, 30 et ipse me misit. Quaerebant ergo eum apprehendere: et nemo misit in illum manus, 4. 53. 31 quia nondum uenerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum: et dicebant: Christus cum uenerit, numquid plura signa 32 faciet quam quae hic facit? Audierunt Pharisaei turbam murmurantem de illo haec. Et miserunt principes et Pharisaei ministros ut 12. 35, 14. 19, 16. 16. 33 apprehenderent eum. Dixit ergo Iesus: Ad-
19 vobis legem: et facit legem? SC ²⁵ hierusolimitanis D ²⁸ > Iesus in templo docens SC ²⁹ scio eum + et si dixerō quia nescio eum ero similis uobis mendax, et (sed H^c) scio eum CF (+ et si . . . mendax *ad fin. uers.*) H^cZ; ex 8. 55 ³³ ergo + eis SC

76
377
178
1079
180
10

huc modicum tempus uobiscum sum : et uado

⁸¹₁₀ ad eum qui misit me. Quaeritis me, et non ³⁴ 8. 21, 13. 33.
inuenietis : et ubi sum ego, uos non potestis
uenire. Dixerunt ergo Iudaei ad se ipsos : ³⁵ 8. 22, 12. 20.
Quo hic iturus est, quia non inueniemus eum ?
numquid in dispersionem gentium iturus est,
et docturus gentes ? Quis est hic sermo quem ³⁶
dixit : Quaeritis me, et non inuenietis : et ubi
sum ego, uos non potestis uenire ?

In nouissimo autem die magno festiuitatis, ³⁷ Leu. 23. 36.
stabat Iesus et clamabat, dicens : Si quis sitit, Num. 29. 35.
ueniat ad me et bibat. Qui credit in me, ³⁸ Es. 55. 1.
sicut dixit scriptura, flumina de uentre eius Es. 12. 3,
fluent aquae uiuae. Hoc autem dixit de ³⁹ 58. 11.
Spiritu, quem accepturi erant credentes in
eum : non enim erat Spiritus datus, quia Iesus
nondum fuerat glorificatus. Ex illa ergo turba ⁴⁰ Ioh. 20. 22.
cum audissent hos sermones eius, dicebant : Act. 2. 4, 17.
Hic est uere propheta. Alii dicebant : Hic Ioh. 14. 16,
est Christus. Quidam autem dicebant : Num- 16. 7.
quid a Galilaea Christus uenit ? Nonne scri- ⁴¹ Dt. 18. 15.
ptura dicit, quia ex semine Dauid, et de Ioh. 6. 14,
Bethleem castello ubi erat Dauid, uenit 1. 45.
Christus ? Dissensio itaque facta est in turba ⁴² 52.
propter eum. Quidam autem ex ipsis uole- Mic. 5. 2.
bant adprehendere eum : sed nemo misit super Mt. 2. 1.
illum manus.

⁸⁶₁₀ Uenerunt ergo ministri ad Pontifices et ⁴⁵
Pharisaeos. Et dixerunt eis illi : Quare non
adduxistis eum ? Responderunt ministri : ⁴⁶ Mt. 7. 28, 29.
Numquam sic locutus est homo, sicut hic
homo. Responderunt ergo eis Pharisei : ⁴⁷

³³ > me misit SC ³⁴ quaeritis CHMVSC > ego sum SC
³⁵ semetipsos SC ³⁶ quaeritis MVSC ³⁸ dicit SC ³⁹ non :
nondum SC fuerat : erat SC ⁴¹ > venit Christus SC
⁴² Bethlehem SC ⁴⁴ illum : eum SC ⁴⁵ eum : illum SC

12. 42. 48 Numquid et uos seducti estis? ¹ Numquid
 aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex
 49 Pharisaeis? sed turba haec quae non nouit
 50 legem, maledicti sunt. Dicit Nicodemus ad
 eos, ille qui uenit ad eum nocte, qui unus
 Act. 23. 3; 51 erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat
 25. 16. hominem, nisi audierit ab ipso prius, et co-
 41. 1. 46. 52 gnouerit quid faciat? Responderunt, et dixe-
 runt ei: Numquid et tu Galilaeus es? Scruta-
 re et uide quia propheta a Galilaea non
 surgit.

53 Et reuersi sunt unusquisque in domum
 8 suam. Iesus autem perrexit in montem Oli-
 2 ueti: et diluculo iterum uenit in templum, et
 omnis populus uenit ad eum, et sedens doce-
 3 bat eos. Adducunt autem scribae et Pha-
 risaei mulierem in adulterio deprehensam:
 4 et statuerunt eam in medio: ¹ et dixerunt ei:
 Magister, haec mulier modo deprehensa est
 Leu. 20. 10. 5 in adulterio. In lege autem Moses mandauit
 Dt. 22. 22-24. nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
 6 Haec autem dicebant temtantes eum, ut pos-
 sent accusare eum. Iesus autem inclinans se
 Dt. 17. 7. 7 deorsum, digito scribebat in terra. Cum autem
 perseuerarent interrogantes eum, crexit se, et
 dixit eis: Qui sine peccato est uestrum, primus
 8 in illam lapidem mittat. Et iterum se in-
 9 clinans, scribebat in terra. Audientes autem
 unus post unum exiebant, incipientes a senio-
 ribus: et remansit solus, et mulier in medio
 10 stans. Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mu-

⁴⁸ > ex principibus aliquis SC ⁵⁰ dixit SC ⁵¹ > prius
 audierit ab ipso SC ⁵² scrutare + Scripturas SC > a Galilaea
 propheta SC 8. ⁶ haec: hoc SC ⁷ autem: ergo SC
⁹ autem + haec S exhibant SC solus + Iesus SC

lier, ubi sunt? nemo te condemnauit? ¹ Quae 11 5. 14.
 dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus:
 Nec ego te condemnabo: uade, et amplius
 iam noli peccare.

Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: 12 1. 5, 9. 5, 12.
 Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non 46.
 ambulabit in tenebris, sed habebit lucem Es. 49. 6.
 uitae. Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de 13
 te ipso testimonium perhibes: testimonium
 tuum non est uerum. Respondit Iesus, et 14 5. 31.
 dixit eis: Etsi ego testimonium perhibeo de
 me ipso, uerum est testimonium meum: quia
 scio unde ueni, et quo uado: uos autem ne-
 scitis unde uenio, aut quo uado. Uos secun- 15 7. 24.
 dum carnem iudicatis: ego non iudico quem-
 quam: et si iudico ego, iudicium meum 16 5. 30.
 uerum est, quia solus non sum: sed ego, et
 qui me misit Pater. Et in lege uestra scri- 17 Num. 35. 30.
 ptum est, quia duorum hominum testimonium Dt. 17. 6,
 uerum est. Ego sum qui testimonium per- 19. 15.
 hibeo de me ipso: et testimonium perhibet
 de me, qui misit me Pater. Dicebant ergo 19 14. 8.
 ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus:
 Neque me scitis, neque Patrem meum: si
 me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.
 Haec uerba locutus est in gazophylacio, do- 20 7. 30.
 cens in templo: et nemo adprehendit eum,
 quia necdum uenerat hora eius.

⁸⁷
³
⁸⁸
¹
⁸⁹
¹⁰ Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego uado, et 21 7. 34.
 quaeritis me, et in peccato uestro moriemini.
 Quo ego uado, uos non potestis uenire. Dice- 22 7. 35.

¹⁰ ubi sunt *sine addit.* AMZ: +qui te accusabant C(D)FGH
 VSC ¹¹ > iam amplius SC ¹² ambulat SC lucem:
 lumen SC ¹⁶ > misit me SC ²⁰ est + Iesus SC ²¹ quae-
 retis SC

bant ergo Iudaei : Numquid interficiet semet
 ipsum, quia dicit : Quo ego uado, uos non pote-
 3. 31. 23 stis uenire ? Et dicebat eis : Uos de deorsum
 estis, ego de supernis sum. Uos de mundo
 hoc estis, ego non sum de hoc mundo :
 24 Dixi ergo uobis quia moriemini in peccatis
 uestris : si enim non credideritis quia ego sum,
 25 moriemini in peccato uestro. Dicebant ergo
 ei : Tu quis es ? Dixit eis Iesus : Principium,
 16. 12. 26 quia et loquor uobis. Multa habeo de uobis
 loqui et iudicare. Sed qui misit me, uerax
 est : et ego quae audiui ab eo, haec loquor in
 27 mundo. Et non cognouerunt quia Patrem
 3. 14, 12. 32. 28 eis dicebat. Dixit ergo eis Iesus : Cum ex-
 altaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis
 quia ego sum, et a me ipso facio nihil, sed
 29 sicut docuit me Pater, haec loquor : et qui
 me misit, mecum est : non reliquit me solum :
 quia ego quae placita sunt ei facio semper.
 4. 53. 30 Haec illo loquente, multi crediderunt in eum.
 15. 7, 8. 31 Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt
 ei Iudaeos : Si uos manseritis in sermone meo,
 32 uere discipuli mei eritis : et cognoscetis ueri-
 2 Esdr. 9. 36. 33 tatem, et ueritas liberabit uos. Responde-
 runt ei : Semen Abrahae sumus, et nemini
 seruiuimus umquam : quomodo tu dicis : Li-
 Rom. 6. 16- 34 beri eritis ? Respondit eis Iesus : Amen, a-
 20.
 2 Pet. 2. 19. men dico uobis, quia omnis qui facit pecca-
 Gen. 21. 10. 35 tum, seruus est peccati. Seruus autem non
 Gal. 4. 30. manet in domo in aeternum : filius manet in
 36 aeternum. Si ergo filius uos liberauerit, uere
 37 liberi eritis. Scio quia filii Abrahae estis :

22 dixit SC 23 de superius S 25 principium, quia ACF
 HZ : principium quod DGM, principium, qui VSC 26 > ine
 misit SC 27 eis : eius SC dicebat + Deum SC 29 est +
 et SC 35 filius + autem SC 36 > vos filius SC

sed quaeritis me interficere, quia sermo meus non capit in uobis. Ego quod uidi apud Pa- 38 trem, loquor : et uos quae uidistis apud patrem uestrum, facitis. Responderunt et dixerunt 39 ei : Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus : Si filii Abrahae estis, opera Abrahae facite. Nunc autem quaeritis me interficere, 40 hominem qui ueritatem uobis locutus sum, quam audiui a Deo : hoc Abraham non fecit. 'Uos facitis opera patris uestri. Dixerunt ita- 41 que ei : Nos ex fornicatione non sumus nati : Os. 2. 4. Dt. 32. 6. Es. 63. 16, 64. 8. 42 eis Iesus : Si Deus pater uester esset, diligeretis utique me : ego enim ex Deo processi, et ueni : 1 Ioh. 5. 1. 16. 28. neque enim a me ipso ueni, sed ille me misit. Quare loquellam meam non cognoscitis? 43 7. 17. Quia non potestis audire sermonem meum. Uos ex patre diabolo estis : et desideria patris 44 1 Ioh. 3. 8-12. uestri uultis facere. Ille homicida erat ab Sap. 2. 24. initio, et in ueritate non stetit, quia non est ueritas in eo : cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur : quia mendax est, et pater elus. Ego autem quia ueritatem dico, non 45 5. 47. creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de 46 2 Cor. 5. 21. peccato? Si ueritatem dico, quare uos non cre- Heb. 4. 15. ditis mihi? Qui est ex Deo, uerba Dei au- 1 Pet. 2. 22. 47 18. 37. dicit : propterea uos non auditis, quia ex Deo 1 Ioh. 4. 6. non estis. Responderunt igitur Iudaei, et 48 7. 20. dixerunt ei : Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, et daemonium habes? Respondit Iesus : Ego daemonium non ha- 49 beo : sed honorifico Patrem meum, et uos

38 Patrem + meum SC 43 loquellam SC 45 quia : si SC
 46 arguet SC dico + uobis SC om. uos SC 47 > ex Deo
 est SC 48 igitur : ergo SC

5. 41. 50 inhonoratis me. Ego autem non quaero glo-
 5. 24, 11. 26. 51 riam meam : est qui quaerit, et iudicat. A-
 men, amen dico uobis : Si quis sermonem
 meum seruauerit, mortem non uidebit in ae-
 52 ternum. Dixerunt ergo Iudaei : Nunc cognouimus quia daemonium habes. Abraham
 mortuus est, et prophetae : et tu dicis : Si
 quis sermonem meum seruauerit, non gustabit
 4. 12. 53 mortem in aeternum. Numquid tu maior es
 patre nostro Abraham, qui mortuus est : et
 prophetae mortui sunt ? Quem te ipsum facis ?
 54 Respondit Iesus : Si ego glorifico me ipsum,
 gloria mea nihil est : est Pater meus qui glo-
 rificat me, quem uos dicitis, quia Deus noster
 7. 29, 17. 25. 55 est :ⁱ et non cognouistis eum : ego autem noui
 eum : et si dixero quia non scio eum, ero
 similis uobis mendax. Sed scio eum, et ser-
 Heb. 11. 13. 56 monem eius seruo. Abraham pater uester
 exultauit ut uideret diem meum : et uidit et
 57 gauisus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum :
 Quinquaginta annos nondum habes, et Abra-
 17. 5. 58 ham uidisti ? Dixit eis Iesus : Amen, amen
 Ex. 3. 14. dico uobis : Ante quam Abraham fieret, ego
 10. 31. 59 sum. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in
 eum : Iesus autem abscondit se, et exiuit de
 templo.

Act. 3. 2, 9 Et praeteriens uidit hominem caecum a
 14. 8. 2 natiuitate : et interrogauerunt eum discipuli
 Sap. 8. 19, 20. sui : Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes
 Lc. 13. 2, 4. 3 eius, ut caecus nasceretur ? Respondit Iesus :
 Ex. 20. 5. Neque hic peccauit, neque parentes eius : sed
 5. 17, 20. 4 ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet
 11. 9, 12. 35.

⁴⁹ inhonorastis *SC* ⁵⁰ quaerat, et iudicet *SC* ⁵⁴ ego :
 ergo *C** noster : vester *SC* ⁵⁶ et *pr. om.* *SC* 9. ¹ prae-
 teriens + Iesus *SC* ² sui : eius *SC*

tet operari opera eius qui misit me, donec
dies est : uenit nox, quando nemo potest ope-
rari. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. 5
Haec cum dixisset, expuit in terram, et fecit 6
lutum ex sputo, et leuit lutum super oculos
eius, ¹ et dixit ei : Uade, laua in natatoria Siloae : 7
quod interpretatur Missus. Abiit ergo et lauit,
et uenit uidens. Itaque uicini, et qui uide- 8
bant eum prius quia mendicus erat, dicebant :
Nonne hic est, qui sedebat et mendicabat ?
Alii dicebant : Quia hic est. ¹ Alii autem : 9
Nequaquam, sed similis est eius. Ille dice-
bat : Quia ego sum. Dicebant ergo ei : Quo- 10
modo aperti sunt oculi tibi ? Respondit : Ille 11
homo qui dicitur Iesus, lutum fecit, et unxit
oculos meos, et dixit mihi : Uade ad nata-
toriam Siloae, et laua. Et abii, et laui, et uidi.
¹ Dixerunt ei : Ubi est ? Ille ait : Nescio. 12
Adducunt eum ad Phariseos, qui caecus 13
fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum 14 5. 9.
fecit Iesus, et aperuit oculos eius. Iterum 15
ergo interrogabant eum Pharisei quomodo
uidisset. Ille autem dixit eis : Lutum posuit
mihi super oculos, et laui, et uideo. Dice- 16
bant ergo ex Phariseis quidam : Non est hic 5. 10, 7. 23,
homo a Deo, quia sabbatum non custodit. Lc. 13. 14,
14. 3.
Alii dicebant : Quomodo potest homo peccat-
or haec signa facere ? Et schisma erat in eis.
Dicunt ergo caeco iterum : Tu quid dicis de 17
eo qui aperuit oculos tuos ? Ille autem dixit :

5 > sum in mundo SC 6 leuit : liniuit SC 7 uade + et S
Siloe SC, et II 8 viderant SC 9 eius : ei SC ille +
vero SC 10 > tibi oculi SC 11 natatoria SC uidi :
video SC 12 + Et ad init. SC disting. ubi est ille ? Ait DH^c
VZSC 16 > mihi posuit SC 16 quia : qui SC alii +
autem SC scisma SC (92) in eis : inter eos SC 17 eo : illo SC

4. 19, 6. 14. 18 Quia propheta est. ¹ Non crediderunt ergo
Iudaei de illo, quia caecus fuisset et uidisset,
donec uocauerunt parentes eius qui uiderat.
- 19 Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius
uester, quem uos dicitis quia caecus natus est?
- 20 Quomodo ergo nunc uidet? ¹ Responderunt
eis parentes eius, et dixerunt: Scimus quia
hic est filius noster, et quia caecus natus est:
- 21 ¹ quomodo autem nunc uideat, nescimus: aut
quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum
interrogate: aetatem habet, ipse de se loqua-
7. 13, 12. 42, 22 tur. Haec dixerunt parentes eius, quia time-
16. 2. bant Iudaeos: iam enim conspirauerant Iu-
daeï, ut si quis eum confiteretur Christum,
23 extra synagogam fieret. Propterea parentes
eius dixerunt: Quia aetatem habet, ipsum in-
- Ios. 7. 19. 24 terrogate. Uocauerunt ergo rursum hominem
qui fuerat caecus, et dixerunt ei: Da gloriam
Deo: nos scimus quia hic homo peccator est.
- 25 Dixit ergo ille: Si peccator est, nescio: unum
scio, quia caecus cum essem, modo uideo.
- 26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo
27 aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi
uobis iam, et audistis: quid iterum uultis au-
dire? numquid et uos uultis discipuli eius
- 28 fieri? Maledixerunt ei, et dixerunt: Tu dis-
cipulus illius es: nos autem Mosi discipuli
- 29 sumus. Nos scimus quia Mosi locutus est
- 30 Deus: hunc autem nescimus unde sit. Re-
spondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim
mirabile est quia uos nescitis unde sit: et
- Iob. 27. 9. 31 aperuit meos oculos. Scimus autem quia
Es. 1. 15. peccatores Deus non audit: sed si quis Dei
Hier. 11. 11,

²² quia: quoniam SC confiteretur + esse SC ²⁵ ergo +
eis SC ²⁸ maledixerunt + ergo SC es: sis SC

cultor est, et uoluntatem eius facit, hunc ex-
audit. A saeculo non est auditum quia ape-
ruit quis oculos caeci nati. Nisi esset hic a
Deo, non poterat facere quicquam. Respon-
derunt et dixerunt ei: In peccatis natus es
totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum
foras.

Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: et
cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in
Filiū Dei? Respondit ille, et dixit: Quis
est, Domine, ut credam in eum? Et dixit
ei Iesus: Et uidisti eum, et qui loquitur te-
cum, ipse est. At ille ait: Credo, Domine.
Et procidens adorauit eum. ¹ Dixit ei Iesus:
In iudicium ego in hunc mundum ueni: ut
qui non uident uideant, et qui uident caeci
fiant. Et audierunt ex Pharisaeis, qui cum
ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos
caeci sumus? Dixit eis Iesus: Si caeci esse-
tis, non haberetis peccatum: nunc uero dici-
tis: Quia uidemus. Peccatum uestrum manet.

Amen, amen dico uobis: Qui non intrat
per ostium in ouile ouium, sed ascendit ali-
unde, ille fur est et latro. Qui autem in-
trat per ostium, pastor est ouium. Huic
ostiarius aperit, et oues uocem eius audiunt:
et proprias oues uocat nominatim, et educit
eas. Et cum proprias oues emiseric, ante
eas uadit: et oues illum sequuntur, quia sciunt
uocem eius. Alienū autem non sequuntur,
sed fugient ab eo: quia non nouerunt uocem
alienorum. Hoc prouerbiū dixit illis Iesus.

14. 12.
Act. 10. 35.
Iac. 5. 16.
10. 21.
Ps. 50. 7 (51.
5).

4. 26.
3. 19, 5. 22.
Lc. 2. 34.

Mt. 23. 16.
Rom. 2. 19.
15. 22, 24.
Prou. 26. 12

16. 25, 29.

³² > quis aperuit SC
⁴⁰ audierunt + quidam SC
⁶ illis: eis SC

³⁹ dixit ei: et dixit C; et dixit ei S
10. ⁵ sequuntur SC fugiunt SC

Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

7 Dixit ergo eis iterum Iesus : Amen, amen dico uobis, quia ego sum ostium ouium.

Hier. 23. 1, 2.

Ezec. 34. 2, 14.

Ioh. 14. 6.

Ps. 22 (3). 1, 2.

Es. 40. 11.

8 Omnes quotquot uenerunt, fures sunt et latrones : sed non audierunt eos oues. Ego

sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur : et ingredietur et egredietur, et pascua

10 inueniet. Fur non uenit nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Ego ueni ut uitam habeant,

Lc. 15. 4-7.

Ioh. 15. 13.

11 et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro

Zach. 11. 17,

13. 7.

Act. 20. 29.

1 Pet. 5. 2, 3.

12 ouibus. Mercennarius, et qui non est pastor, cuius non sunt oues propriae, uidet lupum

uenientem, et dimittit oues et fugit : et lupus

13 rapit et dispergit oues : mercennarius autem fugit, quia mercennarius est, et non pertinet

14 ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus : et cognosco meas, et cognoscunt me meae.

Mt. 11. 27.

Lc. 10. 22.

Es. 56. 8.

Ez. 34. 11-13.

Eph. 2. 13-18.

1 Pet. 2. 25.

15 Sicut nouit me Pater, et ego agnosco Patrem.

16 Et animam meam pono pro ouibus. ¹ Et alias oues habeo, quae non sunt ex hoc ouili : et

illas oportet me adducere, et uocem meam audient : et fiet unum ouile, et unus pastor.

Phil. 2. 9. 17 Propterea me Pater diligit : quia ego pono

19. 11. 18 animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me : sed ego pono eam a me

ipso : potestatem habeo ponendi eam : et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc

mandatum accepi a Patre meo.

7. 43, 9. 16.

7. 20, 8. 48, 52.

Mc. 3. 21.

19 Dissensio iterum facta est inter Iudaeos

20 propter sermones hos. Dicebant autem multi

⁸ sed : et SC
autem SC

¹¹ ouibus + suis SC

¹⁴ cognosco + oues S

¹⁷ > diligit Pater SC

¹⁸ ipso + et SC

¹² mercennarius +

¹⁵ ouibus + meis SC

ex ipsis : Daemonium habet, et insanit : quid eum auditis ? Alii dicebant : Haec uerba ²¹ non sunt daemonium habentis : numquid daemonium potest caecorum oculos aperire ?

Facta sunt autem Encenia in Hierosolymis : ²² et hiems erat. Et ambulabat Iesus in templo, ²³ in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo ²⁴ eum Iudaei, et dicebant ei : Quo usque animam nostram tollis ? si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit eis Iesus : Loquor ²⁵ uobis, et non creditis. Opera, quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me : sed uos non creditis, quia non ²⁶ estis ex ouibus meis. Oues meae uocem meam ²⁷ audiunt : et ego cognosco eas, et sequuntur me : ¹ et ego uitam aeternam do eis : et non ²⁸ peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit ²⁹ mihi, maius omnibus est : et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum ³⁰ sumus. Sustulerunt lapides Iudaei, ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus : Multa ³² opera bona ostendi uobis ex Patre meo : propter quod eorum opus me lapidatis ? Responderunt ei Iudaei : De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia : et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit ³⁴ eis Iesus : Nonne scriptum est in lege uestra : quia Ego dixi dii estis ? Si illos dixit deos ad ³⁵ quos sermo Dei factus est, et non potest solui scriptura : quem Pater sanctificauit, et misit ³⁶ in mundum, uos dicitis : Quia blasphemas : quia dixi, Filius Dei sum ? Si non facio opera ³⁷

1 Macc. 4. 50.

2 Macc. 10. 5.

6.

Act. 3. 11, 5.

12.

5. 17-47, 8. 12.

38, 5. 36, 14.

11.

10. 3, 8. 47.

10. 4, 14, 16.

6. 27, 17. 12,

18. 9.

1 Ioh. 5. 11.

8. 58, 59.

5. 17, 18.

Leu. 24. 16.

Mt. 26. 65.

Mc. 14. 63, 64.

Ps. 81 (2). 6.

Mt. 5. 17, 19.

3. 17.

Lc. 1. 35.

²² Encaenia **SC**
opera **SC**

³¹ sustulerunt + ergo **SC**
³³ Iudei **S**

³² > bona

14. 11. 38 Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, etsi mihi non uultis credere, operibus credite : ut cognoscatis et credatis quia in me
8. 59. 39 est Pater, et ego in Patre. Quaerebant ergo ⁹³
eum adprehendere : et exiuit de manibus ⁴
eorum.

1. 28. 40 Et abiit iterum trans Iordanen in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum :
41 et mansit illic. Et multi uenerunt ad eum, ⁹⁴
et dicebant : Quia Iohannes quidem signum ¹⁰
fecit nullum : omnia autem quaecumque dixit
4. 53. 42 Iohannes de hoc, uera erant. Et multi crediderunt in eum.

Lc. 10. 33. 39. 11 Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariae et Marthae sororis eius. Maria autem erat, quae unxit Dominum ungento et extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ad eum dicentes : Domine, ecce quem amas infirmatur.
9. 3. 4 Audiens autem Iesus dixit eis : Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. Diligebat autem Iesus Martham, et sororem eius Mariam, et Lazarum. Ut ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post haec dicit discipulis suis : Eamus in Iudaeam iterum.
8. 59, 10. 31. 8 Dicunt ei discipuli : Rabbi, nunc quaerebant
^{9. 4.}
1 Ioh. 2. 10. 9 te lapidare Iudaei, et iterum uadis illuc? Respondit Iesus : Nonne duodecim horae sunt diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit,

³⁸ > Pater in me est SC ⁴⁰ Iordanem SC 11. ¹ sororum S
³ sorores + eius SC ⁷ dixit SC ⁸ > Iudaei lapidare SC
⁹ > sunt horae SC

quia lucem huius mundi uidet : si autem am- 10 12. 35.
 bulauerit nocte, offendit, quia lux non est in
 eo. Haec ait, et post hoc dicit eis : Lazarus 11
 amicus noster dormit : sed uado ut a somno
 exsuscitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius : 12
 Domine, si dormit, saluus erit. Dixerat au- 13
 tem Iesus de morte eius : illi autem puta-
 uerunt quia de dormitione somni diceret.
 Tunc ergo dixit eis Iesus manifeste : Lazarus 14
 mortuus est : et gaudeo propter uos, ut cre- 15
 datis, quoniam non eram ibi : sed eamus ad
 eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didy- 16 14. 5, 20. 24,
 mus, ad condiscipulos : Eamus et nos, ut 21. 2.
 moriamur cum eo.

Uenit itaque Iesus, et inuenit eum quattuor 17
 dies iam in monumento habentem. Erat au- 18
 tem Bethania iuxta Hierosolyma quasi stadiis
 quindecim. Multi autem ex Iudaeis uenerant 19
 ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas
 de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quia 20
 Iesus uenit, occurrit illi : Maria autem domi
 sedebat. Dixit ergo Martha ad Iesum : Do- 21
 mine, si fuisses hic, frater meus non fuisset
 mortuus : sed et nunc scio quia quaecumque 22
 poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi 23
 Iesus : Resurget frater tuus. Dicit ei Martha : 24 5. 28, 29.
 Scio quia resurget in resurrectione in nouis- Dan. 12. 2.
 simo die. Dixit ei Iesus : Ego sum resur- 25 Act. 24. 15.
 rectio et uita : qui credit in me, etiamsi mor- 1 Cor. 15. 22.
 tuus fuerit, uiuet : et omnis qui uiuit, et credit 26 Ioh. 3. 36,
 in me, non morietur in aeternum. Credis 5. 24, 25.
 hoc? Ait illi : Utique Domine, ego credidi, 27 6. 69, 20. 31.
 Mt. 11. 3.

¹⁰ ambulauerit + in SC ¹¹ post haec dixit SC ¹² excitem
 SC ¹⁴ > Iesus dixit eis SC ¹⁶ ut : et S ¹⁸ Ierosoly-
 nam SC

quia tu es Christus, Filius Dei, qui in mundum
 28 uenisti. Et cum haec dixisset, abiit et uocauit
 Mariam sororem suam silentio, dicens : Ma-
 29 gister adest, et uocat te. Illa ut audiuit, sur-
 30 git cito, et uenit ad eum : nondum enim
 uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in
 31 illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudaei
 igitur qui erant cum ea in domo, et consola-
 bantur eam, cum uidissent Mariam quia cito
 surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes :
 Quia uadit ad monumentum, ut ploret ibi.
 32 Maria ergo, cum uenisset ubi erat Iesus, uidens
 eum, cecidit ad pedes eius, et dixit ei : Do-
 mine, si fuisses hic, non esset mortuus frater
 13. 21. 33 meus. Iesus ergo, ut uidit eam plorantem,
 et Iudaeos qui uenerant cum ea plorantes,
 34 fremuit spiritu, et turbauit se ipsum, ¹ et dixit :
 Ubi posuistis eum ? Dicunt ei : Domine,
 Lc. 19. 41. 35 ueni, et uide. Et lacrimatus est Iesus. Dixe-
 36 runt ergo Iudaei : Ecce quomodo amabat
 37 eum. Quidam autem dixerunt ex ipsis : Non
 poterat hic, qui aperuit oculos caeci, facere ut
 38 et hic non moreretur ? Iesus ergo rursum fre-
 mens in semet ipso, uenit ad monumentum.
 Erat autem spelunca, et lapis superpositus
 39 erat ei. ¹ Ait Iesus : Tollite lapidem. Dicit ei
 Martha, soror eius qui mortuus fuerat : Do-
 40 mine, iam fetet, quadriduanus enim est. Dicit
 ei Iesus : Nonne dixi tibi quoniam si credi-
 41 deris, uidebis gloriam Dei ? Tulerunt ergo
 lapidem. Iesus autem eleuatis sursum oculis,
 dixit : Pater, gratias ago tibi quoniam audisti

27 Dei + viui SC in + hunc SC 29 surrexit S 31 igitur :
 ergo SC 32 dicit SC 33 infremuit SC 34 et sec. bis repe-
 titum S 37 > ex ipsis dixerunt SC caeci + nati SC om.
 et SC 39 foetet SC quadriduanus SC > est enim SC

me. Ego autem sciebam quia semper me ⁴² 12. 30.
audis: sed propter populum qui circumstat
dixi, ut credant quia tu me misisti. Haec ⁴³
cum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare,
ueni foras. Et statim prodiit qui fuerat mor- ⁴⁴
tuus, ligatus pedes et manus institis: et facies
illius sudario erat ligata. Dicit Iesus eis:
Soluite eum, et sinite abire.

Multi ergo ex Iudaeis qui uenerant ad ⁴⁵ 4. 53.
Mariam, et uiderant quae fecit, crediderunt
in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad ⁴⁶ Lc. 16. 31.
Pharisaeos, et dixerunt eis quae fecit Iesus.

Collegerunt ergo pontifices et Pharisei ⁴⁷
concilium, et dicebant: Quid facimus, quia
hic homo multa signa facit? Si dimittimus ⁴⁸
eum sic, omnes credent in eum: et uenient
Romani, et tollent nostrum et locum et gen-
tem. Unus autem ex ipsis Caiaphas, cum ⁴⁹
esset pontifex anni illius, dixit eis: Uos nesci-
tis quicquam, ¹ nec cogitatis quia expedit nobis ⁵⁰ 18. 14.
ut unus moriatur homo pro populo, et non
tota gens pereat. Hoc autem a semet ipso ⁵¹ Num. 27. 21.
non dixit: sed, cum esset pontifex anni illius,
¹ Reg. (1 Sam.) 23. 9,
28. 6, 30. 7.
prophetauit quia Iesus moriturus erat pro
gente: et non tantum pro gente, sed et ut ⁵² Ioh. 10. 16
filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in
unum. Ab illo ergo die cogitauerunt ut inter- ⁵³ Es. 27. 12,
49. 6.
ficerent eum. ¹ Ioh. 2. 2.

Iesus ergo iam non in palam ambulabat ⁵⁴
apud Iudaeos, sed abiit in regionem iuxta de-
sertum, in ciuitatem quae dicitur Ephrem: ^{Num. 9. 10.}
et ibi morabatur cum discipulis suis. Proxi- ⁵⁵ 2 Par. 30. 17,
18.

⁴⁴ dixit SC > eis Iesus SC ⁴⁵ Mariam + et Martham SC
fecit + Iesus SC ⁴⁸ et tert. om. SC ⁴⁹ Caiphas + nomine
SC ⁵⁰ nobis: vobis SC ⁵¹ quia: quod SC ⁵² et sec.
om. SC

mum autem erat Pascha Iudaeorum. Et ascenderunt multi Hierosolyma de regione ante
 56 Pascha, ut sanctificarent se ipsos. Quae-
 rebant ergo Iesum : et conloquebantur ad in-
 uicem in templo stantes : Quid putatis, quia
 57 non ueniat ad diem festum ? Dederant autem
 pontifices et Pharisei mandatum, ut si quis
 cognouerit ubi sit, indicet, ut adprehendant
 eum.

- 1-8 12 Iesus ergo ante sex dies Paschae uenit Be-
 Mt. 26. 6-13, thaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem
 Mc. 14. 3-9. 2 suscitauit Iesus. Fecerunt autem ei caenam 98
 Ioh. 11. 1, 43. ibi : et Martha ministrabat, Lazarus uero unus I
 Lc. 10. 40-42. 3 erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo
 Lc. 7. 37-39. 4 accepit libram ungenti nardi pistici, pretiosi,
 et unxit pedes Iesu, et extersit capillis suis
 pedes eius : et domus impleta est ex odore
 4 ungenti. Dicit ergo unus ex discipulis eius,
 Iudas Scariotis, qui erat eum traditurus :
 5 Quare hoc unguentum non ueniit trecentis
 6 denariis, et datum est egenis ? Dixit autem
 hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum,
 sed quia fur erat, et loculos habens, ea quae
 7 mittebantur portabat. Dixit ergo Iesus : Sine
 illam ut in diem sepulturae meae seruet illud.
 Dt. 15. 11. 8 Pauperes enim semper habetis uobiscum : me
 autem non semper habetis.
 Ioh. 11. 56. 9 Cognouit ergo turba multa ex Iudaeis quia 99
 illic est : et uenerunt, non propter Iesum tan- 10
 tum, sed ut Lazarum uiderent, quem suscitauit
 10 a mortuis. Cogitauerunt autem principes sa-
 11 cerdotum ut et Lazarum interficerent : quia

⁵⁵ Ierosolymam SC ⁵⁶ venit SC ⁵⁷ apprehendat S* 12. 1 >
 Lazarus fuerat SC ³ > pedes eius capillis suis SC ⁴ dixit
 SC Iscariotis SC ⁵ uacniit SC ⁷ Sinite SC ⁸ habebitis bis S

multi propter illum abibant ex Iudaeis, et credebant in Iesum.

¹⁰⁰
^I In crastinum autem turba multa, quae uenerat ad diem festum, cum audissent quia uenit Iesus Hierosolyma, acceperunt ramos palmarum, et processerunt obuiam ei, et clamabant: Osanna, benedictus qui uenit in nomine Domini, Rex Israhel. Et inuenit Iesus asellum, et sedit super eum, sicut scriptum est: ¹ Noli timere, filia Sion: ecce rex tuus uenit sedens super pullum asinae. Haec non cognouerunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia haec erant scripta de eo, et haec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba quae erat cum eo quando Lazarum uocauit de monumento et suscitauit eum a mortuis. Propterea et obuiam uenit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semet ipsos: Uidetis quia nihil proficimus: ecce mundus totus post eum abiit.

Erant autem gentiles quidam ex his qui accenderant ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilaeae, et rogabant eum, dicentes: Domine, uolumus Iesum uidere. Uenit Philippus, et dicit Andreae: Andreas rursum et Philippus dicunt Iesu. Iesus autem respondit eis, dicens: Uenit hora, ut glorificetur Filius hominis. Amen, amen dico uobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit,

12-15
Mt. 21. 4-9,
Mc. 11. 7-10,
Lc. 19. 35-38.
Ps. 117 (118).
25, 26.

Zach. 9. 9.

2. 22, 20. 9.

11. 47, 48.

7. 35.

13. 1, 32, 17. 1.

1 Cor. 15. 36.

¹² Ierosolymam *SC* ¹³ Hosanna *SC* *disting.* Hosanna
benedictus, qui *S* ¹⁹ proficimus? ecce *SC* ²⁰ > quidam
Gentiles *SC* ²² dixerunt *SC* ²³ clarificetur *SC*

ipsum solum manet : si autem mortuum fuerit,
 Mt. 10. 39, 25 multum fructum adfert. Qui amat animam ¹⁰⁵
 16. 25. suam, perdet eam : et qui odit animam suam ³
 Mc. 8. 35. in hoc mundo, in uitam aeternam custodit
 Lc. 9. 24, 17. 33. 26 eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur : et ¹⁰⁶
 ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si ¹⁰
 quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pa- ¹⁰⁷
 Mt. 26. 38, 27 ter meus. Nunc anima mea turbata est : et ⁴
 Mc. 14. 34. quid dicam ? Pater, saluifica me ex hora hac. ¹⁰⁸
 28 Sed propterea ueni in horam hanc. ¹⁰ Pater,
 17. 5 s. clarifica tuum nomen. Uenit ergo uox de
 caelo : Et clarificaui, et iterum clarificabo.
 Lc. 22. 43. 29 Turba ergo quae stabat et audierat, dicebat
 tonitruum factum esse. Alii dicebant : An-
 Ioh. 11. 42. 30 gelus ei locutus est. Respondit Iesus, et
 dixit : Non propter me uox haec uenit, sed
 16. 11. 31 propter uos. Nunc iudicium est mundi : nunc
 3. 14, 8. 28. 32 princeps huius mundi eicietur foras. Et ego
 si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me
 18. 32. 33 ipsum. Hoc autem dicebat, significans qua
 Ps. 88 (9). 5, 34 morte esset moriturus. Respondit ei turba :
 109 (110). 4. Nos audiuius ex lege quia Christus manet
 Es. 9. 7. in aeternum : et quomodo tu dicis, Oportet
 Dan. 7. 14. exaltari Filium hominis ? Quis est iste Filius
 7. 33, 8. 12, 35 hominis ? Dixit ergo eis Iesus : Adhuc modicum,
 9. 5, 11. 10. lumen in uobis est. Ambulate dum
 lucem habetis, ut non tenebrae uos comprehendant :
 et qui ambulat in tenebris, nescit
 36 quo uadat. Dum lucem habetis, credite in
 lucem, ut filii lucis sitis.

Haec locutus est Iesus, et abiit, et abscon-
 37 dit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset

27 > hac hora SC
 29 > esse factum SC
 34 hominis pr. + et S

28 > nomen tuum SC caelo + dicens S
 alii + autem S 30 > haec vox SC
 35 > vos tenebrae SC

coram eis, non credebant in eum : ut sermo ³⁸ Es. 53. 1.
 Esaiæ prophetæ impleretur, quem dixit : Rom. 10. 16.

Domine, quis credidit auditui nostro ?
 et brachium Domini cui reuelatum est ?

¹⁰⁹₁ Propterea non poterant credere, quia iterum ³⁹
 dixit Esaias :

Excaecauit oculos eorum, et indurauit eo- ⁴⁰ Es. 6. 10.
 rum cor : Mt. 13. 14, 15,
 ut non uideant oculis, et intellegant corde, Mc. 4. 12.
 et conuertantur, et sanem eos. Act. 28. 26, 27.

¹¹⁰₁₀ Haec dixit Esaias, quando uidit gloriam eius, ⁴¹ Es. 6. 1.
 et locutus est de eo. Uerum tamen et ex ⁴² Ioh. 7. 13,
 principibus multi crediderunt in eum : sed 9. 22.
 propter Phariseos non confitebantur, ut de
 synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim ⁴³ 5. 41.
 gloriam hominum magis quam gloriam Dei.

¹¹¹₁ Iesus autem clamauit, et dixit : Qui credit ⁴⁴ 13. 20.
 in me, non credit in me, sed in eum qui misit Mt. 10. 40.
 me. Et qui uidet me, uidet eum qui misit ⁴⁵ Ioh. 14. 9.
 me. Ego lux in mundum ueni : ut omnis qui ⁴⁶ 8. 12.
 credit in me, in tenebris non maneat. Et si ⁴⁷ 3. 17, 5. 45,
 quis audierit uerba mea, et non custodierit, 8. 15.

ego non iudico eum : non enim ueni ut iu-
 dicem mundum, sed ut saluificem mundum.
 Qui spernit me, et non accipit uerba mea, ⁴⁸ Lc. 10. 16.
 habet qui iudicet eum : sermo, quem locutus Rom. 2. 16.
 sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Heb. 4. 12.
 Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed ⁴⁹
 qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit
 quid dicam, et quid loquar. Et scio quia ⁵⁰
 mandatum eius uita aeterna est. Quae ergo
 ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

Ante diem autem festum Paschae, sciens ¹³ 31. 12. 23.

³⁸ om. prophetæ S ⁴⁰ > cor eorum SC et sec. + non SC
⁴² de : c SC 13. ¹ om. autem SC

Iesus quia uenit eius hora ut transeat ex hoc
 mundo ad Patrem : cum dilexisset suos qui
 Lc. 22. 3. 2 erant in mundo, in finem dilexit eos. Et ¹¹³/₉
 caena facta, cum diabolus iam misisset in
 corde ut traderet eum Iudas Simonis Scariotis :
 8. 42, 16. 28, 3 sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et ¹¹⁴/_{115/}
 17. 2. 4 quia a Deo exiuit et ad Deum uadit : surgit
 Lc. 12. 37, a caena, et ponit uestimenta sua : et cum ac-
 22. 27. 5 cepisset linteam, praecinxit se. Deinde mittit
 aquam in peluem, et coepit lauare pedes dis-
 cipulorum, et extergere linteo quo erat prae-
 6 cinctus. Uenit ergo ad Simonem Petrum : et
 dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lauas pedes ?
 7 Respondit Iesus, et dicit ei : Quod ego facio,
 8 tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei
 Petrus : Non lauabis mihi pedes in aeternum.
 Respondit Iesus ei : Si non lauero te, non
 9 habes partem mecum. Dicit ei Simon Pe-
 trus : Domine, non tantum pedes meos, sed
 15. 3. 10 et manus et caput. Dicit ei Iesus : Qui lotus
 est, non indiget ut lauet, sed est mundus to-
 6. 64, 71. 11 tus : et uos mundi estis, sed non omnes. Scie-
 bat enim quisnam esset qui traderet eum :
 propterea dixit : Non estis mundi omnes.
 12 Postquam ergo lauit pedes eorum, et accepit
 uestimenta sua, cum recubuisset iterum, dixit
 Mt. 7. 21, 13 eis : Scitis quid fecerim uobis ? Uos uocatis ¹¹⁶/₃
 23. 10. me Magister, et Domine : et bene dicitis :
 Lc. 6. 46. 14 sum etenim. Si ergo ego laui pedes uestros, ¹¹⁷/₁₀
 Lc. 22. 27. 14 Dominus et Magister : et uos debetis alter al-
 1 Pet. 5. 5. terius lauare pedes. Exemplum enim dedi
 Phil. 2. 5. 15 uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita et
 1 Pet. 2. 21.

1 > hora eius SC 2 cor SC Iscariotis S, Iscariotae C
 5 misit S peluim SC 7 dixit SC 8 > ei Iesus SC habe-
 bis SC 10 ut lauet FGHMZ : nisi ut pedes lauet ACVSC, nisi
 pedes lauare D sed : et S 12 > accepit vest. sua et S

¹¹⁸
³ uos faciat. Amen, amen dico uobis : Non ¹⁶ 15. 20.
 est seruus maior domino suo : neque aposto- ^{Mt. 10. 24.}
 lus maior eo qui misit illum. Si haec scitis, ¹⁷ ^{Lc. 6. 40.}
¹¹⁹
¹⁰ beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus ¹⁸ ^{Ps. 40. 10}
 uobis dico : ego scio quos elegerim : sed ut ^{(41. 9).}
 impleatur scriptura : Qui manducat mecum
 panem, leuauit contra me calcaneum suum.
 A modo dico uobis, prius quam fiat : ut cre- ¹⁹ 14. 29, 16. 4.
¹²⁰
¹ datis, cum factum fuerit, quia ego sum. Amen, ²⁰ ^{Mt. 10. 40.}
 amen dico uobis : Qui accipit si quem misero, ^{Lc. 10. 16.}
 me accipit : qui autem me accipit, accipit eum
 qui me misit.
 Cum haec dixisset Iesus, turbatus est spi- ²¹ 21-27
¹²¹
⁴ ritu, et protestatus est et dixit : Amen, amen ^{Mt. 26. 21-25,}
²²
¹ dico uobis, quia unus ex uobis tradet me. As- ²² ^{Mt. 14. 18-21,}
^{Lc. 22. 21-23.}
 piciebant ergo ad inuicem discipuli, haesitan-
 tes de quo diceret. Erat ergo recumbens unus ²³ 19. 26, 20. 2,
¹²³
¹⁰ ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat ^{21. 7, 20.}
 Iesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dicit ²⁴
 ei : Quis est, de quo dicit ? Itaque cum re- ²⁵
 cubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei : Do-
 mine, quis est ? Cui respondit Iesus : Ille est, ²⁶
²⁴
⁹ cui ego intinctum panem porrexero. Et cum
 intinxisset panem, dedit Iudae Simonis Scario-
 tis. Et post buccellam, tunc introiuit in illum ²⁷ ^{Lc. 22. 3.}
²⁵
¹⁰ Satan. Dicit ei Iesus : Quod facis, fac citius.
 Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad ²⁸
 quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia ²⁹ 12. 6.
 oculos habebat Iudas, quia dicit ei Iesus :
 Eme ea quae opus sunt nobis ad diem festum :
 aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepis- ³⁰

¹⁶ maior *sec.* + est *SC* ¹⁸ adimpleatur *SC* leuabit *SC*
¹⁹ > cum factum fuerit, credatis *SC* ²⁴ dixit *SC* ²⁶ om. cui
ad init. *SC* Iscariotis *L*, Iscariotae *C* ²⁷ om. tunc *SC*
 illum : eum *SC* satanas + Et *SC* dixit *SC* ²⁹ quia *sec.* :
 quod *SC* dixisset *SC*

set ille buccellam, exiuit continuo : erat autem nox.

12. 23, 17. 1-5. 31 Cum ergo exisset, dicit Iesus : Nunc clarificatus est Filius hominis : et Deus clarificatus
32 est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, et
7. 33, 34, 33 Deus clarificabit eum in semet ipso : et con-
8. 21. tinuo clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum uobiscum sum. Quaeritis me : et sicut dixi

15. 12, 17. 34 nire : et uobis dico modo. Mandatum nouum
1 Ioh. 3. 11, do uobis, ut diligatis inuicem : sicut dilexi uos,
23, 4. 11. 35 ut et uos diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

21. 18, 19. 36 Dicit ei Simon Petrus : Domine, quo uadis? 126
1
2 Pet. 1. 14. Respondit Iesus : Quo ego uado, non potes
37 me modo sequi : sequeris autem postea. Dicit
37, 38 ei Petrus : Quare non possum te sequi modo?
Mt. 26. 33-35, ei Petrus : Quare non possum te sequi modo?
Mc. 14. 29-31, 38 animam meam pro te ponam. Respondit
Lc. 22. 33, 34. Iesus : Animam tuam pro me ponis? Amen, amen dico tibi : Non cantabit gallus, donec me ter neges.

27, 12. 44. 14 Non turbetur cor uestrum : creditis in Deum, 127
10
2 et in me credite. In domo Patris mei mansiones multae sunt : si quo minus, dixissem
12. 26, 17. 24. 3 uobis, quia uado parare uobis locum. Et si abiero, et praeparauero uobis locum, iterum uenio, et accipiam uos ad me ipsum : ut ubi
4 sum ego, et uos sitis. Et quo ego uado scitis,
11. 16. 5 et uiam scitis. Dicit ei Thomas : Domine, nescimus quo uadis : et quomodo possumus
Eph. 2. 18. 6 uiam scire? Dicit ei Iesus : Ego sum uia, et

31 dixit SC 32 si Deus clar. est in eo om. FGH*Z 33 quae-
retis SC 35 > discipuli mei SC 38 respondit + ei SC
pones SC > ter me SC 14. 6 om. et pr. S

ueritas, et uita : nemo uenit ad Patrem, nisi
per me. Si cognouissetis me, et Patrem meum 7
utique cognouissetis : et a modo cognoscitis
eum, et uidistis eum. Dicit ei Philippus : Do- 8
mine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.
Dicit ei Iesus : Tanto tempore uobiscum sum, 9
et non cognouistis me, Philippe? Qui uidit me,
uidit et Patrem : Quomodo tu dicis : Ostende
nobis Patrem? Non credis quia ego in Patre, 10
et Pater in me est? Uerba quae ego loquor
uobis, a me ipso non loquor. Pater autem in
me manens, ipse facit opera. Non creditis 11
quia ego in Patre, et Pater in me est? Alio-
quin propter opera ipsa credite. Amen, amen 12
dico uobis : Qui credit in me, opera quae ego
facio et ipse faciet : et maiora horum faciet,
¹²⁸ quia ego ad Patrem uado. Et quodcumque 13
⁴ petieritis in nomine meo, hoc faciam : ut glori-
ficetur Pater in Filio. Si quid petieritis me in 14
nomine meo, hoc faciam. Si diligitis me, man- 15
data mea seruate. Et ego rogabo Patrem, et 16
alium Paracletum dabit uobis, ut maneat uo-
biscum in aeternum, ¹ Spiritum ueritatis, quem 17
mundus non potest accipere, quia non uidet
eum, nec scit eum : uos autem cognoscitis eum,
quia apud uos manebit, et in uobis erit. Non 18
relinquam uos orfanos : ueniam ad uos. Ad- 19
huc modicum, et mundus me iam non uidet :
uos autem uidetis me : quia ego uiuo, et uos
uiuētis. In illo die uos cognoscetis quia ego 20
sum in Patre meo, et uos in me, et ego in uobis.
Qui habet mandata mea, et seruat ea : ille est, 21

Heb. 10. 20.
Ioh. 1. 17,
11. 25.

12. 45.
Col. 1. 15.
Heb. 1. 3.

5. 36, 10. 38.

5. 20.

15. 7, 16. 24.
Mt. 7. 7.
Mc. 11. 24.
1 Ioh. 3. 22.

15. 10.
1 Ioh. 5. 3.
Lc. 6. 46.
26, 15. 26,
16. 7.
1 Ioh. 2. 1.
7. 39, 16. 13.
Rom. 8. 9.

16. 16.

15. 4-7,
17. 21-23.

1 Ioh. 2. 5.

⁷ cognoscitis : cognoscetis SC ⁹ disting. cognouistis me ?
Philippe, qui SC uidet bis SC ¹⁰ creditis SC ¹³ petie-
ritis + Patrem SC ¹⁷ cognoscetis SC ¹⁸ orphanos SC

- qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur ¹²⁹
a Patre meo: et ego diligam eum, et mani- ¹
festabo ei me ipsum. Dicit ei Iudas, non ille ¹³⁰
Scariotis: Domine, quid factum est, quia nobis ¹⁰
manifestaturus es te ipsum, et non mundo?
Respondit Iesus, et dixit ei: Si quis diligit me, ²²
sermonem meum seruabit, et Pater meus dili- ²³
get eum, et ad eum ueniemus, et mansionem
apud eum faciemus: qui non diligit me, ser- ²⁴
mones meos non seruat. Et sermonem quem ¹³¹
audistis, non est meus, sed eius qui misit me ¹
Patris.
Haec locutus sum uobis apud uos manens. ²⁵
Paracletus autem, Spiritus sanctus, quem mittet ¹³²
Pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, ¹⁰
et suggeret uobis omnia quaecumque dixerō
uobis. Pacem relinquo uobis, pacem meam do ²⁶
uobis: non quomodo mundus dat, ego do uo- ²⁷
bis. Non turbetur cor uestrum, neque formi-
det. Audistis quia ego dixi uobis: Uado, et ²⁸
uenio ad uos. Si diligeretis me, gauderetis uti-
que, quia uado ad Patrem: quia Pater maior
me est. Et nunc dixi uobis prius quam fiat: ²⁹
ut cum factum fuerit, credatis. Iam non multa ³⁰
loquar uobiscum: uenit enim princeps mundi
huius, et in me non habet quicquam. Sed ut ³¹
cognoscat mundus quia diligo Patrem: et sicut
mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite,
eamus hinc.
Ego sum uitis uera, et Pater meus agricola ¹⁵
est. Omnem palmitem in me non ferentem ²
fructum, tollet eum: et omnem qui fert fru-
ctum, purgabit eum, ut fructum plus adferat.
Iam uos mundi estis propter sermonem, quem ³

²² Iscariotes SC > manifest. es nobis SC

locutus sum uobis. Manete in me, et ego in 4
uobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a
semet ipso, nisi manserit in uite : sic nec uos,
nisi in me manseritis. Ego sum uitis, uos pal- 5
mites : qui manet in me, et ego in eo, hic fert
fructum multum : quia sine me nih!! potestis
facere. Si quis in me non manserit, mittetur 6
foras sicut palmes, et aruit : et colligent eos,
et in ignem mittunt, et ardent. Si manseritis 7
in me, et uerba mea in uobis manserint, quod-
cumque uolueritis petetis, et fiet uobis. In hoc 8
clarificatus est Pater meus, ut fructum pluri-
mum adferatis : et efficiamini mei discipuli.
Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi uos : 9
manete in dilectione mea. Si praecepta mea 10
seruaueritis, manebitis in dilectione mea : sicut
et ego Patris mei praecepta seruauī, et maneo
in eius dilectione. Haec locutus sum uobis ut 11
gaudium meum in uobis sit, et gaudium ue-
strum impleatur. Hoc est praeceptum meum, 12
ut diligatis inuicem sicut dilexi uos. Maiorem 13
hac dilectionem nemo habet, ut animam suam
quis ponat pro amicis suis. Uos amici mei 14
estis, si feceritis quae ego praecipio uobis.
Iam non dico uos seruos : quia seruus nescit 15
quid facit dominus eius. Uos autem dixi ami-
cos : quia omnia quaecumque audiui a Patre
meo, nota feci uobis. Non uos me elegistis, sed 16
ego elegi uos, et posui uos ut eatis et fructum
adferatis, et fructus uester maneat : ut quod-
cumque petieritis Patrem in nomine meo, det
uobis. Haec mando uobis, ut diligatis inuicem. 17

1 Cor. 12. 12,

2 Cor. 3. 5.

Mt. 13. 6, 30,

40-42.

Mc. 4. 6.

Lc. 8. 6.

Ioh. 14. 13.

13. 31,

Mt. 5. 16.

14. 15.

17. 13.

1 Ioh. 1. 4.

13. 34.

Rom. 5. 7, 8.

Mt. 12. 50,

Mc. 3. 34,

Lc. 8. 21.

Ioh. 13. 7, 12,

16. 13.

6. 70, 13. 13.

15. 6 arescet SC eos : eum SC mittent SC ardet SC

13 hac ACH*VZ^cSC : hanc DFGH^cMZ* > ponat quis SC

15 dicam SC faciat SC

7. 7, 18 Si mundus uos odit, scitote quia me priorem
 1 Ioh. 3. 13. 19 uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis,
 1 Ioh. 4. 5. mundus quod suum erat diligeret : quia uero
 Ioh. 17. 14, 16. de mundo non estis, sed ego elegi uos de mun-
 Iac. 4. 4. do, propterea odit uos mundus. Mementote
 13. 16. 20 sermonis mei, quem ego dixi uobis : Non est
 seruus maior domino suo. Si me persecuti
 sunt, et uos persequentur : si sermonem meum
 16. 3. 21 seruauerunt, et uestrum seruabunt. Sed haec
 Mt. 10. 22. omnia facient uobis propter nomen meum :
 Mc. 13. 13. quia nesciunt eum qui misit me. Si non uenis-
 Lc. 21. 17. 22 sem et locutus fuisset eis, peccatum non
 haberent : nunc autem excusationem non ha-
 bent de peccato suo. Qui me odit, et Patrem
 5. 23. 23 meum odit. Si opera non fecissem in eis, quae
 Lc. 10. 16. 24 nemo alius fecit, peccatum non haberent :
 Ioh. 5. 36, nunc autem et uiderunt et oderunt, et me et
 6. 36. Patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in
 Ps. 34 (5). 19, 25 lege eorum scriptus est : Quia odio me habue-
 68. 5 (69. 4). runt gratis. Cum autem uenerit Paracletus,
 Ioh. 14. 16, 26. 26 quem ego mittam uobis a Patre, Spiritum ueri-
 tatis, qui a Patre procedit, ille testimonium
 Lc. 24. 48. 27 perhibebit de me : et uos testimonium per-
 Act. 1. 8. 21, hibetis, quia ab initio mecum estis.
 22. **16** Haec locutus sum uobis, ut non scandali-
 Ioh. 9. 22, 34, 2 zemini. ¹ Absque synagogis facient uos. Sed
 12. 42. uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbi-
 Lc. 6. 22. 3 tretur obsequium se praestare Deo. Et haec
 Ioh. 8. 19, 15. 21. facient, quia non nouerunt Patrem neque me.
 13. 19. 4 Sed haec locutus sum uobis, ut cum uenerit
 hora eorum, reminiscamini quia ego dixi uobis.
 Haec autem uobis ab initio non dixi, quia

²² locutus + non S ²⁵ adimpleatur SC > habuerunt me
 SC ²⁷ perhibebitis SC quia : qui S 16. ³ facient +
 vobis SC

uobiscum eram. At nunc uado ad eum qui 5 7. 33, 14. 5
 me misit; et nemo ex uobis interrogat me,
 Quo uadis? Sed quia haec locutus sum uobis, 6
 tristitia impleuit cor uestrum. Sed ego ueri- 7 14. 16, 28,
 tatem dico uobis: expedit uobis ut ego uadam: 15. 26.
 si enim non abiero, Paracletus non ueniet ad
 uos: si autem abiero, mittam eum ad uos. Et 8
 cum uenerit, ille arguet mundum de peccato,
 et de iustitia, et de iudicio. De peccato qui- 9
 dem, quia non credunt in me: de iustitia uero, 10
 quia ad Patrem uado et iam non uidebitis me:
 de iudicio autem, quia princeps mundi huius 11 12. 31.
 iudicatus est. Adhuc multa habeo uobis di- 12
 cere: sed non potestis portare modo. Cum 13 14. 26.
 autem uenerit ille Spiritus ueritatis, docebit
 uos omnem ueritatem: non enim loquetur a
 semet ipso: sed quaecumque audiet loquetur:
 et quae uentura sunt adnuntiabit uobis. Ille 14
 me clarificabit, quia de meo accipiet, et ad-
 48/3 nuntiabit uobis. Omnia quaecumque habet 15 17. 10.
 9/10 Pater, mea sunt. Propterea dixi: Quia de
 meo accipiet, et adnuntiabit uobis. Modicum, 16 7. 33, 14. 19.
 et iam non uidebitis me: et iterum modicum,
 et uidebitis me: quia uado ad Patrem. Dixe- 17
 runt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid
 est hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non
 uidebitis me: et iterum modicum, et uidebitis
 me? et quia uado ad Patrem? ¹ Dicebant ergo: 18
 Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus
 quid loquitur. Cognouit autem Iesus, quia 19 30.
 uolebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc
 quaeritis inter uos quia dixi, Modicum, et non

⁵ at: et SC > misit me SC ⁸ *disting.* uenerit ille, arguet
 SC ⁹ crediderunt SC ¹¹ > huius mundi SC; *deinde* + iam
 SC ¹⁷ *disting.* et uidebitis me, et quia SC

- uidebitis me : et iterum modicum, et uidebitis
 20 me? Amen, amen dico uobis: Quia plora-
 bitis et flebitis uos, mundus autem gaudebit :
 uos autem contristabimini, sed tristitia uestra
 21 uertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristi-
 tiam habet, quia uenit hora eius : cum autem
 pepererit puerum, iam non meminit pressuræ
 propter gaudium : quia natus est homo in
 14. 28, 20. 20. 22 mundum. Et uos igitur nunc quidem tristi-
 Lc. 24. 52. tiam habetis : iterum autem uidebo uos, et
 gaudebit cor uestrum : et gaudium uestrum
 14. 13, 14. 23 nemo tollet a uobis. Et in illo die me non
 1 Ioh. 5. 14, rogabitis quicquam. Amen, amen dico uobis : 150
 15. 4
 Mt. 7. 7. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit
 Mc. 11. 24. 24 uobis. Usque modo non petistis quicquam in
 Lc. 11. 9. nomine meo. Petite, et accipietis, ut gaudium
 uestrum sit plenum.
 10. 6. 25 Haec in prouerbiis locutus sum uobis. Uenit
 hora cum iam non in prouerbiis loquar uobis,
 26 sed palam de Patre adnuntiabo uobis. Illo
 die in nomine meo petetis : et non dico uobis
 14. 21, 23. 27 quia ego rogabo Patrem de uobis : ipse enim
 Pater amat uos, quia uos me amatis, et credi-
 28 distis quia ego a Deo exiui. Exiui a Patre,
 et ueni in mundum : iterum relinquo mun-
 dum, et uado ad Patrem.
 29 Dicunt ei discipuli eius : Ecce nunc palam
 2. 24, 25. 30 loqueris, et prouerbum nullum dicis. Nunc
 scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut
 quis te interroget : in hoc credimus quia a
 13. 38. 31 Deo existi. Respondit eis Iesus : Modo cre-
 Zach. 13. 7. 32 ditis? Ecce uenit hora, et iam uenit, ut dis-
 Mt. 26. 31. pergamini unusquisque in propria, et me solum

23 rogabitis : interrogabitis DVZ
 20 + in ad init. SC 27 amastis SC

siquid uno uerbo SC

¹⁵³₁₀ relinquantis : et non sum solus, quia Pater me-
cum est. Haec locutus sum uobis, ut in me ³³ 14. 27.
pacem habeatis. In mundo pressuram habe-
bitis : sed confidite, ego uici mundum. ¹ Ioh. 4. 4,
5. 4.

Haec locutus est Iesus : et subleuatis oculis ¹⁷ 12. 23, 13. 1,
in caelum dixit : Pater, uenit hora, clarifica
filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Sicut ² Mt. 11. 27,
dedisti ei potestatem omnis carnis : ut omne
quod dedisti ei, det eis uitam aeternam. Haec ³ 28. 18.
est autem uita aeterna : ut cognoscant te, solum
uerum Deum, et quem misisti, Iesum Christum.
Ego te clarificaui super terram : opus consum- ⁴ 4. 34.
maui, quod dedisti mihi ut faciam : et nunc ⁵ 8. 58, 13. 32.
clarifica me tu, Pater, apud temet ipsum, clari-
tate quam habui prius quam mundus esset
apud te. Manifestaui nomen tuum homini- ⁶
bus, quos dedisti mihi de mundo : tui erant,
et mihi eos dedisti : et sermonem tuum ser-
uauerunt. Nunc cognouerunt quia omnia ⁷
quae dedisti mihi, abs te sunt : quia uerba ⁸
quae dedisti mihi, dedi eis : et ipsi acceperunt,
et cognouerunt uere quia a te exiui, et credi-
derunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo : ⁹ 14. 16, 17.
non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti
mihi, quia tui sunt : et mea omnia tua sunt, ¹⁰ 16. 15.
et tua mea sunt : et clarificatus sum in eis.
Et iam non sum in mundo, et hi in mundo ¹¹
sunt, et ego ad te uenio. Pater sancte, serua
eos in nomine tuo quos dedisti mihi : ut sint
unum, sicut et nos. Cum essem cum eis, ego ¹² 6. 39.
seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti
mihi, custodiui : et nemo ex his periuit, nisi
filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nunc ¹³ 10. 28, 18. 9.

17. ³ > Deum verum SC
ego S ex eis periit SC

⁵ esset : fieret S

¹² mihi +

15. 11. autem ad te uenio : et haec loquor in mundo,
ut habeant gaudium meum impletum in semet
15. 19. 14 ipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, et mun-
dus odio eos habuit, quia non sunt de mundo,
Mt. 6. 13. 15 sicut et ego non sum de mundo. Non rogo
1 Ioh. 5. 18. ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos ex
16 malo. De mundo non sunt, sicut et ego non
6. 63. 17 sum de mundo. Sanctifica eos in ueritate :
20. 21. 18 sermo tuus ueritas est. Sicut me misisti in
1 Cor. 1. 30. 19 mundum, et ego misi eos in mundum. Et
Heb. 2. 11. pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi
20 sanctificati in ueritate. Non pro his autem
rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt
21 per uerbum eorum in me : ut omnes unum
sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et
ipsi in nobis unum sint : ut mundus credat
1. 14. 22 quia tu me misisti. Et ego claritatem quam
dedisti mihi, dedi illis : ut sint unum, sicut
14. 20. 23 nos unum sumus. Ego in eis, et tu in me :
ut sint consummati in unum : et cognoscat
mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos,
5. 24 sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi,
uolo ut ubi ego sum, et illi sint mecum : ut
uideant claritatem meam, quam dedisti mihi :
quia dilexisti me ante constitutionem mundi.
1. 10, 10. 15. 25 Pater iuste, et mundus te non cognouit : ego 154
autem te cognoui. Et hi cognouerunt, quia 155/
15. 9. 26 tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum,
et notum faciam : ut dilectio, qua dilexisti me,
in ipsis sit, et ego in ipsis.
Mt. 26. 30, 36, 18 Haec cum dixisset Iesus, egressus est cum 156
Mc. 14. 26, 32. discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi
Lc. 22. 39. ¹
- 14 > eos odio SC 15 ex : a SC 18 sicut + tu SC mun-
dum pr. + ita S 20 his : eis SC 21 > credat mundus SC
22 quam + tu S illis : eis SC sicut + et SC 24 > sum
ego SC 25 et pr. om. SC

¹⁵⁷₁₀ erat hortus, in quem introiuit ipse, et discipuli
¹⁵⁸₁ eius. Sciebat autem et Iudas, qui tradebat ²
¹⁵⁹₁₀ eum, locum : quia frequenter Iesus conuenerat
³ illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum ac-
⁴ cepisset cohortem, et a pontificibus et Phari-
⁵ saeis ministros, uenit illuc cum lanternis, et
⁶ facibus, et armis. Iesus itaque sciens omnia
⁷ quae uentura erant super eum, processit, et
⁸ dicit eis : Quem quaeritis ? Responderunt ei :
⁹ Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus : Ego sum.
¹⁰ Stabat autem et Iudas, qui tradebat eum, cum
¹¹ ipsis. Ut ergo dixit eis : Ego sum : abierunt
¹² retrorsum, et ceciderunt in terram. Iterum
¹³ ergo eos interrogauit : Quem quaeritis ? Illi
¹⁴ autem dixerunt : Iesum Nazarenum. Respon-
¹⁵ dit Iesus : Dixi uobis, quia ego sum : si ergo
¹⁶ me quaeritis, sinite hos abire. Ut impleretur
¹⁷ sermo, quem dixit : Quia quos dedisti mihi,
¹⁸ non perdi ex ipsis quemquam. Simon ergo
¹⁹ Petrus habens gladium eduxit eum, et percus-
²⁰ sit pontificis seruum, et abscidit eius auriculam
²¹ dextram. Erat autem nomen seruo Malchus.
²² Dixit ergo Iesus Petro : Mitte gladium in
²³ uaginam. Calicem quem dedit mihi Pater,
²⁴ non bibam illum ?
²⁵ Cohors ergo, et tribunus, et ministri Iu-
²⁶ daeorum comprehenderunt Iesum, et ligaue-
²⁷ runt eum. Et adduxerunt eum ad Annam
²⁸ primum : erat enim socer Caiaphae, qui erat
²⁹ pontifex anni illius. Erat autem Caiaphas,
³⁰ qui consilium dederat Iudaeis, quia expedit
³¹ unum hominem mori pro populo.

2 Reg.
 (2Sam.)15.23.

3-11
 Mt. 26.47-56,
 Mc.14.43-50,
 Lc. 22.47-53.

13. 1, 19. 28.

17. 12.

Mt. 20. 22,
 26. 39, 42.
 Mc. 10. 38,
 39, 14. 36.
 Lc. 22. 42.

11. 49, 50,
 19. 11.

18. ³ laternis SC ⁴ dixit SC ⁷ > interrogauit eos SC
⁹ ipsis : eis SC ¹⁰ > auriculam eius dexteram SC ¹¹ gla-
 dium + tuum SC non + vis ut S

- Mt. 26. 58, 15 Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, et 164/4
 Mc. 14. 54. alius discipulus. Discipulus autem ille erat 165/10
 Lc. 22. 54. notus pontifici : et introiuit cum Iesu in atrium
 Ioh. 20. 2, 3. pontificis : Petrus autem stabat ad ostium 166/1
 16-18 16 foris. Exiuit ergo discipulus alius, qui erat 167/10
 Mt. 26. 69, 70. notus pontifici, et dixit ostiariae, et introduxit
 Mc. 14. 66-68. Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria : 168
 Lc. 22. 55-57. Numquid et tu ex discipulis es hominis istius ? 1
 17 Dicit ille : Non sum. ¹ Stabant autem serui et 169
 18 ministri ad prunas, quia frigus erat, et cale- 10
 fiebant : erat autem cum eis et Petrus stans,
 et calefaciens se.
 19 Pontifex ergo interrogauit Iesum de disci-
 7. 26. 20 pulis suis, et de doctrina eius. Respondit ei 170
 Iesus : Ego palam locutus sum mundo : ego 1
 semper docui in synagoga et in templo, quo
 omnes Iudaei conueniunt : et in occulto lo-
 21 cutus sum nihil. Quid me interrogas ? inter- 171
 roga eos qui audierunt quid locutus sum 10
 22 ecce hi sciunt quae dixerim ego. Haec autem 172
 Act. 23. 2. cum dixisset, unus adsistens ministrorum de- 1
 dit alapam Iesu, dicens : Sic respondes ponti-
 23 fici ? Respondit ei Iesus : Si male locutus 173
 sum, testimonium perhibe de malo : si autem 10
 24 bene, quid me caedis ? Et misit eum Annas 174
 Mt. 26. 57, ligatum ad Caiaphan pontificem. 1
 Mc. 14. 53. 25 Erat autem Simon Petrus stans et calefaciens 175
 Lc. 22. 54. se. Dixerunt ergo ei : Numquid et tu ex disci- 1
 25-27 pulis eius es ? Negauit ille, et dixit : Non
 Mt. 26. 71-75. sum. Dicit unus ex seruis pontificis, cognatus 1
 Mc. 14. 69-72. eius, cuius abscidit Petrus auriculam :
 Lc. 22. 58-62. 27 Nonne ego te uidi in horto cum illo ? ¹ Iterum
 ergo negauit Petrus : et statim gallus cantauit.

¹⁸ calefiebant AFGHVZ : calefaciebant DM ; calefaciebant se C
 SC ²¹ sum : sim SC ²⁶ dicit + ei SC

^{176/1} Adducunt ergo Iesum a Caiapha in prae- ²⁸ Mt. 27. 2,
^{177/10} torium: erat autem mane. Et ipsi non in- ^{Mc. 15. 1,}
 troierunt in praetorium, ut non contamina- ^{Lc. 23. 1.}
 rentur, sed manducarent Pascha. Exiuit ergo ²⁹ 29-38
 Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusa- ^{Mt. 27. 11-14,}
 tionem adfertis aduersus hominem hunc? Re- ^{Mc. 15. 2-5,}
³⁰ sponderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic ^{Lc. 23. 2, 3.}
 malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit ³¹ 19. 6.
 ergo eis Pilatus: Accipite eum uos, et secun- ^{Act. 18. 15.}
 dum legem uestram iudicate eum. Dixerunt
 ergo ei Iudaei: Nobis non licet interficere
 quemquam. Ut sermo Iesu impleretur, quem ³² 3. 14, 8. 28,
 dixit, significans qua esset morte moriturus. ^{12. 32, 33,}
¹⁷⁸ Introiuit ergo iterum in praetorium Pilatus, ³³ ^{Mt. 20. 19,}
¹ et uocauit Iesum, et dixit ei: Tu es rex Iu- ^{26. 2,}
 daeorum? Et respondit Iesus: A temet ipso ³⁴ ^{Mc. 10. 33, 34.}
¹⁷⁹ hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? Re- ³⁵
¹⁰ spondit Pilatus: Numquid ego Iudaeus sum?
 Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi:
 quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum ³⁶ 8. 23, 15. 19,
 meum non est de mundo hoc: si ex hoc ^{17. 14, 16.}
 mundo esset regnum meum, ministri mei de-
 certarent ut non traderer Iudaeis: nunc autem
¹⁸⁰ regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei ³⁷ 1 Tim. 6. 13.
¹ Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus:
¹⁸¹ Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus
¹⁰ sum, et ad hoc ueni in mundum, ut testimo-
 nium perhibeam ueritati: omnis qui est ex
 ueritate, audit meam uocem. Dicit ei Pilatus: ³⁸
 Quid est ueritas?

¹⁸² Et cum hoc dixisset, iterum exiuit ad Iu-
⁹ daeos: et dicit eis: Ego nullam inuenio in

²⁸ sed + ut SC ²⁹ affertis SC ³² > morte esset SC
³⁴ om. et ad init. SC > dixerunt tibi SC ³⁵ pontifices +
 tui S ³⁶ > de hoc mundo SC mei + utique SC ³⁷ > uocem
 meam SC

- 39, 40 39 eo causam. Est autem consuetudo uobis ut $\frac{183}{4}$
 Mt. 27. 15-18, unum dimittam uobis in Pascha: uultis ergo
 20-23. 40 dimittam uobis regem Iudaeorum? Clamaue- $\frac{184}{1}$
 Mc. 15. 6-14. runt rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed
 Lc. 23. 18-23. Barabban. Erat autem Barabbas latro.
- Mt. 27. 26-30. 19 Tunc ergo adprehendit Pilatus Iesum, et $\frac{185}{4}$
 Mc. 15. 15-19. 2 flagellauit. Et milites plectentes coronam de
 Lc. 23. 16, 22. spinis, inposuerunt capiti eius: et ueste pur-
 18. 22, 33. 3 purea circumdederunt eum. Et ueniebant ad
 eum, et dicebant: Haue, rex Iudaeorum: et
 4 dabant ei alapas. Exiit iterum Pilatus foras, $\frac{186}{9}$
 et dicit eis: Ecce adduco uobis eum foras, ut
 cognoscatis quia in eo nullam causam inuenio.
 5 Exiit ergo Iesus portans spineam coronam, et $\frac{187}{4}$
 purpureum uestimentum: et dicit eis: Ecce
 6 homo. Cum ergo uidissent eum pontifices $\frac{188}{1}$
 et ministri, clamabant, dicentes: Crucifige,
 crucifige. Dicit eis Pilatus: Accipite eum $\frac{189}{10}$
 uos, et crucifigite: ego enim non inuenio in $\frac{190}{9}$
 5. 18, 10. 33. 7 eo causam. Responderunt ei Iudaei: Nos $\frac{191}{10}$
 Leu. 24. 16. legem habemus, et secundum legem debet
 8 mori, quia Filium Dei se fecit. Cum ergo au- $\frac{192}{4}$
 disset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.
 9 Et ingressus est praetorium iterum: et dicit
 ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem respon- $\frac{193}{10}$
 10 sum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi
 non loqueris? nescis quia potestatem habeo
 crucifigere te, et potestatem habeo dimittere
 18. 28-32. 11 te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem
 aduersum me ullam, nisi tibi esset datum de
 super. Propterea qui tradidit me tibi maius

40 clamauerunt + ergo C Barabban SC 19. 3 Aue SC
 alapas AGHM SC: palmas CDVZ 4 Exiuit + ergo SC > nul-
 lam inuenio in eo causam SC 5 Exiuit SC > coronam spi-
 neam SC 6 crucifige sec. + eum SC 9 dixit SC 11 >
 datum esset SC > me tradidit SC

271

partes, unicuique militi partem : et tunicam.
 Erat autem tunica inconsutilis, de super con-
 Ps. 21. 19 24 texta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem :
 (22. 18). Non scindamus eam, sed sortiamur de illa
 cuius sit. Ut scriptura impleatur, dicens :

Partiti sunt uestimenta mea sibi :
 et in uestem meam miserunt sortem.

Mt. 27. 55, 56, 25 Et milites quidem haec fecerunt. ¹ Stabant ²⁰²
 Mc. 15. 40, 41. autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror ¹⁰
 Lc. 23. 49. matris eius, Maria Cleopae, et Maria Magda-
 13. 23. 26 lene. Cum uidisset ergo Iesus matrem, et
 27 discipulum stantem, quem diligebat, dicit ma-
 tri suae : Mulier, ecce filius tuus. Deinde
 dicit discipulo : Ecce mater tua. Et ex illa
 hora accepit eam discipulus in sua.

13. 1, 18. 4. 28 Postea sciens Iesus quia iam omnia con- ²⁰³
 Ps. 68. 22 summata sunt, ut consummaretur scriptura, ⁴
 (69. 21). dicit : Sitio. Uas ergo positum erat aceto
 Mt. 27. 48, 29 plenum : illi autem spongiam plenam aceto
 Mc. 15. 36. hysopo circumponentes, obtulerunt ori eius.
 Lc. 23. 36. Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit : ²⁰⁴
 17. 4. 30 Consummatum est. Et inclinato capite tra- ¹
 didit spiritum.

Dt. 21. 23. 31 Iudaei ergo, quoniam Parasceue erat, ut ²⁰⁵
 Ex. 12. 16. non remanerent in cruce corpora sabbato, ¹⁰
 Leu. 23. 7. erat enim magnus dies ille sabbati, rogauerunt
 Num. 28. 18, 25. Pilatum ut frangerentur eorum crura, et tolle-
 32 rentur. Uenerunt ergo milites, et primi qui-
 dem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus
 33 est cum eo. Ad Iesum autem cum uenissent,
 ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerunt
 34 eius crura : sed unus militum lancea latus eius
 aperuit, et continuo exiuit sanguis, et aqua.

²⁴ impleatur SC ²⁵ Cleophae SC ²⁸ om. iam SC
 dixit SC ²⁹ > erat positum SC hysopo SC

Et qui uidit testimonium perhibuit : et uerum 35
est eius testimonium : et ille scit quia uera
dicit, ut et uos credatis. Facta sunt enim 36 Ex. 12. 46.
haec ut scriptura impleatur : Os non com- Ps. 33. 21
minuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit : 37 (34. 20).
Uidebunt in quem transfixerunt. Zach. 12. 10.
Apoc. 1. 7.

²⁰⁶_I Post haec autem rogauit Pilatum Ioseph 38 38-42
ab Arimathia, eo quod esset discipulus Iesu,
occultus autem propter metum Iudaeorum, ut
tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus.

²⁰⁷₁₀ Uenit ergo, et tulit corpus Iesu. ¹ Uenit autem 39 3. 1, 7. 50.
et Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte

²⁰⁸_I primum, ferens mixturam murrae et aloes,
quasi libras centum. Acceperunt ergo cor- 40
pus Iesu, et ligauerunt eum linteis cum aro-
matibus, sicut mos Iudaeis est sepelire. Erat 41
autem in loco ubi crucifixus est, hortus : et
in horto monumentum nouum, in quo non-
dum quisquam positus erat. Ibi ergo propter 42
Parasceuen Iudaeorum, quia iuxta erat monu-
mentum, posuerunt Iesum.

²⁰⁹_I Una autem sabbati, Maria Magdalene uenit 20 Mt. 28. 1,
mane, cum adhuc tenebrae essent, ad monu- Mc. 16. 1, 2,
mentum : et uidet lapidem sublatum a monu- Lc. 24. 1.

²¹⁰₁₀ Cucurrit ergo, et uenit ad Simonem 2 13. 23.

Petrum, et ad alium discipulum quem amabat
Iesus, et dicit eis : Tulerunt Dominum de
monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.
Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et 3
uenerunt ad monumentum. Currebant autem 4
duo simul : et ille alius discipulus praecucurrit
citius Petro, et uenit primus ad monumentum.

³⁵ > testimonium eius SC
thaea C ³⁹ myrrhae SC
Iudaeis SC 20. ¹ uidit SC

³⁶ impleteretur SC
⁴⁰ eum : illud SC
² eis : illis SC

³⁸ Arima-
> est

Ps. 15 (6). 10.

Lc. 24. 46.

Act. 2. 25-31.

1 Cor. 15. 4.

5 Et cum se inclinasset, uidet posita linteamina :
 6 non tamen introiuit. Uenit ergo Simon Petrus
 sequens eum, et introiuit in monumentum, et
 7 uidet linteamina posita, et sudarium, quod fue-
 rat super caput eius, non cum linteaminibus
 positum, sed separatim inuolutum in unum
 8 locum. Tunc ergo introiuit et ille discipulus
 qui uenerat primus ad monumentum : et uidit,
 9 et credidit : nondum enim sciebant scriptu-
 ram, quia oportet eum a mortuis resurgere.
 10 Abierunt ergo iterum ad semet ipsos disci-
 puli.

11 Maria autem stabat ad monumentum foris, ²¹¹/₁
 plorans : dum ergo fleret, inclinauit se, et
 12 prospexit in monumentum : et uidit duos an-
 gelos in albis, sedentes, unum ad caput et
 unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus
 13 Iesu. Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras ? ²¹²/₁₀
 Dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum :
 14 et nescio ubi posuerunt eum. Haec cum
 dixisset, conuersa est retrorsum, et uidet Iesum
 15 stantem : et non sciebat quia Iesus est. Dicit
 ei Iesus : Mulier, quid ploras ? quem quae-
 ris ? Illa existimans quia hortulanus esset,
 dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum, dicito
 mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam.
 16 ¹ Dicit ei Iesus : Maria. Conuersa illa, dicit
 17 ei : Rabboni, quod dicitur Magister. Dicit
 ei Iesus : Noli me tangere, nondum enim as-
 cendi ad Patrem meum : uade autem ad fratres
 meos, et dic eis : Ascendo ad Patrem meum
 et Patrem uestrum, et Deum meum et Deum
 18 uestrum. Uenit Maria Magdalene adnuntians

⁵ uidit SC, et ⁶ ⁹ oportebat SC ¹⁰ > discipuli ad semet-
 ipsos SC ¹⁴ uidit SC ¹⁷ et tert. om. SC

discipulis : Quia uidi Dominum, et haec dixit mihi.

¹³ Cum esset ergo sero die illo, una sabba- ¹⁹ *Mc. 16. 14-18?*
⁹ torum, et fores essent clausae ubi erant disci- *Lc. 24. 36-49?*
 puli propter metum Iudaeorum : uenit Iesus *1 Cor. 15. 5.*
 et stetit in medio, et dicit eis : Pax uobis. Et ²⁰ *Ioh. 14. 27.*

hoc cum dixisset, ostendit eis manus et latus. ²⁰ 16. 22.
¹⁴ Gauisi sunt ergo discipuli, uiso Domino.
¹⁰ Dixit ergo eis iterum : Pax uobis : sicut misit ²¹ 17. 18.
 me Pater, et ego mitto uos. Hoc cum dixis- ²² Gen. 2. 7.

set, insuflauit : et dicit eis : Accipite Spiritum ²³ Mt. 16. 19,
¹⁵ sanctum. Quorum remiseritis peccata, remit- *18. 18.*
⁷ tuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt. *1 Cor. 5. 4, 5.*
¹⁶ ¹⁰

Thomas autem unus ex duodecim, qui dici- ²⁴ *Ioh. 11. 16,*
 tur Didymus, non erat cum eis quando uenit *14. 5.*
 Iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli : Uidi- ²⁵ 19. 34.

mus Dominum. Ille autem dixit eis : Nisi ²⁵
 uidero in manibus eius fixuram clauorum, et
 mittam digitum meum in locum clauorum,
 et mittam manum meam in latus eius, non
 credam.

¹⁷ Et post dies octo, iterum erant discipuli ²⁶
⁹ eius intus, et Thomas cum eis. Uenit Iesus
 ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit : Pax
 uobis. Deinde dicit Thomae : Infer digitum ²⁷
 tuum huc, et uide manus meas, et adfer manum
 tuam, et mitte in latus meum : et noli esse in-
¹⁸ credulus, sed fidelis. Respondit Thomas, et ²⁸ 1. 49.
¹⁰ dixit ei : Dominus meus, et Deus meus. Dicit ²⁹ 1 Pet. 1. 8.
 ei Iesus : Quia uidisti me, credidisti : beati
 qui non uiderunt, et crediderunt.

¹⁹ > ergo sero esset *SC* discipuli *sine add.* *ACDFGM*Z** :
 + congregati *HM^cVZ^cSC* dixit *SC*, et ²² ²⁰ > cum hoc *SC*
²² hoc : haec *SC* insufflauit *SC* ²⁵ fixuram *ACGM^cVZ^cSC* :
 figuram *DFM*Z** ; fisuram *H* ²⁶ dixit + eis *S* ²⁷ dixit *S*
 affer *SC* ²⁹ dixit *SC* me + Thoma *SC*

- 30 Multa quidem et alia signa fecit Iesus in
 conspectu discipulorum suorum, quae non sunt
 21. 25. 31 scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt
 19. 35. ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei : et
 1 Ioh. 5. 13. ut credentes, uitam habeatis in nomine eius.
- 21 Postea manifestauit se iterum Iesus ad mare 219
9
 1. 45-49. 2 Tiberiadis : manifestauit autem sic. Erant
 simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur
 Didymus, et Nathanael qui erat a Cana Gali-
 laeae, et filii Zebedaei, et alii ex discipulis eius
 Lc. 5. 5-8. 3 duo. Dicit eis Simon Petrus : Uado piscari.
 Dicunt ei : Uenimus et nos tecum. Et exie-
 runt, et ascenderunt in nauem : et illa nocte
 Ioh. 20. 14. 4 nihil prendiderunt. Mane autem iam facto
 stetit Iesus in litore : non tamen cognouerunt
 5 discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus :
 Pueri, numquid pulmentarium habetis? Re-
 6 sponderunt ei : Non. Dixit eis : Mittite in
 dexteram nauigii rete, et inuenietis. Miserunt
 ergo, et iam non ualebant illud trahere a mul-
 13. 23. 7 titudine piscium. Dicit ergo discipulus ille 220
10
 quem diligebat Iesus Petro : Dominus est.
 Simon Petrus cum audisset quia Dominus est,
 tunicam succinxit se, erat enim nudus, et misit
 8 se in mare. Alii autem discipuli nauigio uene-
 runt, non enim longe erant a terra, sed quasi
 9 cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Ut
 ergo descenderunt in terram, uiderunt prunas
 positas, et piscem superpositum, et panem.
 10 Dicit eis Iesus : Adferre de piscibus, quos
 11 predidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, 221
9
 et traxit rete in terram, plenum magnis pisci-
 bus, centum quinquaginta tribus. Et cum 222
9

21. 1 Iesus + discipulis C 4 om. iam SC 5 dixit SC, et 7
 6 dicit C a : prae SC 7 tunica SC 10 afferte SC

3/9 tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis 12
 10 Iesus: Uenite, prandete. Et nemo audebat
 discentium interrogare eum: Tu quis es? sci-
 22/23 entes quia Dominus esset. Et uenit Iesus, 13
 9 et accepit panem, et dat eis, et piscem simi-
 22/26 liter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus 14 20. 19, 26.
 10 discipulis cum resurrexisset a mortuis.

22/27 Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro 15
 9 Iesus: Simon Iohannis, diligis me plus his?
 Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo
 22/28 te. Dicit ei: Pasce agnos meos. 1 Dicit ei 16
 10 iterum: Simon Iohannis, diligis me? Ait illi:
 9/9 Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit
 10 ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon 17
 Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus,
 quia dixit ei tertio, Amas me? et dicit ei:
 Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te.
 1/9 Dicit ei: Pasce oues meas. 1 Amen, amen 18
 10 dico tibi: Cum esses iunior, cingebas te, et
 ambulabas ubi uolebas: cum autem senueris,
 extends manus tuas, et alius te cinget, et du-
 cet quo non uis. Hoc autem dixit significans 19
 qua morte clarificaturus esset Deum. Et hoc
 cum dixisset, dicit ei: Sequere me. Con- 20
 uersus Petrus uidit illum discipulum quem
 diligebat Iesus, sequentem: qui et recubuit
 in caena super pectus eius, et dixit: Domine
 quis est qui tradit te? Hunc ergo cum uidis- 21
 set Petrus, dicit Iesu: Domine hic autem
 quid? Dicit ei Iesus: Si sic eum uolo manere 22

12 discentium GH*M: discumbentium ACDFH^cVZSC, cf.
 Lc. 19. 37 esset: est SC 13 accipit C dabat S
 14 discipulis + suis SC 16 dicit ei sec. + iterum S
 17 dicit sec. et tert.: dixit SC scis pr.: nosti SC
 18 quo + tu SC 19 > cum hoc SC 20 tradet SC 21 dixit
 SC 22 dixit S si sic F*H*V: si M; sic ACDF^cGH^cSC

donec ueniam, quid ad te? tu me sequere.

23 Exiuit ergo sermo iste in fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus : Non moritur : sed : Si sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te?

24 Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his, et scripsit haec : et scimus quia uerum est testimonium eius.

25 Sunt autem et alia multa quae fecit Iesus : quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Amen.

EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM

ACTUS APOSTOLORUM

Lc. 1. 3. 1 PRIMUM quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae coepit Iesus facere et do-

Lc. 6. 13.
Ioh. 20. 22.
1 Cor. 12. 28.
Lc. 24. 39-43. 2 cere : usque in diem qua praeci- piens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, ad-

Act. 10. 41.
Ioh. 21. 13.
Lc. 24. 49. 3 sumtus est : quibus et prae- buit se ipsum uiuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens

Act. 11. 16.
Mt. 3. 11.
Mc. 1. 8.
Lc. 3. 16.
Ioh. 1. 33.
Lc. 17. 20.
19. 11. 4 de regno Dei. Et conues- cens praecepit eis ab Hierosolymis ne discederent : sed expectarent promissionem Patris, quam audistis per

5 os meum : quia Iohannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

6 Igitur qui conuenerunt interrogabant eum, dicentes : Domine, si in tempore hoc restitues

23 exijt SC in : inter SC si sic GMV : sic ACDFH SC
24 discipulus + ille SC 25 capere + posse SC om. Amen
SC om. subscr. SC

1. 4 audistis + inquit SC 6 conuenerant SC

regnum Israhel? Dixit autem eis : Non est 7 Mt. 24. 36.
 uestrum nosse tempora uel momenta, quae Mc. 13. 32.
 Pater posuit in sua potestate : sed accipietis 8 8. 1, 14, 13. 47.
 uirtutem superuenientis Spiritus sancti in uos,
 et eritis mihi testes in Hierusalem, et in omni
 Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum
 terrae. Et cum haec dixisset, uidentibus illis, 9 Mc. 16. 19.
 eleuatus est : et nubes suscepit eum ab oculis Lc. 24. 51.
 eorum. Cumque intuerentur in caelum eun- 10 Ioh. 6. 62.
 tem illum, ecce duo uiri adstiterunt iuxta Lc. 24. 4.
 illos in uestibus albis : ¹ qui et dixerunt: Uiri 11 Mt. 26. 64.
 Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Mc. 14. 62.
 hic Iesus, qui adsumtus est a uobis in caelum, Lc. 21. 27.
 sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem Apoc. 1. 7.
 in caelum.

Tunc reuersi sunt Hierosolymam a monte 12 Lc. 24. 50, 52.
 qui uocatur Oliueti, qui est iuxta Hierusalem,
 sabbati habens iter. Et cum introissent, in 13 Mt. 10. 2-4.
 cenaculum ascenderunt ubi manebant Petrus Mc. 3. 16-19.
 et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus Lc. 6. 14-16.
 et Thomas, Bartholomeus et Mattheus, Iac-
 obus Alpei et Simon Zelotes, et Iudas Iacobi.
 Hi omnes erant perseuerantes unani- 14 2. 46, 4. 24.
 miter in oratione, cum mulieribus et Maria
 matre Iesu, et fratribus eius.

Et in diebus illis exsurgens Petrus in medio 15
 fratrum dixit (erat autem turba hominum si-
 mul fere centum uiginti) : Uiri fratres, oportet 16 Ps. 40. 10
 impleri scripturam, quam praedixit Spiritus (41. 9).
 sanctus per os Daud, de Iuda qui fuit dux
 eorum qui comprehenderunt Iesum : quia con- 17
 numeratus erat in nobis, et sortitus est sor-

¹³ *disting.* introissent in cenaculum, ascenderunt FVSC (coena-
 culum SC) ; > introysent^t, ascenderunt in caenaculum C Bartholomaeus . . . Matthaeus . . . Alphaei SC ¹⁵ *om. et ad init.*
 SC hominum : nominum F*G^c ¹⁷ *quia* : qui SC

18 tem ministerii huius. Et hic quidem possedit
 agrum de mercede iniquitatis, et suspensus
 crepuit medius : et diffusa sunt omnia uiscera
 Mt. 27. 3 10. 19 eius. Et notum factum est omnibus habitan-
 tibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille,
 lingua eorum, Acheldemach, hoc est, ager san-
 guinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum:
 Ps. 68. 26 20 Fiat commoratio eorum deserta,
 (69. 25),
 108 (9). 8.
 Ioh. 17. 12. et non sit qui habitet in ea :

et

episcopatum eius accipiat alius.

Ioh. 15. 27. 21 Oportet ergo ex his uiris, qui nobiscum con-
 gregati sunt in omni tempore quo intrauit et
 22 exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens a
 baptismo Iohannis usque in diem qua ad-
 sumtus est a nobis, testem resurrectionis eius
 23 nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt
 duos, Ioseph qui uocabatur Barsabbas, qui
 Act. 15. 8. 24 cognominatus est Iustus, et Matthiam. Et
 orantes dixerunt : 'Tu Domine, qui corda nosti
 omnium, ostende quem elegeris ex his duo-
 25 bus unum, accipere locum ministerii huius et
 apostolatus, de quo praeuaticatus est Iudas
 26 ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes
 eis, et cecidit sors super Matthiam, et adnu-
 meratus est cum undecim Apostolis.

Ex. 23. 16, 2 Et cum complerentur dies Pentecostes, erant
 34. 22.
 Leu. 23. 15. 2 omnes pariter in eodem loco. Et factus est
 Num. 28. 26. repente de caelo sonus, tamquam aduenientis
 Act. 4. 31. spiritus uehementis, et repleuit totam domum
 3 ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dis-
 pertitae linguae tamquam ignis, seditque supra

19 Haceldama C, Hacheldema S 20 commoratio : habitatio
 AV inhabitet SC alius : alter SC 21 > sunt congregati
 SC 23 Barsabas SC Mathiam SC, et 26 24 disting. ex
 his duobus, vnum accipere S 2. 1 cum : dum S

singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu 4
sancto, et coeperunt loqui aliis linguis, prout
Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

Mc. 16. 17.
Act. 10. 46,
19. 6.
1 Cor. 14.

Erant autem in Hierusalem habitantes Iu- 5
daeï, uiri religiosi ex omni natione quae sub
caelo est. Facta autem hac uoce, conuenit 6
multitudo, et mente confusa est, quoniam au-
diebat unusquisque lingua sua illos loquentes.
Stupebant autem omnes et mirabantur, di- 7
centes : Nonne ecce omnes isti qui loquuntur,
Galilaei sunt? et quomodo nos audiui- 8
mus unus-
quisque lingua nostra, in qua nati sumus :
Parthi et Medi et Elamitae, et qui habitant 9
Mesopotamiam, et Iudaeam et Cappadociam,
Pontum et Asiam, ¹ Phrygiam et Pamphiliam, 10
Aegyptum et partes Lybiae quae est circa
Cyrenen, et aduenae Romani, ¹ Iudaei quoque 11
et Proselyti, Cretes et Arabes : audiui-
mus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei? Stupe- 12
bant autem omnes et mirabantur, ad inuicem
dicentes : Quidnam hoc uult esse? Alii au- 13
tem inidentes dicebant : Quia musto pleni
sunt isti.

1 Cor. 14. 23.

Stans autem Petrus cum undecim leuauit 14
uocem suam, et locutus est eis : Uiri Iudaei,
et qui habitatis Hierusalem uniuersi : hoc uo-
bis notum sit, et auribus percipite uerba mea.
Non enim, sicut uos aestimatis, hi ebrii sunt, 15
cum sit hora diei tertia : sed hoc est quod 16
dictum est per prophetam Iohel :

Iohel 2. 28-
32.

Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, 17

⁴ aliis CFG : uariis ADVSC ⁸ lingua nostra AFV : linguam
nostram CDGSC ^{7, 8} sunt, et sumus? SC ⁹ Aelamitae SC
om. et (ante Iudaeam) SC ¹⁰ Pamphyliam SC Libyae SC
^{11, 12} Dei. Stupebant SC ¹² > uult hoc SC ¹³ iridentes
SC ¹⁶ Ioel SC

effundam de Spiritu meo super omnem carnem :

et prophetabunt filii uestri, et filiae uestrae :

et iuuenes uestri uisiones uidebunt :

et seniores uestri somnia somniabunt :

18 et quidem super seruos meos et super ancillas meas in diebus illis,

effundam de Spiritu meo, et prophetabunt.

19 Et dabo prodigia in caelo sursum,
et signa in terra deorsum :

sanguinem et ignem, et uaporem fumi :

20 sol conuertetur in tenebras,

et luna in sanguinem :

ante quam ueniat dies Domini magnus et manifestus.

Rom. 10. 13. 21 Et erit, omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Lc. 24. 19. 22 Uiri Israhelitae, audite uerba haec : Iesum Nazarenum, uirum adprobatum a Deo in uobis, uirtutibus, et prodigiis, et signis, quae fecit per illum Deus in medio uestri, sicut uos sci-

Act. 4. 28. 23 tis : hunc definito consilio, et praescientia Dei traditum per manus iniquorum adfigentes in-

1 Pet. 1. 20.
Apoc. 13. 8.

24 teremistis : quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat

Ps. 15 (6). 25 teneri illum ab eo. Daudid enim dicit in eum :

8-11.

Prouidebam Dominum coram me semper, quoniam a dextris meis est, ne commouear.

26 Propter hoc laetatum est cor meum :

et exultauit lingua mea :

insuper et caro mea requiescet in spe.

13. 35. 27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno :

22 > Deus per illum SC sicut + et SC 23 adfigentes :
affligentes SC 25 coram me : in conspectu meo SC meis
est : > est mihi SC

neque dabis Sanctum tuum uidere corruptionem.

Notas fecisti mihi uias uitae : 28

replebis me iucunditate cum facie tua.

Uiri fratres, liceat audenter dicere ad uos de 29 13. 36.
patriarcha Daud, quoniam et defunctus est, 3 Reg.
et sepultus est, et sepulchrum eius est apud (1 Reg.) 2.10.
nos usque in hodiernum diem. Propheta 30 2 Reg.
igitur cum esset, et sciret quia iureiurando (2 Sam.) 23. 1,
iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere 2; 7. 12, 13.
super sedem eius : prouidens locutus est de 31 Ps. 131 (2).
resurrectione Christi, quia neque derelictus 11.
est in inferno, neque caro eius uidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitauit Deus, 32 1. 22, 4. 33.
cuius omnes nos testes sumus. Dexterā igitur 33 5. 31.
Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc quem uos uidetis et auditis. Non enim Daud ascendit in cae- 34 Ps. 109 (110).
los : dicit autem ipse :

Dixit Dominus Domino meo :

Sede a dextris meis,

donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 35

Certissime ergo sciat omnis domus Israhel, 36
quia et Dominum eum et Christum Deus fecit, hunc Iesum quem uos crucifixistis.

His auditis, compuncti sunt corde, et dixe- 37 16. 30.
runt ad Petrum et ad reliquos Apostolos :
Quid faciemus, uiri fratres? Petrus uero ad 38 3. 19.
illos : Paenitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque uestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum uestrorum : et

27 neque : nec SC 28 > mihi fecisti SC uitae + et SC
29 et pr. om. SC est (post sepultus) om. C 33 hunc quem A
FG*VC : hoc donum quod CDS 34 caelum SC dicit : dixit SC
36 > sciat ergo SC > fecit Deus SC 37 his + autem SC

Es. 57. 19. 39 accipietis donum sancti Spiritus. Uobis enim
est repromissio, et filiis uestris : et omnibus
qui longe sunt, quoscumque aduocauerit Do-
40 minus Deus noster. Aliis etiam uerbis pluri-
bus testificatus est, et exhortabatur eos, di-
4. 4. 5. 14. 41 cens : Saluamini a generatione ista praua. Qui
ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt :
et adpositae sunt in illa die animae circiter
42 tria milia. Erant autem perseuerantes in do-
ctrina Apostolorum, et communicatione fra-
ctionis panis, et orationibus.

5. 5. 11. 43 Fiebat autem omni animae timor : multa
19. 17. quoque prodigia et signa per Apostolos fiebant
in Hierusalem, et metus erat magnus in uni-
4. 32. 34. 35. 44 uersis. Omnes etiam qui credebant, erant
45 pariter, et habebant omnia communia. Posses-
siones et substantias uendebant, et diuidebant
5. 42. 46 illa omnibus, prout cuique opus erat. Cotidie
Lc. 24. 53. quoque perdurantes unanimiter in templo, et
frangentes circa domos panem, sumebant ci-
bum cum exultatione, et simplicitate cordis,
4. 4. 5. 14. 47¹ conlaudantes Deum, et habentes gratiam ad
omnem plebem. Dominus autem augebat qui
salui fierent cotidie in id ipsum.

3 Petrus autem et Iohannes ascendebant in
14. 8. 2 templum ad horam orationis nonam. Et qui-
Ioh. 9. 1. dam uir, qui erat claudus ex utero matris suae,
baiulabatur : quem ponebant cotidie ad por-
tam templi quae dicitur Speciosa, ut peteret
3 elemosynam ab introeuntibus in templum. Is
cum uidisset Petrum et Iohannem incipientes
introidre in templum, rogabat ut elemosynam
4 acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum

³⁸ > Spiritus sancti SC ⁴⁰ pluribus CDFG : plurimis AVSC
⁴¹ > die illa SC ⁴³ > in Ierusalem fiebant SC

Iohanne, dixit: Respice in nos. At ille in-⁵
 tendebat in eos, sperans se aliquid accepturum
 ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et au-⁶
 rum non est mihi: quod autem habeo, hoc
 tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni
 surge, et ambula. Et adprehensa eius manu ⁷
 dextera, adleuauit eum, et protinus consoli-
 datae sunt bases eius, et plantae. Et exiliens ⁸
 stetit, et ambulabat, et intrauit cum illis in tem-
 plum ambulans, et exiliens, et laudans Deum.
 Et uidit omnis populus eum ambulantem et ⁹
 laudantem Deum. Cognoscebant autem illum, ¹⁰
 quoniam ipse erat qui ad elemosynam sedebat
 ad speciosam portam templi: et impleti sunt
 stupore et extasi, in eo quod contigerat illi.

Cum teneret autem Petrum et Iohannem, ¹¹ 4. 14, 5. 12.
 concurrat omnis populus ad eos, ad porticum
 quae appellatur Salomonis, stupentes. Uidens ¹²
 autem Petrus, respondit ad populum: Uiri
 Israhelitae, quid miramini in hoc, aut nos quid
 intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate
 fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, et ¹³ Ex. 3. 6, 15.
 Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum no-
 strorum glorificauit Filium suum Iesum, quem
 uos quidem tradidistis, et negastis ante faciem
 Pilati, iudicante illo dimitti. Uos autem san- ¹⁴ 4. 27.
 ctum et iustum negastis, et petistis uirum
 homicidam donari uobis: auctorem uero uitae ¹⁵ Mt. 27. 20.
 interfecistis, quem Deus suscitauit a mortuis, Mc. 15. 11.
 cuius nos testes sumus. Et in fide nominis ¹⁶ Lc. 23. 18-25.
 eius, hunc quem uidetis et nostis, confirmauit
 nomen eius: et fides quae per eum est, dedit
 Ioh. 18. 40.

3. 7 > manu eius SC ¹⁰ quoniam: quòd SC ¹¹ teneret
 CFGC, et tenerent AV: uiderent D (-ret) S concurrat: cu-
 currit SC ¹² pietate: potestate SC ¹⁶ quem + vos SC
 uidistis SC

- integram sanitatem istam in conspectu omnium uestrum. Et nunc fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes uestri.
13. 27, 17. 30. 17 Deus autem, quae praenuntiavit per os omnium prophetarum pati Christum suum, impleuit sic. Paenitemini igitur et conuertimini ut deleantur uestra peccata: †cum† uenerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum qui praedicatus est uobis, Iesum Christum: quem oportet caelum quidem suscipere usque in tempora restitutionis omnium quae locutus est Deus per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum. Moses quidem dixit: Quoniam prophetam uobis suscitabit Dominus Deus uester de fratribus uestris: tamquam me ipsum audietis iuxta omnia quae cumque locutus fuerit uobis. Erit autem, omnis anima quaecumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Et omnes prophetae a Samuhel et deinceps qui locuti sunt, et adnuntiauerunt dies istos. Uos estis filii prophetarum, et testamenti quod disposuit Deus ad patres uestros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. Uobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem uobis: ut conuertat se unusquisque a nequitia sua.
- 4 Loquentibus autem illis ad populum, super-

¹⁸ quae: qui SC* > sic impleuit SC ¹⁹ > peccata uestra SC ²⁰ †cum† restituimus ex codd. (c dem.) antiquae uersionis: ut codd. alii (d h) eiusdem uersionis; ut cum (ex conflatione) codd. Hieronymiani paene omn., et SC ²¹ > quidem caelum SC ²² > suscitabit uobis SC *distinximus* de fr. uestris: tamquam me ipsum audietis cum AF: de fr. uestris, tamquam me ipsum aud. S; de fr. uestris, tamquam me, ipsum aud. C ²³ quaecumque: quae SC ²⁴ Samuel SC *om.* et *tert.* SC ²⁵ uestros: nostros SC

uenerunt sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducaei, ¹ dolentes quod docerent populum, ² et adnuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis; et iniecerunt in eis manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam uespera. Multi autem eorum qui audierant uerbum, crediderunt: et factus est numerus uirorum quinque milia.

Factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum, et seniores, et scribae in Hierusalem: et Annas princeps sacerdotum, et Caiaphas, et Iohannes, et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio, interrogabant: In qua uirtute, aut in quo nomine, fecistis hoc uos? Tunc Petrus repletus Spiritu sancto, dixit ad eos: Principes populi et seniores: Si nos hodie iudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est: notum sit omnibus uobis, et omni plebi Israhel quia in nomine Iesu Christi Nazareni, quem uos crucifixistis, quem Deus suscitauit a mortuis, in hoc iste adstat coram uobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a uobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli: et non est in alio aliquo salus: nec enim nomen aliud est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

Uidentes autem Petri constantiam et Ioannis, conperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur: et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant: hominem

4. ² in Iesum SC* 3 in eis: in eos SC 8 > repletus Spiritu sancto Petrus SC seniores + audite SC 9 dijudicamur SC 10 nomine + Domini nostri SC 12 > aliud nomen SC

quoque uidentes stantem cum eis, qui curatus
 15 fuerat, nihil poterant contradicere. Iusserunt
 autem eos foras extra concilium secedere : et
 16 conferebant ad inuicem, ¹ dicentes : Quid facie-
 mus hominibus istis ? quoniam quidem notum
 signum factum est per eos, omnibus habitanti-
 bus Hierusalem manifestum est et non pos-
 5. 28, 40. 17 sumus negare. Sed ne amplius diuulgetur in
 populum, comminemur eis, ne ultra loquantur
 18 in nomine hoc ulli hominum. Et uocantes eos,
 denuntiauerunt ne omnino loquerentur neque
 5. 29. 19 docerent in nomine Iesu. Petrus uero et
 Iohannes respondentes, dixerunt ad eos : Si
 iustum est in conspectu Dei, uos potius audire
 20 quam Deum, iudicate : non enim possumus
 21 quae uidimus et audiuius non loqui. At illi
 comminantes dimiserunt eos : non inuenientes
 quomodo punirent eos propter populum, quia
 omnes † clarificabant Deum in eo quod factum
 22 erat †. Annorum enim erat amplius quadra-
 ginta homo, in quo factum erat signum istud
 sanitatis.
 23 Dimissi autem uenerunt ad suos : et adnun-
 tiauerunt eis quanta ad eos principes sacerdo-
 EX. 20. 11. 24 tum et seniores dixissent. Qui cum audissent,
 unanimiter leuauerunt uocem ad Deum, et
 dixerunt : Domine, tu qui fecisti caelum, et
 terram, et mare, et omnia quae in eis sunt :
 Ps. 2. 1, 2. 25 qui Spiritu sancto per os patris nostri Dauid,
 pueri tui, dixisti :

¹⁶ *disting.* per eos, omnibus habitantibus Ierusalem : mani-
 festum est, et SC ²¹ † clarif. Deum in eo quod factum
 erat † *legimus partim ex graeco, partim ex codd. nostris* : clarif.
 id, quod factum fuerat in eo quod acciderat SC *et codd. plur., ἐν*
τῷ γεγονότι bis reddentes ²² erat sec. : fuerat SC ²⁴ tu + es
 SC terram, mare (*sine et*) SC

Quare fremuerunt gentes,
et populi meditati sunt inania?

Adsteterunt reges terrae, 26
et principes conuenerunt in unum :
aduersus Dominum, et aduersus Christum
eius.

Conuenerunt enim uere in ciuitate ista aduer- 27 Lc. 23. 7-11.
sus sanctum puerum tuum Iesum quem unxi-
sti, Herodes et Pontius Pilatus, cum gentibus
et populis Israhel, ¹ facere quae manus tua et 28 2. 23.
consilium tuum decreuerunt fieri. Et nunc, 29 4 Reg.
Domine, respice in minas eorum, et da seruis (2 Reg.) 19. 16.
tuis cum omni fiducia loqui uerbum tuum, Es. 37. 17.
in eo cum manum tuam extendas sanitates, 30
et signa, et prodigia fieri per nomen sancti
filii tui Iesu. Et cum orassent, motus est 31 2. 2, 4.
locus in quo erant congregati : et repleti sunt
omnes Spiritu sancto, et loquebantur uerbum
Dei cum fiducia.

Multitudinis autem credentium erat cor et 32 2. 44.
anima una : nec quisquam eorum quae pos-
sidebat aliquid suum esse dicebat : sed erant
illis omnia communia. Et uirtute magna 33
reddebant Apostoli testimonium resurrectionis
Iesu Christi Domini : et gratia magna erat in
omnibus illis. Neque enim quisquam egens 34 2. 45.
erat inter illos : quotquot enim possessores
agrorum aut domorum erant, uendentes ad-
ferebant pretia eorum quae uendebant, ¹ et 35
ponebant ante pedes Apostolorum : diuide-
bantur autem singulis prout cuique opus erat. 9. 27, 11. 22,
30, 12. 25,
Ioseph autem, qui cognominatus est Barna- 36 13-15.

26, 27 Christum eius? conuenerunt SC
extendas + ad SC 32 cor + unum SC
SC 35 diuidebatur SC

30 cum: quòd SC
33 Domini + nostri

bas ab Apostolis, quod est interpretatum
Filius consolationis, Leuites, Cyprius genere,
37 ¹ cum haberet agrum, uendidit illum, et attulit
pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

5 Uir autem quidam nomine Ananias, cum
2 Saphira uxore sua, uendidit agrum, ¹ et frau-
dauit de pretio agri, conscia uxore sua : et
adferens partem quandam, ad pedes Aposto-
3 lorum posuit. Dixit autem Petrus : Anania,
cur temptauit Satanas cor tuum, mentiri te
Ioh. 13. 2, 27. I.c. 22. 3.
Spiritu sancto, et fraudare de pretio agri?
4 Nonne manens tibi manebat, et uenundatum
in tua erat potestate ? Quare posuisti in corde
tuo hanc rem ? Non es mentitus hominibus,
5 sed Deo. Audiens autem Ananias haec uerba,
cecidit, et expirauit. Et factus est timor ma-
6 gnus in omnes qui audierant. Surgentes au-
tem iuuenes amouerunt eum, et efferentes
sepelierunt.

7 Factum est autem quasi horarum trium spa-
tium, et uxor ipsius, nesciens quod factum
8 fuerat, introiit. Respondit autem ei Petrus :
Dic mihi, si tanti agrum uendidistis ? At illa
9 dixit : Etiam tanti. Petrus autem ad eam :
Quid utique conuenit uobis temptare Spiritum
Domini ? Ecce pedes eorum qui sepelierunt
10 uirum tuum ad ostium, et efferent te. Con-
festim cecidit ante pedes eius, et expirauit.
Intrantes autem iuuenes inuenerunt illam mor-
tuam : et extulerunt et sepelierunt ad uirum
11 suum. Et factus est timor magnus in uniuersa
ecclesia, et in omnes qui audierunt haec.

³⁷ illum : cum SC 5. ² quamdam SC ³ Petrus + ad
Ananiam S ⁵ in : super SC audierunt SC ⁷ introiuit
SC ⁸ respondit : dixit SC mihi + mulier SC

Per manus autem Apostolorum fiebant signa ¹² 2. 43, 14. 3.
 et prodigia multa in plebe. Et erant unani- ^{3. 11.}
 miter omnes in porticu Salomonis. Cetero- ¹³
 rum autem nemo audebat coniungere se illis :
 sed magnificabat eos populus. Magis autem ¹⁴ 2. 47, 6. 7,
 augebatur credentium in Domino multitudo ^{11. 24.}
 uirorum ac mulierum : ita ut in plateas eicerent ¹⁵ 19. 12.
 infirmos, et ponerent in lectulis et grabattis, ^{Mc. 6. 55, 56.}
 ut, ueniente Petro, saltim umbra illius obumi-
 braret quemquam eorum. Concurrebat autem ¹⁶
 et multitudo uicinarum ciuitatum Hierusalem,
 adferentes egros, et uexatos ab spiritibus in-
 mundis : qui curabantur omnes.

Exsurgens autem princeps sacerdotum, et ¹⁷ 4. 1, 23. 2-8.
 omnes qui cum illo erant, quae est heresis
 Sadducaeorum, repleti sunt zelo : et iniecerunt ¹⁸
 manus in Apostolos, et posuerunt illos in cus-
 todia publica. Angelus autem Domini per ¹⁹ 12. 7, 16. 25,
 noctem aperiens ianuas carceris, et educens ^{26.}
 eos, dixit : Ite, et stantes loquimini in templo ²⁰
 plebi omnia uerba uitae huius. Qui cum au- ²¹
 dissent, intrauerunt diluculo in templum, et
 docebant. Adueniens autem princeps sacer-
 dotum, et qui cum eo erant, conuocauerunt
 concilium, et omnes seniores filiorum Israhel :
 et miserunt ad carcerem ut adducerentur.
 Cum uenissent autem ministri, et aperto car- ²²
 cere non inuenissent illos, reuersi nuntia-
 uerunt, ¹ dicentes : Carcerem quidem inueni- ²³
 mus clausum cum omni diligentia, et custodes
 stantes ad ianuas : aperientes autem neminem

¹³ > se coniungere SC ¹⁵ et sec. : ac SC saltem SC
 eorum : illorum SC ; item sine addit. cum CFGV : + et libera-
 rentur ab infirmitatibus suis SC fere cum AD ¹⁶ afferentes SC
 aegros SC ab : a SC ¹⁷ haeresis SC ¹⁸ illos : eos SC
²² > autem venissent SC ²³ ad : ante SC

- 24 intus inuenimus. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.
- 25 Adueniens autem quidam nuntiauit eis : Quia ecce uiri quos posuistis in carcere, sunt in
- 26 templo, stantes et docentes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos sine ui : timebant enim populum ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio : et interrogauit eos princeps
4. 18-21. 28 sacerdotum, ¹ dicens : Praecipiendo praecepimus uobis ne doceretis in nomine isto : et
Mt. 27. 25. ecce replestis Hierusalem doctrina uestra : et uultis inducere super nos sanguinem hominis
- 29 istius. Respondens autem Petrus et Apostoli dixerunt : Oboedire oportet Deo magis
- 30 quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem uos interemistis, suspendentes in ligno. Hunc Deus principem
2. 36. 31 et saluatorem exaltauit dextera sua, ad dandam
Lc. 24. 47, 48. et remissionem peccatorum : et nos sumus testes horum uerborum,
Ioh. 15. 26, et Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus oboedientibus sibi.
7. 54. 33 Haec cum audissent, dissecabantur, et cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in concilio Phariseus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis uniuersae plebi,
22. 3. 34 iussit foras ad breue homines fieri : dixitque ad illos : Uiri Israhelitae, attendite uobis super hominibus istis, quid acturi sitis. Ante
21. 38. 36 hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit uirorum numerus circiter

²⁵ carcerem SC ³¹ > principem et saluatorem Deus SC
Israeli SC ³⁴ Gamaliel SC ³⁶ > numerus uirorum SC

quadringentorum: qui occisus est, et omnes qui-
cumque credebant ei, dissipati sunt, et redactus
est ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Gali- 37 Lc. 2. 2.
laeus in diebus professionis, et auertit popu-
lum post se: et ipse periit, et omnes, quotquot
consenserunt ei, dispersi sunt. Et nunc ita- 38
que dico uobis, discedite ab hominibus istis,
et sinite illos: quoniam si est ex hominibus
consilium hoc aut opus, dissoluetur: si uero 39 11. 17.
ex Deo est, non poteritis dissoluere eos, ne
forte et Deo repugnare inueniamini. Con-
senserunt autem illi: et conuocantes Aposto- 40 4. 18, 22. 19.
los, caesis denuntiauerunt ne loquerentur in
nomine Iesu, et dimiserunt eos. Et illi qui- 41 Mt. 5. 12.
dem ibant gaudentes a conspectu concilii, 1 Pet. 4.
quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu 13-16.
contumeliam pati. Omni autem die in tem- 42
plo et circa domos non cessabant docentes
et euangelizantes Christum Iesum.

In diebus autem illis, crescente numero dis- 6 2. 44, 45,
cipulorum, factus est murmur Graecorum ad- 4. 34, 35.
uersus Hebraeos, eo quod despicerentur in
ministerio cotidiano uiduae eorum. Conuo- 2
cantes autem duodecim multitudinem discipu-
lorum dixerunt: Non est aequum nos dere-
linquere uerbum Dei, et ministrare mensis.
Considerate ergo, fratres, uiros ex uobis boni 3 1 Tim. 3. 9,
testimonii septem, plenos Spiritu et sapientia, 10.
quos constituamus super hoc opus. Nos uero 4
orationi et ministerio uerbi instantes erimus.
Et placuit sermo coram omni multitudine: et 5 8. 5-40, 21. 8.
elegerunt Stephanum, uirum plenum fide et Apoc. 2. 6, 15.

³⁶ quicumque: qui SC redactus est: redacti SC ³⁹ eos:
illud SC ⁴⁰ ne + omnino SC ⁴² > non cessabant in templo,
et circa domos SC 6. 1 factum SC ³ Spiritu + sancto SC

- Spiritu sancto, et Philippum et Prochorum,
et Nicanorem et Timonem, et Parmenam et
6 Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos sta-
tuerunt ante conspectum Apostolorum : et
orantes inposuerunt eis manus.
- 7 Et uerbum Dei crescebat, et multiplicaba-
turnumerusdiscipulorum in Hierusalem ualde:
multa etiam turba sacerdotum oboediebat
fidei.
- 8 Stephanus autem plenus gratia et fortitu-
dine faciebat prodigia et signa magna in po-
9pulo. Surrexerunt autem quidam de synagoga
quae appellatur Libertinorum, et Cyrenensium
et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Ci-
Lc. 21. 14, 15. 10 licia, et Asia, disputantes cum Stephano : et
non poterant resistere sapientiae et Spiritui,
11 qui loquebatur. Tunc summiserunt uiros,
qui dicerent se audisse eum dicentem uerba
12 blasphemiae in Mosen et Deum. Commoue-
runt itaque plebem, et seniores, et scribas : et
concurrentes rapuerunt eum, et adduxerunt in
7. 58, 21. 28, 13 concilium, ¹ et statuerunt testes falsos, qui di-
cerent : Homo iste non cessat loqui uerba
25. 8. 14 aduersus locum sanctum et legem : audiui-
mus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazare-
nus hic destruet locum istum, et mutabit tra-
15 ditiones quas tradidit nobis Moses. Et in-
tuentes eum omnes qui sedebant in concilio,
uiderunt faciem eius tamquam faciem angeli.
- 7 Dixit autem princeps sacerdotum : Si haec
Gen. 11. 31, 2 ita se habent? Qui ait :
15. 7. Uiri fratres et patres audite : Deus gloriae
- ⁷ Dei : Domini $\text{\textcircled{S}}$ ¹⁰ qui : quo CDG ¹¹ audiuisse $\text{\textcircled{S}}$
et + in $\text{\textcircled{S}}$ ¹³ > falsos testes $\text{\textcircled{S}}$ qui dicerent : *lapsu im-*
pressimus dicentes in editionis nostrae maioris textu ¹⁵ tanquam
 $\text{\textcircled{S}}$ 7. ¹ habere $\text{\textcircled{S}}$

apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charram, ¹ et dixit ad illum : Exi de terra tua et de cognatione tua, et ueni in terram quam tibi monstraui. Tunc exiit de terra Chaldaeorum, et habitauit in Charram. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis : et repromisit dare illi eam in possessionem, et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. Locutus est autem Deus : Quia erit semen eius accola in terra aliena, et seruituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis : et gentem cui seruierint iudicabo ego, dixit Deus : et post haec exhibunt, et seruiunt mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis : et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octaua : et Isaac, Iacob : et Iacob, duodecim patriarchas. Et patriarchae aemulantes, Ioseph uendiderunt in Aegyptum : et erat Deus cum eo : ¹ et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius : et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti : et constituit eum praepositum super Aegyptum, et super omnem domum suam. Uenit autem fames in uniuersam Aegyptum et Chanaan, et tribulatio magna : et non inueniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros primum : et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus

3-5
Gen. 12. 1;
4-7.

Gen. 13. 15,
17. 8, 48. 4.

Gen. 15. 13,
14.
Ex. 12. 40.
Gal. 3. 17.

Ex. 3. 12.

Gen. 17. 9-12,
21. 4, 25. 26.
Gen. 29. 31
35, 30. 5-24,
35. 16-26.

Gen. 37. 11,
28, 39. 1, 2,
21, 23.

Gen. 41. 37
46.

Gen. 41. 54,
42. 5.

Gen. 42. 1-3.

Gen. 43. 2-15,
45. 1-4, 16.

² Abrahæ SC Charan SC, et ³ > monstraui tibi
SC ⁵ et sec. : sed SC ⁶ autem + ei SC eius : tuum S
⁷ Deus : Dominus SC ⁸ octauo SC Isaac sec. + et S*

suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius.
 Gen. 45. 9, 14 Mittens autem Ioseph accersiuit Iacob patrem
 10, 27, suum et omnem cognationem in animabus
 46. 26, 27. septuaginta quinque. Et descendit Iacob in
 Ex. 1. 5, 15 Aegyptum: et defunctus est ipse, et patres
 Dt. 10. 22. nostri. Et translati sunt in Sychem, et positi
 Gen. 46. 5, 28, 16 sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio
 49. 32. argenti a filiis Emmor filii Sychem. Cum
 Ex. 1. 6. adpropinquaret autem tempus repromissionis
 Gen. 23. 16, 17 quam confessus erat Deus Abrahae, creuit
 17, 50. 13. populus et multiplicatus est in Aegypto, quoad
 Ios. 24. 32. usque surrexit rex alius in Aegypto, qui non
 Ex. 1. 7, 12. sciebat Ioseph. Hic circumueniens genus
 Ex. 1. 8. 18 nostrum, adflixit patres ut exponerent infantes
 Ex. 1. 15-22. 19 suos, ne uiuificarentur. Eodem tempore na-
 20-29 tus est Moses, et fuit gratus Deo: qui nutritus
 Ex. 2. 2-15. est tribus mensibus in domo patris sui. Ex-
 Heb. 11. 23-27. 21 posito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis,
 22 et enutriuit eum sibi in filium. Et eruditus
 23 est Moses omni sapientia Aegyptiorum, et
 24 erat potens in uerbis, et in operibus suis. Cum
 25 autem impleretur ei quadraginta annorum tem-
 26 pus, ascendit in cor eius ut uisitaret fratres
 27 suos filios Israhel. Et cum uidisset quendam
 iniuriam patientem, uindicauit illum: et fecit
 ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso
 Aegyptio. Existimabat autem intellegere fra-
 tres, quoniam Deus per manum ipsius daret
 salutem illis: at illi non intellexerunt. Se-
 quenti uero die apparuit illis litigantibus, et
 reconciliabat eos in pacem, dicens: Uiri, fra-
 tres estis, ut quid nocetis alterutrum? Qui au-

14 cognationem + suam SC 16 Sichem SC bis Hemor SC
 17 > autem appropinquaret SC promissionis SC 18 > alius
 rex SC 19 patres + nostros SC 21 nutriuit SC 26 in
 pace SC

tem iniuriam faciebat proximo, reppulit eum, dicens: Quis te constituit principem et iudicem super nos? numquid interficere me 28 tu uis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptiuni? Fugit autem Moses in uerbo isto: 29 Ex. 2. 22, 18. 3, 4. et factus est aduena in terra Madiam, ubi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi. Moses autem 31 uidens, admiratus est uisum. Et accedente illo ut consideraret, facta est uox Domini: Ego Deus patrum tuorum, Deus Abraham, 32 et Deus Isaac, et Deus Iacob. Tremefactus autem Moses, non audebat considerare. Dixit 33 autem illi Dominus: Solue calciamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. Uidens uidi afflictionem populi 34 mei qui est in Aegypto, et gemitum eorum audiui, et descendi liberare eos: et nunc ueni, et mittam te in Aegyptum. Hunc Mosen 35 quem negauerunt, dicentes: Quis te constituit principem et iudicem? hunc Deus principem et redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens 36 Ex. 7-12, 14, 16, 17. prodigia et signa in terra Aegypti, et in rubro mari, et in deserto annis quadraginta. Hic 37 Act. 3. 22. Dt. 18. 15. est Moses, qui dixit filiis Israhel: Prophetam uobis suscitabit Deus de fratribus uestris: tamquam me ipsum audietis. Hic est, qui fuit 38 Ex. 19. 3, 17, 18. Dt. 4. 10, 9. 10. in Ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, et cum patribus nostris: qui accepit uerba uitae dare nobis.

27 repulit *SC* 29 Madian *SC* 31 facta est + ad eum *SC*
 Domini + dicens *SC* 32 Ego + sum *SC* et *pr. om.* *SC*
 37 > suscitabit vobis *SC* meipsum uno uerbo *S*; me, ipsum *C*

Ex. 16. 3. 39 Cui noluerunt oboedire patres nostri : sed rep-
 Num. 11. 4, 5, pulerunt, et auersi sunt cordibus suis in Ae-
 14. 3, 4. gyptum, ¹ dicentes ad Aaron : Fac nobis deos,
 Ex. 32. 1, 23. 40 qui praecedant nos : Moses enim hic, qui
 eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid
 Ex. 32. 4, 6, 41 factum sit ei. Et uitulum fecerunt in illis die-
 Dt. 9. 16. bus, et obtulerunt hostiam simulacro, et laeta-
 Am. 5. 25-27. 42 bantur in operibus manuum suarum. Con-
 uertit autem Deus, et tradidit eos seruire
 militiae caeli, sicut scriptum est in libro pro-
 phetarum :

Numquid uictimae aut hostias obtulistis
 mihi

annis quadraginta in deserto, domus Is-
 rahel ?

43 Et suscepistis tabernaculum Moloch,
 et sidus Dei uestri Rempham,
 figuras quas fecistis adorare eas :
 et transferam uos trans Babylonem.

Ex. 25. 9, 10. 44 Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris
 in deserto, sicut disposuit loquens ad Mosen,
 ut faceret illud secundum formam quam uide-
 Ios. 3. 14-17. 45 rat. Quod et induxerunt suscipientes patres

2 Reg. (2 46 in diebus Dauid, ¹ qui inuenit gratiam ante
 Sam.) 7. 2-17. Deum, et petiit ut inueniret tabernaculum Deo
 Ps. 131 (2). 5.

3 Reg. 47 Iacob. Salomon autem aedificauit illi domum.

(1 Reg.) 48 Sed non Excelsus in manu factis habitat, sicut
 5. 5, 6, 1, 2. propheta dicit :

Es. 66. 1, 2. 49 Caelum mihi sedes est :

terra autem scabellum pedum meorum.

³⁹ repulerunt SC
 SC ⁴² aut : et C
 posuit + illis Deus SC

⁴⁰ Moysi enim huic S
⁴³ in Bab. S
⁴⁸ propheta : per prophetam S

⁴¹ > diebus illis
⁴⁴ fuit + cum SC dis-

Quam domum aedificabitis mihi, dicit Dominus,

aut quis locus requietionis meae est?

Nonne manus mea fecit haec omnia? 50

Duri ceruice, et incircumcisi cordibus et auribus, uos semper Spiritui sancto resistitis: sicut Patres uestri, et uos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres uestri? et occiderunt eos qui prae-
nuntiabant de aduentu Iusti, cuius uos nunc proditores et homicidae fuistis: qui
accepistis legem in dispositionem angelorum, et non custodistis. 51 Ex. 32. 9, 33. 3, 5, 34. 9. Dt. 31. 27. 52 Hier. 6. 10, 9. 26, 3 Reg. (1 Reg.) 19. 10. 2 Par. 36. 15, 16. Mt. 23. 31. Lc. 11. 49-51, 13. 33. 53

Audientes autem haec dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in caelum, uidit gloriam Dei, et Iesum stantem a dextris Dei, et ait: Ecce uideo caelos apertos, et Filium hominis a dextris stantem Dei. Exclamantes autem uoce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra ciuitatem lapidabant: et testes deposuerunt uestimenta sua secus pedes adolescentis, qui uocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocantem, et dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit uoce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit. Saulus autem erat consentiens neci eius. 54 Act. 7. 38. Gal. 3. 19. 55 Heb. 2. 2. Act. 5. 33. 6. 3, 5. Mc. 16. 19. 57 Leu. 24. 14-16. Act. 22. 4. 58 Ps. 30. 6 (31. 5). Lc. 23. 46. 59 Lc. 23. 34. 60

Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia quae erat Hierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudaeae et Sama-

⁴⁹ dicit Dominus? aut SC ⁵¹ duri A^cDG: dura CFVSC incircumcisi ACDG^c: -cisis FG*VSC uestri + ita SC ⁵³ in dispositione SC ⁵⁶ > stantem a dextris SC, et + virtutis S ⁶⁰ obdormiuit + in Domino SC

- 2 riae, praeter Apostolos. Curauerunt autem
 Stephanum uiri timorati, et fecerunt planctum
 9. 1, 22. 4, 3 magnum super illum. Saulus uero deuastabat
 26. 10, 11. ecclesiam, per domos intrans, et trahens uiros
 ac mulieres, tradebat in custodiam.
 4 Igitur qui dispersi erant, pertransiebant
 6. 5. 5 euangelizantes uerbum. Philippus autem de-
 scendens in ciuitatem Samariae, praedicabat
 6 illis Christum. Intendebant autem turbae his
 quae a Philippo dicebantur unanimiter, au-
 7 dientes et uidentes signa quae faciebat. Multi
 Mc. 16. 17, 18. enim eorum qui habebant spiritus inmundos,
 Lc. 10. 17. clamantes uoce magna, exiebant: multi autem
 8 paralytici et claudi curati sunt. Factum est
 ergo magnum gaudium in illa ciuitate.
 9 Uir autem quidam nomine Simon, qui ante
 fuerat in ciuitate magus, seducens gentem
 Samariae, dicens se esse aliquem magnum:
 10 cui auscultabant omnes a minimo usque ad
 maximum, dicentes: Hic est uirtus Dei, quae
 11 uocatur magna: adtendebant autem eum,
 propter quod multo tempore magicis suis de-
 2. 38, 41. 12 mentasset eos. Cum uero credidissent Philippo
 Mt. 28. 19. euangelizanti de regno Dei et nomine Iesu
 13 Christi, baptizabantur uiri ac mulieres. Tunc
 Simon et ipse credidit: et cum baptizatus
 esset, adhaerebat Philippo: uidens etiam signa
 et uirtutes maximas fieri, stupens admirabatur.
 11. 22. 14 Cum autem audissent Apostoli qui erant
 Hierosolymis, quia recepit Samaria uerbum
 Dei, miserunt ad illos Petrum et Iohannem:

2 illum: eum SC 3 uero: autem SC 4 pertransibant
 SC uerbum + Dei SC 7 exhibant SC et et S 8 > gau-
 dium magnum SC 11 attendebant SC magijs C 12 et
 nomine: in nomine SC 13 adhaerebat SC 14 quia rece-
 pit: quodd recepisset SC illos: eos SC

qui cum uenissent, orauerunt pro ipsis ut ac- 15
 ciperent Spiritum sanctum : nondum enim in 16
 quemquam illorum uenerat, sed baptizati tan-
 tum erant in nomine Domini Iesu. Tunc 17 6. 6, 9. 17,
 inponebant manus super illos, et accipiebant 19. 6.
 Spiritum sanctum. Cum uidisset autem Simon 18
 quia per inpositionem manus Apostolorum
 daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam,
 'dicens : Date et mihi hanc potestatem, ut cui- 19
 cumque inposuero manus, accipiat Spiritum
 sanctum. Petrus autem dixit ad eum : Pecunia 20
 tua tecum sit in perditionem : quoniam donum
 Dei existimasti pecunia possideri. Non est 21 Eph. 5. 5.
 tibi pars neque sors in sermone isto : cor enim
 tuum non est rectum coram Deo. Paeniten- 22
 tiam itaque age ab hac nequitia tua : et roga
 Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio
 cordis tui. In felle enim amaritudinis, et 23 Dt. 29. 18.
 obligatione iniquitatis uideo te esse. Re- 24 Es. 58. 6.
 spondens autem Simon, dixit : Precamini uos Heb. 12. 15.
 pro me ad Dominum, ut nihil ueniat super me
 horum quae dixistis.

Et illi quidem testificati, et locuti uerbum 25
 Domini, rediebant Hierosolymam, et multis
 regionibus Samaritanorum euangelizabant.

Angelus autem Domini locutus est ad Phi- 26 6. 5.
 lippum, dicens : Surge et uade contra meri-
 dianum, ad uiam quae descendit ab Hieru-
 salem in Gazam : haec est deserta. Et surgens 27 Es. 56. 3-7.
 abiit. Et ecce uir Aethiops, eunuchus, potens Ps. 67. 32
 Candacis reginae Aethiopum, qui erat super (68. 31).
 omnes gazas eius, uenerat adorare in Hieru- Es. 19. 21.
 salem : et reuertebatur sedens super currum 28
 suum, legensque prophetam Esaiam. Dixit au- 29

25 redibant SC

28 > Isaiam prophetam SC

tem Spiritus Philippo : Accede, et adiunge te
 30 ad currum istum. Adcurrens autem Philippus,
 audiuit eum legentem Esaiam prophetam, et
 Rom. 10. 14. 31 dixit : Putasne intellegis quae legis ? Qui ait :
 Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit
 mihi ? Rogauitque Philippum, ut ascenderet
 Es. 53. 7, 8. 32 et sederet secum. Locus autem scripturae
 quam legebat, erat hic :

Tamquam ouis ad occisionem ductus es ;
 et sicut agnus coram tondente se sine
 uoce,
 sic non aperuit os suum.

33 In humilitate iudicium eius sublatum est.
 Generationem illius quis enarrabit ?
 quoniam tollitur de terra uita eius.

34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit ;
 Obsecro te, de quo propheta dicit hoc ? de se,
 35 an de alio aliquo ? Aperiens autem Philippus
 os suum, et incipiens ab scriptura ista, euan-
 10. 47. 36 gelizauit illi Iesum. Et dum irent per uiam,
 uenerunt ad quandam aquam : et ait eunuchus :
 38 Ecce aqua, quid prohibet me baptizari ? Et
 iussit stare currum : et descenderunt uterque in
 aquam, Philippus et eunuchus : et baptizauit
 3 Reg. 39 eum. Cum autem ascendissent de aqua, Spi-
 (1 Reg.) 18. 12. ritus Domini rapuit Philippum, et amplius non
 4 Reg. uidit eum eunuchus. Ibat enim per uiam suam
 (2 Reg.) 2. 16.
 Act. 21. 8. 40 gaudens. Philippus autem inuentus est in
 Azoto, et pertransiens euangelizabat ciuitati-
 bus cunctis, donec ueniret Caesaream.

³³ illius : eius *SC* tolletur *SC* ³⁵ ab : a *SC* ³⁶ quid AC
 DG**SC* : quis FG^cV ³⁷ Uersum omisimus cum A*CFG : habent
 A^cDV*SC*, legunt uero sic : dixit autem (om. A^cV) Philippus : Si
 credis ex toto corde, licet. Et respondens ait (dixit D) : Credo
 Dei Filium (> Filium Dei A^cD*SC*) esse Iesum Christum (om. D)
³⁹ enim : autem *SC*

Saulus autem adhuc aspirans minarum et ⁹ 8. 3.
 caedis in discipulos Domini, accessit ad prin-
 cipem sacerdotum, ¹ et petiit ab eo epistulas in ² 2-8
 Damascum ad synagogas: ut si quos inuenisset ^{22. 4-11.}
 huius uiae uiros ac mulieres, uinctos perduce- ^{26. 9-18.}
 ret in Hierusalem. Et cum iter faceret, contigit ³ 19. 9, 23,
 ut adpropinquaret Damasco: et subito circum- ^{24. 14, 22.}
 fulsit eum lux de caelo. Et cadens in terram ⁴
 audiuit uocem dicentem sibi: Saule, Saule,
 quid me persequeris? Qui dixit: Quis es, Do- ⁵ 5. 39.
 mine? Et ille: Ego sum Iesus quem tu perse- ^{1 Cor. 15. 8.}
 queris. Sed surge, et ingredi te ciuitatem, et ⁶
 dicetur tibi quid te oporteat facere. Uiri autem ⁷
 illi qui comitabantur cum eo, stabant stupe-
 facti, audientes quidem uocem, neminem au-
 tem uidentes. Surrexit autem Saulus de terra, ⁸
 apertisque oculis nihil uidebat: ad manus
 autem illum trahentes, introduxerunt Damas-
 cum. Et erat tribus diebus non uidens, et non ⁹
 manducauit, neque bibit.

Erat autem quidam discipulus Damasci, no- ¹⁰ 10-19
 mine Ananias: et dixit ad illum in uisu Domi- ^{22. 12-16.}
 nus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.
 Et Dominus ad illum: Surge, uade in uicum ¹¹
 qui uocatur Rectus: et quaere in domo Iudae
 Saulum nomine Tharsensem: ecce enim orat:
 et uidit uirum Ananiam nomine introeuntem, ¹²
 et inponentem sibi manus ut uisum recipiat.

9. ¹ aspirans AV, inspirans DF: spirans CGSC ⁵ perse-
 queris *sine addit.* AG*: + durum est tibi contra stimulum calci-
 trare. Et tremens, ac (et D; om. V) stupens dixit: Domine,
 quid me uis facere? Et Dominus ad eum (+dixit D) DFG^cVSC;
 + durum tibi contra stimulum calcitrare. qui tremens in horrore
 uersus in eo quod factum erat ait domine quid me uis facere et
 dominus ad eum C ⁶ Sed *ad init. om.* FGVSC (non D) et
 sec. + ibi SC ⁹ erat + ibi SC ¹¹ illum: eum SC surge
 + et SC Tarsensem SC (1593 et 1598)

- 13 Respondit autem Ananias : Domine, audiui a multis de uiro hoc, quanta mala sanctis tuis
 14 fecerit in Hierusalem : et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes
 15 qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus : Uade, quoniam uas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram
 16 gentibus et regibus, et filiis Israhel : ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine
 17 meo pati. Et abiit Ananias, et introiuit in domum : et inponens ei manus, dixit : Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uideas, et implearis
 18 Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae, et uisum recepit : et surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est.

Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo in synagogis praedicabat Iesum, quoniam hic est
 20 Filius Dei. Stupebant autem omnes qui audiebant, et dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Hierusalem eos qui inuocabant nomen istud : et huc ad hoc uenit ut uinctos illos
 21 duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, et confunde-
 22 bat Iudaeos qui habitabant Damasci, adfirmans quoniam hic est Christus.

Cum implerentur autem dies multi, consilium fecerunt Iudaei ut eum interficerent :
 23 notae autem factae sunt Saulo insidiae eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut

13 > fecerit sanctis tuis SC 20 in synagogis : ingressus in
 synagogas S 23 > autem implerentur SC fecerunt + in
 vnum SC

eum interficerent. Accipientes autem discipuli 25 2 Cor. 11. 32,
eius nocte, per murum dimiserunt eum, sum- 33.
mittentes in sporta.

Cum autem uenisset in Hierusalem, temta- 26 22. 17-20,
bat iungere se discipulis: et omnes timebant 26. 20.
eum, non credentes quia esset discipulus. Gal. 1. 17, 18.
Barnabas autem adprehensum illum duxit ad 27
Apostolos: et narrauit illis quomodo in uia
uidisset Dominum, et quia locutus est ei, et
quomodo in Damasco fiducialiter egerit in
nomine Iesu. Et erat cum illis intrans et 28
exiens in Hierusalem, fiducialiter agens in
nomine Domini. Loquebatur quoque, et dis 29
putabat cum Graecis: illi autem quaerebant
occidere eum. Quod cum cognouissent fra- 30 11. 25.
tres, deduxerunt eum Caesaream, et dimise- Gal. 1. 21.
runt Tharsum.

Ecclesia quidem per totam Iudaeam, et Gali- 31
laeam, et Samariam habebat pacem, et aedi-
ficabatur ambulans in timore Domini, et con-
solatione sancti Spiritus replebatur.

Factum est autem ut Petrus, dum pertransi- 32
ret uniuersos, deueniret ad sanctos qui habita-
bant Lyddae. Inuenit autem ibi hominem 33
quendam, nomine Aeneam, ab annis octo
iacentem in grabatto, qui erat paralyticus. Et 34
ait illi Petrus: Aeneas, sanat te Iesus Christus:
surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit.
Et uiderunt illum omnes qui habitabant 35
Lyddae et Saronae: qui conuersi sunt ad
Dominum.

²⁵ discipuli eius: cum discipuli C; eum discipuli eius S sub-
mittentes SC ²⁶ > se iungere SC quia: quodd SC
²⁸ Hierusalem + et SC ²⁹ quoque sine addit. ACG: + genti-
bus D (cum gent.) FVSC ³⁰ Tarsum SC (1593 et 1598)
³⁴ Aenea SC sanct S te + Dominus SC ³⁵ illum: eum SC

- 36 In Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabita, quae interpretata dicitur Dorcas. Haec erat plena operibus bonis et elemosynis
- 37 quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur: quam cum lauis-
- 38 sent, posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos uiros ad eum, rogantes: Ne pigriteris uenire usque
- 39 ad nos. Exsurgens autem Petrus uenit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cenaculum: et circumsteterunt illum omnes uiduae, flentes et ostendentes tunicas et uestes,
- Mt. 9. 25. 40 quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit: et conuersus ad corpus, dixit: Tabita, surge. At illa aperuit oculos suos: et uiso Petro, resedit.
- 41 Dans autem illi manum, erexit eam: et cum uocasset sanctos et uiduas, adsignauit eam
- 42 uiuam. Notum autem factum est per uniuersam Ioppen: et crediderunt multi in Domino.
10. 6. 43 Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud quendam Simonem coriarium.
- Mt. 8. 5. 10 Uir autem quidam erat in Caesarea, nomine
- Lc. 7. 2. Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Ita-
- Act. 27. 1. 2 lica: religiosus, et timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, et de-
3. 1, 9. 10. 3 precans Deum semper: uidit in uisu manifeste, quasi hora nona diei, angelum Dei introeun-
- 4 tem ad se, et dicentem sibi Corneli. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuae et

36 Tabitha SC 37 coenaculo SC 38 ad Ioppen SC
 39 coenaculum SC ostendentes + ei SC 40 Tabitha SC
 43 > Simonem quendam SC 10. 2 et pr.: ac SC 3 + is
 ad init. SC > diei nona SC 4 quid est: quis es S

elemosynae tuae ascenderunt in memoriam in
 conspectu Dei. Et nunc mitte uiros in Ioppen, 5
 et accersi Simonem quendam, qui cognomi-
 natur Petrus: hic hospitatur apud Simonem 6 9. 43.
 quendam coriarium, cuius est domus iuxta
 mare. Et cum discessisset angelus qui loque- 7
 batur illi, uocauit duos domesticos suos et
 militem metuentem Dominum, ex his qui illi
 parebant. Quibus cum narrasset omnia, misit 8
 illos in Ioppen.

Postera autem die iter illis facientibus, et 9
 adpropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in
 superiora ut oraret, circa horam sextam. Et 10
 cum esuriret, uoluit gustare. Parantibus autem
 eis, cecidit super eum mentis excessus. Et 11 11-20
 uidit caelum apertum, et descendens uas quod- 11. 5-14.
 dam, uelut linteum magnum, quattuor initiis
 summitti de caelo in terram: in quo erant 12
 omnia quadrupedia et serpentina terrae, et uola-
 tilia caeli. Et facta est uox ad eum: Surge 13
 Petre, occide et manduca. Ait autem Petrus: 14 Leu. 11;
 Absit, Domine, quia numquam manducaui 20. 25.
 omne commune et immundum. Et uox iterum 15 Dt. 14. 4-20.
 secundo ad eum: Quae Deus purificauit, tu Ezec. 4. 14.
 ne commune dixeris. Quae Deus purificauit, tu Mt. 15. 11.
 ne commune dixeris. Hoc autem factum est 16 Mc. 7. 15, 19.
 per ter: et statim receptum est uas in caelum. Act. 15. 29.

Et dum intra se haesitaret Petrus quidnam 17
 esset uisio quam uidisset: ecce uiri qui missi
 erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis,
 adstiterunt ad ianuam. Et cum uocassent, in- 18
 terrogabant si Simon, qui cognominatur Petrus,
 illic haberet hospitium. Petro autem cogitante 19

⁶ mare sine addit. ACFGV: +hic dicet tibi quid te oporteat
 (-tet D) facere DSC ¹⁰ eis: illis SC ¹¹ submitti SC
¹⁵ quae: quod SC > commune ne SC

de uisione, dixit Spiritus ei: Ecce uiri tres
 20 quaerunt te. Surge itaque, et descende, et
 uade cum eis nihil dubitans, quia ego misi illos.
 21 Descendens autem Petrus ad uiros, dixit:
 Ecce ego sum quem quaeritis: quae causa est
 22 propter quam uenistis? Qui dixerunt: Cornelius
 centurio, uir iustus et timens Deum, et
 testimonium habens ab uniuerſa gente Iudaeorum,
 responsum accepit ab angelo sancto
 accersire te in domum suam, et audire uerba
 11. 12. 23 abs te. Introducens igitur eos, recepit hospitio.

Sequenti autem die surgens profectus est
 cum eis: et quidam ex fratribus ab Ioppe comi-
 24 tati sunt eum. Altera autem die introiuit Caesaream.
 Cornelius uero expectabat illos, con-
 25 uocatis cognatis suis, et necessariis amicis. Et
 factum est cum introisset Petrus, obuius ei
 Cornelius et procidens ad pedes eius adorauit.

14. 15. 26 Petrus uero leuauit eum, dicens: Surge, et
 Apoc. 19. 10, 22. 8, 9. 27 ego ipse homo sum. Et loquens cum illo in-
 trauit, et inuenit multos qui conuenerant:
 28 ¹ dixitque ad illos: Uos scitis quomodo abomi-
 natum sit uiro Iudaeo coniungi, aut accedere
 ad alienigenam: et mihi ostendit Deus, nemi-
 nem communem aut immundum dicere homi-
 29 nem. Propter quod sine dubitatione ueni
 accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam
 30 accersistis me? Et Cornelius ait: A nudius
 quartana die usque in hanc horam, orans eram
 hora nona in domo mea: et ecce uir stetit
 31 ante me in ueste candida, ¹ et ait: Corneli,
 exaudita est oratio tua, et elemosynae tuae

20 et *pr. om.* SC

23 igitur: ergo SC

eis: illis SC

25 obuius + venit SC

26 eleuauit SC

28 et: sed SC

30 nudiusquarta (*uno uerbo*) SC in *pr.*: ad SC

commemoratae sunt in conspectu Dei. Mitte ³²
 ergo in Ioppen, et accersi Simonem, qui cogno-
 minatur Petrus: hic hospitatur in domo Si-
 monis coriarii iuxta mare. Confestim igitur ³³
 misi ad te: et tu bene fecisti ueniendo.
 Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo ad-
 sumus audire omnia quaecumque tibi prae-
 cepta sunt a Domino. Aperiens autem Petrus ³⁴
 os, dixit:

In ueritate conperi quoniam non est per-
 sonarum acceptor Deus, ¹ sed in omni gente ³⁵
 qui timet eum et operatur iustitiam, acceptus
 est illi. Uerbum misit filiis Israhel, adnun- ³⁶
 tians pacem per Iesum Christum: hic est
 omnium Dominus. Uos scitis ¹ quod factum ³⁷
 est uerbum per uniuersam Iudaeam: incipiens
 enim a Galilaea post baptismum quod prae-
 dicauit Iohannes, ¹ Iesuma Nazareth: quomodo ³⁸
 unxit eum Deus Spiritu sancto et uirtute, qui
 pertransiuit bene faciendo, et sanando omnes
 oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum
 illo. Et nos testes sumus omnium quae fecit ³⁹
 in regione Iudaeorum, et Hierusalem: quem
 occiderunt suspendentes in ligno. Hunc ⁴⁰
 Deus suscitauit tertia die, et dedit eum mani-
 festum fieri ¹ non omni populo, sed testibus ⁴¹
 praeordinatis a Deo: nobis, qui manducaui-
 mus et bibimus cum illo postquam resurrexit
 a mortuis. Et praecepit nobis praedicare ⁴²
 populo et testificari quia ipse est qui constitu-
 tus est a Deo iudex uiuorum et mortuorum.
 Huic omnes prophetae testimonium perhi- ⁴³

Dt. 10. 17.
 2 Par. 19. 7.
 Iob. 34. 19.
 Rom. 2. 11.
 Eph. 6. 9.
 Ps. 14 (5).
 1, 2.
 Ioh. 9. 31.
 Es. 52. 7.
 Nah. 1. 15.
 Act. 13. 26.
 Rom. 10. 15.
 Eph. 2. 17.
 Mt. 4. 12.
 Mc. 1. 14.
 Mt. 3. 16.
 Mc. 1. 10.
 Lc. 3. 22.

1. 8, 2. 32.
 Lc. 24. 48.

1 Cor. 15.
 4-7.

Ioh. 14. 19,
 21, 22, 15. 27.
 1. Cor. 24. 43.
 Act. 1. 4.

17. 31, 24. 25.
 Mt. 16. 27.
 Ioh. 5. 22-29.
 2 Tim. 4. 1.
 Es. 53. 5, 6,
 9, 10.

³³ igitur: ergo **SC**
 quoniam: quia **SC**
SC

³⁴ os + suum **SC**
³⁶ misit + Deus **SC**

conperi **SC**
³⁸ pertransijt

Hier. 31, 34,
33, 8.

bent, remissionem peccatorum accipere per
nomen eius omnes qui credunt in eum.

44 Adhuc loquente Petro uerba haec, cecidit
Spiritus sanctus super omnes qui audiebant

45 uerbum. Et obstipuerunt ex circumcissione
fideles qui uenerant cum Petro, quia et in

2. 4, 19. 6.
Mc. 16. 17.
1 Cor. 14.

46 nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Au-
diebant enim illos loquentes linguis, et magni-
ficantes Deum. Tunc respondit Petrus:

47 Numquid aquam quis prohibere potest ut non
baptizentur hi, qui Spiritum sanctum accepe-

2. 38, 8. 16,
19. 5.

48 runt sicut et nos? Et iussit eos in nomine
Iesu Christi baptizari. Tunc rogauerunt eum
ut maneret aliquot diebus.

11 Audierunt autem Apostoli, et fratres qui
erant in Iudaea, quoniam et gentes recepe-
runt uerbum Dei. Cum ascendisset autem

Gal. 2. 12, 14.

3 Petrus in Hierosolimam, disceptabant aduer-
sus illum qui erant ex circumcissione, ¹ di-
centes: Quare introisti ad uiros praeputium

4 habentes, et manducasti cum illis? Incipiens
autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5-14
10. 9-32.

5 Ego eram in ciuitate Ioppe orans, et uidi in
excessu mentis uisionem, descendens uas

quoddam uelut linteum magnum quattuor
initiis summitti de caelo, et uenit usque ad me.

6 In quod intuens considerabam, et uidi qua-
drupedia terrae, et bestias et reptilia, et uola-

7 tilia caeli. Audiui autem et uocem dicentem
8 mihi: Surge Petre, occide et manduca. Dixi

autem: Nequaquam, Domine: quia commune
aut inmundum numquam introiuit in os meum.

⁴⁵ obstupuerunt SC ⁴⁸ > baptizari in nomine Domini Iesu
Christi SC maneret + apud eos SC 11. ² > autem ascen-
disset SC in om. SC ⁵ mentis + meae S

Respondit autem uox secundo de caelo : Quae 9
Deus mundauit, tu ne commune dixeris. Hoc 10
autem factum est per ter : et recepta sunt
rursum omnia in caelum. Et ecce confestim 11
tres uiri adstiterunt in domo in qua eram,
missi a Caesarea ad me. Dixit autem Spiritus 12
mihi ut irem cum illis, nihil haesitans. Uene-
runt autem mecum et sex fratres isti, et in-
gressi sumus in domum uiri. Narrauit autem 13
nobis, quomodo uidisset angelum in domo
sua, stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen,
et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus,
' qui loquetur tibi uerba, in quibus saluus eris, 14
tu et uniuersa domus tua. Cum autem coepis- 15 10. 44-46.
sem loqui, decidit Spiritus sanctus super eos, 2. 4.
sicut et in nos in initio. Recordatus sum 16 1. 5, 19. 2-4.
autem uerbi Domini, sicut dicebat : Iohannes
quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabi-
mini Spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam 17 15. 8.
dedit illis Deus, sicut et nobis qui credidimus 5. 39.
in Dominum Iesum Christum, ego quis eram,
qui possem prohibere Deum? His auditis, 18 13. 47, 48,
tacuerunt: et glorificauerunt Deum, dicentes: 14. 27.
Ergo et gentibus Deus paenitentiam ad uitam 15. 11.
dedit.

Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribula- 19 8. 1-4.
tione quae facta fuerat sub Stephano, peram-
bulauerunt usque Phoenicen, et Cyprum, et
Antiochiam, nemini loquentes uerbum, nisi
solis Iudaeis. Erant autem quidam ex eis uiri 20 13. 1.
Cyprii et Cyrenaei : qui cum introissent Antio- Mt. 27. 32.
chiam, loquebantur et ad Graecos, adnuntian- Mc. 15. 21.
do. Lc. 23. 26.

10 > omnia rursum SC 11 > uiri tres confestim SC 15 de-
cidit : cecidit SC 18 > poenitentiam dedit Deus ad uitam SC
20 Cyrenaei SC

2. 47, 4. 4, 21 tes Dominum Iesum. Et erat manus Do-
5. 14, 6. 1, 7. mini cum eis: multusque numerus credentium

8. 14. 22 conuersus est ad Dominum. Peruenit autem
4. 36. sermo ad aures ecclesiae quae erat Hieroso-
lymis super istis: et miserunt Barnaban usque

13. 43. 23 Antiochiam. Qui cum peruenisset, et uidisset
gratiam Dei, gaudisus est: et hortabatur omnes

24 proposito cordis permanere in Domino: quia
erat uir bonus, et plenus Spiritu sancto et fide.

9. 30. 25 Et adposita est turba multa Domino. ¹ Pro-
fectus est autem Tharsum, ut quaereret Sau-

Gal. 2. 11. 26 lum: quem cum inuenisset, perduxit Antio-
chiam. Et annum totum conuersati sunt in

Act. 26. 28.
1 Pet. 4. 16.

cognominarentur primum Antiochiae disci-
puli Christiani.

13. 1, 15. 32. 27 In his autem diebus superuenerunt ab Hie-
21. 10. 28 rosolymis prophetae Antiochiam: et surgens

unus ex eis nomine Agabus, significabat per
Spiritus famem magnam futuram in uniuerso
orbe terrarum: quae facta est sub Claudio.

29 Discipuli autem, prout quis habebat, propo-
suerunt in ministerium mittere habitantibus

12. 25. 30 in Iudaea fratribus: quod et fecerunt, mittentes
ad seniores per manus Barnabae et Sauli.

12 Eodem autem tempore misit Herodes rex
manus, ut affligeret quosdam de ecclesia.

Mt. 20. 22.

2 Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis

Mc. 10. 38.

3 gladio. Uidens autem quia placeret Iudaeis,

Act. 24. 27,
25. 9.

adposuit adprehendere et Petrum. Erant au-

4 tem dies azymorum. Quem cum adprehendis-
set, misit in carcerem, tradens quattuor qua-

22 usque + ad SC 23 omnes + in SC 24 > multa turba SC
25 autem + Barnabas SC Tarsum SC 26 sunt + ibi SC
29 proposuerunt + singuli SC 12. 1 affligeret SC 3 adpre-
hendere: vt apprehenderet SC

ternionibus militum custodire eum, uolens post Pascha producere eum populo. Et Petrus 5 quidem seruabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum esset 6 5. 22, 23. Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, uinctus catenis duabus: et custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus Domini adstitit, et lumen re- 7 5. 19. fulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, suscitauit eum, dicens: Surge uelociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius. Dixit 8 autem angelus ad eum: Praecingere, et calcia te galliculas tuas. Et fecit sic: et dixit illi: Circumda tibi uestimentum tuum, et sequere me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat 9 10. 17. quia uerum est quod fiebat per angelum: aestimabat autem se uisum uidere. Transeuntes 10 autem primam et secundam custodiam, uenerunt ad portam ferream, quae ducit ad ciuitatem: quae ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt uicum unum: et continuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuer- 11 sus, dixit: Nunc scio uere quia misit Dominus angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni expectatione plebis Iudaeorum. Consideransque uenit ad domum Mariae ma- 12 25, 13. 5, 13, tris Iohannis qui cognominatus est Marcus, 15, 37. Col. 4. 10. ubi erant multi congregati et orantes. Pul- 13 2 Tim. 4. 11. sante autem eo ostium ianuae, processit puella Philem. 24. ad audiendum, nomine Rhode. Et ut cogno- 14 1 Pet. 5. 13.

⁴ custodire eum: custodiendum $\mathcal{C}$, ad custodiendum $\mathcal{S}$
⁷ suscitauit: excitauit $\mathcal{SC}$ ⁸ galliculas AC: gallicas DFG;
 caligas V $\mathcal{SC}$ ⁹ aestimabat: existimabat $\mathcal{SC}$ autem: enim
 $\mathcal{S}$ ¹³ ad audiendum ACDG $\mathcal{C}$: ad uidendum FV $\mathcal{S}$

- uit uocem Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiauit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Inanis. Illa autem adfirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseuerabat pulsans: cum autem aperuissent, uiderunt eum, et obstipuerunt. Annuens autem eis manu ut tacerent, narrauit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Iacobo et fratribus haec. Et egressus abiit in alium locum. Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites, quidnam de Petro factum esset. Herodes autem cum requisisset eum, et non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque a Iudaea in Caesaream, ibi commoratus est.
- Erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. At illi unanimes uenerunt ad eum, et persuasione Blaeto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die Herodes uestitus ueste regia sedit pro tribunali, et conditionabatur ad eos. Populus autem adclamabat: Dei uoces, et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a uermibus, expirauit.
- Uerbum autem Domini crescebat, et multiplicabatur.
- Barnabas autem et Saulus reuersi sunt ab Hierosolymis expleto ministerio, adsumto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

¹⁵ affirmabat SC ¹⁶ aperuissent + ostium S obstupuerunt SC ¹⁸ > factum esset de Petro SC ²¹ concionabatur SC
²² acclamabat SC

Erant autem in ecclesia quae erat Antio-¹³ 11. 26, 27.
 chiae, prophetae et doctores, in quibus Barna-
 bas, et Symeon qui uocabatur Niger, et Lucius
 Cyrenensis, et Manaen qui erat Herodis Te-
 trarchae conlactaneus, et Saulus. Ministran-² 9. 15.
 tibus autem illis Domino, et ieiunantibus, dixit
 Spiritus sanctus: Separate mihi Barnaban et
 Saulum in opus quod adsumsi eos. Tunc³ 1. 24, 6. 6,
 ieiunantes et orantes, inponentesque eis ma-
 nus, dimiserunt illos. 14. 23.
 1 Tim. 4. 14.

Et ipsi quidem missi ab Spiritu sancto abie-⁴
 runt Seleuciam: et inde nauigauerunt Cy-
 prum. Et cum uenissent Salamina, praedica-⁵
 bant uerbum Dei in synagogis Iudaeorum:
 habebant autem et Iohannem in ministerio.
 Et cum perambulassent uniuersam insulam⁶
 usque Paphum, inuenerunt quendam uirum
 magum pseudopphetam, Iudaeum, cui no-
 men erat Bariesu: qui erat cum Proconsule⁷
 Sergio Paulo, uiro prudente. Hic, accersitis
 Barnaba et Paulo, desiderabat audire uerbum
 Dei. Resistebat autem illis Elymas magus⁸ 2 Tim. 3. 8.
 (sic enim interpretatur nomen eius), quaerens
 auertere Proconsulem a fide. Saulus autem,⁹ Act. 2. 4, 4. 8.
 qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens
 in eum, dixit: O plene omni dolo, et omni¹⁰
 fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiae,
 non desinis subuertere uias Domini rectas?
 Et nunc ecce manus Domini super te, et eris¹¹ Lc. 1. 20.
 caecus, non uidens solem usque ad tempus.

13. ¹ Simon SC Manahen SC collectaneus SC ² dixit
 + illis SC separate CDFG: segregate AVSC > Saulum et
 Barnabam SC opus + ad SC ⁴ ab: a SC ⁵ Salaminam
 SC ⁶ usque + ad S magum: magnum C (92* et 98*)
 Bariesu: Barieu S ⁷ Paulo sec., plur.: Saulo GSC ^{10, 11} re-
 ctas. Et SC

- Et confestim cecidit in eum caligo et tenebrae, et circumiens quaerebat qui ei manum daret. Tunc Proconsul cum uidisset factum, credidit admirans super doctrinam Domini.
12. 25, 15. 38. 13 Et cum a Papho nauigassent Paulus et qui cum eo, uenerunt Pergen Pamphiliae: Iohannes autem discedens ab eis, reuersus est Hierosolymam. Illi uero pertranseuntes Pergen, uenerunt Antiochiam Pisidia: et ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum, miserunt principes synagogae ad eos, dicentes: Uiri fratres, si quis est in uobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens, ait:
- Uiri Israhelitae, et qui timetis Deum, audite: Deus plebis Israhel elegit patres nostros, et plebem exaltauit cum essent incolae in terra Aegypti, et in brachio excelso eduxit eos ex ea: et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos et quinquaginta annos: et post haec dedit iudices, usque ad Samuhel prophetam.
- Et exinde postulauerunt regem: et dedit illis Deus Saul filium Cis, uirum de tribu Beniamin, annis quadraginta. Et amoto illo, suscitauit illis Dauid regem: cui et testimonium perhibens, dixit: Inueni Dauid filium Iesse, uirum secundum cor meum, qui faciet omnes uoluntates meas. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israhel salua-

¹¹ circuiens SC ¹² super doctrina SC ¹³ eo + erant SC
Pamphyliae SC ²⁰ Samuel SC ²² et sec. om. SC Iessae S

torem Iesum, praedicante Iohanne ante faciem 24 Es. 11. 1.
aduentus eius baptismum paenitentiae omni Lc. 1. 32,
populo Israhel. Cum impleret autem Iohan- 25 2. 11.
nes cursum suum, dicebat: Quem me arbi- Mt. 3. 1-11.
tramini esse? non sum ego, sed ecce uenit Mc. 1. 4-7.
post me, cuius non sum dignus calciamenta Lc. 3. 3-16.
pedum soluere. Ioh. 1. 20, 27.
Uiri fratres, filii generis 26 Act. 10. 36.
Abraham, et qui in uobis timent Deum, uobis
uerbum salutis huius missum est. Qui enim 27 3. 17, 18.
habitant Hierusalem, et principes eius, hunc Lc. 24. 20,
ignorantes, et uoces prophetarum quae per 26, 27.
omne sabbatum leguntur, iudicantes impleue-
runt: et nullam causam mortis inuenientes in 28 Mt. 27. 23.
eum, petierunt a Pilato ut interficerent eum. Mc. 14. 55.
Cumque consummassent omnia quae de eo 29 Lc. 23. 22, 23.
scripta erant, deponentes eum de ligno, posue- Mt. 27. 59, 60.
runt in monumento. Deus uero suscitauit 30 Mc. 15. 46.
eum a mortuis tertia die: qui uisus est per 31 Lc. 23. 53.
dies multos his qui simul ascenderant cum eo Ioh. 19. 38-
de Galilaea in Hierusalem: qui usque nunc 42.
sunt testes eius ad plebem. Et nos uobis ad- 32 Act. 1. 3, 8.
nuntiamus ea quae ad patres nostros repro-
missio facta est: quoniam hanc Deus adim- 33 Rom. 1. 4.
pleuit filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et Ps. 2. 7.
in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus
es tu, ego hodie genui te. Quod autem sus- 34 Es. 55. 3.
citauerit eum a mortuis, amplius iam non
reuersurum in corruptionem, ita dixit: Quia
dabo uobis sancta Dauid fidelia. Ideoque et 35 Ps. 15. 10.
alias dicit: Non dabis Sanctum tuum uidere
corruptionem. Dauid enim sua generatione 36 3 Reg.
cum administrasset uoluntati Dei, dormiuit, (1 Reg.) 2. 10.
Act. 2. 29.

25 esse, non *et* 28 in eo *scilicet* 29 posuerunt + eum *scilicet*
32 ea: eam *scilicet* 33 nostris: uestris *scilicet* 34 suscitauit *scilicet*
36 enim + in *scilicet* *disting.* administrasset, uoluntati Dei dormiuit:
et appositus *scilicet*

- et adpositus est ad patres suos, et uidit cor-
 2. 31. 37 ruptionem. Quem uero Deus suscitauit, non
 5. 31. 38 uidit corruptionem. Notum igitur sit uobis,
 Lc. 24. 47. uiri fratres, quia per hunc uobis remissio pec-
 catorum adnuntiatur, ab omnibus quibus non
 Rom. 3. 20, 39 potuistis in lege Mosi iustificari : in hoc omnis
 28, 8. 3, 10. 4. 40 qui credit, iustificatur. Uidete ergo ne su-
 perueniat uobis quod dictum est in prophetis :
 Hab. 1. 5. 41 Uidete contemtores, et admiramini, et dis-
 perdimini :
 quia opus operor ego in diebus uestris,
 opus quod non credetis, si quis enarrauerit
 uobis.
 42 Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti
 16. 14, 17. 4. 43 sabbato loquerentur sibi uerba haec. Cum-
 que dimissa esset synagoga, secuti sunt multi
 Iudaeorum et colentium aduenarum, Paulum
 et Barnaban : qui loquentes suadebant eis ut
 permanerent in gratia Dei.
 44 Sequenti uero sabbato paene uniuersa ciui-
 22. 22. 45 tas conuenit audire uerbum Domini. Ui-
 Thess. 2. 16. dentes autem turbas, Iudaei repleti sunt zelo,
 et contradicebant his quae a Paulo diceban-
 3. 26, 18. 6, 46 tur, blasphemantes. Tunc constanter Paulus
 28. 28. et Barnabas dixerunt : Uobis oportebat pri-
 Mt. 10. 6, mum loqui uerbum Dei : sed quoniam repel-
 21. 43. litis illud, et indignos uos iudicastis aeternae
 Es. 49. 6. 47 uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim
 Lc. 2. 32. praecepit nobis Dominus :
 Posui te in lumen gentibus :
 ut sis in salutem usque ad extremum
 terrae.

37 suscitauit + a mortuis SC
 38, 39 *disting.* iustificari, in hoc SC
 44 pene SC Domini : Dei SC
 lucem SC Gentium SC

38 adnuntiatur + et SC
 43 colentium + Deum S
 46 iudicatis SC 47 lumen :

Audientes autem gentes, gauisae sunt et glori- 48
 ficabant uerbum Domini: et crediderunt quot-
 quot erant praeordinati ad uitam aeternam.
 Disseminabatur autem uerbum Domini per 49
 uniuersam regionem. Iudaei autem concitau- 50
 runt religiosas mulieres et honestas, et primos
 ciuitatis, et excitauerunt persecutionem in
 Paulum et Barnaban: et eiecerunt eos de
 finibus suis. At illi excusso puluere pedum 51
 in eos, uenerunt Iconium. Discipuli quoque 52
 replebantur gaudio, et Spiritu sancto.

18. 6.
 Mt. 10. 14.
 Mc. 6. 11.
 Lc. 9. 5,
 10. 11.

Factum est autem in Iconio, ut simul introi- 14
 rent synagogam Iudaeorum, et loquerentur,
 ita ut crederet Iudaeorum et Graecorum co-
 piosa multitudo. Qui uero increduli fuerunt 2
 Iudaei suscitauerunt et ad iracundiam con-
 citauerunt animas gentium aduersus fratres.
 Multo igitur tempore demorati sunt fiduciali- 3
 ter agentes in Domino, testimonium perhi-
 bente uerbo gratiae suae, dante signa et pro-
 digia fieri per manus eorum. Diuisa est autem 4
 multitudo ciuitatis: et quidam quidem erant
 cum Iudaeis, quidam uero cum Apostolis.
 Cum autem factus esset impetus gentilium et 5
 Iudaeorum cum principibus suis, ut contume-
 liis adficerent, et lapidarent eos, ¹ intellegentes 6
 confugerunt ad ciuitates Lycaoniae Lystram
 et Derben, et uniuersam in circuitu regionem:
 et ibi euangelizantes erant.

Heb. 2. 4.
 Mc. 10. 20.

2 Tim. 3. 11.
 Mt. 10. 23.

Et quidam uir in Lystris infirmus pedibus 7
 sedebat, claudus ex utero matris suae, qui 8

3. 2, 9. 33.
 Ioh. 9. 1.

⁵⁰ > mulieres religiosas SC 14. ¹ in Iconio: Iconij SC
 introirent + in SC ⁵ afficerent SC ⁶ Licaoniae S erant
 + Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus
 autem, et Barnabas morabantur Lystris S u. 8 numeratur 7 in
 C, deinde 9 = 8 C et sic ad fin. cap. ⁸ om. in SC

3. 6. 9 numquam ambulauerat. Hic audiuit Paulum
 Mt. 9. 22. loquentem : qui intuitus eum, et uidens quia
 Mc. 5. 34, 10 haberet fidem ut saluus fieret, ¹dixit magna
 10. 52. uoce : Surge super pedes tuos rectus. Et
 Lc. 8. 48, 18. 42. exiliuit, et ambulabat. Turbae autem cum
 28. 6. 11 uidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt uo-
 cem suam Lycaonice dicentes : Dii similes
 12 facti hominibus descenderunt ad nos. Et
 uocabant Barnaban Iouem, Paulum uero Mer-
 13 curium, quoniam ipse erat dux uerbi. Sacerdos
 quoque Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros
 et coronas ante ianuas adferens cum populis,
 14 uolebat sacrificare. Quod ubi audierunt Apo-
 stoli Barnabas et Paulus, conscissis tunicis
 10. 26, 17. 24. 15 suis exilierunt in turbas clamantes, ¹et dicentes:
 Ex. 20. 3, 4, 11. Uiri, quid haec facitis? et nos mortales su-
 Ps. 145 (6). 6. mus similes uobis homines, adnuntiantes
 uobis ab his uanis conuerti ad Deum uiuum,
 qui fecit caelum et terram, et mare et omnia
 17. 30. 16 quae in eis sunt : qui in praeteritis generatio-
 Rom. 3. 25. nibus dimisit omnes gentes ingredi uias suas.
 Ps. 103 (4). 14, 15. 17 Et quidem non sine testimonio semet ipsum
 Hier. 5. 24. reliquit, bene faciens de caelo, dans pluuias et
 Rom. 1. 19, 20. tempora fructifera, implens cibo et laetitia
 18 corda uestra. Et haec dicentes, uix sedaue-
 runt turbas ne sibi immolarent.
 2 Cor. 11. 25. 19 Superuenerunt autem quidam ab Antiochia
 2 Tim. 3. 11. et Iconio Iudaei : et persuasis turbis lapi-
 dantesque Paulum, traxerunt extra ciuitatem,
 20 aestimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intrauit
 ciuitatem, et postera die profectus est cum

⁹ > fidem haberet SC ¹¹ Licaonice S ¹³ *disting.* afferens.
 cum populis uolebat SC ¹⁷ uestra : nostra C ; eorum S
¹⁹ aestimantes : existimantes SC

Barnaba in Derben. Cumque euangelizassent ²¹ 6, 13, 51, 14.
ciuitati illi, et docuissent multos, reuersi sunt
Lystram, et Iconium, et Antiochiam, ¹ confir- ²² 18, 23.
mantes animas discipulorum, exhortantesque ¹ Thess. 3. 2.
ut permanerent in fide, et quoniam per multas
tribulationes oportet nos intrare in regnum
Dei. Et cum constituissent illis per singulas ²³ 11. 30, 13. 3.
ecclesias presbyteros, et orassent cum ieiuna-
tionibus, commendauerunt eos Domino in
quem crediderunt. Transeuntesque Pisidiam, ²⁴
uenerunt in Pamphiliam: et loquentes in ²⁵ 13. 13, 14.
Pergen uerbum Domini, descenderunt in Atta-
liam: et inde nauigauerunt Antiochiam, unde ²⁶ 11. 26, 13. 1,
erant traditi gratiae Dei, in opus quod com- ^{2, 15. 30, 18.}
pleuerunt. Cum autem uenissent, et congre- ^{22.}
gassent ecclesiam, rettulerunt quanta fecisset ²⁷ 11. 18.
Deus cum illis, quia aperuisset gentibus o-
stium fidei. Morati sunt autem tempus non ²⁸
modicum cum discipulis.

Et quidam descendentes de Iudaea, doce- ¹⁵ Gal. 5. 2.
bant fratres: Quia nisi circumcidamini se-
cundum morem Mosi, non potestis saluari.
Facta ergo seditione non minima Paulo et ² Gal. 2. 1, 2.
Barnabae aduersus illos, statuerunt ut ascende-
rent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex illis,
ad Apostolos et presbyteros in Hierusalem
super hac quaestione. Illi igitur deducti ab ³
ecclesia pertransiebant Phoenicem et Sama-
riam, narrantes conuersionem gentium: et fa-
ciebant gaudium magnum omnibus fratribus.
Cum autem uenissent Hierosolymam, sus- ⁴
cepti sunt ab ecclesia, et ab Apostolis, et a se-

²⁴ Pamphyliam C (93 et 98)
(Perge) ²⁷ retulerunt SC
cum gracco: ex aliis ADGVSC
ibant SC Phoenicem SC

²⁵ > verb. Dom. in Pergen SC
illis + et SC 15. ² ex illis CF
³ igitur: ergo SC pertrans-
⁴ om. a (ante senioribus) SC

nioribus, adnuntiantes quanta Deus fecisset
 5 cum illis. Surrexerunt autem quidam de heresi
 Pharisaeorum qui crediderant, dicentes :
 Quia oportet circumcidi eos, praecipere quoque
 seruare legem Mosi.

6 Conueneruntque Apostoli et seniores uidere
 7 de uerbo hoc. Cum autem magna conquisitio
 fieret, surgens Petrus dixit ad eos :

Uiri fratres, uos scitis quoniam ab antiquis
 diebus in nobis elegit Deus per os meum au-
 8 dire gentes uerbum euangelii, et credere. Et
 qui nouit corda Deus testimonium perhibuit,
 dans illis Spiritum sanctum sicut et nobis

10. 44, 47,
 11. 15, 17.
 Gal. 3. 2.

* Rom. 3. 22.
 Gal. 5. 1.
 Mt. 23. 4.

9 et nihil discreuit inter nos et illos, fide puri-
 10 ficans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis
 Deum, inponere iugum super ceruicem disci-
 pulorum, quod neque patres nostri neque nos

16. 31.
 Gal. 2. 16.

11 portare potuimus? Sed per gratiam Domini
 Iesu credimus saluari, quemadmodum et illi.

14. 27.

12 Tacuit autem omnis multitudo : et audiebant
 Barnaban et Paulum narrantes quanta
 fecisset Deus signa et prodigia in gentibus per
 13 eos. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus,
 dicens :

12. 17, 21. 18.
 Gal. 2. 9.

14 Uiri fratres, audite me. ¹ Simeon narrauit
 quemadmodum primum Deus uisitauit su-
 15 mere ex gentibus populum nomini suo. Et
 huic concordant uerba prophetarum, sicut
 scriptum est :

Am. 9. 11, 12.
 Hier. 12. 15.

16 Post haec reuertar,
 et aedificabo tabernaculum Dauid, quod
 decidit :

⁵ haeresi SC crediderunt SC ⁷ > Deus in nobis elegit
 SC ¹⁰ ceruices SC ¹¹ Iesu + Christi SC ¹² > Deus
 fecisset SC ¹⁴ Simon SC ¹⁶ aedificabo : reaedificabo SC

et diruta eius reaedificabo,
 et erigam illud :
 ut requirant ceteri hominum Dominum, 17
 et omnes gentes super quas inuocatum
 est nomen meum :
 dicit Dominus faciens haec.

Notum a saeculo est Domino opus suum. 18 Es. 45. 21.
 Propter quod ego iudico non inquietari eos 19
 qui ex gentibus conuertuntur ad Dominum :
 sed scribere ad eos ut abstineant se a contami- 20 Dan. 1. 8.
 nationibus simulacrorum, et fornicatione, et Rom. 14. 15-
 suffocatis et sanguine. Moses enim a teni- 21 1 Cor. 10. 14-
 poribus antiquis habet in singulis ciuitatibus 32.
 qui eum praedicent in synagogis, ubi per omne 1 Cor. 6. 18,
 sabbatum legitur. 10. 7. 8.
 Gen. 9. 4.
 Leu. 3. 17,
 7. 26,
 17. 10-14.
 Dt. 12. 16.
 Act. 13. 15.

Tunc placuit Apostolis et senioribus cum 22
 omni ecclesia, eligere uiros ex eis, et mittere
 Antiochiam cum Paulo et Barnaba : Iudam
 qui cognominatur Barsabbas, et Silam, uiros
 primos in fratribus : scribentes per manus eo- 23
 rum : Apostoli et seniores fratres, his qui sunt
 Antiochiae, et Syriae, et Ciliciae fratribus ex
 gentibus, salutem. Quoniam audiuius quia 24
 quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt uos
 uerbis, euertentes animas uestras, quibus non
 mandauimus : placuit nobis collectis in unum, 25
 eligere uiros et mittere ad uos, cum carissimis
 nostris Barnaba et Paulo, hominibus qui tra- 26
 diderunt animas suas pro nomine Domini
 nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam et 27
 Silam, qui et ipsi uobis uerbis referent eadem.
 Uisum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil 28

19 Dominum : Deum SC 20 et suffocatis et sanguine ita A :
 et suffocatis, et sanguine SC ; deinde + et quaecumque sibi fieri no-
 lunt ne aliis faciant D 22 cognominabatur SC Barsabas SC

ultra inponere uobis oneris quam haec neces-
 29 sario : ut abstineatis uos ab immolatis simula-
 crorum, et sanguine [suffocato], et fornica-
 tione : a quibus custodientes uos, bene agetis.
 Ualete.

30 Illi igitur dimissi, descenderunt Antiochiam :
 et congregata multitudo tradiderunt epistu-
 31 lam. Quam cum legissent, gauisi sunt super
 13. 1. 32 consolatione. Iudas autem et Silas, et ipsi
 cum essent prophetae, uerbo plurimo conso-
 33 lati sunt fratres et confirmauerunt. Facto
 autem ibi tempore, dimissi sunt cum pace a
 35 fratribus ad eos qui miserant illos. Paulus
 autem et Barnabas demorabantur Antiochiae,
 docentes et euangelizantes cum aliis pluribus
 uerbum Domini.

36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnaban
 Paulus : Reuertentes uisitemus fratres per uni-
 uersas ciuitates in quibus praedicauius uer-
 12. 12, 25. 37 bum Domini, quomodo se habeant. Barnabas
 autem uolebat secum adsumere et Iohannem,
 13. 13. 38 qui cognominatur Marcus. Paulus autem
 Col. 4. 10. rogabat eum, qui discessisset ab eis de Pam-
 2 Tim. 4. 11. philia, et non isset cum eis in opus, non debere
 Philem. 24. 39 recipi eum. Facta est autem dissensio, ita ut
 1 Pet. 5. 13. discederent ab inuicem : et Barnabas adsumto
 4. 36. 40 Marco nauigaret Cyprum : Paulus uero electo

28 necessaria SC 29 [suffocato] uncis ut glossam inclusimus ;
 legitur tamen in AFV : et suffocato DGSC, et a suffocato C forni-
 catione + et ea quae uobis fieri non uultis ne feceritis aliquibus D
 30 igitur : ergo SC 33 ibi + aliquanto SC 34 Uersum omisi-
 mus cum AFV : habetur in CDGSC ; legunt uero sic : —uisum est
 autem Silae remanere ibi (> ibi rem. SC) CDGSC ; deinde + Iudas
 autem solus (> sol. aut. Iud. D) abiit Ierusalem (om. D) DSC
 37 cognominabatur SC 38 qui ACDG* : ut qui FG^cVSC, et lunulis
 includunt ut qui . . . opus SC Pamphylia SC (93 et 98) eum
 sec. A(C)DG^c : om. FG^cVSC 39 Barnabas + quidem SC

Sila profectus est, traditus gratiae Domini a fratribus. Perambulabat autem Syriam et 41 Ciliciam, confirmans ecclesias.

Peruenit autem in Derben et Lystram. Et 16
 ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timo- 14. 6.
 theus, filius mulieris Iudaeae fidelis, patre 17. 14, 15,
 gentili. Huic testimonium reddebant qui in 2 18. 5, 19, 22,
 Lystris erant et Iconio fratres. Hunc uoluit 3 20. 4.
 Paulus secum proficisci : et adsumens circum-
 cidit eum propter Iudaeos qui erant in illis
 locis : sciebant enim omnes quod pater eius
 gentilis esset. Cum autem pertransirent ciui- 4 15. 23-29.
 tates, tradebant eis custodire dogmata quae
 erant decreta ab Apostolis et senioribus qui
 essent Hierosolymis. Et ecclesiae quidem 5
 confirmabantur fide, et abundabant numero
 cotidie.

Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiae 6 18. 23.
 regionem, uetati sunt a sancto Spiritu loqui
 uerbum in Asia. Cum uenissent autem in 7
 Mysiam, temptabant ire Bithyniam : et non per-
 misit eos Spiritus Iesu. Cum autem pertran- 8
 sissent Mysiam, descenderunt Troadem : et 9
 uisio per noctem Paulo ostensa est : Uir Ma-
 cedo quidam erat stans, et deprecans eum, et
 dicens: Transiens in Macedoniam, adiuua nos.
 Ut autem uisum uidit, statim quaesiui- 10
 mus proficisci in Macedoniam, certi facti quia uo-
 casset nos Deus euangelizare eis.

Nauigantes autem a Troade, recto cursu 11
 uenimus Samothraciam, et sequenti die Nea-

⁴⁰ Domini : Dei SC ⁴¹ ecclesias + praecipiens (et prec. D)
 custodire praecepta apostolorum et seniorum DFVSC 16. ¹ in
 ont. C ² testimonium + bonum SC ³ erat Gentilis SC
⁴ essent : erant SC ⁶. > Spiritu sancto SC uerbum + Dei
 SC ⁷ ire + in SC ¹⁰ quia : quòd SC

- 12 polim : et inde Philippis, quae est prima partis
Macedoniae, ciuitas colonia. Eramus autem
13 in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die
autem sabbatorum egressi sumus foras portam
iuxta flumen, ubi uidebatur oratio esse : et se-
dentes loquebamur mulieribus quae conuene-
rant. Et quaedam mulier nomine Lydia, pur-
puraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum,
audiuit : cuius Dominus aperuit cor intendere
15 his quae dicebantur a Paulo. Cum autem
baptizata esset, et domus eius, deprecata est
dicens : Si iudicastis me fidelem Domino esse,
introite in domum meam, et manete. Et coe-
git nos.
- Leu. 20. 27. 16 Factum est autem euntibus nobis ad ora-
Dt. 18. 11.
1 Reg.
{1 Sam.} 28.
Es. 8. 19,
29. 4.
tionem, puellam quandam habentem spiritum
pythonem obuiare nobis, quae quaestum ma-
gnum praestabat dominis suis diuinando.
- Mc. 1. 24, 34, 17 Haec subsecuta Paulum et nos, clamabat di-
5. 7.
cens : Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui
Mc. 16. 17. 18 adnuntiant uobis uiam salutis. Hoc autem
Act. 8. 7.
faciebat multis diebus. Dolens autem Pau-
lus, et conuersus spiritui dixit : Praecipio tibi
in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit
eadem hora.
19. 25. 19 Uidentes autem domini eius quia exiit spes
quaestus eorum, adprehendentes Paulum et
17. 6, 18. 13, 20 Silam perduxerunt in forum ad principes : et
19. 26.
offerentes eos magistratibus, dixerunt : Hi
homines conturbant ciuitatem nostram, cum
21 sint Iudaei : et adnuntiant morem, quem non
licet nobis suscipere neque facere, cum simus

¹² Philippos *SC* *disting.* Macedoniae, ciuitas colonia *AS* :
Macedoniae ciuitas, colonia *C* (92 et 93) ; Macedoniae, ciuitas,
colonia *C* (98) conferentes : consistentes *FVS* ¹⁹ exiuit *SC*

Romani. Et concurrit plebs aduersus eos : 22 ^{2 Cor. 11. 25.}
et magistratus, scissis tunicis eorum, iusserunt ^{1 Thess. 2. 2.}
uirgis caedi. Et cum multas plagas eis inpo- 23
suissent, miserunt eos in carcerem, praecipien-
tes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui 24
cum tale praeceptum accepisset, misit eos in
interiorem carcerem, et pedes eorum strin-
xit in ligno. Media autem nocte Paulus et 25
Silas adorantes laudabant Deum : et audie-
bant eos qui in custodia erant. Subito uero 26 ^{4. 31.}
terrae motus factus est magnus, ita ut moue-
rentur fundamenta carceris. Et aperta sunt
statim ostia omnia : et uniuersorum uincula
soluta sunt. Expergefactus autem custos car- 27
ceris, et uidens apertas ianuas carceris, euagi-
nato gladio uolebat se interficere, aestimans
fugisse uinctos. Clamauit autem Paulus ma- 28
gna uoce, dicens : Nihil feceris tibi mali : uni-
uersi enim hic sumus. Petitoque lumine, in- 29
trogressus est : et tremefactus procidit Paulo
et Silae : ¹ et producens eos foras, ait : Domini, 30 ^{2. 37.}
quid me oportet facere, ut saluus fiam ? At 31
illi dixerunt : Crede in Domino Iesu, et sal-
uus eris tu, et domus tua. Et locuti sunt ei 32
uerbum Domini cum omnibus qui erant in
domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis, 33
lauit plagas eorum : et baptizatus est ipse, et
omnes eius continuo. Cumque perduxisset 34
eos in domum suam, adposuit eis mensam, et
laetatus est cum omni domo sua credens Deo.

Et cum dies factus esset, miserunt magi- 35

²² cucurrit SC iusserunt + eos SC ²⁴ in sec. om. SC
²⁵ orantes SC ²⁶ > statim aperta sunt omnia ostia SC
²⁷ > ianuas apertas SC ²⁸ > voce magna SC > tibi mali
feceris SC ²⁹ Silae + ad pedes SC ³¹ Dominum Iesum SC
³³ omnes : omnis domus SC

stratus lictores, dicentes : Dimittite homines
 36 illos. Nuntiauit autem custos carceris uerba
 haec Paulo : Quia miserunt magistratus ut di-
 mittamini : nunc igitur exeuntes, ite in pace.

22. 25. 37 Paulus autem dixit eis : Caesos nos publice
 indemnatos, homines Romanos, miserunt in
 carcerem : et nunc occulte nos eiciunt ? Non
 38 ita : sed ueniant, et ipsi nos eiciant. Nuntia-

uerunt autem magistratibus lictores uerba
 haec : timueruntque audito quod Romani es-

Mt. 8. 34. 39 sent. Et uenientes deprecati sunt eos, et
 Mc. 5. 17. educentes rogabant ut egrederentur de urbe.
 Lc. 8. 37.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad
 Lydiam : et uisis fratribus consolati sunt eos,
 et profecti sunt.

Phil. 4. 16. 17 Cum autem perambulassent Amphipolim
 1 Thess. 2. 2. et Apolloniam, uenerunt Thessalonicam, ubi

2 erat synagoga Iudaeorum. Secundum consue-
 tudinem autem Paulus introiuit ad eos, et per

Lc. 24. 26, 3 sabbata tria disserebat eis de scripturis, ¹ ada-
 27, 45, 46. periens et insinuans quia Christum oportuit
 Act. 9. 22. pati, et resurgere a mortuis : et quia hic est

4 Christus Iesus, quem ego adnuntio uobis. Et
 quidam ex eis crediderunt, et adiuncti sunt
 Paulo et Silae : et de colentibus, gentilibusque
 multitudo magna, et mulieres nobiles non pau-

13. 45, 50. 5 cae. Zelantes autem Iudaei, adsumentesque
 1 Thess. 2. de uulgo uiros quosdam malos, et turba facta,
 14-16. concitauerunt ciuitatem : et adsistentes domui

Iasonis quaerebant eos producere in populum.

16. 20. 6 Et cum non inuenissent eos, trahebant Iaso-
 nem et quosdam fratres ad principes ciuitatis,
 clamantes : Quoniam hi qui orbem concitant,

³⁵ dimitte SC 17. ³ > Iesus Christus SC ⁵ assistentes SC
⁶ orbem CDFGV* = τὴν οἰκουμένην : Urbem aperto errore AV^c SC

et huc uenerunt, ¹ quos suscepit Iason : et hi ⁷
 omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem
 alium dicentes esse, Iesum. Concitauerunt au- ⁸
 tem plebem et principes ciuitatis audientes
 haec. Et accepto satis ab Iasone, et a ceteris, ⁹
 dimiserunt eos.

Rom. 16. 21.
 Lc. 23. 2.
 Ioh. 18. 36,
 19. 12.

Fratres uero confestim per noctem dimise- ¹⁰
 runt Paulum et Silam in Beroeam. Qui cum
 aduenissent, in synagogam Iudaeorum intro-
 ierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui ¹¹
 sunt Thessalonicae, qui susceperunt uerbum
 cum omni auditate, cotidie scrutantes scri-
 pturas, si haec ita se haberent. Et multi qui- ¹²
 dem crediderunt ex eis, et gentilium mulierum
 honestarum, et uiri non pauci. Cum autem ¹³
 cognouissent in Thessalonica Iudaei, quia et
 Beroeae praedicatum est a Paulo uerbum Dei,
 uenerunt et illuc commouentes et turbantes
 multitudinem. Statimque tunc Paulum dimi- ¹⁴ ^{16. 1.}
 serunt fratres, ut iret usque ad mare : Silas
 autem et Timotheus remanserunt ibi. Qui au- ¹⁵
 tem deducebant Paulum, perduxerunt usque
 Athenas : et accepto mandato ab eo ad Silam
 et Timotheum, ut quam celeriter uenirent ad
 illum, profecti sunt.

Paulus autem cum Athenis eos expectaret, ¹⁶
 incitabatur spiritus eius in ipso, uidens idola-
 triae deditam ciuitatem. Disputabat igitur in ¹⁷
 synagoga cum Iudaeis et colentibus, et in foro
 per omnes dies, ad eos qui aderant. Quidam ¹⁸
 autem Epicurei et Stoici philosophi dissere-
 bant cum eo, et quidam dicebant : Quid uult

⁹ accepto satis ACDFG : accepta (-to V) satisfactione VSC
 ab : a SC ¹⁰ venissent SC ¹² > mulierum Gentilium SC
¹⁵ perduxerunt + eum SC Sylam C (92) ¹⁶ idololatriae SC

seminiuerbius hic dicere? Alii uero: Nouorum daemoniorum uidetur adnuntiator esse: quia Iesum, et resurrectionem adnuntiabat eis.

- 19 Et adprehensum eum ad Ariopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quae est haec noua,
20 quae a te dicitur, doctrina? noua enim quaedam infers auribus nostris: uolumus ergo scire
21 quidnam uelint haec esse. Athenienses autem omnes, et aduenae hospites, ad nihil aliud uacabant, nisi aut dicere aut audire aliquid
22 noui. Stans autem Paulus in medio Ariopagi, ait:

Uiri Athenienses, per omnia quasi superstiosiores uos uideo. Praeteriens enim, et uidens simulacra uestra, inueni et aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo igno-

Es. 42. 5. 24
Act. 4. 24,
7. 48.

rantes colitis, hoc ego adnuntio uobis. Deus qui fecit mundum, et omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit Dominus, non in manu factis templis inhabitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus uitam, et inspirationem, et omnia:

Ps. 49 (50). 25
8-12.

fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super uniuersam faciem terrae, definiens statuta tempora, et terminos habitationis eo-

Mal. 2. 10. 26
Dt. 32. 8.

rum, quaerere Deum si forte adtractent eum, aut inueniant, quamuis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim uiuimus, et

Iob. 23. 3, 8, 27
9.
Hier. 23. 23,
24.

mouemur, et sumus: sicut et quidam uestrum poetarum dixerunt: Ipsius enim et ge-

Iob. 12. 10. 29
Sap. 7. 16.
Tit. 1. 12.

nus sumus. Genus ergo cum simus Dei, non debemus aestimare auro aut argento, aut la-

Sap. 13. 10. 29
Es. 40. 18.
Rom. 1. 23.

18 seminiuerbius ADGSC: seminator uerborum FV, disseminator uerborum C 19 Areopagum SC, et Areopagi 22 24 habitat SC 27 attrahent SC 28 uestrorum SC

pidi sculpturae artis, et cogitationis hominis,
 Diuinum esse simile. Et tempora quidem ³⁰ 14. 16.
 huius ignorantiae despiciens Deus, nunc ad- Rom. 3. 25.
 nuntiat hominibus ut omnes ubique paeniten- Lc. 24. 47.
 tiam agant, eo quod statuit diem in qua iudica- ³¹ Ps. 9. 9 (8).
 turus est orbem in aequitate, in uiro in quo Ioh. 5. 22, 27.
 statuit, fidem praebens omnibus, suscitans Rom. 1. 4,
 eum a mortuis. 2. 16.

Cum audissent autem resurrectionem mor- ³²
 tuorum, quidam quidem inridebant, quidam
 uero dixerunt : Audiemus te de hoc iterum.
 Sic Paulus exiuit de medio eorum. Quidam ³³
 uero uiri adhaerentes ei crediderunt: in quibus ³⁴
 et Dionisius Ariopagita, et mulier nomine Da-
 maris, et alii cum eis.

Post haec egressus ab Athenis, uenit Co- ¹⁸
 rinthum: et inueniens quendam Iudaeum no- ² Rom. 16. 3.
 mine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper 1 Cor. 16. 19.
 uenerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo 2 Tim. 4. 19.
 quod praecepisset Claudius discedere omnes
 Iudaeos a Roma, accessit ad eos. Et quia ³ 20. 34.
 eiusdem erat artis, manebat apud eos et opera- 1 Cor. 9. 12.
 batur : erat autem scenofactoriae artis. 1 Thess. 2. 9.
 2 Thess. 3. 8.

Cum uenissent autem de Macedonia Silas et ⁵ 17. 15.
 Timotheus, instabat uerbo Paulus, testificans 1 Thess. 3. 6.
 Iudaeis esse Christum Iesum. Contradicenti- ⁶ 13. 46, 28. 28.
 bus autem eis, et blasphemantibus, excutiens
 uestimenta, dixit ad eos : Sanguis uester super

³¹ qua : quo *SC* ³² irridebant *SC* ³⁴ Dionysius Areo-
 pagita *SC* 18. ³ erat *sec.* : erant *SC* ⁴ *Uersum omisimus*
*cum A*FGV : habent A^cCDSC ; legunt uero sic :—et disputabat*
(disputans autem C ; et intrabat D) in synagoga (-gam D) per omne
sabbatum (> sabb. omne D ; et + disputabat D) interponens nomen*
Domini Iesu (om. int. nom. Dom. Iesu A^cC) suadebatque (et suad.
*C ; suad. autem non solum D) Iudaeos (-is *SC*) et (sed etiam D)*
*Graecos (-cis *SC*)* ⁶ uestimenta + sua *SC*

- caput uestrum : mundus ego, ex hoc ad gentes
 7 uadam. Et migrans inde, intrauit in domum
 cuiusdam nomine Titi Iusti, colentis Deum,
 8 cuius domus erat coniuncta synagogae. Cris-
 1 Cor. 1. 14. pus autem archisynagogus credidit Domino
 cum omni domo sua : et multi Corinthiorum
 1 Cor. 2. 3. 9 audientes credebant, et baptizabantur. Dixit
 autem Dominus nocte per uisionem Paulo :
 Es. 41. 10, 10 Noli timere, sed loquere, et ne taceas : ^{43. 5.} propter
 Hier. 1. 8. quod ego sum tecum : et nemo adponetur tibi
 Lc. 21. 18. ut noceat te : quoniam populus est mihi mul-
 11 tus in hac ciuitate. Sedit autem annum et
 sex menses, docens apud eos uerbum Dei.
 12 Gallione autem proconsule Achaiae, insur-
 rexerunt uno animo Iudaei in Paulum, et ad-
 13 duxerunt eum ad tribunal, ¹ dicentes : Quia
 contra legem hic persuadet hominibus colere
 25. 18-20. 14 Deum. Incipiente autem Paulo aperire os,
 dixit Gallio ad Iudaeos : Si quidem esset ini-
 quum aliquid, aut facinus pessimum, o uiri
 15 Iudaei, recte uos sustinerem. Si uero quae-
 stiones sunt de uerbo et nominibus, et legis
 16 uestrae, uos ipsi uideritis : iudex ego horum
 17 nolo esse. Et minauit eos a tribunali. Ad-
 1 Cor. 1. 1. prehendentes autem omnes Sosthenen, princi-
 pem synagogae, percutiebant eum ante tribu-
 nal : et nihil eorum Gallioni curae erat.
 21. 23, 24. 18 Paulus uero cum adhuc sustinuisset dies
 Num. 6. 2, 5, multos, fratribus uale faciens, nauigauit Syriam,
 9, 18. et cum eo Priscilla et Aquila, qui sibi totonde-
 Rom. 16. 1. rant in Cencris caput : habebant enim uotum.
 19 Deuenitque Ephesum, et illos ibi reliquit :

¹¹ autem + ibi SC ¹⁵ et sec. om. S lege uestra C ¹⁷ So-
 sthenem SC ¹⁸ nauigauit + in SC totonderant CF*, et
 -runt A : totonderat (D) F^c GV SC Cenchris SC habebant
 AF* : habebat CDF^c GV SC

ipse uero ingressus synagogam, disputabat cum Iudaeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non consensit: sed uale faciens, et dicens, Iterum reuertar ad uos Deo uolente, profectus est ab Epheso. Et descendens Caesaream, ascendit, et salutauit ecclesiam, et descendit Antiochiam. Et factum ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem, et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Iudaeus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus natione, uir eloquens, deuenit Ephesum, potens in scripturis. Hic erat edoctus uiam Domini: et feruens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea quae sunt Iesu, sciens tantum baptisma Iohannis. Hic ergo coepit ficialiter agere in synagoga: quem cum audissent Priscilla et Aquila, adsumserunt eum, et diligentius exposuerunt ei uiam Dei. Cum autem uellet ire Achaïam, exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum uenisset, contulit multum his qui crederant. Uehementer enim Iudaeos reuincebat, publice ostendens per scripturas esse Christum Iesum.

Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratibus superioribus partibus ueniret Ephesum et inueniret quosdam discipulos: ¹ dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuius. ¹ Ille uero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui

²³ Galatiam § ²⁴ natione: genere § ²⁵ Dei: Domini §
 § ²⁸ *disting.* reuincebat publice, ostendens § 19. ¹ de
 discipulis § ² illi + dixerunt §

13. 24, 25. 4 dixerunt : In Iohannis baptismate. Dixit autem Paulus : Iohannes baptizauit baptismum paenitentiae populum, dicens, in eum qui uenturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, 5 in Iesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cum inposuisset illis manus Paulus, uenit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. 7 Erant autem omnes uiri fere duodecim.
13. 5, 18. 26, 28. 23, 31. 8 Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur, per tres menses disputans, et suadens de regno Dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent, maledicentes uiam coram multitudine, discedens ab eis segregauit discipulos, cotidie disputans in schola 10 Tyranni. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent uerbum Domini, Iudaei atque gentiles. Uirtutesque non quaslibet Deus faciebat per manus Pauli : ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria uel semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. Temtauerunt autem quidam et de circumeuntibus Iudaeis exorcistis, inuocare super eos qui habebant spiritus malos nomen Domini Iesu, dicentes : Adiuro 14 uos per Iesum, quem Paulus praedicat. Erant autem quidam Sceuae Iudaei principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis :
8. 13, 14. 3. 11
Rom. 15. 18, 19.
Act. 5. 15.
Mc. 16. 17.
Mt. 12. 27.
Lc. 11. 19.
Mc. 1. 24, 34.
Lc. 4. 41.
Iac. 2. 19.

4 baptismo SC 8 *disting.* loquebatur per tres menses, disputans SC 9 uiam + Domini SC Tyranni (tyranni SC) : + cuiusdam SC; *deinde* + ab hora quinta usque ad horam nonam (+ et decimam D) DG^c 11 non + modicas S > faciebat Deus SC manum SC 12 uel : et SC 14 quidam : cuiusdam S > Iudaei Sceuae C, > Iudaei nomine Sceuae S

Iesum noui et Paulum scio : uos autem qui
 estis? Et insiliens homo in eos, in quo erat ¹⁶
 daemonium pessimum, et dominatus ambo-
 rum, inualuit contra eos, ita ut nudi et uul-
 nerati effugerent de domo illa. Hoc autem ¹⁷
 notum factum est omnibus Iudaeis atque
 gentilibus qui habitabant Ephesi : et cecidit
 timor super omnes illos, et magnificabatur no-
 men Domini Iesu. Multique credentium ue- ¹⁸
 niebant confitentes, et adnuntiantes actus suos.
 Multi autem ex his qui fuerant curiosa sectati ¹⁹
 contulerunt libros, et combusserunt coram
 omnibus : et computatis pretiis illorum, inue-
 nerunt pecuniam denariorum quinquaginta
 milium. Ita fortiter uerbum Dei crescebat et ²⁰ 6. 7, 12. 24.
 confirmabatur.

His autem expletis, proposuit Paulus in ²¹ 23. 11,
 Spiritu, transita Macedonia et Achaia ire
 Hierosolymam, dicens : Quoniam postquam
 fuero ibi, oportet me et Romam uidere. Mittens ²² 16. 1, 17. 14.
 autem in Macedoniam duos ex ministrantibus
 sibi, Timotheum et Erastum, ipse remansit ad
 tempus in Asia. 1 Cor. 4. 17,
 16. 10.
 Rom. 16. 23.
 2 Tim. 4. 20.

Facta est autem in illo tempore turbatio non ²³ 2 Cor. 1. 8.
 minima de uia. Demetrius enim quidam no- ²⁴ Act. 16. 16, 19.
 mine, argentarius, faciens aedes argenteas
 Dianae, praestabat artificibus non modicum
 quaestum : quos conuocans, et eos qui huius- ²⁵
 modi erant opifices, dixit : Uiri, scitis quia de
 hoc artificio adquisitio est nobis : et uidetis et ²⁶ 14. 15, 17. 29.
 auditis quia non solum Ephesi, sed paene to-
 tius Asiae, Paulus hic suadens auertit multam

¹⁶ > in eos homo SC ¹⁹ his : eis SC combusserunt
 + eos S ²⁰ > crescebat uerbum Dei SC ²³ om. in SC uia
 + Domini SC ²⁵ > est nobis adquisitio SC ²⁶ pene SC

turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui
 27 manibus fiunt. Non solum autem haec periclitabitur nobis pars in redargutionem uenire, sed et magnae Dianae templum in nihilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas
 28 eius, quam tota Asia et orbis colit. His auditis, repleti sunt ira, et exclamauerunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
 30 Paulo autem uolente intrare in populum, non
 31 permiserunt discipuli. Quidam autem et de Asiae principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum.
 32 Alii autem aliud clamabant: erat enim ecclesia confusa: et plures nesciebant qua ex causa
 33 conuenissent. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudaeis. Alexander ergo manu silentio postulato, uolebat rationem reddere populo. Quem ut cognouerunt Iudaeum esse, uox facta est una omnium, quasi per horas duas clamantium:
 34 Magna Diana Ephesiorum. Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Uiri Ephesii, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnae Dianae, Iouisque
 36 prolis? Cum ergo his contradici non possit, oportet uos sedatos esse, et nihil temere agere.
 37 Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam uestram.
 38 Quod si Demetrius et qui cum eo sunt artifices habent aduersus aliquem causam, conuentus

³¹ darent S ³³ ergo: autem SC > reddere rationem SC
³⁴ > una est SC

forenses aguntur, et pro consulibus sunt, accusent inuicem. Si quid autem alterius rei quaeritis, in legitima ecclesia poterit absolui. Nam et periclitamur argui seditionis hodiernae, cum nullus obnoxius sit, de quo possimus reddere rationem concursus istius. Et cum haec dixisset, dimisit ecclesiam.

Postquam autem cessauit tumultus, uocatis Paulus discipulis, et exhortatus eos, ualedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam. Cum autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit ad Graeciam: ubi cum fuisset menses tres, factae sunt illi insidiae a Iudaeis nauigaturo in Syriam: habuitque consilium ut reuerteretur per Macedoniam. Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Beroensis: Thessalonicensium uero Aristarchus et Secundus, et Gaius Derbeus et Timotheus: Asiani uero Tychicus et Trophimus. Hi cum praecessissent, sustinebant nos Troade: nos uero nauigauimus post dies azymorum a Philippis, et uenimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

In una autem sabbati, cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiosae in cenaculo, ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adulescens nomine Eutychus super fenestram, cum merge-

17. 10, 13,
19. 29.
Rom. 16. 21.

16. 8.

1 Cor. 16. 2.
Mt. 28. 1.
Mc. 16. 9.
Lc. 24. 1.
Ioh. 20. 19.
Apoc. 1. 10.
Act. 2. 42, 46.

³⁸ pro consulibus A*CFG*: proconsules A^cDG^cVSC ⁴⁰ *disting.* obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius SC ^{20.} ³ fuisset: fecisset CDS ⁴ Sosipater S Pyrrhi Beroensis SC ⁵ sustinuerunt SC ⁷ in ad init. om. SC disputabat + cum SC ⁸ coenaculo SC, et 9

retur somno graui, disputante diu Paulo, edu-
ctus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum,
3Reg.(1Reg.) 10 et sublatus est mortuus. Ad quem cum de-
17. 21. scendisset Paulus, incubuit super eum, et com-
4 Reg. plexus dixit : Nolite turbari, anima enim ipsius
(2 Reg.) 4. 34. 35. 11 in eo est. Ascendens autem, frangensque
panem et gustans, satisque allocutus usque ad
12 lucem, sic profectus est. Adduxerunt autem
puerum uiuentem, et consolati sunt non mi-
nime.

13 Nos autem ascendentes nauem, enauigauimus
in Asson, inde suscepturi Paulum : sic
enim disposuerat ipse per terram iter facturus.
14 Cum autem conuenisset nos in Asson, ad-
15 sumto eo, uenimus Mytilenen. Et inde nauigantes,
sequenti die uenimus contra Chium, et
alia die adplicuimus Samum, et sequenti die
18. 19. 21. 16 uenimus Miletum : proposuerat enim Paulus
transnauigare Ephesum, ne qua mora illi fieret
in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi
esset, ut diem Pentecosten faceret Hierosolymis.

17 A Mileto autem mittens Ephesum, uocauit
18. 19. 18 maiores natu ecclesiae. Qui cum uenissent
11. 30. ad eum et simul essent, dixit eis :

Uos scitis a prima die qua ingressus sum in
Asiam, qualiter uobiscum per omne tempus
19 fuerim, seruiens Domino cum omni humili-
tate et lacrimis, et temptationibus quae mihi
20 acciderunt ex insidiis Iudaeorum : quomodo
nihil subtraxerim utilium, quominus adnuntia-

9 ductus SC 10 eo : ipso SC 11 allocutus + est S ad :
in SC lucem + et S 13 nauigauimus SC 14 conuenisset
nos : conuenissemus S Mitylenen SC 15 om. die sec. C
16 nequa uno uerbo SC Pentecostes SC 20 subtraxerim
+ vobis S quo minus duobus uerbis SC

rem uobis et docerem uos, publice et per
domos, testificans Iudaeis atque gentilibus ²¹
in Deum paenitentiam, et fidem in Dominum
nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce alli- ²² 19. 21.
gatus ego spiritu, uado in Hierusalem : quae
in ea uentura sunt mihi ignorans : nisi quod ²³ 9. 16. 21. 4,
Spiritus sanctus per omnes ciuitates protesta- ^{11.}
tur mihi, dicens quoniam uincula et tribu-
lationes me manent. Sed nihil horum uereor : ²⁴ 21. 13.
nec facio animam meam pretiosiore quam ^{2 Tim. 4. 6, 7.}
me, dummodo consummem cursum meum, et
ministerium quod accepi a Domino Iesu, testi-
ficari euangelium gratiae Dei. Et nunc ecce ²⁵
ego scio quia amplius non uidebitis faciem
meam, uos omnes per quos transiui praedicans
regnum Dei. Quapropter contestor uos ho- ²⁶ 18. 6.
dierna die, quia mundus sum a sanguine om-
nium. Non enim subterfugi, quominus ad- ²⁷
nuntiarem omne consilium Dei uobis. Ad- ²⁸
tendite uobis et uniuerso gregi in quo uos ^{1 Tim. 4. 16.}
Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ec- ^{1 Pet. 5. 2, 3.}
clesiam Dei, quam adquisiuit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt post discessionem ²⁹ 1 Tim. 1. 19,
meam lupi graues in uos, non parcentes gregi. ^{20. 4. 1-3.}
Et ex uobis ipsis exsurgent uiri loquentes per- ^{2 Tim. 2.}
uersa, ut abducant discipulos post se. Propter ³⁰ 16-18, 3. 1-9.
quod uigilate, memoria retinentes quoniam ^{Mt. 7. 15.}
per triennium nocte et die non cessaui cum ^{Ioh. 10. 12.}
lacrimis monens unumquemque uestrum. Et ³¹ Act. 19. 8, 10
nunc commendo uos Deo, et uerbo gratiae ³² 14. 23.
ipsius, qui potens est aedificare, et dare here- ^{Col. 1. 12,}
ditatem in sanctificatis omnibus. Argentum, ^{2. 7.} 33
^{1 Reg.}
^{(1 Sam.) 12. 3.}

²² sint SC ²³ > mihi protestatur SC ²⁹ graues
+ Ierosolymis SC ²⁴ ministerium + uerbi SC
cum ACDG et graeco : rapaces FVSC ³⁰ uobis ipsis uno uerbo S

- ¹ Cor. 9. 12. 34 aut aurum, aut uestem nullius concupiui : ipsi
² Cor. 11. 9. scitis : quoniam ad ea quae mihi opus erant,
¹ Thess. 2. 9. et his qui mecum sunt, ministrauerunt manus
² Thess. 3. 8. istae. Omnia ostendi uobis, quoniam sic
 18. 3. laborantes oportet suscipere infirmos, ac memi-
 nisse uerbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit :
 Beatius est magis dare, quam accipere.
21. 5, 6, 13. 36 Et cum haec dixisset, positis genibus suis cum
 37 omnibus illis orauit. Magnus autem fletus factus
 38 est omnium: et procumbentes super collum Pau-
 38 li, osculabantur eum, ¹ dolentes maxime in uerbo
 quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non
 essent uisuri. Et deducebant eum ad nauem.
- 21 Cum autem factum esset ut nauigaremus
 abstracti ab eis, recto cursu uenimus Cho, et
 2 sequenti die Rhodum, et inde Patara. Et
 cum inuenissemus nauem transfretantem Phoe-
 3 nicen, ascendentes nauigauimus. Cum paruise-
 mus autem Cypro, et relinquentes eam ad
 sinistram, nauigauimus in Syriam, et uenimus
 Tyrum : ibi enim naus erat expositura onus.
20. 23. 4 Inuentis autem discipulis, mansimus ibi die-
 bus septem : qui Paulo dicebant per Spiritum,
 20. 36, 38. 5 ne ascenderet Hierosolymam. Et explicitis
 diebus profecti ibamus, deducantibus nos om-
 nibus cum uxoribus et filiis usque foras ciui-
 tatem : et positis genibus in litore, orauimus.
- 6 Et cum uale fecissemus inuicem, ascendimus
 in nauem : illi autem redierunt in sua.
- 7 Nos uero nauigatione explicita a Tyro de-

³³ aut *pr.* : et SC ^{33, 34} concupiui : ipsi scitis : quoniam
cum A etc. : concupiui, sicut ipsi scitis : quoniam SC ³⁶ > orauit
cum omnibus illis SC 21. ¹ Coum SC Pataram SC
² transfretantem + in SC ³ apparuissemus SC et *pr. om.*
 SC > expositura erat SC ⁵ explicitis ACG* : expletis DF
 G^eVSC ⁶ in *pr. om.* SC ⁷ explicita : expleta G^eSC

scendimus Ptolomaida : et salutatis fratribus,
mansimus die una apud illos. Alia autem 8 8. 4-40.
die profecti, uenimus Caesaream : et intrantes 6. 5.
in domum Philippi euangelistae, qui erat de
septem, mansimus apud eum. Huic autem 9 2. 16, 17.
erant filiae quattuor uirgines prophetantes.
Et cum moraremur per dies aliquot, superue- 10 11. 27, 28.
nit quidam a Iudaea propheta, nomine Aga-
bus. Is cum uenisset ad nos, tulit zonam 11 20. 23.
Pauli : et alligans sibi pedes et manus dixit :
Haec dicit Spiritus sanctus : Uirum, cuius est
zona haec, sic alligabunt in Hierusalem Iu-
daeï, et tradent in manus gentium. Quod 12 Mt. 16. 22, 23.
cum audissemus, rogabamus nos, et qui loci Mc. 8. 32, 33.
illius erant, ne ascenderet Hierosolymam.
Tunc respondit Paulus, et dixit : Quid facitis 13 20. 24.
flentes, et affligentes cor meum ? Ego enim
non solum alligari, sed et mori in Hierusalem
paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et 14 Mt. 6. 10,
cum ei suadere non possemus, quieuius, di- 26. 39, 42.
centes : Domini uoluntas fiat. Mc. 14. 36.
Lc. 22. 42.

Post dies autem istos praeparati ascende- 15
bamus Hierusalem. Uenerunt autem et ex 16
discipulis a Caesarea nobiscum, adducentes
apud quem hospitaremur Mnasonem quen-
dam Cyprium, antiquum discipulum.

Et cum uenissemus Hierosolymam, libenter 17
exceperunt nos fratres. Sequenti autem die 18 11. 30, 12. 17,
introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, om- 15. 13.
nesque collecti sunt seniores. Quos cum sa- 19 Gal. 1. 19,
lutasset, narrabat per singula, quae fecisset 2. 9.
Deus in gentibus per ministerium ipsius. At 20

⁷ Ptolemaidam SC ⁸ om. in SC erat + unus SC
⁹ > quattuor filiae SC ¹⁰ quidam + vir S ¹⁵ ascendebamus
+ in SC ¹⁶ et : quidam S adducentes + secum SC Mna-
sonem : Iasonem S ¹⁹ > Deus fecisset SC

15. 1. illi cum audissent, magnificabant Deum, dixe-
Gal. 1. 14. runtque ei : Uides, frater, quot milia sunt in
Iudaeis qui crediderunt : et omnes aemula-
21 tores sunt legis. Audierunt autem de te quia
discessionem doceas a Mose, eorum qui per
gentes sunt Iudaeorum : dicens non debere
eos circumcidere filios suos, neque secundum
22 consuetudinem ingredi. Quid ergo est ? uti-
que oportet conuenire multitudinem : au-
23 dient enim te superuenisse. Hoc ergo fac
quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quattuor,
18. 18. 24 uotum habentes super se. His adsumtis,
24. 18. sanctifica te cum illis : et inpende in illis ut
radant capita : et scient omnes quia quae de
te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse
15. 19, 20, 29. 25 custodiens legem. De his autem qui credi-
derunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes
ut abstineant se ab idolis immolato et san-
guine, et suffocato et fornicatione. Tunc Pau-
lus, adsumtis uiris, postera die purificatus cum
Num. 6. 10- 26 illis intrauit in templum, adnuntians expletio-
13. nem dierum purificationis, donec offerretur
1 Cor. 9. 20. pro unoquoque eorum oblatio.
27 Dum autem septem dies consummarentur,
hi qui ab Asia erant Iudaei, cum uidissent
eum in templo, concitauerunt omnem popu-
6. 13, 13. 45, 28 lum, et iniecerunt ei manus, ¹ clamantes : Uiri
14. 2, 19, Israhelitae, adiuuate : hic est homo qui ad-
17. 6, 13, uersus populum, et legem, et locum hunc om-
18. 13. nes ubique docens, insuper et gentiles in-
duxit in templum, et uiolauit sanctum locum
20. 4. 29 istum. Uiderant enim Trophimum Ephesium
2 Tim. 4. 20. in ciuitate cum ipso, quem aestimauerunt quo-

²⁴ inpende *SC* ²⁵ *disting.* idolis, immolato *SC*, ut fiant duo
mandata ²⁷ ab : de *SC* ²⁹ Trophimum *S*

niam in templum introduxisset Paulus. Com- 30 19. 29.
 motaque est ciuitas tota, et facta est con-
 cursio populi. Et adprehendentes Paulum,
 trahebant eum extra templum : et statim clau-
 sae sunt ianuae. Quaerentibus autem eum 31
 occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, quia
 tota confunditur Hierusalem. Qui statim ad- 32
 sumtis militibus et centurionibus, decucurrit
 ad illos. Qui cum uidissent tribunum et mi-
 lites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc 33 11. 20. 23.
 accedens tribunus adprehendit eum, et iussit 12. 6.
 alligari catenis duabus : et interrogabat quis
 esset, et quid fecisset. Alii autem aliud cla- 34
 mabant in turba : et cum non posset certum
 cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in
 castra. Et cum uenisset ad gradus, contigit 35
 ut portaretur a militibus propter uim populi.
 Sequebatur enim multitudo populi, clamans : 36 22. 22.
 Tolle eum. Lc. 23. 18.
 Ioh. 19. 15.

Et cum coepisset induci in castra Paulus, 37
 dicit tribuno : Si licet mihi loqui aliquid ad
 te ? Qui dixit : Graece nosti ? Nonne tu es 38 5. 36.
 Aegyptius, qui ante hos dies tumultum conci-
 tasti, et eduxisti in desertum quattuor milia
 uirorum sicariorum ? Et dixit ad eum Paulus : 39 9. 11. 22. 3.
 Ego homo sum quidem Iudaeus a Tharso Ci-
 liciae non ignotae ciuitatis municeps. Rogo
 autem te, permitte mihi loqui ad populum.
 Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradi- 40
 bus annuit manu ad plebem : et magno si-
 lentio facto, allocutus est Hebraea lingua,
 dicens :

³² decurrit SC ³³ iussit + eum SC ³⁷ dixit + ei S
³⁹ Tarso SC (93 et 98) *disting.* Tarso Ciliciae, non SC
⁴⁰ > lingua Hebraea SC

7. 2. **22** Uiri fratres et patres, audite quam ad uos nunc reddo rationem.

2 Cum audissent autem quia Hebraea lingua loquitur ad illos, magis praestiterunt silentium.

3-16

3 Et dixit :

9. 1-19.

26. 9-20.

5. 34.

9. 11, 21. 39.

Ego sum uir Iudaeus, natus Tharso Cili-
ciae, nutritus autem in ista ciuitate secus
pedes Gamalihel, eruditus iuxta ueritatem pa-
ternae legis, aemulator legis, sicut et uos om-

8. 3. 4 nes estis hodie : qui hanc uiam persecutus
sum usque ad mortem, alligans et tradens in

5 custodias uiros ac mulieres, sicut princeps sa-
cerdotum testimonium mihi reddit, et omnes
maiores natu : a quibus et epistulas accipiens
ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem
inde uinctos in Hierusalem ut punirentur.

6 Factum est autem, eunte me et adpropin-
quante Damasco, media die subito de caelo

7 circumfulsit me lux copiosa : et decidens in
terram, audiui uocem dicentem mihi : Saule,

8 Saule, quid me persequeris? Ego autem re-
spondi : Quis es, Domine? Dixitque ad me :

Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Et qui mecum erant, lumen quidem uide-

Sap. 18. 1.

Dan. 10. 7.

9 runt, uocem autem non audierunt eius qui lo-
quebatur mecum. Et dixi : Quid faciam, Do-

10 mine? Dominus autem dixit ad me : Surgens
uade Damascum : et ibi tibi dicetur de omni-

11 bus, quae te oporteat facere. Et cum non
uiderem prae claritate luminis illius, ad ma-

num deductus a comitibus, ueni Damascum.

12 Ananias autem quidam, uir secundum legem

22. 2 loqueretur SC 3 dicit C natus + in SC Tarso SC
(93 et 98) disting. ciuitate, secus pedes Gam. eruditus SC
Gamaliel C, Gamalielis S 5 > mihi testimonium SC

testimonium habens ab omnibus habitantibus
 Iudaeis,¹ ueniens ad me, et adstans dixit mihi: 13
 Saule frater, respice. Et ego eadem hora re-
 spexi in eum. At ille dixit: Deus patrum 14
 nostrorum praeordinauit te, ut cognosceres uo-
 luntatem eius, et uideres iustum, et audires
 uocem ex ore eius: quia eris testis illius ad 15
 omnes homines eorum quae uidisti et audisti.
¹Et nunc quid moraris? Exsurge, baptizare, et 16 2. 38.
 ablue peccata tua inuocato nomine ipsius.
 Factum est autem reuertenti mihi in Hieru- 17 9. 26, (11. 30?),
 salem, et oranti in templo, fieri me in stupore 26. 20.
 mentis,¹ et uidere illum dicentem mihi: Fe- 18 Gal. 1. 18, 19.
 stina, et exi uelociter ex Hierusalem: quo-
 niam non recipient testimonium tuum de me.
 Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia ego 19
 eram concludens in carcerem, et caedens per
 synagogas, eos qui credebant in te: et cum 20 7. 58, 8. 1.
 funderetur sanguis Stephani testis tui, ego ad-
 stabam et consentiebam, et custodiebam ue-
 stimenta interficientium illum. Et dixit ad 21 9. 15.
 me: Uade, quoniam ego in nationes longe
 mittam te.

Audiebant autem eum usque ad hoc uer- 22 21. 36, 25. 24.
 bum, et leuauerunt uocem suam, dicentes:
 Tolle de terra eiusmodi: non enim fas est
 eum uiuere. Uociferantibus autem eis, et 23
 proicientibus uestimenta sua, et puluerem
 iactantibus in aerem, iussit tribunus induci 24
 eum in castra, et flagellis caedi, et torqueri
 eum, ut sciret propter quam causam sic ad-
 clamarent ei. Et cum adstrinxissent eum 25
 loris, dixit adstanti sibi centurioni Paulus: Si

¹² cohabitantibus SCSC ²⁵ astrinxissent SC¹⁶ exsurge + et SC

dicit SC

²² huiusmodi

16. 37, 23. 27. hominem Romanum et indemnatum licet uo-
 26 bis flagellare? Quo audito, centurio accessit
 ad tribunum, et nuntiauit, dicens: Quid actu-
 rus es? hic enim homo ciuis Romanus est.
 27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi,
 28 tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. ¹ Et
 respondit tribunus: Ego multa summa ciui-
 tatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait:
 29 Ego autem et natus sum. Protinus ergo dis-
 cesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tri-
 bunus quoque timuit, postquam rescuiuit quia
 ciuis Romanus esset, et quia alligasset eum.
 30 Postera autem die uolens scire diligentius
 qua ex causa accusaretur a Iudaeis, soluit eum,
 et iussit sacerdotes conuenire, et omne concili-
 lium: et producens Paulum, statuit inter illos.
24. 16. 23 Intendens autem concilium Paulus ait: Uiri
 2 Tim. 1. 3. fratres, ego omni conscientia bona conuersatus
 sum ante Deum usque in hodiernum diem.
24. 1. 2 Princeps autem sacerdotum Ananias praecepit
 Mt. 23. 27. 3 adstantibus sibi percutere os eius. Tunc Pau-
 Ieu. 19. 15. lus ad eum dixit: Percutiet te Deus, paries
 Dt. 25. 1, 2. dealbate: et tu sedens iudicas me secundum
 4 legem, et contra legem iubes me percuti? Et
 qui adstabant dixerunt: Summum sacerdotem
 Ex. 22. 28. 5 Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nescie-
 bam, fratres, quia princeps est sacerdotum:
 scriptum est enim: Principem populi tui non
 4. 1, 2, 26. 5. 6 maledices. Sciens autem Paulus quia una
 24. 15, 21. pars esset Sadducaeorum, et altera Pharisaeo-
 26. 8. rum, exclamauit in concilio: Uiri fratres, ego
 Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum: de spe

²⁶ nuntiauit + ei SC
 cunia AC, summa pecunia D
 + in SC

²⁷ mihi + si SC
 ciuilitatem SC

³ > dixit ad eum SC

²⁸ summa: pe-
 23. ¹ autem

et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et 7
cum haec dixisset, facta est dissensio inter
Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multi-
tudo. Sadducaei enim dicunt non esse re- 8
surrectionem, neque angelum neque spiri-
tum: Pharisei autem utraque confitentur.

Mt. 22. 23.
Mc. 12. 18.
Lc. 20. 27.

Factus est autem clamor magnus. Et sur- 9
gentes quidam Phariseorum, pugnabant di-
centes: Nihil mali inuenimus in homine isto:
quid si spiritus locutus est ei, aut angelus? Et 10
cum magna dissensio facta esset, timens tri-
bunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit
milites descendere, et rapere eum de medio
eorum, ac deducere eum in castra.

Sequenti autem nocte adsistens ei Dominus, 11
ait: Constans esto: sicut enim testificatus es
de me Hierusalem, sic te oportet et Romae
testificari.

18. 9, 22. 18,
27. 23.
19. 21, 27. 24.

Facta autem die collegerunt se quidam ex 12
Iudaeis, et deuouerunt se dicentes neque
manducatuos, neque bibituos donec occi-
derent Paulum. Erant autem plus quam qua- 13
draginta, qui hanc coniurationem fecerant: qui 14
accesserunt ad principes sacerdotum et senio-
res, et dixerunt: Deuotione deuouimus nos
nihil gustatuos, donec occidamus Paulum.
Nunc ergo uos notum facite tribuno cum con- 15
cilio, ut producat illum ad uos, tamquam ali-
quid certius cognituri de eo: nos uero prius
quam adpropiet, parati sumus interficere illum.
Quod cum audisset filius sororis Pauli insi- 16
dias, uenit et intrauit in castra, nuntiauitque
Paulo. Uocans autem Paulus ad se unum ex 17
centurionibus, ait: Adulescentem hunc per-

¹¹ de me + in SC

¹³ quadraginta + viri SC

duc ad tribunum : habet enim aliquid indi-
 18 care illi. Et ille quidem adsumens eum du-
 xit ad tribunum, et ait : Uinctus Paulus uo-
 cans rogauit me hunc adulescentem perducere
 19 ad te, habentem aliquid loqui tibi. Adpre-
 hendens autem tribunus manum illius, seces-
 sit cum eo seorsum, et interrogauit illum :
 20 Quid est quod habes indicare mihi ? ¹ Ille au-
 tem dixit : Iudaeis conuenit rogare te, ut cra-
 stina die Paulum producas in concilium, quasi
 21 aliquid certius inquisituri sint de illo : tu uero
 ne credideris illis : insidiantur enim ei ex eis
 uiri amplius quadraginta, qui se deuouerunt
 non manducare neque bibere donec interfici-
 ant eum : et nunc parati sunt, expectantes
 22 promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adu-
 lescentem, praecipiens ne cui loqueretur quo-
 23 niam haec nota sibi fecisset. Et uocatis duo-
 bus centurionibus, dixit illis : Parate milites
 ducentos ut eant usque Caesaream, et equites
 septuaginta, et lancearios ducentos, a tertia
 24 hora noctis : et iumenta praeparate, ut inpo-
 nentes Paulum saluum perducerent ad Fe-
 25 licem praesidem. Scribens epistulam conti-
 26 nentem haec :

Claudius Lysias optimo praesidi Felici sa-
 lutem. Uirum hunc comprehensum a Iu-
 21. 30-35, 22. 25. daeis, et incipientem interfici ab eis, superue-
 niens cum exercitu eripui, cognito quia Ro-
 22 30. 28 manus est : uolensque scire causam quam
 obiebant illi, deduxi eum in concilium eo-

¹⁸ *om.* uocans SC ²⁰ > producas Paulum SC ²¹ *amplius*
 + quàm SC ²² praecipiens + ei S ²⁴ praesidem: + Timuit enim
 ne forte raperent eum Iudaei, et occiderent, et ipse postea calum-
 niam sustineret, tamquam accepturus (+ esset D) pecuniam DSC
 25 & 26 : *inc. u.* 25 Timuit, et 26 scribens C ²⁶ scribens + ei S

rum. Quem inueni accusari de quaestionibus ²⁹ 18. 15, 25. 19.
legis ipsorum, nihil uero dignum morte aut ^{Ioh. 18. 31.}
uinculis habentem crimen. Et cum mihi per- ³⁰ 20.
latum esset de insidiis quas parauerunt ei,
misi ad te, denuntians et accusatoribus ut di-
cant apud te.

Milites ergo secundum praeceptum sibi, ad- ³¹
sumentes Paulum, duxerunt per noctem in
Antipatridem. Et postera die dimissis equi- ³²
tibus ut irent cum eo, reuersi sunt ad castra.
Qui cum uenissent Caesaream, et tradidissent ³³
epistulam praesidi, statuerunt ante illum et
Paulum. Cum legisset autem, et interrogasset ³⁴ 22. 3.
de qua prouincia esset, et cognoscens quia de
Cilicia : Audiam te, inquit, cum et accusatores ³⁵
tui uenerint. Iussitque in praetorio Herodis
custodiri eum.

Post quinque autem dies descendit princeps ²⁴
sacerdotum Ananias, cum senioribus quibus-
dam, et Tertullo quodam oratore: qui adierunt
praesidem aduersus Paulum. Et citato Paulo ²
coepit accusare Tertullus, dicens :

Cum in multa pace agamus per te, et multa
corriganur per tuam prouidentiam: semper et ³
ubique suscipimus, optime Felix, cum omni
gratiarum actione. Ne diutius autem te pro- ⁴
traham, oro breuiter audias nos pro tua cle-
mentia. Inuenimus hunc hominem pesti- ⁵ 17. 6.
ferum, et concitantem seditiones omnibus Iu-
daeis in uniuerso orbe, et auctorem seditionis
sectae Nazarenorum : qui etiam templum uiro- ⁶ 21. 27-29.

²⁹ nihil : nullum S criminis C ³⁰ parauerant illi SC
misi + cum SC *disting.* te denuntians : et SC (92 et 93)
apud te + Vale SC ³² > cum eo irent SC ³⁵ om. et SC
24. ² breuiter + ut S

8 lare conatus est, quem et adprehendimus : a
quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis
cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

9 Adiecerunt autem et Iudaei, dicentes haec ita
se habere.

10 Respondit autem Paulus, annuente sibi
praeside dicere :

Ex multis annis esse te iudicem genti huic
sciens, bono animo pro me satis faciam.

21. 17. 11 Potes enim cognoscere quia non plus sunt
dies mihi quam duodecim, ex quo ascendi

12 adorare in Hierusalem : et neque in templo in-
uenerunt me cum aliquo disputantem, aut con-

cursum facientem turbae, neque in synagogis,
13 neque in ciuitate : neque probare possunt tibi

14 de quibus nunc accusant me. Confiteor autem
hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt

heresim, sic deseruio patrio Deo meo, credens
omnibus quae in lege et prophetis scripta

Dan. 12. 2. 15 sunt : speim habens in Deum, quam et hi ipsi
Act. 23. 6. expectant, resurrectionem futuram iustorum

Ioh. 5. 29.

Act. 23. 1. 16 et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offen-
2 Tim. 1. 3. diculo conscientiam habere ad Deum et ad

Rom. 15. 17 homines semper. Post annos autem plures
25-28, 31. elemosynas factururus in gentem meam ueni, et

1 Cor. 16. 1-3.

2 Cor. 9. 1, 2. 18 oblationes et uota : in quibus inuenerunt me
Gal. 2. 10. purificatum in templo : non cum turba, neque

Act. 21. 27.

20 cum tumultu. Quidam autem ex Asia Iudaei,

6 adprehendimus *plur.* : adprehensum A^cV^c cum SC ; deinde
+ uoluimus (uolumus V) secundum legem nostram iudicare (+ eum
D) 7 Superueniens (intercedens D) autem tribunus Lysias (> Lys.
tri. A^cD) cum ui magna eripuit eum de manibus nostris, iubens
accusatores eius (*om.* D) ad te uenire A^c(D)VSC 10 > te esse
SC 11 > mihi dies SC 13 > me accusant SC 14 patrio
Deo meo G : Patri Deo meo *codd. plur.*, Patri, et Deo meo SC
18 tumultu : + et apprehenderunt me clamantes et dicentes : tolle
inimicum nostrum DS Inc. 11. 19 Quidam C, 11. 20 aut hi, etc.

quos oportebat apud te praesto esse et accusare si quid haberent aduersum me : aut hi ²¹ ipsi dicant si quid inuenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio, nisi de una hac solum- ²² ^{23. 6.} modo uoce, qua clamaui inter eos stans : Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a uobis.

Distulit autem illos Felix, certissime sciens ²³ de uia, dicens : Cum tribunus Lysias descenderit, audiam uos. Iussitque centurioni custodi- ²⁴ ^{27. 3.} diri eum, et habere requiem, nec quemquam prohibere de suis ministrare ei.

Post aliquot autem dies ueniens Felix cum ²⁵ Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, uocauit Paulum, et audiuit ab eo fidem quae est in Iesum Christum. Disputante autem illo de ²⁶ ^{Ioh. 16. 8.} iustitia et castitate, et de iudicio futuro, timefactus Felix respondit : Quod nunc attinet, uade : tempore autem opportuno accersiam te : simul et sperans quia pecunia daretur a Paulo, ²⁷ propter quod et frequenter accersiens eum, loquebatur cum eo. Biennio autem expleto, ²⁸ ^{12. 3, 25. 9. Mc. 15. 15.} accepit successorem Felix Porcium Festum. Uolens autem gratiam praestare Iudaeis Felix, reliquit Paulum uinctum.

Festus ergo cum uenisset in prouinciam, ²⁵ post triduum ascendit Hierosolymam a Caesarea. Adieruntque eum principes sacerdotum ² ^{24. 1.} et primi Iudaeorum, aduersus Paulum : et rogabant eum, postulantes gratiam aduersus ³ ^{23. 15-22.} eum, ut iuberet perducere eum Hierusalem, insi-

²³ uia + hac *SC* ²⁴ custodiri *G** : custodire *plur. et SC*
 > de suis prohibere *SC* ²⁵ > Christum Iesum *SC* ²⁶ tre-
 mefactus *SC* accersam *C* ²⁷ quia : quod *SC* pecunia
 + ei *SC* accersens *C* ²⁸ Portium *SC* ^{25. 3} + in (*ante*
 Hierusalem) *SC*

dias tendentes ut eum interficerent in uia.

4 Festus autem respondit seruari Paulum in Caesarea: se autem maturius profecturum.

5 Qui ergo in uobis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in uiro crimen, accusent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies nonamplius quam octo aut decem, descendit Caesaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Pau-

24. 13. 7 lum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Hierosolyma descenderant Iudaei, multas et graues causas

24. 12, 28. 17. 8 obicientes, quas non poterant probare: Paulo autem rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudaeorum, neque in templum, neque

24. 28. 9 in Caesarem quicquam peccaui. Festus autem uolens Iudaeis gratiam praestare, respondens Paulo dixit: Uis Hierosolymam ascendere, et

10 ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet iudicari: Iudaeis non nocui, sicut tu melius

11 nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si uero nihil est eorum, quae hi accusant me, nemo potest me

12 illis donare. Caesarem appello. ¹ Tunc Festus cum consilio locutus, respondit: Caesarem appellasti: ad Caesarem ibis.

13 Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Bernice descenderunt Caesaream ad sa-

24. 27. 14 lutandum Festum. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicauit de Paulo, dicens: Uir quidam est derelictus a Felice

³ > interficerent eum SC ⁴ seruari + quidem S ⁸ om.
autem SC ⁹ > gratiam praestare Iudaeis SC ¹⁰ ubi: ibi
SC ¹² concilio SC Caesarem appellasti? ad Caesarem ibis
SC ¹⁴ morarentur S

uinctus,¹ de quo cum essem Hierosolymis, adie- 15
runt me principes sacerdotum et seniores Iu-
daeorum, postulantes aduersus illum damna-
tionem. Ad quos respondi : Quia non est con- 16
suetudo Romanis donare aliquem hominem
prius quam is qui accusatur praesentes habeat
accusatores, locumque defendendi accipiat ad
abluenda crimina. Cum ergo huc conuenis- 17
sent, sine ulla dilatione, sequenti die sedens
pro tribunali iussi adduci uirum. De quo, cum 18
stetissent accusatores, nullam causam defere-
bant de quibus ego suspicabar malam : quae- 19 18. 15, 23. 29.
stiones uero quasdam de sua superstitione
habebant aduersus eum, et de quodam Iesu
defuncto, quem adfirmabat Paulus uiuere.
Haesitans autem ego de huiusmodi quae- 20
stione, dicebam si uellet ire Hierosolymam, et
ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante 21
ut seruaretur ad Augusti cognitionem, iussi
seruari eum donec mittam eum ad Cae-
sarem. Agrippa autem ad Festum : Uolebam 22
et ipse hominem audire. Cras, inquit, au-
dies eum.

Altera autem die cum uenisset Agrippa et 23 26. 30.
Bernice cum multa ambitione, et introissent
in auditorium cum tribunis et uiris principali-
bus ciuitatis, et iubente Festo, adductus est
Paulus. Et dixit Festus : Agrippa rex, et 24
omnes qui simul adestis nobiscum uiri, uide-
tis hunc, de quo omnis multitudo Iudaeorum
interpellauit me Hierosolymis petens, et hic

¹⁶ > Romanis consuetudo SC donare (χαρίζεσθαι) : damnare
SC crimina + quae ei obijciuntur S ¹⁸ caussam S malum
SC ²¹ Caesaream C (92) ²² autem + dixit SC ²³ et
(ante iubente) om. SC ²⁴ dicit SC hunc + hominem S
petens cum AFG*V : petentes CG^c SC hic om. CG^c SC

clamantes non oportere eum uiuere amplius.
 25 Ego uero comperi nihil dignum eum morte ad-
 misisse : ipso autem hoc appellante, ad Augu-
 26 stum iudicaui mittere. De quo quid certum
 scribam domino non habeo. Propter quod
 produxi eum ad uos, et maxime ad te, rex
 Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid
 27 scribam. Sine ratione enim mihi uidetur
 mittere uinctum, et causas eius non signifi-
 care.

9. 15. 26 Agrippa uero ad Paulum ait : Permittitur
 tibi loqui pro temet ipso. Tunc Paulus extenta
 manu coepit rationem reddere.

2 De omnibus quibus accusor a Iudaeis, rex
 Agrippa, aestimo me beatum apud te cum sim
 3 defensurus me hodie: maxime te sciente omnia
 quae apud Iudaeos sunt consuetudines et
 quaestiones : propter quod obsecro patienter
 Gal. 1. 13, 14. 4 me audias. Et quidem uitam meam a iuuen-
 tute, quae ab initio fuit in gente mea in Hiero-
 23. 6.
 Phil. 3. 5. 5 solymis, nouerunt omnes Iudaei : praescientes
 me ab initio, si uelint testimonium perhibere,
 quoniam secundum certissimam sectam no-
 13. 32, 28. 20. 6 strae religionis uixi Pharisaeus. Et nunc in
 spe quae ad patres nostros repromissionis facta
 7 est a Deo, sto iudicio subiectus : in qua duo-
 decim tribus nostrae nocte ac die deseruientes
 sperant deuenire. De qua spe accusor a Iu-
 8 daeis, rex. Quid incredibile iudicatur apud uos,
 1 Tim. 1. 13. 9 si Deus mortuos suscitatur? Et ego quidem
 8. 3. existimaueram, me aduersus nomen Iesu Naza-

24 acclamantes SC ; item disting. Ierosolymis, petentes et accla-
 mantes SC 25 > morte eum SC disting. appellante ad Au-
 gustum, iudicaui mittere C 26. 2 disting. beatum, apud te cum
 C ; beatum apud te, cum S 3 omnia + et SC 7 qua pr. :
 quam SC

reni debere multa contraria agere: quod et 10 10-20
feci Hierosolymis, et multos sanctorum ego in 9. 1-20,
carceribus inclusi, a principibus sacerdotum 22. 4-16.
potestate accepta: et cum occiderentur, detuli
sententiam. Et per omnes synagogas fre- 11
quenter puniens eos, conpellebam blasphe-
mare: et amplius insaniens in eos, perseque-
bar usque in exteris ciuitates. In quibus dum 12
irem Damascum cum potestate et permissu
principum sacerdotum, die media in uia uidi, 13
rex, de caelo supra splendorem solis circum-
fulsisse me lumen, et eos qui mecum simul
erant. Omnesque nos cum decidissemus in 14
terram, audiui uocem loquentem mihi He-
braica lingua: Saule, Saule, quid me perse-
queris? durum est tibi contra stimulum calci-
trare. Ego autem dixi: Quis es, Domine? 15
Dominus autem dixit: Ego sum Iesus, quem
tu persequeris. Sed exsurge, et sta super pedes 16
tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam
te ministrum et testem eorum quae uidisti, et
eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de po- 17
pulo, et gentibus, in quas nunc ego mitto te,
aperire oculos eorum, ut conuertantur a tene- 18
bris ad lucem, et de potestate Satanae ad
Deum, ut accipiant remissionem peccatorum,
et sortem inter sanctos per fidem quae est in
me. Unde, rex Agrippa, non fui incredulus 19
caelestis uisionis: sed his qui sunt Damasci 20
primum et Hierosolymis, et in omnem regio-
nem Iudaeae, et gentibus, adnuntiabam ut
paenitentiam agerent, et conuerterentur ad
Deum, digna paenitentiae opera facientes. Hac 21
ex causa me Iudaei, cum essem in templo,

Ezec. 2. 1.
Dan. 10. 11.

Es. 35. 5,
42. 7.
I. c. 4. 18.
Eph. 1. 18.
Col. 1. 13.

Gal. 1. 16.
Mt. 3. 8.
Lc. 3. 8.

21. 30, 31.

¹¹ compell. SC

¹⁷ populis S

¹⁹ caelesti uisioni SC

- 22 comprehensum temptabant interficere. Auxilio
autem adiutus Dei usque in hodiernum diem,
sto testificans minori atque maiori, nihil extra
dicens quam ea quae prophetae sunt locuti
23 futura esse et Moses : si passibilis Christus, si
primus ex resurrectione mortuorum lumen
adnuntiaturus est populo, et gentibus.
- 24 Haec loquente eo et rationem reddente,
Festus magna uoce dixit: Insanis Paule: mul-
25 tae te litterae ad insaniam conuertunt. At
Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste,
26 sed ueritatis et sobrietatis uerba eloquor. Scit
enim de his rex, ad quem et constanter loquor:
latere enim eum nihil horum arbitror: neque
enim in angulo quicquam horum gestum est.
- 27 Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio quia credis.
11. 26. 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico suades
1 Pet. 4. 16. 29 me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud
Deum, et in modico et in magno, non tantum
te, sed et omnes hos qui audiunt hodie fieri
tales qualis et ego sum, exceptis uinculis his.
- 30 Et exsurrexit rex et praeses, et Bernice et
31 qui adsidebant eis. Et cum secessissent, loque-
bantur ad inuicem, dicentes: Quia nihil morte
aut uinculis dignum quid fecit homo iste.
25. 11, 12, 25. 32 Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat
homo hic, si non appellasset Caesarem.
- 27 Ut autem iudicatum est eum nauigare in
Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custo-
diis centurioni nomine Iulio, cohortis Augu-
2 stae, ascendentes autem nauem Hadrumeti-
nam incipientem nauigare circa Asiae loca,
- 22 > locuti sunt SC 25 At: Et SC loquor SC 29 sed
et omnes hos: sed etiam omnes (om. hos) SC 27. 1 > nau-
igare eum SC 2 om. autem SC Adrumetinam SC inci-
pientes SC

sustulimus, perseuerante nobiscum Aristarcho
Macedone Thessalonicense. Sequenti autem 3
die deuenimus Sidonem. Humane autem tra-
ctans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, et
curam sui agere. Et inde cum sustulissemus, 4
subnauigauimus Cypro, propterea quod essent
uenti contrarii. Et pelagus Ciliciae et Pam- 5
philiae nauigantes, uenimus Lystram, quae est
Lyciae: et ibi inueniens centurio nauem 6
Alexandrinam nauigantem in Italiam, trans-
posuit nos in eam. Et cum multis diebus 7
tarde nauigaremus, et uix deuenissemus contra
Cnidum, prohibente nos uento, adnauigauimus
Cretae secundum Salmonem: et uix iuxta 8
nauigantes, uenimus in locum quendam qui
uocatur Boni portus, cui iuxta erat ciuitas Tha-
lassa.

19. 29, 20. 4.
Col. 4. 10.
Philem. 24.

24. 23, 28.
16, 30.

Multo autem tempore peracto, et cum iam 9
non esset tuta nauigatio, eo quod et ieiunium
iam praeterisset, consolabatur Paulus, ¹ dicens 10
eis: Uiri, uideo quoniam cum iniuria et multo
damno, non solum oneris et nauis, sed etiam
animarum nostrarum incipit esse nauigatio.
Centurio autem gubernatori et nauclerio ma- 11
gis credebat, quam his quae a Paulo diceban-
tur. Et cum aptus portus non esset ad hie- 12
mandum, plurimi statuerunt consilium nauig-
are inde, si quo modo possent deuenientes
Phoenicen hiemare, portum Cretae respicien-
tem ad Africum, et ad Chorum. Adspirante 13
autem Austro, aestimantes propositum se te-
nere, cum sustulissent de Asson, legebant

Leu. 16. 29-
31, 23. 27-29.
Num. 29. 7.
2 Cor. 11. 25,
26.

² Thessalonicensi SC ⁴ Cyprum SC ⁵ Pamphyliae SC
(93 et 98) ⁷ Gnidum SC secundum: iuxta SC ⁸ Boni-
portus uno uerbo SC ⁹ et sec. om. S praeterijsset C
consolabatur + eos SC ¹¹ nauclero SC ¹² Corum SC

14 Cretam. Non post multum autem misit se
 contra ipsam uentus Typhonicus, qui uocatur
 15 Euroaquilo. Cumque arrepta esset nauis, et
 non posset conari in uentum, data naue flati-
 16 bus ferebamur. Insulam autem quandam de-
 currentes, quae uocatur Cauda, potuimus uix
 17 obtinere scapham : qua sublata, adiutoriis ute-
 bantur, accingentes nauem, timentes ne in Syr-
 tim inciderent, summisso uase sic ferebantur.
 18 Ualide autem nobis tempestate iactatis, se-
 19 quenti die iactum fecerunt : et tertia die suis
 20 manibus armamenta nauis proiecerunt. Ne-
 que sole autem, neque sideribus apparentibus
 per plures dies, et tempestate non exigua in-
 minente, iam ablata erat spes omnis salutis
 21 nostrae. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc
 stans Paulus in medio eorum, dixit : Oporte-
 bat quidem, o uiri, audito me, non tollere a
 Creta, lucrique facere iniuriam hanc et iactu-
 22 ram. Et nunc suadeo uobis bono animo esse:
 amissio enim nullius animae erit ex uobis,
 23 praeterquam nauis. Adstitit enim mihi hac
 nocte angelus Dei cuius sum ego, et cui de-
 24 serui, ¹ dicens : Ne timeas, Paule, Caesari te
 9. 6, 22. 17, 23. 11. oportet adsistere : et ecce donauit tibi Deus
 25 omnes qui nauigant tecum. Propter quod
 bono animo estote, uiri : credo enim Deo, quia
 26 sic erit, quemadmodum dictum est mihi. In
 27 insulam autem quandam oportet nos deuenire.
 Sed postea quam quarta decima nox super-
 uenit nauigantibus nobis in Hadria, circa me-
 diam noctem suspicabantur nautae apparere
 28 sibi aliquam regionem. Qui summittentes,

16 + in *ad init.* SC

18 Valida SC

20 > autem sole SC

27 quartadecima uno uerbo SC, et 33 (C tantum)

Adria SC

28 qui + et SC summittentes + bolidem SC

inuenerunt passus uiginti: et pusillum inde
 separati, inuenerunt passus quindecim. Ti-²⁹
 mentes autem ne in aspera loca incideremus,
 de puppi mittentes anchoras quattuor, opta-
 bant diem fieri. Nautis uero quaerentibus³⁰
 fugere de nauī, cum misissent scapham in
 mare, sub obtentu quasi a prora inciperent
 anchoras extendere, ¹ dixit Paulus centurioni³¹
 et militibus: Nisi hi in nauī manserint, uos
 salui fieri non potestis. Tunc absciderunt³²
 milites funes scaphae, et passi sunt eam exci-
 dere. Et cum lux inciperet fieri, rogabat³³
 Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quarta
 decima hodie die expectantes ieiuni permane-
 tis, nihil accipientes. Propter quod rogo uos³⁴
 accipere cibum pro salute uestra: quia nullius
 uestrum capillus de capite peribit. Et cum³⁵
 haec dixisset, sumens panem, gratias egit Deo
 in conspectu omnium: et cum fregisset, coe-
 pit manducare. Animaequiores autem facti³⁶
 omnes, et ipsi adsumserunt cibum. Eramus³⁷
 uero uniuersae animae in nauī ducentae sep-
 tuaginta sex. Et satiati cibo adleuiabant na-³⁸
 uem, iactantes triticum in mare. Cum autem³⁹
 dies factus esset, terram non agnoscebant: si-
 num uero quendam considerabant habentem
 litus, in quem cogitabant si possent eicere na-
 uem. Et cum anchoras abstulissent, commit-⁴⁰
 tebant se mari, simul laxantes iuncturas guber-
 naculorum: et leuato artemone, secundum
 flatum aurae tendebant ad litus. Et cum inci-⁴¹
 dissemus in locum bithalassum, ineperunt

Mt. 10. 30.
 Lc. 12. 7,
 21. 18.

³⁰ > inciperent a prora SC ³³ > die hodie SC ³⁶ sum-
 pserunt SC ³⁸ adleuiabant SC ³⁹ *disting.* cogitabant, si
 possent, eicere nauem SC ⁴⁰ abstulissent: sustulissent SC
 > aurae flatum SC ⁴¹ dithalassum SC imeperunt SC

nauem : et prora quidem fixa manebat immo-
 42 bilis, puppis uero soluebatur a ui maris. Mili-
 tum autem consilium fuit ut custodias occi-
 43 derent, ne quis cum enatasset, effugeret. Cen-
 turio autem uolens seruare Paulum, prohibuit
 fieri : iussitque eos qui possent natare, mittere
 44 se primos et euadere, et ad terram exire : et
 ceteros alios in tabulis ferebant : quosdam
 super ea quae de naui essent. Et sic factum
 est, ut omnes animae euaderent ad terram.

27. 26. 28 Et cum euasissemus, tunc cognouimus quia
 2 Militene insula uocatur. Barbari uero prae-
 stabant non modicam humanitatem nobis.
 Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes
 3 propter imbrem qui imminebat, et frigus. Cum
 congregasset autem Paulus sarmentorum ali-
 quantam multitudinem, et inposuisset super
 ignem, uipera a calore cum processisset, in-
 4 uasit manum eius. Ut uero uiderunt barbari
 pendentem bestiam de manu eius, ad inuicem
 dicebant : Utique homicida est homo hic, qui
 cum euaserit de mari, ultio eum non sinit ui-
 5 uere. Et ille quidem excutiens bestiam in
 6 ignem, nihil mali passus est. At illi existima-
 bant eum in tumorem conuertendum, et subito
 casurum et mori. Diu autem illis sperantibus,
 et uidentibus nihil mali in eo fieri, conuertentes
 se, dicebant eum esse Deum.

7 In locis autem illis erant praedia principis
 insulae, nomine Publii, qui nos suscipiens tri-
 8 duo, benigne exhibuit. Contigit autem patrem
 Publii febribus et dysenteria uexatum iacere.

Ps. 90 (1). 13. 5 immobilis SC 43 emittere SC se + in mare S 44 erant
 Mc. 16. 18. SC 28. 1 Militene : Melita SC vocabatur SC 4 > non
 Lc. 10. 19. SC 6 sperantibus : expectantibus SC 7 disting.
 Act. 14. 11, 19. SC suscipiens, triduo benigne SC benigne + se S

Ad quem Paulus intrauit : et cum orasset, et inposuisset ei manus, saluauit eum. Quo ⁹ facto, et omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant et curabantur : qui etiam ¹⁰ multis honoribus nos honorauerunt, et nauigantibus inposuerunt quae necessaria erant.

Post menses autem tres nauigauimus in ¹¹ naui Alexandrina, quae in insula hiemauerat, cui erat insigne Castorum. Et cum uenisse- ¹² mus Syracusas, mansimus ibi triduo. Inde ¹³ circumlegentes deuenimus Regium : et post unum diem flante Austro, secunda die uenimus Puteolos : ubi inuentis fratribus rogati su- ¹⁴ mus manere apud eos dies septem : et sic uenimus Romam. Et inde cum audissent fratres, ¹⁵ occurrerunt nobis usque ad Appii forum, et Tribus Tabernis : quos cum uidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

Cum uenissemus autem Romam, permissum ¹⁶ est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite.

Post tertium autem diem conuocauit primos ¹⁷ Iudaeorum. Cumque conuenissent, dicebat eis : Ego, uiri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut morem paternum, uinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum : qui cum interrogationem de me habuis- ¹⁸ sent, uoluerunt me dimittere, eo quod nulla causa esset mortis in me. Contradicientibus ¹⁹ autem Iudaeis, coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogaui ²⁰

⁹ et *pr. om.* SC

¹² Syracusam SC

¹³ Rhegium SC

¹⁵ et *sec.* : ac SC

tres Tabernas SC

¹⁶ > autem uenissemus

SC ¹⁸ > esset causa SC

26. 6, 7. uos uidere, et alloqui: propter spem enim
 Lc. 2. 25. 21 Israhel catena hac circumdatus sum. At illi
 Eph. 6. 20. dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepi-
 Phil. 1. 7. mus de te a Iudaea, neque adueniens aliquis
 2 Tim. 1. 16. fratrum nuntiauit, aut locutus est quid de te
 24. 5. 22 malum. Rogamus autem a te audire quae
 Lc. 2. 34. sentis: nam de secta hac notum est nobis
 1 Pet. 4. 14. quia ubique ei contradicitur.
19. 8. 23 Cum constituissent autem illi diem, uene-
 runt ad eum in hospitium plures, quibus ex-
 ponebat testificans regnum Dei, suadensque
 24 usque ad uesperam. Et quidam credebant
 his quae dicebantur: quidam uero non crede-
 25 bant. Cumque inuicem non essent consen-
 tientes, discedebant, dicente Paulo unum uer-
 bum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est
 per Esaiam prophetam ad Patres nostros,
 Es. 6. 9, 10. 26 dicens:
 Mt. 13. 14, 15. Uade ad populum istum, et dic:
 Mc. 4. 12. Aure audietis, et non intellegetis:
 Lc. 8. 10. et uidentes uidebitis, et non perspicietis.
 Ioh. 12. 40. Incrassatum est enim cor populi huius,
 Rom. 11. 8. 27 et auribus grauitur audierunt,
 et oculos suos conpresserunt:
 ne forte uideant oculis,
 et auribus audiant,
 et corde intellegant:
 et conuertantur, et sanem illos.
13. 46, 48, 28 Notum ergo sit uobis, quoniam gentibus mis-
 18. 6, 22. 21. sum est hoc salutare Dei: ipsi et audient.

23 plurimi SC eis SC 26 dic + ad eos SC 27 com-
 presserunt SC illos: eos SC 28 > et ipsi SC 29 Uersum
 omisimus cum AFGV: habent CDSC; legunt uero sic et cum haec
 dixisset, exierunt (+ ab eo SC) Iudaei, multam habentes inter se

Mansit autem biennio toto in suo conducto, 30
et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad
eum, ¹ praedicans regnum Dei, et docens quae 31 Phil. 1. 12,
sunt de Domino Iesu Christo cum omni fidu- ^{13.}
cia sine prohibitione. Amen. 2 Tim. 2. 9.

EXPLICIT ACTUS APOSTOLORUM

EPISTULA AD ROMANOS

PAULUS, seruus Christi Iesu, uocatus Aposto- 1 Act. 9. 15,
lus, segregatus in euangelium Dei, ¹ quod ante 2 13. 2.
promiserat per prophetas suos in scripturis Gal. 1. 15.
sanctis ¹ de Filio suo, qui factus est ei ex se- 3 16. 25, 26.
mine Dauid secundum carnem, qui praedesti- 4 Gal. 3. 8.
natus est Filius Dei in uirtute secundum spi- Mt. 1. 1.
ritum sanctificationis ex resurrectione mor- Rom. 9. 5.
tuorum Iesu Christi Domini nostri : per quem 5 Act. 13. 33,
accepimus gratiam, et Apostolatam ad oboe- 17. 31.
diendum fidei in omnibus gentibus pronomine
eius, in quibus estis et uos uocati Iesu Christi : 6
omnibus qui sunt Romae, dilectis Dei, uocatis 7
sanctis : gratia uobis et pax a Deo Patre no-
stro, et Domino Iesu Christo.

Primum quidem gratias ago Deo meo per 8 Eph. 1. 16.
Iesum Christum pro omnibus uobis, quia
fides uestra adnuntiatur in uniuerso mundo.
Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spi- 9 Phil. 1. 8.
ritu meo in euangelio Filii eius, quod sine in- Col. 1. 9.
termissione memoriam uestri facio ¹ semper in 10

(> inter se hab. D) quaestionem DSC; et quum non essent in-
tellegentes aegressi sunt iudaci multa secum conquirentes C

³¹ om. Amen SC Subscr. om. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS
SC 1. ¹ > Iesu Christi SC

- Act. 19. 21.
Rom. 15. 32.
2 Cor. 1. 15. 11
12
15. 22. 13
14
15
1 Cor. 1. 24. 16
Act 3. 26,
13. 46.
Rom. 3. 21. 17
Hab. 2. 4.
Gal. 3. 11.
Heb. 10. 38.
Eph. 5. 6. 18
Col. 3. 6.
19-32
Sap. 13-15. 19
Rom. 2. 14, 15.
Act. 14. 17, 20
17. 24-27.
Ps. 18 (19).
1-6.
Heb. 11. 3.
Eph. 4. 17, 21
18.
Hier. 2. 11. 22
1 Cor. 1. 20.
Dt. 4. 16-18. 23
- orationibus meis obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in uoluntate Dei ueniendi ad uos. Desidero enim uidere uos, ut aliquid impertiar gratiae uobis spiritualis ad confirmandos uos : id est, simul consolari in uobis, per eam quae inuicem est fidem, uestram atque meam. Nolo autem uos ignorare, fratres, quia saepe proposui uenire ad uos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam et in uobis sicut et in ceteris gentibus. Graecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus, debitor sum : ita quod in me promptum est et uobis, qui Romae estis, euangelizare. Non enim erubesco euangelium : uirtus enim Dei est in salutem omni credenti, Iudaeo primum, et Graeco. Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem : sicut scriptum est : Iustus autem ex fide uiuit.
- Reuelatur enim ira Dei de caelo super omnem impietatem et iniustitiam hominum, eorum qui ueritatem in iniustitia detinent : quia quod notum est Dei manifestum est in illis : Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius uirtus ac diuinitas : ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt : sed euauerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum : dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutaue-

¹⁰ *disting.* orationibus meis : obsecrans, si *SC* quomodo uno
 uerbo *C* ¹¹ impertiar *SC* > uobis gratiae *SC* ¹³ et in
 uobis : *om.* et *S* ¹⁵ promptum *SC* ¹⁷ uiuet *G** ¹⁸ *disting.*
 hominum eorum, qui *SC* ueritatem + Dei *SC* ²⁰ ac : et *SC*

runt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et uolucrum et quadrupedum, et serpentium.

Propter quod tradidit illos Deus in desideria ²⁴ cordis eorum, in immunditiam : ut contumeliis adficiant corpora sua in semet ipsis : qui ²⁵ commutauerunt ueritatem Dei in mendacio, et coluerunt et seruierunt creaturae potius quam Creatori, qui est benedictus in saecula. Amen.

Propterea tradidit illos Deus in passiones ²⁶ ignominiae. Nam feminae eorum inmutauerunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi, ²⁷ relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris sui in semet ipsis recipientes.

Et sicut non probauerunt Deum habere in ²⁸ notitiam, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conueniunt : re- ²⁹ pletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia : plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate : susurrone, ³⁰ detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non oboedientes, ³¹ insipientes, inconpositos, sine adfectione, absque foedere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognouissent, ³² non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte : non solum ea faciunt, sed et consentiunt facientibus.

Ps. 105
(106). 20.
Sap. 11. 16,
12. 24.
Act. 17. 29.
Act. 14. 16.
Eph. 4. 19.

2 Thess. 2.
11.

Rom. 9. 5.
2 Cor. 11. 31.

Leu. 18. 22,
20. 13.

1 Cor. 5. 10,
11.
Eph. 4. 31, 5.
11, 12.
Col. 3. 8.
1 Tim. 1. 9,
10.
Tim. 3. 2-4.

2 Thess. 2.
12.

²⁵ commutauerunt SC mendacium SC ²⁶ immutauerunt SC
SC ²⁸ notitia SC faciunt + ea SC ³¹ inconpositos SC
affectione SC ³² morte + et SC solum + qui SC et :
etiam qui SC

14. 10. **2** Propter quod inexcusabilis es, o homo om-
 nis qui iudicas : in quo enim iudicas alterum,
 te ipsum condemnas : eadem enim agis qui iu-
 2 dicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei
 est secundum ueritatem in eos qui talia agunt.
 3 Existimas autem hoc, o homo qui iudicas eos
 qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies iu-
 2 Pet. 3. 9, 4 dicium Dei? An diuitias bonitatis eius, et pa-
 15. tientiae et longanimitatis contemnis, ignorans
 quoniam benignitas Dei ad paenitentiam te
 5 adducit? Secundum duritiam autem tuam et
 inpaenitens cor, thesaurizas tibi iram in die
 Ps. 61. 13 (62. 6 irae et reuelationis iusti iudicii Dei, ¹ qui red-
 12).
 Prou. 24. 12. 7 det unicuique secundum opera eius. His qui-
 Mt. 16. 27. dem qui secundum patientiam boni operis
 2 Cor. 5. 10. gloriam, et honorem, et incorruptionem quae-
 2 Thess. 1. 8. 8 rentibus, uitam aeternam. His autem qui ex
 contentione, et qui non adquiescunt ueritati,
 credunt autem iniquitati, ira et indignatio,
 1. 16. 9 ¹ tribulatio et angustia in omnem animam ho-
 minis operantis malum, Iudaei primum, et
 10 Graeci : gloria autem, et honor, et pax omni
 operanti bonum, Iudaeo primum, et Graeco :
 Act. 10. 34. 11 non est enim personarum acceptio apud Deum.
 Eph. 6. 9. 12 Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine
 Col. 3. 25. lege et peribunt : et quicumque in lege pecca-
 1 Pet. 1. 17. uerunt, per legem iudicabuntur : non enim
 Mt. 7. 21. 13 auditores legis iusti sunt apud Deum, sed fa-
 Lc. 6. 46. ctiores legis iustificabuntur. Cum enim gentes
 Iac. 1. 22. 14 quae legem non habent, naturaliter quae legis
 Act. 10. 35. sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes,

2. ¹ qui iudicas : quae iudicas SC ⁴ contemnis? ignoras
 quoniam SC ^{4, 5} adducit : secundum S ⁵ > autem duritiam
 SC ⁷ His : ijs SC, et 8 quaerentibus : quaerunt SC
⁸ qui pr. + sunt SC ¹¹ > enim est acceptio personarum SC
¹² et pr. om. SC ¹⁴ naturaliter + ea SC

ipsi sibi sunt lex : qui ostendunt opus legis ¹⁵ Hier. 31. 33.
scriptum in cordibus suis, testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum, et inter se in-
uicem cogitationum accusantium, aut etiam
defendentium : in die, cum iudicabit Deus oc- ¹⁶ 1 Cor. 4. 5.
culti hominum, secundum euangelium meum Eccles. 12.
per Iesum Christum. 14.

Si autem tu Iudaeus cognominaris, et re- ¹⁷ Mich. 3. 11.
quiescis in lege, et gloriaris in Deo, ¹ et nosti ¹⁸ Phil. 1. 10.
uoluntatem, et probas utiliora, instructus per
legem : confidis te ipsum ducem esse caeco- ¹⁹ Mt. 15. 14,
rum, lumen eorum qui in tenebris sunt, ¹ eru- ²⁰ 23. 16.
ditorem insipientium, magistrum infantium, 2 Tim. 3. 5.
habentem formam scientiae et ueritatis in lege.
Qui ergo alium doces, te ipsum non doces? qui ²¹ Ps. 49 (50).
praedicas non furandum, furaris? qui dicis ²² 16-21.
non moechandum, moecharis? qui abomi- Mt. 23. 3-28.
naris idola, sacrilegium facis? qui in lege glo- ²³
riaris, per praeuaricationem legis Deum in-
honoras? Nomen enim Dei per uos blas- ²⁴ Es. 52. 5.
phematur inter gentes, sicut scriptum est. Ezec. 36.
Circumcisio quidem prodest, si legem ob- ²⁵ 20-23.
serues : si autem praeuaricator legis sis, cir-
cumcisio tua praeputium facta est. Si igitur ²⁶
praeputium iustitias legis custodiat, nonne
praeputium illius in circumcisionem reputabi-
tur? et iudicabit quod ex natura est prae- ²⁷
putium, legem consummans, te qui per lit-
teram et circumcisionem praeuaricator legis
es. Non enim qui in manifesto, Iudaeus est : ²⁸
neque quae in manifesto, in carne circumcisio:

¹⁵ cogitationibus accusantibus aut etiam defendantibus DSC
¹⁸ uoluntatem + eius SC ¹⁹ > esse ducem SC ²¹⁻²³ doces :
qui . . . furaris : qui . . . moecharis : qui . . . facis : qui . . . in-
honoras. SC ²⁷ iudicabit + id SC ^{27, 28} es? Non SC
²⁸ manifesto pr. + est S carne : + est C; + est, est S

- Dt. 10. 16, 29¹ sed qui in abscondito, Iudaeus : et circum-
 30. 6. cisio cordis in spiritu, non littera : cuius laus
 Hier. 4. 4. non ex hominibus, sed ex Deo est.
 Phil. 3. 3.
 Col. 2. 11. **3** Quid ergo amplius est Iudaeo, aut quae
 9. 4. 2 utilitas circumcisionis ? Multum per omnem
 Dt. 4. 8. modum. Primum quidem quia credita sunt
 Ps. 147. 19, 20. 3 illis eloquia Dei. Quid enim si quidam illo-
 Ioh. 4. 22. rum non crediderunt ? Numquid incredulitas
 Act. 7. 38, 53. 4 illorum fidem Dei euacuabit ?¹ Absit. Est au-
 Rom. 9. 6. tem Deus uerax, omnis autem homo mendax :
 2 Tim. 2. 13. sicut scriptum est :
 Ps. 115 (116). Ut iustificeris in sermonibus tuis :
 11, 50. 6 (51. 4). et uincas cum iudicaris.
- 5 Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei com-
 mendat, quid dicemus ? Numquid iniquus
 Deus, qui infert iram ? secundum hominem
 Gen. 18. 25. 6 dico :¹ Absit. Alioquin quomodo iudicabit
 Iob. 8. 3. 7 Deus mundum ? Si enim ueritas Dei in meo
 mendacio abundauit in gloriam ipsius : quid
 Rom. 6. 1, 2. 8 adhuc et ego tamquam peccator iudicor ? et
 non sicut blasphemamur, et sicut aiunt nos
 quidam dicere, faciamus mala ut ueniant bona ?
 quorum damnatio iusta est.
1. 18—2. 29. 9 Quid igitur praecellimus eos ? Nequaquam :
 causati enim sumus Iudaeos et Graecos om-
 nes sub peccato esse, sicut scriptum est :
 Ps. 13 (14). 10 Quia non est iustus quisquam :
 1-3, 52 (53). 11 non est intellegens, non est requirens
 1-4. Deum.
- 12 Omnes declinauerunt simul, inutiles facti
 sunt :

²⁹ abscondito + est S Iudaeus + est SC 3. 1 > Iudaeo
 est ? SC ³ euacuauit S ⁵ iniquus + est SC ⁶ Deus
 + hunc SC ⁸ > quidam nos SC bona : quorum SC
⁹ igitur : ergo ? SC ¹² *disting.* declinauerunt, simul inutiles SC

non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum, 13 Ps. 5. 11 (9),
linguis suis dolose agebant : 139. 4 (140.
3).

uenenum aspidum sub labiis eorum.
Quorum os maledictione, et amaritudine 14 Ps. 10. 7 (*sec.*
plenum est. *Hebr.*).

Ueloces pedes eorum ad effundendum san- 15 Es. 59. 7, 8.
guinem. Prou. 1. 16.

Contritio et infelicitas in uiis eorum : 16
et uiam pacis non cognouerunt. 17

Non est timor Dei ante oculos eorum. 18 Ps. 35. 2 (36.
1).

Scimus autem quoniam quaecumque lex lo- 19 Rom. 2. 12.

quitur, his qui in lege sunt loquitur : ut omne
os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus

Deo : quia ex operibus legis non iustificabitur 20 Ps. 142
omnis caro coram illo. Per legem enim co-
(143). 2.
gnitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia 21 Gal. 2. 16.

Dei manifestata est, testificata a lege et pro-
phetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu 22 Rom. 7. 7.
Christi, super omnes qui credunt : non enim
1. 17.
est distinctio : omnes enim peccauerunt, et 23 Act. 10. 43.

egent gloriam Dei : iustificati gratis per gra- 24 Rom. 10. 12.
tiam ipsius, per redemptionem quae est in
Gal. 3. 28.
Christo Iesu : quem proposuit Deus propitia-
Col. 3. 11.

tionem per fidem in sanguine ipsius, ad osten-
sionem iustitiae suae propter remissionem
25 5. 1.
praecedentium delictorum, in sustentatione 26 Tit. 3. 7.

Dei : ad ostensionem iustitiae eius in hoc tem-
pore : ut sit ipse iustus, et iustificans eum qui
27 Eph. 3. 11.
ex fide est Iesu. Ubi est ergo gloriatio tua ? 2 Tim. 1. 9.

Exclusa est. Per quam legem ? Factorum ? 1 Ioh. 2. 2.

19 ijs SC 22 Christi + in omnes, et SC credunt + in eum
SC 23 gloria SC 25 propitiationem cum ACGHV : pro-
pitiatorem DFS 26 > est ex fide SC Iesu + Christi SC

- Act. 13. 39. 28 Non : sed per legem fidei. Arbitramur enim
Gal. 2. 16. iustificari hominem per fidem sine operibus
10. 12. 29 legis. An Iudaeorum Deus tantum? nonne
Gal. 3. 8. 30 et gentium? Immo et gentium : ¹ quoniam qui-
dem unus Deus, qui iustificabit circumcisio-
Mt. 5. 17, 18. 31 nem ex fide, et praeputium per fidem. Le-
gem ergo destruimus per fidem? Absit : sed
legem statuimus.
- 4 Quid ergo dicemus inuenisse Abraham pa-
2 trem nostrum secundum carnem? Si enim
Abraham ex operibus iustificatus est, habet
Gen. 15. 6. 3 gloriam, sed non apud Deum. Quid enim
Gal. 3. 6. scriptura dicit? Credidit Abraham Deo, et re-
Iac. 2. 23. 4 putatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui
Rom. 11. 6. operatur, merces non imputatur secundum gra-
5 tiam, sed secundum debitum. Ei uero qui
non operatur, credenti autem in eum qui iusti-
ficat impium, reputatur fides eius ad iustitiam.
- Ps. 31 (32). 6 Sicut et Dauid dicit beatitudinem hominis cui
1, 2. Deus accepto fert iustitiam sine operibus :
7 Beati quorum remissae sunt iniquitates,
et quorum tecta sunt peccata.
8 Beatus uir cui non imputabit Dominus pec-
catum.
- Gen. 15. 6. 9 Beatitudo ergo haec in circumcissione, an etiam
in praeputio? Dicimus enim quia reputata est
10 Abrahae fides ad iustitiam. Quomodo ergo
reputata est? in circumcissione, an in prae-
putio? Non in circumcissione, sed in prae-
Gen. 17. 10, 11 putio. Et signum accepit circumcisionis, signa-
Act. 7. 8. ^{11.} culum iustitiae fidei, quae est in praeputio:
ut sit pater omnium credentium per praeputio-

³⁰ unus + est SC iustificat SC 4. ² operibus + legis S
³ > dicit Scriptura SC ⁵ iustitiam sine addit. ACGH : + se-
 cundum propositum gratiae Dei DFVSC ⁸ imputauit SC
⁹ circumcissione + tantum manet SC

tium, ut reputetur et illis ad iustitiam : et sit ¹² Mt. 3. 9.
 pater circumcisionis non his tantum qui sunt
 ex circumcisione, sed et his qui sectantur ue-
 stigia quae est in praeputio fidei patris nostri
 Abrahae. Non enim per legem promissio ¹³ Gen. 17. 4-6,
 Abrahae aut semini eius, ut heres esset mundi;
 sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege ¹⁴
 heredes sunt, exinanita est fides, abolita est
 promissio. ¹ Lex enim iram operatur. Ubi ¹⁵ 3. 20, 7. 10.
 enim non est lex, nec praeuaricatio : ideo ex ¹⁶ Gal. 3. 10.
 fide, ut secundum gratiam, ut firma sit pro-
 missio omni semini, non ei qui ex lege est
 solum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui
 est pater omnium nostrum, sicut scriptum est : ¹⁷ Gen. 17. 5.
 Quia patrem multarum gentium posui te : ante
 Deum, cui credidit, qui uiuificat mortuos, et
 uocat quae non sunt, tamquam ea quae sunt.
 Qui contra spem in spem credidit, ut fieret ¹⁸ Gen. 15. 5.
 pater multarum gentium, secundum quod di-
 ctum est : Sic erit semen tuum. Et non in- ¹⁹ Gen. 17. 17.
 firmatus fide, considerauit corpus suum emor-
 tuum, cum fere centum annorum esset, et
 emortuam uulvam Sarrae : in repromissione ²⁰ Heb. 11. 11.
 etiam Dei non haesitauit diffidentia, sed con-
 fortatus est fide, dans gloriam Deo : plenis ²¹
 sime sciens quia quaecumque promisit, potens
 est et facere. Ideo et reputatum est illi ad ²² Gen. 15. 6.
 iustitiam. Non est autem scriptum tantum ²³
 propter ipsum, quia reputatum est illi : sed et ²⁴

¹² ijs *bis* SC > fidei, quae est in praeputio SC ¹⁶ ut se-
 cundum gratiam firma sit promissio (*om.* ut *sec.*) SC > pater
 est SC ¹⁷ credidisti S uocat + ea SC ¹⁸ dictum est
 + ei SC tuum + sicut stellae caeli, et arena maris S *fere cum*
 DF*HV ¹⁹ infirmatus + est S (>est inf.) C; *deinde* + in (*ante*
fide) S fide + nec SC cum + iam SC > esset annorum SC
²¹ promisit + Deus S ²³ illi + ad iustitiam SC

15. 4. propter nos, quibus reputabitur credentibus in
 10. 9. eum qui suscitavit Iesum Dominum nostrum
 1 Pet. 1. 21. a mortuis : qui traditus est propter delicta no-
 Es. 53. 5, 6. 25 stra, et resurrexit propter iustificationem no-
 Mt. 20. 28. stram.

3. 28. 5 Iustificati igitur ex fide, pacem habeamus
 ad Deum per Dominum nostrum Iesum Chri-
 Eph. 2. 18, 2 stum : per quem et accessum habemus fide in
 3. 12. gratiam istam in qua stamus, et gloriamur in
 Heb. 10. 19, 20. 3 spe gloriæ filiorum Dei. Non solum autem,
 Iac. 1. 3. sed et gloriamur in tribulationibus : scientes
 2 Pet. 1. 5-7. 4 quod tribulatio patientiam operatur : patientia
 Ps. 118 (119). 5 autem probationem, probatio uero spem : spes
 116. autem non confundit, quia caritas Dei diffusa
 Phil. 1. 20. est in cordibus nostris per Spiritum sanctum,
 6 qui datus est nobis. Ut quid enim Christus,
 cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus
 7 pro impiis mortuus est? Uix enim pro iusto
 quis moritur : nam pro bono forsitan quis au-
 8 deat mori. Commendat autem suam carita-
 Ioh. 3. 16. tem Deus in nos, quoniam cum adhuc pec-
 1 Joh. 4. 10. catores essemus, Christus pro nobis mortuus
 1 Thess. 1. 10. 9 est : multo igitur magis iustificati nunc in san-
 guine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.
 8. 32. 10 Si enim cum inimici essemus, reconciliati su-
 mus Deo per mortem filii eius : multo magis
 11 reconciliati, salui erimus in uita ipsius. Non
 solum autem, sed et gloriamur in Deo per
 Dominum nostrum Iesum Christum, per quem
 nunc reconciliationem accepimus.

Gen. 2. 17, 3. 6, 19. 12 Propterea sicut per unum hominem in hunc

24 Iesum + Christum SC 5. 1 igitur : ergo SC 2 et pr.
 om. S > habemus accessum SC fide : per fidem SC
 8 > charitatem suam SC in nobis SC quoniam + si S
 essemus + secundum tempus SC 9 > nunc iustificati SC
 12 > peccatum in hunc mundum SC

mundum peccatum intrauit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt : usque ad legem enim peccatum erat in mundo : peccatum autem non imputatur, cum lex non est. Sed regnauit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem praeuaricationis Adae, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita et donum : si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, et donum in gratiam unius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Et non sicut per unum peccantem, ita et donum : nam iudicium ex uno in condemnationem : gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim in unius delicto mors regnauit per unum, multo magis abundantiam gratiae, et donationis, et iustitiae accipientes, in uita regnabunt per unum Iesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem uitae. Si- cut enim per inoboedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi : ita et per unius oboedientiam, iusti constituentur multi. Lex autem subintrauit ut abundaret delictum. Ubi autem abundauit delictum, superabundauit gratia : ut sicut regnauit peccatum in morte, ita et gratia regnet per iustitiam in uitam aeternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet? ¹ Absit. Qui enim

¹³ imputabatur . . . esset $\Sigma\mathcal{C}$ ¹⁵ in gratia $\Sigma\mathcal{C}$ ¹⁶ peccantem $\mathcal{A}\mathcal{C}(\mathcal{D})\mathcal{F}^c\mathcal{G}\mathcal{H}$: peccatum $\mathcal{V}\Sigma\mathcal{C}$, delictum $\mathcal{F}^*$ iudicium + quidem $\Sigma\mathcal{C}$ ¹⁷ in *pr. om.* $\Sigma\mathcal{C}$ *disting.* accipientes in uita, regnabunt $\mathcal{S}$ ²⁰ superabundauit + et $\mathcal{S}$ ²¹ in mortem $\Sigma\mathcal{C}$ 6. ¹ manebimus $\mathcal{S}$

- mortui sumus peccato, quomodo adhuc uiue-
 Gal. 3. 27. 3 mus in illo? An ignoratis quia quicumque
 baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ip-
 Col. 2. 12. 4 sius baptizati sumus? Consepulti enim sumus
 cum illo per baptismum in mortem: ut quo-
 modo surrexit Christus a mortuis per gloriam
 Patris, ita et nos in nouitate uitae ambulemus.
 Phil. 3. 10. 5 Si enim conplantati facti sumus similitudini
 Gal. 5. 24. mortis eius, simul et resurrectionis erimus.
 6 Hoc scientes, quia uetus homo noster simul
 crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut
 1 Pet. 4. 1. 7 ultra non seruiamus peccato. Qui enim mor-
 2 Tim. 2. 11. 8 tuus est, iustificatus est a peccato. Si autem
 mortui sumus cum Christo, credimus quia
 9 simul etiam uiuemus cum Christo: scientes
 quod Christus surgens a mortuis iam non mo-
 Heb. 7. 27, 10 ritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod
 9. 26-28. enim mortuus est, peccato mortuus est semel:
 2 Cor. 5. 15. 11 quod autem uiuit, uiuit Deo. Ita et uos exi-
 stimate uos mortuos quidem esse peccato, ui-
 uentes autem Deo in Christo Iesu.
 Gal. 5. 16. 12 Non ergo regnet peccatum in uestro mor-
 tali corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius.
 12. 1. 13 Sed neque exhibeatis membra uestra arma ini-
 Eph. 6. 11-17. quitatis peccato: sed exhibete uos Deo, tam-
 quam ex mortuis uiuentes: et membra uestra
 8. 2. 14 arma iustitiae Deo. Peccatum enim uobis
 non dominabitur: non enim sub lege estis,
 sed sub gratia.
 5. 17, 21, 6. 1. 15 Quid ergo? peccauius, quoniam non su-
 Mt. 6. 24. 16 mus sub lege, sed sub gratia? Absit. ¹ Nesci-
 Ioh. 8. 34.
³ ignoratis + fratres \$ ⁴ > Christus surrexit \$C ⁵ com-
 plantati \$C ⁶ ut sec.: et \$C ⁸ Christo sec.: illo \$
⁹ resurgens \$C a: ex \$C moritur + et \$ ¹⁰ disting.
 mortuus est peccato, mortuus est semel \$C ¹¹ Iesu + Domino
 nostro \$C ¹⁵ peccabimus \$C ¹⁶ + an ad init. \$

tis quoniam cui exhibetis uos seruos ad oboediendum, serui estis eius cui oboeditis, siue peccati, siue oboeditionis ad iustitiam? Gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati, oboedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in qua traditi estis. Liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiae. Humanum dico, propter infirmitatem carnis uestrae: sicut enim exhibuistis membra uestra seruire inmunditiae et iniquitati, ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiae, in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. ¹ Nunc uero liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum in sanctificationem, finem uero uitam aeternam. Stipendia enim peccati, mors: gratia autem Dei, uita aeterna in Christo Iesu Domino nostro.

An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur quanto tempore uiuit? Nam quae sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi: si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est a lege uiri. Igitur, uiuente uiro uocabitur adultera, si fuerit cum alio uiro: si autem mortuus fuerit uir eius, liberata est a lege uiri, ut non sit adultera si fuerit cum alio uiro. Itaque, fratres mei, et uos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificaremus Deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum quae

Ioh. 8. 32.

Eph. 5. 12.

Rom. 7. 5,

8. 6, 13.

1 Pet. 2. 16.

1 Cor. 7. 39.

Gal. 2. 19.

Eph. 2. 15.

Col. 2. 14.

6. 21-23.

¹⁶ peccati + ad mortem **SC** ¹⁷ qua: quam **SC**
in **SC** 7. ⁴ fructificemus **C**, fructificetis **S**

²¹ in + illis

- per legem erant, operabantur in membris no-
 2 Cor. 3. 6. 6 stris, ut fructificarent morti. Nunc autem
 soluti sumus a lege, morientes in quo detine-
 bamur, ita ut seruiamus in nouitate spiritus,
 et non in uetustate litterae.
- Ex. 20. 14, 17. 7 Quid ergo dicemus? lex peccatum est?
 Dt. 5. 18, 21. Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per
 legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi
 11, 3. 20. 8 lex diceret: Non concupisces. Occasione au-
 tem accepta, peccatum per mandatum opera-
 tum est in me omnem concupiscentiam: sine
 9 lege enim peccatum mortuum erat. Ego au-
 tem uiuebam sine lege aliquando: sed cum
 Leu. 18. 5. 10 uenisset mandatum, peccatum reuixit. Ego
 Rom. 10. 5. autem mortuus sum: et inuentum est mihi
 Iac. 1. 15. mandatum quod erat ad uitam, hoc esse ad
 Gen. 3. 1-6. 11 mortem. Nam peccatum, occasione accepta
 per mandatum, seduxit me, et per illud occidit.
 1 Tim. 1. 8. 12 Itaque lex quidem sancta, et mandatum san-
 13 ctum, et iustum, et bonum. Quod ergo bonum
 est mihi, factum est mors? Absit. Sed pec-
 catum, ut appareat peccatum, per bonum mihi
 operatum est mortem: ut fiat supra modum
 Ps. 50. 7 14 peccans peccatum per mandatum. Scimus
 (51. 5). enim quod lex spiritalis est: ego autem carna-
 15 lis sum, uenundatus sub peccato. Quod enim
 operor, non intellego. Non enim quod uolo,
 16 hoc ago: sed quod odi, illud facio. Si autem
 quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniam
 17 bona. Nunc autem iam non ego operor illud,
 Gen. 6. 5. 18 sed quod habitat in me peccatum. Scio enim
 18. 21. quia non habitat in me, hoc est in carne mea,
 Iob. 14. 4.
- 6 a lege, morientes in quo *cum* A*G*: a lege mortis, in qua
 (quo G^cH) A^cCDFG^cHVSC 13 *disting.* bonum est, mihi factum
 SC > operatum est mihi SC 14 quod: quia SC 15 uolo
 + bonum FVSC odi + malum FSC 16 bona + est SC

bonum. Nam uelle adiacet mihi : perficere
autem bonum, non inuenio. Non enim quod 19
uolo bonum, hoc facio : sed quod nolo malum,
hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio : non 20
ego operor illud, sed quod habitat in me pec-
catum. Inuenio igitur legem uolenti mihi fa- 21
cere bonum, quoniam mihi malum adiacet.
Condelector enim legi Dei secundum interio- 22 Ps. 39. 9 (40.
rem hominem : uideo autem aliam legem in 23 8).
membris meis, repugnantem legi mentis meae,
et captiuantem me in lege peccati, quae est
in membris meis. Infelix ego homo, quis me 24 8. 23.
liberabit de corpore mortis huius ? Gratia Dei 25 Phil. 3. 21.
per Iesum Christum Dominum nostrum. Igi-
tur ego ipse mente seruius legi Dei : carne au-
tem, legi peccati.

Nihil ergo nunc damnationis est his qui 8 34.
sunt in Christo Iesu : qui non secundum car-
nem ambulant. Lex enim Spiritus uitae in 2
Christo Iesu liberauit me a lege peccati et
mortis. Nam quod impossibile erat legis in 3
quo infirmabatur per carnem, Deus filium
suum mittens in similitudinem carnis peccati,
et de peccato, damnauit peccatum in carne :
ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui 4
non secundum carnem ambulamus, sed se-
cundum spiritum. Qui enim secundum car- 5
nem sunt, quae carnis sunt sapiunt : qui uero
secundum spiritum, quae sunt spiritus sen-
tiunt. Nam prudentia carnis, mors est : pru- 6
dentia autem spiritus, uita et pax. Quoniam 7
sapientia carnis inimicitia est in Deum : legi

19 facio : ago S nolo : odi S hoc ago : illud facio S
20 non : iam non SC 8. 1 ijs SC 3 legi SC 5 spiritum
+ sunt SC 7 inimicitia AG : inimica CDFHVSC in Deum :
Deo SC

- enim Dei non subicitur : nec enim potest.
 8 Qui autem in carne sunt, Deo placere non
 1 Cor. 3. 16, 9 possunt. Uos autem in carne non estis, sed
 6. 19.
 2 Tim. 1. 14. in spiritu : si tamen Spiritus Dei habitat in
 uobis. Si quis autem Spiritum Christi non
 2 Cor. 13. 5. 10 habet, hic non est eius. Si autem Christus
 Gal. 2. 20. in uobis est, corpus quidem mortuum est pro-
 pter peccatum, spiritus uero uita propter iu-
 Rom. 6. 4. 11 stificationem. Quod si Spiritus eius qui sus-
 2 Cor. 4. 14. citauit Iesum a mortuis habitat in uobis : qui
 suscitauit Iesum Christum a mortuis, uiuifica-
 bit et mortalia corpora uestra, propter inhabi-
 tantem Spiritum eius in uobis.
 Gal. 5. 16, 25, 12 Ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut
 6. 8. 13 secundum carnem uiuamus. Si enim secun-
 dum carnem uixeritis, moriemini : si autem
 14 spiritu facta carnis mortificatis, uiuetis. Qui-
 cumque enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt
 2 Tim. 1. 7. 15 Dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis
 Gal. 4. 5. iterum in timore : sed accepistis spiritum ado-
 Eph. 1. 5. ptionis filiorum, in quo clamamus : Abba,
 Mc. 14. 36. pater. Ipse Spiritus testimonium reddit spiri-
 2 Cor. 1. 22, 16 tui nostro quod sumus filii Dei. Si autem
 5. 5. 17 filii, et heredes : heredes quidem Dei, cohere-
 Eph. 1. 13, 14. des autem Christi : si tamen conpatimur, ut
 Gal. 3. 29, et conglorificemur.
 4. 7.
 2 Tim. 2. 11, 12.
 2 Cor. 4. 17. 18 Existimo enim quod non sunt condignae
 19 passiones huius temporis ad futuram gloriam,
 quae reuelabitur in nobis. Nam expectatio
 creaturae reuelationem filiorum Dei expectat.
 Gen. 3. 18, 19. 20 Uanitati enim creatura subiecta est, non uo-
 Eccl. 1. 2. lens, sed propter eum qui subiecit in spem :

7 subicitur : est subiecta SC 10 uita : uiuit SC 13 morti-
 ficaueritis SC 14 > ij sunt filij SC 16 Ipse + enim SC
 20 subiecit + eam SC in spe SC

quia et ipsa creatura liberabitur a seruitute cor- 21 1 Ioh. 3. 2.
ruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei.
Scimus enim quod omnis creatura ingeme- 22
scit et parturit usque adhuc. Non solum au- 23 2 Cor. 5. 5.
tem illa, sed et nos ipsi primitias Spiritus ha-
bentes, et ipsi intra nos gemimus, adoptionem
filiorum expectantes, redemptionem corporis
nostri. ¹ Spe enim salui facti sumus. Spes 24 2 Cor. 5. 7.
autem quae uidetur, non est spes : nam quod
uidet quis, quid sperat ? Si autem quod non 25
uidemus, speramus : per patientiam expecta-
mus.

Similiter autem et Spiritus adiuuat infirmi- 26
tatem nostram : nam quid oremus sicut oportet,
nescimus : sed ipse Spiritus postulat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem 27 Act. 1. 24,
scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus :
quia secundum Deum postulat pro sanctis.
Scimus autem quoniam diligentibus Deum 28 Eph. 1. 11.
omnia cooperantur in bonum, his qui secun-
dum propositum uocati sunt sancti. Nam 29 2 Tim. 1. 9.
Col. 1. 18.
quos praesciuit, et praedestinauit conformes
Heb. 1. 6,
fieri imaginis Filii eius, ut sit ipse primogeni-
tus in multis fratribus. Quos autem prae- 30
destinauit, hos et uocauit : et quos uocauit, hos
et iustificauit : quos autem iustificauit, illos et
glorificauit.

Quid ergo dicemus ad haec, si Deus pro 31 4 Reg. (2
nobis ? Quis contra nos ? Qui etiam Filio suo 32 Reg.) 6. 16.
non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit
Ps. 117 (118).
illum : quomodo non etiam cum illo omnia
6.
nobis donabit ? Quis accusabit aduersus ele- 33 Ioh. 3. 16.
Gen. 22. 16.
Es. 50. 8, 9.
Apoc. 12. 10.

22 ingemiscit SC 23 filiorum + Dei SC 28 ijs SC
29 eius : sui SC 30 glorificauit : magnificauit S 31 haec ?
si Deus pro nobis, SC 32 etiam pr. + proprio SC donabit
(χαρίσεται) CDF^c : donauit *aperto betacismo* AF*GHVZC

Mc. 16. 19. 34 ctos Dei? Deus qui iustificat: ¹ quis est qui
 Heb. 7. 25. condemnet? Christus Iesus qui mortuus est,
 1 Ioh. 2. 1. immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram
 35 Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis
 nos separabit a caritate Christi? tribulatio an
 angustia, an persecutio, an fames, an nuditas,
 Ps. 43 (4). 22. 36 an periculum, an gladius? Sicut scriptum est:
 Quia propter te mortificamur:
 tota die aestimati sumus ut oves occisionis.
 Ioh. 16. 33. 37 Sed in his omnibus superamus, propter eum
 1 Cor. 15. 57. 38 qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque
 Eph. 1. 21, mors, neque uita, neque angeli, neque principa-
 6. 12. tus, neque instantia, neque futura, neque forti-
 39 tudines, ¹ neque altitudo, neque profundum, ne-
 que creatura alia poterit nos separare a caritate
 Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.
 9 Ueritatem dico in Christo, non mentior:
 testimonium mihi perhibente conscientia mea
 2 in Spiritu sancto: quoniam tristitia est mihi
 Ex. 32. 32. 3 magna, et continuus dolor cordi meo. Opta-
 1 Cor. 16. 22. bam enim ipse ego anathema esse a Christo
 Gal. 1. 8, 9. pro fratribus meis, qui sunt cognati mei se-
 Ex. 4. 22. 4 cundum carnem, ¹ qui sunt Israhelitae, quorum
 Dt. 7. 6, 14. adoptio est filiorum, et gloria, et testamen-
 1, 2. ta, et legislatio, et obsequium, et promissa:
 Rom. 15. 8. 5 quorum patres, et ex quibus Christus secun-
 Col. 1. 16-19. dum carnem: qui est super omnia Deus
 Ioh. 1. 1. 6 benedictus in saecula. Amen. Non autem
 quod exciderit uerbum Dei: non enim omnes

33, 34 iustificat, quis *℣*; iustificat. Quis *℟* 35 quis + ergo *℣*
 tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an
 persecutio? an gladius? *℣* 36 *disting.* mortificamur tota die:
 aestimati *℣* ut: sicut *℣* 38 principatus + neque virtutes *℣*
 fortitudo *℣* 9. ¹ Christo + Iesu *℟* ² > mihi magna est *℣*
³ > ego ipse *℣* ⁴ testamentum *℣* ⁵ om. et *℟* quibus
 + est *℣* *disting.* carnem, qui *℣*

qui ex Israhel, hi sunt Israhelitae : neque quia 7 Es. 55. 11.
 semen sunt Abrahae, omnes filii : sed in Isaac Gen. 21. 12.
 uocabitur tibi semen : id est, non qui filii car- 8 Gal. 4. 23, 28.
 nis, hi filii Dei : sed qui filii sunt promissionis,
 aestimantur in semine. Promissionis enim 9 Gen. 18. 10,
 uerbum hoc est : Secundum hoc tempus ue- 14.
 niam, et erit Sarrae filius. Non solum autem, 10 Gen. 25. 21.
 sed et Rebecca ex uno concubitum habens,
 Isaac patre nostro : cum enim nondum nati 11
 fuissent, aut aliquid egissent bonum aut ma-
 lum : ut secundum electionem propositum
 Dei maneret, ¹ non ex operibus sed ex uocante, 12 Gen. 25. 23.
 dictum est ei: Quia maior seruiet minori : ¹ si- 13 Mal. 1. 2, 3.
 cut scriptum est : Iacob dilexi, Esau autem
 odio habui.

Quid ergo dicemus? numquid iniquitas 14 Rom. 3. 5.
 apud Deum? Absit. ¹ Mosi enim dicit : Mi- 15 Ex. 33. 19.
 serebor cuius misereor, et misericordiam prae-
 stabo cuius miserebor. Igitur non uolentis, 16 Eph. 2. 8.
 neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit 17 Ex. 9. 16.
 enim scriptura Pharaoni : Quia in hoc ipsum
 excitaui te, ut ostendam in te uirtutem meam,
 et adnuntiatur nomen meum in uniuersa terra.
 Ergo cuius uult miseretur, et quem uult in- 18
 durat. Ex. 4. 21, 7.
 3, 9. 12, 10. 20,
 27, 14. 8.

Dicis itaque mihi : Quid adhuc queritur? 19
 uoluntati enim eius quis resistit? O homo, 20 Es. 29. 16,
 tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid 45. 9.
 dicit figmentum ei qui se finxit : Quid me fe-
 cisti sic? An non habet potestatem figulus 21 Hier. 18. 6.
 luti, ex eadem massa facere aliud quidem uas Sap. 15. 7.
 in honorem, aliud uero in contumeliam? Quod 22 2. 4.
 Iob. 21. 30.
 Prou. 16. 4.
 Hier. 50. 25.

⁶ Israhel + sunt SC ij SC ⁷ quia : qui SC ¹⁰ autem
 + illa SC concubitum cum F : concubitu codd. vell. SC patre
 nostro ACFG(V) : patris nostri DHSC ¹¹ aliquid boni egissent,
 aut mali SC ¹⁷ et + ut SC

- si uolens Deus ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia uasa irae aptata in interitum, ut ostenderet diuitias gloriae suae in uasa misericordiae, quae praeparauit in gloriam : quos et uocauit nos, non solum ex Iudaeis, sed etiam ex gentibus, sicut in Osee dicit :
- Uocabo non plebem meam, plebem meam : et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.
- Et erit in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea uos, ibi uocabuntur filii Dei uiui.
- Esaias autem clamat pro Israhel : Si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam arena maris, reliquiae saluae fient. Uerbum enim consummans et breuians in aequitate : quia uerbum breuiatum faciet Dominus super terram.
- Et sicut praedixit Esaias :
- Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorra similes fuissetus.
- Quid ergo dicemus? Quod gentes quae non sectabantur iustitiam, adprehenderunt iustitiam : iustitiam autem quae ex fide est : Israhel uero sectans legem iustitiae, in legem iustitiae non peruenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus : offenderunt in lapidem offensionis, sicut scriptum est :
- Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali, et omnis qui credit in eum non confundetur.

²² > Deus uolens SC aptata : apta C ²⁴ om. nos S
²⁵ meam sec. + et non dilectam, dilectam SC ²⁸ abbrevians SC
²⁹ Gomorrha SC ³¹ sectando SC ³² offenderunt + enim SC

Fratres, uoluntas quidem cordis mei, et ob- **10**
 secratio ad Deum, fit pro illis in salutem.
 Testimonium enim perhibeo illis quod aemu- **2**
 lationem Dei habent, sed non secundum scien-
 tiam. Ignorantes enim Dei iustitiam, et suam **3** 9. 31.
 quaerentes statuere, iustitiae Dei non sunt
 subiecti. Finis enim legis Christus, ad iusti- **4** Mt. 5. 17.
 tiam omni credenti. Moses enim scripsit, quo- **5** Gal. 3. 24.
 niam iustitiam quae ex lege est, qui fecerit
 homo uiuet in ea. Quae autem ex fide est **6** Leu. 18. 5.
 iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Gal. 3. 12.
 quis ascendit in caelum? id est, Christum
 deducere: Aut quis descendit in abyssum? **7** Dt. 30. 12, 13.
 hoc est, Christum ex mortuis reuocare. Sed **8** Dt. 30. 14.
 quid dicit? Prope est uerbum in ore tuo et
 in corde tuo: hoc est uerbum fidei, quod
 praedicamus. Quia si confitearis in ore tuo **9** Act. 16. 31.
 Dominum Iesum, et in corde tuo credideris 2 Cor. 4. 13.
 quod Deus illum excitauit a mortuis, saluus
 eris. Corde enim creditur ad iustitiam: ore **10**
 autem confessio fit in salutem. Dicit enim **11** 9. 33.
 scriptura: Omnis qui credit in illum, non Es. 28. 16.
 confundetur. Non enim est distinctio Iudaei **12** 3. 22, 29.
 et Graeci: nam idem Dominus omnium, diues Act. 10. 34.
 in omnes qui inuocant illum. Omnis enim **13** Ioel. 2. 32.
 quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus
 erit. Quomodo ergo inuocabunt, in quem **14**
 non crediderunt? Aut quomodo credent ei
 quem non audierunt? Quomodo autem au-
 dient sine praedicante? Quomodo uero prae- **15** Es. 52. 7.
 dicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: Nah. 1. 15.
 Quam speciosi pedes euangelizantium pacem,
 euangelizantium bona.

10. ³ > iustitiam Dei SC ⁶ ascendet SC ⁷ descendet SC
 ex: a SC ⁸ dicit + Scriptura SC ⁹ suscitauit SC ¹⁰ in: ad SC

Es. 53. 1. 16 Sed non omnes oboedierunt euangelio.

Esaias enim dicit : Domine, quis credidit au-
17 ditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus

Ps. 18. 5 18 autem per uerbum Christi. Sed dico : Num-
(19. 4). quid non audierunt? Et quidem

In omnem terram exiit sonus eorum,
et in fines orbis terrae uerba eorum.

Dt. 32. 21. 19 Sed dico : Numquid Israhel non cognouit?
Primus Moses dicit :

Ego ad aemulationem uos adducam in non
gentem :

in gentem insipientem in iram uos mittam.

Es. 65. 1. 20 Esaias autem audet et dicit :

Inuentus sum non quaerentibus me,
palam apparui his qui me non interroga-
bant.

Es. 65. 2. 21 Ad Israhel autem dicit : Tota die expandi ma-
nus meas ad populum non credentem, et con-
tradicentem.

1 Reg.. 11 Dico ergo : Numquid reppulit Deus populum
(1 Sam.) suum? Absit. Nam et ego Israhelita sum,

12. 22. 2 ex semine Abraham, tribu Benjamin : Non

Ps. 93 (94). 14. reppulit Deus plebem suam, quam praesciit.

Hier. 31. 37. Phil. 3. 5. An nescitis in Helia quid dicit scriptura :

3 Reg. (1 Reg.) 19. 10, quemadmodum interpellat Deum aduersus Is-

14. 3 rahel? Domine, Prophetas tuos occiderunt,

altaria tua suffoderunt : et ego relictus sum so-

3 Reg. (1 Reg.) 19. 18. 4 lus, et quaerunt animam meam. Sed quid

dicat illi responsum diuinum? Reliqui mihi

septem milia uirorum, qui non curuauerunt

9. 27. 5 genu Bahal. Sic ergo et in hoc tempore re-

liquiae secundum electionem gratiae factae

16 obediunt SC 18 exiuit SC 20 sum + a SC ijs SC 21 con-
tradicentem + mihi S 11. 1 > Deus repulit SC Abraham + de
SC 2 repulit SC praesciuit SC aduersum SC 4 > diuinum
responsum SC genua ante Baal SC 5 gratiae + saluae SC

sunt. Si autem gratia, non ex operibus : alio- 6
 quin gratia iam non est gratia. Quid ergo? 7
 quod quaerebat Israhel, hoc non est consecu-
 tus : electio autem consecuta est : ceteri uero
 excaccati sunt: ¹ sicut scriptum est: Dedit illis 8
 Deus spiritum conpunctionis, oculos ut non
 uideant, et aures ut non audiant, usque in ho-
 diernum diem. Et Dauid dicit : 9
 Fiat mensa eorum in laqueum, et in captio-
 nem,
 et in scandalum, et in retributionem illis.
 Obscurentur oculi eorum ne uideant, 10
 et dorsum illorum semper incurua.
 Dico ergo : Numquid sic offenderunt ut cade- 11
 rent? Absit. Sed illorum delicto, salus genti-
 bus ut illos aemulentur. Quod si delictum 12
 illorum diuitiae sunt mundi, et deminutio eo-
 rum diuitiae gentium : quanto magis pleni-
 tudo eorum.
 Uobis enim dico gentibus : Quamdiu qui- 13
 dem ego sum gentium apostolus, ministerium
 meum honorificabo: si quo modo ad aemulan- 14
 dum prouocem carnem meam, et saluos fa-
 ciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum 15
 reconciliatio est mundi : quae adsumtio, nisi
 uita ex mortuis? Quod si delibatio sancta 16
 est, et massa : et si radix sancta, et rami. Quod 17
 si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum
 oleaster esses, insertus es in illis, et socius ra-
 dicis et pinguidinis oliuae factus es: noli glo- 18
 riari aduersus ramos. Quod si gloriaris, non
 tu radicem portas, sed radix te. Dicis ergo : 19

4. 4.
Gal. 5. 4.
9. 31.

Es. 29. 10.
Dt. 29. 4.

9 Ps. 68. 23, 24
(69. 22, 23).

10. 19.
Act. 13. 46,
28. 28.

14 1 Cor. 9. 22.

16 Num. 15. 18-
21.
Eph. 3. 6.

⁶ gratia *pr.* + iam *SC* ⁸ compunctionis *SC* ⁹ eorum
 + coram ipsis *S* ¹⁰ illorum : eorum *SC* ¹¹ salus + est *SC*
¹² diminutio *SC* ^{12, 13} eorum? Vobis *SC* ¹⁴ quomodo *uno*
uerbo SC ¹⁷ pinguedinis *SC* ¹⁹ dices *SC*

- 20 Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene: propter incredulitatem fracti sunt: tu autem fide
 21 stas. Noli altum sapere, sed time. ¹ Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte
 2. 4. 22 nec tibi parcat. Uide ergo bonitatem, et seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate: alioquin et tu excideris. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus
 2 Cor. 3. 16. 23 iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam oliuam: quanto magis hi secundum naturam inserentur suae oliuae?
 Lc. 21. 24. 25 Nolo enim uos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis uobis ipsis sapientes: quia caecitas ex parte contigit in Israhel, donec
 2 Cor. 3. 14. plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israhel saluus fieret, sicut scriptum est:
 Es. 59. 20, 21, 26 Ueniet ex Sion qui eripiat,
 27 et auertet impietates ab Iacob:
 Ps. 13 (14). 7. Et hoc illis a me testamentum:
 Hier. 31. 31, 27 cum abstulero peccata eorum.
 33, 34.
 28 Secundum euangelium quidem, inimici propter uos: secundum electionem autem, carissimi
 Num. 23. 19. 29 propter patres. Sine paenitentia enim sunt
 1 Reg. 30 dona et uocatio Dei. Sicut enim aliquando
 (1 Sam.) 15. 29. et uos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum in-
 31 credulitatem: ita et isti nunc non crediderunt in uestram misericordiam: ut et ipsi miseri-
 32 cordiam consequantur. Conclusit enim Deus
 3. 9. Gal. 3. 22. omnia in incredulitatem, ut omnium misereatur.
 20 stas cum ACGHSC: sta DFV 24 ij qui secundum SC
 26 auertat ADG: auertat CFHVSC impietatem a Iacob SC
 30 > incredulitatem illorum SC 32 incredulitate SC

O altitudo diuitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et inuestigabiles uiae eius! Quis enim cognouit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in saecula. Amen.

Ps. 35. 6 (36. 5), 91. 6 (92. 5), 138 (139). 6.
Iob. 5. 9, 9. 10.
Es. 40. 13.
Sap. 9. 13.
Iob. 36. 23, 41. 2.
Hier. 23. 18.
Heb. 2. 10.

Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem, rationale obsequium uestrum. Et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in nouitate sensus uestri: ut probetis quae sit uoluntas Dei bona, et placens, et perfecta.

6. 13.
1 Pet. 2. 5, 11.
Eph. 4. 23, 24.
Col. 3. 10.
1 Pet. 1. 14.

Dico enim per gratiam quae data est mihi, omnibus qui sunt inter uos: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut Deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam quae data est nobis, differentes: siue prophetiam secundum rationem fidei: siue ministerium in ministrando: siue qui docet in doctrina: qui exhortatur in exhortando: qui tribuit in simplicitate: qui praeest in sollicitudine: qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione: odientes malum, adhaerentes bono: caritatem fraternitatis inuicem diligentes: honore inuicem praeuenientes: sollici-

Eph. 4. 7.
1 Cor. 12. 12-14.
Eph. 4. 4, 16.
1 Cor. 10. 17, 12. 20, 27.
1 Cor. 12. 4.
1 Pet. 4. 11.
2 Cor. 9. 7.
2 Cor. 6. 6.
1 Tim. 1. 5.
1 Pet. 1. 22.
Phil. 2. 3.
Heb. 13. 1.
1 Pet. 2. 17.

³⁶ saecula + saeculorum S 12. ² beneplacens SC ¹⁰ charitate C

Act. 18. 25. tudine non pigri : spiritu feruentes : Domino
 Col. 4. 2. 12 seruiantes : ¹ spe gaudentes : in tribulatione pa-
 1 Thess. 5. 17. 13 tientes : orationi instantes : ¹ necessitatibus
 Heb. 13. 2, 16 sanctorum communicantes : hospitalitatem
 Mt. 5. 44. 14 sectantes. Benedicite persequentibus : bene-
 1 Pet. 3. 9. 15 dicite, et nolite maledicere. Gaudere cum
 1 Cor. 12. 26. 16 gaudentibus : flere cum flentibus : ¹ id ipsum
 Iob. 30. 25. inuicem sentientes : non alta sapientes, sed
 Eccus. 7. 38. humilibus consentientes. Nolite esse pruden-
 Phil. 2. 2. tes apud uosmet ipsos. Nulli malum pro
 Ps. 130 (131). malo reddentes : prouidentes bona, non tan-
 Leu. 19. 18. tum coram Deo, sed etiam coram omnibus
 Plou. 20. 22, 24. 29. hominibus. Si fieri potest, quod ex uobis est,
 Mt. 5. 39. 18 cum omnibus hominibus pacem habentes.
 1 Thess. 5. 15. 19 Non uosmet ipsos defendentes, carissimi, sed
 1 Pet. 3. 9. date locum irae : scriptum est enim : Mihi
 2 Cor. 8. 21. 20 uindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Sed
 Mc. 9. 50. si esurierit inimicus tuus, ciba illum : si sitit,
 Heb. 12. 14. 21 potum da illi : hoc enim faciens, carbones ig-
 Dt. 32. 35. nis congeres super caput eius. Noli uinci a
 Prou. 25. 21, 22. malo, sed uince in bono malum.
 Ioh. 19. 11. 13 Omnis anima potestatibus sublimioribus
 Tit. 3. 1. subdita sit : non est enim potestas nisi a Deo :
 1 Pet. 2. 13, 14. 2 quae autem sunt a Deo, ordinatae sunt. Ita-
 que qui resistit potestati, Dei ordinationi re-
 sistit : qui autem resistunt, ipsi sibi damna-
 3 tionem adquirunt. Nam principes non sunt
 timori boni operis, sed mali. Uis autem non
 timere potestatem ? Bonum fac : et habebis
 Ps. 81 (82). 6. 4 laudem ex illa : Dei enim minister est tibi in
 Sap. 6. 4. bonum. Si autem malum feceris, time : non
 enim sine causa gladium portat. Dei enim

¹⁴ persequentibus + vos $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹⁵ gaudete . . . flete $\mathfrak{S}$ ¹⁶ id-
 ipsum uno uerbo $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹⁹ uindicta $\mathfrak{C}$; + et $\mathfrak{S}$ 13. ¹ *disting.*
 sunt a Deo, ord. A $\mathfrak{S}$: sunt, a Deo ord. $\mathfrak{C}$ ordinata $\mathfrak{S}$

minister est, uindex in iram ei qui malum agit. Ideo necessitate subditi estote non solum pro- 5 pter iram, sed et propter conscientiam. Ideo 6 enim et tributa praestatis : ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite om- 7 nibus debita : cui tributum, tributum : cui uectigal, uectigal : cui timorem, timorem : cui honorem, honorem.

Mt. 22. 21.
Mc. 12. 17.
Lc. 20. 25.

Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem 8 diligatis : qui enim diligit proximum, legem impleuit. ¹ Nam: Non adulterabis: Non occi- 9 des: Non furaberis: Non concupisces : et si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo instauratur : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi malum non opera- 10 tur : plenitudo ergo legis est dilectio.

Mt. 22. 39, 40.
Ioh. 13. 34.
Gal. 5. 14.
Ex. 20. 13-17.
Dt. 5. 17-21.
Mt. 19. 18.
Mc. 10. 19.
Lc. 18. 20.
Leu. 19. 18.
1 Cor. 13. 4-7.

Et hoc scientes tempus : quia hora est iam 11 nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. Nox 12 praecessit, dies autem adpropiauit. Abiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus : 13 non in comisationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et in pudiciis, non in contentione et aemulatione : sed induimini Dominum Ie- 14 sum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

1 Cor. 7. 29.
Iac. 5. 8.
1 Ioh. 2. 18.
Eph. 6. 11-17.
1 Thess. 5. 8.

Infirmum autem in fide adsumite, non in 14 disceptationibus cogitationum. Alius enim 2 credit manducare omnia : qui autem infirmus est, holus manducet. Is qui manducat non 3 manducantem non spernat : et qui non man-

15. 1.
1 Cor. 8. 9-11.
Gen. 1. 29,
9. 3.
Col. 2. 16.

⁵ et : etiam SC ⁷ reddite + ergo SC ⁹ furaberis sine addit. ACFGH : + non falsum testimonium dices DVSC ¹² adpropiauit : appropinquauit SC ¹³ comessionibus SC
14. ² credit + se SC ³ olus SC

- ducat, manducantem non iudicet : Deus enim
 Mt. 7. 1. 4 illum adsumsit. Tu quis es qui iudices alie-
 Iac. 4. 11, 12. num seruum ? Suo Domino stat, aut cadit :
 stabit autem : potens est enim Deus statuere
 Gal. 4. 10. 5 illum. Nam alius iudicat diem inter diem :
 alius iudicat omnem diem : unusquisque in
 6 suo sensu abundet. Qui sapit diem Domino
 sapit : et qui manducat Domino, manducat :
 gratias enim agit Deo : et qui non manducat
 Domino, non manducat, et gratias agit Deo.
 I.c. 20. 38. 7 Nemo enim nostrum sibi uiuit, et nemo sibi
 1 Cor. 6. 19. 8 moritur. Siue enim uiuimus, Domino uiui-
 Gal. 2. 20. mus : siue morimur, Domino morimur. Siue
 ergo uiuimus, siue morimur, Domini sumus.
 9 In hoc enim Christus et mortuus est, et resur-
 rexit : ut et mortuorum et uiuorum dominetur.
 Mt. 25. 31, 32. 10 Tu autem quid iudicas fratrem tuum ? aut tu
 Act. 17. 31. quare spernis fratrem tuum ? Omnes enim
 2 Cor. 5. 10. 11 stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim :
 Es. 45. 23. Uiuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi
 Phil. 2. 10, 11. flectet omne genu :
 et omnis lingua confitebitur Deo.
 Gal. 6. 5. 12 Itaque unusquisque nostrum pro se rationem
 reddet Deo.
 13 Non ergo amplius inuicem iudicemus : sed
 hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum
 Mt. 15. 11. 14 fratri, uel scandalum. Scio, et confido in
 Mc. 7. 15. Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum :
 Act. 10. 15. nisi ei qui existimat quid commune esse, illi
 Tit. 1. 15. commune est. Si enim propter cibum frater
 1 Cor. 8. 4, 15 tuus contristatur, iam non secundum carita-
 8. 11-13. tem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere,

4 iudicas SC > Domino suo SC 5 alius sc. + autem SC
 6 *disting.* diem. Domino . . . manducat, Domino manducat . . . non
 manducat, Domino non SC 9 et *pr. om.* SC 10 Dei : Christi
 SC 11 flectetur SC

pro quo Christus mortuus est. Non ergo bla- 16 1 Cor. 10. 29,
 sphemetur bonum nostrum. Non est regnum 17 30.
 Dei esca et potus, sed iustitia et pax, et gau- Lc. 17. 21.
 dium in Spiritu sancto : qui enim in hoc ser- 18
 uit Christo, placet Deo, et probatus est ho-
 minibus. Itaque quae pacis sunt, sectemur : 19 12. 18, 15. 2.
 et quae aedificationis sunt, in inuicem custo-
 diamus. Noli propter escam destruere opus 20
 Dei. Omnia quidem munda sunt : sed malum
 est homini, qui per offendiculum manducat.
 Bonum est non manducare carnem, et non bi- 21 1 Cor. 8. 13.
 bere uinum, neque in quo frater tuus offendit,
 aut scandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem 22 1 Ioh. 3. 21.
 habes ? penes temet ipsum habe coram Deo. Tit. 1. 15
 Beatus, qui non iudicat semet ipsum in eo
 quod probat. Qui autem discernit, si mandu- 23
 cauerit, damnatus est : quia non ex fide. Om-
 ne autem quod non est ex fide, peccatum est.

Debemus autem nos firmiores inbecillitates 15 Gal. 6. 1.
 infirmorum sustinere, et non nobis placere. Cor. 10. 33.
 Unusquisque uestrum proximo suo placeat in 2
 bonum, ad aedificationem. Etenim Christus 3
 non sibi placuit, sed sicut scriptum est : In-
 propria inproperantium tibi, ceciderunt super
 me. Quaecumque enim scripta sunt, ad no- 4
 stram doctrinam scripta sunt : ut per patien-
 tiam et consolationem scripturarum, spem
 habeamus. Deus autem patientiae et solacii 5
 det uobis id ipsum sapere in alterutrum se-
 cundum Iesum Christum : ut unanimes, uno 6
 ore honorificetis Deum et patrem Domini no-
 stri Iesu Christi. Propter quod suscipite in- 7
 uicem, sicut et Christus suscepit uos, in hono-
 rem Dei. Dico enim Christum Iesum mini- 8
 17 est + enim SC 20 > sunt munda SC 21 offenditur SC
 15. 1 imbecillitates SC 3 improp. SC 5 solatij SC

Mt. 15. 24.
 Act. 3. 26.
 Rom. 4. 16.

strum fuisse circumcisionis, propter ueritatem
Dei, ad confirmandas promissiones patrum :

3. 29. 9 gentes autem super misericordiam honorare
2 Reg. (2
Sam.) 22. 50. Deum, sicut scriptum est :

Ps. 17. 50 Propter hoc confitebor tibi in gentibus,
(18. 49). et nomini tuo cantabo.

Dt. 32. 43. 10 Et iterum dicit :
Laetamini gentes cum plebe eius.

Ps. 116 11 Et iterum :
(117). 1. Laudate omnes gentes Dominum :
et magnificate eum omnes populi :

Es. 11. 10. 12 Et rursus Esaias ait :
Erit radix Iesse,
et qui exsurget regere gentes,
in eo gentes sperabunt.

13 Deus autem spei repleat uos omni gaudio et
pace in credendo : ut abundetis in spe, et uir-
tute Spiritus sancti.

14 Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse
de uobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione,
repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum
15 monere. Audacius autem scripsi uobis, fra-
tres, ex parte, tamquam in memoriam uos
reducens : propter gratiam quae data est mihi

11. 13. 16 a Deo, ut sim minister Christi Iesu in genti-
Act. 9. 15. bus : sanctificans euangelium Dei, ut fiat obla-
tio gentium accepta, sanctificata in Spiritu

Phil. 3. 3. 17 sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu
Act. 15. 12, 18 ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eo-
21. 19. rum quae per me non effecit Christus in oboe-

2 Cor. 12. 12. 19 dientiam gentium, uerbo et factis, ¹ in uirtute
signorum et prodigiorum, in uirtute Spiritus
sancti : ita ut ab Hierusalem, per circuitum

⁹ super misericordia SC propter hoc : propterea SC
gentibus + Domine SC ¹² in eum SC ¹⁶ accepta + et
SC ¹⁸ efficit SC

usque ad Illyricum repleuerim euangelium
Christi. Sic autem hoc praedicaui euange- 20 2 Cor. 10. 13,
lium, non ubi nominatus est Christus, ne su- 15, 16.
per alienum fundamentum aedificarem : sed 21 Es. 52. 15.
sicut scriptum est :

Quibus non est adnuntiatum, de eo uide-
bunt :

et qui non audierunt, intellegent.

Propter quod et inpediebar plurimum uenire 22 1. 13.
ad uos. Nunc uero ulterius locum non habens 23 1. 11.
in his regionibus, cupiditatem autem habens
ueniendi ad uos ex multis iam praecedentibus
annis : cum in Hispaniam proficisci coepero, 24
spero quod praeteriens uideam uos, et a uobis
deducar illuc, si uobis primum ex parte fruitus
fuero. Nunc igitur proficiscar in Hierusalem 25 Act. 19. 21,
ministrare sanctis. Probauerunt enim Mace- 26 20. 3, 22,
donia et Achaia collationem aliquam facere 24. 17.
in pauperes sanctorum qui sunt in Hierusalem.
Placuit enim eis, et debitores sunt eorum : 27 1 Cor. 16. 1-4.
nam si spiritualium eorum participes facti sunt 2 Cor. 8. 1,
gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. 9. 2.
Hoc igitur cum consummauero, et adsigna- 28 1 Cor. 9. 11.
uero eis fructum hunc, proficiscar per uos in Gal. 6. 6.
Hispaniam. Scio autem quoniam ueniens ad 29 1. 11.
uos, in abundantia benedictionis Christi ue- Eph. 1. 3.
niam.

Obsecro igitur uos, fratres, per Dominum 30 2 Cor. 1. 11.
nostrum Iesum Christum, et per caritatem Col. 4. 3.
Spiritus, ut adiuuetis me in orationibus pro me 2 Thess. 3. 1.

20 > praedicaui euangelium hoc SC 21 *disting.* annunciatum
de eo, videbunt SC audierunt + de eo S 22 uos + et (sed
S) prohibitus sum vsque adhuc SC 26 collationem SC 27 eis *sec.*
illis SC 28 > per uos proficiscar SC 29 benedictionis
+ Euangelij SC 30 igitur : ergo SC caritatem + sancti SC
adiuuetis + et S orationibus + uestris SC

31 ad Deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudaea, et obsequii mei oblatio accepta fiat in
 32 Hierosolyma sanctis: ut ueniam ad uos in gaudio per uoluntatem Dei, et refrigerer uobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus uobis. Amen.

16. 20.

16 Commendo autem uobis Phoebem sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae
 2 quae est Cenchris: ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, et adsistatis ei in quocumque negotio uestri indiguerit: etenim ipsa quoque adstitit multis, et mihi ipsi.

Act. 18. 2, 18,

26.

1 Cor. 16. 19.

2 Tim. 4. 19.

3 Salutate Priscam et Aquilam adiutores
 4 meos in Christo Iesu: qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt, quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctae ecclesiae gentium: ¹ et domesticam eorum ecclesiam. Salutate Epāenetum dilectum mihi, qui est primitius Asiae in Christo. Salutate Mariam, quae
 7 multum laborauit in uobis. Salutate Andronicum et Iuniam, cognatos et concaptiuos meos, qui sunt nobiles in Apostolis, qui et
 8 ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo, et
 10 Stachyn dilectum meum. Salutate Apellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex
 11 Aristoboli. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi, qui
 12 sunt in Domino. Salutate Tryphenam et Tryphosam, quae laborant in Domino. Salu-

³¹ Ierusalem SC 16. ¹ Phoeben SC est + in SC
⁵ > Ecclesiam eorum SC Epāenetum S primitius
 + Ecclesiae S Christo + Iesu S ⁶ uobis: nobis S ⁷ Iuliam
 S ⁹ Christo + Iesu SC ¹⁰ Aristoboli + domo SC ¹¹ Nar-
 cissi + domo SC ¹² Tryphaenam SC

tate Persidam carissimam, quae multum labo-
 rauit in Domino. Salutate Rufum electum in ¹³ Mc. 15. 21.
 Domino, et matrem eius et meam. Salutate ¹⁴
 Asyncritum, Phlegonta, Hermen, Patrobam,
 Hermam: et qui cum eis sunt fratres. Salu- ¹⁵
 tate Philologum et Iuliam, Nereum et soro-
 rem eius, et Olympiadem, et omnes qui cum
 eis sunt sanctos. Salutate inuicem in os- ¹⁶ 1 Cor. 16. 20.
 culo sancto. Salutant uos omnes ecclesiae 2 Cor. 13. 12.
 Christi. 1 Thess. 5. 26.
 1 Pet. 5. 14.

Rogo autem uos, fratres, ut obseruetis eos ¹⁷ Tit. 3. 10.
 qui dissensiones et offendicula, praeter doctri- 2 Ioh. 10.
 nam quam uos didicistis, faciunt, et declinate
 ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino ¹⁸ Phil. 3. 19.
 nostro non seruiunt, sed suo uentri: et per Col. 2. 4.
 dulces sermones et benedictiones seducunt 2 Pet. 2. 3.
 corda innocentium. Uestra enim oboedientia ¹⁹ 1. 8.
 in omnem locum diuulgata est: gaudeo igitur 1 Cor. 14. 20.
 in uobis: sed uolo uos sapientes esse in bono, Mt. 10. 16.
 et simplices in malo. Deus autem pacis conteret ²⁰ Gen. 3. 15.
 Satanam sub pedibus uestris uelociter.

Gratia Domini nostri Iesu Christi uobiscum. 1 Cor. 16. 23.

Salutat uos Timotheus adiutor meus, et ²¹ Act. 16. 1,
 Lucius, et Iason, et Sosipater, cognati mei. 13. 1?, 17. 5?,
 Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistulam, 20. 4?.
 in Domino. Salutat uos Gaius hospes meus, ²² 1 Cor. 1. 14.
 et uniuersae ecclesiae. Salutat uos Erastus Act. 19. 22.
 arcarius ciuitatis, et Quartus frater.

Ei autem, qui potens est uos confirmare ²⁵ Eph. 3. 5, 19,
 iuxta euangelium meum, et praedicationem 20.
 Iesu Christi, secundum reuelationem mysterii Col. 1. 26.
 Tit. 1. 3.
 1 Pet. 1. 20.

¹² Persidem SC ¹⁴ Phlegontem SC > Hermam... Hermen SC
¹⁸ huiusmodi SC ²⁰ conterat Satanam SC ²³ Caius SC
 vniuersa Ecclesia SC archarius S ²⁴ om. uers. ACFG*H:
 habent DG^cVSC; legunt uero sic:—Gratia Domini nostri Iesu
 Christi cum omnibus uobis. Amen (om. Amen D)

26 temporibus aeternis taciti, quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum, secundum praeceptum aeterni Dei, ad oboedientiam fidei in cunctis gentibus, cognito ¹ solo sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor in saecula saeculorum. Amen.

¹ Tim. 1. 17.
Iuda. 25.

EXPLICIT EPISTULA AD ROMANOS

EPISTULA AD CORINTHIOS PRIMA

Rom. 1. 1. **1** PAULUS uocatus Apostolus Christi Iesu per
Act. 18. 17. ² uoluntatem Dei, et Sosthenes frater, ¹ ecclesiae
Act. 18. 1. Dei, quae est Corinthi, sanctificatis in Christo
Rom. 1. 7. Iesu, uocatis sanctis : cum omnibus qui inuo-
Act. 9. 14. cant nomen Domini nostri Iesu Christi in
³ omni loco ipsorum, et nostro. Gratia uobis
et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
Christo.

⁴ Gratias ago Deo meo semper pro uobis, in
gratia Dei quae data est uobis in Christo Iesu:
⁵ quia in omnibus diuites facti estis in illo, in
⁶ omni uerbo, et in omni scientia : sicut testi-
Phil. 3. 20. ⁷ monium Christi confirmatum est in uobis : ita
Heb. 9. 28. ut nihil uobis desit in ulla gratia, expectantibus
² Pet. 3. 12. ⁸ reuelationem Domini nostri Iesu Christi : qui
Phil. 1. 6. et confirmabit uos usque ad finem sine crimine,
¹ Thess. 5. 23. in die aduentus Domini nostri Iesu Christi.

¹ Thess. 5. 24. ⁹ Fidelis Deus, per quem uocati estis in socie-
² Thess. 3. 3. tatem filii eius Iesu Christi Domini nostri.

^{26, 27} Gentibus cogniti, soli **SC** ²⁷ honor + et gloria **SC** om.
subscr. **SC**

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA **SC** 1. ¹ > Iesu Christi **SC** ⁵ quia : quodd
SC ⁸ ad : in **SC**

Obsecro autem uos, fratres, per nomen Do- 10 11. 18.
mini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis Phil. 4. 2.
omnes, et non sint in uobis schismata: sitis
autem perfecti, in eodem sensu et in eadem
scientia. Significatum est enim mihi de uobis, 11 3. 3, 4.
fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia con-
tentiones inter uos sunt. Hoc autem dico, 12 Act. 18. 24,
quod unusquisque uestrum dicit: Ego quidem 19. 1.
sum Pauli: ego autem Apollo: ego uero Tit. 3. 13.
Cephae: ego autem Christi. Diuisus est 13 Ioh. 1. 42.
Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro Gal. 2. 11.
uobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?
Gratias ago Deo quod neminem uestrum bap- 14 Act. 18. 8.
tizauit, nisi Crispum et Gaium: ne quis dicat 15 Rom. 16. 23.
quod in nomine meo baptizati estis. Baptizauit 16 1 Cor. 16. 15,
autem et Stephanæ domum: ceterum nescio 17.
si quem alium baptizauerim. Non enim misit 17 Act. 9. 15.
me Christus baptizare, sed euangelizare: non 1 Cor. 9. 16.
in sapientia uerbi, ut non euacuetur crux
Christi.

Uerbum enim crucis pereuntibus quidem 18 2. 14, 3. 19.
stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est Rom. 1. 16.
nobis, uirtus Dei est. Scriptum est enim: 19 Es. 29. 14.

Perdam sapientiam sapientium:

et prudentiam prudentium reprobabo.

Ubi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor huius 20 Iob. 12. 17.
saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam Es. 19. 12,
huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non 33. 18.
cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit 21 Mt. 11. 25.
Deo per stultitiam praedicationis saluos facere Lc. 10. 21.
credentes. Quoniam et Iudaei signa petunt, 22 Mt. 12. 38.
et Graeci sapientiam quaerunt: nos autem 23 Ioh. 4. 48.
Act. 17. 18.

¹⁰ scientia cum AF(-tiam) G*HVΣ: sententia CDG¹⁰ ¹¹ ijs
ΣC, et 18 > sunt inter uos ΣC ¹³ Christus: Σ ¹⁴ Deo +
meo Σ Caium ΣC ¹⁶ ceterorum Σ + autem Σ alium +
vestrum Σ ¹⁸ > Dei uirtus ΣC ²⁰ inquisitor ACV:
conquisitor DFGHΣC

praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis
quidem scandalum, gentibus autem stultitiam :
24 ¹ ipsis autem uocatis Iudaeis atque Graecis,
Christum Dei uirtutem, et Dei sapientiam :
25 quia quod stultum est Dei, sapientius est ho-
minibus : et quod infirmum est Dei, fortius
est hominibus.

Mt. 11. 25. 26 Uidete enim uocationem uestram, fratres,
Lc. 10. 21.
Iac. 2. 5.
27 quia non multi sapientes secundum carnem,
28 ut confundat fortia : et ignobilia mundi, et con-
temptibilia elegit Deus, et quae non sunt, ut
Rom. 3. 27. 29 ea quae sunt destrueret : ut non gloriatur om-
Eph. 2. 9.
Phil. 3. 9.
30 nis caro in conspectu eius. Ex ipso autem
uos estis in Christo Iesu, qui factus est sapien-
tia nobis a Deo, et iustitia, et sanctificatio,
Hier. 9. 23, 31 et redemptio : ut quemadmodum scriptum
est : Qui gloriatur, in Domino gloriatur.
2 Cor. 10. 24.
2 Cor. 1. 12. 2 Et ego, cum uenissem ad uos, fratres, ueni
non per sublimitatem sermonis aut sapientiae,
Cal. 6. 14. 2 adnuntians uobis testimonium Christi. Non
enim iudicaui me scire aliquid inter uos, nisi
Act. 18. 9.
Gal. 4. 13. 3 Christum Iesum, et hunc crucifixum. Et ego
in infirmitate, et timore, et tremore multo fui
Rom. 15. 18, 4 apud uos : et sermo meus, et praedicatio mea
19.
1 Thess. 1. 5. 5 non in persuasibilibus sapientiae uerbis, sed
5 in ostensione Spiritus, et uirtutis : ut fides
uestra non sit in sapientia hominum, sed in
uirtute Dei.
12. 8.
Phil. 3. 15. 6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos :

²³ Deus et + ea SC ³⁰ > nobis sapientia SC 2. ¹ in
sublimitate SC ² > Iesum Christum SC ⁴ persuasibilibus
+ humanae SC

sapientiam uero non huius saeculi, neque principum huius saeculi, qui destruuntur : sed lo-
 quimur Dei sapientiam in mysterio, quae abs-
 condita est, quam praedestinauit Deus ante
 saecula in gloriam nostram, quam nemo prin-
 cipum huius saeculi cognouit : si enim cognouissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent. Sed sicut scriptum est :

Rom. 16. 25.
Col. 1. 26.

Act. 3. 14,
15, 17.

9 Es. 64. 4.

Quod oculus non uidit, nec auris audiuit,
 nec in cor hominis ascendit :

quae praeparauit Deus his qui diligunt illum.

Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum :
 Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda
 Dei. Quis enim scit hominum quae sint homi-
 nis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est ? ita
 et quae Dei sunt nemo cognouit, nisi Spiritus
 Dei. Nos autem non spiritum mundi accepimus,
 sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus
 quae a Deo donata sunt nobis : quae et loqui-
 mur non in doctis humanae sapientiae uerbis,
 sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia
 comparantes. Animalis autem homo non per-
 cipit ea quae sunt Spiritus Dei : stultitia est
 enim illi : et non potest intellegere, quia spiri-
 taliter examinatur. Spiritualis autem iudicat
 omnia : et ipse a nemine iudicatur. Quis enim
 cognouit sensum Domini, qui instruat eum ?
 Nos autem sensum Christi habemus.

10 Mt. 13. 11.
Mc. 4. 11.
Lc. 8. 10.
11 Prou. 20. 27.

12 Rom. 8. 15.

14 Ioh. 8. 47,
14. 17.

15 1 Ioh. 2. 20.
Es. 40. 13.
Rom. 11. 34.

Eph. 4. 14.
Heb. 5. 12,
13.
1 Pet. 2. 2.

Et ego, fratres, non potui uobis loqui quasi
 spiritualibus, sed quasi carnalibus : tamquam

⁹ ascenderunt § ijs §¹¹ > hominum scit §¹² spiritum + huius §¹⁴ > enim est §¹⁵ iudicatur + sicut scriptum est §¹⁶ qui instruat : aut quis instruxit §^{3. 1, 2} disting. carnalibus. Tamquam paruulis in Christo, lac §

- 2 paruulis in Christo : lac uobis potum dedi, non
escam : nondum enim poteratis : sed nec nunc
quidem potestis : adhuc enim estis carnales.
1. 11, 11. 18. 3 Cum enim sit inter uos zelus et contentio,
nonne carnales estis, et secundum hominem
1. 12. 4 ambulatis? Cum enim quis dicit: Ego quidem
sum Pauli : alius autem : Ego Apollo : nonne
5 homines estis? Quid igitur est Apollo? ¹ quid
uero Paulus? Ministri eius, cui credidistis, et
Act. 18. 4-11, 27, 28. 6 unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantaui,
Apollo rigauit : sed Deus incrementum dedit.
7 Itaque neque qui plantat est aliquid, neque
qui rigat : sed qui incrementum dat Deus.
8 Qui plantat autem, et qui rigat, unum sunt.
Unusquisque autem propriam mercedem acci-
Eph. 2. 20-22. 9 piet secundum suum laborem. Dei enim su-
mus adiutores : Dei agricultura estis, Dei aedi-
Col. 2. 7. 10 ficatio estis.
1 Pet. 2. 4-6. 11 Secundum gratiam Dei, quae data est mihi,
Mt. 16. 18. 12 ut sapiens architectus, fundamentum posui :
Rom. 15. 20. 13 alius autem superaedificat. Unusquisque au-
14 tem uideat quomodo superaedificet. Funda-
mentum enim aliud nemo potest ponere, prae-
ter id quod positum est, qui est Christus Iesus.
15 Si quis autem superaedificat supra fundamen-
tum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos,
4. 5. 13 ligna, faenum, stipulam : uniuscuiusque opus
Mal. 4. 1. 14 manifestum erit : dies enim declarabit, quia in
1 Pet. 1. 7. 15 igne reuelabitur : et uniuscuiusque opus, quale
16 sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod
17 superaedificauit, mercedem accipiet. Si cuius
opus arserit, detrimentum patietur : ipse autem
saluus erit : sic tamen quasi per ignem.

² > carnales estis SC ⁴ dicat SC ⁸ > autem plantat SC
¹¹ qui : quod SC ¹² supra : super SC ¹³ enim + Domini SC

Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus 16 6. 19.
Dei habitat in uobis? Si quis autem templum 17 2 Cor. 6. 16.
Dei uiolauerit, disperdet illum Deus. Tem-
plum enim Dei sanctum est, quod estis uos.

Nemo se seducat: si quis uidetur inter uos 18 8. 2.
sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit Gal. 6. 3.
sapiens. Sapientia enim huius mundi, stultitia 19 Iob. 5. 13.
est apud Deum. Scriptum est enim: Com-
prehendam sapientes in astutia eorum. Et 20 Ps. 93 (94).
iterum: Dominus nouit cogitationes sapientium 11.
quoniam uanae sunt. Itaque nemo gloriatur 21
in hominibus. Omnia enim uestra sunt, ¹ siue 22 4. 1. 12.
Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus,
siue uita, siue mors, siue praesentia, siue futura:
omnia enim uestra sunt: ¹ uos autem Christi: 23 11. 3.
Christus autem Dei.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi, 4 1 Pet. 4. 10,
et dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam 2 11.
quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis in-
ueniatur. Mihi autem pro minimo est ut a uo- 3
bis iudicer, aut ab humano die: sed neque me
ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: 4 Iob. 9. 2, 15.
sed non in hoc iustificatus sum: qui autem
iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante 5
tempus iudicare, quoad usque ueniat Dominus:
qui et inluminabit abscondita tenebrarum, et
manifestabit consilia cordium: et tunc laus
erit unicuique a Deo.

Haec autem, fratres, transfiguraui in me et 6 1. 12.
Apollo propter uos: ut in nobis discatis ne
supraquam scriptum est unus aduersus alterum
infletur pro alio. Quis enim te discernit? 7 1 Par. 29. 14.
Quid autem habes quod non accepisti? Si Ioh. 3. 27.
autem accepisti, quid gloriaris quasi non ac- Iac. 1. 17.

20 sapientium: hominum AD

21 > Nemo itaque SC

Apoc. 3. 17, 21. 8 ceperis? Iam saturati estis, iam diuites facti
 estis: sine nobis regnatis: et utinam regnare-
 Rom. 8. 36. 9 tis, ut et nos uobiscum regnaremus. Puto
 Heb. 10. 33. enim Deus nos Apostolos nouissimos ostendit,
 tamquam morti destinatos: quia spectaculum
 facti sumus mundo, et angelis, et hominibus.
 10 Nos stulti propter Christum, uos autem pru-
 dentes in Christo: nos infirmi, uos autem for-
 2 Cor. 11. 23- 11 tes: uos nobiles, nos autem ignobiles. Usque
 Rom. 8. 27. in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi
 Phil. 4. 35. sumus, et colaphis caedimur, et instabiles su-
 Act. 18. 3, 12 mus, ¹ et laboramus operantes manibus nostris:
 20. 34. maledicimur, et benedicimus: persecutionem
 1 Thess. 2. 9. 13 patimur, et sustinemus: blasphemamur, et obse-
 1 Pet. 3. 9. cramus: tamquam purgamenta huius mundi
 facti sumus, omnium peripsima usque adhuc.
 14 Non ut confundam uos haec scribo, sed ut
 Cal. 4. 19. 15 filios meos carissimos moneo. Nam si decem
 1 Thess. 2. 11. milia pedagogorum habeatis in Christo: sed
 non multos patres. Nam in Christo Iesu per
 11. 1. 16 euangelium ego uos genui. Rogo ergo uos,
 Phil. 3. 17. 17 imitatores mei estote. Ideo misi ad uos Ti-
 16. 10. motheum, qui est filius meus carissimus et
 Act. 19. 22. fidelis in Domino: qui uos commonefaciat uias
 Phil. 2. 19. meas quae sunt in Christo, sicut ubique in om-
 18 ni ecclesia doceo. Tamquam non uenturus
 11. 34, 16. 19 sim ad uos, sic inflati sunt quidam. Ueniam
 5, 6. autem cito ad uos, si Dominus uoluerit: et cog-
 2 Cor. 1. 15, noscam non sermonem eorum qui inflati sunt,
 16, 23. sed uirtutem. Non enim in sermone est reg-
 2 Cor. 13. 2, 21 num Dei, sed in uirtute. Quid uultis? in
 10. uirga ueniam ad uos, an in caritate, et spiritu
 mansuetudinis?

4. 8 regnetis . . . regnemus SC ⁹ enim + quòd SC ¹³ per-
 ipsema SC ¹⁵ paedagogorum SC ¹⁶ estote + sicut et ego
 Christi SC ¹⁷ commonefaciet SC Christo + Iesu SC
¹⁹ > ad uos cito SC

Omnino auditur inter uos fornicatio, et talis **5** fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et uos inflati estis, **2** et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio uestrum qui hoc opus fecit. Ego qui- **3** dem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicaui ut praesens eum qui sic operatus est: in nomine Domini nostri Iesu Christi, **4** congregatis uobis et meo spiritu, cum uirtute Domini Iesu, tradere huiusmodi Satanae in in- **5** teritum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini Iesu. ¹ Non bona gloriatio uestra. Ne- **6** scitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate uetus fermentum, ut **7** sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento ueteri, ne- **8** que in fermento malitiae et nequitiae: sed in azymis sinceritatis et ueritatis.

Scripsi uobis in epistula: Ne commiscea- **9** mini fornicariis: non utique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mun- do exisse. Nunc autem scripsi uobis non **11** commisceri: si is qui frater nominatur, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruicens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eius- modi nec cibum sumere. Quid enim mihi **12** de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt uos iudicatis? nam eos qui **13** foris sunt Deus iudicabit. Auferte malum ex uobis ipsis.

Leu. 18. 8.
Dt. 22. 30,
27. 20.

Col. 2. 5.

Mt. 16. 19,
18. 18.
Ioh. 20. 23.
2 Cor. 13. 10.
1 Tim. 5. 20.
1 Tim. 1. 20.
Iac. 4. 16.
Gal. 5. 9.
Mt. 13. 33.
Lc. 13. 21.

Ex. 12. 3-21,
13. 7, 23. 15.
1 Pet. 1. 19.

2 Thess. 3. 14.
Ioh. 17. 15.

2 Thess. 3. 6.
Tit. 3. 10.
2 Ioh. 10.

Dt. 13. 5, 17.
7, 12, 21. 21.

5. ¹ patris + sui SC

⁵ huiusmodi + hominem S

SC ⁶ non + est SC

¹¹ nominatur + inter vos S

⁴ cum uirtute Domini + nostri SC

Domini + nostri SC Iesu + Christi

⁷ conspersio SC

¹² ijs bis SC

¹⁰ exijsse SC

Sap. 3. 8.
Ecclus. 4. 16.
Dan. 7. 22.
Apoc. 20. 4.

Mt. 5. 39, 40.
Lc. 6. 29.

5. 10.
Rom. 1. 29-31.
Gal. 5. 19-21.
Eph. 5. 5.
1 Tim. 1. 9-11.
Tit. 3. 3.

8. 9, 10, 23.

Mt. 15. 17.
1 Thess. 4.
Eph. 5. 23.

6 Audet aliquis uestrum habens negotium aduersus alterum, iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de mundo iudicabunt? Et si in uobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis saecularia? Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. ¹ Ad uerecundiam uestram dico. Sic non est inter uos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles? ² Iam quidem omnino delictum est in uobis, quod iudicia habetis inter uos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Sed uos iniuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, ¹ neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

12 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca uentri, et uenter escis: Deus autem et hunc et haec destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino, et Do-

6. ² de *pr.* + hoc *SC*
has *SC*

¹¹ quidam: quidem *S*

¹³ haec:

minus corpori. Deus uero et Dominum su- 14 15. 20-23.
scitauit : et nos suscitabit per uirtutem suam. 2 Cor. 4. 14.
Nescitis quoniam corpora uestra membra 15 Eph. 1. 19,
Christi sunt? Tollens ergo membra Christi, 20.
faciam membra meretricis? Absit. ¹ An nescitis 16 12. 27.
quoniam qui adhaeret meretrici, unum corpus Eph. 4. 16,
efficitur? Erunt enim, inquit, duo in carne una. 5. 30, 31.
Qui autem adhaeret Domino, unus spiritus 17 Gen. 2. 24.
est. ¹ Fugite fornicationem. Omne peccatum 18 Mt. 19. 5.
quodcumque fecerit homo, extra corpus est : Mc. 10. 8.
qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.
An nescitis quoniam membra uestra templum 19 3. 16.
est Spiritus sancti qui in uobis est, quem habe-
tis a Deo, et non estis uestri? Empti enim 20 7. 23.
estis pretio magno. Glorificate et portate 1 Pet. 1. 18,
Deum in corpore uestro. 19.

De quibus autem scripsistis : Bonum est 7
homini mulierem non tangere : propter forni- 2
cationem autem, unusquisque suam uxorem
habeat : et unaquaeque suum uirum habeat.
Uxori uir debitum reddat : similiter autem et 3
uxor uiro. Mulier sui corporis potestatem non 4
habet, sed uir. Similiter autem et uir sui cor-
poris potestatem non habet, sed mulier. No- 5
lite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu
ad tempus, ut uacetis orationi : et iterum
reuertimini in id ipsum, ne temptet uos Sata-
nas propter incontinentiam uestram. Hoc 6
autem dico secundum indulgentiam, non se-
cundum imperium. Uolo autem omnes ho- 7 Mt. 19. 11, 12.
mines esse sicut me ipsum : sed unusquisque
proprium habet donum ex Deo : alius quidem
sic, alius uero sic.

15 > sunt Christi SC 18 omne + enim S 19 est pr. : sunt
SC 7. ¹ scripsistis + mihi SC 7 autem : enim C homines :
vos SC > donum habet SC

8 Dico autem non nuptis, et uiduis : bonum
 1 Tim. 5. 14. 9 est illis si sic maneant, sicut et ego. Quod
 si non se continent, nubant : melius est enim
 12, 25, 40, 11. 10 nubere, quam uri. His autem qui matrimonio
 2 Cor. 11. 17. 11 iuncti sunt praecipio, non ego sed Dominus,
 Mt. 5. 32, 12 uxorem a uiro non discedere : quod si disces-
 19, 9. 13 serit, manere innuptam, aut uiro suo recon-
 Mc. 10. 11. 14 ciliari : et uir uxorem ne dimittat. Nam
 Lc. 16. 18. 15 ceteris ego dico, non Dominus : Si quis frater
 uxorem habet infidelem, et haec consentit ha-
 13 bitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua
 mulier habet uirum infidelem, et hic consentit
 14 habitare cum illa, non dimittat uirum. Sancti-
 ficatus est enim uir infidelis in muliere fidei,
 et sanctificata est mulier infidelis per uirum
 fidelem : alioquin filii uestri immundi essent :
 15 nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis
 discedit, discedat : non est enim seruituti
 Rom. 14. 19. subiectus frater aut soror in eiusmodi : in pace
 Col. 3. 15. 16 autem uocauit nos Deus. Unde enim scis,
 1 Pet. 3. 1. 17 mulier, si uirum saluum facies ? aut unde scis,
 Rom. 12. 3. 18 uir, si mulierem saluam facies ? nisi unicuique
 sicut diuisit Dominus, unumquemque sicut
 uocauit Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus
 Act. 15. 1. 19 ecclesiis doceo. Circumcisis aliquis uocatus
 Gal. 5. 2. 20 est ? non adducat praeputium. In praeputio
 Gal. 5. 6, 19 aliquis uocatus est ? non circumcidatur. Cir-
 6. 15. cumcisio nihil est, et praeputium nihil est : sed
 Col. 3. 11. 20 observatio mandatorum Dei. Unusquisque in
 qua uocatione uocatus est, in ea permaneat.
 Eph. 6. 6. 21 Seruus uocatus es ? non sit tibi curae : sed et
 Philem. 16. 22 si potes liber fieri, magis utere. Qui enim in

8 permaneant SC 10 ijs SC 11 ne : non SC 13 mu-
 lier + fidelis SC 14 per mulierem fidelem SC 15 > enim
 seruituti subiectus est SC huiusmodi SC 21 > fieri liber SC

Domino uocatus est seruus, libertus est Domini: similiter qui liber uocatus est, seruus est Christi. Pretio empti estis, nolite fieri serui ²³ 6. 20. hominum. Unusquisque in quo uocatus est, ²⁴ fratres, in hoc maneat apud Deum.

De uirginibus autem, praeceptum Domini ²⁵ non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter ²⁶ Mt. 24. 29. instantem necessitatem, quoniam bonum est Mc. 13. 17. homini sic esse. Alligatus es uxori? noli quac- ²⁷ Lc. 21. 23. rere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. Si autem acceperis uxorem, ²⁸ non peccasti: et si nupserit uirgo, non peccauit: tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi: ego autem uobis parco. Hoc ita- ²⁹ Rom. 13. 11. que dico, fratres: tempus breue est: reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint: et qui flent, tamquam non flentes: ³⁰ et qui gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes: et qui ³¹ 1 Ioh. 2. 15, utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: ^{17.} praeterit enim figura huius mundi. Uolo au- ³² tem uos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. ¹ Qui autem cum uxore est, ³³ sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, ¹ et diuisus est. Et mulier innupta et ³⁴ Lc. 14. 20. uirgo cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta et corpore, et spiritu: quae autem nupta est,

²⁴ unusquisque + ergo S vocatus est frater, S permaneat SC
²⁶ ergo: enim S ²⁹ ut + et SC ^{33, 34} uxori, et diuisus est.
 Et mulier innupta et uirgo etc. *distinximus cum A etc.* SC (ambo innupta, et uirgo): *contra* uxori. et diuisus est et mulier innubta. et uirgo G, cf. uxori. Et diuisa est mulier et uirgo. quae innupta est. F, et ita fere D ³⁴ et tert. om. SC

cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat
 35 uiro. Porro hoc ad utilitatem uestram dico :
 non ut laqueum uobis iniciam, sed ad id quod
 honestum est, et quod facultatem praebet sine
 36 impedimento Dominum obseruandi. Si quis
 autem turpem se uideri existimat super uirgi-
 nem suam, quod sit superadulta, et ita oportet
 fieri : quod uult faciat : non peccat, si nubat.
 37 Nam qui statuit in corde suo firmus, non ha-
 bens necessitatem, potestatem autem habet
 suae uoluntatis, et hoc iudicauit in corde suo,
 38 seruare uirginem suam, bene facit. Igitur et
 qui matrimonio iungit uirginem suam, bene
 Rom. 7. 2. 39 facit : et qui non iungit, melius facit. Mulier
 alligata est quanto tempore uir eius uiuit :
 quod si dormierit uir eius, liberata est : cui
 40 uult nubat : tantum in Domino. Beatior au-
 tem erit si sic permanserit, secundum meum
 consilium : puto autem quod et ego Spiritum
 Dei habeo.

Act. 15. 29. 8 De his autem quae idolis sacrificantur, sci-
 mus quia omnes scientiam habemus. Scientia
 Gal. 6. 3. 2 inflat, caritas uero aedificat. Si quis se existimat
 1 Cor. 3. 18. scire aliquid, nondum cognouit quemadmo-
 Gal. 4. 9. 3 dum oporteat eum scire. Si quis autem diligit
 1 Cor. 13. 12. 4 Deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem
 10. 19. quae idolis immolantur, scimus quia nihil est
 Es. 41. 24. idolum in mundo, et quod nullus Deus, nisi
 5 unus. Nam etsi sunt qui dicantur dii, siue in
 Mal. 2. 10. caelo siue in terra : siquidem sunt dii multi, et
 Rom. 11. 36. 6 domini multi : nobis tamen unus Deus, Pater,

35 obseruandi : obsecrandi SC 36 super uirgine sua SC
 37 habet : habens SC 39 alligata est + legi SC 40 habeo :
 habeam SC 8. 1 ijs SC sacrificantur : immolantur S
 2 quis + autem SC 4 nullus + est SC 6 unus + est S (et
 corr. C 93, 98)

ex quo omnia et nos in illum : et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia : qui- 7 10. 28.
dam autem conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant : et conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur. Esca autem 8 Rom. 14. 17.
nos non commendat Deo : neque si non manducauerimus, deficiemus : neque si manducauerimus, abundabimus. Uidete autem ne 9 Gal. 5. 13.
forte haec licentia uestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis uiderit eum qui habet 10 Rom. 14. 15, 20, 21.
scientiam in idolio recumbentem : nonne conscientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolothyta ? Et peribit in- 11
firmus in tua scientia, frater propter quem Christus mortuus est ? Sic autem peccantes 12
in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christo peccatis. Quapropter si 13 2 Cor. 6. 3.
esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

Non sum liber ? Non sum Apostolus ? Nonne 9 15. 8-10.
Iesum Dominum nostrum uidi ? Nonne opus Gal. 1. 1.
meum uos estis in Domino ? Si aliis non sum 2 Act. 9. 5, 17.
Apostolus, sed tamen uobis sum : nam signaculum apostolatus mei uos estis in Domino. Mea 3 2 Cor. 3. 1, 2.
defensio apud eos qui me interrogant, haec est. Numquid non habemus potestatem man- 4
ducandi et bibendi ? Numquid non habemus 5
potestatem sororem mulierem circumducendi, Mt. 10. 10.
sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Lc. 10. 7, 8.
Cephas ? Aut solus ego et Barnabas, non habe- 6 1 Tim. 5. 18.
Mt. 8. 14.
Mc. 1. 30.
Lc. 4. 38.
Act. 1. 14.

7 autem + cum SC 8 neque pr. + enim SC > si mand., abundabimus : neque si non mand., deficiemus SC 10 idolo S 11 scientia : conscientia S 12 in Christum SC 9. 1 Christum Iesum SC 2 + Et ad init. SC 5 > mul. sor. SC 6 > ego solus SC

- 7 mus potestatem hoc operandi? Quis militat
suis stipendiis umquam? Quis plantat ui-
neam, et fructum eius non edit? Quis pascit
gregem, et de lacte gregis non manducat?
- 8 ¹ Numquid secundum hominem haec dico? An
9 et lex haec non dicit? Scriptum est enim in
lege Mosi: Non alligabis os boui trituranti.
10 Numquid de bubus cura est Deo? ¹ An pro-
pter nos utique dicit? Nam propter nos scri-
pta sunt: quoniam debet in spe qui arat arare:
11 et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si
nos uobis spiritalia seminauimus, magnum est
12 si nos carnalia uestra metamus? Si alii pote-
statis uestrae participes sunt, non potius nos?
Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia
sustinemus, ne quod offendiculum demus euan-
13 gelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario
operantur, quae de sacrario sunt edunt? qui
altario deseruiunt, cum altario participantur?
- 14 Ita et Dominus ordinauit his qui euangelium
15 adnuntiant, de euangelio uiuere. Ego autem
nullo horum usus sum. Non scripsi autem
haec ut ita fiant in me: bonum est enim mihi
magis mori, quam ut gloriam meam quis eua-
16 cuet. Nam si euangelizauero, non est mihi
gloria: necessitas enim mihi incumbit: uae
17 enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim
uolens hoc ago, mercedem habeo: si autem in-
12. 18 uitus, dispensatio mihi credita est. Quae est
ergo merces mea? Ut euangelium praedicans,
sine sumptu ponam euangelium, ut non abutar
19 potestate mea in euangelio. Nam cum liber
- Dt. 25. 4.
1 Tim. 5. 18.
2 Tim. 2. 6.
Rom. 15. 27.
Act. 20. 33.
2 Cor. 11. 9.
12. 13.
1 Thess. 2. 9.
2 Thess. 3. 8.
Num. 5. 9.
10. 18. 8-20.
Dt. 18. 1-3.
Gal. 4. 6.
Hier. 20. 9.
Eph. 6. 20.
Mt. 20. 26, 27.
Gal. 5. 13.

7 de fructu SC 9 bobus SC 10 utique + hoc SC 12 sunt
+ quare SC 13 edunt + et SC altari bis C; altaria . . . altari
S participant SC 14 ijs SC 15 > autem scripsi SC

essem ex omnibus, omnium me seruum feci,
 ut plures lucrifacerem. Et factus sum Iudaeis ²⁰ Act. 16. 3,
 tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer : his ^{21.} 20-26.
 qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cum
 ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege
 erant, lucrifacerem : his qui sine lege erant, ²¹ Gal. 2. 3.
 tamquam sine lege essem, cum sine lege Dei
 non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrifacerem
 eos qui sine lege erant. Factus sum ²² Rom. 14. 2.
 infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. ^{Cor. 11. 29.}
 Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem
 saluos. Omnia autem facio propter euange- ²³
 lium, ut particeps eius efficiar. Nescitis quod ²⁴ Act. 20. 24.
 hi qui in stadio currunt, omnes quidem cur- ^{Phil. 3. 14.}
 runt, sed unus accipit brauium? Sic currite ^{2 Tim. 4. 7.}
 ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone ^{Eph. 6. 12.}
 contendit, ab omnibus se abstinet. Et illi qui- ²⁵ 1 Tim. 6. 12.
 dem ut corruptibilem coronam accipiant : nos ^{2 Tim. 2. 5.}
 autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non ^{Iac. 1. 12.}
 quasi in incertum : sic pugno, non quasi aerem ^{1 Pet. 1. 4,}
 uerberans : sed castigo corpus meum, et in ^{5. 4.}
 seruitutem redigo : ne forte cum aliis praedi- ²⁷ Rom. 8. 13.
 cauerim, ipse reprobus efficiar.

Nolo enim uos ignorare, fratres, quoniam ¹⁰ Ex. 13. 21,
 patres nostri omnes sub nube fuerunt, et om- ^{14. 19, 24.}
 nes mare transierunt, et omnes in Mose bapti- ²
 zati sunt, in nube et in mari : et omnes ean- ³ Ex. 16. 15,
 dem escam spiritalem manducauerunt, et om- ⁴ 35.
 nes eundem potum spiritalem biberunt : bibe- ^{Dt. 8. 3.}
 bant autem de spiritali consequenti eos petra : ^{Ex. 17. 6.}
 petra autem erat Christus. Sed non in pluri- ⁵ Num. 14. 23,
 bus eorum beneplacitum est Deo : nam pro- ^{37, 26. 64, 65.}
 strati sunt in deserto. Haec autem in figura ⁶ Num. 11. 4,
 33, 34.

¹⁹ lucrifac. uno uerbo *SC* semper ^{20, 21} ijs *SC*, et ij ²⁴ 10. 4 con-
 sequente *SC*

- facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes
 Ex. 32. 6. 7 malorum, sicut et illi concupierunt. Neque
 Dt. 9. 16. idololatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis :
 quemadmodum scriptum est : Sedit populus
 manducare et bibere, et surrexerunt ludere.
 Num. 25. 1, 9. 8 Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis forni-
 Num. 21. 6. 9 lia. Neque temtemus Christum, sicut quidam
 eorum temptauerunt, et a serpentibus perierunt.
 Num. 14. 2, 29-37. 10 Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum
 murmurauerunt : et perierunt ab extermina-
 Rom. 4. 23, 13. 11 tore. Haec autem omnia in figura continge-
 bant illis : scripta sunt autem ad correptionem
 nostram, in quos fines saeculorum deuenerunt.
 Rom. 11. 20. 12 Itaque qui se existimat stare, uideat ne cadat.
 13 Temptatio uos non adprehendat nisi humana :
 fidelis autem Deus est, qui non patietur uos
 temptari super id quod potestis, sed faciet cum
 temptatione etiam prouentum ut possitis susti-
 nere.
 1 Ioh. 5. 21. 14 Propter quod, carissimi mihi, fugite ab ido-
 15 lorum cultura. Ut prudentibus loquor : uos
 11. 25. 16 iudicate quod dico. Calix benedictionis cui
 Mt. 26. 27. benedicimus, nonne communicatio sanguinis
 Mc. 14. 23. Christi est ? et panis quem frangimus, nonne
 Lc. 22. 20. participatio corporis Domini est ? Quoniam
 Act. 2. 42, 46. 17 unus panis, unum corpus multi sumus : omnes-
 1 Cor. 12. 12-27. que de uno pane participamus. Uidete Isra-
 Rom. 12. 5. 18 hel secundum carnem : nonne qui edunt ho-
 Leu. 3. 3, 7. 15 stias, participes sunt altaris ? Quid ergo dico ?
 Heb. 13. 10. 19 quod idolis immolatum sit aliquid ? aut quod
 1 Cor. 8. 4.

13 supra *SC* > etiam cum tentatione *SC* 15 uos + ipsi
SC 16 calix *legimus cum ADSC* : calicem *codd. longe plur.*
 17 panis + et *S* sumus : omnesque : sumus, omnes, qui *SC*
 pane + et de vno calice *S* participamus *SC* 19 quid ergo ?
 dico quodd *SC*

idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes, 20 Leu. 17. 7.
Dt. 32. 17.
Ps. 105 (106).
daemoniis immolant, et non Deo : nolo autem
uos socios fieri daemoniorum. Non potestis 21 37.
Bar. 4. 7.
Apoc. 9. 20.
Mal. 1. 7, 12.
2 Cor. 6. 15,
16.
calicem Domini bibere, et calicem daemonio-
rum : non potestis mensae Domini participes
esse, et mensae daemoniorum. An aemula- 22 Dt. 32. 21.
Rom. 10. 19.
mur Dominum? Numquid fortiores illo su-
mus?

Omnia licent, sed non omnia expediunt : 23 1 Cor. 6. 12.
omnia licent, sed non omnia aedificant. Ne- 24 13. 5.
Gal. 6. 2.
Phil. 2. 4.
mo quod suum est quaerat, sed quod alterius.
Omne quod in macello uenit manducate, nihil 25 8. 7.
interrogantes propter conscientiam. Domini 26 Ps. 23 (24). 1.
est terra et plenitudo eius. Si quis uocat uos 27
infidelium, et uultis ire, omne quod uobis ad-
ponitur manducate, nihil interrogantes propter
conscientiam. Si quis autem dixerit : Hoc 28
immolaticium est idolis : nolite manducare pro-
pter illum qui indicauit, et propter conscien-
tiam. Conscientiam autem dico non tuam, 29 1 Cor. 8. 9-12.
sed alterius : ut quid enim libertas mea iudi-
catur ab alia conscientia? Si ego cum gratia 30 1 Tim. 4. 3, 4.
participo, quid blasphemor pro eo quod gratias
ago? Siue ergo manducatis, siue bibitis, uel 31 Col. 3. 17.
aliud quid facitis : omnia in gloriam Dei facite.
Sine offensione estote Iudaeis, et gentibus, et 32 Rom. 14. 13.
ecclesiae Dei : sicut et ego per omnia omnibus 33 1 Cor. 9. 22.
placeo, non quaerens quod mihi utile est, sed
quod multis ut salui fiant. Imitatores mei e- 11 4. 16.
Phil. 3. 17.
stote, sicut et ego Christi.

Laudo autem uos, fratres, quod omnia 2 2 Thess. 2. 15,
3. 6.
mei memores estis : et sicut tradidi uobis, prae-

²³ omnia *pr. et tert.* + mihi *SC* ²⁵ vaenit *SC* ²⁷ infide-
lium + ad coenam *S* ²⁸ immolatum *SC* ²⁹ alia : aliena *SC*
³¹ uel : siue *SC* 11. ² quod *sine addit.* AF*G*H : + in C ;
+ per DF^cG^cV*SC*

- 3 cepta mea tenetis. Uolo autem uos scire
 Gen. 3. 16. quod omnis uiri caput, Christus est: caput au-
 Eph. 5. 23. tem mulieris, uir : caput uero Christi, Deus.
- 4 Omnis uir orans aut prophetans uelato capite,
 5 deturpat caput suum : omnis autem mulier
 orans aut prophetans non uelato capite, detur-
 pat caput suum: unum est enim atque si decal-
 6 uetur. Nam si non uelatur mulier, et tondea-
 tur : si uero turpe est mulieri, tonderi aut de-
 Gen. 1. 27, 9. 6. 7 caluari, uolet caput suum. Uir quidem non
 debet uelare caput, quoniam imago et gloria
 Gen. 2. 21-23. 8 est Dei : mulier autem gloria uiri est. Non
 1 Tim. 2. 13. enim uir ex muliere est, sed mulier ex uiro.
- 9 Etenim non est creatus uir propter mulierem,
 Gen. 2. 18. 10 sed mulier propter uirum. Ideo debet mulier
 potestatem habere supra caput propter ange-
 11 los. Uerum tamen neque uir sine muliere,
 12 neque mulier sine uiro in Domino. Nam si-
 cut mulier de uiro, ita et uir per mulierem :
 13 omnia autem ex Deo. Uos ipsi iudicate : de-
 14 cet mulierem non uelatam orare Deum ? Nec
 ipsa natura docet uos, quod uir quidem si co-
 15 mam nutriat, ignominia est illi : mulier uero si
 comam nutriat, gloria est illi : quoniam capilli
 16 pro uelamine ei dati sunt. Si quis autem uide-
 tur contentiosus esse, nos talem consuetudinem
 non habemus, neque ecclesiae Dei.
- 17 Hoc autem praecipio, non laudans : quod
 1. 10, 11. 18 non in melius, sed in deterius conuenitis. Pri-
 mum quidem conuenientibus uobis in ecclesia,
 1 Ioh. 2. 19. Dt. 13. 3. 19 audio scissuras esse, et ex parte credo. Nam
 oportet et hereses esse, ut et qui probati sunt,

5 > enim est SC ac SC 6 et om. SC 7 caput + suum
 SC > Dei est SC 10 potestatem : velamen S caput
 + suum, et S 15 dati sunt ? S 16 ecclesiae ACDF^cG : ecclesia
 F*HVSC 18 Ecclesiam SC esse + inter vos SC 19 haereses SC

manifesti fiant in uobis. Conuenientibus ergo 20
uobis in unum, iam non est Dominicam cae-
nam manducare. Unusquisque enim suam 21
caenam praesumit ad manducandum : et alius
quidem esurit, alius autem ebrius est. Num- 22
quid domos non habetis ad manducandum et
bibendum ? aut ecclesiam Dei contemnitis, et
confunditis eos qui non habent ? Quid dicam
uobis ? Laudo uos ? in hoc non laudo. ¹ Ego 23
enim accepi a Domino, quod et tradidi uobis :
quoniam Dominus Iesus in qua nocte trade-
batur, accepit panem, ¹ et gratias agens, fregit 24
et dixit : Hoc est corpus meum, quod pro
uobis tradetur : hoc facite in meam commemo-
rationem. Similiter et calicem, postquam 25
caenauit, dicens : Hic calix nouum testamen-
tum est in meo sanguine : hoc facite quotiens-
cumque bibetis, in meam commemorationem.
Quotiescumque enim manducabitis panem 26
hunc, et calicem bibetis, mortem Domini ad-
nuntiatis donec ueniat. Itaque quicumque 27
manducauerit panem, uel biberit calicem Do-
mini indigne : reus erit corporis et sanguinis
Domini. Probet autem se ipsum homo : et 28
sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui 29
enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi
manducat et bibit, non diiudicans corpus.
Ideo inter uos multi infirmi et inbecilles, et 30
dormiunt multi. Quod si nosmet ipsos diiudi- 31
caremus, non utique iudicaremur. Dum iudi- 32
camur autem, a Domino corripimur, ut non

Iac. 2. 6.

Mt. 26. 26-28.
Mc. 14. 22-24.
Lc. 22. 19, 20.Ex. 24. 8.
Zech. 9. 11.
Heb. 9. 22, 23.Ioh. 13. 27.
Heb. 10. 29.

2 Cor. 13. 5.

Eph. 5. 14.
1 Thess. 5. 6.Heb. 12. 5-12.
Apoc. 3. 19.

²⁴ dixit + Accipite, et manducate SC quod pro uobis
tradetur cum A(om. quod)FHVSC, cf. quod tradidi pro uobis D :
pro uobis tantum G (ex graeco correctum = τὸ ὑπὲρ ὑμῶν N*ABC*) ;
om. plane C ²⁶ annunciabitis SC ²⁷ panem + hunc SC
²⁹ corpus + Domini SC ³⁰ imbecilles SC

33 cum hoc mundo damnemur. Itaque, fratres mei, cum conuenitis ad manducandum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conueniatis. Cetera autem cum uenero disponam.

12 De spiritalibus autem, nolo uos ignorare, 2 fratres. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. 3 Ideo notum uobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit Anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

Rom. 12. 6. Eph. 4. 4-6. Phil. 2. 13. 1 Cor. 12. 28. Eph. 4. 11. 4 Diuisiones uero gratiarum sunt, idem autem 5 Spiritus: et diuisiones ministrationum sunt, 6 idem autem Dominus: et diuisiones operationum sunt, idem uero Deus, qui operatur omnia 7 in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae, secundum eundem Spiritum: 8 alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: alii operatio uirtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum: alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum. 9 Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, diuidens singulis prout uult.

10. 17. Rom. 12. 4. 12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt: ita et Christus. Gal. 3. 27, 28. Eph. 2. 18. 13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, siue Iudaei, siue gentiles, siue serui, siue liberi: et omnes unum

12. 2 scitis + autem § 12 unum sec. + tamen § 13 unum Spiritum: in vno Spiritu §

Spiritum potati sumus. Nam et corpus non ¹⁴
 est unum membrum, sed multa. Si dixerit ¹⁵
 pes: Quoniam non sum manus, non sum de
 corpore: non ideo non est de corpore? Et ¹⁶
 si dixerit auris: Quia non sum oculus, non
 sum de corpore: non ideo non est de corpore?
¹ Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si to- ¹⁷
 tum auditus, ubi odoratus? Nunc autem po- ¹⁸
 suit Deus membra, unumquodque eorum in
 corpore sicut uoluit. Quod si essent omnia ¹⁹
 unum membrum, ubi corpus? Nunc autem ²⁰ ^{12, 14.}
 multa quidem membra, unum autem corpus.
 Non potest dicere oculus manui: Opera tua ²¹
 non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non
 estis mihi necessarii. Sed multo magis quae ²²
 uidentur membra corporis infirmiora esse, ne-
 cessaria sunt: et quae putamus ignobiliora ²³
 membra esse corporis, his honorem abundan-
 tiorem circumdamus: et quae inhonesta sunt
 nostra, abundantiorum honestatem habent.
 Honesta autem nostra nullius egent: sed Deus ²⁴
 temperavit corpus, ei cui deerat abundantio-
 rem tribuendo honorem: ut non sit schisma ²⁵
 in corpore, sed id ipsum pro inuicem sollicita
 sint membra. Et si quid patitur unum mem- ²⁶
 brum, conpatiuntur omnia membra: siue glo-
 riatur unum membrum, congaudent omnia
 membra. Uos autem estis corpus Christi, et ²⁷
 membra de membro. Et quosdam quidem ²⁸
 posuit Deus in ecclesia, primum Apostolos,
 secundo prophetas, tertio doctores, deinde
 uirtutes, exin gratias curationum, opitulationes,

Rom. 12. 5.
 Eph. 5. 30.
 Rom. 12. 6, 7.
 Eph. 4. 11, 12.

¹⁵ et ¹⁶ non tert.: num SC ¹⁶ quia: quoniam SC ²¹ po-
 test + autem SC > oculus dicere SC ²⁵ sed + in S
²⁸ exinde SC

29 gubernationes, genera linguarum. Numquid omnes Apostoli? numquid omnes prophetae?
 30 numquid omnes doctores? ¹ numquid omnes uirtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur?
 14. 1, 39. 31 numquid omnes interpretantur? ¹ Aemulamini autem charismata maiora.

Et adhuc excellentiorem uiam uobis de-
13 monstro. Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum uelut aes sonans, aut cymbalum tinniens.
 2 Et si habuero prophetiam, et nouerim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meum ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil
 4 mihi prodest. Caritas patiens est, benigna est: caritas non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, ¹ non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non inritatur, non cogitat malum, ¹ non gaudet super iniquitatem, congaudet
 6 autem ueritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Caritas nunquam excidit: siue prophetiae, euacuabuntur: siue linguae, cessabunt: siue scientia, destruetur.
 9 Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus: cum autem uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.
 11 Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogitabam ut paruulus:

²⁸ linguarum + interpretationes sermonum **SC** ³¹ maiora
 AG: meliora CDFHV**SC** 13. ² meum + ita **SC** ⁵ irritatur
SC ⁶ super iniquitate **SC** ⁸ prophetiae euac., siue linguae
 cess., siue scientia destr. **SC**

quando factus sum uir, euacuaui quae erant paruuli. Uidemus nunc per speculum in enigmate : tunc autem facie ad faciem : nunc cognosco ex parte : tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manet fides, spes, caritas, tria haec : maior autem his est caritas.

12 Ex. 33. 11.
Num. 12. 8.
2 Cor. 4. 18,
5. 7.
Iac. 1. 23.
1 Thess. 1. 3.

Sectamini caritatem, aemulamini spiritalia : 14
magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo : nemo enim audit : Spiritu autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur aedificationem, et exhortationem, et consolationem. Qui loquitur lingua, semet ipsum aedificat : qui autem prophetat, ecclesiam aedificat. Uolo autem omnes uos loqui 5
linguis, magis autem prophetare : nam maior est qui prophetat, quam qui loquitur linguis : nisi forte ut interpretetur, ut ecclesia aedificationem accipiat. Nunc autem, fratres, si uenero ad uos linguis loquens : quid uobis prodero, nisi si uobis loquar aut in reuelatione, aut scientia, aut prophetia, aut in doctrina? Tamen quae sine anima sunt uocem dantia, siue tibia, siue cithara : nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur quod canitur, aut quod citharizatur? Etenim si incertam uocem 8
det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et 9
uos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aera loquentes. Tam multa, ut 10
puta, genera linguarum sunt in hoc mundo : et

Num. 11. 29.

¹¹ quando + autem SC ¹² acnigmate SC ¹³ manent SC
his : horum SC 14. ² Spiritus S ³ loquitur + ad SC
⁴ ecclesiam + Dei SC ⁵ ut pr. om. SC ⁶ si sec. om. SC
aut sec. et tert. + in SC ⁷ scietur + id SC

11 nihil sine uoce est. Si ergo nesciero uirtutem
 uocis, ero ei cui loquor, barbarus: et qui lo-
 12 quitur, mihi barbarus. Sic et uos, quoniam
 aemulatores estis spirituum, ad aedificationem
 13 ecclesiae quaerite ut abundetis. Et ideo qui
 14 loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si
 orem lingua, spiritus meus orat, mens autem
 Eph. 5. 19. 15 mea sine fructu est. ¹ Quid ergo est? Orabo
 Col. 3. 16. spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psal-
 Iac. 5. 13. 16 lam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu:
 quis supplet locum idiotae, quomodo dicet,
 Amen, super tuam benedictionem? quoniam
 17 quid dicas, nescit. Nam tu quidem bene gra-
 18 tias agis: sed alter non aedificatur. Gratias
 ago Deo, quod omnium uestrum lingua loquor.
 19 Sed in ecclesia uolo quinque uerba sensu meo
 loqui, ut et alios instruam, quam decem milia
 uerborum in lingua.

Eph. 4. 14. 20 Fratres, nolite pueri effici sensibus: sed ma-
 Heb. 5. 12, litia paruuli estote: sensibus autem perfecti
 13. 21 estote. In lege scriptum est: Quoniam in
 Mt. 10. 16. aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic:
 Dt. 28. 49. 22 et nec sic exaudient me, dicit Dominus. Ita-
 Es. 28. 11, 12. que linguae in signum sunt non fidelibus,
 sed infidelibus: prophetiae autem non infide-
 Act. 2. 13. 23 libus, sed fidelibus. Si ergo conueniat uniuer-
 sa ecclesia in unum, et omnes linguis loquan-
 tur, intrent autem idiotae aut infideles: nonne
 24 dicent quod insanitis? Si autem omnes pro-
 phetent, intret autem quis infidelis uel idiota,
 Ioh. 16. 8. conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omni-
 Es. 45. 14. 25 bus: ¹ occulta cordis eius manifesta fiunt: et ita
 Dan. 2. 47.

¹⁶ quis *codd. longe plur. et* S (quis suppl. lo. idiotae?): qui GC;
 quid D ¹⁸ Deo + meo SC ²¹ lege + enim S et *pr. bis*
repetitum S ²³ dicent: quid insanitis? S ²⁵ occulta + enim S

cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod uere Deus in uobis sit.

Quid ergo est, fratres? cum conuenitis, unus- 26
quisque uestrum psalmum habet, doctrinam
habet, apocalypsin habet, linguam habet, in-
terpretationem habet. Omnia ad aedificatio- Rom. 14. 19.
nem fiant. Siue lingua quis loquitur, secundum 27
duos, aut ut multum tres, et per partes, et
unus interpretetur. Si autem non fuerit inter- 28
pres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur,
et Deo. Prophetae duo aut tres dicant, et 29 1 Ioh. 4. 1.
ceteri diiudicent. Quod si alii reuelatum fue- 30
rit sedenti, prior taceat. Potestis enim om- 31
nes per singulos prophetare: ut omnes dis-
cant, et omnes exhortentur: et spiritus pro- 32
phetarum prophetis subiecti sunt. Non enim 33
est dissensionis Deus, sed pacis: sicut in om-
nibus ecclesiis sanctorum.

Mulieres in ecclesiis taceant: non enim per- 34 11. 3, 5.
mittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et 1 Tim. 2. 11,
lex dicit. Si quid autem uolunt discere, domi 35 12.
uiros suos interrogent. Turpe est enim mu-
lieri loqui in ecclesia. An a uobis uerbum 36
Dei processit? aut in uos solos peruenit?

Si quis uidetur propheta esse aut spiritalis, 37
cognoscat quae scribo uobis, quia Domini sunt
mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. 38

Itaque, fratres, aemulamini prophetare: et 39
loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem 40 Col. 2. 5.
honeste et secundum ordinem fiant.

Notum autem uobis facio, fratres, euange- 15
lium, quod praedicaui uobis, quod et accepistis,

²⁶ apocalypsim SC ²⁹ Prophetae + autem SC ³² subiectus
est S ³³ sicut + et SC sanctorum AG*: + doceo CDFG^e
HVSC ⁴⁰ fiant + in uobis S

- 2 in quo et statis, ¹ per quod et saluamini, qua ratione praedicauerim uobis si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim uobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: et quia sepultus est, et quia surrexit tertia die secundum scripturas: et quia uisus est Cephae, et post haec undecim: deinde uisus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: deinde uisus est Iacobo, 7 deinde Apostolis omnibus: nouissime autem omnium, tamquam abortiuo, uisus est et mihi. 9 Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus uocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum: et gratia eius in me uacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum. 11 Siue enim ego, siue illi: sic praedicamus, et sic credidistis.
- Act. 17. 32. 12 Si autem Christus praedicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in uobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? 13 Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis est et fides uestra: inuenimur autem et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui non 16 resurgunt. Nam si mortui non resurgunt, ne-
15. ⁴ resurrexit SC ⁵ haec: hoc SC ¹¹ praedicauimus
S ¹⁴ om. ergo DS ^{15, 16} om. si mortui non resurgunt pr.
DF^cV*: om. Nam si m. non res. AF*H^c; nos sequimur codd.
CGH*V^o et SC

que Christus resurrexit. Quod si Christus 17 Ioh. 8. 21, 24.
non resurrexit, uana est fides uestra: adhuc
enim estis in peccatis uestris. Ergo et qui 18
dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac 19
uita tantum in Christo sperantes sumus, mi-
serabiliores sumus omnibus hominibus.

Nunc autem Christus resurrexit a mortuis, 20 Act. 26. 23.
primitiae dormientium. Quoniam enim per ho- 21 Col. 1. 18.
minem mors, et per hominem resurrectio mor- Apoc. 1. 5.
tuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, 22 Gen. 3. 17-19.
ita et in Christo omnes uiuificabuntur. Unus- 23 Ioh. 11. 25.
quisque autem in suo ordine: primitiae Chri- Rom. 5. 12-
stus: deinde hi qui sunt Christi, in aduentu 18.
eius. Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo 24 I.c. 14. 14.
et Patri, cum euacuauerit omnem principatum, 1 Thess. 4.
et potestatem, et uirtutem. Oportet autem 25 14-16.
illum regnare donec ponat omnes inimicos sub Apoc. 20. 5.
pedibus eius. Nouissima autem inimica de- Dan. 2. 44,
struetur mors. Omnia enim subiecit sub pedi- 7. 14.
bus eius. Cum autem dicat: Omnia subiecta 26 Ps. 109 (110)
sunt ei: sine dubio praeter eum, qui subiecit 1.
ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi 27 Ps. 8. 8 (6).
omnia: tunc ipse Filius subiectus erit illi Heb. 2. 8.
qui sibi subiecit omnia, ut sit Deus omnia in
omnibus.

Alioquin quid facient qui baptizantur pro 29
mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut
quid et baptizantur pro illis? ut quid et nos 30 Rom. 8. 36.
periclitamur omni hora? Cotidie morior 31 2 Cor. 11.
propter uestram gloriam, fratres, quam habeo 23-27.
in Christo Iesu Domino nostro. Si secundum 32 2 Cor. 4. 10,
hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi 11.
Act. 19. 30.
1 Cor. 16. 8.

21 enim: quidem SC 23 ij SC in aduentu eius: qui in
adu. eius crediderunt SC 26 nouissime S 27 autem + haec S
28 tunc + et SC illi sec.: ei SC > subiecit sibi SC
31 propter: per C

- ² Cor. 1. 8. prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus
 Es. 22. 13. 33 et bibamus, cras enim moriemur. Nolite se-
 duci: Corrumpunt mores bonos conloquia
 Rom. 13. 11. 34 mala. Euigilate iuste, et nolite peccare: igno-
 Eph. 5. 14. rantiam enim Dei quidam habent: ad reueren-
 tiam vobis loquor.
 35 Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mor-
 Ioh. 12. 24. 36 tui? quali autem corpore ueniunt? Insipiens,
 tu quod seminas non uiuificatur, nisi prius
 37 moriatur. Et quod seminas, non corpus quod
 futurum est seminas, sed nudum granum, ut
 38 puta, tritici aut alicuius ceterorum: Deus au-
 tem dat illi corpus sicut uoluit, et unicuique
 39 seminum proprium corpus. Non omnis caro
 eadem caro: sed alia hominum, alia pecorum,
 40 alia caro uolucrum, alia autem piscium. Et
 corpora caelestia, et corpora terrestria: sed alia
 quidem caelestium gloria, alia autem terre-
 41 strium. Alia claritas solis, alia claritas lunae,
 alia claritas stellarum: stella enim a stella
 42 differt in claritate. Sic et resurrectio mortuo-
 rum. Seminatur in corruptione, surgit in in-
 Phil. 3. 21. 43 corruptione: seminatur in ignobilitate, surgit
 in gloria: seminatur in infirmitate, surgit in
 44 uirtute: seminatur corpus animale, surgit cor-
 pus spiritale. Si est corpus animale, est et
 spiritale,¹ sicut scriptum est: Factus est primus
 Gen. 2. 7. 45 homo Adam in animam uiuentem, nouissimus
 Ioh. 6. 63. Adam in spiritum uiuificantem. Sed non prius
 Rom. 8. 10. 46 quod spiritale est, sed quod animale est: de-
 Gen. 2. 7. 47 inde quod spiritale. Primus homo de terra,
 3. 19. terrenus: secundus homo de caelo, caelestis.
 Act. 1. 11. 34 iusti SC 35 quali autem: qualive SC venient SC
 Phil. 3. 20. 38 uoluit: vult SC 39 alia pr. + quidem SC alia sec. + vero
 21. SC alia volucrum (om. caro) SC 41 lunae + et SC
 42, 43, 44 surget semper SC 46 est sec. om. SC

Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis 48
caelestis, tales et caelestes. Igitur sicut porta- 49
uimus imaginem terreni, portemus et imagi-
nem caelestis.

Gen. 5. 3.
1 Ioh. 3. 2.

Hoc autem dico, fratres, quoniam caro et 50
sanguis regnum Dei possidere non possunt:
neque corruptio incorruptelam possidebit.
Ecce mysterium uobis dico: Omnes quidem 51
resurgemus, sed non omnes immutabimur. In 52
momento, in ictu oculi, in nouissima tuba:
canet enim, et mortui resurgent incorrupti, et
nos immutabimur. Oportet enim corruptibile 53
hoc induere incorruptelam: et mortale hoc
induere immortalitatem. Cum autem mortale 54
hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo
qui scriptus est: Absorta est mors in uictoria.
Ubi est, mors, uictoria tua? ubi est, mors, stimu- 55
lus tuus? Stimulus autem mortis peccatum 56
est: uirtus uero peccati lex. Deo autem gra- 57
tias, qui dedit nobis uictoriam per Dominum
nostrum Iesum Christum. Itaque, fratres mei 58
dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundan-
tes in opere Domini semper, scientes quod
labor uester non est inanis in Domino.

Lc. 20. 35, 36.

1 Thess. 4.

15, 17.

Mt. 24. 31.

1 Thess. 4. 16.

2 Cor. 5. 2-4.

Es. 25. 8.

Os. 13. 14.

Rom. 7. 13.

Rom. 7. 25.

2 Par. 15. 7.

De collectis autem quae fiunt in sanctos, 16
sicut ordinaui ecclesiis Galatiae, ita et uos
facite. Per unam sabbati unusquisque ue- 2
strum apud se ponat, recondens quod ei bene
placuerit: ut non cum uenero, tunc collectae
fiant. Cum autem praesens fuero, quos pro- 3
baueritis per epistulas, hos mittam perferre
gratiam uestram in Hierusalem. Quod si 4

Act. 24. 17.

Rom. 15. 25,

26.

2 Cor. 8. 9.

Gal. 2. 10.

Act. 20. 7.

2 Cor. 8. 12,

19.

⁵⁰ quoniam: quia *SC* ⁵¹ immutabimur *SC*, et ⁵² enim
+tuba *SC* ⁵³ incorruptelam: incorruptionem *SC* im-
mortalitatem *SC*, et ⁵⁴ absorpta *SC* ⁵⁵ immobiles *SC*
16. ² apud se seponat *SC*

- dignum fuerit ut ego eam, mecum ibunt.
- Act. 19. 21. 5 Ueniam autem ad uos cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo.
- 6 Apud uos autem forsitan manebo, uel etiam hiemabo: ut uos me deducatis quocumque
- 7 iero. Nolo enim uos modo in transitu uidere: spero enim me aliquantum temporis manere
- Act. 19. 1-10. 8 apud uos, si Dominus permiserit. Permanebo
- 9 autem Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et euidens: et aduersarii multi.
4. 17. 10 Si autem uenerit Timotheus, uidete ut sine
- Phil. 2. 19-23. timore sit apud uos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat:
- 1 Tim. 4. 12. 11 deducite autem illum in pace, ut ueniat ad me: expecto enim illum cum fratribus. De
- Act. 18. 24. 12 Apollo autem fratre, multum rogavi eum ut
- 1 Cor. 1. 12, 3. 4. ueniret ad uos cum fratribus: et utique non fuit uoluntas ut nunc ueniret: ueniet autem, cum ei uacuum fuerit.
- Mc. 13. 37. 13 Uigilate, state in fide, uiriliter agite, et con-
- Eph. 6. 10. 14 fortamini. Omnia uestra in caritate fiant.
1. 16. 15 Obsecro autem uos, fratres: nostis domum Stephanae, et Fortunati, quoniam sunt primitiae Achaiae, et in ministerium sanctorum ordi-
- 1 Thess. 5. 12. 16 nauerunt se ipsos: ut et uos subditi sitis eius-
- Heb. 13. 17. 17 modi, et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in praesentia Stephanae, et Fortunati, et Achaici: quoniam id quod uobis
- 1 Thess. 5. 12. 18 deerat ipsi suppleuerunt: refecerunt enim et meum spiritum, et uestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt.

⁴ ut + et SC ⁷ aliquantulum SC ¹¹ Nequis *uno uerbo* SC
¹² fratre *sine addit.* AGV: + notum uobis (> vobis notum SC)
 facio (faciam D) quoniam DFSC; + significo uobis quia CH uo-
 luntas + eius S ¹⁵ Fortunati + et Achaici SC ¹⁸ huiusmodi SC

¹ Salutant uos ecclesiae Asiae. Salutant uos ¹⁹ Act. 18. 2, 18, 26.
in Domino multum Aquila et Prisca, cum do- Rom. 16. 3.
mestica sua ecclesia. Salutant uos fratres ²⁰ 2 Tim. 4. 19.
omnes. Salutate inuicem in osculo sancto. Rom. 16. 16.

Salutatio mea manu Pauli. Si quis non ²¹ 2 Cor. 13. 12.
amat Dominum Iesum Christum, sit anathe- 1 Pet. 5. 14.
ma, Maranatha. Gratia Domini Iesu uobis- ²² Col. 4. 18.
cum. Caritas mea cum omnibus uobis in ²³ 2 Thess. 3. 17.
Christo Iesu. Amen. ²⁴ Phil. 4. 5.

EXPLICIT AD CORINTHIOS PRIMA

EPISTULA AD CORINTHIOS SECUNDA

PAULUS Apostolus Iesu Christi per uolun- ¹
tatem Dei, et Timotheus frater, ecclesiae Dei
quae est Corinthi, cum sanctis omnibus qui
sunt in uniuersa Achaia. Gratia uobis et ² Rom. 1. 7.
pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
Christo.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri ³ Rom. 15. 5.
Iesu Christi, pater misericordiarum, et Deus Eph. 1. 3.
totius consolationis: qui consolatur nos in ⁴ 1 Pet. 1. 3.
omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi
consolari eos qui in omni pressura sunt, per
exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo.
Quoniam sicut abundant passiones Christi in ⁵
nobis, ita et per Christum abundat consolatio
nostra. Siue autem tribulamur, pro uestra ex- ⁶ 4. 15, 12. 15.

¹⁹ uos *pr.* + omnes *SC* ¹⁹ Priscilla *SC* ecclesia + apud quos
et hospitor *SC* ²⁰ > omnes fratres *SC* ²¹ Dominum
+ nostrum *SC* ²² Maran Atha *C* ²³ Domini + nostri *SC*
Iesu + Christi *SC* *om. subscr. SC*

Inscr. EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORIN-
THIOS SECUNDA *SC* 1. ¹ > omnibus sanctis *SC* ² *disting.*
siue autem tribulamur pro uestra *SC*

hortatione et salute: siue exhortamur, pro uestra
 exhortatione, quae operatur in tolerantia ea-
 7 rundem passionum quas et nos patimur: et
 spes nostra firma pro uobis: scientes quoniam
 sicut socii passionum estis, sic eritis et con-
 8 solationis. Non enim uolumus ignorare uos,
 fratres, de tribulatione nostra quae facta est in
 Asia: quoniam supra modum grauati sumus
 supra uirtutem, ita ut taederet nos etiam ui-
 9 uere. Sed ipsi in nobis ipsis responsum mor-
 tis habuimus, ut non simus fidentes in nobis,
 2 Tim. 4. 18. 10 sed in Deo qui suscitatur mortuos: qui de tantis
 periculis eripuit nos, et eruet: in quem spera-
 Rom. 15. 30. 11 mus quoniam et adhuc eripiet: adiuuantibus
 2 Cor. 4. 15. et uobis in oratione pro nobis: ut ex multa-
 rum personis facierum, eius quae in nobis
 est donationis per multos gratiae agantur pro
 nobis.

2. 17. 12 Nam gloria nostra haec est, testimonium
 conscientiae nostrae, quod in simplicitate et
 sinceritate Dei, et non in sapientia carnali,
 sed in gratia Dei conuersati sumus in mundo:
 13 abundantius autem ad uos. Non enim alia
 scribimus uobis quam quae legistis et cogno-
 scitis: spero autem quod usque in finem
 5. 12, 9. 3. 14 cognoscetis: sicut et cognouistis nos ex parte,
 Phil. 1. 26. quia gloria uestra sumus, sicut et uos nostra,
 in die Domini nostri Iesu Christi.

6 exhortatione et: om. S salute + siue consolamur pro
 uestra consolatione SC exhortatione sec. + et salute C in
 tolerantia: tolerantiam SC 7 et pr.: ut SC firma + sit SC
 quoniam: quod SC 9 nobismetipsis SC 10 > nos eripuit
 SC eruit SC 11 ex multarum personis facierum cum F^c
 G^c (inepte facinorum) (H)VS: ex multorum personis CC, ex mul-
 tarum personis G*; ex multarum facierum A, ex multorum faciae
 F*; in multa facie D 12 simplicitate + cordis SC in hoc
 mundo SC 13 cognouistis SC 14 quia: quod SC

Et hac confidentia uolui prius uenire ad uos, ¹⁵ Rom. 1. 11.
 ut secundam gratiam haberetis : et per uos ¹⁶ 1 Cor. 16. 5-7.
 transire in Macedoniam, et iterum a Macedo-
 nia uenire ad uos, et a uobis deduci in Iu-
 daeam. Cum hoc ergo uoluisssem, numquid ¹⁷
 leuitate usus sum ? Aut quae cogito, secun-
 dum carnem cogito, ut sit apud me Est, et Non ?
 Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui ¹⁸
 fit apud uos, non est in illo Est, et Non. Dei ¹⁹
 enim filius Iesus Christus, qui in uobis per
 nos praedicatus est, per me, et Siluanum, et
 Timotheum, non fuit Est et Non, sed Est in illo
 fuit. Quotquot enim promissiones Dei sunt, ²⁰ Apoc. 3. 14.
 in illo Est : ideo et per ipsum Amen Deo ad
 gloriam nostram. Qui autem confirmat nos ²¹ 1 Ioh. 2. 20,
 uobiscum in Christum, et qui unxit nos Deus : ²⁷
 et qui signauit nos, et dedit pignus Spiritus in ²² 2 Cor. 5. 5.
 cordibus nostris. Eph. 1. 13,
^{14.}

Ego autem testem Deum inuoco in animam ²³ 13. 2.
 meam, quod parcens uobis non ueni ultra
 Corinthum : non quia dominamur fidei ue- ²⁴ 1 Pet. 5. 3.
 strae, sed adiutores sumus gaudii uestri : nam Rom. 11. 20.
 fide stetistis. Statui autem hoc ipse apud ² 2 Cor. 12. 21,
 me, ne iterum in tristitia uenirem ad uos. 13. 10.
 Si enim ego contristo uos, et quis est qui me ²
 laetificet, nisi qui contristatur ex me ? Et hoc ³
 ipsum scripsi uobis, ut non cum uenero, tri-
 stitiam super tristitiam habeam, de quibus
 oportuerat me gaudere : confidens in omnibus
 uobis, quia meum gaudium, omnium uestrum
 est. Nam ex multa tribulatione, et angustia ⁴ Act. 20. 31.
 cordis scripsi uobis per multas lacrimas : non Phil. 3. 18.

¹⁷ > ergo hoc SC ¹⁸ fit : fuit SC non sec. + sed est in
 illo EST S ¹⁹ fuit pr. + in illo S ²¹ in Christo SC ²² > qui
 et SC ²⁴ statis SC 2. ¹ ipsum SC

ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeo abundantius in uobis.

- 1 Cor. 5. 1, 2. 5 Si quis autem contristauit, non me contristauit, sed ex parte, ut non onerem omnes uos.
- 6 Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio haec
- 7 quae fit a pluribus : ita ut e contrario magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori
- 8 tristitia absorbeatur qui eiusmodi est : propter quod obsecro uos, ut confirmetis in illum caritatem. Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum uestrum, an in omnibus obedi-
- 10 dentes sitis. Cui autem aliquid donatis, et ego : nam et ego quod donauī, si quid donauī,
- Lc. 22. 31. 11 propter uos in persona Christi, ¹ ut non circumueniamur a Satana : non enim ignoramus cogitationes eius.
- 12 Cum uenissem autem Troadem propter euangelium Christi, et ostium mihi apertum
- Act. 20. 1-6. 13 esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non inuenerim Titum fratrem meum : sed uale faciens eis, profectus sum in
- 14 Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco:
- 1 Cor. 1. 18. 15 quia Christi bonus odor sumus Deo, in his
- Lc. 2. 34. 16 qui salui fiunt, et in his qui pereunt : aliis
- Ioh. 9. 39. quidem odor mortis in mortem : aliis autem odor uitae in uitam. Et ad haec quis tam idoneus?
- 2 Cor. 11. 13. 17 Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes uerbum Dei : sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur.
5. 12. 3 Incipimus iterum nosmet ipsos commen-
- Act. 18. 27.

⁴ habeam SC ⁵ contristauit pr. + me S ⁷ econtrario uno uerbo SC ⁹ scripsi + uobis S ¹⁰ donastis SC ¹³ ualefaciens uno uerbo SC ¹⁵ ijs bis SC

dare? aut numquid egemus, sicut quidam, commendaticiis epistulis ad uos, aut ex uobis? Epistula nostra uos estis, scripta in cordibus nostris, quae scitur et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quoniam epistula estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento, sed spiritu Dei uiui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: qui et idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non litterae, sed Spiritus; littera enim occidit, Spiritus autem uiuificat. Quod si ministratio mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israhel in faciem Mosi propter gloriam uultus eius, quae euacuatur: quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiae in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est.

Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur: et non sicut Moses ponebat uelamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israhel in faciem eius, quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum: usque in hodiernum enim diem, id ipsum uelamen in lectione ue-

Rom. 16. 1.
1 Cor. 16. 3.

1 Cor. 9. 2.

Ex. 24. 12,
31. 18, 34. 1.
Dt. 4. 13,
10. 1.
Prou. 3. 3,
7. 3.
Hier. 31. 33.
Ezec. 11. 19,
36. 26.

Heb. 8. 8-13
2 Cor. 2. 16.

Hier. 31. 31.
1 Cor. 11. 25.
Ioh. 6. 63.
Rom. 8. 2.

Ex. 34. 29-
35.

Heb. 12. 18-
24.

Ex. 34. 29,
35.

Ex. 34. 29-
35.

Rom. 11. 25.

3. ¹ commendatitijs **SC**
littera, sed Spiritu **SC**
SC

³ quoniam: quod **SC**
⁹ damnationis + in **S**

⁶ non
¹⁴ obtusi

- teris testamenti manet, non reuelatum quo-
 15 niam in Christo euacuatur : sed usque in ho-
 diernum diem, cum legitur Moses, uelamen
 Rom. 11. 25, 16 est positum super cor eorum. Cum autem
 26. conuersus fuerit ad Deum, auferetur uelamen.
 17 Dominus autem Spiritus est : ubi autem Spi-
 18 ritus Domini, ibi libertas. Nos uero omnes,
 1 Cor. 13. 12. reuelata facie gloriam Domini speculantes, in
 eandem imaginem transformamur a claritate
 in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.
 3. 6. 4 Ideo habentes hanc ministrationem, iuxta
 1 Tim. 1. 13, 16. quod misericordiam consecuti sumus, non de-
 1 Thess. 2. 5. 2 ficimus: sed abdicamus occulta dedecoris, non
 ambulantes in astutia, neque adulterantes uer-
 bum Dei, sed in manifestatione ueritatis com-
 mendantes nosmet ipsos ad omnem conscien-
 1 Cor. 1. 18. 3 tiam hominum coram Deo. Quod si etiam
 2 Thess. 2. 11. 4 opertum est euangelium nostrum, in his qui
 pereunt est opertum : in quibus Deus huius
 saeculi excaecauit mentes infidelium, ut non
 Col. 1. 15. fulgeat illis inluminatio euangelii gloriae Chri-
 Heb. 1. 3. 5 sti, qui est imago Dei. Non enim nosmet
 1 Cor. 9. 19. ipsos praedicamus, sed Iesum Christum Domi-
 num : nos autem seruos uestros per Iesum :
 Gen. 1. 3. 6 quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem
 2 Pet. 1. 19. splendescere, qui inluxit in cordibus nostris ad
 inluminacionem scientiae claritatis Dei, in fa-
 cie Christi Iesu.
 2 Cor. 5. 1. 7 Habemus autem thesaurum istum in uasis
 2 Tim. 2. 20. fictilibus : ut sublimitas sit uirtutis Dei, et non
 1 Cor. 2. 5. 8 ex nobis. In omnibus tribulationem patimur,

14, 15 *disting.* manet non reuelatum, (quoniam in Christo euacua-
 tur) sed $\mathfrak{C}$, manet non reuelatum (quoniam in Christo euacuatur)
 sed $\mathfrak{S}$ ¹⁵ > positum est $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹⁶ Deum : Dominum $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$
 4. ¹ hanc ministrationem : administrationem $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ³ ijs $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$
 5 Dominum + nostrum $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ⁶ qui *sec.* : ipse $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$

sed non angustiamur : aporiamur, sed non de-
stituimur : persecutionem patimur, sed non 9
derelinquimur : deicimur, sed non perimus :
semper mortificationem Iesu in corpore no- 10
stro circumferentes, ut et uita Iesu in corpori-
bus nostris manifestetur. Semper enim nos 11
qui uiuimus, in mortem tradimur propter
Iesum : ut et uita Iesu manifestetur in carne
nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, 12
uita autem in uobis. Habentes autem eundem 13
spiritum fidei, sicut scriptum est : Credidi,
Propter quod locutus sum : et nos credimus,
propter quod et loquimur : scientes quoniam 14
qui suscitauit Iesum, et nos cum Iesu suscita-
bit, et constituet uobiscum. Omnia enim pro- 15
pter uos : ut gratia abundans per multos gra-
tiarum actione abundet in gloriam Dei.

Propter quod non deficimus : sed licet is 16
qui foris est noster homo corrumpitur : tamen
is qui intus est renouatur de die in diem. Id 17
enim quod in praesenti est momentaneum et
leue tribulationis nostrae, supra modum in
sublimitate aeternum gloriae pondus operatur
nobis : non contemplantibus nobis quae ui- 18
dentur, sed quae non uidentur : quae enim
uidentur, temporalia sunt : quae autem non
uidentur, aeterna sunt.

Scimus enim quoniam si terrestris domus 5
nostra huius habitationis dissoluatur, quod
aedificationem ex Deo habeamus, domum non
manu factam, aeternam, in caelis. Nam et 2
in hoc ingemescimus, habitationem nostram,

⁹ derelinquimur + humiliamur, sed non confundimur S ¹⁰ >
manifestetur in corporibus nostris SC ¹⁵ multos + in SC
¹⁶ corrumpatur SC ¹⁷ operatur + in SC 5. ¹ habemus SC
manufactam uno uerbo SC ² ingemescimus SC, et 4

- Apoc. 3. 18. 3 quae de caelo est, superindui cupientes: si
 Rom. 8. 22. 4 tamen uestiti, non nudi inueniamur. Nam et
 qui sumus in tabernaculo, ingemescimus gra-
 uati: eo quod nolumus expoliari, sed super-
 1 Cor. 15. 54. uestiri, ut absorbeatur quod mortale est a
 2 Cor. 1. 22. 5 uita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum,
 Eph. 1. 14. 6 Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus. Au-
 dentes igitur semper, et scientes quoniam dum
 sumus in corpore, peregrinamur a Domino:
 Ioh. 20. 29. 7 per fidem enim ambulamus, et non per spe-
 1 Pet. 1. 8. 8 ciem: audemus autem, et bonam uoluntatem
 1 Cor. 13. 12. habemus, magis peregrinari a corpore, et prae-
 Phil. 1. 23. 9 sentes esse ad Deum. Et ideo contendimus,
 Mt. 25. 31, 10 siue absentes siue praesentes placere illi. Om-
 32.
 Rom. 14. 10. nes enim nos manifestari oportet ante tri-
 Apoc. 20. 12. bunal Christi, ut referat unusquisque pro-
 pria corporis prout gessit, siue bonum, siue
 malum.
- 11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus
 suademus, Deo autem manifesti sumus: spero
 autem et in conscientiis uestris manifestos
 3. 1. 12 nos esse. Non iterum nos commendamus
 uobis, sed occasionem damus uobis gloriandi
 pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie glo-
 Mc. 3. 21. 13 riantur, et non in corde. Siue enim mente
 excedimus, Deo: siue sobrii sumus, uobis.
- Rom. 8. 35. 14 Caritas enim Christi urget nos: aestimantes
 Rom. 5. 15. hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus
 Rom. 14. 7, 8. 15 est, ergo omnes mortui sunt: et pro omnibus
 Apoc. 1. 5, 6. mortuus est, ut et qui uiuunt iam non sibi
 uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et re-
 16 surrexit. Itaque nos ex hoc neminem noui-

4 in + hoc SC
 Dominum SC
 est pr. + Christus SC

6 om. et SC in + hoc S
 12 > commendamus nos SC

8 Deum:
 15 mortuus

mus secundum carnem : et si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Si qua ergo in Christo, noua creatura: uetera transierunt: ecce facta sunt noua. Omnia autem ex Deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis : quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis uerbum reconciliationis.

Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos : obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

Adiuuantes autem et exhortamur ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim :

Tempore accepto exaudiui te,
et in die salutis adiuuauit te.

Ecce nunc tempus acceptabile : ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non uituperetur ministerium nostrum : sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, ¹ in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigiiliis, in ieiuniis, ¹ in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta, ¹ in uerbo ueritatis, in uirtute Dei : per arma iustitiae a dextris et sinistris, ¹ per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam : ut seductores et ueraces : sicut

Gal. 6. 15.
Apoc. 21. 5.
Es. 43. 19,
65. 17.
Rom. 5. 10.
1 Ioh. 2. 2.
Ps. 31 (32). 2.
Rom. 3. 25.
Col. 1. 20.

Eph. 6. 20.

Ioh. 8. 46.
1 Pet. 2. 22.
Gal. 3. 13.

Es. 49. 8.
Lc. 4. 19.

1 Cor. 8. 13,
9. 12.
2 Cor. 4. 2.

11. 23—27.
Rom. 8. 35,
36.
Rom. 12. 9.
Iac. 3. 17.

1 Cor. 2. 4.
Eph. 6. 13.

¹⁷ *disting.* in Christo noua creatura, uetera transierunt **SC** sunt
+ omnia **SC** ¹⁸ > nos reconciliauit **SC** 6. ¹ *om.* et **SC**
² adiuui **SC** ⁷ et a sinistris **SC**

- 9 qui ignoti et cogniti : quasi morientes et ecce
 Mt. 5. 12. 10 uiuimus : ut castigati et non mortificati : ¹quasi
 tristes semper autem gaudentes : sicut egentes
 multos autem locupletantes : tamquam nihil
 habentes et omnia possidentes.
- Ps. 118 (119). 11 Os nostrum patet ad uos, o Corinthii, cor
 32. 12 nostrum dilatatum est. Non angustiamini in
 nobis, angustiamini autem in uisceribus ue-
 13 stris : eandem autem habentes remuneratio-
 nem, tamquam filiis dico, dilatamini et uos.
- Dt. 7. 3. 14 Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quae
 1 Esdr. 9. 2. enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut
 1 Cor. 7. 39. 15 quae societas luci ad tenebras? Quae autem
 Eph. 5. 7, 11. conuentio Christi ad Belial? Aut quae pars
 1 Cor. 3. 16. 16 fideli cum infidele? Qui autem consensus
 Leu. 26. 12. templo Dei cum idolis? Uos enim estis tem-
 Ezec. 37. 27. plum Dei uiui, sicut dicit Deus : Quoniam
 inhabitabo in illis, et inambulabo : et ero
 illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.
- Es. 52. 11. 17 Propter quod
 Apoc. 18. 4. Exite de medio eorum, et separamini,
 dicit Dominus,
 et immundum ne tetigeritis :
 et ego recipiam uos :
 2 Reg. 18 et ero uobis in patrem,
 (2 Sam.) 7. 14. et uos eritis mihi in filios et filias,
- 7 dicit Dominus omnipotens. Has igitur ha-
 bentes promissiones, carissimi, mundemus nos
 ab omni inquinamento carnis et spiritus, per-
 ficientes sanctificationem in timore Dei.
6. 11-13. 2 Capite nos : neminem laesimus, neminem
 12. 17, 18. 3 corrupimus, neminem circumuenimus. Non
 1 Thess. 2. 5.
- ¹⁵ infideli SC ¹⁶ qui : quis S inambulabo + inter eos SC
 7. 1 igitur : ergo SC *disting.* carnis, et spiritus perficientes
 sanctificationem SC

ad condemnationem dico: praedixi enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad conuiuendum. Multa mihi fiducia est apud 4 uos, multa mihi gloriatio pro uobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra.

Nam et cum uenissemus Macedoniam, nul- 5 lam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi: foris pugnae, intus timores. Sed qui consolatur humiles, consola- 6 tus est nos Deus in aduentu Titi. Non solum 7 autem in aduentu eius, sed etiam in solacio quo consolatus est in uobis, referens nobis uestrum desiderium, uestrum fletum, uestram aemulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam etsi contristauī uos in epistula, non 8 me paenitet: etsi paeniteret, uidens quod epistula illa etsi ad horam uos contristauit, ¹ nunc 9 gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad paenitentiam: contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim se- 10 cundum Deum tristitia est, paenitentiam in salutem stabilem operatur: saeculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum, 11 secundum Deum contristari uos, quantam in uobis operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed aemulationem, sed uindictam: in omnibus exhibuistis uos incontaminatos esse negotio. Igitur etsi scripsi uobis, non 12 propter eum qui fecit iniuriam, nec propter

2. 13.
Act. 20. 1-3.

2. 2, 4.

³ condemnationem + uestram SC praediximus SC ⁴ nostra: uestra S ⁵ uenissemus + in SC passi + sumus SC
⁷ solacio quo: consolatione qua SC

eum qui passus est : sed ad manifestandam
 sollicitudinem nostram, quam pro uobis habe-
 13 mus ad uos coram Deo. Ideo consolati sumus :
 in consolatione autem nostra, abundantius
 magis gauisi sumus super gaudium Titi, quia
 reffectus est spiritus eius ab omnibus uobis.
 14 Et si quid apud illum de uobis gloriatus sum,
 non sum confusus : sed sicut omnia uobis in
 ueritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra,
 15 quae fuit ad Titum, ueritas facta est : et ui-
 scera eius abundantius in uobis sunt : remini-
 scentis omnium uestrum oboedientiam, quo-
 modo cum timore et tremore excepistis eum.
 16 Gaudeo quod in omnibus confido in uobis.

Rom. 15. 26. 8 Notam autem facimus uobis, fratres, gra-
 tiam Dei, quae data est in ecclesiis Mace-
 2 doniae : quod in multo experimento tribula-
 tionis, abundantia gaudii ipsorum et altissima
 paupertas eorum abundauit in diuitias simpli-
 3 citatis eorum : quia secundum uirtutem, testi-
 monium illis reddo, et supra uirtutem uolun-
 4 tarii fuerunt : cum multa exhortatione obse-
 crantes nos gratiam et communicationem
 5 ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut
 sperauimus, sed semet ipsos dederunt primum
 Domino, deinde nobis per uoluntatem Dei :
 6 ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum
 coepit, ita et perficiat in uos etiam gratiam
 7 istam. Sed sicut in omnibus abundatis, fide,
 1 Cor. 1. 5, 16. 1. et sermone, et scientia, et omni sollicitudine :
 et caritate uestra in nos, ut et in hac gratia
 8 abundetis. Non quasi imperans dico : sed per

¹² > habemus pro uobis SC *om.* ad uos SC ¹³ super
 gaudio SC ¹⁵ eum : illum SC 8. ² ipsorum + fuit SC
⁶ in uobis SC ⁷ sollicitudine *sine addit.* CF^cG*H : + insuper
 ADF*G^cVSC

aliorum sollicitudinem etiam uestrae caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim ⁹ Phil. 2. 6, 7. gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter uos egenus factus est, cum esset diues, ut illius inopia uos diuites essetis. Et consi- ¹⁰ lium in hoc do : hoc enim uobis utile est, qui non solum facere, sed et uelle coepistis ab anno priore : ¹¹ nunc uero et facto perficite : ut quem- ¹² admodum promptus est animus uoluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si ¹² Mc. 12. 43. enim uoluntas prompta est, secundum id quod ¹³ Lc. 21. 2, 3. habet accepta est, non secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, uobis ¹⁴ autem tribulatio, sed ex aequalitate. In prae- ¹⁵ senti tempore uestra abundantia illorum inopiam suppleat : ut et illorum abundantia uestrae inopiae sit supplementum, ut fiat aequalitas : ¹⁶ sicut scriptum est : Qui multum, non ¹⁷ Ex. 16. 18. abundauit : et qui modicum, non minorauit.

Gratias autem Deo, qui dedit eandem sol- ¹⁶ licitudinem pro uobis in corde Titi : quoniam ¹⁷ exhortationem quidem suscepit : sed cum sollicitior esset, sua uoluntate profectus est ad uos. Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est ¹⁸ 12. 18. in euangelio per omnes ecclesias : non solum ¹⁹ 1 Cor. 16. 3, 4. autem, sed et ordinatus ab ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hac gratia quae ministratur a nobis ad Domini gloriam et destinatam uoluntatem nostram : deuittantes hoc, ne ²⁰ quis nos uituperet in hac plenitudine, quae ministratur a nobis. Prouidemus enim bona ²¹ Rom. 12. 17. non solum coram Deo, sed etiam coram homi-

¹¹ promptus SC, et prompta 12 ¹² secundum sec. + id SC
¹⁸ fratrem + nostrum S ¹⁹ ordinatus + est SC in hanc gratiam SC ²⁰ nobis + in Domini gloriam S

22 nibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probauimus in multis saepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitior
23 rem confidentia multa in uos: siue pro Tito, qui est socius meus, et in uos adiutor, siue fratres nostri, Apostoli ecclesiarum, gloriae
24 Christi. Ostensionem ergo quae est caritatis uestrae et nostrae gloriae pro uobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Rom. 15. 31. 9 Nam de ministerio quod fit in sanctos, ex
2 abundanti est mihi scribere uobis. Scio enim promptum animum uestrum, pro quo de uobis glorior apud Macedones, quoniam Achaia parata est ab anno praeterito: et uestra aemulatio
3 prouocauit plurimos. Misi autem fratres, ut ne quod gloriamur de uobis euacuetur in hac parte: ut quemadmodum dixi, parati sitis:
4 ne cum uenerint mecum Macedones, et inuenerint uos inparatos, erubescamus nos, ut non
5 dicamus uos, in hac substantia. Necessarium ergo existimaui rogare fratres, ut praeueniant ad uos, et praeparent promissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non quasi auaritiam.

Prou. 11. 25, 26. 6 Hoc autem: qui parce seminat, parce et
Gal. 6. 8. metet: et qui seminat in benedictionibus, de
Tob. 4. 7. 7 benedictionibus et metet. Unusquisque prout
Ecclus. 35. 11. destinauit corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.
Phil. 4. 19. 8 Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in uobis: ut in omnibus semper

23 in uobis adiutor S gloria C 9. 2 promptum SC quoniam + et SC 3 misimus S 4 > Macedones mecum SC imparatos SC 5 repromissam SC quasi sec.: tamquam SC 6 autem + dico SC 7 destinauit + in SC

omnem sufficientiam habentes, abundetis in
omne opus bonum : sicut scriptum est : 9 Ps. 111 (2). 9.

Dispersit, dedit pauperibus :

iustitia eius manet in aeternum.

Qui autem administrat semen seminanti, et 10 Es. 55. 10.
panem ad manducandum, praestabit et multi-
plicabit semen uestrum, et augebit incrementa
frugum iustitiae uestrae : ut in omnibus locu- 11
pletati abundetis in omnem simplicitatem,
quae operatur per nos gratiarum actionem
Deo. Quoniam ministerium huius officii non 12 1. 11, 4. 15.
solum supplet ea quae desunt sanctis, sed
etiam abundat per multas gratiarum actiones
in Domino : per probationem ministerii huius 13
glorificantes Deum in oboedientia confessionis
uestrae in euangelium Christi, et simplicitate
communicationis in illos et in omnes : et ip- 14
sorum obsecratione pro uobis, desiderantium
uos propter eminentem gratiam Dei in uobis.
Gratias Deo super inenarrabili dono eius. 15

Ipse autem ego Paulus obsecro uos per 10 Rom. 12. 1.
mansuetudinem et modestiam Christi, qui in
facie quidem humilis inter uos, absens autem
confido in uobis. Rogo autem ne praesens 2 13. 2, 10.
audeam per eam confidentiam qua existi-
mor audere in quosdam, qui arbitrantur nos
tamquam secundum carnem ambulemus. In 3
carne enim ambulantes, non secundum car-
nem militamus. Nam arma militiae nostrae 4 Eph. 6. 13-
non carnalia, sed potentia Deo ad destructio-
nem munitionum: consilia destruentes, ¹et om- 5
nem altitudinem extollentem se aduersus sci-
entiam Dei, et in captiuitatem redigentes om-

1 Cor. 2. 3.
1 Thess. 2. 7.

Cor. 4. 21.

Prou. 21. 22.

⁹ aeternum : saeculum saeculi SC ¹⁴ et + in SC ¹⁵ gratias
+ ago S 10. ¹ humilis + sum SC ² autem + vos SC
⁴ carnalia + sunt SC

- 6 nem intellectum in obsequium Christi, et in
 promptu habentes ulcisci omnem inoboedien-
 tiam, cum impleta fuerit uestra oboedientia.
5. 12, 11. 23. 7¹ Quae secundum faciem sunt, uidete. Si quis
 Ioh. 7. 24. confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum
 apud se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos.
7. 14, 12. 6, 8 Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de
 13. 10. potestate nostra quam dedit Dominus in aedi-
 ficationem et non in destructionem uestram,
- 9 non erubescam : ut autem non existimer tam-
 10 quam terrere uos per epistulas : Quoniam
 quidem epistulae, inquit, graues sunt et for-
 tes, praesentia autem corporis infirma, et
 11 sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eius-
 modi est, quia quales sumus uerbo per epi-
 stulas absentes, tales et praesentes in facto.
3. 1, 5. 12. 12 Non enim audemus inserere aut comparare
 nos quibusdam qui se ipsos commendant :
 sed ipsi in nobis nosmet ipsos metientes, et
 13 comparantes nosmet ipsos nobis. Nos autem
 non in immensum gloriabimur, sed secundum
 mensuram regulae, quam mensus est nobis
 Deus, mensuram pertingendi usque ad uos.
- 14 Non enim quasi non pertingentes ad uos su-
 perextendimus nos : usque ad uos enim perue-
 15 nimus in euangelio Christi : non in immensum
 gloriantes in alienis laboribus : spem autem
 habentes crescentis fidei uestrae, in uobis ma-
 gnificari secundum regulam nostram in abun-
 16 dantiam, etiam in illa quae ultra uos sunt,
 euangelizare, non in aliena regula in his quae
 Hier. 9. 23, 24.
 1 Cor. 1. 31. 17 praeparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur,

⁶ promptu SC ⁸ et si *duobus uerbis* SC dedit + nobis
 SC ¹² comparare SC comparantes SC ¹³ immensum
 SC, ei 15 quam : qua SC ¹⁶ ijs SC

in Domino gloriatur : non enim qui se ipsum 18 1 Cor. 4. 5.
commendat, ille probatus est : sed quem Do-
minus commendat.

Utinam sustineretis modicum quid insipien- 11
tiae meae : sed et supportate me : ¹aemulor 2 Os. 2. 19, 20.
enim uos Dei aemulatione. Despondi enim Eph. 5. 26,
uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. 27.
timeo autem ne sicut serpens Euam seduxit 3 Gen. 3. 4.
astutia sua, ita corrumpantur sensus uestri et
excident a simplicitate quae est in Christo.
Nam si is qui uenit alium Christum praedicat, 4 Gal. 1. 8, 9.
quem non praedicauius : aut alium spiritum
accipitis, quem non accepistis : aut aliud euan-
gelium, quod non recepistis : recte pateremini.
Existimo enim nihil me minus fecisse magnis 5 12. 11.
Apostolis. Etsi imperitus sermone, sed non 6 1 Cor. 15. 10.
scientia : in omnibus autem manifestatus sum Gal. 2. 6, 9.
uobis. Aut numquid peccatum feci, me ip- 7 1 Cor. 1. 5,
sum humilians ut uos exaltemini, quoniam 2. 1, 4, 13.
gratis euangelium Dei euangelizaui uobis? A- 8 2 Cor. 12. 13.
lias ecclesias expoliaui, accipiens stipendium 1 Cor. 9. 12,
ad ministerium uestrum : et cum essem apud 9 18.
uos et egerem, nulli onerosus fui : nam quod Phil. 4. 15,
mihi deerat, suppleuerunt fratres qui uenerunt 16.
a Macedonia : et in omnibus sine onere me
uobis seruauī, et seruabo. Est ueritas Christi 10 1 Cor. 9. 15.
in me, quoniam haec gloria non infringetur
in me in regionibus Achaiae. Quare? quia 11
non diligo uos? Deus scit. Quod autem fa- 12
cio, et faciam, ut amputem occasionem eorum
qui uolunt occasionem : ut in quo gloriantur,
inueniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseu- 13 Gal. 2. 4.
doapostoli, operarii subdoli, transfigurantes se Phil. 3. 2.

¹⁸ Dominus : Deus SC 11. ³ Heuam SC ⁵ fecisse + a SC
⁶ + Nam *ad init.* SC manifestus sum S ; manifestati sumus C
¹⁰ gloriatio SC ¹³ pseudoapostoli, sunt operarii SC

14 in apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim
 15 Satanas transfigurat se in angelum lucis: non
 est ergo magnum si ministri eius transfigu-
 rentur uelut ministri iustitiae: quorum finis
 erit secundum opera ipsorum.

12. 6. 16 Iterum dico, ne quis me putet insipientem:
 alioquin uelut insipientem accipite me, ut et
 17 ego modicum quid glorier: quod loquor, non
 loquor secundum Dominum, sed quasi in insi-
 18 pientia, in hac substantia gloriae. Quoniam
 multi gloriantur secundum carnem: et ego
 19 gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes
 20 cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim, si
 quis uos in seruitutem redigit, si quis deuorat,
 si quis accipit, si quis extollitur, si quis in fa-
 21 ciem uos caedit. Secundum ignobilitatem
 dico, quasi nos infirmi fuerimus. In quo quis

Phil. 3. 5. 22 audet (in insipientia dico) audeo et ego: He-
 braei sunt? et ego: Israhelitae sunt? et ego:

1 Cor. 15. 10. 23 semen Abrahae sunt? et ego: ¹ ministri Christi
 sunt? ut minus sapiens dico, plus ego: in la-
 boribus plurimis, in carceribus abundantius,
 in plagis supra modum, in mortibus frequenter:

Dt. 25. 3.
 Mt. 10. 17.
 Act. 16. 22, 23. 24 a Iudaeis quinquies quadragenas una minus
 Act. 14. 19. 25 accepi: ter uirgis caesus sum, semel lapidatus
 Act. 13. 50.
 Act. 14. 5. 26 sum, ter naufragium feci, nocte et die in pro-
 Act. 17. 5, 13, 18. 12. fundomaris fui: in itineribus saepe, periculis flu-
 Act. 20. 3, 19, 21. 27-31. minum, periculis latronum, periculis ex genere,
 Act. 23. 10, 12, 25. 3. periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, peri-
 1 Thess. 2. 9. 27 in falsis fratribus: in labore et aerumna, in
 2 Thess. 3. 8. uigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis,

16 insipientem *pr.* + esse *SC* 17 Dominum *AG*: Deum
 CDFHV *SC* 21 fuerimus + in hac parte *SC* 22 sunt, et
 ego: *ter SC* 23 sunt? : sunt, *SC*; *deinde* + et ego *S*

in frigore et nuditate : praeter illa quae extrin-²⁸
 secus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo
 omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego²⁹
 non infirmor ? quis scandalizatur, et ego non
 uror ? Si gloriari oportet, quae infirmitatis³⁰
 meae sunt gloriabor. Deus et pater Domini³¹
 Iesu scit, qui est benedictus in saecula, quod
 non mentior. Damasci praepositus gentis³² Act. 9. 23-25.
 Aretae regis custodiebat ciuitatem Damasce-
 norum ut me comprehenderet : et per fene-³³
 stram in porta dimissus sum per murum, et
 effugi manus eius.

Si gloriari oportet, non expedit quidem: ue-¹²
 niam autem ad uisiones et reuelationes Domi-
 ni. Scio hominem in Christo ante annos quat-²
 tuordecim, siue in corpore nescio, siue extra
 corpus nescio, Deus scit : raptum eiusmodi
 usque ad tertium caelum. Et scio huiusmodi³
 hominem, siue in corpore siue extra corpus
 nescio, Deus scit : quoniam raptus est in Para-⁴
 disum : et audiuit arcana uerba, quae non li-
 cet homini loqui. Pro eiusmodi gloriabor : ⁵
 pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmi-
 tatibus meis. Nam etsi uoluero gloriari, non ⁶
 ero insipiens : ueritatem enim dicam : parco
 autem, ne quis in me existimet supra id quod
 uidet me, aut audit ex me. Et ne magni-⁷ Iob. 2. 6, 7.
 tudo reuelationum extollat me, datus est
 mihi stimulus carnis meae, angelus Satanae,
 ut me colaphizet. Propter quod ter Domi-⁸
 num rogaui ut discederet a me : et dixit mihi : ⁹
 Sufficit tibi gratia mea : nam uirtus in infirmi-

Gen. 2. 8.
 Cant. 4. 13.
 Eccclus. 40.
 17.
 Lc. 23. 43.
 Apoc. 2. 7.

³¹ Domini Iesu AG : Domini nostri Iesu Christi CDFHVSC
 > qui est ben. in saec., scit SC ³³ et sec. + sic SC 12. ² nescio
 pr. om. S huiusmodi SC ⁵ huiusmodi SC ⁶ in om. SC
 uidet + in SC aut + aliquid SC ⁷ ut : qui SC

- tate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum.
- Rom. 5. 3. 10
Phil. 4. 13. 11 Factus sum insipiens: uos me coegistis. Ego enim debui a uobis commendari: nihil enim minus fui ab his qui sunt supra modum Apostoli, tametsi nihil sum. Signa tamen Apostoli facta sunt super uos in omni patientia, signis, et prodigiis, et uirtutibus. Quid est enim quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non grauavi uos? Donate mihi hanc iniuriam.
11. 5. 11
1 Cor. 15. 10. 12 Ecce tertio hoc paratus sum uenire ad uos, et non ero grauis uobis: non enim quaero quae uestra sunt, sed uos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus uestris: licet plus 16 uos diligens, minus diligar. Sed esto, ego uos non grauavi: sed cum essem astutus, dolo uos 17 cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad uos, circumueni uos? Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus uos circumuenit? nonne eodem spiritu ambulaui-mus? nonne isdem uestigiis?
- Gal. 4. 16. 15
Phil. 2. 17. 16
17
8. 6, 17, 18. 18
19 Olim putatis quod excusemus nos apud uos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem, carissimi, propter uestram aedificatio-

¹⁰ infirmitatibus + meis SC persecutionibus SC ¹¹ > a uobis debui SC fui: feci S ijs SC ¹² Apostoli: Apostolatus mei SC patientia: potentia AC; + in SC ¹⁵ impendam et superimpendar SC ¹⁸ iisdem SC ¹⁹ > aedificationem uestram SC

nem. Timeo enim ne forte cum uenero, non 20 2. 1-4, 10. 2.
 quales uolo inueniam uos, et ego inueniar 1 Cor. 4. 6.
 a uobis qualem non uultis: ne forte conten-
 tiones, aemulationes, animositates, dissensio-
 nes, detractioes, susurrations, inflationes,
 seditiones sint inter uos: ne iterum cum ue- 21
 nero, humiliet me Deus apud uos, et lugeam
 multos ex his qui ante peccauerunt, et non
 egerunt paenitentiam super immunditia, et for-
 nicatione, et impudicitia, quam gesserunt.

Ecce tertio hoc uenio ad uos: in ore duo- 13 Dt. 19. 15.
 rum uel trium testium stabit omne uerbum. Mt. 18. 16.
 Praedixi et praedico, ut praesens bis, et nunc 2 1 Tim. 5. 19.
 absens, his qui ante peccauerunt et ceteris om- 1 Cor. 5. 3.
 nibus, quoniam si uenero iterum non parcam.
 An experimentum quaeritis eius qui in me lo- 3
 quitur Christus, qui in uos non infirmatur, sed
 potens est in uobis? Nam etsi crucifixus est 4
 ex infirmitate, sed uiuit ex uirtute Dei. Nam
 et nos infirmi sumus in illo: sed uiuemus cum
 eo, ex uirtute Dei in uobis. Uosmet ipsos 5
 temptate si estis in fide: ipsi uos probate.
 An non cognoscitis uos ipsos quia Christus
 Iesus in uobis est? nisi forte reprobi estis.
 Spero autem quod cognoscetis, quia nos non 6
 sumus reprobi. Oramus autem Deum ut ni- 7
 hil mali faciatis, non ut nos probati pareamus,
 sed ut uos quod bonum est faciatis: nos au-
 tem ut reprobi simus. Non enim possumus 8
 aliquid aduersus ueritatem, sed pro ueritate.
 Gaudemus enim quando nos infirmi sumus, 9 1 Cor. 4. 10.
 uos autem potentes estis: hoc et oramus, ue-

21 ijs SC 13. 2 praedixi + enim S bis (τὸ δεύτερον)
 CF, his G, et secundo D: uobis AHS; om. VC ijs SC
 3 uos: vobis SC 4 uiuimus S 5 vosmetipsos SC 7 appa-
 reamus SC 9 quando: quoniam SC

2. 3, 10. 11. 10 stram consummationem. Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi, in aedificationem, et non in destructionem.
- Phil. 3. 1, 4. 4. 11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete: et
- Rom. 15. 33. 12 Deus dilectionis et pacis erit uobiscum. Salutate inuicem in osculo sancto.
- Rom. 16. 16. 12
- 1 Cor. 16. 20. Salutant uos sancti omnes.
- Rom. 16. 20. 13 Gratia Domini nostri Iesu Christi, et caritas Dei, et communicatio sancti Spiritus, cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD CORINTHIOS SECUNDA

INCIPIT EPISTULA AD GALATAS

- Act. 9. 5, 6. 1 PAULUS Apostolus, non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et Deum Patrem, qui suscitauit eum a mortuis:
- 2 et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. Gratia uobis et pax a Deo Patre, et
- Rom. 1. 7. 3
- Mt. 20. 28. 4 Domino nostro Iesu Christo, qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de praesenti saeculo nequam, secundum uoluntatem Dei et Patris nostri: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.
- 1 Tim. 2. 6. 5
- 6 Miror quod sic tam cito transferemini ab eo qui uos uocauit in gratiam Christi, in aliud

¹¹ > pacis et dilectionis SC¹² > omnes sancti SC¹³ Spiritus + sit SC Subscr. om. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS SC

1. 3 et Dom. nostro ACGC: > nostro et Dom. DFH; nostro et Dom. nostro S; et Dom. (om. nostro) F ⁶ transferimini SC

euangelium : quod non est aliud, nisi sunt 7 Act. 15. 24.
 aliqui qui uos conturbant, et uolunt conuertere
 euangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus 8 2 Cor. 11. 4.
 de caelo euangelizet uobis praeterquam quod
 euangelizauimus uobis, anathema sit. Sicut 9 1 Cor. 16. 22.
 praediximus, et nunc iterum dico : Si quis uo-
 bis euangelizauerit praeter id quod accepistis,
 anathema sit. Modo enim hominibus suadeo, 10 1 Thess. 2. 4.
 aut Deo? Aut quaero hominibus placere? Si
 adhuc hominibus placerem, Christi seruus non
 essem.

Notum enim uobis facio, fratres, euange- 11 1 Cor. 15. 1.
 lium quod euangelizatum est a me, quia non
 est secundum hominem : neque enim ego ab 12
 homine accepi illud, neque didici : sed per re-
 uelationem Iesu Christi. Audistis enim con- 13 Act. 22. 3-21,
 uersationem meam aliquando in Iudaismo : 26. 4-23.
 quoniam supra modum persequabar ecclesiam Phil. 3. 5, 6.
 Dei, et expugnabam illam : et proficiebam in Iu- 14
 daismo supra multos coetaneos in genere meo,
 abundantius aemulator existens paternarum
 mearum traditionum. Cum autem placuit ei, 15 Es. 49. 1.
 qui me segregauit de utero matris meae et uo- Hier. 1. 5.
 cauit per gratiam suam, ut reuelaret Filium 16 Rom. 1. 1.
 suum in me, ut euangelizarem illum in genti- Act. 9. 15.
 bus : continuo non adqueui carni et sangui-
 ni : neque ueni Hierosolymam ad antecessores 17
 meos Apostolos : sed abii in Arabiam, et ite-
 rum reuersus sum Damascum.

Deinde post annos tres ueni Hierosolymam 18 Act. 9. 26.
 uidere Petrum, et mansi apud eum diebus quin-
 decim : alium autem Apostolorum uidi nemi- 19 Act. 1. 14,
 nem nisi Iacobum fratrem Domini. Quae au- 20 12. 17.

¹⁰ aut *bis* : an *bis* SC ¹⁴ coactaneos meos SC ¹⁵ de : ex SC
¹⁶ acquieui SC

tem scribo uobis, ecce coram Deo quia non
 Act. 9. 30. 21 mentior. Deinde ueni in partes Syriae et Ci-
 22 liciae. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iu-
 23 daeae quae erant in Christo: tantum autem
 auditum habebant, Quoniam qui persequeba-
 tur nos aliquando, nunc euangelizat fidem
 24 quam aliquando expugnabat: et in me clari-
 ficabant Deum.

Act. 15. 2 (?). 2 Deinde post annos quattuordecim, iterum
 ascendi Hierosolymam cum Barnaba, adsum-
 2 to et Tito. Ascendi autem secundum reuela-
 tionem, et contuli cum illis euangelium quod
 praedico in gentibus, seorsum autem his qui
 uidebantur, ne forte in uacuum currem, aut
 Act. 16. 3. 3 cucurrissem. Sed neque Titus, qui mecum
 erat, cum esset gentilis, compulsus est circum-
 Act. 15. 24. 4 cidi: sed propter subintroductos falsos fratres,
 qui subintroierunt explorare libertatem no-
 stram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in
 5 seruitutem redigerent: quibus neque ad ho-
 ram cessimus subiectioni, ut ueritas euangelii
 6 permaneat apud uos. Ab his autem qui
 uidebantur esse aliquid: quales aliquando
 fuerint, nihil mea interest: Deus personam
 hominis non accipit: mihi enim qui uidebantur,
 Act. 9. 15, 22. 21. 7 nihil contulerunt. Sed e contra cum uidis-
 sent quod creditum est mihi euangelium prae-
 sputii, sicut Petro circumcisionis: qui enim
 operatus est Petro in apostolatum circumcisio-
 9 nis, operatus est et mihi inter gentes: et cum
 cognouissent gratiam quae data est mihi, Ia-
 cobus, et Cephas, et Iohannes, qui uidebantur

2. 2 ijs SC uidebantur + aliquid esse SC
 6 ijs SC uidebantur sec. + esse aliquid SC
 uerbo SC; e contrario ADF sicut + et SC

5 subiunctione C
 7 e contra uno

columnae esse, dextras dederunt mihi et Barnabae societatis : ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem : tantum ut pauperum me- 10 Act. 11. 30, 12. 25, 24. 17. mores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

Cum autem uenisset Cephas Antiochiam, 11 in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam uenirent quidam ab Iacobo, 12 Act. 11. 3. cum gentibus edebat : cum autem uenissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant : et simulationi eius 13 consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illa simulatione. Sed cum 14 uidissem quod non recte ambularent ad ueritatem euangelii, dixi Cephae coram omnibus : Si tu cum Iudaeus sis, gentiliter et non Iudaice uiuis, quomodo gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudaei, et non ex gentibus pecca- 15 tores : scientes autem quod non iustificatur 16 Act. 13. 39, 15. 11. Rom. 3. 28. homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi : et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis : propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si quaerentes 17 iustificari in Christo, inuenti sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quae destruxi, haec iterum 18 aedifico, praeuaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum, ut Deo 19 Rom. 6. 2, 7. 4, 6. uiuam. Christo confixus sum cruci : ¹ uiuo au- 20 5. 24, 6. 14. Rom. 6. 6. tem iam non ego, uiuit uero in me Christus : quod autem nunc uiuo in carne, in fide uiuo filii Dei, qui dilexit me et tradidit se ipsum Ioh. 17. 23. 1 Ioh. 3. 16.

¹² ab : a *SC*
non Iudaice *SC*
uerbo) *SC*

¹³ illam simulationem *SC*

¹⁸ > iterum haec *SC*

¹⁴ > uiuis, et
²⁰ semetipsum (*uno*

21 pro me. Non abicio gratiam Dei: si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

3 O insensati Galatae, quis uos fascinauit, ante quorum oculos Iesus Christus praescri-

2 ptus est, crucifixus? Hoc solum uolo a uobis discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis,

3 an ex auditu fidei? Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc carne consummamini?

4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine

5 causa. Qui ergo tribuit uobis Spiritum, et operatur uirtutes in uobis: ex operibus legis,

Gen. 15. 6.

Rom. 4. 3.

6 an ex auditu fidei? Sicut Abraham credidit 7 Deo, et reputatum est ei ad iustitiam. Co-

Gen. 12. 3.

18. 18, 22. 18.

Act. 3. 25.

8 filii Abrahae. Prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes Deus, praenuntiauit

Abrahae, Quia benedicentur in te omnes gen-

9 tes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum

Dt. 27. 26.

Rom. 4. 15.

Iac. 2. 10.

10 fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit

in omnibus quae scripta sunt in libro legis, ut

Hab. 2. 4.

Rom. 1. 17.

Heb. 10. 38.

Leu. 18. 5.

Rom. 10. 5.

11 faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: quia iu-

12 stus ex fide uiuit. Lex autem non est ex fide,

13 sed, Qui fecerit ea, uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus

Dt. 21. 23.

2 Cor. 5. 21.

Rom. 4. 16,

15. 9-12.

14 omnis qui pendet in ligno: ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Iesu, ut

pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

3. 1 fascinauit *sine addit.* DFG: + ueritati non oboedire A, + non obedire ueritati SC; + non credere ueritati CHV proscriptus S est + in uobis SC ² > a uobis uolo SC ³ consummimini C ⁶ sicut + scriptum est SC ei: illi SC ⁷ ij SC ¹² ea + homo S

Fratres, secundum hominem dico: tamen 15
 hominis confirmatum testamentum nemo sper-
 nit aut superordinat. Abrahae dictae sunt 16 Gen. 12. 7,
 promissiones, et semini eius. Non dicit, Et 13. 15, 17.
 seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Gen. 17. 7,
 Et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem 17 8, 19, 22. 18,
 dico: testamentum confirmatum a Deo, quae 24. 7.
 post quadringentos et triginta annos facta est Ex. 12. 40.
 lex non irritum facit ad euacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex 18 Rom. 4. 14,
 repromissione. Abrahae autem per repromissionem donauit Deus. Quid igitur lex? Pro- 19 Dt. 5. 5.
 pter transgressionem posita est, donec ueniret Act. 7. 38, 53.
 semen cui promiserat, ordinata per angelos in Rom. 5. 20.
 manu mediatoris. Mediator autem unius non 20 Heb. 8. 6.
 est: Deus autem unus est. Lex ergo aduer- 21 Rom. 7. 12,
 sus promissa Dei? Absit. Si enim data esset 8. 2-4.
 lex quae posset uiuificare, uere ex lege esset
 iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub 22 Rom. 3. 9,
 peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi da- 19, 11. 32.
 retur credentibus.

Prius autem quam ueniret fides, sub lege 23 1 Pet. 1. 5.
 custodiebamur, conclusi in eam fidem quae
 reuelanda erat. Itaque lex pedagogus noster 24
 fuit in Christo, ut ex fide iustificemur: at ubi 25 Rom. 10. 4.
 uenit fides, iam non sumus sub pedagogo.
 Omnes enim filii Dei estis, per fidem in 26 Ioh. 1. 12.
 Christo Iesu. Quicumque enim in Christo ba- 27 Rom. 8. 14-
 ptizati estis, Christum induistis. Non est Iu- 28 16.
 daeus neque Graecus: non est seruus neque Rom. 6. 3,
 liber: non est masculus neque femina: om- 13. 14.
 nes enim uos unum estis in Christo Iesu. Si 29 Rom. 10. 12.
 1 Cor. 12. 13.
 Col. 3. 11.

17 irritum SC: -tam codd. plur.

18 ex promissione SC

19 transgressionem S

24 paedagogus SC, et paedagogo 25

26 fidem + quae est SC

- Rom. 9. 7, 8.
1 Cor. 3. 23.
Eph. 3. 6.
- autem uos Christi, ergo semen Abrahae estis,
secundum promissionem heredes.
- 4 Dico autem, quanto tempore heres paruulus
est, nihil differt a seruo, cum sit dominus om-
nium : sed sub tutoribus est et actoribus usque
ad praefinitum tempus a patre. Ita et nos,
cumessemus paruuli, sub elementis mundi era-
mus seruientes : at ubi uenit plenitudo tem-
poris, misit Deus Filium suum, factum ex mu-
liere, factum sub lege, ¹ ut eos qui sub lege
erant redimeret, ut adoptionem filiorum reci-
peremus. Quoniam autem estis filii, misit
Deus Spiritum Filii sui in corda nostra cla-
mantem, Abba, Pater. Itaque iam non est
seruus, sed filius : quod si filius, et heres per
Deum.
- 1 Cor. 8. 4.
Phil. 3. 12.
- 8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, his qui
9 natura non sunt dii seruiebatis. Nunc autem
cum cognoueritis Deum, immo cogniti sitis a
Deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma
et egena elementa, quibus denuo seruire uul-
tis ? Dies obseruatis et menses, et tempora et
annos. Timeo uos, ne forte sine causa labo-
rauerim in uobis.
- Col. 2. 8, 20.
Rom. 14. 5.
Col. 2. 16.
1 Thess. 3. 5.
- 10 11
- 12 Estote sicut et ego, quia et ego sicut uos.
13 Fratres, obsecro uos: nihil me laesistis. ¹ Scitis
autem quia per infirmitatem carnis euangeli-
zauimus uobis iam pridem : et temptationem ue-
stram in carne mea non spreuistis, neque re-
spuistis : sed sicut angelum Dei excepistis me,
15 sicut Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo
uestra ? Testimonium enim perhibeo uobis
4. ² > et actoribus est SC ⁴ factum pr. : natum DFV
⁶ filii pr. sine addit. AGVC : + Dei CDFHS nostra : uestra SC
⁷ est : es AC ⁸ ijs SC ¹¹ om. uos S ¹² et pr. om. SC
¹³ iam pridem uno uerbo SC

quia, si fieri posset, oculos uestros eruissetis,
 et dedissetis mihi. Ergo inimicus uobis fa- 16
 ctus sum, uerum dicens uobis? Aemulantur 17
 uos non bene : sed excludere uos uolunt, ut
 illos aemulemini. Bonum autem aemulamini 18
 in bono semper : et non tantum cum praesens
 sum apud uos. Filioli mei, quos iterum par- 19
 turio donec formetur Christus in uobis. Uel- 20
 lem autem esse apud uos modo, et mutare uo-
 cem meam, quoniam confundor in uobis.

1 Cor. 4. 15.
 Philem. 10.

Dicite mihi, qui sub lege uultis esse : legem 21
 non legistis? Scriptum est enim, quoniam 22
 Abraham duos filios habuit : unum de ancilla,
 et unum de libera. Sed qui de ancilla, secun- 23
 dum carnem natus est : qui autem de libera,
 per repromissionem. Quae sunt per allego- 24
 riam dicta. Haec enim sunt duo testamenta :
 unum quidem a monte Sina,¹ in seruitutem ge-
 nerans : quae est Agar. Sina enim mons est 25
 in Arabia, qui coniunctus est ei quae nunc est
 Hierusalem, et seruit cum filiis eius. Illa au- 26
 tem quae sursum est Hierusalem libera est,
 quae est mater nostra. Scriptum est enim : 27

Gen. 16. 15,
 21. 2.

Gen. 17. 16,
 18. 10, 14.
 Rom. 9. 7-9.
 Heb. 11. 11.

Heb. 12. 22.

Es. 54. 1.

Laetare sterilis, quae non paris :

erumpe et clama quae non parturis :

quia multi filii desertae, magis quam eius
 quae habet uirum.

Nos autem, fratres, secundum Isaac promissio- 28
 nis filii sumus. Sed quomodo tunc qui secun- 29
 dum carnem natus fuerat, persequabatur eum
 qui secundum spiritum : ita et nunc. Sed 30
 quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium
 eius : non enim heres erit filius ancillae cum

Rom. 9. 8.

Gen. 21. 9.

Gen. 21. 10.
 Ioh. 8. 35.

²⁴ a : in SC ²⁵ eius AGV : suis CDFHSC
 SC ³⁰ om. enim S

²⁹ tunc + is

- 31 filio liberae. Itaque, fratres, non sumus ancillae filii, sed liberae : qua libertate Christus
 Act. 15. 10. 5 nos liberauit : state, et nolite iterum iugo seruitutis contineri.
- 2 Ecce ego Paulus dico uobis, quoniam si circumcidamini, Christus uobis nihil proderit.
- Rom. 2. 25. 3 Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est uniuersae legis faciendae. Euacuati estis a Christo, qui
 4 in lege iustificamini : a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitiae expectamus.
- 6 Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid ualet, neque praeputium : sed fides quae
 7 per caritatem operatur. Currebatis bene : quis
 8 uos inpediuit ueritati non oboedire ? Per-
 9 suasio non est ex eo qui uocat uos. Modicum fermentum totam massam corrumpit.
- 10 Ego confido in uobis in Domino, quod nihil aliud sapietis : qui autem conturbat uos, portabit iudicium quicumque est ille. Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc praedico, quid
 11 adhuc persecutionem patior ? Ergo euacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscondantur qui uos conturbant.
- 12 13 Uos enim in libertatem uocati estis, fratres : tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem seruite inuicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur : Diliges
 14 proximum tuum sicut te ipsum. Quod si inuicem mordetis et comeditis, uidete ne ab inuicem consumamini.
- Rom. 13. 14. 16 Dico autem : Spiritu ambulate, et deside-

5. 1 *Inc. cap. ad state etiam* SC 3 rursus SC 7 oboedire
 + nemini consenseritis DHS 8 persuasio + haec SC 12 abs-
 condantur DF^cGHV : abscondantur ACF*SC 13 caritatem
 + Spiritus SC 16 autem + in Christo S desideria SC

rium carnis non perficietis. Caro enim con- 17 Rom. 7. 15-
cupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem ad- 23, 8. 7.
uersus carnem : haec enim inuicem aduersan-
tur : ut non quaecumque uultis, illa faciatis.
Quod si Spiritu ducimini, non estis sub lege. 18 Rom. 8. 14.
Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt : 19 Rom. 1. 29-
fornicatio, immunditia, luxuria, ¹ idolorum ser- 20 32, 13. 12, 13.
uitus, ueneficia, inimicitiae, contentiones, ae- ¹ Cor. 6. 9, 10.
mulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, Eph. 5. 3-5.
¹ inuidiae, homicidia, ebrietates, comisationes, 21 Col. 3. 5, 6.
et his similia : quae praedico uobis, sicut prae- ¹ Tim. 1. 9-
dixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei 11.
non consequentur. Fructus autem Spiritus 22 Eph. 5. 9.
est : caritas, gaudium, pax, longanimitas, bo- Iac. 3. 18.
nitas, benignitas, ¹ fides, modestia, continentia : 23
aduersus huiusmodi non est lex. Qui autem 24 Rom. 6. 6.
sunt Christi, carnem crucifixerunt cum uitiis
et concupiscentiis.

Si uiuimus Spiritu, Spiritu et ambulemus. 25 Rom. 8. 4.
Non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem 26 Phil. 2. 3.
prouocantes, inuicem inuidentes.

Fratres, etsi praeoccupatus fuerit homo in 6 Mt. 18. 15.
aliquo delicto, uos qui spirituales estis huius- Iac. 17. 3.
modi instruite in spiritu lenitatis, considerans Iac. 5. 19.
te ipsum, ne et tu temteris. Alter alterius 2 5. 14.
onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.
Nam si quis existimat se aliquid esse, cum sit 3 ¹ Cor. 3. 18,
nihil, ipse se seducit. Opus autem suum pro- 4 8. 2.
bet unusquisque, et sic in semet ipso tantum ¹ Cor. 11. 28.
2 Cor. 13. 5.

17 enim + sibi SC 19 > sunt autem SC immunditia
+ impudicitia SC 21 comessiones SC 22 pax + patientia
SC > benignitas, bonitas, longanimitas SC ; et post longan.
+ mansuetudo SC 23 continentia + castitas SC 24 carnem
sine addit. A*G : + suam A^cCDFGHVSC 25 Inc. cap. 6 Si S
> spiritu uiuimus SC 6. 3 > nihil sit SC

- Rom. 14. 5 gloriam habebit, et non in altero. Unusquis-
12. que enim onus suum portabit.
- Rom. 15. 27. 6 Communicet autem is qui cathecizatur uer-
1 Cor. 9. 11, bum ei qui se cathecizat in omnibus bonis.
14.
- Iob. 13. 9. 7 Nolite errare: Deus non irridetur. Quae
8 enim seminauerit homo, haec et metet: quo-
Ioh. 3. 6. niam qui seminat in carne sua, de carne et
Rom. 8. 13. metet corruptionem: qui autem seminat in
2 Thess. 3. 13. 9 Spiritu, de Spiritu metet uitam aeternam. Bo-
10 pore enim suo metemus, non deficientes. Ergo
dum tempus habemus, operemur bonum ad
omnes, maxime autem ad domesticos fidei.
- 1 Cor. 16. 21. 11 Uidete qualibus litteris scripsi uobis mea
Col. 4. 18. 12 manu. Quicumque uolunt placere in carne,
2 Thess. 3. 17. hi cogunt uos circumcidi, tantum ut crucis
Philem. 19. 13 Christi persecutionem non patiantur. Neque
Phil. 3. 2. enim qui circumciduntur, legem custodiunt:
Rom. 2. 23, 27. sed uolunt uos circumcidi, ut in carne uestra
glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in
1 Cor. 1. 31, 14 cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem
2. 2. mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.
Gal. 2. 20, 5. 24.
- Rom. 6. 6. 15 In Christo enim Iesu neque circumcisio ali-
Gal. 5. 6. quid ualet, neque praeputium: sed noua crea-
2 Cor. 5. 17. tura. Et quicumque hanc regulam secuti fue-
Ps. 124 (125). 16 rint, pax super illos et misericordia, et super
5, 127 (128). 6. Israhel Dei.
- 2 Cor. 4. 10, 17 De cetero nemo mihi molestus sit: ego
11. 23-25. enim stigmata Iesu in corpore meo porto.
- Phil. 4. 23. 18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
Philem. 25. spiritu uestro, fratres. Amen.

EXPLICIT EPISTULA AD GALATAS

⁶ catechiz. *bis* SC verbo SC ⁷ irridetur SC ¹² quicum-
que + enim SC ¹⁷ stigmata + Domini SC *om. subscr.* SC

INCIPIT EPISTULA AD EPHESIOS

PAULUS Apostolus Christi Iesu, per uolun-¹ tatem Dei, sanctis omnibus qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis et² pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

1 Cor. 1. 1-3.
2 Cor. 1. 1, 2.
Col. 1. 1-3.
Rom. 1. 7.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri³ Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo : si-⁴ cut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate : qui praedestinauit nos⁵ in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum : secundum propositum uoluntatis suae, ¹ in laudem gloriae gratiae suae, in qua⁶ gratificauit nos in dilecto : in quo habemus⁷ redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiae eius, ¹ quae superabundauit in nobis, in omni⁸ sapientia et prudentia : ut notum faceret nobis⁹ sacramentum uoluntatis suae, secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo ¹ in¹⁰ dispensationem plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra sunt, in ipso : in quo etiam sorte uocati¹¹ sumus, praedestinati secundum propositum eius, qui omnia operatur secundum consilium uoluntatis suae : ut simus in laudem gloriae¹² eius, qui ante sperauimus in Christo : in quo¹³

2 Cor. 1. 3.
1 Pet. 1. 3.
Eph. 1. 20, 2.
6, 3. 10, 6. 12.
Rom. 8. 29.
2 Thess. 2. 13.
2 Tim. 1. 9.
Ioh. 1. 12.
Rom. 8. 15.
1 Ioh. 3. 1.

Mt. 3. 17.
Col. 1. 14.

Col. 1. 9.
Rom. 16. 25.
Eph. 3. 9.
Col. 1. 16, 20.

Rom. 8. 28,
30.

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHE-
SIOS SC 1. ¹ > Iesu Christi SC > omnibus sanctis SC
⁶ dilecto *sine addit.* A*G Hieron. : + filio suo CDFHVSC ⁹ bene-
placitum SC ¹⁰ in dispensatione SC ¹¹ etiam + et nos SC
> operatur omnia SC ¹² eius + nos SC

4. 30. et uos, cum audissetis uerbum ueritatis, euan-
gelium salutis uestrae, in quo et credentes
2 Cor. 1. 22, 14 signati estis Spiritu promissionis sancto, qui
5. 5. est pignus hereditatis nostrae, in redemptionem
acquisitionis, in laudem gloriae ipsius.
- Col. 1. 4. 15 Propterea et ego, audiens fidem uestram
quae est in Domino Iesu, et dilectionem in
Col. 1. 9. 16 omnes sanctos, non cesso gratias agens pro
uobis, memoriam uestri faciens in orationibus
17 meis: ut Deus Domini nostri Iesu Christi,
pater gloriae, det uobis spiritum sapientiae
18 et reuelationis, in agnitione eius: inluminatos
oculos cordis uestri, ut sciatis quae sit spes
uocationis eius, quae diuitiae gloriae heredi-
Col. 1. 29. 19 tatis eius in sanctis: et quae sit supereminens
magnitudo uirtutis eius in nos qui credimus,
secundum operationem potentiae uirtutis eius,
Col. 2. 12. 20¹ quam operatus est in Christo: suscitans illum
Mc. 16. 19. a mortuis, et constituens ad dexteram suam
Act. 2. 33. in caelestibus: supra omnem principatum, et
1 Pet. 3. 22. 21 potestatem, et uirtutem, et dominationem, et
Col. 1. 16, omne nomen quod nominatur non solum in
2. 10. hoc saeculo, sed et in futuro. Et omnia sub-
Ps. 8. 8 (6). 22 iecit sub pedibus eius: et ipsum dedit caput
1 Cor. 15. 25. ipsum dedit caput
Col. 1. 18. supra omnia ecclesiae: quae est corpus ip-
Eph. 4. 12, 16, 23 sius, plenitudo eius qui omnia in omnibus
5. 30. adimpletur.
Col. 1. 18, 24.
Eph. 3. 19, 4. 13. 2 Et uos cum essetis mortui delictis et pecca-
Col. 1. 21, tis uestris, in quibus aliquando ambulastis se-
2. 13. cundum saeculum mundi huius, secundum
Eph. 5. 8. principem potestatis aeris huius, spiritus qui
Col. 3. 7. 3 nunc operatur in filios diffidentiae: in quibus

15 Domino: Christo S 17 *disting.* Deus, Domini nostri Iesu
Christi pater, gloriae, det SC (92: pater gloriae, 93, 98) 18 eius
pr. + et SC 19 credimus SC 21 etiam in futuro SC 22 omnem
Ecclesiam SC 23 ipsius + et SC 2. 1 uos + conuiuificauit S

et nos omnes aliquando conuersati sumus in
 desideriiis carnis nostrae, facientes uoluntatem
 carnis et cogitationum, et eramus natura filii
 irae, sicut et ceteri : Deus autem qui diues est ⁴ Tit. 3. 5.
 in misericordia, propter nimiam caritatem ¹ Pet. 1. 3.
 suam qua dilexit nos, et cum essemus mortui ⁵ Col. 2. 13.
 peccatis, conuiuificauit nos Christo (gratia es-
 tis saluati), ¹ et conresuscitauit, et consedere ⁶ Eph. 1. 20.
 fecit in caelestibus in Christo Iesu : ut osten- ⁷
 deret in saeculis superuenientibus abundantes
 diuitias gratiae suae in bonitate super nos in
 Christo Iesu. Gratia enim estis saluati per ⁸ Act. 15. 11.
 fidem, et hoc non ex uobis : Dei enim donum ² Cor. 3. 5.
 est : non ex operibus, ut ne quis glorietur. ⁹ Gal. 2. 16.
 Ipsius enim sumus factura, creati in Christo ¹⁰ 1 Cor. 1. 29.
 Iesu in operibus bonis, quae praeparauit Deus
 ut in illis ambulemus. Tit. 2. 14.

Propter quod memores estote, quod ali- ¹¹ Col. 1. 21,
 quando uos gentes in carne, qui dicimini prae- ^{2. 11, 13.}
 putium ab ea quae dicitur circumcisio in carne
 manu facta : quia eratis illo in tempore sine ¹² Rom. 9. 4.
 Christo, alienati a conuersatione Israhel, et ¹ Thess. 4. 13.
 hospites testamentorum promissionis, spem
 non habentes, et sine Deo in mundo. Nunc ¹³ Es. 57. 19.
 autem in Christo Iesu, uos qui aliquando era-
 tis longe, facti estis prope in sanguine Christi.
 Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque ¹⁴ Col. 2. 14.
 unum, et medium parietem maceriae soluens, ^{Gal. 3. 28.}
 inimicitiam in carne sua : legem mandatorum ¹⁵
 decretis euacuans, ut duos condat in semet
 ipsum in unum nouum hominem, faciens pa-

⁵ nos + in SC Christo sine addit. AGH : + cuius CDFVSC
¹¹ uos + eratis S dicebamini S ¹² quia : qui S disting.
 hospites testamentorum, promissionis spem non habentes SC in
 sec. + hoc SC ¹⁴ > enim est SC inimicitias SC ¹⁵ in
 semetipso SC

Col. 1. 20, 22. 16 cem : et reconciliet ambos in uno corpore
 Deo, per crucem interficiens inimicitiam in
 Es. 57. 19. 17 semet ipso. Et ueniens euangelizauit pacem
 Zach. 9. 10. uobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope :
 Act. 10. 36. quoniam per ipsum habemus accessum ambo
 Ioh. 14. 6. 18 in uno Spiritu ad Patrem. Ergo iam non estis
 Eph. 4. 4. 19 hospites et aduenae : sed estis ciues sancto-
 Heb. 11. 13, 13. 14. rum, et domestici Dei : superaedificati super
 Heb. 12. 22, 23. 20 fundamentum Apostolorum et Prophetarum,
 Mt. 16. 18. 21 ipso summo angulari lapide Christo Iesu : in
 Apoc. 21. 14. quo omnis aedificatio constructa, crescit in
 1 Cor. 12. 28. 22 templum sanctum in Domino : in quo et uos
 1 Cor. 3. 16, 17. 22 coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.
 1 Pet. 2. 5, 6. 3 Huius rei gratia, ego Paulus uinctus Christi
 Phil. 1. 13. 2 Iesu pro uobis Gentibus : si tamen audistis
 Col. 1. 24, 25. dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi
 Rom. 15. 15, 16. 3 in uobis : quoniam secundum reuelationem
 notum mihi factum est sacramentum, sicut
 4 supra scripsi in breui : prout potestis legentes
 intellegere prudentiam meam in mysterio
 Rom. 16. 25, 26. 5 Christi : quod aliis generationibus non est ag-
 Col. 1. 26, 27. nitum filiis hominum, sicuti nunc reuelatum
 est sanctis Apostolis eius et prophetis in
 Col. 1. 23, 25. 6 Spiritu : esse gentes coheredes, et concorpo-
 7 Iesu per euangelium : cuius factus sum mini-
 ster, secundum donum gratiae Dei, quae data
 est mihi secundum operationem uirtutis eius.
 1 Cor. 15. 9. 8 Mihi omnium sanctorum minimo data est
 2 Cor. 12. 11. gratia haec, in gentibus euangelizare inuesti-
 Rom. 11. 33, 16. 25. 9 gabiles diuitias Christi : et inluminare omnes,
 Col. 1. 26. quae sit dispensatio sacramenti absconditi a

16 *disting.* corpore, Deo per crucem, SC inimicitias SC
 17 ijs SC 22 Spiritu + sancto S 3. 6 > Gentes esse SC
 comparticipes SC promissionis + eius SC 8 mihi + enim S

saeculis in Deo, qui omnia creauit : ut inno- 10 1 Pet. 1. 12,
tescat principibus et potestatibus in caelesti- 4. 10.
bus per ecclesiam multiformis sapientia Dei :
secundum praefinitionem saeculorum quam 11 2 Tim. 1. 9.
fecit in Christo Iesu Domino nostro : in quo 12 Heb. 4. 16,
habemus fiduciam et accessum in confidentia 10. 19.
per fidem eius. Propter quod peto ne deficia- 13 Col. 1. 24.
tis in tribulationibus meis pro uobis : quae est
gloria uestra.

Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem 14
Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis pa- 15
ternitas in caelis et in terra nominatur : ut det 16
uobis secundum diuitias gloriae suae, uirtute
conrobore per Spiritum eius in interiori ho-
mine : habitare Christum per fidem in cordi- 17 2 Cor. 6. 16.
bus uestris : in caritate radicati et fundati, ¹ ut 18 Col. 2. 7.
possitis comprehendere cum omnibus sanctis, Rom. 11. 33.
quae sit latitudo et longitudo, et sublimitas
et profundum : scire etiam supereminentem 19 Phil. 4. 7.
scientiae caritatem Christi, ut impleamini in Eph. 1. 23.
omnem plenitudinem Dei.

Ei autem qui potens est omnia facere su- 20 1. 19.
perabundanter quam petimus aut intellegimus,
secundum uirtutem quae operatur in nobis :
ipsi gloria in ecclesia, et in Christo Iesu, in om- 21
nes generationes saeculi saeculorum. Amen.

Obsecro itaque uos, ego uinctus in Domino, 4 Phil. 1. 27.
ut digne ambuletis uocatione qua uocati estis, Col. 1. 10.
¹ cum omni humilitate et mansuetudine, cum 2 Col. 3. 12.
patientia, supportantes inuicem in caritate : sol- 1 Pet. 5. 5.
liciti seruare unitatem Spiritus in uinculo pa- 3 Col. 3. 14, 15.
cis. Unum corpus et unus Spiritus, sicut uo- 2. 16, 18.
cati estis in una spe uocationis uestrae. Unus 5 Rom. 12. 5.
1 Cor. 8. 6.
Gal. 3. 28.

¹⁰ principibus : principatibus &C
in interiorem hominem &C

¹⁶ uirtutem &C corro-
¹⁷ > Christum habitare &C

- 6 Dominus, una fides, unum baptisma. Unus
Deus et Pater omnium, qui super omnes, et
Rom. 12. 3, 6. 7 per omnia, et in omnibus nobis. Unicuique
autem nostrum data est gratia secundum men-
Ps. 67. 19
(68. 18).
Col. 2. 15. 8 suram donationis Christi. Propter quod dicit :
Ascendens in altum captiuam duxit capti-
uitatem :
dedit dona hominibus.
- Ioh. 3. 13. 9 Quod autem ascendit quid est, nisi quia et
descendit primum in inferiores partes terrae ?
- Mc. 16. 19. 10 Qui descendit, ipse est et qui ascendit super
Eph. 1. 23. 11 omnes caelos, ut impleret omnia. Et ipse de-
Rom. 12. 6, 7. 12 dit quosdam quidem Apostolos, quosdam au-
1 Cor. 12. 28. tem prophetas, alios uero euangelistas, alios
12 autem pastores et doctores, ¹ ad consummatio-
nem sanctorum, in opus ministerii, in aedifica-
1 Cor. 14. 20. 13 tionem corporis Christi : donec occurramus
Col. 1. 28. omnes in unitatem fidei et agnitionis filii Dei,
in uirum perfectum, in mensuram aetatis ple-
1 Cor. 3. 1. 14 nitudinis Christi: ut iam non simus paruuli, flu-
Heb. 13. 9. ctuantes et circumferamur omni uento do-
ctrinae, in nequitia hominum, in astutia ad
1. 22, 5. 23. 15 circumuentionem erroris : ueritatem autem fa-
Col. 2. 19. cientes in caritate, crescamus in illo per omnia,
16 qui est caput Christus : ex quo totum corpus,
compactum et conexum per omnem iuncturam
subministrationis, secundum operationem in
mensuram uniuscuiusque membri, augmentum
corporis facit in aedificationem sui in caritate.
- Col. 2. 6. 17 Hoc igitur dico et testificor in Domino, ut
1 Thess. 4. 5. iam non ambuletis sicut gentes ambulant, in
Eph. 2. 12. 18 uanitate sensus sui, tenebris obscuratum ha-

4. ⁶ qui + est SC ¹² *disting.* consummationem sanctorum in
opus min. SC ¹⁶ compactum SC conexum SC ¹⁷ sicut
- et SC

bentes intellectum, alienati a uita Dei, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum : qui desperantes, semet ipsos 19 Rom. 1. 24, tradiderunt impudicitiae in operationem inmunditiae omnis in auaritia. Uos autem non 20 ita didicistis Christum : si tamen illum audistis et in ipso edocti estis, sicut est ueritas in Iesu : deponere uos secundum pristinam conuersationem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris : renouamini 23 Rom. 6. 6, 8. 13. Col. 3. 9. autem spiritu mentis uestrae, et induite nouum 24 Rom. 12. 2. Col. 3. 10. hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini ueritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Irascimini 26 Zach. 8. 16. Col. 3. 8, 9. Rom. 12. 5. et nolite peccare : sol non occidat super iracundiam uestram : nolite locum dare diabolo. 27 Rom. 12. 19. Iac. 4. 7. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem 28 1 Thess. 4. 11. 2 Thess. 3. 12. laboret, operando manibus quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore uestro non procedat : sed si quis bonus ad aedificationem oportunitatis, ut det gratiam audientibus. Et 30 1. 13. Es. 63. 10. nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a uobis, cum omni malitia : estote autem inuicem benigni, misericordes, 32 Col. 3. 12, 13. 1 Pet. 3. 3. donantes inuicem, sicut et Deus in Christo donauit nobis.

¹⁹ auaritiam SC ²² deponere : Deponite S ²⁸ manibus + suis SC ²⁹ oportunitatis (τῆς χρείας NAB etc.) cum AF^cG H^c Hieron. : fidei (τῆς πίστεως D*E*FG) DVSC; ambas lectiones coniungunt fidei oportunitatis C, > oportunitatis fidei F* ; ambas omittit H* ³⁰ in diem C ³² nobis : vobis SC

Mt. 5. 45, 48. 5 Estote ergo imitatores Dei, sicut filii caris-
 1 Cor. 4. 16. 2 simi : et ambulate in dilectione, sicut et Chri-
 1 Pet. 2. 21. 3 stus dilexit nos, et tradidit se ipsum pro nobis,
 Ioh. 13. 34. oblationem et hostiam Deo in odorem suavi-
 Gal. 2. 20. tatis. Fornicatio autem et omnis immunditia
 Heb. 9. 14, 10. 4 aut auaritia nec nominetur in uobis, sicut de-
 Ex. 29. 41. cet sanctos : aut turpitudine, aut stultiloquium,
 Ezech. 16. 19, 20. 41. aut scurrilitas, quae ad rem non pertinent :
 Col. 3. 5. 5 sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote
 Col. 3. 8. intellegentes, quod omnis fornicator, aut in-
 1 Cor. 6. 9, 10. mundus, aut auarus, quod est idolorum serui-
 Apoc. 21. 8. tus, non habet hereditatem in regno Christi
 Col. 2. 4. 6 et Dei. Nemo uos seducat inanibus uerbis :
 2 Cor. 6. 14. 7 propter haec enim uenit ira Dei in filios diffi-
 Eph. 4. 18. 8 dentiae. Nolite ergo effici participes eorum.
 Ioh. 12. 35, 36. 9 Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem
 1 Pet. 2. 9. 10 lux in Domino: ut filii lucis ambulate: ¹ fructus
 Rom. 12. 2. 11 enim lucis est in omni bonitate, et iustitia,
 1 Thess. 5. 21. 12 et ueritate : probantes quid sit beneplacitum
 Rom. 6. 21, 13. 12 Deo : et nolite communicare operibus infructu-
 1 Cor. 5. 9. 13 ctuosis tenebrarum, magis autem et redarguite:
 Ioh. 3. 20, 21. 14 quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est
 Es. 60. 1. 15 et dicere. Omnia autem quae arguuntur, a
 Rom. 13. 11. lumine manifestantur: omne enim quod mani-
 Lc. 1. 79. festatur, lumen est. Propter quod dicit: Surge
 Col. 4. 5. 16 qui dormis, et exsurge a mortuis, et inlumina-
 Lc. 21. 34. 17 bit tibi Christus.
 Rom. 13. 13. 18 Uidete itaque, fratres, quomodo caute am-
 1 Pet. 4. 4. 19 buletis : non quasi insipientes, sed ut sapien-
 20 tes : redimentes tempus, quoniam dies mali
 21 sunt. Propterea nolite fieri imprudentes: sed
 22 intellegentes quae sit uoluntas Domini. Et
 23 nolite inebriari uino, in quo est luxuria : sed

5. ² semetipsum SC ⁴ pertinent ACV : pertinet DFGH SC
 11 et sec. om. SC ¹⁴ tibi : te SC ¹⁷ Domini : Dei SC

implemini Spiritu, loquentes uobismet ipsis in 19 Col. 3. 16.
psalmis et hymnis, et canticis spiritalibus, can-
tantes et psallentes in cordibus uestris Domino,
gratias agentes semper pro omnibus in no- 20 Col. 3. 17.
mine Domini nostri Iesu Christi Deo et Patri: 1 Thess. 5. 18.
subiecti inuicem in timore Christi. 21 1 Pet. 5. 5.

Mulieres uiris suis subditae sint, sicut Do- 22 Col. 3. 18.
mino : quoniam uir caput est mulieris, sicut 23 1 Cor. 11. 3.
Christus caput est ecclesiae, ipse saluator cor- 1 Pet. 3. 1, 6.
poris. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, Eph. 1. 22.
ita et mulieres uiris suis in omnibus. Uiri, dili- 24 Col. 1. 18.
gite uxores uestras, sicut et Christus dilexit eccle- 25 1 Pet. 3. 7.
siam, et se ipsum tradidit pro ea, ¹ ut illam 26 Col. 3. 19.
sanctificaret, mundans lauacro aquae in uerbo:
ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non 27 2 Cor. 11. 2.
habentem maculam, aut rugam, aut aliquid Apoc. 19. 7, 8.
eiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ita 28
et uiri debent diligere uxores suas ut corpora
sua. Qui suam uxorem diligit, se ipsum di-
ligit. Nemo enim umquam carnem suam 29
odio habuit, sed nutrit et fouet eam, sicut et
Christus ecclesiam : quia membra sumus cor- 30 Gen. 2. 23.
poris eius, de carne eius et de ossibus eius. 1 Cor. 6. 15.
Propter hoc relinquet homo patrem et matrem 31 Gen. 2. 24.
suam, et adhaerebit uxori suae : et erunt duo Mt. 19. 5.
in carne una. Sacramentum hoc magnum 32 Mc. 10. 7, 8.
est, ego autem dico in Christo et in ecclesia.
Uerum tamen et uos singuli, unusquisque 33
suam uxorem sicut se ipsum diligit : uxor au-
tem ut timeat uirum.

Filii, oboedite parentibus uestris in Domino: 6 Col. 3. 20.

¹⁸ Spiritu + sancto SC ²³ corporis + eius SC ²⁴ sed sicut
CDHSC, et sicut (sine sed) F: sed ut AGV ²⁶ mundans
+ eam S uerbo + vitae SC ²⁷ sibi + in S huiusmodi
SC ³³ > uxorem suam SC om. ut SC uirum + suum
SC

- Ex. 20. 12. 2 hoc enim est iustum. Honora patrem tuum
Dt. 5. 16. et matrem, quod est mandatum primum in
3 promissione : ut bene sit tibi, et sis longeuus
Col. 3. 21. 4 super terram. Et patres, nolite ad iracundiam
prouocare filios uestros : sed educate illos in
disciplina et correptione Domini.
Col. 3. 22-24. 5 Serui, oboedite dominis carnalibus cum ti-
Tit. 2. 9, 10. more et tremore, in simplicitate cordis uestri,
1 Pet. 2. 18. 6 sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi
hominibus placentes, sed ut serui Christi, fa-
7 cientes uoluntatem Dei ex animo, cum bona
uoluntate seruientes, sicut Domino et non ho-
2 Cor. 5. 10. 8 minibus: scientes quoniam unusquisque quod-
cumque fecerit bonum, hoc percipiet a Do-
Act. 10. 34. 9 mino, siue seruus, siue liber. Et uos, domini,
Col. 4. 1. eadem facite illis, remittentes minas : scientes
quia et illorum et uester Dominus est in caelis:
et personarum acceptio non est apud eum.
1 Cor. 16. 13. 10 De cetero, fratres, confortamini in Domino,
2 Tim. 2. 1. 11 et in potentia uirtutis eius. Induite uos arma
1 Ioh. 2. 14. Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli.
Rom. 13. 12. 12 Quia non est nobis conluctatio aduersus car-
2 Cor. 10. 4. nem et sanguinem : sed aduersus principes
1 Pet. 5. 8, 9. et potestates, aduersus mundi rectores tene-
brarum harum, contra spiritalia nequitiae in
Sap. 5. 18-21. 13 caelestibus. Propterea accipite arma Dei, ut
Es. 11. 5, possitis resistere in die malo, et in omnibus
59. 17. 14 perfecti stare. State ergo succincti lumbos
Ic. 12. 35. uestros in ueritate : et induti lorica m iustitiae:
1 Thess. 5. 8. et calciati pedes in praeparatione euangelii
Es. 52. 7. 15
Nah. 1. 15.

6. 1 > iustum est SC 2 matrem + tuam SC 3 longaeuus
SC 4 Et pr. + vos SC 8 hoc recipiet SC 11 arma cum
ACDFG* : armatura G²H ; armaturam VSC 12 Quia : quoniam
SC collectatio SC 13 arma cum ACD : armatura FGH,
armaturam VSC in omnibus perfecti : omnibus perfecti A ;
omnibus perfectis G 15 praeparationem S

pacis : in omnibus sumentes scutum fidei, in 16 1 Ioh. 5. 4.
 quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
 tingueret : ¹ et galeam salutis adsumite : et gla- 17 Es. 49. 2,
 dium Spiritus, quod est uerbum Dei : per om- 18 61. 10.
 nem orationem et obsecrationem orantes om- Heb. 4. 12.
 ni tempore in Spiritu : et in ipso uigilantes in 18-20
 omni instantia et obsecratione pro omnibus Col. 4. 2-4.
 sanctis : et pro me, ut detur mihi sermo in 19 Rom. 8. 26,
 apertione oris mei, cum fiducia notum facere 27.
 mysterium euangelii : pro quo legatione fun- 20 2 Thess. 3. 1
 gor in catena, ita ut in ipso audeam prout Act. 4. 13, 29.
 oportet me loqui. 20 2 Cor. 5. 20.
 Eph. 3. 1.
 Phil. 1. 13.

Ut autem et uos sciatis quae circa me sunt, 21 21, 22
 quid agam: omnia nota uobis faciet Tychicus, Col. 4. 7-9.
 carissimus frater et fidelis minister in Domino: Act. 20. 4.
 quem misi ad uos in hoc ipsum, ut cognosca- 22 2 Tim. 4. 12.
 tis quae circa nos sunt, et consoletur corda Tit. 3. 12.
 uestra.

Pax fratribus, et caritas cum fide a Deo Pa- 23
 tre, et Domino Iesu Christo. Gratia cum om- 24 1 Cor. 16. 22.
 nibus qui diligunt Dominum nostrum Iesum
 Christum in incorruptione. Amen.

EXPLICIT AD EPHESIOS

INCIPIT EPISTULA AD PHILIPPENSES

PAULUS et Timotheus, serui Iesu Christi, ¹
 omnibus sanctis in Christo Iesu qui sunt Phi-
 lippis, cum episcopis et diaconibus. Gratia uo- 2 2 Cor. 1. 1, 2.
 2 Col. 1. 1.
 Philem. 1.
 1 Tim. 3. 1, 8.
 Tit. 1. 7.
 Rom. 1. 7.

¹⁹ *disting.* oris mei cum fiducia, notum facere SC ²⁰ *catena*
 + ista S ²¹ > vobis nota SC ²³ Patre + nostro S *om.*
subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIP-
 PENSES SC

bis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo.

Rom. 1. 8.

1 Cor. 1. 4.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria ue-
4 stri: semper in cunctis orationibus meis pro
omnibus uobis cum gaudio deprecationem fa-
5 ciens, super communicatione uestra in euan-
6 gelio a prima die usque nunc: confidens hoc
ipsum, quia qui coepit in uobis opus bonum,

1 Cor. 1. 8.

Act. 26. 29.

Col. 4. 18.

7 perficiet usque in diem Christi Iesu. Sicut est
mihi iustum hoc sentire pro omnibus uobis:
eo quod habeam uos in corde, et in uinculis
meis et in defensione et confirmatione Euan-
8 gelii socios gaudii mei omnes uos esse. Te-
stis enim mihi est Deus, quomodo cupiam om-

1 Thess. 3. 12.

9 nes uos in uisceribus Iesu Christi. Et hoc oro,
ut caritas uestra magis ac magis abundet in

Rom. 2. 18.

1 Cor. 5. 8.

2 Pet. 3. 1.

Iac. 3. 18.

10 scientia et omni sensu: ut probetis potiora, ut
sitis sinceres et sine offensa in diem Christi:
11 repleti fructu iustitiae per Christum Iesum in
gloriam et laudem Dei.

12 Scire autem uos uolo, fratres, quia quae circa
me sunt magis ad profectum uenerunt euan-

4. 22.

2 Tim. 2. 9.

13 gelii: ita ut uincula mea manifesta fierent in
Christo in omni praetorio et in ceteris omni-

14 bus: et plures e fratribus in Domino, confi-
dentes uinculis meis, abundantius audere sine

15 timore uerbum Dei loqui. Quidam quidem et
propter inuidiam et contentionem, quidam
autem et propter bonam uoluntatem, Christum

16 praedicant: quidam ex caritate, scientes quo-
niam in defensionem euangelii positus sum:

17 quidam autem ex contentione Christum ad-

1. ⁵ euangelio + Christi SC ⁹ in + omni S et sec. + in SC
¹⁰ sinceri SC ¹¹ > Iesum Christum SC ¹⁴ et: ut S
confidentes + in S auderent SC

nuntiant non sincere, existimantes pressuram
 se suscitare uinculis meis. Quid enim? Dum 18 2. 17, 4. 4.
 omni modo, siue per occasionem siue per ueri-
 tatem, Christus adnuntietur: et in hoc gaudeo,
 sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi pro- 19 2 Cor. 1. 11.
 ueniet in salutem, per uestram orationem et
 subministrationem Spiritus Iesu Christi: se- 20 Rom. 14. 8.
 cundum expectationem et spem meam, quia
 in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut
 semper et nunc magnificabitur Christus in cor-
 pore meo, siue per uitam, siue per mortem.
 Mihi enim uiuere Christus est, et mori lucrum. 21 Gal. 2. 20.
 Quod si uiuere in carne, hic mihi fructus ope- 22 Rom. 1. 13.
 ris est, et quid eligam ignoro. Coartor autem 23 2 Cor. 5. 8.
 e duobus: desiderium habens dissolui, et cum
 Christo esse, multo magis melius: permanere 24
 autem in carne necessarium est propter uos.
 Et hoc confidens scio quia manebo et perma- 25
 nebo omnibus uobis ad profectum uestrum et
 gaudium fidei: ut gratulatio uestra abundet in 26
 Christo Iesu in me, per meum aduentum ite-
 rum ad uos. Tantum digne euangelio Christi 27 Eph. 4. 1.
 conuersamini: ut siue cum uenero et uidero
 uos, siue absens audiam de uobis, quia statis
 in uno spiritu unanimes, conlaborantes fidei
 euangelii: et in nullo terreamini ab aduersa- 28 2 Thess. 1. 6.
 riis: quae est illis causa perditionis, uobis au-
 tem salutis, et hoc a Deo: quia uobis dona- 29
 tum est pro Christo, non solum ut in eum cre-
 datis, sed ut etiam pro illo patiamini: idem 30 Act. 16. 19-
 certamen habentes, quale et uidistis in me, et 40.
 nunc audistis de me. 1 Thess. 2. 2.

¹⁹ in: ad SC
²⁴ carne + magis GH
²⁸ > illis est SC

²³ coarctor SC
 om. est SC

> esse cum Christo SC
²⁷ collaborantes SC

- 2 Si qua ergo consolatio in Christo, si quod
solacium caritatis, si qua societas Spiritus, si
quid uiscera et miserationes: implete gaudium
meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem ha-
bentes, unanimis, id ipsum sentientes: nihil
per contentionem, neque per inanem gloriam:
sed in humilitate superiores sibi inuicem arbi-
trantes: non quae sua sunt singuli conside-
rantes, sed et ea quae aliorum. Hoc enim
sentite in uobis, quod et in Christo Iesu: qui
cum in forma Dei esset, non rapinam arbitra-
tus est, esse se aequalem Deo: sed semet ip-
sum exinaniuit, formam serui accipiens, in si-
militudinem hominum factus, et habitu inuen-
tus ut homo: humiliavit semet ipsum, factus
oboediens usque ad mortem, mortem autem
crucis. Propter quod et Deus illum exaltauit,
et donauit illi nomen super omne nomen: ut
in nomine Iesu omne genu flectatur caele-
stium, et terrestrium, et infernorum: et omnis
lingua confiteatur quia Dominus Iesus Chri-
stus in gloria est Dei Patris.
- Itaque, carissimi mei, sicut semper oboedi-
stis, non ut in praesentia mei tantum, sed mul-
to magis nunc in absentia mea, cum metu et
tremore uestram salutem operamini. Deus est
enim qui operatur in uobis et uelle et perfi-
cere pro bona uoluntate. Omnia autem fa-
cite sine murmurationibus et haesitationibus:
ut sitis sine querella, et simplices filii Dei, sine
reprehensione, in medio nationis prauae et per-

2. ¹ solacium *SC* quid (*tis gr. longe plur.*) *ACFGH*^c: qua
DII**SC*; quae V et miserationes: miserationis *SC* ⁴ om
et *SC* ⁹ > exaltauit illum *SC* nomen *pr. sine addit.* A*CGH¹
(sed rasura 2 *litt. post* nomen): + quod est ADFV*SC* ¹⁰ et *pr.*
om. *SC*

uersae : inter quos lucetis sicut luminaria in
 mundo, ¹uerbum uitae continentes: ad gloriam ¹⁶ Gal. 2. 2,
 meam in die Christi, quia non in uacuum cu- ^{4. 11.}
 curri, neque in uacuum laboraui. Sed etsi ¹⁷ 2 Tim. 4. 6.
 immolor supra sacrificium et obsequium fidei
 uestrae, gaudeo et congratulor omnibus uobis:
 id ipsum autem et uos, gaudete et congratula- ¹⁸ 3. 1, 4. 4.
 mini mihi.

Spero autem in Domino Iesu, Timotheum ¹⁹
 cito me mittere ad uos : ut et ego bono animo
 sim, cognitis quae circa uos sunt. Neminem ²⁰ 1 Cor. 16. 10.
 enim habeo tam unanimum, qui sincera adfec-
 tione pro uobis sollicitus sit. Omnes enim sua ²¹ 1 Cor. 10. 24,
 quaerunt, non quae sunt Iesu Christi. Experi- ²² 33, 13. 5.
 mentum autem eius cognoscite, quoniam sicut
 patri filius, mecum seruiuit in euangelio. Hunc ²³
 igitur spero me mittere mox ut uidero quae
 circa me sunt. Confido autem in Domino, ²⁴ 1. 25.
 quoniam et ipse ueniam ad uos cito. Neces- ²⁵ Philem. 22.
 sarium autem existimaui Epaphroditum, fra- ^{4. 18.}
 trem et cooperatorem, et commilitonem meum,
 uestrum autem apostolum et ministrum ne-
 cessitatis meae, mittere ad uos : quoniam qui- ²⁶
 dem omnes uos desiderabat, et maestus erat
 propterea quod audieratis illum infirmatum.
 Nam et infirmatus est usque ad mortem : sed ²⁷
 Deus misertus est eius : non solum autem eius,
 uerum etiam et mei, ne tristitiam super tristi-
 tiam haberem. Festinantius ergo misi illum, ²⁸
 ut uiso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristi-
 tia sim. Excipite itaque illum cum omni gau- ²⁹
 dio in Domino, et eiusmodi cum honore habe-

Rom. 16. 2.
 1 Cor. 16. 18.
 1 Thess. 5. 12,
 13.
 1 Tim. 5. 17.

¹⁸ id ipsum *uno uerbo* SC ¹⁹ > me cito SC ²⁰ affectione
 SC ²¹ sua : quae sua sunt SC ²² quoniam : quia SC
²³ mittere + ad uos SC ²⁵ mittere lapsu S moestus SC

- 30 tote : quoniam propter opus Christi usque ad
mortem accessit, tradens animam suam, ut im-
4. 10. pleret id quod ex uobis deerat erga meum
obsequium.
4. 4. **3** De cetero, fratres mei, gaudete in Domino.
Eadem uobis scribere, mihi quidem non pi-
Apoc. 22. 15. 2 grum, uobis autem necessarium. Uidete can-
2 Cor. 11. 13. nes, uidete malos operarios, uidete concisio-
Rom. 2. 29, 3 nem. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu
15. 17. Deo seruimus, et gloriamur in Christo Iesu, et
2 Cor. 11. 18, 4 non in carne fiduciam habentes : quamquam
22. ego habeam confidentiam et in carne. Si quis
alius uidetur confidere in carne, ego magis :
Act. 22. 3, 5 circumcisis octaua die, ex genere Israhel, de
23. 6, 26. 5. tribu Benjamin, Hebraeus ex Hebraeis, secun-
Gen. 17. 12. dum legem Pharisaeus, secundum aemulatio-
nem persequens ecclesiam Dei, secundum
iustitiam quae in lege est, conuersatus sine
Lc. 14. 33. 7 querella. Sed quae mihi fuerunt lucra, haec
arbitratus sum propter Christum detrimenta.
8 Uerum tamen existimo omnia detrimentum
esse propter eminentem scientiam Iesu Christi
Domini mei : propter quem omnia detrimen-
tum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lu-
Rom. 9. 30, 9 cri faciam, et inueniar in illo non habens meam
10. 3, 5. iustitiam quae ex lege est, sed illam quae ex
fide est Christi : quae ex Deo est iustitia, in
Rom. 6. 5, 10 fide ¹ ad agnoscendum illum, et uirtutem resur-
8. 17. rectionis eius, et societatem passionum illius :
1 Pet. 4. 13. configuratus morti eius, si quo modo occur-
Lc. 20. 35. 11 ram ad resurrectionem quae est ex mortuis.
Apoc. 20. 5, 6. 12 Non quod iam acceperim, aut iam perfectus

3. 3 deo ($\theta\epsilon\omega$ $\aleph^c D^* P$ etc.) *codd. plur.* $\aleph^c$: dei H^* (*ut uidetur*) et
 $\Theta\epsilon\omega$ $\aleph^* ABCD^c EFGKL$ etc. ; sancto G^* > seruimus Deo $\aleph^c$
⁴ > et ego hab. conf. in carne $\aleph^5$ octauo $\aleph^c$ ⁸ lucrifaciam
uno uerbo $\aleph^c$ ⁹ Christi + Iesu $\aleph^c$ ¹⁰ cognoscendum $\aleph^c$

sim : sequor autem, si comprehendam in quo
 et comprehensus sum a Christo Iesu. Fratres, 13
 ego me non arbitror comprehendisse. Unum
 autem : quae quidem retro sunt obliuiscens, 1c. 9. 62.
 ad ea uero quae sunt priora, extendens me,
 'ad destinatum persequor, ad brauium super- 14 1 Cor. 9. 24.
 nae uocationis Dei in Christo Iesu. Quicum- 15 1 Cor. 2. 6.
 que ergo perfecti, hoc sentiamus : et si quid 1oh. 7. 17.
 aliter sapitis, et hoc uobis Deus reuelabit. Ue- 16 Gal. 6. 16.
 rum tamen ad quod peruenimus ut idem sa-
 piamus, et in eadem permaneamus regula.

Imitatores mei estote, fratres, et obseruate 17 1 Cor. 4. 16,
 eos qui ita ambulant sicut habetis formam nos. 11. 1.
 Multi enim ambulant, quos saepe dicebam uo- 18 1 Thess. 1. 6.
 bis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis
 Christi : quorum finis interitus, quorum deus 19 Rom. 16. 18.
 uenter, et gloria in confusione ipsorum, qui Rom. 8. 5.
 terrena sapiunt. Nostra autem conuersatio in 20 Col. 3. 2.
 caelis est : unde etiam Saluatorem expecta-
 mus Dominum Iesum Christum : qui reforma- 21 Col. 3. 1.
 bit corpus humilitatis nostrae, configuratum 1 Cor. 1. 7.
 corpori claritatis suae, secundum operationem, 2 Pet. 3. 12.
 qua possit etiam subicere sibi omnia. 1 Cor. 15. 43-
 53.
 Col. 3. 4.
 1 Ioh. 3. 2.

Itaque, fratres mei carissimi et desideran- 4 1 Thess. 2. 19,
 tissimi, gaudium meum et corona mea : sic 20.
 state in Domino, carissimi.

Euhodiam rogo et Syntychen deprecor, id 2 2. 2.
 ipsum sapere in Domino. Etiam rogo et te, 3
 germane compar, adiua illas quae mecum la-
 borauerunt in euangelio, cum Clemente et

12 si + quomodo SC 13 me sec. + ipsum SC 15 perfecti
 + sumus SC 17 nos cum AG et gracco : nostram CDFHVSC
 19 uenter + est SC 20 dominum + nostrum SC 21 opera-
 tionem + virtutis suae S > etiam possit SC 4. 1 deside-
 ratissimi SC 2 Euhodiam SC Syntycen S

Lc. 10. 20.

ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro uitae.

Phil 1. 4, 3. 1.

2 Cor. 13. 11.

1 Cor. 16. 22.

Heb. 10. 37.

Iac. 5. 8, 9.

Mt. 6. 25-34.

1 Tim. 2. 1.

Ioh. 14. 27.

Col. 3. 15.

Eph. 3. 19.

4 Gaudete in Domino semper: iterum dico
5 gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus
6 hominibus: Dominus prope est. Nihil solli-
citi sitis: sed in omni oratione et obse-
7 strae innotescant apud Deum. Et pax Dei,
quae exsuperat omnem sensum, custodiat cor-
da uestra et intellegentias uestras in Christo
Iesu.

8 De cetero, fratres, quaecumque sunt uera,
quaecumque pudica, quaecumque iusta, quae-
cumque sancta, quaecumque amabilia, quae-
cumque bonae famae, si qua uirtus, si qua
9 laus, haec cogitate. Quae et didicistis et ac-
cepistis, et audistis et uidistis in me, haec
agite: et Deus pacis erit uobiscum.

Rom. 15. 33.

1 Thess. 5. 23.

Phil. 2. 30.

10 Gaudisus sum autem in Domino uehementer,
quoniam tandem aliquando refluistis pro me
sentire: sicut et sentiebatis, occupati autem

1 Tim. 6. 8.

11 eratis. Non quasi propter penuriam dico: ego
12 enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio
et humiliari, scio et abundare: ubique et in
omnibus institutus sum, et satiari et esurire, et

2 Cor. 12. 10.

2 Tim. 4. 17.

13 abundare et penuriam pati: omnia possum in
14 eo, qui me confortat. Uerum tamen bene fe-

2 Cor. 11. 9.

15 cistis, communicantes tribulationi meae. Sci-
tis autem et uos Philippenses, quod in prin-
cipio euangelii, quando profectus sum a Mace-
donia, nulla mihi ecclesia communicauit in

Act. 17. 1.

16 ratione dati et accepti, nisi uos soli: quia et
Thessalonicam semel et bis in usum mihi mi-

^t Dominus + enim S
SC

⁷ exuperat SC

⁸ laus + disciplinae

sistis. Non quia quaero datum, sed requiro ¹⁷
fructum abundantem in rationem uestram.
Habeo autem omnia, et abundo: repletus sum, ¹⁸ Heb. 13. 16.
acceptis ab Epaphrodito quae misistis, odo-
rem suauitatis, hostiam acceptam, placentem
Deo. Deus autem meus impleat omne desi- ¹⁹
derium uestrum secundum diuitias suas in glo-
ria in Christo Iesu. Deo autem et Patri no- ²⁰
stro gloria in saecula saeculorum: Amen.

Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. ²¹
Salutant uos qui mecum sunt fratres. ¹ Salu- ²²
tant uos omnes sancti, maxime autem qui de ^{1. 13.}
Caesaris domo sunt.

Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi- ²³ Gal. 6. 18.
ritu uestro. Amen.

EXPLICIT AD PHILIPPENSES

INCIPIT EPISTULA
AD COLOSENSES

PAULUS Apostolus Christi Iesu per uolun- ¹ ² Cor. 1. 1.
tatem Dei, et Timotheus frater, ¹ his qui sunt ² Eph. 1. 1, 2.
Colossissanctis, et fidelibus fratribus, in Christo ³ Rom. 1. 7.
Iesu. Gratia uobis et pax a Deo Patre nostro.

Gratias agimus Deo et Patri Domini nostri ³ ¹ Thess. 1. 2,
Iesu Christi, semper pro uobis orantes: au- ⁴ ^{3.}
dientes fidem uestram in Christo Iesu, et dile- ⁵ Eph. 1. 15, 16.
ctionem quam habetis in sanctos omnes: pro- ⁵ Philem. 5.
pter spem quae reposita est uobis in caelis, ¹ Pet. 1. 4.
quam audistis in uerbo ueritatis euangelii: Eph. 1. 13.

¹⁷ in ratione uestra *SC* ¹⁸ misistis + in *S* *om. subscr. SC*

Inscr. EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD COLOS-
SENSES *SC* 1. ¹ > Iesu Christi *SC* ² eis *SC* nostro
+ et Domino Iesu Christo *SC* ³ *disting.* Gratias agimus Deo, et
Patri Domini nostri *etc. SC*

- Mt. 24. 14. 6 quod peruenit ad uos, sicut et in uniuerso mundo est et fructificat, et crescit sicut in uobis, ex ea die qua audistis, et cognouistis gratiam Dei
4. 12. 7 in ueritate: sicut didicistis ab Epaphra carissimo conseruo nostro, qui est fidelis pro uobis
- Phil. 23. 8 bis minister Christi Iesu, qui etiam manifestauit nobis dilectionem uestram in Spiritu.
- Eph. 1. 16. 9 Ideo et nos ex qua die audiuius, non cessamus pro uobis orantes, et postulantes ut impleamini agnitione uoluntatis eius, in omni
- Phil. 1. 9. 10 sapientia, et intellectu spiritali: ut ambuletis digne Deo, per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei: in omni uirtute confortati, secundum
- Eph. 3. 16, 6. 15. 11 potentiam claritatis eius, in omni patientia et longanimitate cum gaudio: gratias agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem
- Eph. 1. 18, 12 Act. 26. 18. 13 sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suae, in quo habemus
- Lc. 22. 53, 13 Eph. 1. 6, 6. 12. 14 redemptionem, remissionem peccatorum: qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis
- Eph. 1. 7. 15 creaturae: quia in ipso condita sunt uniuersa in caelis et in terra, uisibilia et inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum et in
- Sap. 7. 26, 15 Ioh. 1. 18. 16 ipso creata sunt: et ipse est ante omnes, et
- 2 Cor. 4. 4. 17 ipso omnia in ipso constant: et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primus
- Heb. 1. 3. 16 Apoc. 3. 14. 17 tum tenens: quia in ipso complacuit omnem
- 1 Tim. 6. 16. 18 plenitudinem habitare: et per eum reconciliare
- Ioh. 1. 3. 10. 18 omnia in ipso constant: et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primus
- Heb. 1. 2, 3. 19 tum tenens: quia in ipso complacuit omnem
- Eph. 1. 21. 20 plenitudinem habitare: et per eum reconciliare
- 1 Pet. 3. 22. 19 tum tenens: quia in ipso complacuit omnem
- Rom. 11. 36. 20 plenitudinem habitare: et per eum reconciliare
- Ioh. 8. 58. 18 omnia in ipso constant: et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primus
- Ecclus. 43. 28. 19 tum tenens: quia in ipso complacuit omnem
- Eph. 1. 22. 20 plenitudinem habitare: et per eum reconciliare
- Act. 26. 23. 19 tum tenens: quia in ipso complacuit omnem
- 1 Cor. 15. 20. 20 plenitudinem habitare: et per eum reconciliare
- Apoc. 1. 5. 19 tum tenens: quia in ipso complacuit omnem
- Ioh. 1. 16. 20 plenitudinem habitare: et per eum reconciliare

¹² agentes *sine addit.* AG: + Deo CFV $\mathfrak{C}$; + Deo et DH $\mathfrak{S}$ nos *hic et* 13: uos AC ¹⁴ redemptionem: + et $\mathfrak{S}$; + per sanguinem eius $\mathfrak{C}$ ¹⁶ quia: quoniam $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹⁹ inhabitare $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$

omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quae in terris, siue quae in caelis sunt. Et uos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu, in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere uos sanctos, et immaculatos, et inreprehensibiles coram ipso: si tamen permanetis in fide fundati et stabiles, et immobiles a spe euangelii, quod audistis, quod praedicatum est in uniuersa creatura quae sub caelo est: cuius factus sum ego Paulus minister.

Rom. 5. 10.
2 Cor. 5. 19.
Eph. 1. 10.
21 Eph. 2. 1, 12.
22 Eph. 2. 16.
23 Heb. 3. 14.
Mc. 16. 15.
Eph. 3. 7.

Qui nunc gaudeo in passionibus pro uobis, et adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quae data est mihi in uos, ut impleam uerbum Dei: mysterium quod absconditum fuit a saeculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus uoluit Deus notas facere diuitias gloriae sacramenti huius in gentibus, quod est Christus in uobis, spes gloriae: quem nos adnuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu: in quo et laboro certando secundum operationem eius, quam operatur in me in uirtute.

24 2 Cor. 1. 5, 6.
Eph. 3. 1, 13.
25 Eph. 3. 7-9.
Rom. 16. 25, 26.
26 Eph. 3. 9.
27 Eph. 3. 9.
28 Eph. 4. 13.
29 Eph. 1. 19.

Uolo enim uos scire qualem sollicitudinem habeam pro uobis, et pro his qui sunt Laodiciae, et quicumque non uiderunt faciem meam

²² ut exhiberet S ²³ immobiles SC ²⁵ in uobis S
²⁷ disting. quod est Christus, in uobis spes gloriae SC 2. ¹ ijs
SC

1. 9. 2 in carne: ut consolentur corda ipsorum, in-
 Eph. 4. 13. structi in caritate, et in omnes diuitias pleni-
 tudinis intellectus, in agnitione mysterii Dei,
 1 Cor. 1. 21, 3 Patris Christi Iesu: in quo sunt omnes the-
 Col. 1. 27. 4 sauri sapientiae et scientiae absconditi. Hoc
 Rom. 16. 18. autem dico, ut nemo uos decipiat in subtilitate
 Eph. 5. 6. 5 sermonum. Nam etsi corpore absens sum,
 2 Pet. 2. 3. sed spiritu uobiscum sum, gaudens, et uidens
 1 Cor. 5. 3, 14. 40. ordinem uestrum, et firmamentum eius quae
 in Christo est fidei uestrae.
- 1 Thess. 4. 1. 6 Sicut ergo accepistis Christum Iesum Do-
 Eph. 3. 17. 7 minum, in ipso ambulate, ¹ radicati et super-
 2 Thess. 2. 15. aedificati in ipso, et confirmati fide, sicut et
 didicistis, abundantes in gratiarum actione.
- 16, 20, 22. 8 Uidete ne quis uos decipiat per philoso-
 1 Tim. 6. 20. phiam et inanem fallaciam, secundum tradi-
 Gal. 4. 3. tionem hominum, secundum elementa mundi,
 1. 19. 9 et non secundum Christum: quia in ipso in-
 Ioh. 1. 14. habitat omnis plenitudo diuinitatis corpora-
 Eph. 1. 21, 10 liter: et estis in illo repleti, qui est caput om-
 3. 19. 11 nis principatus et potestatis: in quo et cir-
 Rom. 2. 29. cumcisi estis circumcisione non manu facta
 Eph. 2. 11. in expoliatione corporis carnis, in circumci-
 Rom. 6. 6. sione Christi: consepulti ei in baptismo, in
 Col. 3. 1. 12 quo et resurrexistis per fidem operationis Dei,
 Rom. 6. 4, 5. 13 qui suscitauit illum a mortuis. Et uos, cum
 1 Cor. 6. 14. mortui essetis in delictis et praepotio carnis
 Eph. 1. 19. uestrae, conuiuificauit cum illo, donans uobis
 Eph. 2. 1, 5. omnia delicta: delens quod aduersus nos erat
 Eph. 2. 15. 14 chirographum decretis, quod erat contrarium
 1 Pet. 2. 24.

² agnitione cum AFHV: -nem CGSC, et agnoscendum D (et postea misterium) Dei Patris + et SC ⁴ subtilitate sermonum (πιθανολογία) cum ADFGH: sublimitate sermonum CVSC ⁶ > Iesum Christum SC ⁷ confirmati + in S abundantes + in illo SC ¹¹ carnis + sed SC ¹⁴ decretis cum ACG: decreti DFHVSC

nobis, et ipsum tulit de medio, adfigens illud
cruci : expolians principatus et potestates, tra- 15
duxit confidenter, palam triumphans illos in
semet ipso. 1. 16.
Eph. 1. 21,
4. 8.

Nemo ergo uos iudicet in cibo, aut in potu, 16
aut in parte diei festi, aut neomeniae, aut sab-
batorum : quae sunt umbra futurorum : cor- 17
pus autem Christi. Nemo uos seducat, uolens 18
in humilitate, et religione angelorum, quae
non uidit ambulans frustra, inflatus sensu car-
nis suae : et non tenens caput, ex quo totum 19
corpus per nexus et coniunctiones subministra-
tum et constructum, crescit in augmentum Dei.

Si mortui estis cum Christo ab elementis 20
mundi, quid adhuc tamquam uiuentes in mun-
do decernitis ? Ne tetigeris, neque gustaueris, 21
neque contrectaueris : quae sunt omnia in in- 22
teritu ipso usu, secundum praecepta et doctri-
nas hominum : quae sunt rationem quidem 23
habentia sapientiae, in superstitione et humili-
tate, et ad non parcendum corpori, non in
honore aliquo ad saturitatem carnis.

Igitur si consurrexistis Christo, quae sur- 3
sum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera
Dei sedens : quae sursum sunt sapite, non 2
quae super terram. Mortui enim estis, et uita 3
uestra abscondita est cum Christo in Deo.
Cum Christus apparuerit, uita uestra, tunc 4
et uos apparebitis cum ipso in gloria. 2. 12.
Eph. 1. 20.

14 affigens SC 15 + et ad init. SC 18 ambulans frustra,
inflatus ita A : disting. ambulans, frustra inflatus SC 20 si + ergo
SC elementis + huius SC 21 tetigeris . . . gustaueris . . . con-
trectaueris cum ACG : tetigeritis . . . gustaueritis . . . contrecta-
ueritis DFHVSC 22 in interitum SC 23 > non ad SC
3. 1 consurrexistis sine addit. A (conresurr.) CG : + cum DFHVSC
3 > est abscondita SC 4 cum + autem S

- Rom. 8. 13. 5 Mortificate ergo membra uestra quae sunt
 Eph. 4. 19, super terram : fornicationem, immunditiam, li-
 5. 3, 5. bidinem, concupiscentiam malam, et auari-
 Eph. 5. 6. 6 tiam, quae est simulacrorum seruitus : propter
 quae uenit ira Dei super filios incredulitatis :
 Eph. 4. 26, 7 in quibus et uos ambulastis aliquando cum
 29, 31, 5. 4. 8 uiueretis in illis. Nunc autem deponite et uos
 omnia : iram, indignationem, malitiam, bla-
 sphemiam, turpem sermonem de ore uestro.
 Eph. 4. 22, 25. 9 Nolite mentiri inuicem, expoliantes uos ue-
 Eph. 4. 23, 24. 10 terem hominem cum actibus eius : et in-
 Rom. 12. 2. duentes nouum, eum qui renouatur in agni-
 tionem secundum imaginem eius qui creauit
 Rom. 10. 12. 11 eum : ubi non est gentilis et Iudaeus, circum-
 1 Cor. 12. 13. cisio et praeputium, barbarus et Scytha, ser-
 Gal. 3. 28, uus et liber : sed omnia et in omnibus Christus.
 5. 6.
 Eph. 4. 2, 32. 12 Induite uos ergo sicut electi Dei sancti et
 dilecti, uiscera misericordiae, benignitatem,
 Mt. 6. 14, 13 humilitatem, modestiam, patientiam : suppor-
 18. 35. tantes inuicem, et donantes uobis ipsis si quis
 Mc. 11. 25. aduersus aliquem habet querellam : sicut et
 Rom. 13. 10. 14 Dominus donauit uobis, ita et uos. Super
 Eph. 5. 2. omnia autem haec caritatem, quod est uincu-
 1 Pet. 4. 8. lum perfectionis : et pax Christi exultet in cor-
 Phil. 4. 7. 15 dibus uestris, in qua et uocati estis in uno cor-
 1 Cor. 12. 13. pore : et grati estote. Uerbum Christi habi-
 Eph. 5. 19. 16 tet in uobis abundanter, in omni sapientia do-
 centes et commonentes uosmet ipsos, psalmis,
 hymnis, canticis spiritalibus, in gratia can-
 1 Cor. 10. 31. 17 tantes in cordibus uestris Deo. Omne quod-
 Eph. 5. 20. cumque facitis in uerbo aut in opere, omnia

5 simulachrorum S 9 eius : suis SC 10 agnitionem + Dei
 S eum sec. : illum SC 11 est + masculus, et femina S 13 vo-
 bismetipsis SC 14 caritatem + habete SC 16 in psalmis S
 hymnis + et SC

in nomine Domini Iesu, gratias. agentes Deo
et Patri per ipsum.

Mulieres, subditae estote uiris, sicut oportet, in Domino. Uiri, diligite uxores, et nolite amari esse ad illas. Filii, oboedite parentibus per omnia : hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ut non pusillo animo fiant. Serui, oboedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Dominum. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino et non hominibus : scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod inique gessit : et non est personarum acceptio. Domini, quod iustum est et aequum seruis praestate : scientes quoniam et uos Dominum habetis in caelo.

Orationi instate, uigilantes in ea in gratiarum actione : orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam uinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt : tempus redimentes. Sermo uester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique respondere.

Quae circa me sunt omnia, uobis nota fa-

¹⁷ Domini Iesu : Domini Iesu Christi *℥* ; Domini nostri Iesu Christi *℥* ; *deinde* + facite *℥* ¹⁹ uxores *sine addit.* CFGH : + uestras ADV*℥* ²² Dominum : Deum *℥* ²⁵ acceptio *sine addit.* ACG : + apud Deum DFHV*℥* 4. ¹ quoniam : quod *℥*

18—4. 1
Eph. 5. 22—
6. 9.
1 Pet. 3. 1.
1 Pet. 3. 7.
1 Tim. 6. 1.
Tit. 2. 9.
1 Pet. 2. 18.

Rom. 2. 11.

2-4
Eph. 6. 18-20.
Rom. 12. 12.
1 Thess. 5. 17.
Rom. 15. 30.
1 Cor. 16. 9.
2 Thess. 3. 1.
Eph. 5. 15, 16.
Dan. 2. 8.
Mc. 9. 50.
1 Pet. 3. 15.

7-9
Eph. 6. 21, 22

- ciet Tychicus carissimus frater, et fidelis mini-
 8 ster, et conseruus in Domino : quem misi ad
 uos ad hoc ipsum, ut cognoscat quae circa uos
 Philem. 10. 9 sunt, et consoletur corda uestra, ¹ cum Onesimo
 carissimo et fideli fratre, qui est ex uobis.
 Omnia quae hic aguntur, nota facient uobis.
- Act. 19. 29, 10 Salutatur uos Aristarchus concaptiuus meus,
 20. 4, 27. 2. et Marcus consobrinus Barnabae, de quo ac-
 Act. 15. 37, cepistis mandata : si uenerit ad uos, excipite
 39. illum : ¹ et Iesus qui dicitur Iustus : qui sunt
 2 Tim. 4. 11. 11 ex circumcisione : hi soli sunt adiutores in
 Philem. 24. regno Dei, qui mihi fuerunt solacio. Salutatur
 1. 7. 12 uos Epaphras, qui ex uobis est, seruus Christi
 Philem. 23. Iesu, semper sollicitus pro uobis in orationi-
 2. 11. 13 bus, ut stetis perfecti et pleni, in omni uolun-
 2 Tim. 4. 9, 14 tate Dei. Testimonium enim illi perhibeo
 11. quod habet multum laborem pro uobis, et pro
 Philem. 24. his qui sunt Laodiciae, et qui Hierapoli. Sa-
 15 lutatur uos Lucas medicus carissimus, et Demas.
 16 Salutate fratres qui sunt Laodiciae, et Nym-
 1 Thess. 5. 27. 16 pham, et quae in domo eius est ecclesia. Et
 cum lecta fuerit apud uos epistula, facite ut et
 in Laodicensium ecclesia legatur : et eam quae
 Philem. 2. 17 Laodicensium est, uos legatis. Et dicite Ar-
 chippo : Uide ministerium quod accepisti in
 Domino, ut illud impleas.
- 1 Cor. 16. 21. 18 Salutatio mea manu Pauli. Memores es-
 Gal. 6. 11. tote uinculorum meorum. Gratia uobiscum.
 2 Thess. 3. 17. Amen.
 Philem. 19.

EXPLICIT AD COLOSENSES

⁹ > ex uobis est SC ; *deinde* + Qui S ¹¹ adiutores + mei SC
 solatio SC ¹³ ijs SC ¹⁵ Ecclesiam SC ¹⁶ epistula
 + haec SC eam : ea S uos legatis : uobis legatur S
¹⁸ gratia + Domini nostri Iesu Christi S *om. subscr.* SC

INCIPIT EPISTULA AD THESSALONICENSES PRIMA

PAULUS, et Siluanus, et Timotheus eccle-
siae Thessalonicensium in Deo Patre et Do-
mino Iesu Christo. Gratia uobis et pax.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus
uobis, memoriam uestri facientes in orationi-
bus nostris, sine intermissione ¹ memores ope-
ris fidei uestrae, et laboris, et caritatis, et susti-
nentiae spei Domini nostri Iesu Christi, ante
Deum et Patrem nostrum : scientes, fratres di-
lecti a Deo, electionem uestram : quia euan-
gelium nostrum non fuit ad uos in sermone
tantum, sed in uirtute, et in Spiritu sancto, et
in plenitudine multa, sicut scitis quales fueri-
mus in uobis propter uos. Et uos imitatores
nostri facti estis et Domini, excipientes uer-
bum in tribulatione multa, cum gaudio Spi-
ritus sancti : ita ut facti sitis forma omnibus
credentibus, in Macedonia et in Achaia. A
uobis enim diffamatus est sermo Domini, non
solum in Macedonia et in Achaia, sed in omni
loco fides uestra, quae est ad Deum, profecta
est, ita ut non sit nobis necesse quicquam lo-
qui. Ipsi enim de nobis adnuntiant, qualem
introitum habuerimus ad uos : et quomodo
conuersi estis ad Deum a simulacris, seruire
Deo uiuo et uero : et expectare Filium eius

2 Thess. 1. 1.

Act. 15. 22,

16. 1, 17. 1.

2 Cor. 1. 19.

1 Pet. 5. 12.

1 Thess. 2. 13,

5. 17.

5. 8.

1 Cor. 13. 13.

Col. 1. 4, 5.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

2 Thess. 2. 13.

1 Cor. 2. 4.

Inscr. EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSA-
LONICENSES PRIMA *SC* 1. ¹ Patre + nostro *S* ² uestri
cum CDFGH*SC* : om. AV ^{2, 3} *disting.* nostris sine intermissione,
memores *SC* ⁵ sed + et *SC* ⁸ sed + et *SC* ⁹ simula-
chris *S*

Tit. 2. 13.
Rom. 5. 9.

de caelis, quem suscitauit ex mortuis, Iesum
qui eripuit nos ab ira uentura.

1. 9.

2 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum

Act. 16. 20.
24, 37, 17. 1-5.

2 ad uos, quia non inanis fuit: sed ante passi
et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis,
fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad
uos euangelium Dei in multa sollicitudine.

2 Cor. 2. 17.

3 Exhortatio enim nostra non de errore, neque

Gal. 2. 7, 1. 10.

4 de inmunditia, neque in dolo: sed sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis euangelium, ita loquimur: non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra.

Act. 20. 33.

2 Pet. 2. 3.

5 Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione auaritia:

Ioh. 5. 41.

6 Deus testis est: ¹ nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a uobis neque ab aliis,

2 Cor. 11. 9.

1 Cor. 14. 20.

1 Cor. 4. 15.

2 Cor. 12. 15.

7 cum possimus oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus paruuli in medio uestrum,

8 tamquam si nutrix foueat filios suos. Ita desiderantes uos, cupide uolebamus tradere uobis non solum euangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam carissimi nobis facti estis.

Act 18. 3.

20. 34.

1 Cor. 4. 12.

2 Cor. 11. 27.

2 Thess. 3. 8.

9 Memores enim estis, fratres, laborem nostrum et fatigationem: nocte et die operantes, ne quem uestrum grauaremus, praedicauimus in

10 uobis euangelium Dei. Uos testes estis et

Deus, quam sancte, et iuste, et sine querella

11 uobis qui credidistis fuimus: sicut scitis, qualiter unumquemque uestrum, tamquam pater

Eph. 4. 1.

1 Pet. 5. 10.

12 filios suos, ¹ deprecantes uos et consolantes, testificati sumus ut ambularetis digne Deo, qui uocauit uos in suum regnum et gloriam.

2. ¹ nam + et § ² passi + multa § ⁷ possemus §C; et + uobis §C ⁹ laboris nostri et fatigationis HV§C; laborum nostrorum et fatigationis C et sec.: ac §C ¹⁰ affuimus § ¹¹ tamquam: sicut §C

Ideo et nos gratias agimus Deo sine inter-¹³ 1. 2.
missione : quoniam cum accepissetis a nobis Act. 20. 32.
uerbum auditus Dei, accepistis non ut uerbum
hominum, sed sicut est uere uerbum Dei, qui
operatur in uobis qui credidistis. Uos enim¹⁴ Act. 17. 5, 6, 8.
imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum Dei 2 Thess. 1. 4,
quae sunt in Iudaea in Christo Iesu : quia ea- 6, 7.
dem passi estis et uos a contribulibus uestris,
sicut et ipsi a Iudaeis : qui et Dominum occi-¹⁵ Act. 7. 52.
derunt Iesum et prophetas, et nos persecuti
sunt, et Deo non placent, et omnibus homini-
bus aduersantur, prohibentes nos gentibus¹⁶ Act. 13. 50,
loqui ut saluae fiant, ut impleant peccata sua 14. 2, 18,
semper : praeuenit enim ira Dei super illos 17. 5, 13,
usque in finem. 18. 12.
Lc. 21. 23.

Nos autem, fratres, desolati a uobis ad tem-¹⁷
pus horae, aspectu non corde, abundantius
festinauimus faciem uestram uidere cum multo
desiderio : quoniam uoluimus uenire ad uos,¹⁸ Rom. 1. 13,
ego quidem Paulus, et semel et iterum : sed 15. 22.
inpediuit nos Satanas. Quae est enim nostra¹⁹ Phil. 4. 1.
spes, aut gaudium, aut corona gloriae ? Nonne
uos ante Dominum nostrum Iesum Christum
estis in aduentu eius ? uos enim estis gloria²⁰
nostra et gaudium.

Propter quod non sustinentes amplius, pla-³ Act. 17. 15.
cuit nobis remanere Athenis solis : et misimus² Act. 16. 1.
Timotheum, fratrem nostrum et ministrum Dei
in euangelio Christi, ad confirmandos uos, et
exhortandos pro fide uestra : ut nemo mouea-³ 2 Tim. 3. 12.
tur in tribulationibus istis : ipsi enim scitis 1 Pet. 4. 12.
quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud⁴ Act. 14. 21.
uos essemus, praedicebamus uobis passuros
nos tribulationes, sicut et factum est et scitis.

¹³ accepistis + illud SC¹⁶ peruenit SC

- Gal. 2. 2, 5 Propterea et ego amplius non sustinens, nisi
 4. 11. ad cognoscendam fidem uestram: ne forte
 Phil. 2. 16. temtauerit uos is qui temtat, et inanis fiat la-
 bor noster. Nunc autem ueniente Timotheo
 Act. 18. 5. 6 ad nos a uobis, et adnuntiante nobis fidem et
 caritatem uestram, et quia memoriam nostri ha-
 betis bonam semper, desiderantes nos uidere,
 2 Thess. 1. 4. 7 sicut nos quoque uos: ideo consolati sumus,
 fratres, in uobis in omni necessitate et tribula-
 8 tione nostra, per uestram fidem: quoniam
 9 nunc uiuimus, si uos statis in Domino. Quam
 enim gratiarum actionem possumus Deo retri-
 buere pro uobis, in omni gaudio quo gaudemus
 10 propter uos, ante Deum nostrum: nocte et
 die abundantius orantes, ut uideamus faciem
 uestram, et compleamus ea quae desunt fidei
 uestrae?
- 2 Thess. 3. 5. 11 Ipse autem Deus et Pater noster, et Domi-
 Phil. 1. 9. 12 nus Iesus dirigat uiam nostram ad uos. Uos
 autem Dominus multiplicet et abundare faciat
 caritatem in inuicem et in omnes, quemadmo-
 2 Thess. 1. 13 dum et nos in uobis: ad confirmanda corda
 10. uestra sine querella in sanctitate, ante Deum
 et Patrem nostrum, in aduentu Domini nostri
 Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.
- Phil. 4. 9. 4 De cetero ergo, fratres, rogamus uos et obse-
 Col. 1. 10. cramus in Domino Iesu, ut quemadmodum
 2 Thess. 3. 6. accepistis a nobis quomodo uos oporteat am-
 bulare, et placere Deo, sicut et ambulatis, ut
 2 abundetis magis. Scitis enim quae praecepta
 3 dederimus uobis per Dominum Iesum. Haec
 1 Tob. 4. 13. est enim uoluntas Dei, sanctificatio uestra:
 1 Cor. 6. 18.
 Heb. 12. 14.
3. 6 sicut + et SC 7 > fidem uestram SC 10 et pr.: ac SC
 11 Dominus + noster SC Iesus + Christus SC 12 caritatem
 + uestram SC 4. 1 > oporteat vos SC sicut et ambulatis:
 sic et ambuletis SC 2 dederim SC

ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unus- 4
 quisque uestrum suum uas possidere in san-
 ctificatione et honore, non in passione desi- 5
 derii, sicut et gentes quae ignorant Deum : ut 6
 ne quis supergrediatur, neque circumueniat
 in negotio fratrem suum : quoniam uindex est
 Dominus de his omnibus, sicut praediximus
 uobis, et testificati sumus : non enim uocauit 7
 nos Deus in inmunditia, sed in sanctificatione.
 Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, 8
 sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum
 sanctum in uobis.

1 Cor. 6. 15,
16.

Rom. 1. 26.

1 Cor. 6. 8.
Heb. 13. 4.

1 Pet. 1. 15.

De caritate autem fraternitatis non necesse 9
 habemus scribere uobis : ipsi enim uos a Deo
 didicistis ut diligatis inuicem. Etenim facitis 10
 illud in omnes fratres in uniuersa Macedonia.
 Rogamus autem uos, fratres, ut abundetis ma-
 gis, ¹ et operam detis ut quieti sitis, et uestrum 11
 negotium agatis, et operemini manibus uestris,
 sicut praecepimus uobis : et ut honeste ambu- 12
 letis ad eos qui foris sunt : et nullius aliquid
 desideretis.

Heb. 13. 1.
Ioh. 13. 34.Eph. 4. 28.
2 Thess. 3.
10, 12.Col. 4. 5.
Rom. 13. 13.

Nolumus autem uos ignorare, fratres, de 13
 dormientibus, ut non contristemini, sicut et
 ceteri qui spem non habent. Si enim credi- 14
 mus quod Iesus mortuus est et resurrexit : ita
 et Deus eos qui dormierunt per Iesum addu-
 cet cum eo. Hoc enim uobis dicimus in uerbo 15
 Domini, quia nos qui uiuimus, qui residui su-
 mus in aduentum Domini, non praeueniemus
 eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus 16
 in iussu et in uoce archangeli, et in tuba Dei

1 Cor. 15.
17-20.
Sap. 3. 1-4.1 Cor. 15. 3,
4, 23.

1 Cor. 15. 51.

Mt. 24. 31.
1 Cor. 15. 52.
2 Thess. 1. 7.

⁴ > vas suum SC ⁶ ut : et SC ⁷ inmunditia . . . sancti-
 ficatione cum ACFH : -tiam . . . -nem DVSC ; -tiam . . . -ne G
⁸ uobis : nobis SC ¹⁰ > illud facitis SC ¹¹ et ut vestrum SC
 praecipimus S ¹⁵ aduentu S

descendet de caelo : et mortui qui in Christo
 17 sunt, resurgent primi. Deinde nos qui uiui-
 mus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis
 in nubibus obuiam Domino in aera, et sic
 18 semper cum Domino erimus. Itaque conso-
 lamini inuicem in uerbis istis.

5 De temporibus autem et momentis, fratres,

Mt. 24. 43. 2 non indigetis ut scribamus uobis. Ipsi enim
 2 Pet. 3. 10. diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in
 Apoc. 3. 3, nocte, ita ueniet. Cum enim dixerint Pax et
 16. 15. 3 securitas : tunc repentinus eis superueniet in-
 Hier. 6. 14, teritus, sicut dolor in utero habenti, et non effu-
 24. gient. Uos autem, fratres, non estis in tenebris,
 Mt. 24. 39. 4 ut uos dies ille tamquam fur comprehendat :
 Lc. 17. 26- 5 omnes enim uos filii lucis estis, et filii diei :
 30, 21. 34, 35. 6 non sumus noctis, neque tenebrarum. Igitur
 Ioh. 12. 35. 7 non dormiamus sicut ceteri, sed uigilemus et
 Eph. 5. 8. 8 sobrii simus. Qui enim dormiunt, nocte dor-
 Mc. 13. 36. 9 miunt : et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Nos
 Rom. 13. 11- 10 autem qui diei sumus, sobrii sumus, induti
 13. loriam fidei et caritatis, et galeam spem salu-
 Sap. 5. 18. 11 tis : quoniam non posuit nos Deus in iram,
 Es. 59. 17. sed in acquisitionem salutis per Dominum
 Eph. 6. 14- 12 nostrum Iesum Christum : qui mortuus est
 17. pro nobis, ut siue uigilemus, siue dormiamus,
 2 Thess. 2. 9 in simul cum illo uiuamus. Propter quod conso-
 14. lamini inuicem, et aedificate alterutrum, sicut
 Heb. 10. 39. et facitis.
 Rom. 14. 8, 9. 13 Rogamus autem uos, fratres, ut noueritis
 2 Tim. 2. 11. 14 eos qui laborant inter uos, et praesunt uobis
 4. 18. in Domino, et monent uos : ut habeatis illos
 abundantius in caritate, propter opus illorum :
 1 Cor. 16. 18. 15 pacem habete cum eis. Rogamus autem uos,

17 Domino pr. : Christo SC 5. 3 habentis S 4 illa SC
 5 sumus cum ACGHSC : estis DFF 6 sicut + et SC
 8 sumus sec. cum CFGH : simus ADVSC 13 illorum + et S

fratres, corripite inquietos, consolamini pusil-
lanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad
omnes. Uidete ne quis malum pro malo ali-
cui reddat : sed semper quod bonum est se-
ctamini et in inuicem, et in omnes. Semper
gaudete. ¹ Sine intermissione orate. ¹ In omni-
bus gratias agite : haec enim uoluntas Dei est
in Christo Iesu in omnibus uobis. Spiritum
nolite extinguere : prophetias nolite spernere.
Omnia autem probate : quod bonum est te-
nete : ab omni specie mala abstinete uos.

15 Prou. 20. 22.
Rom. 12. 17.
1 Pet. 3. 9.
16 Phil. 3. 1,
4. 4.
17 4. 4.
18 Lc. 18. 1.
Eph. 5. 20.
19 1 Cor. 14. 30.
20 1 Cor. 14. 1, 6.
21 1 Ioh. 4. 1.

Ipse autem Deus pacis sanctificet uos per
omnia : et integer spiritus uester, et anima, et
corpus sine querella in aduentu Domini nostri
Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit
uos, qui etiam faciet.

23 2 Thess. 3. 16.
Heb. 13. 20,
21.

Fratres, orate pro nobis.

24 1 Cor. 1. 9.
Phil. 1. 6.
2 Thess. 3. 3.
25 2 Thess. 3. 1.

Salutate fratres omnes in osculo sancto.
Adiuro uos per Dominum ut legatur epistula
omnibus sanctis fratribus.

26 Rom. 16. 16.
1 Cor. 16. 20.
27 2 Cor. 13. 12,
1 Pet. 5. 14.

Gratia Domini nostri Iesu Christi uobiscum.
Amen.

28 Col. 4. 16.
Rom. 16. 20.

EXPLICIT AD THESSALONICENSES PRIMA

INCIPIT EPISTULA AD THESSALONICENSES SECUNDA

PAULUS, et Siluanus, et Timotheus, eccle-
siae Thessalonicensium in Deo Patre nostro,
et Domino Iesu Christo. Gratia uobis et

1 1 Thess. 1. 1.
2 Rom. 1. 7.

¹⁵ et *pr. om.* § ¹⁸ > est enim uoluntas Dei § ²³ et *pr.* :
ut § conseruetur § ²⁷ epistula + haec § *om. subscr.* §
Inscr. EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSA-
LONICENSES SECVNDA §

pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

2. 13. 3 Gratias agere debemus Deo semper pro uobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides uestra, et abundat caritas uniuscuiusque omnium uestrum in inuicem: ita ut et nos ipsi in uobis gloriemur in ecclesiis Dei, pro patientia uestra et fide, in omnibus persecutionibus uestris et tribulationibus quas sustinetis: in exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini regno Dei, pro quo et patimini: si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem his qui uos tribulant: et uobis qui tribulamini, requiem nobiscum in reuelatione Domini Iesu de caelo cum angelis uirtutis eius, in flamma ignis dantis uindictam his qui non nouerunt Deum, et qui non oboediunt euangelio Domini nostri Iesu Christi: qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie Domini, et a gloria uirtutis eius: cum uenerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt: quia creditum est testimonium nostrum super uos in die illo. In quo etiam oramus semper pro uobis: ut dignetur uos uocatione sua Deus noster, et impleat omnem uoluntatem bonitatis, et opus fidei in uirtute: ut clarificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in uobis, et uos in illo secundum gratiam Dei nostri et Domini Iesu Christi.

1 Thess. 4. 2 Rogamus autem uos, fratres, per aduentum Domini nostri Iesu Christi, et nostrae congregationis in ipsum: ut non cito moueamini a

1. 3 > semper Deo SC omnium CDFGV: om. AHSC
 4 fide + et SC 5 habeamini sine addit. AG: + in CDFHVS
 6 ijs SC, et 8 9 interitu cum DFGVSC: interitum ACH
 11 bonitatis + suae S 12 Domini sec. + nostri SC (92*)

uestro sensu, neque terremini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistulam tamquam per nos, quasi instet dies Domini. Ne quis uos seducat ullo modo: quoniam nisi uenerit discessio primum, et reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, ¹ qui aduersatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tamquam sit Deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud uos, haec dicebam uobis? Et nunc quid detineat scitis, ut reueletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet in illustratione aduentus sui: eum ¹ cuius est aduentus secundum operationem Satanae, in omni uirtute, et signis, et prodigiis mendacibus, ¹ et in omni seductione iniquitatis his qui pereunt: eo quod caritatem ueritatis non receperunt ut salui fierent. Ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio: ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati.

Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro uobis, fratres dilecti a Deo, quod elegerit nos Deus primitias in salutem, in sanctificatione Spiritus, et fide ueritatis: in qua et uocauit uos per euangelium nostrum in acquisitionem gloriae Domini nostri Iesu Christi.

2. ² per nos cum ACG: per nos missam HVSC; per nos uobis missam D; a nobis missam F ⁵ essemus... dicebamus AF* ⁸ illustratione SC ^{8, 9} disting. aduentus sui eum: cuius est SC ¹⁰ ijs SC ¹¹ mittit AF: mittet CDGHVSC ¹³ nos: vos SC et + in SC

1 Ioh. 4. 1.
2 Thess. 3. 17.
1 Thess. 5. 2.

Eph. 5. 6.
1 Tim. 4. 1.
1 Ioh. 2. 18,
4. 3.
Dan. 7. 25,
11. 36.
Ezec. 28. 2.

Apoc. 17. 5.

Es. 11. 4.
Apoc. 19. 15.

Mt. 24. 24.
Apoc. 13. 14.

3 Reg. (1
Reg.) 22. 22.
Rom. 1. 25,
32.

1 Thess. 1. 2,
4; 4. 7.
Eph. 1. 4.

1 Thess. 5. 9.

15 Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistulam nostram.

1 Thess. 3. 16 Ipse autem Dominus noster Iesus Christus,
11-13. et Deus et Pater noster, qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam, et spem bonam
17 in gratia,¹ exhortetur corda uestra, et confirmet in omni opere et sermone bono.

Col. 4. 3. 3 De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo
1 Thess. 5. 25. Domini currat et clarificetur sicut et apud
Eph. 6. 19. 2 uos : et ut liberemur ab inportunis et malis
Rom. 15. 31. 3 hominibus : non enim omnium est fides. Fi-
1 Thess. 5. 24. 4 delis autem Dominus est, qui confirmabit uos,
2 Cor. 7. 16. 4 et custodiet a malo. Confidimus autem de
uobis, in Domino, quoniam quae praecipimus,
5 et facitis et facietis. Dominus autem dirigat
corda uestra in caritate Dei, et patientia Christi.

Rom. 16. 17. 6 Denuntiamus autem uobis, fratres, in no-
1 Thess. 5. 14. mine Domini nostri Iesu Christi, ut subtraha-
tis uos ab omni fratre ambulante inordinate,
' et non secundum traditionem quam accepe-

1 Thess. 1. 6. 7 runt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum
oporteat imitari nos : quoniam non inquieti
1 Cor. 9. 12. 8 fuimus inter uos : neque gratis panem mandu-
1 Thess. 2. 9, cauimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione,
4. 11. nocte et die operantes, ne quem uestrum gra-

1 Cor. 9. 4. 9 uaremus. Non quasi non habuerimus potesta-
tem : sed ut nosmet ipsos formam daremus

Gen. 3. 19. 10 uobis ad imitandum nos. Nam et cum esse-
mus apud uos, hoc denuntiabamus uobis :
quoniam si quis non uult operari, nec mandu-
11 cet. Audiuius enim inter uos quosdam am-

3. 1 Domini : Dei ASC 2 importunis SC 3 Dominus :
Deus DFSC 4 uobis + fratres S quae : quaecumque S
5 et pr. + in SC 11 audimus AG

bulare inquiete, nihil operantes, sed curiose
 agentes. His autem qui eiusmodi sunt, de- 12 1Thess. 4. 11.
 nuntiamus et obsecramus in Domino Iesu
 Christo, ut cum silentio operantes, suum pa-
 nem manducent. Uos autem, fratres, nolite 13 Gal. 6. 9.
 deficere bene facientes. Quod si quis non 14 Mt. 18. 15-17.
 oboedit uerbo nostro per epistulam, hunc no-
 titate et non commisceamini cum illo, ut con-
 fundatur : et nolite quasi inimicum existimare, 15 1Thess. 5. 14.
 sed corripite ut fratrem.

Ipse autem Dominus pacis det uobis pacem 16 Rom. 15. 33.
 sempiternam in omni loco. Dominus cum
 omnibus uobis.

Salutatio mea manu Pauli, quod est signum 17 1 Cor. 16. 21.
 in omni epistula : ita scribo. Gratia Domini 18 Rom. 16. 20.
 nostri Iesu Christi, cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD THESSALONICENSES SECUNDA

INCIPIT EPISTULA AD TIMOTHEUM PRIMA

PAULUS Apostolus Christi Iesu secundum 1
 imperium Dei Saluatoris nostri et Christi Iesu,
 spei nostrae : Timotheo dilecto filio in fide. 2
 Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre et
 Christo Iesu Domino nostro.

Sicut rogaui te ut remaneres Ephesi cum 3
 irem in Macedoniam, ut denuntiaries quibusdam
 ne aliter docerent, neque intenderent fabulis 4
 et genealogiis interminatis, quae quaestiones

Ps. 64. 6
 (65. 5).
 2 Tim. 1. 2.
 Tit. 1. 4.

4. 7.
 2 Tim. 4. 4.
 Tit. 1. 14.

12 Ijs SC 14 non sec. : ne SC 16 Dominus pr. : Deus S
 Dominus sec. : + sit SC om. subscr. SC
 Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMO-
 THEVM PRIMA SC 1. 1 > Iesu Christi ASC

- Rom. 12. 9, 13. 10. 5 praeſtant, magis quam aedificationem Dei
 Gal. 5. 6. quae eſt in fide. Finis autem praecepti eſt
 2 Tim. 1. 5. 6 fide non ficta : a quibus quidam aberrantes,
 6. 4, 21. 7 conuerſi ſunt in uaniloquium, uolentes eſſe le-
 Tit. 1. 10. gis doctores, non intellegentes neque quae lo-
 Rom. 7. 12, 16. 8 quuntur, neque de quibus affirmant. Scimus
 Rom. 1. 29. 9 utatur : ſciens hoc, quia iuſto lex non eſt po-
 2 Tim. 3. 2-4. ſita, ſed iniuſtis et non ſubditis, impiis et pec-
 6. 3. catoribus, ſcleratis et contaminatis, patricidis
 Tit. 1. 3. 10 et matricidis, homicidis, ¹ fornicariis, maſculo-
 11 ſatur, quae eſt ſecundum euangelium gloriae
 beati Dei, quod creditum eſt mihi.
 Act. 9. 15. 12 Gratias ago ei qui me confortauit, Chriſto
 Ieſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſti-
 1 Cor. 15. 9, 10. 13 mauit, ponens in miniſterio : qui prius fui bla-
 Gal. 1. 13-17. ſphemus, et perſecutor et contumelioſus : ſed
 miſericordiam conſecutus ſum quia ignorans
 Rom. 5. 20. 14 feci in incredulitate. Superabundauit autem
 gratia Domini noſtri cum fide et dilectione
 3. 1, 4. 9. 15 quae eſt in Chriſto Ieſu. Fidelis ſermo, et
 2 Tim. 2. 11. omni acceptione dignus, quia Chriſtus Ieſus
 Tit. 3. 8. uenit in hunc mundum peccatores ſaluos fa-
 Mt. 9. 12, 13. cere, quorum primus ego ſum : ſed ideo miſe-
 Mc. 2. 17. ricordiam conſecutus ſum, ut in me primo
 Lc. 5. 32, 19. 10. 16 oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam,
 ad deformationem eorum qui credituri ſunt
 Rom. 16. 27. 17 illi, in uitam aeternam. Regi autem ſaeculo-

⁹ ſcientes S > lex iuſto non eſt AſſC; > iuſto non eſt lex F
 parricidis C ¹⁰ mendacibus + et ſſC ¹² confortauit + in
 DHVſ ¹³ > blaſphemus fui ſſC miſericordiam + Dei ſſC
¹⁵ quia : quòd ſſC ¹⁶ deformationem cum AGH : informa-
 tionem CVſſC; exemplum DF

rum, immortalī, inuisibili, soli Deo, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. Phil. 4. 20.
Iuda. 25.

Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam,¹ habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt: ex quibus est Hymeneus et Alexander: quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare. 4. 14.
3. 9, 6, 10.
2 Tim. 2. 17.
(2 Tim. 4. 14.)
1 Cor. 5. 5.

Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam uitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines uult saluos fieri, et ad agnitionem ueritatis uenire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis: in quo positus sum ego praedicator et Apostolus, ueritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide et ueritate. 2 Phil. 4. 6.
2
Ezec. 18. 23,
32.
2 Pet. 3. 9.
Rom. 3. 30.
Gal. 3. 20.
Heb. 12. 24.
Mt. 20. 28.
Mc. 10. 45.
Gal. 1. 4.
Tit. 2. 14.
2 Tim. 1. 11.
Act. 9. 15.

Uolo ergo uiros orare in omni loco, leuantibus puras manus, sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum uerecundia et sobrietate, ornantes se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, uel ueste pretiosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatem, per opera bona. Mulier in silentio discat, cum omni subiectione. Do- 8 Iac. 4. 8.
9 1 Pet. 3. 3-5.
5. 10.
1 Cor. 14. 34.
Eph. 5. 22.
Tit. 2. 5.
1 Pet. 3. 1.

¹⁷ immortalī SC; + et S ²⁰ Hymenaeus SC 2. ¹ primū SC ² sublimitate + constituti S ³ Salvatore: salutari CGH ⁶ omnibus + cuius S suis + confirmatum est S ⁹ se + et SC (et disting. sobrietate ornantes se, et non)

cere autem mulieri non permitto, neque domi-
 nari in uirum, sed esse in silentio. Adam
 Gen. 1. 27, 13 nari in uirum, sed esse in silentio. Adam
 2. 18. 22. 14 enim primus formatus est: deinde Eua. Et
 1 Cor. 11. 8. Adam non est seductus: mulier autem seducta,
 Gen. 3. 6, 13. 15 in praeuaricatione fuit. Saluabitur autem per
 2 Cor. 11. 3. filiorum generationem, si permanserint in fide,
 et dilectione, et sanctificatione cum sobrie-
 tate.

Act. 20. 28. 3 Fidelis sermo: si quis episcopatum desi-
 2 derat, bonum opus desiderat. Oportet ergo
 2-4 episcopum in reprehensibilem esse, unius uxoris
 Tit. 1. 6-9. uirum, sobrium, prudentem, ornatum, hospi-
 1 Tim. 3. 12, 3 talem, doctorem: non uinolentum, non percus-
 5. 9. sorem, sed modestum: non litigiosum, non
 12. 4 cupidum: suae domui bene praepositum, filios
 5 habentem subditos cum omni castitate. Si
 quis autem domui suae praeesse nescit, quo-
 6 modo ecclesiae Dei diligentiam habebit? Non
 neophytum: ne in superbia elatus, in iudicium
 7 incidat diaboli. Oportet autem illum et testi-
 monium habere bonum ab his qui foris sunt,
 Act. 6. 3. ut non in obprobrium incidat, et laqueum dia-
 2 Tim. 2. 26. boli. Diaconos similiter pudicos, non bilin-
 Phil. 1. 1. 8 gues, non multo uino deditos, non turpe lu-
 1 Pet. 5. 2. 9 crum sectantes: habentes mysterium fidei
 5. 22. 10 in conscientia pura. Et hi autem probentur
 primum: et sic ministrent nullum crimen ha-
 Tit. 2. 3. 11 bentes. Mulieres similiter pudicas, non de-
 12 trahentes, sobrias, fideles in omnibus. Dia-
 cones sint unius uxoris uiri: qui filiis suis bene
 13 praesunt, et suis domibus. Qui enim bene

13 Heua SC 15 permanserint ACDGV: -rit FHSC
 3. 2 ergo: enim S om. prudentem D hic, et + ad fin. uers.
 ornatum: + pudicum VSC, et > pudicum ornatum CDF¹H
 4 + sed ad init. SC 6 in superbiam SC 7 ijs SC oppro-
 brium SC et sec. + in SC 12 diaconi SC praesint SC

ministrauerint, gradum sibi bonum adquirent, et multam fiduciam in fide quae est in Christo Iesu.

Haec tibi scribo sperans uenire ad te cito : 14 4. 13.
si autem tardauero, ut scias quomodo oporteat 15 Eph. 2. 21, 22.
te in domo Dei conuersari, quae est ecclesia Heb. 3. 6.
Dei uiui, columna et firmamentum ueritatis.
Et manifeste magnum est pietatis sacramen- 16 Rom. 16. 25.
tum, quod manifestatum est in carne, iustifica- 1 Ioh. 1. 2.
tum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum 1 Pet. 3. 18.
est gentibus, creditum est in mundo, adsum- Mt. 4. 11.
tum est in gloria. Lc. 22. 43.
Gal. 2. 2.
2 Thess. 1. 10.
Mc. 16. 19.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in no- 4
uissimis temporibus discedent quidam a fide,
attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dae-
moniorum : in hypocrisi loquentium menda- 2
cium, et cauteriatam habentium suam con-
scientiam : prohibentium nubere, abstinere a 3
cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum
gratiarum actione fidelibus et his qui cogno-
uerunt ueritatem. Quia omnis creatura Dei 4
bona, et nihil reiciendum quod cum gratiarum
actione percipitur : sanctificatur enim per 5
uerbum Dei et orationem.

Haec proponens fratribus, bonus eris mini- 6
ster Christi Iesu, enutritus uerbis fidei et bo-
nae doctrinae quam adsecutus es. Ineptas 7
autem et aniles fabulas deuota : exerce te ip-
sum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio 8
ad modicum utilis est : pietas autem ad om-
nia utilis est, promissionem habens uitae quae
nunc est et futurae. Fidelis sermo, et omni 9

13 > bonum sibi SC adquirent DFH, -rant V 14 scribo
+ fili Thimothee S sperans + me SC > ad te venire SC
4. 3 nubere + et S ijs SC 4 bona + est SC 6 assecutus
SC 7 exerce + autem SC

2. 3, 4. 10 acceptione dignus. In hoc enim laboramus
 1 Ioh. 2. 2. et maledicimur, quia sperauimus in Deum ui-
 Tit. 2. 15. 11 xime fidelium. Praecepit haec, et doce. Nemo
 1 Cor. 16. 11. 12 adulescentiam tuam contemnat: sed
 exemplum esto fidelium in uerbo, in con-
 3. 14. 13 uersatione, in caritate, in fide, in castitate.
 2 Tim. 1. 6. 14 Dum uenio, attende lectioni, exhortationi,
 Act. 6. 6. doctrinae. Noli negligere gratiam quae in
 8. 17. te est, quae data est tibi per prophetiam cum
 15 inpositione manuum presbyterii. Haec medi-
 Act. 20. 28. tare, in his esto: ut profectus tuus manifestus
 16 sit omnibus. Attende tibi et doctrinae: insta
 Rom. 11. 14. in illis. Hoc enim faciens et te ipsum sal-
 uum facies et qui te audiunt.
 Leu. 19. 32. 5 Seniore[m] ne increpaueris, sed obsecra ut
 Tit. 2. 6. 2 patrem: iuuenes ut fratres: 1 anus ut matres:
 3 iuueneculas ut sorores, in omni castitate. Ui-
 3. 4. 12. 4 duas honora, quae uere uiduae sunt. Si qua
 Tit. 1. 6. autem uidua filios aut nepotes habet, discant
 Mt. 15. 4-6. primum domum suam regere, et mutuam ui-
 Mc. 7. 10-13. cem reddere parentibus: hoc enim acceptum
 Hier. 49. 11. 5 est coram Deo. Quae autem uere uidua est,
 Lc. 2. 37. et desolata, sperauit in Deum, et instat obse-
 1 Tim. 2. 1. 6 crationibus et orationibus nocte ac die. Nam
 Apoc. 3. 1. 7 quae in deliciis est, uiuens mortua est. Et
 8 hoc praecipe, ut inreprehensibiles sint. Si quis
 autem suorum, et maxime domesticorum, cu-
 9 ram non habet, fidem negauit, et est infideli
 10 annorum, quae fuerit unius uiri uxor, 1 in operi-

10 sperauimus FGH, cf. 5. 5: speramus ACDVSC 13 ex-
 hortationi + et SC 14 negligere SC 16 et tert. + eos SC
 5. 4 discant cum A*DG: -cat A^cCFHVS^c 5 sperauit AFG(V),
 cf. 4. 10: sperat CDH; speret SC instet SC

bus bonis testimonium habens, si filios educa-
uit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes la-
uit, si tribulationem patientibus subministrauit,
si omne opus bonum subsecuta est. Adule- 11
sceniores autem uiduas deuota: cum enim
luxuriatae fuerint in Christo, nubere uolunt:
habentes damnationem, quia primam fidem 12 Apoc. 2. 4.
irritam fecerunt: simul autem et otiosae di- 13 2Thess. 3. 11.
scunt circumire domos: non solum otiosae,
sed et uerbosae et curiosae, loquentes quae
non oportet. Uolo ergo iuueniores nubere, 14 1 Cor. 7. 9.
filios procreare, matres familias esse, nullam
occasionem dare aduersario maledicti gratia.
Iam enim quaedam conuersae sunt retro Sa- 15
tan. Si qua fidelis habet uiduas, submini- 16
stret illis, et non grauetur ecclesia: ut his quae
uere uiduae sunt sufficiat.

Qui bene praesunt presbyteri, duplici ho- 17 Rom. 12. 8.
nore digni habeantur: maxime qui laborant in
uerbo et doctrina: ¹ dicit enim scriptura: Non 18 1Thess. 5. 12.
infrenabis os boui trituranti: et: Dignus est
operarius mercede sua. Aduersus presbyte- 19
rum accusationem noli recipere, nisi sub duo-
bus et tribus testibus. Peccantes coram omni- 20
bus argue, ut ceteri timorem habeant. Testor 21
coram Deo et Christo Iesu, et electis angelis,
ut haec custodias sine praeiudicio, nihil fa-
ciens in aliam partem declinando. Manus cito 22 2 Ioh. 11.
nemini inposueris, neque communicaueris pec-
catis alienis. Te ipsum castum custodi. ¹ Noli 23 Apoc. 18. 4.

¹⁴ iuueniores ACFH^c: iuniores DGVSC ¹⁵ retro + post S
satanam SC ¹⁶ si qua fidelis cum AGH: si quis fidelis SC; si
quis fidelis uel (aut D) si qua fidelis CDFV ijs SC ¹⁸ in-
frenabis: alligabis SC mercedem suam A*FH ¹⁹ et; aut
C(H)SC; uel D ²⁰ ut sine addit. CDF*GH: + et AF^cVSC
²¹ angelis + eius S aliam: alteram SC

adhuc aquam bibere. sed uino modico utere
propter stomachum tuum, et frequentes tuas
24 infirmitates. Quorundam hominum peccata
manifesta sunt, praecedentia ad iudicium :
25 quosdam autem et subsequuntur. Similiter et
facta bona manifesta sunt : et quae aliter se
habent abscondi non possunt.

Eph. 6. 5. 6 Quicumque sunt sub iugo serui, dominos
Tit. 2. 9, 10. suos omni honore dignos arbitrentur, ne no-
1 Pet. 2. 18. men Domini et doctrina blasphemetur. Qui
2 autem fideles habent dominos, non contem-
nant quia fratres sunt : sed magis seruiant quia
fideles sunt et dilecti qui beneficii participes
sunt. Haec doce et exhortare.

3 Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis
sermonibus Domini nostri Iesu Christi, et ei
2 Tim. 2. 23. 4 quae secundum pietatem est doctrinae : su-
Tit. 3. 9. perbus, nihil sciens, sed languens circa quae-
1 Tim. 1. 4. stiones et pugnas uerborum : ex quibus oriun-
tur inuidiae, contentiones, blasphemiae, suspi-
2 Tim. 3. 8, 5 ciones malae, conflictationes hominum mente
4. 4. corruptorum, et qui ueritate priuati sunt, exi-
Tit. 1. 14. 6 stimantium quaestum esse pietatem. Est au-
1 Tim. 4. 8. tem quaestus magnus pietas cum sufficientia.
Phil. 4. 11. 7 Nihil enim intulimus in hunc mundum : haut
Heb. 13. 5. 8 dubium quia nec auferre quid possumus : ha-
Iob. 1. 21. bentes autem alimenta, et quibus tegamur, his
Ecc. 5. 14. 9 contenti simus. Nam qui uolunt diuites fieri,
Prou. 23. 4, 28. 20. incidunt in temptationem, et laqueum, et desi-
Mt. 13. 22. deria multa inutilia et nociua, quae mergunt
Lc. 12. 15. 10 homines in interitum et perditionem. Radix

23 > modico uino SC 24 quosdam : quorundam S om. et S
6. 4 superbus + est SC 7 in mundum (om. hunc) G, in mundo A
haud SC quia : quod SC 8 sumus C (92*) 9 et pr. + in
SC laqueum sine addit. AG : + diaboli CDFHVSC

enim omnium malorum est cupiditas : quam quidam appetentes errauerunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis.

Tu autem, o homo Dei, haec fuge : sectare ¹¹ 2 Tim. 3. 17, 2. 22.
uero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum ¹² 1 Cor. 9. 25.
tamen fidei, adprehendendam aeternam, in qua 2 Tim. 4. 7.
uocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram ¹³ 5. 21.
Deo qui uiuificat omnia, et Christo Iesu qui Mt. 27. 11.
testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem : ut serues mandatum sine ¹⁴ Ioh. 18. 37.
macula, inreprehensibile, usque in aduentum Domini nostri Iesu Christi : quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex ¹⁵ Dt. 10. 17.
regum, et Dominus dominantium : qui solus ¹⁶ Apoc. 17. 14, 19. 16.
habet immortalitatem, lucem habitans inaccessibilem : quem uidit nullus hominum, sed nec uidere potest : cui honor et imperium sempiternum. Amen.

Diuitibus huius saeculi praecipe non sublimis sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum : bene agere, diuites fieri ¹⁷ Ps. 61. 11
in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum ¹⁸ (62. 10).
in futurum, ut adprehendant ueram uitam. Rom. 12. 16.
Iac. 1. 10.

O Timothee, depositum custodi, deuotus ¹⁹ Mt. 6. 20.
profanas uocum nouitates, et oppositiones falsi Lc. 12. 33.
nominis scientiae, quam quidam promittentes, ²⁰ 2 Tim. 1. 12,
circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen. 14. 2. 16.
1 Tim. 1. 4.
2 Tim. 2. 18.
1 Tim. 1. 19.

EXPLICIT AD TIMOTHEUM PRIMA

¹⁶ lucem habitans cum ACG, cf. et l. habitans H, et l. inhabitans F : et l. habitat DV, et l. inhabitat SC > nullus hominum uidit SC
imperium sine addit. AFV SC : + in CDGH ¹⁷ sublime : superbe AD Deo + uiuo SC ¹⁸ > bonis operibus SC om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA AD TIMOTHEUM SECUNDA

- 2 Cor. 1. 1. **1** PAULUS Apostolus Christi Iesu per uoluntatem Dei, secundum promissionem uitae quae
 1 Tim. 1. 2. **2** est in Christo Iesu : Timotheo carissimo filio. Gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.
- Act. 23. 1, 24. 16, Rom. 1. 9. **3** Gratias ago Deo, cui seruiο a progenitoribus in conscientia pura, quam sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis
 Act. 16. 1. **4** nocte ac die : desiderans te uidere, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear : recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta, quae et habitauit primum in auia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem
 1 Tim. 4. 14. **6** quod et in te. Propter quam causam admo-neo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te
 Rom. 8. 15. **7** per inpositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed uirtutis, et dilectionis, et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me uinctum eius : sed conlabora euangelio secundum uirtutem Dei : qui nos liberauit, et uocauit uocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam, quae data est nobis in Christo Iesu ante
 Rom. 16. 26, 1 Cor. 15. 26, Heb. 2. 14. **10** tempora saecularia, manifestata est autem nunc per inlumenationem Saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, inlumi-

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECUNDA § 1. ¹ > Iesu Christi § ² misericordia + et § Patre + nostro § ³ Deo + meo § progenitoribus + meis § quam : quod § ^{3, 4} distinguunt meis, nocte ac die desiderans § ⁹ uocatione + sua §

nauit autem uitam et incorruptionem per euangelium : in quo positus sum ego praedicator, ¹¹ 1 Tim. 2. 7. et Apostolus, et magister gentium. Ob quam ¹² 2 Tim. 2. 9. causam etiam haec patior, sed non confundor : ¹ Pet. 4. 19. scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Formam habe sanorum uerborum quae ¹³ 1 Tim. 6. 3. Tit. 1. 9. a me audisti, in fide et dilectione in Christo Iesu. Bonum depositum custodi, per Spiritum ¹⁴ sanctum qui habitat in nobis.

Scis hoc, quod auersi sunt a me omnes qui ¹⁵ in Asia sunt, ex quibus est Phigelus, et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesifori domui : quia saepe me refrigerauit, et catenam meam non erubuit : sed cum Romam ¹⁷ uenisset, sollicito me quaesiuit, et inuenit. Det ¹⁸ illi Dominus inuenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit, melius tu nosti.

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia quae ² est in Christo Iesu : et quae audisti a me per ² 3. 14. multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. Labora ³ sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus : ut ei placeat, cui se probauit. Nam et qui certat ⁵ 1 Cor. 9. 24, 25. in agone, non coronatur nisi legitime certauerit. Laborantem agricolam oportet primum ⁶ 1 Cor. 9. 7, 10. de fructibus accipere. Intellege quae dico : ⁷ dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Memor esto Iesum Christum re- ⁸ surrexisse a mortuis ex semine Dauid, se-

¹³ et + in SC ¹⁵ scis + enim S Phigelus C (92), -ellus (93, 98) ; Philetus S ¹⁶ Onesiphori SC ¹⁷ uenissem AD ¹⁸ Domino : Deo S ministravit + mihi SC > tu melius SC 2. ⁵ coronabitur S ⁶ accipere : percipere SC ⁸ esto + Dominum SC

- Rom. 2. 16, 9 cundum euangelium meum, in quo laboro us-
 1 Cor. 15. 1, 4. que ad uincula, quasi male operans : sed uer-
 Mt. 1. 1. bum Dei non est alligatum. Ideo omnia sus-
 Act. 28. 31. 10 tineo propter electos, ut et ipsi salutem conse-
 Eph. 3. 1. quantur quae est in Christo Iesu, cum gloria
 Phil. 1. 7, 13. caelesti. Fidelis sermo : nam si commortui
 1 Tim. 1. 15. 11 sumus, et conuiuemus : si sustinebimus, et
 Rom. 6. 8. 12 conregnabimus : si negabimus, et ille negabit
 Apoc. 20. 4. nos : si non credimus, ille fidelis manet, ne-
 Mt. 10. 33. 13 gare se ipsum non potest.
 Rom. 3. 3. 14 Haec commune testificans coram Domino.
 Num. 23. 19. Tit. 3. 9, 11. Noli uerbis contendere in nihil utile, ad sub-
 15 uersionem audientium. Sollicite curate ipsum
 16 Profana autem inaniloquia deuota : multum
 1 Tim. 4. 7, 17 enim proficient ad impietatem, et sermo eo-
 6. 20. rum ut cancer serpit : ex quibus est Hymeneus,
 Tit. 3. 9. 18 et Philetus,¹ qui a ueritate exciderunt, dicentes
 1 Tim. 1. 20. resurrectionem iam factam, et subuertunt quo-
 1 Cor. 15. 12. 19 rundam fidem. Sed firmum fundamentum
 Num. 16. 5. Dei stetit, habens signaculum hoc : Cognouit
 Dominus qui sunt eius, et Discedat ab iniqui-
 Rom. 9. 21. 20 tate omnis qui nominat nomen Domini. In
 Sap. 15. 7. magna autem domo non solum sunt uasa au-
 rea et argentea, sed et lignea et fictilia : et
 quaedamquidem in honorem, quaedam autem

¹² sustinebimus cum CFGSC : sustinemus AHV, et tolleramus
 D negabimus ACG, et -uimus F^c : negauerimus DF*HVSC
¹³ manet ACF^cG : permanet DF*HVSC ¹⁴ Domino : Deo S
 u. contendere in (ad A) nihil utile, ad cum AG : u. contendere
 in nihil utile nisi ad CF^c ; u. contendere in nihil utile est. nisi ad F*,
 u. contendere ad nihilum utile est nisi ad D ; contendere uerbis :
 ad nihil enim utile est, nisi ad SC ¹⁶ inaniloquia : et vani-
 loquia SC proficient SC ¹⁷ Hymenaeus SC ¹⁸ resur-
 rectionem + esse SC subuerterunt SC ¹⁹ stat SC nomi-
 nat : inuocat S

in contumeliam. Si quis ergo emundauerit se ²¹
 ab istis, erit uas in honorem sanctificatum, et
 utile Domino ad omne opus bonum paratum. ^{Tit. 3. 1.}
 Iuuenilia autem desideria fuge, sectare uero ²² ^{1 Tim. 6. 11.}
 iustitiam, fidem, caritatem, pacem cum his qui
 inuocant Dominum de corde puro. Stultas ²³ ^{16.}
 autem et sine disciplina quaestiones deuota,
 sciens quia generant lites. Seruum autem Do- ²⁴ ^{1 Tim. 3. 2.}
 mini non oportet litigare: sed mansuetum esse ^{Tit. 1. 7.}
 ad omnes, docibilem, patientem, ²⁵ ^{1 Tim. 5. 1.}
 cum modestia corripientem eos qui resistunt: ne quando
 det illis Deus paenitentiam ad cognoscendam
 ueritatem, ²⁶ ^{1 Tim. 3. 6, 7.}
 et resipiscant a diaboli laqueis, ^{2 Cor. 2. 11.}
 a quo capti tenentur ad ipsius uoluntatem.

Hoc autem scito, quod in nouissimis diebus ³ ^{1 Tim. 4. 1.}
 instabunt tempora periculosa: et erunt homi- ² ^{1 Ioh. 2. 18.}
 nes se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi,
 blasphemi, parentibus inoboedientes, ingrati,
 scelesti, ³ ^{Rom. 1. 29 s.}
 sine adfectione, sine pace, criminato- ^{1 Tim. 1. 9, 10.}
 res, incontinentes, inmites, sine benignitate,
⁴ ^{Rom. 2. 20.}
 proditores, proterui, tumidi, uoluptatum ama- ⁵ ^{Tit. 1. 16.}
 tores magis quam Dei: habentes speciem qui- ⁶
 dem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes:
 et hos deuota. Ex his enim sunt qui penetrant ⁷ ^{Tit. 1. 11.}
 domos, et captiuas ducunt mulierculas onera-
 tas peccatis, quae ducuntur uariis desideriis:
 semper discentes, et numquam ad scientiam ⁸
 ueritatis peruenientes. Quemadmodum autem ⁹ ^{Ex. 7. 11, 22.}
 Iannes et Mambres restiterunt Mosi, ita et ^{1 Tim. 6. 5.}
 hi resistunt ueritati, homines corrupti mente,
 reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient: 9
 insipientia enim eorum manifesta erit omnibus,

²² fidem + spem SC caritatem + et SC ijs SC ²⁵ re-
 sistunt + ueritati SC > Deus det illis SC ²⁶ captiui SC
 3. ² om. et SC non obediētes SC ³ affectione SC im-
 mites SC ⁴ tumidi + et SC voluptatum SC ⁸ Iannes SC

10 sicut et illorum fuit. Tu autem adsecutus es
 meam doctrinam, institutionem, propositum,
 fidem, longanimitatem, dilectionem, patien-
 tiam, ¹persecutiones, passiones: qualia mihi
 Act. 13. 45, 11 facta sunt Antiochiae, Iconii, Lystris: quales
 50, 14. 2, 5, 6, persecutiones sustinui, et ex omnibus me
 18, 19, Ps. 33. 18 eripuit Dominus. Et omnes qui uolunt pie
 (34. 17). 12 uiuere in Christo Iesu persecutionem patien-
 Act. 14. 22. 13 tur. Mali autem homines et seductores pro-
 1. 13, 2. 2. 14 ficient in peius, errantes et in errorem mitten-
 Ioh. 5. 39. 15 tes. Tu uero permane in his quae didicisti
 et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris, ¹et
 quia ab infantia sacras litteras nosti, quae te
 possint instruere ad salutem, per fidem quae
 2 Pet. 1. 20, 16 est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus
 Rom. 15. 4. ^{21.} inspirata et utilis ad docendum, ad arguen-
 dum, ad corrigendum, ad erudiendum in iu-
 1 Tim. 6. 11. 17 stitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus
 bonum instructus.
 1 Tim. 5. 21. 4 Testificor coram Deo, et Christo Iesu qui
 Act. 10. 42. iudicaturus est uiuos ac mortuos, et aduentum
 Act. 20. 31. 2 ipsius. et regnum eius: praedica uerbum, insta
 oportune, inopportune: argue, obsecra, increpa
 1 Tim. 4. 1. 3 in omni patientia et doctrina. Erit enim tem-
 pus cum sanam doctrinam non sustinebunt,
 sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magi-
 1 Tim. 1. 4, 6 4 stros, prurientes auribus, ¹et a ueritate quidem
 auditum auertent, ad fabulas autem conuer-
 5 tentur. Tu uero uigila in omnibus, labora,

¹⁰ assecutus SC ¹¹ Iconii + et SC > eripuit me SC
¹² > pie volunt SC ¹⁴ ijs SC ¹⁵ possint ACGH: possent
 F, possunt (D) VSC ¹⁶ omnis + enim S et utilis AFG*: utilis
 est CDG^c HVSC corrigendum: corripiendum SC 4. ¹ > Iesu
 Christo SC ac: et SC et aduentum: per aduentum SC
² importune SC ⁵ *disting.* vigila, in omnibus labora SC

opus fac euangelistae, ministerium tuum imple. Ego enim iam delibor, et tempus meae resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruauui. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solum autem mihi, sed et his qui diligunt aduentum eius.

Festina uenire ad me cito. Demas enim me dereliquit, diligens hoc saeculum, et abiit Thessalonicam: Crescens in Galliam, Titus in Dalmatiam. ¹ Lucas est mecum solus. Marcum adsume et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Paenulam quam reliqui Troade apud Carpum, ueniens affer, et libros, maxime autem membranas. Alexander aerarius multa mala mihi ostendit: reddat Dominus secundum opera eius: ¹ quem et tu deuota: ualde enim restitit uerbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis reputetur. Dominus autem mihi adstitit, et confortauit me, ut per me praedicatio impleatur, et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore leonis. Liberabit me Dominus ab omni opere malo, et saluum faciet in regnum suum caeleste: cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

Saluta Priscam et Aquilam, et Onesifori domum. ¹ Erastus remansit Corinthi. Trophi-

Act. 21. 8.
Eph. 4. 11.
Phil. 2. 17.

Act. 20. 24.
1 Cor. 9. 25.
Phil. 3. 14.
1 Tim. 6. 12.

Iac. 1. 12.
1 Pet. 5. 4.
Apoc. 2. 10.

Tit. 3. 12.
Col. 4. 14.
Philem. 24.

Col. 4. 14.
Act. 15. 37.
Col. 4. 10.

Act. 20. 4.
Eph. 6. 21.
Col. 4. 7.
Tit. 3. 12.

1 Tim. 1. 20 (?).
Ps. 27 (28). 4,
61, 13 (62. 12).

1. 15.

Act. 23. 11,
27. 23.
Ps. 21. 22
(22. 21).

Act. 18. 2.
2 Tim. 1. 16.
Rom. 16. 3,

23.
Act. 19. 22,
20. 4, 21. 29.

⁵ imple + Sobrius esto FVSC ⁶ > resolutionis meae SC
⁸ ijs SC ⁹ > ad me venire SC ¹⁰ reliquit SC Galliam
cum A*CG*: galatiam A^cD (galitiam) F (galatia) G^cH¹ (H* non
liquet) VSC ¹¹ ministerio S ¹³ penulam SC affer + tecum
SC ¹⁴ reddet illi SC ¹⁶ affuit SC imputetur SC
¹⁸ liberabit cum ACH: -uit DFGVSC ¹⁹ Onesiphori SC

21 mum autem reliqui infirmum Mileti. Festina
ante hiemem uenire. Salutat te Eubulus, et
Pudens, et Linus, Claudia, et fratres omnes.

Col. 4. 18. 22 Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo.
Gratia uobiscum. Amen.

EXPLICIT AD TIMOTHEUM SECUNDA

INCIPIT EPISTULA AD TITUM

1 PAULUS seruus Dei, Apostolus autem Iesu
Christi, secundum fidem electorum Dei, et
agnitionem ueritatis quae secundum pietatem
est: in spem uitae aeternae, quam promisit
qui non mentitur Deus ante tempora saecu-
laria, manifestauit autem temporibus suis uer-
bum suum, in praedicatione quae credita est
mihi secundum praeceptum Saluatoris nostri
Dei: Tito dilecto filio secundum communem
fidem. Gratia et pax a Deo Patre, et Christo
Iesu Salvatore nostro.

2 Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae
desunt corrigas, et constituas per ciuitates pres-
byteros, sicut et ego tibi disposui. Si quis
sine crimine est, unius uxoris uir, filios habens
fideles, non in accusatione luxuria aut non
subditos. Oportet enim episcopum sine cri-
mine esse sicut Dei dispensatorem: non su-
perbum, non iracundum, non uinolentum, non

21 salutant *SC* Linus + et *SC* 22 uobiscum: nobiscum
aperto errore ACFGHV om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TITVM
SC 1. 5 > disposui tibi *SC*

percussorem, non turpis lucri cupidum : sed 8 Rom. 12. 13.
 hospitalem, benignum, sobrium, iustum, san-
 ctum, continentem : amplectentem eum qui 9 2 Tim. 1. 13.
 secundum doctrinam est fidelem sermonem,
 ut potens sit et exhortari in doctrina sana, et
 eos qui contra dicunt arguere.

Sunt enim multi et inoboedientes, uaniloqui 10 1 Tim. 1. 6.
 et seductores, maxime qui de circumcissione
 sunt : quos oportet redargui : qui uniuersas do- 11 2 Tim. 3. 6.
 mos subuertunt, docentes quae non oportet 1 Pet. 5. 2.
 turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis pro- 12 Act. 17. 23.
 prius ipsorum propheta : Cretenses semper
 mendaces, malae bestiae, uentres pigri. Testi- 13
 monium hoc uerum est. Quam ob causam 1 Tim. 5. 20.
 increpa illos dure, ut sani sint in fide, ¹ non in- 14 1 Tim. 1. 4,
 tendentes Iudaicis fabulis, et mandatis homi- 4. 7.
 num auersantium se a ueritate. Omnia munda 15 Mt. 15. 11,
 mundis : coinquinatis autem et infidelibus nihil Mc. 7. 19.
 mundum, sed inquinatae sunt eorum et mens Lc. 11. 41.
 et conscientia. Confitentur se nosse Deum, 16 Rom. 14. 20.
 factis autem negant, cum sint abominati, et
 incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi.

Tu autem loquere quae decet sanam doctri- 2 2 Tim. 1. 13.
 nam. Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, 2
 sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus 3 1 Tim. 2. 9,
 similiter in habitu sancto, non criminatrices, 3. 11.
 non uino multo seruientes, bene docentes : ut 4 1 Tim. 5. 14.
 prudentiam doceant adulescentulas, ut uiros Eph. 5. 22.

⁷ turpis lucri cum CDHVSC, cf. u. 11 : turpilucris AFG
⁸ benignum + prudentem S ⁹ et pr. om. SC contradicunt
 uno uerbo SC ¹⁰ et pr. cum A*CF^cGV : etiam F*SC ; om. A^cDH
 disting. inobedientes uaniloqui, et S ¹¹ turpilucris tantum F ;
 cf. u. 7 ¹² ipsorum cum DFGHSC : eorum ACV ventris
 S ¹⁵ nihil + est SC ¹⁶ cum sunt A*CFG 2. ¹ decent
 DSC ² pudidici lapsu S in pr. et sec. om. AG in tert. :
 om. A^cG ; et CD ³ > multo uino SC

- 5 suos ament, filios diligant : prudentes, castas,
domus curam habentes, benignas, subditas suis
6 uiris, ut non blasphemetur uerbum Dei. Iuue-
7 nes similiter hortare ut sobrii sint. In omni-
bus te ipsum praebe exemplum bonorum ope-
rum, in doctrina, in integritate, in grauitate :
8 uerbum sanum, inreprehensibile, ut is qui ex
aduerso est uereatur, nihil habens malum di-
9 cere de nobis. Seruos dominis suis subditos
esse, in omnibus placentes, non contradicentes,
10 non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam
ostendentes, ut doctrinam Saluatoris nostri Dei
11 ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Dei
12 Saluatoris nostri omnibus hominibus : erudiens
nos ut abnegantes impietatem et saecularia de-
sideria, sobrie, et iuste, et pie uiuamus in hoc
13 saeculo, expectantes beatam spem et aduen-
tum gloriae magni Dei et Saluatoris nostri Iesu
14 Christi : qui dedit semet ipsum pro nobis, ut
nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret
sibi populum acceptabilem, sectatorem bono-
rum operum.
- 15 Haec loquere et exhortare, et argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.
- 3 Admone illos principibus et potestatibus
subditos esse, dicto oboedire, ad omne opus
2 bonum paratos esse : neminem blasphemare,
non litigiosos esse, sed modestos, omnem osten-
dentes mansuetudinem ad omnes homines.
- 3 Eramus enim et nos aliquando insipientes, in-

⁴ filios + suos SC ⁵ castas + sobrias SC > uiris suis SC
⁷ in integritate, in grauitate plur., cf. Hieron. comm. in Tit. :
integritatem, grauitatem AG cum graeco ¹⁰ Saluatoris
CDHVZ SC, cf. Hieron. comm. in Tit. : salutaris A (sic) FG
¹¹ Saluatoris : salutaris CG ¹³ Saluatoris : salutaris G disting.
magni Dei, et Saluatoris nostri SC 3. 3 > aliquando et nos SC

creduli, errantes, seruientes desideriiis et uoluptatibus uariis, in malitia et inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei: non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et reuolutionis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Iesum Christum Saluatorem nostrum: ut iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem uitae aeternae. Fidelis sermo est: et de his uolo te confirmare, ut curent bonis operibus praeesse qui credunt Deo. Haec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem quaestiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis deuita: sunt enim inutiles et uanae. Haereticum hominem post unam et secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, et delinquit, proprio iudicio condemnatus.

Cum misero ad te Arthemian aut Tychicum, festina ad me uenire Nicopolim: ibi enim statui hiemare. Zenam legis peritum et Apollo sollicite praemitte, ut nihil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi.

Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta qui nos amant in fide.

Gratia Dei cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD TITUM

⁴ Saluatoris: salutaris G ¹¹ delinquit *sine addit. cum* ACG
 H: + cum sit DFVSC ¹² Artemam SC ¹⁴ nostri ACDV
 SC: nostris FGH ¹⁵ saluta + eos DVSC *om. subscr.* SC

INCIPIT EPISTULA AD PHILEMONEM

- Eph. 3. 1. 1 PAULUS uinctus Iesu Christi, et Timotheus
Act. 16. 1. 2 frater: Philemoni dilecto et adiutori nostro, ¹ et
Col. 4. 15, 17. Appiae sorori, et Archippo commilitoni nostro,
Rom. 16. 5. 3 et ecclesiae quae in domo tua est. Gratia uo-
Rom. 1. 7, 8, 9 bis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu
Christo.
- 4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui
5 faciens in orationibus meis, audiens caritatem
6 et in omnes sanctos: ut communicatio fidei
7 tuae euidens fiat in agnitione omnis boni in
2 Cor. 7. 4. 8 uobis in Christo Iesu. Gaudium enim magnum
habui et consolationem in caritate tua: quia
9 uiscera sanctorum requieuerunt per te, frater.
- 10 Propter quod multam fiduciam habens in
Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem perti-
11 net: propter caritatem magis obsecro, cum sis
12 talis ut Paulus senex, nunc autem et uinctus
Col. 4. 9. 13 Iesu Christi: obsecro te pro meo filio, quem
1 Cor. 4. 15. 14 genui in uinculis, Onesimo, ¹ qui tibi aliquando
Gal. 4. 19. 15 inutilis fuit, nunc autem et tibi et mihi utilis:
12 ¹ quem remisi. Tu autem illum, id est mea ui-
13 scera, suscipe. Quem ego uolueram mecum
detinere, ut pro te mihi ministraret in uinculis
2 Cor. 9. 7. 14 euangelii: sine consilio autem tuo nihil uolui
1 Pet. 5. 2. 15 facere, uti ne uelut ex necessitate bonum tuum
esset, sed uoluntarium. Forsitan enim ideo

Inscr. EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILE-
MONEM SC 1. ¹ > Christi Iesu SC ² Apiae SC (92)
sorori + carissimae DFV SC ⁶ omnis + operis SC in uobis GH.
in nobis C: quod est in uobis (D) SC, et q. in nobis est F; om. AV
⁹ talis, ut SC ¹¹ > mihi et tibi SC remisi + tibi SC
¹² id est: ut SC

discessit ad horam a te, ut aeternum illum
 reciperes : iam non ut seruum, sed plus seruo, ¹⁶ 1 Tim. 6. 2.
 carissimum fratrem, maxime mihi, quanto au-
 tem magis tibi et in carne et in Domino. Si ¹⁷
 ergo habes me socium, suscipe illum sicut me.
 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet : hoc ¹⁸
 mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu, ¹⁹ 1 Cor. 16. 21.
 ego reddam : ut non dicam tibi quod et te Gal. 6. 11.
 ipsum mihi debes. Ita frater, ego te fruar in ²⁰ 2 Thess. 3. 17.
 Domino : refice uiscera mea in Domino. Con- ²¹
 fidens oboedientia tua scripsi tibi : sciens quo-
 niam et super id quod dico facies. Simul au- ²² Phil. 2. 24.
 tem et para mihi hospitium : nam spero per
 orationes uestras donari me uobis.

Salutat te Epaphras concaptiuus meus in ²³ Col. 1. 7, 4. 12.
 Christo Iesu, ¹ Marcus, Aristarchus, Demas, ²⁴ Col. 4. 10, 14.
 Lucas, adiutores mei.

Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi- ²⁵ Gal. 6. 18.
 ritu uestro. Amen.

EXPLICIT AD PHILEMONEM

INCIPIT EPISTULA AD HEBRAEOS

MULTIFARIAM, et multis modis olim Deus ¹ Rom. 15. 8.
 loquens patribus in prophetis, nouissime die- ²
 bus istis locutus est nobis in Filio : quem con-

¹⁵ ut + in S ¹⁶ plus AGH : pro CDFVSC Domino? SC
²⁰ frater : facies S Domino sec. : Christo S ²¹ oboedientia tua
 ACG : oboedientiae tuae F* ; in oboedientia tua F^cVSC, de tua
 oboedientia D, de oboedientiae tuae H ¹⁴ Demas + et FGHSC
 om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS
 SC 1. ¹ multifariam CFGSC : multifarie D, et -iae AHV
 et multis : multisque CF^cHSC

Ps. 2. 8.
Mt. 28. 18.
Col. 1. 15 17.
Ioh. 1. 3.
Sap. 7. 26.
2 Cor. 4. 4.
Ps. 109 (10). 1.
Mc. 16. 19.
Eph. 1. 21.
Ps. 2. 7.
Act. 13. 33.
Heb. 5. 5.
2 Reg. (2
Sam.) 7. 14.

stituit heredem uniuersorum, per quem fecit et
3 saecula : qui cum sit splendor gloriae et figura
substantiae eius, portans quoque omnia uerbo
uirtutis suae, purgationem peccatorum faciens,
4 sedit ad dexteram maiestatis in excelsis : tanto
melior angelis effectus, quanto differentius prae
5 illis nomen hereditauit. Cui enim dixit ali-
quando angelorum :

Filius meus es tu,
ego hodie genui te ?

Et rursum :

Ego ero illi in patrem,
et ipse erit mihi in filium ?

Dt. 32. 43
(LXX).
Ps. 96 (97). 7.
Ps. 103 (104).
4.

6 Et cum iterum introducit primogenitum in
orbem terrae, dicit : Et adorent eum omnes

7 angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit :
Qui facit angelos suos spiritus,
et ministros suos flammam ignis.

Ps. 44. 7, 8
(45. 6, 7).

8 Ad filium autem :

Thronus tuus, Deus, in saeculum saeculi :
et uirga aequitatis, uirga regni tui.

9 Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem :
propterea unxit te Deus, Deus tuus,
oleo exultationis prae participibus tuis.

Ps. 101. 26-
28 (102. 25-
27).

10 Et :

Tu in principio, Domine, terram fundasti :
et opera manuum tuarum sunt caeli.

11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis,
et omnes ut uestimentum ueterescent :

12 et uelut amictum mutabiseos et mutabuntur :
tu autem idem es,
et anni tui non deficient.

³ portans quoque : portansque CGHVSC sedit ACDG :
-et FHVSC ⁸ et om. SC ⁹ exultationis : laetitiae DF
¹¹ omnes : omnia AF veterascent SC ¹² idem + ipse SC

Ad quem autem angelorum dixit aliquando : 13 Ps. 109 (110).
Sede a dextris meis, 1.

quoad usque ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum?

Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in 14 Gen. 28. 12.
ministerium missi propter eos qui hereditatem Ps. 90 (91). 11.
cipient salutis? Dan. 6. 22.
Act. 5. 19.

Propterea abundantius oportet observare 2
nos ea quae audiuius, ne forte effluamus. Si 2 Act. 7. 53.
enim qui per angelos dictus est sermo factus est Gal. 3. 19.
firmus, et omnis praeuaricatio et inoboedientia
accepit iustam mercedis retributionem : quo- 3
modo nos effugiemus si tantam neglexerimus
salutem? quae cum initium accepisset enarrari
per Dominum ab eis qui audierunt, in nos
confirmata est, contestante Deo signis et por- 4
tentis, et uariis uirtutibus, et Spiritus sancti
distributionibus secundum suam uoluntatem. Mc. 16. 20.
Rom. 15. 18,
19.

Non enim angelis subiecit orbem terrae 5
futurum, de quo loquimur. Testatus est autem 6
in quodam loco quis, dicens : Ps. 8. 5-7
(4-6).

Quid est homo quod memor es eius,
aut filius hominis quoniam uisitas eum?

Minuisti eum paulo minus ab angelis : 7
gloria et honore coronasti eum :
et constituisti eum super opera manuum
tuarum.

Omnia subiecisti sub pedibus eius : 8 1 Cor. 15. 27.
In eo enim quod ei omnia subiecit, nihil di-
misit non subiectum ei. Nunc autem necdum
uidemus omnia subiecta ei. Eum autem qui 9
modico quam angeli minoratus est, uidemus

¹⁴ *disting.* spiritus in ministerium, missi A capiunt DFΣ
2. ¹ *effluamus cum* ACDHV : *pereffluamus* FGΣC ⁵ *subiecit*
sine addit. CFG : + deus ADHVΣC ⁷ *paulominus uno uerbo*
ΣC ⁸ > omnia ei ΣC

- Phil. 2. 7-9. 2 Cor. 5. 14. Iesum, propter passionem mortis gloria et honore coronatum : ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummare. Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos uocare, dicens :
- Ps. 21. 23 (22. 22). Nuntiabo nomen tuum fratribus meis : in medio ecclesiae laudabo te.
- 2 Reg. (2 Sam.) 22. 3. Ps. 17. 3 (18. 2). 13 Et iterum : Ego ero fidens in eum. Et iterum : Ecce ego et pueri mei, quos dedit mihi Deus.
- Es. 8. 18. 14 Quia ergo pueri communicauerunt sanguini et carni, et ipse similiter participauit eisdem : ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolus : et liberaret eos qui timore mortis per totam uitam obnoxii erant seruituti. Nusquam enim angelos adprehendit, sed semen Abrahae adprehendit. Unde debuit per omnia fratribus simili, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo passus est ipse temptatus, potens est eis qui temtantur auxiliari.
- Phil. 2. 7. 17 4. 15. 18 3 Unde, fratres sancti, uocationis caelestis participes, considerate Apostolum et pontificem confessionis nostrae Iesum : qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moses in omni domo illius. Amplioris enim gloriae iste prae Mose dignus habitus est, quanto ampliorem
- 10 passionem SC consummari S 11 qui sec. om. ACH
 14 > carni, et sanguini SC 17 simili legimus cum CSC : simile aperto itacismo ADFGHV Deum + et S 18 ipse + et SC est sec. sine addit. CFGH : + et ADVSC 3. 2 praefecit S illius : eius SC 3 > est habitus SC

honorem habet domus qui fabricauit illam.
 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo : 4
 qui autem omnia creauit, Deus. Et Moses 5
 quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam
 famulus, in testimonium eorum quae dicenda
 erant : Christus uero tamquam filius in domo 6
 sua : quae domus sumus nos, si fiduciam et
 gloriam spei usque ad finem firmam retinea-
 mus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus : 7

1 Cor. 3. 16.
 Col. 1. 23.
 Heb. 10. 23.

Ps. 94 (95).
 7-11.

Ex. 17. 1-7.
 Num. 20. 2-5.

Hodie si uocem eius audieritis,
 nolite obdurare corda uestra, sicut in ex- 8
 acerbatione,

secundum diem temptationis in deserto :
 ubi temptauerunt me patres uestri, 9
 probauerunt et uiderunt opera mea ¹ qua- 10
 draginta annis.

Propter quod insensus fui generationi huic,
 et dixi : Semper errant corde :

ipsi autem non cognouerunt uias meas,
 sicut iuraui in ira mea :

II Num. 14. 22-
 30.

Si introibunt in requiem meam.

Uidete, fratres, ne forte sit in aliquo uestrum 12
 cor malum incredulitatis, discedendi a Deo
 uiuo : sed adhortamini uosmet ipsos per singu- 13
 los dies, donec Hodie cognominatur, ut non
 obduretur quis ex uobis fallacia peccati. Par- 14
 ticipes enim Christi effecti sumus : si tamen
 initium substantiae eius usque ad finem fir-
 mum retineamus. Dum dicitur :

1 Cor. 1. 9.

15 Ps. 94 (95). 2.

Hodie si uocem eius audieritis,
 nolite obdurare corda uestra, quemadmo-
 dum in illa exacerbatione.

Quidam enim audientes exacerbauerunt : sed 16
 non uniuersi qui profecti sunt ab Aegypto per

⁴ Deus + est SC

¹¹ sicut : quibus S

¹⁶ ab : ex SC

- Num. 14. 29. 17 Mosen. Quibus autem infensus est quadraginta
 1 Cor. 10. 11. annos? Nonne illis qui peccauerunt, quorum
 Num. 14. 30. 18 cadauera prostrata sunt in deserto? Quibus
 autem iuravit non introire in requiem ipsius,
 19 nisi illis qui increduli fuerunt? Et uidemus
 quia non potuerunt introire propter increduli-
 tatem.
- 4 Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione
 introeundi in requiem eius, existimetur aliquis
 2 ex uobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum
 est quemadmodum et illis: sed non profuit illis
 sermo auditus, non admixtis fidei ex his quae
 3 audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui
 credidimus: quemadmodum dixit:
 Sicut iuravi in ira mea:
 Si introibunt in requiem meam:
 et quidem operibus ab institutione mundi
 Gen. 2. 2. 4 factis. Dixit enim quodam loco de die sep-
 tima sic: Et requieuit Deus die septima ab
 Ps. 94 (95). 11. 5 omnibus operibus suis. Et in isto rursum:
 Si introibunt in requiem meam.
- 6 Quoniam ergo superest quosdam introire in
 illam, et hii quibus prioribus adnuntiatum est,
 Ps. 94 (95). 7 non introierunt propter incredulitatem: iterum
 7, 8. terminat diem quendam, Hodie, in David di-
 cendo, post tantum temporis, sicut supra di-
 ctum est:
 Hodie si uocem eius audieritis,
 nolite obdurare corda uestra.
- Dt. 31. 7. 8 Nam si eis Iesus requiem praestitisset, num-
 Iud. 1. 1. 9 quam de alia loqueretur posthac die. Itaque
 Gen. 2. 2. 10 relinquitur sabbatismus populo Dei. Qui enim
 Apoc. 14. 13. 17 annos CDFG*: annis AG^cHVSC 19 introire + in requiem
 ipsius DFS 4. 1 uobis: nobis S 2 admistus SC ijs SC,
 et ij u. 6 3 sicut: quibus S. factis: perfectis SC 4 enim
 + in SC 6 > introire quosdam SC

ingressus est in requiem eius, etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut 11 ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Uiuus enim est Dei sermo, et efficax, 12 et penetrabilior omni gladio ancipiti: et per- tingens usque ad diuisionem animae ac spiri- tus, compagum quoque et medullarum, et dis- cretor cogitationum et intentionum cordis. Et 13 non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

Sap. 18. 15,
16.
Hier. 23. 29.
Eph. 6. 17.
Apoc. 1. 16.

Habentes ergo pontificem magnum, qui 14 penetrauit caelos, Iesum filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontifi- 15 cem, qui non possit conpati infirmitatibus nostris: temtatum autem per omnia pro simi- litudine absque peccato. Adeamus ergo cum 16 fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inueniamus in auxilio oportuno.

2. 17, 3. 1, 6.
20, 7, 26, 8. 1.
9. 11.
Eph. 4. 10.
Heb. 2. 17.

Eph. 3. 12.

Omnis namque Pontifex ex hominibus ad- 5 sumtus, pro hominibus constituitur in his quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis: qui condolere possit his qui ignorant 2 et errant, quoniam et ipse circumdatus est in- firmitate. Et propterea debet, quemadmodum 3 et pro populo, ita etiam pro semet ipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi hono- 4 rem, sed qui uocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic et Christus non semet ipsum clarificauit 5

4. 15.

Leu. 9. 7, 16.
17.
Ex. 28. 1.
1 Par. 23. 13.
Num. 16. 10.

Rom. 15. 3.

¹² > est enim sermo Dei SC quoque ac medullarum SC
¹³ autem: enim S ¹⁴ teneamus + spei nostrae S ¹⁶ gratiae
+ eius S 5. ¹ ijs SC, et u. 2 ³ et sec. om. SC etiam
+ et SC

Ps. 2. 7. ut pontifex fieret : sed qui locutus est ad
Act. 13. 33. eum :

Filius meus es tu,
ego hodie genui te.

Ps. 109 (110). 6 Quemadmodum et in alio dicit :
4 Tu es sacerdos in aeternum,
secundum ordinem Melchisedech.

Mt. 26. 39, 44. 7 Qui in diebus carnis suae preces supplica-
Mc. 14. 39, 39. tionesque ad eum qui possit saluum illum a
Lc. 22. 41, 44. morte facere cum clamore ualido et lacrimis

Phil 2. 8. 8 offerens, et exauditus pro sua reuerentia : et
quidem cum esset Filius, didicit ex his quae
9 passus est oboedientiam : et consummatus,
factus est omnibus obtemperantibus sibi causa

Ps. 109 (110). 10 salutis aeternae, appellatus a Deo pontifex
4 iuxta ordinem Melchisedech.

11 De quo grandis nobis sermo, et ininterpre-
tabilis ad dicendum : quoniam inbecilles facti
12 estis ad audiendum. Etenim cum deberetis

1 Cor. 3. 2. sermonum Dei: et facti estis quibus lacte opus
1 Pet. 2. 2. 13 sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis
est particeps, expers est sermonis iustitiae :

Gen. 2. 17. 14 paruulus enim est. Perfectorum autem est
Eph. 4. 13. solidus cibus, eorum qui pro consuetudine
exercitatos habent sensus ad discretionem
boni ac mali.

6 Quapropter intermittentes inchoationis
Christi sermonem, ad perfectionem feramur,
non rursum iacentes fundamentum paeniten-
tiae ab operibus mortuis, et fidei ad Deum,

6 alio sine addit. A*GH : + loco A^cCDFV § 7 > illum saluum
facere a morte § et exauditus : exauditus est § 8 Filius
+ Dei § ijs § 11 > nobis grandis § interpretabilis
§ imbecilles § 6. 1 perfectionem : perfectiora §

¹ baptismatum doctrinae, inpositionis quoque ²
 manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iu-
 dicii aeterni. Et hoc faciemus, si quidem per- ³
 miserit Deus. Impossibile est enim eos qui ⁴ 10. 26, 27.
 semel sunt inluminati, gustauerunt etiam do- ² Pet. 2. 21.
 num caeleste, et participes sunt facti Spiritus ¹ Mt. 12. 31.
 sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei ⁵ 1 Pet. 2. 3.
 uerbum, uirtutesque saeculi uenturi, ¹ et pro- ⁶
 lapsi sunt, renouari rursus ad paenitentiam,
 rursum crucifigentes sibi met ipsis filium Dei,
 et ostentui habentes. Terra enim saepe ue- ⁷ Gen. 1. 11.
 nientem super se bibens imbrem, et generans
 herbam oportunam illis a quibus colitur, acci-
 pit benedictionem a Deo: proferens autem ⁸ Gen. 3. 18.
 spinas ac tribulos reproba est, et maledicto
 proxima: cuius consummatio in combustio-
 nem.

Confidimus autem de uobis, dilectissimi, ⁹
 meliora et uiciniora saluti, tametsi ita loqui-
 mur. Non enim iniustus Deus, ut obliuiscatur ¹⁰ 10. 32-34.
 operis uestri, et dilectionisquam ostendistis
 in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et
 ministratis. Cupimus autem unumquemque ¹¹ 3. 6, 14.
 uestrum eandem ostentare sollicitudinem ad
 expletionem speiusque in finem: ut non segnes ¹²
 efficiamini, uerum imitatores eorum qui fide et
 patientia hereditabunt promissiones.

Abrahae namque promittens Deus, quoniam ¹³ Gen. 22. 16,
 neminem habuit per quem iuraret maiorem, ¹⁷
 iurauit per semet ipsum, ¹ dicens: Nisi bene- ¹⁴
 dicens benedicam te, et multiplicans multipli-
 cabo te. Et sic longanimiter ferens, adeptus ¹⁵
 est repromissionem. Homines enim per ¹⁶ Ex. 22. 11.

⁴ > facti sunt SC ⁶ > rursus renouari SC ⁷ generans: ger-
 minans S ¹⁰ iniustus + est S

- maio¹⁷rem sui iurant : et omnis controuersiae eorum finis ad confirmationem est iuramen-
 17 tum. In quo abundantius uolens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem
 Num. 23. 19. 18 consilii sui, interposuit iusiurandum : ut per
 1 Reg. (1 Sam.) 15. 29. duas res immobiles, quibus impossibile est menti-
 tiri Deum, fortissimum solacium habeamus, qui-
 confugimus ad tenendam propositam spem:
 Ex. 26. 31, 33. 19 quam sicut anchoram habemus animae tutam
 Leu. 16. 12. ac firmam, et incedentem usque in interiora
 Heb. 9. 3, 7. 20 uelaminis, ubi praecursor pro nobis introiit
 4. 14. Iesus, secundum ordinem Melchisedech ponti-
 Ps. 109 (110). 4. fex factus in aeternum.
- 7 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacer-
 dos Dei summi, qui obuiauit Abrahae regresso
 2 a caede regum, et benedixit ei, ¹ cui decimas
 omnium diuisit Abraham : primum quidem
 qui interpretatur rex iustitiae, deinde autem et
 3 rex Salem, quod est rex pacis : sine patre,
 sine matre, sine genealogia, neque initium
 dierum neque finem uitae habens, adsimilatus
 autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.
- Gen. 14. 18— 4 Intuemini autem quantus sit hic, cui et
 20. decimas dedit de praecipuis Abraham patri-
 Num. 18. 21, 26. 5 archa. Et quidem de filiis Leui sacerdotium
 accipientes, mandatum habent decimas su-
 mmere a populo secundum legem, id est, a fra-
 tribus suis, quamquam et ipsi exierint de lum-
 6 bis Abrahae. Cuius autem generatio non
 adnumeratur in eis, decimas sumsit Abraham,
 et hunc qui habebat repromissiones benedixit.
 7 Sine ulla autem contradictione, quod minus

¹⁷ immobilitatem SC, et immobiles u. ¹⁸ solatium SC
¹⁹ in : ad SC ²⁰ introiuit SC 7. ² cui + et SC ⁶ annu-
 meratur SC sumsit + ab SC

est a meliore benedicatur. Et hic quidem 8
decimas morientes homines accipiunt : ibi au-
tem contestatus quia uiuit. Et ut ita dictum 9
sit, per Abraham et Leui, qui decimas accepit
decimatus est: adhuc enim in lumbis patris erat, 10
quando obuiauit ei Melchisedech.

Si ergo consummatio per sacerdotium Leui- 11 8. 6, 7.
ticum erat (populus enim sub ipso legem ac-
cepit) quid adhuc necessarium secundum or-
dinem Melchisedech alium surgere sacerdo-
tem, et non secundum ordinem Aaron dici?
Translato enim sacerdotio, necesse est ut et 12
legis translatio fiat. In quo enim haec dicun- 13
tur, de alia tribu est, de qua nullus altario
praesto fuit. Manifestum enim quod ex Iuda 14
ortus sit Dominus noster : in qua tribu nihil
de sacerdotibus Moses locutus est. Et am- 15
plius adhuc manifestum est, si secundum si-
militudinem Melchisedech exsurget alius sa-
cerdos : qui non secundum legem mandati 16
carnalis factus est, sed secundum uirtutem ui-
tae insolubilis. Contestatur enim : 17

Quoniam tu es sacerdos in aeternum,
secundum ordinem Melchisedech.

Reprobatio quidem fit praecedentis mandati, 18
propter infirmitatem eius et inutilitatem :

1 nihil enim ad perfectum adduxit lex : intro- 19
ductio uero melioris spei, per quam proxima-
mus ad Deum. Et quantum est non sine iure- 20
iurando : alii quidem sine iureiurando sacer-
dotes facti sunt, hic autem cum iureiurando, 21
per eum qui dixit ad illum :

Es. 11. 1.
Mich. 5. 2.
Mt. 1. 3, 2. 6.
Lc. 3. 33.
Apoc. 5. 5.

17 5. 6.
Ps. 109 (110).
4-

18 Rom. 8. 3.

19 Heb. 9. 9.

⁸ contestatur SC ¹¹ necessarium + fuit SC ¹³ altari SC
¹⁴ manifestum sine addit. ACGH : + est DFVSC ¹⁵ exsurget
plur. : exurgit H ; exurgat SC ; exurgeret D, exsurrexisset V

Iuravit Dominus et non paenitebit eum :

Tu es sacerdos in aeternum :

8. 6. 22 in tantum melioris testamenti sponsor factus

23 est Iesus. Et alii quidem plures facti sunt

sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur

24 permanere : hic autem eo quod maneat in

aeternum, sempiternum habet sacerdotium.

Rom. 8. 34. 25 Unde et saluare in perpetuo potest acce-

1 Ioh. 2. 1. dentes per semet ipsum ad Deum, semper

uiuens ad interpellandum pro eis.

Heb. 2. 17, 26 Talis enim decebat ut nobis esset pontifex,

4. 14. sanctus, innocens, inpollutus, segregatus a pec-

Leu. 16. 6, 15. 27 catoribus, et excelsior caelis factus : qui non

Heb. 10. 11. habet cotidie necessitatem, quemadmodum

Eph. 5. 2. sacerdotes, prius pro suis delictis hostias of-

ferre, deinde pro populi : hoc enim fecit semel,

28 se offerendo. Lex enim homines constituit

sacerdotes infirmitatem habentes : sermo au-

tem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in

aeternum perfectum.

4. 14. 8 Capitulum autem super ea quae dicuntur :

talem habemus Pontificem, qui consedit in

Ex. 33. 7. 2 dextera sedis magnitudinis in caelis, sancto-

rum minister, et tabernaculi ueri, quod fixit

Heb. 5. 1. 3 Dominus et non homo. Omnis enim pontifex

ad offerenda munera et hostias constituitur :

unde necesse est et hunc habere aliquid quod

4 offerat. Si ergo esset super terram, nec esset

sacerdos, cum essent qui offerrent secundum

Col. 2. 17. 5 legem munera, qui exemplari et umbrae de-

Ex. 25. 40. seruiunt caelestium : sicut responsum est Mo-

si, cum consummaret tabernaculum : Uide,

23 sacerdotes + secundum legem S 25 perpetuum SC acce-
dens S eis : nobis SC 26 inpollutus SC 27 >necessi-
tatem quotidie SC seipsum SC 8. 2 Dominus : Deus S
3 offerendum SC

inquit, omnia facito secundum exemplar quod
 tibi ostensum est in monte. Nunc autem me- 6 Heb. 7. 22,
12. 24.
2Cor. 3. 6-11.
 lius sortitus est ministerium, quanto et melioris
 testamenti mediator est, quod in melioribus re-
 promissionibus sanctum est. Nam si illud 7
 prius culpa uacasset, non utique secundi locus
 inquireretur. Uituperans enim eos dicit : 8 Hier. 31. 31-
34.
 Ecce dies ueniunt, dicit Dominus,
 et consummabo super domum Israhel, et
 super domum Iuda testamentum no-
 uum :
 non secundum testamentum quod feci pa- 9 Ex. 19. 4, 5.
 tribus eorum,
 in die qua adprehendi manum illorum ut
 educerem illos de terra Aegypti :
 quoniam ipsi non permanserunt in testa-
 mento meo,
 et ego neglexi eos, dicit Dominus.
 Quia hoc testamentum quod disponam do- 10
 mui Israhel
 post dies illos, dicit Dominus :
 dando leges meas in mentem eorum,
 et in corde eorum superscribam eas :
 et ero eis in Deum,
 et ipsi erunt mihi in populum :
 et non docebit unusquisque proximum 11
 suum,
 et unusquisque fratrem suum, dicens : Co-
 gnosce Dominum :
 quoniam omnes scient me,
 a minore usque ad maiorem eorum :
 quia propitius ero iniquitatibus eorum, 12 Rom. 11. 27.
 et peccatorum illorum iam non memorabor.

⁶ sanctum (sancti H) : sancitum DSC ⁸ venient SC ⁹ illorum :
 eorum SC ¹⁰ hoc + est SC dando : dabo S ¹² illorum :
 eorum SC

13 Dicendo autem nouum, ueterauit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

Ex. 25-27. 9 Habuit quidem et prius iustificationes cul-
 Ex. 25. 23-39. 2 turae, et Sanctum saeculare. Tabernaculum
 enim factum est primum, in quo inerant can-
 delabra et mensa, et propositio panum, quae
 Lc. 26. 31-33. 3 dicitur Sancta. Post uelamentum autem se-
 cundum tabernaculum, quod dicitur Sancta
 Leu. 16. 12, 4 sanctorum : aureum habens turibulum, et ar-
 13. cam testamenti circumtectam ex omni parte
 Ex. 25. 10. auro, in qua urna aurea habens manna, et
 Ex. 16. 33. uirga Aaron quae fronderat, et tabulae testa-
 Num. 17. 8 5 menti, superque eam Cherubin gloriae obum-
 10. brantia propitiatorium : de quibus non est
 Ex. 25. 16, 21. 6 modo dicendum per singula. His uero ita
 Ex. 25. 18-22, 26. 34. compositis, in priori quidem tabernaculo sem-
 Num. 28. 3. per introibant sacerdotes, sacrificiorum officia
 Leu. 16. 29, 7 consummantes : in secundo autem semel in
 30, 34. anno solus pontifex, non sine sanguine, quem
 10. 19, 20. 8 offert pro sua et populi ignorantia : hoc signi-
 9 ficante Spiritu sancto, nondum propalatam
 10. 1, 2. esse sanctorum uiam adhuc priore taberna-
 culo habente statum. Quae parabola est tem-
 poris instantis : iuxta quam munera et hostiae
 offeruntur, quae non possunt iuxta conscien-
 tiam perfectum facere seruientem, solummodo
 Leu. 11. 2-47. 10 in cibis, et in potibus, et uariis baptismis, et
 Col. 2. 16. iustitiis carnis usque ad tempus correctionis
 inpositis.

2. 17, 4. 14. 11 Christus autem adsistens pontifex futuro-
 13. 12. rum bonorum, per amplius et perfectius taber-

9. 2 inerant : erant SC 3 *disting.* secundum, tabernaculum,
 quod dicitur C 4 thuribulum C 5 eam + erant SC Cherubim
 SC > modo non est AHV 7 offerret S 10 et *sec.* + in S
 baptismatibus SC

naculum non manu factum, id est, non huius
 creationis: neque per sanguinem hircorum ¹²
 et uitulorum, sed per proprium sanguinem
 introiuit semel in sancta, aeterna redemptione
 inuenta. Si enim sanguis hircorum et tauro- ¹³
 rum, et cinis uitulae aspersus inquinatos san-
 ctificat ad emundationem carnis: quanto ma- ¹⁴
 gis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum
 semet ipsum optulit immaculatum Deo, emun-
 dabit conscientiam uestram ab operibus mor-
 tuis ad seruiendum Deo uiuenti? Et ideo noui ¹⁵
 testamenti mediator est: ut morte interce-
 dente, in redemptionem earum praeuarica-
 tionum quae erant sub priore testamento, re-
 promissionem accipiant qui uocati sunt aeter-
 nae hereditatis. Ubi enim testamentum, mors ¹⁶
 necesse est intercedat testatoris. Testamen- ¹⁷
 tum enim in mortuis confirmatum est: alio-
 quin nondum ualeat, dum uiuit qui testatus
 est. Unde ne primum quidem sine sanguine ¹⁸
 dedicatum est. Lecto enim omni mandato ¹⁹
 legis a Mose uniuerso populo, accipiens san-
 guinem uitulorum et hircorum, cum aqua et
 lana coccinea et hysopo, ipsum quoque librum
 et omnem populum aspersit, ²⁰ dicens: Hic
 sanguis testamenti quod mandauit ad uos
 Deus. Etiam tabernaculum et omnia uasa ²¹
 ministerii sanguine similiter aspersit: et omnia ²²
 paene in sanguine mundantur secundum legem:
 et sine sanguinis fusione non fit remissio.

Necesse est ergo exemplaria quidem caele- ²³

¹¹ manufactum uno uerbo SC ¹² et: aut SC ¹⁴ emunda-
 bit (καθαριεῖ) cum DSC: -uit aperto betacismo codd. plur. ue-
 stram: nostram SC ¹⁵ priori SC ¹⁶ testamentum + est SC
¹⁸ ne ACF: nec DGHVSC ¹⁹ hyssopo SC ²² pene SC > se-
 cundum legem mundantur SC fusione AFG: effusione CDHVSC

Leu. 16. 14-16.
 Num. 19. 2, 17, 18.
 Tit. 2. 14.
 1 Pet. 1. 18, 19.
 1 Ioh. 1. 7.
 Apoc. 1. 5, 7. 14.
 Heb. 8. 6, 12. 24.
 1 Tim. 2. 5.

Ex. 24. 6-8.
 Leu. 14. 4 7.
 Num. 19. 6, 17, 18.

Ex. 24. 8.
 Mt. 26. 28,
 Mc. 14. 24,
 Lc. 22. 20.
 1 Cor. 11. 25.
 Leu. 8. 15, 19.
 Leu. 17. 11.

- stium his mundari : ipsa autem caelestia me-
 4. 14. 24 lioribus hostiis quam istis. Non enim in ma-
 nu factis sanctis Iesus introiit, exemplaria
 uerorum : sed in ipsum caelum, ut appareat
 25 nunc uultui Dei pro nobis. Neque ut saepe
 offerat semet ipsum, quemadmodum pontifex
 intrat in sancta per singulos annos in sanguine
 1 Cor. 10. 11. 26 alieno : alioquin oportebat eum frequenter
 Gal. 4. 4. pati ab origine mundi : nunc autem semel in
 consummatione saeculorum, ad destitutionem
 Gen. 3. 19. 27 peccati, per hostiam suam apparuit. Et quem-
 Eccl. 12. 7. admodum statutum est hominibus semel
 Es. 53. 12. 28 mori, post hoc autem iudicium : sic et Christus
 1 Pet. 2. 24. semel oblatus ad multorum exhaurienda pec-
 Tit. 2. 13. cata, secundo sine peccato apparebit expectan-
 tibus se in salutem.
8. 5, 7. 19. 10 Umbram enim habens lex bonorum futuro-
 Col. 2. 17. rum, non ipsam imaginem rerum, per singu-
 los annos isdem ipsis hostiis, quas offerunt
 indesinenter, numquam potest accedentes per-
 2 fectos facere : alioquin non cessassent offerri,
 ideo quod nullam haberent ultra conscientiam
 Leu. 16. 21. 3 peccati cultores semel mundati ? Sed in ipsis
 commemoratio peccatorum per singulos annos
 Mic. 6. 6, 7. 4 fit : impossibile enim est sanguine taurorum et
 Ps. 39. 7-9 5 hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens
 (40. 6-8). mundum dicit :

Hostiam et oblationem noluisti :
 corpus autem aptasti mihi :

- 6 holocaustomata et pro peccato non tibi
 placuit.

24 manufacta Sancta SC introiuit SC uerorum : uerborum
 F ; uirorum G^cH 28 oblatus + est SC apparebit + omnibus S
 10. 1 > futurorum bonorum SC eisdem SC 2 om. non SC
 mundati sine nota interrogationis SC 6 holocaustomata C et 8 ;
 deinde om. et SC et 8 placuerunt SC

Tunc dixi : Ecce uenio :

7

in capite libri scriptum est de me :

ut faciam, Deus, uoluntatem tuam.

Superius dicens : Quia hostias et oblationes, 8
et holocaustomata et pro peccato noluisti, nec
placita sunt tibi, quae secundum legem offer-

runtur : ¹ tunc dixit : Ecce uenio ut faciam, 9
Deus, uoluntatem tuam : aufert primum, ut
sequens statuatur. In qua uoluntate sanctificati

10 7. 27.

sumus per oblationem corporis Christi Iesu

in semel. Et omnis quidem sacerdos praesto

11 Ex. 29. 38.
Num. 28. 3.

est cotidie ministrans, et easdem saepe of-

ferens hostias, quae numquam possunt au-

ferre peccata. Hic autem unam pro peccatis

12

offerens hostiam, in sempiternum sedit in

dextera Dei, de cetero expectans donec po-

13 Ps. 109 (110).

nantur inimici eius scabellum pedum eius.

1. 1
1 Cor. 15. 25,

Una enim oblatione consummauit in sem-

14 26.

piternum sanctificatos. Contestatur autem

15

nos et Spiritus sanctus : postquam enim

dixit :

Hoc autem testamentum quod testabor ad

16 Hier. 31. 33.

illos

post dies illos, dicit Dominus,

dando leges meas in cordibus eorum,

et in mente eorum superscribam eas :

Hier. 31. 34.
Heb. 8. 12.

et peccatorum et iniquitatum eorum iam

17

non recordabor amplius.

Ubi autem horum remissio, iam non oblatio

18

pro peccato.

Habentes itaque, fratres, fiduciam in in-

19 9. 3.

troitu sanctorum in sanguine Christi, quam

9. 8.
Ioh. 14. 6.

20

⁹ dixi SC

¹⁰ > Iesu Christi AVSC

om. in sec. SC

¹² sedet SC

¹⁶ dando : Dabo S

mentibus VSC ; sensibus H

¹⁸ non + est SC

- Zach. 6. 11-13. 21 initiauit nobis uiam nouam et uiuentem per
 22 uelamen, id est, carnem suam, ¹ et sacerdotem
 Ezech. 36. 25. 22 magnum super domum Dei : accedamus cum
 Heb. 4. 16. uero corde in plenitudine fidei, aspersi corda
 Num. 5. 17. a conscientia mala, et abluti corpus aqua
 Heb. 4. 14. 23 munda : teneamus spei nostrae confessionem
 indeclinabilem, fidelis enim est qui repromisit:
 24 et consideremus inuicem in prouocationem
 25 caritatis et bonorum operum : non deserentes
 collectionem nostram, sicut est consuetudinis
 quibusdam, sed consolantes, et tanto magis
 quanto uideritis adpropinquantem diem.
 Iac. 5. 8. 26 Uoluntarie enim peccantibus nobis post ac-
 Heb. 6. 4-8. ceptam notitiam ueritatis, iam non relinquitur
 1 Ioh. 5. 16. pro peccatis hostia, terribilis autem quaedam
 Es. 26. 11. 27 expectatio iudicii, et ignis aemulatio, quae con-
 Soph. 1. 18. 28 sumptura est aduersarios. Irritam quis faciens
 2 Thess. 1. 8. legem Mosi, sine ulla miseratione duobus uel
 Num. 15. 30, 35, 30. 28 tribus testibus moritur : quanto magis putatis
 Dt. 17. 2-6, 19, 15. 29 deteriora mereri supplicia qui filium Dei con-
 Heb. 2. 3, 9, 20. culcauerit, et sanguinem testamenti pollutum
 duxerit in quo sanctificatus est, et Spiritui gra-
 Dt. 32. 35, 36. 30 tiaae contumeliam fecerit? Scimus enim qui
 Ps. 134 (135). dixit : Mihi uindictam, ego reddam. Et ite-
 Rom. 12. 19. 31 rum : Quia iudicabit Dominus populum suum.
 Lc. 12. 5. 31 Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.
 Heb. 6. 4. 32 Rememoramini autem pristinos dies, in qui-
 bus inluminati magnum certamen sustinuistis
 1 Cor. 4. 9. 33 passionum : et in altero quidem obprobriis et
 Heb. 12. 4, 13. 33 tribulationibus spectaculum facti : in altero
 Mt. 25. 36. 34 autem socii taliter conuersantium effecti. Nam
 2 Tim. 1. 16. et uinctis compassi estis, et rapinam bonorum
 Mc. 10. 29, 30. uestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscen-

²⁵ > consuetudinis est *SC* ³⁰ uindicta *C*, sed cf. Rom. 12 19
 ego reddam : et ego retribuam *DSC* ³³ obprobrijs *SC*

tes uos habere meliorem et manentem sub-
stantiam. Nolite itaque amittere confidentiam 35
uestram, quae magnam habet remunerationem.
Patientia enim uobis necessaria est : ut uolun- 36

12. 1. 7.
Lc. 21. 19.

Adhuc enim modicum quantulum,
qui uenturus est ueniet et non tardabit.

37 Hab. 2. 3. 4.

Iustus autem meus ex fide uiuit :
quod si subtraxerit se, non placebit ani-
mae meae.

38 Rom. 1. 17.
Gal. 3. 11.

Nos autem non sumus subtractionis in perdi- 39
tionem, sed fidei in adquisitionem animae.

Est autem fides sperandorum substantia, 11 27.
rerum argumentum non parentum. In hac 2

enim testimonium consecuti sunt senes. Fide 3
intellegimus aptata esse saecula uerbo Dei :
ut ex inuisibilibus uisibilia fierent. Fide pluri- 4

Gen. 1. 3.
Ioh. 1. 3.
Gen. 4. 4-8.
Mt. 23. 35.

nam hostiam Abel quam Cain optulit Deo,
per quam testimonium consecutus est esse
iustus, testimonium perhibente muneribus eius
Deo : et per illam defunctus adhuc loquitur.

Fide Enoch translatus est ne uideret mortem : 5
et non inueniebatur, quia transtulit illum Deus :
ante translationem enim testimonium habebat
placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est 6

Gen. 5. 22-
24.
Ecclus. 44. 16.
Sap. 4. 10.

placere : credere enim oportet accedentem ad
Deum quia est, et inquirentibus se reünere-
rator fit. Fide Noe responso accepto de his 7
quae adhuc non uidebantur, metuens aptauit
arcam in salutem domus suae, per quam dam-

Gen. 6. 13-
22.
Ecclus. 44. 17.
Sap. 10. 4.
Rom. 9. 30.

37 quantulum cum AG : quantulumque H*, quantulumcumque
CH^c, aliquantulum FV^c, aliquantulumque S 39 subtractionis sine
addit. ACGH : + filii DFVSC 11. 1 sperandarum et apparentium
SC, et disting. sperandarum substantia rerum, argumentum non
apparentium 5 Henoch SC habuit SC 6 est pr. om. FG
placere + Deo A^cDFSC fit : sit SC 7 de ijs SC

- nauit mundum, et iustitiae quae per fidem est
 8 heres est institutus. Fide qui uocatur Abra-
 ham oboediuit in locum exire quem accepturus
 erat in hereditatem : et exiit nesciens quo iret.
 9 Fide moratus est in terra repromissionis, tam-
 quam in aliena, in casulis habitando cum Isaac
 et Iacob coheredibus repromissionis eiusdem.
 10 Expectabat enim fundamenta habentem ciui-
 11 tatem, cuius artifex et conditor Deus. Fide
 et ipsa Sarra sterilis uirtutem in conceptionem
 seminis accepit, etiam praeter tempus aetatis :
 quoniam fidelem credidit esse qui promiserat.
 12 Propter quod et ab uno orti sunt, et hoc emor-
 tuo, tamquam sidera caeli in multitudinem,
 et sicut harena quae est ad oram maris in-
 numerabilis.
 13 Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non
 acceptis repromissionibus, sed a longe eas
 aspicientes, et salutantes, et confitentes quia
 peregrini et hospites sunt supra terram. Qui
 14 enim haec dicunt, significant se patriam in-
 15 quirere. Et si quidem illius meminissent de
 qua exierunt, habebant utique tempus reuer-
 16 tendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est
 caelestem. Ideo non confunditur Deus uocari
 Deus eorum : parauit enim illis ciuitatem.
 17 Fide optulit Abraham Isaac cum temptare-
 tur, et unigenitum offerebat qui suscepit re-
 18 promissiones : ¹ ad quem dictum est : Quia in
 19 Isaac uocabitur tibi semen : arbitrans quia et
 a mortuis suscitare potens est Deus : unde
 20 eum et in parabola accepit. Fide et de

⁹ moratus ACF : demoratus DGHV SC ¹¹ conceptione S
 esse + eum SC repromiserat SC ¹³ super SC ¹⁵ illius :
 ipsius SC ¹⁷ qui : in quo S ¹⁹ parabolam SC

futuris benedixit Isaac Iacob et Esau. Fide 21 Gen. 48. 1. 5,
 Iacob moriens singulos filiorum Ioseph bene- 16, 20, 47. 31.
 dixit : et adoravit fastigium uirgae eius. Fide 22 Gen. 50. 24,
 Ioseph moriens de profectione filiorum Israhel 25-
 memoratus est, et de ossibus suis mandauit. Ex. 13. 19.
 Fide Moses natus, occultatus est mensibus 23 Ex. 2. 2, 3.
 tribus a parentibus suis, eo quod uidissent
 elegantem infantem, et non timuerunt regis
 edictum. Fide Moses grandis factus negauit 24 Ex. 2. 10, 11.
 se esse filium filiae Pharaonis : magis eligens 25
 affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati
 habere iucunditatem, maiores diuitias aesti- 26 Ps. 68. 10
 mans thesauro Aegyptiorum inproperium Chri- (69. 9), 88. 52
 sti : aspiciebat enim in remunerationem. Fide 27 (89. 51).
 reliquit Aegyptum, non ueritus animositatem 1 Pet. 4. 14.
 regis : inuisibilem enim tamquam uidens susti- Ex. 2. 15.
 nuit. Fide celebrauit Pascha, et sanguinis Ex. 10. 28, 29.
 effusionem : ne qui uastabat primitiua tangeret 28 Ex. 12. 21, 22.
 eos. Fide transierunt mare rubrum tamquam 29 Ex. 14. 22, 29,
 per aridam terram : quod experti Aegyptii, de- 15. 19.
 uorati sunt. Fide muri Hiericho ruerunt, cir- 30 Ios. 6. 20.
 cuitu dierum septem. Fide Raab meretrix non 31 Ios. 2. 1-21,
 periit cum incredulis, excipiens exploratores 6. 25.
 cum pace. ¹ Et quid adhuc dicam? Deficiet 32 Iac. 2. 25.
 enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Iud. 6. 11,
 Samson, Iepthe, Daud et Samuhel, et pro- 4. 6, 13, 24,
 phetis : qui per fidem deuicerunt regna, ope- 11. 1.
 ratum sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, 1 Reg. (1
 obturauerunt ora leonum, ¹ extinxerunt im- Sam.) 16. 12,
 petum ignis, effugerunt aciem gladii, conualue- 33 13, 1. 20.
 runt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, Act. 3. 24.
 castra uerterunt exterorum. Acceperunt mu- Iud. 14. 5, 6.
 34 1 Reg. (1
 35 36.
 Dan. 6. 22.
 Dan. 3. 94
 27).

²¹ adoravit + super D ²⁶ inproperium SC ³⁰ corruerunt
 DG*VSC circuitu DF*G^cVSC : circumiti A(C)H, et circuiti
 F^cG* ³¹ Rahab SC ³² Iepthe SC et sec. om. SC
 Samuel SC ³³ vicerunt SC ³⁴ effugauerunt S

- 3 Reg. (1 Reg.) 17. 22. 36
 4 Reg. (2 Reg.) 4. 35. 36
 2 Macc. 6. 19-7. 42. 36
 Hier. 20. 2. 37
 37. 15. 37
 2 Par. 24. 21. 37
 1 Macc. 2. 38
 28-30. 38
 2 Macc. 5. 27. 38
 13. 39
 40
 1 Cor. 9. 24. 12
 Phil. 2. 8. 2
 Es. 50. 6, 7. 2
 Mc. 16. 19. 2
 10. 33, 34. 4
 Prot. 3. 11, 12. 5
 Apoc. 3. 19. 6
- lieres de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem inuenirent resurrectionem. Alii uero ludibria et uerba experti, insuper et uincula et carceres: lapidati sunt, secti sunt, temtati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiat, afflicti, ¹ quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, et montibus et speluncis, et in cauernis terrae. Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, ut ne sine nobis consummarentur. Ideoque et nos tantam habentes inpositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curamus propositum nobis certamen: aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedit. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus aduersum semet ipsos contradictionem: ut ne fatigemini animis uestris deficientes. Nondum usque ad sanguinem restitistis, aduersum peccatum repugnantes: et oblit, estis consolationis, quae uobis tamquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.

³² et pr.: in SC ⁴⁰ ne: non SC 12. ¹ curramus + ad SC
² sedet SC ³ ipsos cum ACF*G*H (ipso): ipsum DF^cG^cVSC
⁴ nondum + enim SC aduersus SC ⁵ negligere SC

'In disciplina perseuerate. Tamquam filiis uobis offert Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostrae habuimus eruditores, et reuerebamur: non multo magis obtemperabimus Patri spirituum et uiuemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum uoluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile est, in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in praesenti quidem uidetur non esse gaudii, sed maeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiae. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus uestris: ut non claudicans erret, magis autem sanetur.

Prou. 13. 24,
23. 13.

Leu. 11. 44.

Es. 35. 3.
Iob. 4. 3, 4.
Prou. 4. 27.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Dominum: contemplantur ne quis desit gratiae Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans inpediat, et per illam inquinentur multi: ne quis fornicator, aut profanus ut Esau, qui propter unam escam uendidit primitiua sua: scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim inuenit paenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.

Rom. 12. 18,
14. 19.
Mt. 5. 8.
Act. 8. 23.

Heb. 13. 4.
Gen. 25. 33,
34.
Gen. 27. 30-40.

Non enim accessistis ad tractabilem et ac-

Ex. 19. 18-20.
Dt. 4. 11.

⁷ offert + se CDG^cSC ⁹ > eruditores habuimus SC reuerebamur + eos DFVSC ¹¹ moeroris SC reddit DFG, et reddidit A: reddet CHVSC ¹³ claudicans + quis FG^cVSC, et > quis claud. D ¹⁴ Dominum: Deum SC ¹⁸ tractabilem + montem SC

censibilem ignem, et turbinem et caliginem,
 Ex. 19. 16, 19 et procellam¹ et tubae sonum, et uocem uerbo-
 20. 18, 19. rum, quam qui audierunt excusauerunt se, ne
 Dt. 5. 23-27. eis fieret uerbum. Non enim portabant quod
 Ex. 19. 12, 13. dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, la-
 Dt. 9. 19. pidabitur. Et ita terribile erat quod uidebatur,
 Moses dixit: Exterritus sum et tremebundus.
 Apoc. 5. 11, 22 Sed accessistis ad Sion montem, et ciuitatem
 14. 1. Dei uiuentis Hierusalem caelestem, et multo-
 Heb. 11. 10. rum milium angelorum frequentiae, et eccle-
 Iac. 1. 18. 23 siam primitiuorum qui conscripti sunt in caelis,
 1 Cor. 15. 23. et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum
 Lc. 10. 20. Apoc. 7. 15-
 17. 24 perfectorum, et testamenti noui mediatorem
 Heb. 9. 15, 11. 4. Iesum, et sanguinis sparsionem melius lo-
 1 Pet. 1. 2. 25 quentem quam Abel. Uidete ne recusetis lo-
 Gen. 4. 10. quentem. Si enim illi non effugerunt, recu-
 Heb. 2. 2, 3, 10. 28, 29. santes eum qui super terram loquebatur: multo
 Agg. 2. 7. 26 mur: ¹ cuius uox mouit terram tunc: modo
 autem repromittit, dicens: Adhuc semel ego
 mouebo non solum terram, sed et caelum.
 27 Quod autem, Adhuc semel, dicit: declarat
 mobiliu translationem tamquam factorum,
 Dt. 4. 24. 28 ut maneant ea quae sunt immobilia. Itaque
 Ex. 24. 17. regnum immobile suscipientes, habemus gra-
 Es. 33. 14. tiam per quam seruiamus placentes Deo, cum
 Soph. 1. 18, 3. 8. metu et reuerentia. Etenim Deus noster ignis
 Rom. 12. 10. 29 consumens est.
 2 Pet. 1. 7. 1 Ioh. 4. 7. 13² Caritas fraternitatis maneat. Et hospitali-
 Rom. 12. 13. tatem nolite obliuisci, per hanc enim latuerunt
 1 Pet. 4. 9. 3 quidam angelis hospitio receptis. Mementote
 Gen. 18. 3, 19. 2.

¹⁸ accensibilem (κεκαυμένη) AFC (om. G): accessibilem *errore*
facili CDHV⁵ ²² frequentiae ACFGHV: -iam DSC ²³ spiri-
 tum S ²⁴ aspersionem SC ²⁵ auertimus GVSC, et aduertimus
 D ²⁶ modo: nunc SC semel + et SC 13. ¹ maneat + in
 vobis SC ² latuerunt ACG*²: placuerunt DFG²HVS

uinctorum tamquam simul uincti: et laborantium tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile conubium in omnibus, et torus 4 inmaculatus: fornicatores enim et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine auaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam: ita ut confiderenter dicamus:

Dominus mihi adiutor est:

non timebo quid faciat mihi homo.

Mementote praepositorum uestrorum, qui uobis locuti sunt uerbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.

Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula. Doctrinis uariis et peregrinis nolite abduci: optimum enim est gratia stabiliri cor, non escis, quae non profuerunt ambulanti-
bus in eis. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt.

Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, inproperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiae autem et communionis nolite obliuisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. Oboedite praepositis uestris, et subiace-
te eis. Ipsi enim peruigilant quasi ra-

10. 34.
Mt. 25. 36.

Eph. 5. 5.
1 Thess. 4. 6.
1 Tim. 6. 6-8.
Jos. 1. 5.
Dt. 31. 6, 8.
Ps. 117 (118).
6.

17, 24.

Apoc. 1. 4, 8,
17.
Eph. 4. 14.
Col. 2. 8, 16.
Rom. 14. 17.

Heb. 8. 4, 5.

Ex. 29. 14.
Leu. 16. 27.
Num. 19. 3, 5.

Mt. 27. 33.
Ioh. 19. 20.

Heb. 11. 26.

11. 10, 16.

Leu. 7. 12.
2 Par. 29. 31,
33. 16.
Ps. 49 (50).
14, 115 (116).

17.
Os. 14. 3.
Rom. 12. 13.
Phil. 4. 18.
1 Thess. 5. 12.
Ezec. 3. 18.

⁴ connubium SC thorus SC ⁶ om. est F*GSC
⁹ > est enim SC stabilire SC ¹³ inproperium SC

tionem pro animabus uestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit uobis.

¹Thess. 5. 25. 18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus, in omnibus bene uolentes conuersari. Amplius autem deprecor uos hoc facere, ut quo celerius restituar uobis.

Es. 63. 11. 20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis
Ioh. 10. 11.
Zach. 9. 11.
Es. 55. 3. 21 pastorem magnum ouium, in sanguine testi-
¹Pet. 2. 25. menti aeterni, Dominum nostrum Iesum, ap-
tet uos in omni bono, ut faciatis uoluntatem
eius: faciens in uobis quod placeat coram se
per Iesum Christum: cui gloria in saecula
saeculorum. Amen.

¹Pet. 5. 12. 22 Rogo autem uos, fratres, ut sufferatis uer-
bum solacii: etenim perpauca scripsi uobis.
23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum di-
missum: cum quo, si celerius uenerit, uidebo
uos.

24 Salutate omnes praepositos uestros et omnes
sanctos. Salutant uos de Italia.

25 Gratia cum omnibus uobis. Amen.

EXPLICIT AD HEBRAEOS

INCIPIT EPISTULA IACOBI

¹Pet. 1. 1. 1 IACOBUS Dei et Domini nostri Iesu Christi
Iud. 1. 1. seruus, duodecim tribubus quae sunt in dis-
persione, salutem.

Rom. 5. 3-5. 2 Omne gaudium existimate, fratres mei, cum
¹Pet. 1. 6, 7.

¹⁸ *disting.* habemus: in S, habemus in C ¹⁹ *om.* ut SC
²⁰ Iesum *sine addit.* AF*G: + Christum CDF^cHVSC ²¹ > eius
voluntatem SC cui + est SC ²² *om.* ut AGH solatii SC
²⁴ Italia + fratres SC *om. subscr.* SC

Inscr. EPISTOLA CANONICA BEATI IACOBI APOSTOLI
S, EPISTOLA CATHOLICA BEATI IACOBI APOSTOLI C

in temptationibus uariis incideritis: scientes 3
quod probatio fidei uestrae patientiam opera-
tur. Patientia autem opus perfectum habeat, 4
ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes.

Si quis autem uestrum indiget sapientiam, 5
postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter et
non inproperat: et dabitur ei. Postulet autem 6
in fide, nihil haesitans: qui enim haesitat, si-
milis est fluctui maris, qui a uento mouetur
et circumfertur. Non ergo aestimet homo ille 7
quod accipiat aliquid a Domino: uir duplex 8
animo, inconstans in omnibus uis suis.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione 9
sua: diues autem in humilitate sua, quoniam 10
sicut flos faeni transibit: exortus est enim sol 11
cum ardore, et arefecit faenum, et flos eius de-
cidit, et decor uultus eius deperiit: ita et diues
in itineribus suis marcescet.

Beatus uir qui suffert temptationem: quia 12
cum probatus fuerit, accipiet coronam uitae,
quam repromisit Deus diligentibus se. Nemo 13
cum temptatur, dicat quoniam a Deo temptatur:
Deus enim intemptator malorum est, ipse au-
tem neminem temptat. Unusquisque uero tem- 14
tatur a concupiscentia sua abstractus et inle-
ctus. Dein concupiscentia cum conceperit, 15
parit peccatum: peccatum uero cum consum-
matum fuerit, generat mortem. Nolite itaque 16
errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum 17
optimum, et omne donum perfectum de sur-
sum est, descendens a Patre luminum, apud

3 Reg. (1
Reg.) 3. 9-12.
Prou. 2. 3. 6.
Sap. 8. 21-
9. 18.
Ecclus. 41.
28 (22).
Mc. 11. 24.
Eph. 4. 14.

Ic. 1. 52.
Iac. 2. 5.
Iob. 14. 2.
Ps. 102 (3).
15.
Es. 40. 6, 7.
Ecclus. 14. 18.
1 Pet. 1. 24.

Ecclus. 31. 10.
Apoc. 2. 10.

Ecclus. 15.
11, 12.

Rom. 7. 7, 8.

Rom. 5. 12.

Ecclus. 39.
39 (33).
1 Ioh. 1. 5.
Gen. 1. 14.

1. 2 tentationes varias *SC cum codd.* DHV 4 habet *SC*
5 sapientia *FSC* inproperat *SC* 8 inconstans *sine addit.*
*ACFH**: + est *DGH^cVSC* 11 marcescet *AGVSC*: -cit *CDFH*
12 quia: quoniam *SC* 13 temptatur *sec.*: temptor *GH^vV*
14 illectus *SC* 15 deinde *GHSC*; dehinc *AD*

- Mal. 3. 6. quem non est transmutatio, nec uicissitudinis
 Ioh. 1. 13. 18 obumbratio. Uoluntarie genuit nos uerbo
 Rom. 8. 19–23. ueritatis, ut simus initium aliquod creaturae
 Apoc. 14. 4. eius.
 Eccl. 5. 1, 2, 19 Scitis, fratres mei dilecti. Sit autem omnis
 7. 9. homo uelox ad audiendum, tardus autem ad
 Eccles. 5. 13, 20 loquendum, et tardus ad iram : ira enim uiri
 14 (11, 12). iustitiam Dei non operatur. Propter quod abi-
 Eph. 4. 26. 21 cientes omnem inmunditiam et abundantiam
 Col. 3. 8. malitiae, in mansuetudine suscipite insitum
 1 Pet. 2. 1. uerbum, quod potest saluare animas uestras.
 Ioh. 5. 24.
 Mt. 7. 21, 24. 22 Estote autem factores uerbi, et non auditores
 Rom. 2. 13. 23 tantum, fallentes uosmet ipsos. Quia si quis
 1 Cor. 13. 12. auditor est uerbi et non factor, hic compara-
 24 bitur uiro consideranti uultum natiuitatis suae
 Iac. 2. 12. 25 in speculo : considerauit enim se et abiit, et
 statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem
 perspexerit in lege perfecta libertatis, et per-
 manserit in ea, non auditor obliuiosus factus,
 sed factor operis : hic beatus in facto suo erit.
 Iac. 3. 2, 3. 26 Si quis autem putat se religiosum esse, non
 Ps. 33. 14. refrenans linguam suam, sed seducens cor
 (34. 13).
 Mt. 25. 36. 27 suum, huius uana est religio. Religio munda et
 Iob. 29. 16. immaculata apud Deum et Patrem, haec est :
 uisitare pupillos et uiduas in tribulatione eo-
 rum, immaculatum se custodire ab hoc saeculo.
 1 Cor. 2. 8. 2 Fratres mei, nolite in personarum acceptione
 Eph. 6. 9. habere fidem Domini nostri Iesu Christi glo-
 Col. 3. 25. riae. Etenim si introierit in conuentu uestro
 Dt. 1. 17. 2 uir aureum anulum habens in ueste candida,
 introierit autem et pauper in sordido habitu,

18 uoluntarie + enim AVSŒ 19 dilectissimi CG^eHVSŒ
 21 uerbum + dei AD 25 legem perfectam CH*Œ; lege per-
 fectae S 25 in ea ADGVSŒ: om. CFH 27 eorum sine
 addit. CFGV: + et ADHSŒ 2. 2 conuentum uestrum SŒ
 annulum SŒ

et intendatis in eum qui indutus est ueste 3
 praeclara, et dixeritis: Tu sede hic bene:
 pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede
 sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis 4
 apud uosmet ipsos, et facti estis iudices cogi-
 tationum iniquarum? Audite, fratres mei di- 5
 lectissimi: nonne Deus elegit pauperes in hoc
 mundo, diuites in fide, et heredes regni quod
 promisit Deus diligentibus se? Uos autem ex- 6
 honorastis pauperem. Nonne diuites per po-
 tentiam opprimunt uos, et ipsi trahunt uos ad
 iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum no- 7
 men quod inuocatum est super uos? Si tamen 8
 legem perficitis regalem secundum scripturas:
 Diliges proximum tuum sicut te ipsum: bene
 facitis: si autem personas accipitis, peccatum 9
 operamini, redarguti a lege quasi transgres-
 sores. Quicumque autem totam legem serua- 10
 uerit, offendat autem in uno, factus est om-
 nium reus. Qui enim dixit: Non moechaberis, 11
 dixit et: Non occides. Quod si non moecha-
 beris, occides autem, factus es transgressor
 legis. Sic loquimini et sic facite, sicut per le- 12
 gem libertatis incipientes iudicari. Iudicium 13
 enim sine misericordia illi qui non fecerit
 misericordiam: superexultat autem misericor-
 dia iudicio.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis 14
 dicat se habere, opera autem non habeat?
 Numquid poterit fides saluare eum? ¹ Si autem 15
 frater aut soror nudi sint, et indigeant uictu
 cotidiano, dicat autem aliquis de uobis illis: 16

1 Cor. 1. 26-
 28.
 Lc. 12. 21.

Act. 13. 45.
 1 Tim. 1. 13.
 Leu. 19. 18.
 Mt. 19. 19.

Mt. 5. 19.
 Gal. 3. 10.

Ex. 20. 13,
 14.
 Dt. 5. 17, 18.

Iac. 1. 25.

Mt. 6. 15,
 18. 32-35.

1 Ioh. 3. 17,
 18.

³ dixeritis + ei ADVSC ⁵ promisit ADGV: repromisit
 CFHSC ¹³ fecit C, facit S superexultat FGH*: -altat
 ACDH^cVSC iudicio: iudicium SC ¹⁵ aut: et SC ¹⁶ de:
 ex SC

Ite in pace, calefacimini et saturamini: non
 dederitis autem eis quae necessaria sunt cor-
 17 poris, quid proderit? Sic et fides, si non ha-
 Mt. 7. 20. 18 beat opera, mortua est in semet ipsa. Sed dicet
 Gal. 5. 6. quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo:
 ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego
 Mc. 1. 24, 19 ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu
 5. 7. credis quoniam unus est Deus: bene facis:
 20 et daemones credunt, et contremescunt. Uis
 autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine
 Gen. 22. 9-18. 21 operibus otiosa est? Abraham pater noster
 nonne ex operibus iustificatus est, offerens
 Heb. 11. 17. 22 Isaac filium suum super altare? Uides quo-
 niam fides cooperabatur operibus illius: et ex
 Gen. 15. 6. 23 operibus fides consummata est? Et suppleta
 2 Par. 20. 7. est scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo,
 Es. 41. 8. et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus
 Rom. 4. 3. 24 Dei appellatus est. Uidetis quoniam ex operi-
 bus iustificatur homo, et non ex fide tantum.
 Heb. 11. 31. 25 Similiter et Raab meretrix, nonne ex operibus
 Jos. 2. 1, 15, iustificata est, suscipiens nuntios et alia uia
 6. 23. 26 eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu emor-
 tuum est, ita et fides sine operibus mortua
 est.

3 Nolite plures magistri fieri, fratres mei,
 Iac. 1. 26. 2 scientes quoniam maius iudicium sumitis. In
 multis enim offendimus omnes. Si quis in
 uerbo non offendit, hic perfectus est uir: po-
 test etiam freno circumducere totum corpus.
 Ps. 31 (32). 9. 3 Si autem equorum frenos in ora mittimus ad
 consentiendum nobis, et omne corpus illorum
 4 circumferimus: ecce et naues, cum magnae

16 corporis ACGH: corpori DFVSC 19 Benefacis uno uerbo
 S contremiscunt SC 20 otiosa codd. plur.: mortua A*SC
 24 tantum? SC 25 Rahab SC 26 emortuum: mortuum
 AHSC 3. 3 equis ASSC frena SC 4 > Et ecce S

sint et a uentis ualidis minentur, circumferun-
 tur a modico gubernaculo ubi impetus diri-
 gentis uoluerit : ita et lingua modicum quidem 5
 membrum est, et magna exultat. Ecce quan-
 tus ignis quam magnam siluam incendit ! Et 6
 lingua ignis est, uniuersitas iniquitatis : lin-
 gua constituitur in membris nostris, quae ma-
 culat totum corpus, et inflammat rotam natiui-
 tatis nostrae, inflammata a gehenna. Omnis 7
 enim natura bestiarum, et uolucrum, et ser-
 pentium, etiam ceterorum domantur, et domita
 sunt a natura humana : linguam autem nullus 8
 hominum domare potest : inquietum malum,
 plena ueneno mortifero. In ipsa benedicimus 9
 Deum et Patrem : et in ipsa maledicimus ho-
 mines qui ad similitudinem Dei facti sunt.
 Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. 10
 Non oportet, fratres mei, haec ita fieri. ¹ Num- 11
 quid fons de eodem foramine emanat dulcem
 et amaram aquam ? Numquid potest, fratres 12
 mei, ficus oliuas facere, aut uitis ficus ? Sic
 neque salsa dulcem potest facere aquam.
 Quis sapiens et disciplinatus inter uos ? 13 ¹ Pet. 2. 12.
 Ostendat ex bona conuersatione operationem
 suam in mansuetudine sapientiae. Quod si 14 Gal. 5. 26
 zelum amarum habetis et contentiones in cor-
 dibus uestris, nolite gloriari et mendaces esse
 aduersus ueritatem. Non est ista sapientia de 15 Iac. 1. 5, 17.
 sursum descendens, sed terrena, animalis, dia-
 bolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi in- 16
 constantia et omne opus prauum. Quae autem 17
 de sursum est sapientia, primum quidem pudi-

Prou. 16. 27.
 Mt. 15. 18.
 Mc. 7. 20.

Gen. 1. 26, 28.
 Ecclus. 17. 4.

Ps. 139. 4
 (140. 3).
 Ecclus. 28.
 16-23.

Gen. 1. 26,
 27.

Mt. 7. 16-20.
 Lc. 6. 44.

⁴ circumferuntur + autem S ⁵ exultat CFH : -altat ADGV
 SC ⁷ et ceterorum SC ⁹ ad + imaginem et S ¹² oliuas
 cum CDGH et graeco : uuas AFV SC ¹⁴ contentiones + sint
 SC ¹⁵ est + enim SC

ca est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.

Prou. 11. 18. 18 Fructus autem iustitiae in pace seminatur
Es. 32. 17.
Mt. 5. 9. facientibus pacem.

1 Pet. 2. 11. 4 Unde bella et lites in uobis? Nonne hinc,
ex concupiscentiis uestris, quae militant in
2 membris uestris? Concupiscitis et non habetis: occiditis et zelatis, et non potestis adipisci: litigatis et belligeratis: non habetis,
3 propter quod non postulatis. Petit is et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis uestris insumatis. Adulteri, nescitis
4 quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo uoluerit amicus esse saeculi
5 huius, inimicus Dei constituitur. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus, qui inhabitat in uobis?
6 Maiorem autem dat gratiam: propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem
7 dat gratiam. Subditi igitur estote Deo: resistite autem diabolo, et fugiet a uobis. Adpropinquate Domino, et adpropinquabit uobis.
8 Emundate manus, peccatores: et purificate
9 corda, duplices animo. Miseri estote, et lugete, et plorate: risus uester in luctum conuertatur, et gaudium in maerorem. Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit uos.
10 Nolite detrahare alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas

17 om. bonis consentiens AG non iudicans, sine simulatione: iudicans sine simulatione S 4. 1 om. hinc ACS
2 belligeratis sine addit. CFGV*: + et ADHV^c SC 5 Aut: An
SC habitat ADVSC 7 igitur: ergo SC 8 Domino cum
DFGHV: Deo ACS SC 9 moerorem SC 11 fratres + mei S

legem, non es factor legis, sed iudex. Unus¹² est legislator et iudex, qui potest perdere et liberare: tu autem quis es qui iudicas proximum?

Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino¹³ ibimus in illam ciuitatem, et faciemus quidem ibi annum, et mercabimur et lucrum faciemus: qui ignoratis quid erit in crastinum. Quae¹⁴ enim est uita uestra? uapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur; pro eo ut¹⁵ dicatis: Si Dominus uoluerit, et si uiixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exulta-¹⁶ tis in superbiis uestris: omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere, et¹⁷ non facienti, peccatum est illi.

Agite nunc, diuites, plorate ululantes in mi-⁵ seriis quae aduenient uobis. Diuitiae uestrae² putrefactae sunt, et uestimenta uestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum uestrum eru-³ ginauit: et erugo eorum in testimonium uobis erit, et manducabit carnes uestras sicut ignis. Thesaurizastis in nouissimis diebus. Ecce⁴ merces operariorum qui messuerunt regiones uestras, qui fraudatus est a uobis, clamat: et clamor ipsorum in aures Domini sabaoth introiit. Epulati estis super terram, et in luxu-⁵ riis enutristis corda uestra in die occisionis. Addixistis, occidistis iustum: non restitit⁶ uobis.

¹² est + enim S ¹³ > ibi quidem SC ¹⁴ erit cum CDFHSC: sit AGV crastino GE > est enim SC parens + et AVSC ¹⁵ disting. uoluerit. Et: Si vixerimus, SC 5. ¹ miseriis + uestris SC ³ aerug. bis SC thesaurizastis: + iram AD; + uobis iram VSC ⁴ quae fraudata SC ipsorum: eorum SC sabaoth introiuit SC ⁶ adduxistis S; deinde + et SC iustum sine addit. CDFH*: + et AGH^cVSC restitit FGHSC: resistit ADV; resistentem C

Prou. 27. 1.
Lc. 12. 18-20.

Mt. 6. 34.
Ps. 101. 4
(102. 3).
Iob. 7. 7.
Sap. 5. 9-13.

Lc. 12. 47,
48.
c Pet. 2. 21.

Lc. 6. 24.
Am. 6. 1.
Mt. 6. 19, 20.

Iudith 16.
20, 21 (17).

1 Ioh. 2. 18.
1eu. 19. 13.
Dt. 24. 13-15.
Mal. 3. 5.

Iob. 21. 7-
13.
Lc. 16. 19.
Es. 34. 2.
Hier. 12. 3.
Sap. 2. 10-20.
Act. 3. 14.

- Dt. 11. 14. 7 Patientes igitur estote, fratres, usque ad ad-
 Hier. 5. 24. uentum Domini. Ecce agricola expectat pre-
 Ioel. 2. 23. tiosum fructum terrae, patienter ferens donec
 Lc. 21. 19. 8 accipiat temporaneum et serotinum. Patien-
 1 Thess. 3. 13. tes estote et uos, confirmate corda uestra:
 Rom. 13. 11, quoniam aduentus Domini adpropinquauit.
 12. 9 Nolite ingemescere, fratres, in alterutrum, ut
 Apoc. 22. 10. 9 non iudicemini: ecce iudex ante ianuam ad-
 Mt. 5. 12, 10 sistit. Exemplum accipite, fratres, laboris et
 Lc. 6. 23. patientiae, prophetas qui locuti sunt in nomine
 Dan. 12. 12. 11 Domini. Ecce beatificamus qui sustinue-
 Iob. 1. 21, 22, runt: sufferentiam Iob audistis, et finem Do-
 42. 10, 12. mini uidistis, quoniam misericors est Dominus,
 et miserator.
 Ex. 20. 7. 12 Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare,
 Eccus. 23. 9. neque per caelum, neque per terram, neque
 Mt. 5. 34-37. aliud quodcumque iuramentum. Sit autem
 uestrum, Est, est: Non, non: ut non sub iu-
 dicio decidatis.
 Eph. 5. 19. 13 Tristatur aliquis uestrum? oret aequo ani-
 Col. 3. 16. 14 mo et psallat. Infirmatur quis in uobis? in-
 Mc. 6. 13, ducat presbyteros ecclesiae, et orent super
 16. 18. eum, ungentes eum oleo in nomine Domini:
 Act. 9. 40, 15 et oratio fidei saluabit infirmum, et adleuiabit
 28. 8. eum Dominus: et si in peccatis sit, dimitten-
 3 Reg. (1 16 tur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata
 Reg.) 17. 1, uestra, et orate pro inuicem ut saluemini:
 18. 1. multum enim ualet deprecatio iusti assidua.
 Eccus. 48. 1-4. 17 Helias homo erat similis nobis passibilis: et
 Lc. 4. 25. 7 temporaneum: temporium CF*G, temporeum D 8 patientes
 + igitur SC uos + et SC appropinquabit S 9 ingemiscere
 SC 10 fratres + exitus mali DSC 11 beatif. + eos SC
 > Dom. est SC 12 uestrum cum FGH: uerbum uestrum C,
 iuramentum uestrum D (> iur. autem sit ues.); sermo uester AV
 SC 13 tristatur + autem S vestrum: S oret aequo animo
 et psallat codd. et S: oret: Aequo animo est? psallat C 14 in
 vobis, S 15 alleuiabit SC remittentur SC

oratione orauit ut non plueret super terram, et
non pluit annos tres et menses sex. Et rur- 18
sum orauit, et caelum dedit pluuiam, et terra
dedit fructum suum. 3 Reg. (1
Reg.)
18. 42, 45.

Fratres mei, si quis ex uobis errauerit a ueri- 19
tate, et conuerterit quis eum: scire debet quo- 20
niam qui conuerti fecerit peccatorem ab er-
rore uiae suae, saluabit animam eius a morte,
et operit multitudinem peccatorum. 1 Mt. 18. 15.
Gal. 6. 1.
Prou. 10. 12.
1 Pet. 4. 8.

EXPLICIT EPISTULA IACOBI

INCIPIT EPISTULA PETRI
PRIMA

PETRUS Apostolus Iesu Christi, electis ad- 1
uenis dispersionis Ponti, Galatae, Cappado- 2
ciae, Asiae, et Bithyniae 'secundum praescien-
tiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus,
in oboedientiam et aspersionem sanguinis
Iesu Christi. Gratia uobis et pax multiplicetur.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri 3
Iesu Christi, qui secundum magnam miseri-
cordiam suam regenerauit nos in spem uiuam,
per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis: in 4
hereditatem incorruptibilem, et incontamina-
tam et inmarcescibilem, conseruatam in caelis
in uobis, qui in uirtute Dei custodimini per fi- 5
dem, in salutem paratam reuelari in tempore
nouissimo. In quo exultatis, modicum nunc 6
2 Pet. 1. 1.
Iac. 1. 1.
Rom. 8. 29.
Heb. 12. 24.
2 Cor. 1. 3.
1 Pet. 1. 23.
Mt. 6. 20.
1 Cor. 9. 25.
2 Tim. 4. 8.
1 Cor. 2. 5.
Iac. 1. 2, 3.

²⁰ operit cum DFGV, cooperit AC (cohop.): operiet SC, co-
operiet H om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA C:
EPISTOLA CANONICA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA S
1. ³ > misericordiam suam magnam SC ⁴ inmarcescibilem SC
⁶ exultatis AF*GV: exultabitis CDF^hHSCE

- si oportet contristari in uariis temptationibus :
 7 ut probatio uestrae fidei multo pretiosior sit
 auro, quod per ignem probatur, inueniatur
 in laudem, et gloriam, et honorem in reuela-
 8 tione Iesu Christi : quem cum non uideritis,
 diligitis : in quem nunc quoque non uiden-
 tes, credentes autem exultatis laetitia inenar-
 9 rabili et glorificata : reportantes finem fidei
 uestrae, salutem animarum. De qua salute
 10 exquisierunt atque scrutati sunt prophetae, qui
 de futura in uobis gratia prophetauerunt :
 11 scrutantes in quod uel quale tempus significa-
 ret in eis Spiritus Christi, praenuntians eas
 quae in Christo sunt passionες, et posteriores
 12 glorias : quibus reuelatum est quia non sibi
 ipsis, uobis autem ministrabant ea quae nunc
 nuntiata sunt uobis, per eos qui euangelizaue-
 runt uobis, Spiritu sancto misso de caelo : in
 quem desiderant angeli prospicere.
 13 Propter quod succincti lumbos mentis ue-
 strae, sobrii perfecte sperate in eam quae of-
 fertur uobis gratiam in reuelatione Iesu Christi :
 14 quasi filii oboedientiae, non configurati priori-
 15 bus ignorantiae uestrae desideriis : sed secun-
 dum eum qui uocauit uos sanctum, et ipsi
 16 sancti in omni conuersatione sitis : quoniam
 scriptum est : Sancti eritis, quia ego sanctus
 17 sum. Et si Patrem inuocatis eum qui sine ac-
 ceptione personarum iudicat secundum unius-

7 om. sit SC quod + perit CF*G* reuelatione D^cFGVSC :
 reuelationem ACD*H 8 uidentes + creditis SC exultabitis
 SC 9 animarum sine addit. CF*GVSC : + uestrarum ADF^cHS
 12 sibimetipsis (uno uerbo) SC 13 perfecti S reuelationem
 SC 15 sanctum + ut VS > in omni conu. sancti SC
 16 eritis cum FGHVSC : estote ACD quia cum ADGH : quon-
 iam CFVSC ; deinde + et ACH

cuiusque opus, in timore incolatus uestri
tempore conuersamini: scientes quod non cor- 18 Es. 52. 3.
ruptibilibus, argento uel auro, redempti estis Mt. 20. 28.
de uana uestra conuersatione paternae tradi- 1 Cor. 6. 20,
tionis, sed pretioso sanguine quasi agni incon- 7. 23.
taminati et immaculati Christi: praecogniti 19 Heb. 9. 14.
quidem ante constitutionem mundi, manife- 20 Ex. 12. 5.
stati autem nouissimis temporibus propter uos, Rom. 16. 25,
' qui per ipsum fideles estis in Deo qui susci- 21 Act. 2. 24.
tauit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut
fides uestra et spes esset in Deo. Animas 22 Heb. 13. 1.
uestras castificantes in oboedientiam caritatis, 1 Tim. 1. 5.
in fraternitatis amore simplici, ex corde in-
uicem diligite attentius: renati non ex se- 23 Iac. 1. 18.
mine corruptibili, sed incorruptibili per uer-
bum Dei uiui et permanentis in aeternum :
quia

Omnis caro ut faenum :

24 Es. 40. 6-8.
Iac. 1. 10, 11.

et omnis gloria eius tamquam flos faeni :
exaruit faenum, et flos decedit.

Uerbum autem Domini manet in aeternum. 25

Hoc est autem uerbum, quod euangelizatum
est in uobis.

Deponentes igitur omnem malitiam et om- 2 Eph. 4. 31.
nem dolum, et simulationes et inuidias, et om- Iac. 1. 21.
nes detractiones, sicut modo geniti infantes, 2 1 Cor. 3. 2.
rationabile et sine dolo lac concupiscite, ut in Heb. 5. 12,
eo crescatis in salutem: si tamen gustatis 3 13.
Ps. 33. 9
(34. 8).

¹⁸ > auro uel argento AHVSC ¹⁹ incontam. et inmac. Christi
codd. plur. : > immac. Christi et incontam. SC ; > inmac. et in-
contam. Iesu Christi A ; *item* Iesu Christi AD, et Christi Iesu CH
²⁰ > mundi constitutionem SC ²² obedientia SC ²³ om. in aeternum F*GV ²⁴ flos sine addit. cum
simplici, ex corde *distinximus cum* AF : *contra* amore, simplici ex
corde SC ²⁵ om. in aeternum F*GV ²⁶ flos sine addit. cum
ADFH* : + eius CGH^cVSC ²⁷ in uos C ²⁸ 2. 2 rationabiles
(1. e. infantes rationabiles) FHS, et rationales V ²⁹ et cum ACD :
om. FGHVSC ³⁰ gustatis cum ACFG : gustastis DHVSC

4 quoniam dulcis est Dominus. Ad quem ac-
cedentes lapidem uiuum, ab hominibus qui-
dem reprobatum, a Deo autem electum et
Eph. 2. 20-
Rom. 12. 1.
Heb. 13. 15.
Es. 28. 16.
Rom. 9. 33,
10. 11.
5 honorificatum : et ipsi tamquam lapides uiui
superaedificamini, domus spiritalis, sacerdo-
tium sanctum, offerre spiritalis hostias, acce-
6 ptabiles Deo per Iesum Christum. Propter
quod continet scriptura :

Ecce pono in Sion lapidem summum angu-
larem, electum, pretiosum :

et qui crediderit in eum, non confundetur.

Ps. 117 (8). 7 Uobis igitur honor credentibus : non credenti-
Mt. 21. 42.
bus autem,

Lapis quem reprobauerunt aedificantes,
hic factus est in caput anguli :

Es. 8. 14. 8 et

Lapis offensionis et petra scandali,
his qui offendunt uerbo, nec credunt, in quo

Es. 43. 20, 21. 9 et positi sunt. Uos autem genus electum,
Ex. 19. 6.
Dt. 7. 6.
Act. 26. 18.
regale sacerdotium, gens sancta, populus ad-
quisitionis : ut uirtutes adnuntietis eius, qui
de tenebris uos uocauit in admirabile lumen

Os. 1. 6, 9, 10 suum : qui aliquando non populus, nunc au-
Rom. 9. 25.
tem populus Dei : qui non consecuti miseri-
cordiam, nunc autem misericordiam conse-
cuti.

Ps. 38. 13
(39. 12). 11 Carissimi, obsecro tamquam aduenas et
Rom. 7. 23.
Gal. 5. 17, 24.
Iac. 4. 1. 12 peregrinos, abstinere uos a carnalibus deside-
Mt. 5. 16.
Phil. 2. 15.
1 Pet. 3. 16.
riis quae militant aduersus animam, conuersa-
tionem uestram inter gentes habentes bonam :
ut in eo quod detractant de uobis tamquam

^s om. est FGHV ⁵ domus spiritalis cum FG* $\mathcal{C}$ et graeco :
uariant rell., domus spiritalis AV, domos spiritalis G¹H $\mathcal{S}$; domum
spiritalem D, in domum spiritalem C ⁶ angularem + probatum
 $\mathcal{S}$ ¹⁰ populus pr. + Dei $\mathcal{S}$ ¹¹ obsecro + uos G $\mathcal{S}\mathcal{C}$ ¹² detra-
ctant FG*H (-tunt), et detractant G^o $\mathcal{S}\mathcal{C}$: detrahunt ACV, -hant D

de malefactoribus, ex bonis operibus uos considerantes, glorificent Deum in die uisitationis.

Subiecti estote omni humanae creaturae ¹³ Rom. 13. 1-7.
propter Deum: siue regi quasi praecellenti: ^{Tit. 3. 1.}
siue ducibus tamquam ab eo missis ad uin- ¹⁴
dictam malefactorum, laudem uero bonorum.

Quia sic est uoluntas Dei, ut bene facientes ¹⁵ 1 Pet. 3. 16,
obmutescere faciatis imprudentium hominum ^{17.}
ignorantiam: quasi liberi, et non quasi uela- ¹⁶
men habentes malitiae libertatem, sed sicut ^{Gal. 5. 13.}
serui Dei. Omnes honorate: fraternitatem ^{Rom. 6. 22.}
diligite: Deum timete: regem honorificate. ¹⁷ Prou. 24. 21.
Mt. 22. 21.

Serui, subditi in omni timore dominis, non ¹⁸ Rom. 12. 10,
tantum bonis et modestis, sed etiam discolis. ^{13. 7.}
Haec est enim gratia, si propter conscientiam ^{Eph. 6. 5.}
Dei sustinet quis tristitias, patiens iniuste. ^{Col. 3. 22.}
Quae enim gloria est, si peccantes et colaphi- ^{1 Tim. 6. 1.}
zati suffertis? Sed si bene facientes et patien- ^{Tit. 2. 9.}
tes sustinetis, haec est gratia apud Deum. ^{Mt. 5. 10.}

In hoc enim uocati estis: quia et Christus ²¹ 1 Pet. 3. 14,
passus est pro uobis, relinquens uobis exem- ^{17, 4. 14.}
plum ut sequamini uestigia eius: qui peccatum ²² Mt. 16. 21.
non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: ^{Es. 53. 9.}
non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: ^{1 Ioh. 3. 5.}

'quicum malediceretur, non maledicebat: cum ²³ Es. 53. 5, 7.
pateretur, non comminabatur: tradebat au- ^{11, 12.}

tem iudicanti se iniuste: qui peccata nostra ²⁴
ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut
peccatis mortui, iustitiae uiueremus: cuius li-
uore sanati estis. Eratis enim sicut oues er- ²⁵ Rom. 6. 11,
rantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem ^{13.}
et episcopum animarum uestrarum. ^{Es. 53. 6.}
^{Ps. 118 (9).}
^{176.}
^{Ioh. 10. 11.}

¹³ subiecti + igitur SC ¹⁸ subditi + estote CDF^cV^cSC
dyscolis SC ¹⁹ > Dei consc. SC ²⁰ > est gloria C; est gratia S
et patientes: patienter SC ²¹ uobis pr.: nobis FSC relin-
quens uobis cum ACDH: > uobis relinquens FGVSC ²⁴ uiua-
mus FVSC

- Eph. 5. 22. Tit. 2. 5. 1 Cor. 7. 16. **3** Similiter et mulieres subditae sint suis uiris: ut et si qui non credunt uerbo, per mulierum
 2 conuersionem sine uerbo lucrifiant, considerantes in timore castam conuersionem uestram. Quarum sit non extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti uestimentorum cultus: sed qui absconditus cordis est homo, in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, quod est in conspectu Dei
 5 locuples. Sic enim aliquando et sanctae mulieres sperantes in Deo ornabant se, subiectae propriis uiris: sicut Sarra oboediebat Abrahae, dominum eum uocans: cuius estis filiae beneficientes, et non timentes ullam perturbationem.
 Eph. 5. 25. Col. 3. 19. **7** Uiri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori uaso muliebri inpatientes honorem, tamquam coheredibus gratiae uitae: ut ne impediuntur orationes uestrae.
 Rom. 12. 16. Heb. 13. 1. **8** In fine autem omnes unanimes, conpatientes, fraternitatis amatores, misericordes, humiles: non reddentes malum pro malo, uel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes: quia in hoc uocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis.
 Mt. 5. 44. Rom. 12. 17. **9** Qui enim uult uitam diligere, et uidere dies bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum.

3. ¹ > uiris suis CDVSC ³ > non sit SC indumenti. vestimentorumve S ⁴ > est cordis GSC quod: qui CDSC
⁵ Deo DFVSC, et Deum G: Domino ACH ⁶ pertinentes SC
⁷ uaso: uasculo VSC impartientes SC tamquam sine addit. CDGH: + et AFVSC ne: non SC ⁸ fine GC, finem DF: fide aperto errore ACHVS misericordes + modesti CSC ⁹ uel: nec SC e contrario uno uerbo SC ¹⁰ > dies uidere SC

Declinet autem a malo, et faciat bonum : 11
inquirat pacem, et sequatur eam.

Quia oculi Domini super iustos, 12
et aures eius in preces eorum :

uultus autem Domini super facientes mala.

Et quis est qui uobis noceat, si boni aemu- 13 Ecclus. 33. 1.
latores fueritis? Sed et si quid patimini propter 14 Mt. 5. 10.
iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne 1 Pet. 2. 20.
timueritis, et non conturbemini : Dominum 15 Is. 8. 12, 13.
autem Christum sanctificate in cordibus ue-
stris : parati semper ad satisfactionem omni
poscenti uos rationem de ea quae in uobis est
spe, sed cum modestia et timore : conscientiam 16 2. 12.
habentes bonam, ut in eo quod detrahunt de
uobis confundantur, qui calumniantur uestram
bonam in Christo conuersationem. Melius 17 2. 15, 4. 19.
est enim bene facientes, si uoluntas Dei uelit,
pati quam male facientes. Quia et Christus 18 2. 21.
semel pro peccatis mortuus est, iustus pro in- Rom. 4. 25.
iustis, ut nos offerret Deo, mortificatus carne, Heb. 9. 28.
uiuificatus autem spiritu : in quo et his qui in 19 1 Pet. 4. 6.
carcere erant spiritibus ueniens praedicauit :
qui increduli fuerant aliquando, quando ex- 20 Gen. 6. 13, 14,
pectabat Dei patientia in diebus Noe, cum 7. 7, 23.
fabricaretur arca : in qua pauci, id est octo 2 Pet. 2. 5.
animae saluae factae sunt per aquam. Quod 21 Rom. 6. 3-6.
et uos nunc similis formae saluos facit bap- Heb. 10. 22.
tisma : non carnis depositio sordium, sed con-
scientiae bonae interrogatio in Deum per re-

¹¹ om. autem A*SC ¹⁵ est + fide et S ¹⁶ om. de GH^c
¹⁷ enim + ut S ¹⁸ peccatis + nostris DF^cSC pro sec. bis
repetitum S mortificatus cum FG*H^c : -tos ACDG^cV^s ;
deinde + quidem CDSC uiuificatus cum A*FG*H^c : -tos A^cC
DG^cV^s ²⁰ expectabant VSC patientia cum A (sic : perperam
Tisch. clementia) DFG : -tiam CHVSC ²¹ facit cum DFGSC :
fecit ACHV

- Mt. 28. 18, 19. 22 surrectionem Iesu Christi, qui est in dextera
 Act. 2. 32, 33. Dei, deglutiens mortem ut uitae aeternae he-
 Eph. 1. 20, 21. redes efficeremur: profectus in caelum sub-
 iectis sibi angelis, et potestatibus, et uirtutibus.
- Phil. 2. 5. 4 Christo igitur passo in carne, et uos eadem
 Rom. 6. 7, 13. cogitatione armamini: quia qui passus est
 2 carne, desiit a peccatis: ut iam non hominum
 desiderijs sed uoluntate Dei quod reliquum
 Eph. 2. 2, 3, 3 est in carne uiuat temporis. Sufficit enim
 4. 17, 18. praeteritum tempus ad uoluntatem gentium
 1 Thess. 4. 5. consummandam, qui ambulauerunt in luxurijs,
 Tit. 3. 3. desiderijs, uinolentijs, comisationibus, pota-
 Rom. 13. 13. tionibus, et inlicitis idolorum cultibus: in quo
 4 admirantur non concurrentibus uobis in ean-
 dem luxuriae confusionem, blasphemantes:
 Act. 10. 42. 5 qui reddent rationem ei qui paratus est iudi-
 2 Cor. 5. 10. 6 care uiuos et mortuos. Propter hoc enim et
 1 Pet. 3. 19. mortuis euangelizatum est: ut iudicentur qui-
 Rom. 8. 10. dem secundum homines in carne, uiuant autem
 secundum Deum in spiritu.
- Iac. 5. 8. 7 Omnium autem finis adpropinquauit. Est-
 1 Ioh. 2. 18. ote itaque prudentes, et uigilate in orationibus:
 Mc. 13. 33. ante omnia mutuam in uosmet ipsos caritatem
 Prou. 10. 12. 8 continuam habentes: quia caritas operit multi-
 1 Cor. 13. 5, 6. tudinem peccatorum. Hospitales inuicem
 Iac. 5. 20. 9 sine murmuratione: unusquisque sicut accepit
 Heb. 13. 2. gratiam in alterutrum illam administrantes,
 Rom. 12. 6, 7. 10 sicut boni dispensatores multiformis gratiae
 1 Cor. 4. 1. Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei:
 1 Cor. 10. 31. 11 si quis ministrat, tamquam ex uirtute quam

22 om. deglutiens . . . efficeremur F* cum graeco 4. 1 est
 + in CHSC 2 > desiderijs hominum SC uoluntate DF*G*
 V, et -tem H: uoluntati ACF^cG^cSC 3 consummandam + his
 SC comessionibus SC potationibus + ebrietatibus S
 illicitis SC Post hunc uersum deficit H 8 omnia + autem FVSC
 uobismet ipsis FSC cooperit ACD

administrat Deus : ut in omnibus honorificetur
Deus per Iesum Christum, cui est gloria et
imperium in saecula.

Carissimi, nolite peregrinari in feruore qui ¹² 1 Pet. 1. 6, 7.
ad temptationem uobis fit, quasi noui aliquid
uobis contingat : sed communicantes Christi ¹³ Act. 5. 41.
passionibus gaudete, ut et in reuelatione glo-
riae eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini ¹⁴ Rom. 8. 17.
in nomine Christi, beati eritis : quoniam glo-
riae Dei Spiritus in uobis requiescit, ab aliis ¹⁵ Phil. 3. 10.
blasphematus, a uobis autem honorificatus.
Nemo enim uestrum patiat^rur quasi homicida, ¹⁶ Ps. 88. 52
aut fur, aut maledicus, aut alienorum appe-
titor : si autem ut Christianus, non erubescat, ¹⁷ (89. 51).
glorificet autem Deum in isto nomine. Quo-
niam tempus ut incipiat iudicium de domo ¹⁸ Mt. 5. 11.
Dei. Si autem primum a nobis, qui finis
eorum qui non credunt Dei Euangelio? Et ¹⁹ Es. 11. 2.
si iustus uix saluabitur, impius et peccator ubi
parebunt? Itaque et hii qui patiuntur se-
cundum uoluntatem Dei, fidei Creatori com-
mendant animas suas in benefactis.

Seniores ergo qui in uobis sunt obsecro ⁵ 2 Ioh. 1.
consenior et testis Christi passionum, qui et
eius quae in futuro reuelanda est gloriae com-
municator : pascite qui est in uobis gregem ² Rom. 8. 17.
Dei, prouidentes non coacto, sed spontanee
¹⁰ Ioh. 10. 12,
¹¹ 21. 16.
¹² Act. 20. 28.
¹³ 1 Tim. 3. 2-7.
¹⁴ Tit. 1. 7-9.

¹¹ saecula ADF : + sacculorum CGVSC ; *deinde omnisim*us amen
cum CDFV ; + amen AGSC ¹⁴ gloriae Dei Spiritus plur. :
quod est honoris, (+ gloriae, SC) et uirtutis Dei, et qui (quis
C) est eius Spiritus CSC in uobis : super uos CSC blasphe-
matur CDF^c honorificatur CF^c om. ab aliis . . . honorificatus
F*GSC ¹⁵ enim : autem CDVSC quasi : ut SC ¹⁷ tem-
pus + est VSC de : a SC qui pr. : quis DVSC ¹⁸ iustus
+ quidem DVSC ¹⁹ hi SC commendent SC ^{5. 2} > in
uobis est SC coacto F*G, et coactos (ante sed) ADF^cV : coacte
SC, quoactae C

Mt. 20. 25. secundum Deum : neque turpis lucri gratia,
 Ezech. 34. 4, 8. 3 sed uoluntarie : neque ut dominantes in cleris,
 Phil. 3. 17. 4 sed formae facti gregi ex animo. Et cum ap-
 Tit. 2. 7. paruerit princeps pastorum, percipietis in-
 1 Pet. 2. 25. 5 marcescibilem gloriae coronam. Similiter
 Heb. 13. 20. adulescentessubditi estote senioribus. Omnes
 Iac. 1. 12. autem inuicem humilitatem insinuate, quia
 Lc. 22. 26. Deus superbis resistit, humilibus autem dat
 Ioh. 13. 4, 14. 6 gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu
 Eph. 5. 21. Dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis :
 Iac. 4. 6. 7 omnem sollicitudinem uestram proicientes in
 Iac. 4. 10. 8 eum, quoniam ipsi cura est de uobis. Sobrii
 1 Pet. 2. 12. estote, uigilate : quia aduersarius uester dia-
 Ps. 54. 23. bolus tamquam leo rugiens circumit, quaerens
 (55. 22). 9 quem deuoret : cui resistite fortes in fide,
 Mt. 6. 25. scientes eandem passionem ei quae in mundo
 Phil. 4. 6. 10 est uestrae fraternitati fieri. Deus autem omnis
 Mt. 24. 42. gratiae, qui uocauit nos in aeternam suam
 Eph. 6. 11-13. gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse
 2 Tim. 4. 17. 11 perficiet, confirmabit, solidabit. Ipsi im-
 1 Pet. 1. 6. perium in saecula saeculorum. Amen.
 2 Thess. 2. 17. 12 Per Siluanum uobis fidelem fratrem, ut
 Act. 15. 22. arbitror, breuiter scripsi, obsecrans et con-
 2 Cor. 1. 19. testans hanc esse ueram gratiam Dei in qua
 Heb. 13. 22. 13 state. Salutat uos ecclesia quae est in Ba-
 Act. 12. 12. 14 bylone conelecta, et Marcus filius meus. Salu-
 2 Ioh. 1, 13. tate inuicem in osculo sancto.
 Rom. 16. 16. Gratia uobis omnibus qui estis in Christo.
 1 Cor. 16. 20. Amen.

EXPLICIT EPISTULA PETRI PRIMA

3 forma DSC gregis SC 4 immarcescibilem SC
 8 estote + et FVSC 10 solidabitque ASC 11 ipsi + gloria et
 GSC 12 > fidelem fratrem uobis SC statis DF^cSC 13 cone-
 lecta A, et cumelecta CF*V, coelecta C, collecta S : electa DF^cG
 14 Christo sine addit. DF*GV : + Iesu ACF^cSC Amen CFGV^c :
 om. ADV* om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA PETRI SECUNDA

SIMON Petrus, seruus et Apostolus Iesu **1** 1 Pet. 1. 1, 2.
Christi, his qui coaequalem nobis sortiti sunt
fidem, in iustitia Dei nostri et Saluatoris Iesu
Christi. Gratia uobis et pax adimpleatur in **2** Juda 2.
cognitione Domini nostri: quomodo omnia **3**
nobis diuinae uirtutis suae quae ad uitam et
pietatem donata est, per cognitionem eius qui
uocauit nos propria gloria et uirtute, per quem **4**
maxima et pretiosa nobis promissa donauit:
ut per haec efficiamini diuinae consortes na-
turae, fugientes eius quae in mundo est con-
cupiscentiae corruptionem. Uos autem curam **5** Phil. 4. 8.
omnem subinferentes, ministrare in fide uestra
uirtutem, in uirtute autem scientiam, ¹ in scien- **6**
tia autem abinentiam, in abinentia autem
patientiam, in patientia autem pietatem, ¹ in pie- **7**
tate autem amorem fraternitatis, in amore autem
fraternitatis caritatem. Haec enim si uobis- **8**
cum adsint et superent, non uacuos nec sine
fructu uos constituent in Domini nostri Iesu
Christi cognitione. Cui enim non praesto **9** 1 Ioh. 2. 9, 11.
1 Cor. 6. 11.
sunt haec, caecus est et manu temptans, obli-
uionem accipiens purgationis ueterum suorum
delictorum. Quapropter, fratres, magis sata- **10**
gite ut per bona opera certam uestram uoca-
tionem et electionem faciatis: haec enim fa-
cientes, non peccabitis aliquando. Sic enim **11**

Inscr. EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA **¶**
EPISTOLA CANONICA B. PETRI APOSTOLI SECUNDA
S 1. ¹ ijs **SC** nobiscum **SC** ² Domini nostri: Dei et
Christi Iesu Domini nostri **CSC**; Domini nostri et Iesu Christi D
³ donata est *plur.*: donata sunt **SC**; pertinent, donata sunt **C**;
pertinent donauit **F** ⁴ quem **DFVSC**: quam **A**, quae **CG**

abundanter ministrabitur uobis introitus in aeternum regnum Domini nostri et Saluatoris Iesu Christi.

- Iuda 5. 12 Propter quod incipiam uos semper com-
 Rom. 15. 14. monere de his : et quidem scientes et confir-
 2 Cor. 5. 1. 13 matos in praesenti ueritate. Iustum autem
 2 Pet. 3. 1. arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo,
 Ioh. 21. 18, 14 suscitare uos in commonitione : certus quod
 19. uelox est depositio tabernaculi mei, secundum
 quod et Dominus noster Iesus Christus signi-
 15 ficauit mihi. Dabo autem operam et frequen-
 ter habere uos post obitum meum, ut horum
 16 memoriam faciatis. Non enim doctas fabulas
 secuti notam fecimus uobis Domini nostri Iesu
 Christi uirtutem et praesentiam : sed specula-
 Mt. 17. 5. 17 tores facti illius magnitudinis. Accipiens
 Mc. 9. 7. enim a Deo Patre honorem et gloriam, uoce
 Lc. 9. 35. delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica glo-
 ria : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi
 18 complacui. Et hanc uocem nos audiuius
 de caelo allatam, cum essemus cum ipso in
 Rom. 16. 26. 19 monte sancto. Et habemus firmiorem pro-
 pheticum sermonem : cui bene facitis atten-
 dentes quasi lucernae lucenti in caliginoso loco,
 donec dies luceat, et lucifer oriatur in cordi-
 I.c. 1. 78, 79. bus uestris : hoc primum intellegentes, quod
 Mal. 4. 2. 20 omnis prophetia scripturae propria interpreta-
 2 Tim. 3. 16. 21 tione non fit. Non enim uoluntate humana
 allata est aliquando prophetia : sed Spiritu
 sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

¹¹ *disting.* nostri, et Saluatoris SC ¹² *confirmatos sine addit.*
 ACDG* : + uos FG^oVS^o ¹⁵ horum + omnium S ¹⁶ indoctas
 VS et praesentiam cum FGSC, et et praescientiam DV : om.
 AC ¹⁷ complacui + ipsum audite VS^o ¹⁹ dies luceat
 cum A (> luc. dies A*) D (lucescet) F : dies inluc. GV, dies eluc.
 CS^o

Fuerunt uero et pseudoprophetae in populo, 2 sicut et in uobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum qui emit eos Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequuntur eorum luxurias, per quos uia ueritatis blasphemabitur: et in auaritia fictis uerbis de uobis negotiabantur: quibus iudicium iam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciatis reseruari: et originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiae praeconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens: et ciuitates Sodomorum et Gomorraeorum in cinerem redigens euersione damnauit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens: et iustum Loth, oppressum a nefandorum iniuria conuersatione eripuit: aspectu enim et auditu iustus erat habitans apud eos qui diem de die animam iustam iniquis operibus cruciabant: nouit Dominus pios de temptatione eripere, iniquos uero in diem iudicii cruciandos reseruare: magis autem eos qui post carnem in concupiscentia inmunditiae ambulant, dominationemque contemnunt: audaces, sibi placentes, sectas non metuunt blasphemantes: ubi angeli, fortitudine et uirtute cum sint maiores, non portant ad-

Dt. 13. 1-5.
Mt. 7. 15,
24. 11.
1 Tim. 4. 1.
Iuda 4.

Rom. 2. 24.

Rom. 16. 18.

Iuda 6.
Mt. 25. 41.

Gen. 7. 7.
Ecclus. 16. 8.
1 Pet. 3. 20.

Gen. 19. 24.
Iuda 7.

Gen. 19. 5-7.

Ecclus. 33. 1.
1 Cor. 10. 13.

Iuda 8.

Iuda 9.

⁴ cruciatis DF*G: cruciandos ACF^cVSC > cruciandos, in iudicium SC ⁶ Gomorrhæorum SC ⁷ Lot SC iniuria AF*G: iniusta DF^c; inpudica C; iniuria, ac luxuriosa VSC ⁸ *disting.* iustus erat: habitans SC diem de die F*G*, et die de die C: de die in diem ADF^cG^cVSC ⁹ > reseruare cruciandos SC ¹⁰ metuunt sine addit. CF*GV: +facere ADF^c; +introducere SC

- Iuda 10. 12 uersum se execrabile iudicium. Hi uero uelut
 irrationabilia pecora, naturaliter in captionem
 et in perniciem, in his quae ignorant blasphe-
 13 mantes in corruptione sua peribunt, percipien-
 tes mercedem iniustitiae, uoluptatem existi-
 mantes diei delicias : coinquinationes et ma-
 Iuda 12.
 Rom. 13. 13. culae, deliciis affluentes, in conuiuuiis suis luxuri-
 14 antes uobiscum, oculos habentes plenos adul-
 terio, et incessabiles delicti, pellicentes animas
 instabiles, cor exercitatum auaritiae habentes,
 Num. 22. 5, 7. 15 maledictionis filii: derelinquentes rectam uiam
 2 Esdr. 13. 2. errauerunt, secuti uiam Balaam ex Bosor, qui
 Iuda 11. uero habuit suae uesaniae : subiugale mutum,
 Apoc. 2. 14. 16 mercedem iniquitatis amauit : correptionem
 Num. 22. 21, in hominis uoce loquens, prohibuit prophetae
 23, 28. 17 insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, et
 Iuda 12, 13. 18 nebulae turbinibus exagitatae, quibus caligo
 Iuda 16. 19 tenebrarum reseruatur. Superba enim uani-
 tatis loquentes, pellicent in desideriis carnis
 luxuriae eos qui paululum effugiunt, qui in er-
 Ioh. 8. 34. 20 rore conuersantur : libertatem illis promitten-
 Rom. 6. 16. tes, cum ipsi serui sint corruptionis: a quo enim
 Mt. 12. 45. 21 quis superatus est, huius et seruus est. Si enim re-
 Ecclus. 34. 31 fugientes coinquinationes mundi in cognitione
 (26). Domini nostri et Saluatoris Iesu Christi, his rur-
 sus implicati superantur, factae sunt eis posteriora
 Heb. 6. 4-6, 21 deteriora prioribus. Melius enim erat illis non
 10, 26, 27. cognoscere uiam iustitiae, quam post agnitio-
 nem, retrorsum conuerti ab eo quod illis

12 irrationabilia SC 13 coinquinationis ADVS *disting.* coin-
 quinationes, et maculae deliciis (S)C conuiuuiis (= ἀγᾶμαι) omnes
 14 adulteriis D; adulterii CVSC incessabiles delicti cum DF :
 incessabili delicto A, incessabilis delicti GVSC, indesinentis delicti C
 pellicentes SC auaritia AVSC 16 mutum + animal F^cSC, et
 > animal mutum DV om. in C 18 pellicunt SC 20 *disting.*
 nostri, et Saluatoris SC implicati AV et implicati SC; inplexi D

traditum est sancto mandato. Contigit enim 22 Prou. 26. 11.
eis illud ueri prouerbii : Canis reuersus ad
suum uomitum : et, Sus lota in uolutabro luti.

Hanc ecce uobis, carissimi, secundam scri- 3 1. 12, 13.
bo epistulam, in quibus excito uestram in
commonitione sinceram mentem: ut memores 2 Iuda 17.
sitis eorum quae praedixi uerborum sanctorum
prophetarum et Apostolorum uestrorum, prae-
ceptorum Domini et Saluatoris. Hoc primum 3 Iuda 18.
scientes, quod uenient in nouissimis diebus
in deceptione inlusores, iuxta proprias concu-
piscencias ambulantes, ¹ dicentes: Ubi est pro- 4
missio, aut aduentus eius? ex quo enim patres
dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio
creaturae. Latet enim eos hoc uolentes, quod 5
caeli erant prius, et terra de aqua et per aquam
consistens Dei uerbo : per quae ille tunc mun- 6
dus aqua inundatus periit. Caeli autem qui 7
nunc sunt et terra eodem uerbo repositi sunt,
igni seruati in diem iudicii et perditionis im-
piorum hominum.

Unum uero hoc non lateat uos, carissimi, quia 8
unus dies apud Dominum sicut mille anni, et
mille annisicut dies unus. Non tardat Dominus 9
promissis, sed patienter agit propter uos, nolens
aliquos perire, sed omnes ad paenitentiam re-
uerti. Adueniet autem dies Domini ut fur : 10
in qua caeli magno impetu transient, elementa
uero calore soluentur. Cum haec igitur om- 11

Ps. 89 (90). 4.

Hab. 2. 3.
Lc. 18. 7, 8.
1 Tim. 2. 4.

1 Thess. 5. 2.
Mt. 24. 43.
Apoc. 20. 11.

3. ¹ > uestram excito SC ² sanctorum prophetarum cum
ACG (om. sanctorum) : a sanctis prophetis DFVSC ³ illusores
SC ⁷ reseruati AVSC ⁹ promissi G ; promissum C, pro-
missionem suam SC ; *deinde* + sicut quidam existimant SC, cf.
sicut quidam tarditatem existimant C ¹⁰ quo ASC soluentur
sine addit. ADFV : + terra autem (et terra C) et quae in ipsa sunt
opera, exurentur CGSC ¹¹ > igitur haec SC

- 1 Pet. 1. 15. nia dissoluenda sint, quales oportet esse uos
 12 in sanctis conuersationibus et pietatibus, ex-
 pectantes et properantes in aduentum diei Dei,
 per quam caeli ardentes soluentur, et elementa
 Es. 65. 17, 66. 13 ignis ardore tabescent. Nouos uero caelos et
 Apoc. 21. 1, 22. nouam terram, et promissa ipsius expectamus,
 27. in quibus iustitia habitat.
 Iuda 24. 14 Propter quod, carissimi, haec expectantes,
 15 satis agite immaculati et inuiolati ei inueniri in
 pace. Et Domini nostri longanimitatem, sa-
 lutem arbitramini: sicut et carissimus frater
 noster Paulus secundum datam sibi sapientiam
 16 scripsit uobis, ¹ sicut et in omnibus epistulis,
 loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam
 difficilia intellectu, quae indocti et instabiles
 deprauant, sicut et ceteras scripturas, ad suam
 Mc. 13. 23. 17 ipsorum perditionem. Uos igitur fratres prae-
 Iuda 5. scientes custodite, ne insipientium errore
 1 Pet. 2. 2. 18 transducti excidatis a propria firmitate. Cre-
 Iuda 25. scite uero in gratia, et in cognitione Domini
 nostri et Saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria
 et nunc et in die aeternitatis. Amen.

EXPLICIT EPISTULA PETRI SECUNDA

¹¹ > uos esse FVSC ¹² diei Dei CF et Dei diei G: diei
 Domini ASC, et Domini diei D; diei tantum V quam: quem
 SC tabescent? SC ¹³ et sec.: secundum CD ¹⁴ satagite
 VSC ¹⁵ arbitremini SC ¹⁷ traducti SC ¹⁸ diem F*VSC
 om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS PRIMA

QUOD fuit ab initio, quod audiui-¹ uidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostrae contrectauerunt de uerbo uitae: et uita manifestata est, et uidimus et testamur,² et adnuntiamus uobis uitam aeternam, quae erat apud Patrem, et apparuit nobis: quod³ uidimus et audiui-⁴ mus, adnuntiamus uobis, ut et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio eius Iesu Christo. Et haec scribimus uobis ut gaudea-⁵ tis, et gaudium nostrum sit plenum.

Et haec est adnuntiatio quam audiui-⁶ mus ab eo et adnuntiamus uobis: quoniam Deus lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae. Si⁷ dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et non facimus ueritatem. Si autem in luce am-⁸ bulemus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad inuicem, et sanguis Iesu Christi, Filii eius, mundat nos ab omni peccato. Si⁹ dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus et ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et¹⁰ iustus ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus

Ioh. 1. 1, 4, 14,
19. 35.
Lc. 24. 39.

Ioh. 17. 21-3.

Ioh. 15. 11.
2 Ioh. 12.

Iac. 1. 17.
2 Cor. 6. 14.
1 Ioh. 2. 11.
Ioh. 3. 21.

1 Pet. 2. 9.
Heb. 9. 14.
Apoc. 1. 5.

Prou. 20. 9.
Hier. 2. 35.

Prou. 28. 13.
1 Cor. 11. 31.

Inscr. EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA $\mathfrak{C}$.
EPISTOLA CANONICA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA $\mathfrak{S}$
1. ¹ quod *tert.*: et A, et quod D tractauerunt D, temptauerunt
AG ³ adnuntiamus *cum* CF $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$: et adnuntiamus AD, > adnun-
tiamus et GV ⁴ nostrum: vestrum $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ⁶ > ueritatem non
facimus $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ⁷ ambulamus ACV $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ *om.* Christi CFV
emundet FV $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$

- 1 Ioh. 5. 10. quoniam non peccauimus, mendacem facimus
 Ioh. 5. 38. eum, et uerbum eius non est in nobis.
- Rom. 8. 34. **2** Filioli mei, haec scribo uobis, ut non pec-
 Heb. 7. 25. cetis. Sed et si quis peccauerit, aduocatum
 Ioh. 14. 16, habemus apud Patrem, Iesum Christum iu-
 26. stum, et ipse est propitiatio pro peccatis no-
 Ioh. 1. 29. stris: non pro nostris autem tantum, sed etiam
 1 Ioh. 5. 2. 3 pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam
 cognouimus eum, si mandata eius obseruamus.
1. 6, 8, 4. 20. 4 Qui dicit se nosse eum, et mandata eius non
 custodit, mendax est, et in hoc ueritas non est.
5. 3. 5 Qui autem seruat uerbum eius, uere in hoc
 caritas Dei perfecta est: in hoc scimus quo-
 Ioh. 15. 4. 6 niam in ipso sumus. Qui dicit se in ipso ma-
 nere, debet sicut ille ambulauit et ipse am-
 bulare.
- 2 Ioh. 5. 7 Carissimi, non mandatum nouum scribo
 I. eu. 19. 18. uobis, sed mandatum uetus quod habuistis ab
 Mt. 19. 19. initio: mandatum uetus est uerbum quod au-
 Ioh. 13. 34. 8 distis. Iterum mandatum nouum scribo uo-
 bis, quod est uerum et in ipso, et in uobis:
 Rom. 13. 12. quoniam tenebrae transierunt, et lumen uerum
 1 Ioh. 4. 20. 9 iam lucet. Qui dicit se in luce esse, et fra-
 trem suum odit, in tenebris est usque adhuc.
- Ps. 118 (9). 10 Qui diligit fratrem suum, in lumine manet et
 165. scandalum in eo non est. Qui autem odit
 Ioh. 11. 9, 10. 11 fratrem suum, in tenebris est et in tenebris
 Ioh. 12. 35. ambulat et nescit quo eat: quoniam tenebrae
 Es. 6. 10. obcaecauerunt oculos eius.
- 12 Scribo uobis, filioli, quoniam remittuntur
 13 uobis peccata propter nomen eius. Scribo
 uobis, patres, quoniam cognouistis eum qui ab

10 faciemus A*CG 2. 4 eum: Deum S 5 est + et SC
 8 > verum est SC quoniam: quia SC > verum lumen SC
 11 quoniam: quia SC

initio est. Scribo uobis, adulescentes, quoniam uicistis malignum. Scribo uobis, infantes, quoniam cognouistis patrem. Scribo uobis, patres, quia cognouistis eum qui ab initio est. Scribo uobis, adulescentes, quia fortes estis, et uerbum Dei in uobis manet, et uicistis malignum. Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum est, et superbia uitae: quae non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, et concupiscentia eius. Qui autem facit uoluntatem Dei, manet in aeternum.

Filioli, nouissima hora est: et sicut audistis quia Antichristus uenit, nunc Antichristi multi facti sunt; unde scimus, quia nouissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed uos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. Non scripsi uobis quasi ignorantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex ueritate non est. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus? Hic est Antichristus, qui

14 Ioh. 14. 7.

Eph. 6. 10.
Ioh. 15. 7.

15 Iac. 4. 4.

16 Gal. 5. 16.
Gen. 3. 6.
Iac. 4. 16.17 1 Cor. 7. 31.
2 Cor. 4. 18.18 1 Cor. 7. 29.
1 Pet. 4. 7.
1 Tim. 4. 1,
2 Tim. 3. 1.19 Act. 20. 30
1 Cor. 11. 19.20 1 Cor. 2. 15.
Rom. 15. 14.22 1 Ioh. 4. 3.
2 Ioh. 7.

¹⁴ scribo *sec.*: scripsi D quia *pr.*: quoniam D *om.* est G
om. clausulam scr. uob. patres . . . ab initio est ACSC scribo
tert.: scripsi ADG adulescentes: iuuenes AVSC quia *sec.*:
quoniam SC > manet in uobis SC ¹⁶ est *sec.* post ocu-
lorum posuimus cum FG; post carnis ponunt ACVSC; *om.* plane
D *om.* quae G ¹⁸ nunc cum FGV: nunc autem ACD; et
nunc SC ²² non est *codd.* longe plur. (*gr.* ὁ ἀπρούμενος ὅτι ἰ. οὐκ
ἔστιν ὁ Χ.): *om.* non G^cV*SC; *om.* non est G*

¹ Ioh. 5. 1. ²³ negat Patrem et Filium. Omnis qui negat
² Ioh. 9. ²⁴ Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Fi-
 Ioh. 5. 23. ²⁵ lium, et Patrem habet. Uos quod audistis ab
 initio, in uobis permaneat: si in uobis per-
 manserit quod ab initio audistis, et uos in Filio
²⁶ et Patre manebitis. Et haec est repromissio,
 quam ipse pollicitus est nobis, uitam aeter-
²⁷ nam. Haec scripsi uobis de his qui seducunt
 uos. Et uos unctionem quam accepistis ab
^{20.} ²⁸ eo, maneat in uobis. Et non necesse habetis
 Ioh. 16. 13. ²⁹ ut aliquis doceat uos: sed sicut unctio eius
 Es. 54. 13. docet uos de omnibus, et uerum est, et non
 Hier. 31. 34. est mendacium, et sicut docuit uos, manete in
¹ Ioh. 3. 2. ²⁸ eo. Et nunc, filioli, manete in eo: ut cum
 Col. 3. 4. apparuerit, habeamus fiduciam, et non confun-
¹ Ioh. 3. 7, 9. ²⁹ damur ab eo in aduentu eius. Si scitis quo-
 niam iustus est, scitote quoniam et omnis qui
 facit iustitiam, ex ipso natus est.
³ Uidete qualem caritatem dedit nobis Pater,
 Ioh. 1. 12. ³ ut filii Dei nominemur, et sumus. Propter
 Rom. 9. 8. hoc mundus non nouit nos, quia non nouit
 eum. Carissimi, nunc filii Dei sumus: et
 Rom. 8. 17. ² nondum apparuit quid erimus. Scimus quo-
² Cor. 3. 18. ³ niam cum apparuerit, similes ei erimus: quo-
 Phil. 3. 21. ³ niam uidebimus eum sicuti est. Et omnis qui
 Col. 3. 4. ³ habet spem hanc in eo, sanctificat se, sicut et
 Apoc. 22. 4. ⁴ ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum,
² Cor. 7. 1. ⁴ et iniquitatem facit: et peccatum est iniquitas.
 Ioh. 1. 29. ⁵ Et scitis quoniam ille apparuit ut peccata no-
 Heb. 9. 26. ⁶ stra tolleretur: et peccatum in eo non est. Om-
¹ Pet. 2. 22. ⁶ nis qui in eo manet, non peccat: et omnis qui
¹ Ioh. 5. 18. ⁷ peccat, non uidit eum nec cognouit eum. Fi-
³ Ioh. 11. ⁷
¹ Ioh. 2. 29. ⁷

²⁴ permaneat + Quia S > audistis ab initio SC ²⁵ nobis :
 uobis AF ²⁷ uos *pr. om.* S *disting.* et non est mendacium.
 Et sicut docuit SC ^{3.} ¹ sumus *cum* CFG : simus ADV SC
³ > hanc spem SC ⁵ quoniam : quia SC

lioli, nemo uos seducat. Qui facit iustitiam,
iustus est, sicut et ille iustus est. Qui facit 8 Ioh. 8. 44.
peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio
diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, 9
ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus 10
est ex Deo peccatum non facit, quoniam se-
men ipsius in eo manet: et non potest pec-
care, quoniam ex Deo natus est. In hoc ma- 10
nifesti sunt filii Dei, et filii diaboli. Omnis
qui non est iustus non est de Deo, et qui non
diligat fratrem suum: quoniam haec est ad- 11
nuntiatio quam audistis ab initio, ut diligamus
alterutrum. Non sicut Cain ex maligno erat, 12
et occidit fratrem suum. Et propter quid occi-
dit eum? Quoniam opera eius maligna erant,
fratris autem eius iusta.

Nolite mirari fratres, si odit uos mundus. 13 Ioh. 15. 18,
Nos scimus quoniam translati sumus de morte 14
in uitam, quoniam diligimus fratres: qui non
diligat, manet in morte. Omnis qui odit fra- 15
trem suum homicida est: et scitis quoniam
omnis homicida non habet uitam aeternam in
se manentem. In hoc cognouimus caritatem, 16
quoniam ille pro nobis animam suam posuit:
et nos debemus pro fratribus animas ponere.
Qui habuerit substantiam mundi, et uiderit 17
fratrem suum necesse habere, et clauserit ui-
scera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet
in eo? Filioli mei, non diligamus uerbo, nec 18
lingua, sed opere et ueritate. In hoc cogno- 19

¹⁰ de: ex A^{SC} ¹¹ diligatis V^{SC} ¹² Cain *sine* *addit.* AFG:
+ qui CDV^{SC} ¹³ uos: nos AF ¹⁴ in *pr.*: ad ¹⁵ se: ¹⁵ se:
semetipso V^{SC} ¹⁶ caritatem *sine* *addit.* DFG*: + Dei ACG^c
V^{SC} > animam suam pro nobis ¹⁷ substantiam +
huius D^{SC} necesse habere AC^cG: necessitatem habere D^{SV}
^{SC}; aegere C*

- scimus quoniam ex ueritate sumus : et in con-
 20 spectu eius suademus corda nostra. Quoniam
 si reprehenderit nos cor nostrum, maior est
 Rom. 14. 22. 21 Deus corde nostro, et nouit omnia. Carissimi,
 si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam
 Mc. 11. 23. 22 habemus ad Deum : et quodcumque petierimus,
 Ioh. 14. 13. 15. accipiemus ab eo, quoniam mandata eius
 custodimus, et ea quae sunt placita coram eo
 Ioh. 6. 29. 23 facimus. Et hoc est mandatum eius, ut cre-
 15. 17. damus in nomine Filii eius Iesu Christi, et
 diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum
 24 nobis. Et qui seruat mandata eius, in illo
 Ioh. 14. 16, 17. manet et ipse in eo : et in hoc scimus quo-
 1 Ioh. 4. 13. niam manet in nobis, de Spiritu quem nobis
 dedit.
- 1 Thess. 5. 21. 4 Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed
 2 Pet. 2. 1. probate spiritus si ex Deo sint : quoniam multi
 Mt. 7. 15. 2 pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc
 1 Cor. 12. 3. cognoscitur Spiritus Dei : omnis spiritus qui
 confitetur Iesum Christum in carne uenisse,
 1 Ioh. 2. 22. 3 ex Deo est : et omnis spiritus qui soluit Iesum,
 2 Ioh. 7. ex Deo non est : et hic est Antichristi, quem
 2 Thess. 2. 7. audistis quoniam uenit, et nunc iam in mundo
 4 est. Uos ex Deo estis, filioli, et uicistis eos,
 quoniam maior est qui in uobis est, quam qui
 Ioh. 15. 19. 5 in mundo. Ipsi de mundo sunt : ideo de
 Ioh. 8. 47. 6 mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos
 ex Deo sumus : qui nouit Deum, audit nos :
 qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc
 cognoscimus Spiritum ueritatis, et spiritum
 erroris.

¹⁹ suademus ADF^cG^c : suadebimus CVSC ; suadeamus F*G*
²² quodecumque : quidquid VSC ²⁴ > dedit nobis ACSC
 4. ³ Antichristi FG*, et illius hantychristi C : Antichristus ADG^c
 VSC quem cum C : quod AFG ; de quo DVSC ⁴ eos : cum
 AVSC

Carissimi, diligamus inuicem: quoniam ca- 7 1 Ioh. 3. 11.
 ritas ex Deo est, et omnis qui diligit ex Deo
 natus est, et cognoscit Deum. Qui non dili- 8
 git, non nouit Deum: quoniam Deus caritas
 est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quo- 9 * Ioh. 3. 16, 17.
 niam Filium suum unigenitum misit Deus in
 mundum, ut uiuamus per eum. In hoc est 10 Rom. 5. 8.
 caritas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed
 quoniam ipse dilexit nos, et misit Filium suum
 propitiationem pro peccatis nostris. Caris- 11 Eph. 4. 32.
 simi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus
 alterutrum diligere. Deum nemo uidit um- 12 Ioh. 1. 18.
 quam. Si diligamus inuicem, Deus in nobis
 manet, et caritas eius in nobis perfecta est. In 13 1 Ioh. 3. 24.
 hoc intellegimus quoniam in eo manemus et
 ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit
 nobis. Et nos uidimus, et testificamur quo- 14 Ioh. 3. 17.
 niam Pater misit Filium Saluatorem mundi.
 Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est 15
 Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo.
 Et nos cognouimus et credimus caritati quam 16
 habet Deus in nobis. Deus caritas est: et
 qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus
 in eo. In hoc perfecta est caritas nobiscum, 17 1 Ioh. 2. 23.
 ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut
 ille est, et nos sumus in hoc mundo. Timor 18 Rom. 8. 15.
 non est in caritate: sed perfecta caritas foras
 mittit timorem, quoniam timor poenam habet:
 qui autem timet, non est perfectus in caritate.
 Nos ergo diligamus, quoniam Deus prior di- 19
 lexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo 20 1 Ioh. 2. 4.

7 diligamus + nos SC quoniam: quia SC 10 ipse + prior
 SC 13 intellegimus: cognoscimus VSC Spiritu + sancto S
 14 Filium sine addit. FG (non A, ut uult Tisch.): + suum ACDV
 SC 16 credidimus FSC 17 caritas + Dei CGSC 19 dili-
 gamus sine addit. FG: + Deum CVSC; + inuicem AD

Deum, et fratrem suum oderit, mendax est.
 Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet,
 Deum quem non uidet quomodo potest dili-
 gere? Et hoc mandatum habemus ab eo: ut
 qui diligit Deum, diligit et fratrem suum.

Mc. 12. 31. 21

Ioh. 8. 42.

5 Omnis qui credit quoniam Iesus est Chri-
 stus, ex Deo natus est: et omnis qui diligit
 eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex
 eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus
 natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata

Ioh. 14. 15.

Mt. 11. 30.

3 eius faciamus. Haec est enim caritas Dei, ut
 mandata eius custodiamus: et mandata eius

Ioh. 16. 33.

4 graua non sunt. Quoniam omne quod natum
 est ex Deo uincit mundum: et haec est uicto-
 5 ria quae uincit mundum, fides nostra. Quis
 est qui uincit mundum, nisi qui credit quoniam

Ioh. 19. 34.

6 Iesus est Filius Dei? Hic est qui uenit per
 aquam et sanguinem, Iesus Christus: non in
 aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spi-
 ritus est qui testificatur, quoniam Christus est

Ioh. 14. 6,

15. 26.

7 ueritas. Quia tres sunt qui testimonium dant,
 8 Spiritus et aqua et sanguis: et tres unum sunt.

Ioh. 5. 32, 36,

8. 18.

9 Si testimonium hominum accipimus, testimo-

21 ab eo CDFG: a Deo AVSC

5. 1 diligit sec. + et SC

6 sanguinem + et spiritum CG

sanguine + et spiritu CDG

7, 8 Quia tres sunt qui testimonium dant, Spiritus et aqua et
 sanguis: et tres unum sunt *legimus cum* ADFGV*: quia tres
 sunt qui testimonium dant in terra. spiritus et aqua et sanguis, et
 hii tres unum sunt in christo ihesu. Et tres sunt qui testimonium
 dicunt in caelo. Pater. uerbum et spiritus. Et hii tres unum
 sunt C, quoniam tres sunt qui test. dant in terra, spiritus, aqua, et
 sanguis, et tres unum sunt; sicut tres sunt qui test. dant in caelo.
 pater, uerbum, et spiritus sanctus; et tres unum sunt V^{rec};
 > Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in caelo: Pater,
 Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres vnum sunt. Et tres sunt,
 qui testimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi
 tres vnum sunt SC

nium Dei maius est : quoniam hoc est testimonium Dei quod maius est, quia testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filio Dei, ¹⁰ Rom. 8. 16. 1 Ioh. 1. 10. habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum : quia non credidit in testimonio quod testificatus est Deus de Filio suo. Et hoc est testimonium, quoniam ¹¹ Ioh. 17. 2. uitam aeternam dedit nobis Deus : et haec uita in Filio eius est. Qui habet Filium, habet ¹² uitam : qui non habet Filium Dei, uitam non habet.

Haec scripsi uobis ut sciatis quoniam uitam ¹³ Ioh. 3. 36, 20. 31. habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei. Et haec est fiducia quam habemus ad ¹⁴ 1 Ioh. 3. 21. Ioh. 14. 13. eum : quia quodcumque petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos. Et scimus quoniam ¹⁵ audit nos quicquid petierimus : scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare pecca- ¹⁶ Mt. 12. 31, 32. Mc. 3. 29. Heb. 6. 4-6, 10. 26. tum non ad mortem, petet et dabit ei uitam peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem : non pro illo dico ut roget. Omnis ¹⁷ iniquitas peccatum est : et est peccatum ad mortem.

Scimus quoniam omnis qui natus est ex ¹⁸ 1 Ioh. 3. 6, 9. Ioh. 17. 11, 12. Deo, non peccat : sed generatio Dei conseruat eum, et malignus non tangit eum. Scimus ¹⁹ quoniam ex Deo sumus : et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam Fi- ²⁰

⁹ quia : quoniam SC ¹⁰ Filio pr. : filium SC credit cum A*DF : credit A^cCGVSC testimonio : testimonium SC
¹² Filium pr. + Dei CS om. Dei A*E ¹³ scribo FVSC
¹⁴ eum : Deum S disting. petierimus : secundum E ¹⁵ quoniam pr. : quia SC ¹⁶ petet FG : petat CDSE ; petit AV
¹⁷ dabit ei uitam cum ACFGV : dabitur ei uita DSE roget sine addit. CDFG : + quis AVSC ¹⁸ quoniam : quia SC

- Ioh. 17. 3. lius Dei uenit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus uerum Deum, et simus in uero Filio eius. Hic est uerus Deus, et uita aeterna.
- 1 Cor. 10. 7, 21 Filioli, custodite uos a simulacris.
- 14.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS PRIMA

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS SECUNDA

- 1 Pet. 5. 1, 13. 1 SENIOR electae dominae et natis eius, quos
3 Ioh. 1. ego diligo in ueritate, et non ego solus, sed et
2 omnes quicognouerunt ueritatem, propter ueritatem quae permanet in nobis, et nobiscum
1 Tim. 1. 2, 3 erit in aeternum. Sit uobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Iesu Filio Patris in ueritate et caritate.
- 2 Tim. 1. 2. 4
- 3 Ioh. 3. 5
- 1 Ioh. 2. 7, 3. 11. 6
- 1 Ioh. 5. 3. 7
- 1 Ioh. 2. 18, 4. 2. 8
- Heb. 10. 35. 9
- Antichristus. Uidete uosmet ipsos, ne perdati

²¹ simulacris (-chris S) + Amen F SC om. subscr. SC

Inscr. EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA
C, EPISTOLA CANONICA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA S
1 Electae SC 3 uobiscum DFG SC: nobiscum ACV
6 mandatum est (sine enim) cum AFG: > est enim mandatum CDV SC
7 uenientem in carne: uenisse in carnem SC

quae operati estis, sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui praecedit, et non manet 9 1 Ioh. 2. 23. in doctrina Christi, Deum non habet : qui permanet in doctrina, hic et Filium et Patrem habet. Si quis uenit ad uos, et hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, 10 Rom. 16. 17. 2 Thess. 3. 6, 14. nec Haue eidixeritis. Qui enim dicit illi Haue, 11 Apoc. 18. 4. communicat operibus illius malignis. 12

Plura habens uobis scribere, nolui per char- 13 3 Ioh. 13, 14. tam et atramentum : spero enim me futurum apud uos, et os ad os loqui : ut gaudium uestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tuae 14 electae.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS SECUNDA

INCIPIT EPISTULA IOHANNIS TERTIA

SENIOR Gaio carissimo, quem ego diligo in 1 2 Ioh. 1. ueritate. Act. 19. 29, 20. 4.

Carissime, de omnibus orationem facio pro- 2 Rom. 16. 23. 1 Cor. 1. 14. spere te ingredi et ualere, sicut prospere agit anima tua. Gausus sum ualde uenientibus 3 2 Ioh. 4. fratribus, et testimonium perhibentibus ueritati tuae, sicut tu in ueritate ambulas. Ma- 4 iorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in ueritate ambulantes.

9 praecedit cum ADFV : recedit GSC : credit C manet ADFG* : permanet CG^cVSC > Patrem et Filium SC 10, 11 Ave SC bis 12 illius : eius SC Electae SC malignis + Ecce praedixi vobis, vt in die Domini non confundamini : S om. subscr. SC
Inscr. EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA
C, EPISTOLA CANONICA BEATI IOANNIS APOSTOLI
TERTIA S 4 ambulare CVSC

- 5 Carissime, fideliter facis quicquid operaris in
 6 fratres, et hoc in peregrinos, ¹ qui testimonium
 reddiderunt caritati tuae in conspectu ec-
 clesiae: quos bene facies deducens digne Deo.
 7 Pro nomine enim profecti sunt, nihil acci-
 8 pientes a gentibus. Nos ergo debemus susci-
 pere huiusmodi, ut cooperatori simus ueritatis.
 9 Scripsissem forsitan ecclesiae: sed is qui
 amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non
 10 recipit nos. Propter hoc si uenero, commo-
 neam eius opera quae facit, uerbis malignis
 garriens in nos: et quasi non ei ista sufficiant,
 nec ipse suscipit fratres, et eos qui cupiunt
 11 prohibet, et de ecclesia eicit. Carissime, noli
 imitari malum, sed quod bonum est. Qui
 1 Ioh. 3. 6. bene facit, ex Deo est: qui male facit, non
 Ioh. 19. 35, 12 uidit Deum. Demetrio testimonium redditur
 21. 24. ab omnibus, et ab ipsa ueritate: et nos testi-
 monium perhibemus: et nosti quoniam testi-
 monium nostrum uerum est.
 2 Ioh. 13. 13 Multa habui scribere tibi: sed nolui per
 14 atramentum et calamum scribere tibi. Spero
 autem protinus te uidere, et os ad os loquemur.
 15 ¹ Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos
 per nomen.

EXPLICIT EPISTULA IOHANNIS TERTIA

⁶ benefaciens, deduces SC ⁷ enim + eius DVSC gentilibus CFV ¹⁰ commonebo SC neque SC cupiunt ADFG (cap. G*): suscipiunt CVSC ¹¹ uidet AS ¹² ueritate + sed GSC ¹³ > tibi scribere pr. SC ¹⁵ saluta + tu S per nomen: nominatim CVSC om. subscr. SC

INCIPIT EPISTULA IUDAE

IUDAS Iesu Christi seruus, frater autem 1
Iacobi, his qui in Deo Patre dilectis, et Christo
Iesu conseruatis, uocatis. Misericordia uobis, 2
et pax, et caritas adimpleatur.

Carissimi, omnem sollicitudinem faciens 3
scribendi uobis de communi uestra salute, ne-
cesse habui scribere uobis deprecans super-
certari semel traditae sanctis fidei. Subintroi- 4
erunt enim quidam homines, qui olim prae-
scripti sunt in hoc iudicium, impii, Dei nostri
gratiam transferentes in luxuriam, et solum
Dominatorem et Dominum nostrum Iesum
Christum negantes.

Commonere autem uos uolo, scientes semel 5
omnia, quoniam Iesus populum de terra
Aegypti saluans, secundo eos qui non credide-
runt perdidit: angelos uero qui non seruauere- 6
runt suum principatum, sed dereliquerunt suum
domicilium, in iudicium magni diei uinculis
aeternis sub caligine reseruauit. Sicut Sodo- 7
ma et Gomorra, et finitimae ciuitates simili
modo exfornicatae, et abeuntes post carnem
alteram, factae sunt exemplum, ignis aeterni
poenam sustinentes. Similiter et hii carnem 8
quidem maculant, dominationem autem sper-
nunt, maiestatem autem blasphemant: cum 9
Michahel archangelus cum diabolo disputans
altercaretur de Mosi corpore, non est ausus

Mc. 6. 3.
Lc. 6. 16.
Ioh. 14. 22.
Act. 1. 13.
Iac. 1. 1.
2 Pet. 1. 2.

Gal. 2. 4.
2 Pet. 2. 1.

Num. 14. 36,
37.
Ecclus. 16.
7 11.
1 Cor. 10. 5.
2 Pet. 2. 4.

Gen. 19. 24,
25.
2 Pet. 2. 6.

2 Pet. 2. 10.

Dan. 10. 13,
21. 12. 1.
Apoc. 12. 7.
2 Pet. 2. 11.

Inscr. EPISTOLA CATHOLICA BEATI IUDAE APOSTOLI
C, EPISTOLA CANONICA BEATI IUDAE APOSTOLI S
1 qui + sunt SC conseruatis + et VSC 7 Gomorrha SC
8 hi SC, et 10, 12, 16, 19 9 Michael SC

- iudicium inferre blasphemiae, sed dixit : Im-
 2 Pet. 2. 12. 10 peret tibi Dominus. Hii autem quaecumque
 quidem ignorant, blasphemant : quaecumque
 autem naturaliter, tamquam muta animalia,
 Gen. 4. 5-8. 11 norunt, in his corrumpuntur. Uae illis, quia
 Num. 16. 1-35.
 2 Pet. 2. 15. effusi sunt, et contradictione Core perierunt.
 Apoc. 2. 14. 12 Hii sunt in epulis suis maculae, conuiuantes
 2 Pet. 2. 13, 17. sine timore, semet ipsos pascentes, nubes sine
 aqua, quae a uentis circumferuntur, arbores
 autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradi-
 Ps. 57. 20. 13 catae, ¹fluctus feri maris, despumantes suas
 2 Pet. 2. 17. confusiones, sidera errantia, quibus procella
 Gen. 5. 18. 14 tenebrarum in aeternum seruata est. Pro-
 Eccus. 44. 16. phetauit autem de his septimus ab Adam
 Dt. 33. 2. Enoch, dicens : Ecce uenit Dominus in san-
 Zach. 14. 5. 15 ctis milibus suis, facere iudicium contra omnes,
 et arguere omnes impios de omnibus operibus
 impietatis eorum quibus impie egerunt, et de
 1 Cor. 10. 10. 16 peccatores impii. Hii sunt murmuratores
 2 Pet. 2. 18. querelosi, secundum desideria sua ambulantes,
 et os illorum loquitur superbiam, mirantes
 personas quaestus causa.
 2 Pet. 3. 2. 17 Uos autem, carissimi, memores estote uer-
 borum quae praedicta sunt ab Apostolis Do-
 1 Tim. 4. 1. 18 mini nostri Iesu Christi, qui dicebant uobis,
 2 Pet. 3. 3. quoniam in nouissimo tempore uenient inlu-
 sores, secundum sua desideria ambulantes
 1 Cor. 2. 14. 19 impietatum. Hii sunt qui segregant semet
 20 ipsos, animales, Spiritum non habentes. Uos

11 quia (qui S) + in CDSC et sec. + in DSC 13 > seruata
 est in aeternum SC 14 autem + et SC 15 eum : Deum SC
 16 querulosi SC illorum : eorum SC superbiam : superba
 GC 18 nouissimis temporibus S > desideria sua SC in
 impietatibus CDSC

autem, carissimi, superaedificantes uosmet ipsos sanctissimae uestrae fidei, in Spiritu sancto orantes, ipsos uos in dilectione Dei ²¹ seruate. Et hos quidem arguite iudicatos: ²² illos uero saluate, de igne rapientes: aliis au- ²³ tem miseremini in timore: odientes et eam quae carnalis est maculatam tunicam.

Col. 2. 7.

Am. 4. 11.
Zach. 3. 2.
Apoc. 3. 4.

Ei autem qui potest uos conseruare sine ²⁴ peccato, et constituere ante conspectum gloriae suae immaculatos in exultatione: soli Deo ²⁵ Saluatori nostro, per Iesum Christum Dominum nostrum, gloria, magnificentia, imperium et potestas, ante omne saeculum, et nunc et in omnia saecula. Amen.

Rom. 16. 25-27.

1 Tim. 1. 17.

EXPLICIT EPISTULA IUDAE

INCIPIT APOCALYPSIS
IOHANNIS APOSTOLI

APOCALYPSIS Iesu Christi, quam dedit illi ¹ Deus palam facere seruis suis, quae oportet fieri cito: et significauit mittens per angelum suum seruo suo Iohanni: qui testimonium per- ² hibuit uerbo Dei, et testimonium Iesu Christi,

Dan. 2. 28.
Apoc. 22. 16.

6. 9.

²⁰ uestrae: nostrae § *disting.* fidei in Sp. sancto, orantes, §
²¹ ipsos uos: uosmet ipsos CD§C seruate + expectantes misericordiam Domini (+ Dei D) nostri Iesu Christi in uitam aeternam CDV§C ²³ et FG§C: om. ACDV ²⁴ potest ADG: potens est CFV§C exultatione: + in aduentu Domini nostri Iesu Christi §C cum V (*sed* immaculatos in aduentum etc., *omisso* exultatione V) ²⁵ gloria + et §C saecula + saeculorum DG§C om. subscr. §C

Inscr. APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI C,
LIBER APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI §

22. 7, 10. 3 quaecumque uidit. Beatus qui legit, et qui audiunt uerba prophetiae huius, et seruant ea quae in ea scripta sunt : tempus enim prope est.
1. 8. 4 Iohannes septem ecclesiis quae sunt in Asia. Ex. 3. 14. Gratia uobis et pax, ab eo qui est, et qui erat, Apoc. 3. 1, et qui uenturus est : et a septem spiritibus 4. 5, 5. 6. qui in conspectu throni eius sunt : et ab Iesu Zach. 4. 10. Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terrae : qui dilexit Ps. 88 (89). 5 nos, et lauit nos a peccatis nostris in sanguine 28, 38 (27, 37). 6 suo, ¹ et fecit nostrum regnum, sacerdotes Deo 1 Tim. 6. 13. et Patri suo : ipsi gloria, et imperium in saecula Col. 1. 18. 7 saeculorum. Amen. ¹ Ecce uenit cum nubibus, Apoc. 7. 14. et uidebit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt : et plangent se super eum omnes 5. 10, 20. 6. tribus terrae : Etiam : Amen. Ex. 19. 6.
- 8 Ego sum α et ω , principium et finis, dicit Dan. 7. 13, Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui Zach. 12. 10. uenturus est, omnipotens. Mt. 26. 64.
- 9 Ego Iohannes frater uester, et particeps in Ioh. 19. 37. tribulatione et regno et patientia in Iesu, fui in insula quae appellatur Pathmos propter uerbum Dei, et testimonium Iesu. Fui in spiritu in dominica die, et audiui post me uocem 4. 1, 2. 10 magnam tamquam tubae ¹ dicentis : Quod Apoc. 2. 8, 12, 18, 24. 11 uides, scribe in libro : et mitte septem ecclesiis, Ephesum, et Zmyrnam, et Pergamum, 3. 1, 4, 7, 14. et Thyatiram, et Sardis, et Philadelphiam, et Act. 19. Thyatirae, et Sardis, et Philadelphiam, et Laodiciam. Col. 2. 1. 12 Et conuersus sum ut uiderem

1. ³ om. qui sec. DSC audit DV*SC seruat DSC ⁵ ab :
a SC ⁶ nostrum : nos DSC regnum + et DSC ⁹ in
sec. + Christo DSC Patmos SC ¹¹ ecclesiis + quae sunt in
Asia SC Epheso SC Smyrnae SC Pergamo SC
Thyatirae SC Philadelphae SC Laodiciae SC

uocem quae loquebatur mecum : et conuersus
 uidi septem candelabra aurea : et in medio ¹³ Dan. 7. 13,
 septem candelabrorum similem Filio hominis, 10. 6.
 uestitum podere, et praecinctum ad mamillas
 zonam auream : caput autem eius et capilli ¹⁴ Dan. 7. 9.
 erant candidi tamquam lana alba, et tamquam
 nix, et oculi eius uelut flamma ignis, ' et pedes ¹⁵ Ezech. 1. 24.
 eius similes orichalco, sicut in camino ardenti,
 et uox illius tamquam uox aquarum multarum :
 ' et habebat in dextera sua stellas septem : et ¹⁶ Ezech. 43. 2.
 de ore eius gladius utraque parte acutus exie-
 bat : et facies eius sicut sol lucet in uirtute
 sua. Et cum uidissem eum, cecidi ad pedes ¹⁷ Iud. 5. 31.
 eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram 10. 15.
 suam super me, dicens : Noli timere : ego sum
 primus et nouissimus : et uiuus, et fui mortuus, ¹⁸ Lc. 5. 8.
 et ecce sum uiuens in saecula saeculorum, et
 habeo claues mortis et inferni. Scribe ergo ¹⁹ Apoc. 1. 5, 8.
 quae uidisti, et quae sunt, et quae oportet fieri
 post haec : sacramentum septem stellarum ²⁰ Rom. 6. 9.
 quas uidisti in dextera mea, et septem cande-
 labra aurea : septem stellae angeli sunt se-
 ptem ecclesiarum : et candelabra septem,
 septem ecclesiae sunt.

Angelo Ephesi ecclesiae scribe : **2**

Haec dicit, qui tenet septem stellas in dex-
 tera sua, qui ambulat in medio septem cande-
 labrorum aureorum : Scio opera tua, et labo- ² 19, 3. 1, 8, 15.
 rem, et patientiam tuam, et quia non potes
 sustinere malos : et temptasti eos qui se dicunt
 Apostolos, et non sunt, et inuenisti eos men-
 daces : et patientiam habes, et sustinuisti pro- ³

¹³ candelabrorum + aureorum GVS^c zona aurea CS^c
¹⁴ uelut : tamquam SC ¹⁵ aurichalco SC ¹⁶ exibat SC
 2. ¹ + Et ad init. S ² Apostolos + esse VSC, et > esse
 Apostolos CF

- 4 pter nomen meum, et non defecisti. Sed ha-
 beo aduersus te, quod caritatem tuam primam
 Apoc. 2. 16, 5 reliquisti. Memor esto itaque unde excideris,
 3. 3, 19. et age paenitentiam, et prima opera fac: sin
 autem, uenio tibi, et mouebo candelabrum
 2. 15. 6 tuum de loco suo, nisi paenitentiam egeris. Sed
 hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum.
 11, 17, 26, 29, 7 quae et ego odi. Qui habet aurem, audiat
 3. 5, 6, 12, 13, quid Spiritus dicat ecclesiis: Uincenti, dabo
 21, 22, 12. 11, ei edere de ligno uitae, quod est in Paradiso
 21. 7. Dei mei.
 Gen. 2. 9, 8 Et angelo Zmyrnae ecclesiae scribe:
 3. 22. Haec dicit primus et nouissimus, qui fuit
 Apoc. 22. 2, 9 mortuus, et uiuit: Scio tribulationem tuam,
 14, 19. et paupertatem tuam, sed diues es: et blas-
 Lc. 23. 43. phemaris ab his qui se dicunt Iudaeos esse,
 2 Cor. 12. 4. et non sunt, sed sunt synagoga Satanae. Ni-
 Apoc. 1. 17. hil horum timeas quae passurus es. Ecce mis-
 Lc. 6. 20. surus est diabolus ex uobis in carcerem ut
 Iac. 2. 5. temtemini: et habebitis tribulationem diebus
 Apoc. 3. 9. decem. Esto fidelis usque ad mortem, et da-
 2 Tim. 4. 8. bo tibi coronam uitae. Qui habet aurem,
 Iac. 1. 12. audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Qui uice-
 7, 20. 6. 11 rit, non laedetur a morte secunda.
 1. 16, 19. 15. 12 Et angelo Pergami ecclesiae scribe:
 Heb. 4. 12. Haec dicit qui habet rompheam utraque
 Apoc. 3. 8. 13 parte acutam: Scio ubi habitas, ubi sedes est
 Satanae: et tenes nomen meum, et non ne-
 Num. 25. 1, gasti fidem meam: et in diebus Antipas testis
 2, 31. 8, 16. meus fidelis, qui occisus est apud uos, ubi
 2 Pet. 2. 15. Iuda 11. 14 Satanus habitat. Sed habeo aduersus te pauca:
 Act. 15. 20. habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui
 1 Cor. 10. 28.

4 aduersum SC te + pauca DS 5 veniam S tibi + cito S
 7 om. ei DVSC 8 Smyrnae SC 9 synagogae S 10 dia-
 bolus + aliquos SC 12 rhomphaeam SC; + ex VS 13 die-
 bus + illis SC 14 pauca: + quia GSC; + quoniam V

docebat Balac mittere scandalum coram filiis
 Israhel, edere et fornicari: ita habes et tu ¹⁵ Apoc. 2. 6.
 tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter ¹⁶ 1. 16, 2. 12.
 paenitentiam age: si quo minus, ueniam tibi
 cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei.
 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ¹⁷ 7.
 ecclesiis: Uincenti, dabo ei manna abscondi- ^{Ioh. 6. 48-50.}
 tum, et dabo illi calculum candidum, et in ^{Es. 62. 2.}
 calculo nomen nouum scriptum, quod nemo
 scit nisi qui accipit.

Et angelo Thyatirae ecclesiae scribe: ¹⁸

Haec dicit Filius Dei, qui habet oculos ut ^{Apoc. 1. 14,}
 flammam ignis, et pedes eius similes ori- ^{15.}
 chalco: Noui opera tua, et caritatem et fi- ¹⁹
 dem, et ministerium, et patientiam tuam, et
 opera tua nouissima plura prioribus. Sed ha- ²⁰ 3 Reg. (1
 beo aduersus te, quia permittis mulierem Hie- ^{Reg.) 16. 31.}
 zabel, quae se dicit propheten, docere, et se- ^{4 Reg. (2}
 ducere seruos meos fornicari et manducare ^{Reg.) 9. 7.}
 de idolothytis. Et dedi illi tempus ut paeni- ²¹
 tentiam ageret: et non uult paeniteri a forni-
 catione sua. Ecce mitto eam in lectum: et ²²
 qui moechantur cum ea, in tribulationem
 maximam, nisi paenitentiam egerint ab operi-
 bus eius: et filios eius interficiam in morte, et ²³ Ps. 7. 10 (9).
 scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutans ^{Hier. 11. 20,}
 renes et corda: et dabo unicuique uestrum ^{17. 10.}
 secundum opera uestra. Uobis autem dico ²⁴ 1 Cor. 2. 10.
 ceteris qui Thyatirae estis, quicumque non

¹⁷ om. ei DVSC ¹⁸ ut: tamquam SC aurichalco SC
¹⁹ > fidem, et caritatem + tuam SC ²⁰ te + pauca SC Iezabel
 SC ²¹ poenitere SC ²² ecce + ego S mittam C in
 tribulatione maxima erunt SC egerint ab operibus eius cum
 A (sic; perperam suis Tisch.) CFG, et eg. ab op. suis DV: > ab operi-
 bus suis egerint SC ²³ uestra: sua CDS ²⁴ dico
 + et SC qui pr.: quia SC*

habent doctrinam hanc, qui non cognouerunt altitudines Satanae, quemadmodum dicunt :

3. 11. 25 Non mittam super uos aliud pñdus : ¹ tamen
26 id quod habetis tenete donec ueniam. Et qui
uicerit, et qui custodierit usque in finem opera

Ps. 2. 8, 9. 27 mea, dabo illi potestatem super gentes, ¹ et re-
Apoc. 19. 15. get illas in uirga ferrea, tamquam uas figuli
28 confringentur, sicut et ego accepi a Patre meo:
29 et dabo illi stellam matutinam. Qui habet
aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

3 Et angelo ecclesiae Sardis scribe :

1. 4, 16. Haec dicit qui habet septem spiritus Dei,
et septem stellas. Scio opera tua, quia nomen
2 habes quod uiuas, et mortuus es. Esto uigi-
lans, et confirma cetera quae moritura erant :
non enim inuenio opera tua plena coram Deo

16. 15.
Mt. 24. 43.
Lc. 12. 39.
1 Thess. 5. 2.
2 Pet. 3. 10.
3 meo. In mente ergo habe qualiter acceperis
et audieris, et serua et paenitentiam age. Si
ergo non uigilaueris, ueniam tamquam fur, et
4 nescies qua hora ueniam ad te. Sed habes
pauca nomina in Sardis qui non inquinauerunt
uestimenta sua : et ambulabunt mecum in al-
5 bis, quia digni sunt. Qui uicerit, sic uestietur
uestimentis albis, et non delebo nomen eius
de libro uitae, et confitebor nomen eius co-
6 ram Patre meo, et coram angelis eius. Qui
habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle-
siis.

7 Et angelo Philadelpiae ecclesiae scribe :

Iob. 12. 14.
Es. 22. 22.
Haec dicit sanctus et uerus, qui habet cla-
uem Dauid : qui aperit, et nemo claudit :
8 claudit, et nemo aperit. ¹ Scio opera tua. Ecce

²⁴ hanc + et DSC ²⁶ qui sec. om. SC ²⁷ illas : eas SC
ferrea + et SC 3. ³ ueniam pr. sine addit. CDFG : + ad te
AVSC ⁴ ambulabunt CGSC : ambulant AFV, ambulauerunt D

dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes uirtutem, et seruasti uerbum meum, et non negasti nomen meum. Ecce dabo de synagoga Satanae, 9 qui dicunt se Iudaeos esse, et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut ueniant, et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te: quoniam seruasti uerbum patientiae 10 meae, et ego te seruabo ab hora temptationis, quae uentura est in orbem uniuersum temptare habitantes in terra. Uenio cito: tene quod 11 habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui 12 uicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen ciuitatis Dei mei nouae Hierusalem quae descendit de caelo a Deo meo, et nomen meum nouum. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus 13 dicat ecclesiis.

Act. 14. 27.
1 Cor. 16. 9.

Apoc. 2. 9.
Es. 45. 14,
49. 23, 60. 14.

Ioh. 17. 6.
Apoc. 2. 10.

1. 3, 2. 5, 10.
Hier. 1. 18.
Gal. 2. 9.
Ezec. 48. 35.
Apoc. 21. 2.
2. 17.

Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe: 14

1. 5.
2 Cor. 1. 20.
Col. 1. 15, 18.

Haec dicit Amen, testis fidelis et uerus, qui est principium creaturae Dei. Scio opera 15 tua, quia neque frigidus es neque calidus: utinam frigidus esses aut calidus: sed quia 16 tepidus es, et nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Quia dicis, 17 quod diues sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia tu es miser, et miserabilis et pauper, et caecus et nudus: suadeo 18 tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et uestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuae, et collyrio inunge oculos tuos ut uideas. Ego quos 19

Os. 12. 8.
Lc. 12. 19-21.
Ioh. 9. 39-41.
1 Cor. 4. 8.

Mt. 13. 44,
46.
Prou. 8. 19.
1 Pet. 1. 7.
Apoc. 16. 15.
2 Cor. 5. 3.

¹⁰ > seruabo te FSC ¹¹ + Ecce *ad init.* DVFSC ¹⁴ eccle-
sie: Scribae S* ¹⁷ om. quod S ¹⁸ et sec.: ut S

- Prou. 3. 12. amo, arguo et castigo: aemulare ergo, et
 Heb. 12. 6. 20 paenitentiam age. Ecce sto ad ostium et
 Luc. 12. 36. pulso: si quis audierit uocem meam, et aperu-
 Ioh. 14. 23. erit ianuam, introibo ad illum, et caenabo cum
 Mt. 19. 28. 21 illo, et ipse mecum. Qui uicerit, dabo ei se-
 Apoc. 2. 7. 22 dere mecum in throno meo: sicut et ego uici,
 et sedi cum patre meo in throno eius. Qui
 habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle-
 siis.
- Ex. 19. 19. 4 Post haec uidi, et ecce ostium apertum
 in caelo, et uox prima quam audiui, tamquam
 tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc,
 et ostendam tibi quae oportet fieri post haec.
- Dan. 2. 29. 2 Statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat
 Apoc. 1. 10. 3 in caelo, et supra sedem sedens. Et qui sede-
 Es. 6. 1. bat similis erat aspectui lapidis iaspidis, et
 Ezech. 1. 26, 10. 1. sardini: et iris erat in circuitu sedis similis
 Ex. 24. 10. 4 uisioni zmaragdinae. Et in circuitu sedis
 Ezech. 1. 26-28. sedilia uiginti quattuor: et super thronos
 Apoc. 5. 11, 7. 11. uiginti quattuor seniores sedentes, circum-
 amictos uestimentis albis, et in capitibus eorum
- Ex. 19. 16. 5 coronas aureas. Et de throno procedunt ful-
 Apoc. 1. 4, 11. 19. gura, et uoces, et tonitrua: et septem lampades
 ardentes ante thronum, quae sunt septem
- Ezech. 1. 5, 18. 6 spiritus Dei. Et in conspectu sedis tamquam
 Apoc. 15. 2. mare uitreum simile crystallo: et in medio
 sedis, et in circuitu sedis quattuor animalia
- Ezech. 1. 10, 10. 14. 7 plena oculis ante et retro. Et animal primum
 simile leoni, et secundum animal simile uitulo,
 et tertium animal habens faciem quasi homi-
 nis, et quartum animal simile aquilae uolanti.
- 8 Et quattuor animalia, singula eorum habebant

20 aperuerit + mihi SC intrabo SC 4. 1 fieri + cito S
 2 + Et ad init. C 3 sardinis DSC smaragdinae SC 4 viginti-
 quattuor uno uerbo SC, et 10 circumamicti DSC coronae
 aureae SC 5 procedebant DSC quae: qui G* SC

alas senas : et in circuitu et intus plena sunt oculis : et requiem non habent die et nocte, dicentia : Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui uenturus est. Et cum darent illa animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, uiuenti in saecula saeculorum, procident uiginti quattuor seniores ante sedentem in throno, et adorabunt uiuentem in saecula saeculorum, et mittent coronas suas ante thronum dicentes : Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem, et uirtutem : quia tu creasti omnia, et propter uoluntatem tuam erant, et creata sunt.

Es. 6. 2, 3.
Ex. 3. 14,
6. 3.

Apoc. 5. 13,
14.

Et uidi in dextera sedentis super thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et uidi angelum fortem, praedican- tem uoce magna : Quis est dignus aperire librum, et soluere signacula eius? Et nemo poterat in caelo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec uidere eum. Et unus de senioribus dicit mihi : Ne fleueris : ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, et septem signacula eius. Et uidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium, et in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem,

4. 2.
Ezec. 2. 9.
Dan. 12. 4.

Apoc. 4. 4,
22. 16.
Gen. 49. 9, 10.
Es. 11. 1, 10.
Es. 11. 2,
53. 7.
Apoc. 13. 8.

⁸ senas in circuitu : S (om. et) habent cum CFGV : habebant ADSC die et n. CFG : die ac n. ADVSC ⁹ om. uiuenti in s. saeculorum A ¹⁰ procident cum CF, cf. procedunt G : procidebant SC, procedebant ADV adorabunt cum G : -bant ACDFVSC mittent ACFG : mittebant DVSC 5. ¹ supra GSC ³ poterat + neque SC ⁵ dixit ASC et sec. + soluere SC

et oculos septem : qui sunt spiritus Dei, missi
 7 in omnem terram. Et uenit, et accepit de
 14. 2, 3. 8 dextera sedentis in throno. Et cum aperuisset
 8. 3, 4. librum, quattuor animalia, et uiginti quattuor
 Ps. 140 (1). 2. seniores ceciderunt coram agno, habentes
 singuli citharas, et fialas aureas plenas odora-
 Apoc. 14. 3. 9 mentorum, quae sunt orationes sanctorum : et
 1. 5, 6. cantant nouum canticum, dicentes : Dignus
 es accipere librum, et aperire signacula eius :
 quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in
 sanguine tuo ex omni tribu et lingua, et populo
 Ex. 19. 6. 10 et natione : et fecisti eos Deo nostro regnum
 Dan. 7. 10. 11 et sacerdotes : et regnabunt super terram. Et
 uidi, et audiui uocem angelorum multorum
 in circuitu throni, et animalium et seniorum :
 Phil. 2. 9, 10. 12 et erat numerus eorum milia milium, ¹ dicen-
 tium uoce magna : Dignus est Agnus qui
 occisus est, accipere uirtutem et diuinitatem,
 et sapientiam et fortitudinem, et honorem et
 13 gloriam, et benedictionem. Et omnem crea-
 turam, quae in caelo est, et super terram, et
 quae sunt in mari, et quae in ea, omnes au-
 diui dicentes : Sediti in throno, et Agno,
 1 Tim. 1. 17. benedictio et honor, et gloria et potestas in
 14 saecula saeculorum. Et quattuor animalia
 dicebant : Amen. Et seniores ceciderunt et
 adorauerunt.

⁶ sunt + septem A^cCVSCE ⁷ throno *sine addit.* A*G*: + librum
 FVSCE, et > librum de dex. sed. in thr. A^cCDG^c ⁸ viginti-
 quattuor *uno uerbo* SCE phialas SCE ⁹ cantabant SCE > canticum
 nouum DVSC es + Domine VSC ¹⁰ eos ACG : nos DFVSC
 regnabimus SCE ¹³ terram *sine addit.* DFG*: + et sub terra A
 (terram) CG^cVSC ea AFG*V: eo CG^cSCE; eis D ¹⁴ Et
 sec. + uiginti quattuor VSC ceciderunt + in facies suas DVSC
 adorauerunt + uiuentem in saecula saeculorum DSC

Et uidi quod aperuisset Agnus unum de **6** Apoc. 5. 1, 6. 7, 4. 6.
septem signaculis, et audiui unum de quattuor
animalibus dicentem, tamquam uocem toni-
trui : Ueni. ¹ Et uidi : et ecce equus albus, et **2** Zach. 6. 1-3.
qui sedebat super illum habebat arcum, et
data est ei corona, et exiuit uincens ut uin-
ceret.

Et cum aperuisset sigillum secundum, au- **3** 4. 7.
diui secundum animal dicens : Ueni. Et exi- **4** Zach. 1. 8, 6. 2.
uit alius equus rufus : et qui sedebat super
illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra,
et ut inuicem se interficiant, et datus est illi
gladius magnus.

Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui **5** Apoc. 4. 7. Zach. 6. 2.
tertium animal dicens : Ueni. Et uidi : et ecce
equus niger : et qui sedebat super eum, habe-
bat stateram in manu sua. Et audiui tamquam **6**
uocem in medio quattuor animalium dicen-
tem : Bilibris tritici denario, et tres bilibres
hordei denario : et uinum et oleum ne laesis.

Et cum aperuisset sigillum quartum, audiui **7** Apoc. 4. 7. Zach. 6. 3. Ezech. 5. 12, 17, 14. 15, 21, 33. 27.
uocem quarti animalis dicentis : Ueni. Et
uidi : ¹ et ecce equus pallidus : et qui sedebat **8**
desuper, nomen illi Mors, et inferus seque-
batur eum : et data est illi potestas super
quattuor partes terrae, interficere gladio, fame,
et morte, et bestiis terrae.

Et cum aperuisset quintum sigillum, uidi **9**

6. ¹ signaculis : sigillis DFG^c dicens SC ^{1,2} Ueni. Et
uidi ACG* : Ueni, et uide DFG^c ; Ueni, et uide. Et uidi VSC
³ Ueni + et uide DG^cVSC ⁴ illi : ei DSC ⁵ Et uidi AFG* :
et uide CDG^cVSC eum : illum SC ⁶ dicentium DFGSC
denario + uno bis DS ⁷ Ueni. Et uidi AFG (om. et) : Ueni,
et uide CVSC ; ueni, et uide. Et uidi D ⁸ desuper CGV : super
eum ADFS^c inferus ACG : infernus DFVSC ⁹ > sigillum
quintum CSC

16. 7, 20. 4. subtus altare animas interfectorum propter uerbum Dei, et propter testimonium quod habebant,¹ et clamabant uoce magna, dicentes: Usque quo Domine, sanctus et uerus, non iudicas et uindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae: et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum donec impleantur conserui eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.
- Ps. 13. 10. 12 Et uidi cum aperuisset sigillum sextum: et terrae motus factus est magnus, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis, et stellae caeli ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cum uento magno mouetur: et caelum recessit sicut liber inuolutus: et omnis mons et insulae de locis suis motae sunt. Et reges terrae, et principes, et tribuni, et diuites, et fortes, et omnis seruus, et liber absconderunt se in speluncis, et petris montium: et dicunt montibus et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni: quoniam uenit dies magnus irae ipsorum: et quis poterit stare?
- 7 Post haec uidi quattuor angelos stantes super quattuor angulos terrae, tenentes quattuor uentos terrae ne flaret uentus super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Et uidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei uiui: et clamauit uoce magna quattuor angelis, quibus

¹⁰ et tert. + non SC ijs SC ¹¹ compleantur SC ¹² et sec. + ecce VSC > magnus factus est SC ¹³ caeli: de caelo SC; om. DF emittit SC cum + a FVSC ¹⁵ et in petris ASC
7. 1 flarent (et om. uentus) FVSC

datum est nocere terrae et mari, ¹ dicens : No- ³ Eze. 9. 4, 6.
lite nocere terrae neque mari, neque arboribus,
quoad usque signemus seruos Dei nostri in
frontibus eorum. Et audiui numerum signa- ⁴ Apoc. 14. 1, 3.
torum, centum quadraginta quattuor milia
signati, ex omni tribu filiorum Israhel.

Ex tribu Iuda duodecim milia signati : 5

Ex tribu Ruben duodecim milia :

Ex tribu Gad duodecim milia :

Ex tribu Aser duodecim milia : 6

Ex tribu Nephtalim duodecim milia :

Ex tribu Manasse duodecim milia :

Ex tribu Symeon duodecim milia : 7

Ex tribu Leui duodecim milia :

Ex tribu Issachar duodecim milia :

Ex tribu Zabulon duodecim milia : 8

Ex tribu Ioseph duodecim milia :

Ex tribu Benjamin duodecim milia signati.

Post haec uidi turbam magnam, quam dinu- ⁹
merare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et
tribubus, et populis, et linguis, stantes ante
thronum, et in conspectu Agni, amicti stolas
albas, et palmae in manibus eorum : et clama- ¹⁰ 19. 1.
bant uoce magna dicentes: Salus Deo nostro
qui sedet super thronum, et Agno. Et om- ¹¹ 4. 4, 5. 11.
nes angeli stabant in circuitu throni, et senio-
rum, et quattuor animalium : et ceciderunt in
conspectu throni in facies suas, et adorauerunt
Deum, ¹ dicentes : Amen. Benedictio et clari- ¹² 5. 12.
tas, et sapientia et gratiarum actio, et honor
et uirtus, et fortitudo Deo nostro in saecula
saeculorum. Amen. ¹ Et respondit unus de sc- ¹³

³ neque pr. : et AVSC ⁵⁻⁸ signati bis tantum, sc. primo et
ultimo loco, posuimus cum FG et gr. fere omn. : duodecies ponunt
post milia ACDVSC cum gr. min. pauc. ⁶ Nephtali SC

⁷ Simeon SC ⁹ stolis albis SC ¹² om. et (post actio) SC

- nioribus, dicens mihi: Hi qui amicti sunt stolis
 Ezech. 37. 3. 14 albis, qui sunt et unde uenerunt? Et dixi illi:
 Dan. 12. 1, 10. Domine mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt
 Heb. 9. 14. qui ueniunt de tribulatione magna, et lauerunt
 1 Ioh. 1. 7. stolas suas, et dealbauerunt eas in sanguine
 Apoc. 22. 14. 15 Agni. Ideo sunt ante thronum Dei, et ser-
 uiunt ei die ac nocte in templo eius: et qui
 Ps. 120 (1). 16 sedet in throno habitabit super illos: non esu-
 5, 6. rient neque sitient amplius, nec cadet super
 Es. 49. 10. illos sol neque ullus aestus: quoniam Agnus
 Ps. 22 (3). 17 qui in medio throni est, reget illos, et deducet
 1, 2. eos ad uitae fontes aquarum, et absterget Deus
 Es. 25. 8. omnem lacrimam ex oculis eorum.
 Ezech. 34. 23. 8 Et cum aperuisset sigillum septimum, fa-
 Apoc. 21. 4. ctum est silentium in caelo, quasi media hora.
 Hab. 2. 20. 2 Et uidi septem angelos stantes in conspectu
 Zach. 2. 13. Dei: et datae sunt illis septem tubae.
 Apoc. 5. 8. 3 Et alius angelus uenit, et stetit ante altare
 Ex. 30. 1-6. habens turibulum aureum: et data sunt illi in-
 censa multa, ut daret orationibus sanctorum
 Ps. 140 (1). 2. 4 thronum. Et ascendit fumus incensorum de
 orationibus sanctorum de manu angeli coram
 Leu. 16. 12. 5 Deo. Et accepit angelus turibulum, et imple-
 Apoc. 4. 5. uit illud de igne altaris et misit in terram, et
 facta sunt tonitrua, et uoces et fulgura, et ter-
 rae motus.
 6 Et septem angeli qui habebant septem tu-
 bas, parauerunt se ut tuba canerent.
 7 Et primus angelus tuba cecinit: et facta est

13 dicens: et dixit SC 14 ueniunt cum FG: uenerunt ACD
 VSCE 17 ex: ab DVSC 8. 3 turibulum C (non S)
 daret + de DVSC thronum + Dei SC 5 turibulum C (non
 S); + aureum S motus: + magnus VSCE (non A ut uult
 Tisch.); + factus est (om. est G*) magnus G 6 praeparaue-
 runt SC

grando et ignis, mixta in sanguine, et missum est in terram : et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum combusta est, et omne faenum uiride combustum est.

Ex. 9. 23, 24.
Ezec. 38. 22.
Ioel. 2. 30.

Et secundus angelus tuba cecinit : et tam-8 quam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis, ¹ et 9 mortua est tertia pars creaturae quae habent animas, et tertia pars nauium interiit.

Hier. 51. 25.
Ex. 7. 17, 19.
Apoc. 16. 3.

Et tertius angelus tuba cecinit : et cecidit 10 de caelo stella magna, ardens tamquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum : et nomen stellae dicitur Ab- 11 sinthius ; et facta est tertia pars aquarum in absinthium : et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amarae factae sunt.

Es. 14. 12.

Ex. 15. 23.

Et quartus angelus tuba cecinit : et percussa 12 est tertia pars solis, et tertia pars lunae, et tertia pars stellarum, ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et nox similiter.

Ex. 10. 21-3.
Es. 13. 10.

Et uidi, et audiui uocem unius aquilae uo- 13 lantis per medium caelum, dicentis uoce magna : Uae, uae, uae habitantibus in terra de ceteris uocibus tubae trium angelorum, qui erant tuba canituri.

Apoc. 9. 1, 13,
11. 15.

Et quintus angelus tuba cecinit : et uidi 9 stellam de caelo cecidisse in terram, et data est illi clavis putei abyssi. Et aperuit puteum 2 abyssi : et ascendit fumus putei, sicut fumus

Apoc. 8. 10,
20. 1.

Gen. 19. 28.
Ioel. 2. 10.

⁷ mista SC combusta sec. : concremata SC ⁹ creaturae + eorum SC habebant VSC animas + in mari CSC ¹¹ Absinthius ADV, absentius F, absinthus G, habsintus C : Absinthium SC ¹² stellarum + ita VSC nox ACG : nocte FV ; noctis DSC ¹³ caeli SC tubae om. VSC 9. ¹ illi : ei SC ² om. et aper. p. abyssi AD

fornacis magnae : et obscuratus est sol et aer

Ex. 10. 4. 3 de fumo putei. Et de fumo exierunt lucustae
Ioel. 2. 25. in terram, et data est illis potestas, sicut ha-

Apoc. 7. 3. 4 bent potestatem scorpiones terrae : et praecep-
tum est illis ne laederent faenum terrae, neque
omne uiride, neque omnem arborem : nisi tan-
tum homines qui non habent signum Dei in
5 frontibus suis. Et datum est illis ne occide-

rent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque :
et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii cum
Iob. 3. 21. 6 percutit hominem. Et in diebus illis quaerent
Hier. 8. 3. homines mortem, et non inuenient eam : et

Ioel. 2. 4. 7 desiderabunt mori, et fugiet mors ab ipsis. Et
similitudines lucustarum, similes equis paratis
in proelium : et super capita earum tamquam
coronae similes auro : et facies earum sicut

Ioel. 1. 6. 8 facies hominum. Et habebant capillos sicut
capillos mulierum : et dentes earum sicut leo-

Ioel. 2. 5. 9 num erant : et habebant loricas sicut loricas
ferreas, et uox alarum earum sicut uox curruum

10 equorum multorum currentium in bellum : et
habebant caudas similes scorpionum, et aculei
in caudis earum : potestas earum nocere ho-

11 minibus mensibus quinque. Et habebant su-
per se regem, angelum abyssi, cui nomen He-
braice Abaddon, Graece autem Apollyon : et
Latine habet nomen Exterminans.

Apoc. 8. 13, 12 Uae unum abiit : ecce ueniunt adhuc duo
11. 14. uae post haec.

8. 3. 13 Et sextus angelus tuba cecinit : et audiui

3 fumo + putei FVSC locustae SC 4 om. suis ACD
5 cruciarent SC 6 ipsis : cis DFSC, illis V 7 locustarum
SC praelium C (non S) 8 sicut : tamquam SC sicut
sec. + dentes DSC 10 aculei + erant FVSC earum pr. + et
DSC 11 et sec. om. SC habens VSC 12 abiit ADF :
+ et CGVSC

uocem, unum ex cornibus altaris aurei, quod
 est ante oculos Dei, dicentem sexto angelo, ¹⁴ 16. 12.
 qui habebat tubam : Solue quattuor angelos,
 qui alligati sunt in flumine magno Eufrate. Et ¹⁵ 8. 7.
 soluti sunt quattuor angeli, qui parati erant in
 horam, et diem, et mensem, et annum : ut oc-
 ciderent tertiam partem hominum. Et nume- ¹⁶
 rus equestris exercitus uicies milies dena milia:
 audiui numerum eorum. Et ita uidi equos in ¹⁷
 uisione : et qui sedebant super eos, habebant
 loricas igneas, et hyacintinas, et sulphureas, et
 capita equorum erant tamquam capita leonum:
 et de ore ipsorum procedit ignis, et fumus, et
 sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia ¹⁸
 pars hominum, de igne, et fumo, et sulphure,
 qui procedebat ex ore ipsorum. Potestas enim ¹⁹
 equorum in ore eorum est, et in caudis eorum:
 nam caudae eorum similes serpentibus, ha-
 bentes capita : et in his nocent. Et ceteri ²⁰
 homines, qui non sunt occisi in his plagis, ne-
 que paenitentiam egerunt de operibus ma-
 num suarum, ut non adorarent daemonia et
 simulacra aurea et argentea, et aerea et lapidea,
 et lignea, quae neque uidere possunt, neque
 audire, neque ambulare : et non egerunt pae- ²¹
 nitentiam ab homicidiis suis, neque a uenefi-
 ciis suis, neque a fornicatione sua, neque a
 furtis suis.

Ps. 113 (5). 4,
 134 (5). 15
 17.
 Es. 2. 8, 44.
 10-20.
 Dan. 5. 4.
 1 Cor. 10. 20.

4 Reg. (2
 Reg.) 9. 22.

Et uidi alium angelum fortem descenden- ¹⁰
 tem de caelo, amictum nube et iris in capite
 eius, et facies eius erat ut sol, et pedes eius

Apoc. 5. 2,
 18. 21.

¹³ uocem unam CDSC ex + quattuor SC ¹⁴ Euphrate SC
¹⁶ milia + et CDSC ¹⁷ hyacintinas SC ipsorum : eorum
 SC ¹⁸ + Et ad init. SC et pr. + de SC quae procedebant
 SC ex : de SC ²⁰ adorent AG simulacra etiam C :
 simulachra S

- 2 tamquam columna ignis : et habebat in manu
sua libellum apertum : et posuit pedem suum
dextrum super mare, sinistrum autem super
3 terram : et clamauit uoce magna, quemadmo-
dum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta
4 sunt septem tonitrua uoces suas. Et cum
locuta fuissent septem tonitrua, scripturus
eram : et audiui uocem de caelo dicentem :
Signa quae locuta sunt septem tonitrua : noli
5 ea scribere. Et angelus, quem uidi stantem
supra mare, et supra terram, leuauit manum
6 suam ad caelum : et iurauit per uiuentem in
saecula saeculorum, qui creauit caelum et ea
quae in illo sunt, et terram et ea quae in ea
sunt, et mare et ea quae in eo sunt : Quia tem-
7 pus amplius non erit : sed in diebus uocis sep-
timi angeli, cum coeperit tuba canere, consum-
mabitur mysterium Dei, sicut euangelizauit
8 per seruos suos prophetas. Et uox quam au-
diui de caelo iterum loquentem mecum, et di-
centem : Uade, accipe librum apertum de ma-
nu angeli stantis supra mare, et supra terram.
9 Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi
librum. Et dicit mihi : Accipe librum, et de-
uora illum : et faciet amaricare uentrem tuum,
10 sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et
accepi librum de manu angeli, et deuoraui
eum : et erat in ore meo tamquam mel dulce :

10. ¹ columnae C^{SC} ⁴ tonitrua *pr.* + uoces suas V^{SC} ;
deinde + ego C, + et ego S dicentem + mihi S^C tonitrua
sec. + et S^C ⁵ angelum ACFG super *bis* DG^{SC}, sec. V
⁶ illo : eo D^{SC} ea quart. ADV^{SC} : om. CFG > non erit
amplius S^C ⁷ canere *sine addit.* CFV^{SC} : + et AG, + tunc D
⁸ Et uox quam audiui : et uocem audiui D, > Et audiui uocem
S^C Uade + et D^{SC} super *bis* D^{SC}, sec. V ⁹ dixit S^C
amaricari S^C ¹⁰ eum *pr.* : illum D^{SC}

et cum deuorasset eum, amaricatus est uenter
meus. Et dicunt mihi : Oportet te iterum pro-
phetare populis et gentibus, et linguis, et regi-
bus multis.

Et datus est mihi calamus similis uirgae, di-
cens : Surge et metire templum Dei, et altare,
et adorantes in eo. Atrium autem, quod est
foris templum, eice foras, et ne metieris eum :
quoniam datum est gentibus, et ciuitatem
sanctam calcabunt mensibus quadraginta duo-
bus. Et dabo duobus testibus meis, et pro-
phetabunt diebus mille ducentis sexaginta,
amicti saccos. Hi sunt duae oliuae et duo
candelabra in conspectu Domini terrae stantes.
Et si quis eos uoluerit nocere, ignis exiet de
ore illorum, et deuorabit inimicos eorum : et
si quis uoluerit eos laedere, sic oportet eum
occidi. Hi habent potestatem claudendi cae-
lum, ne pluat diebus prophetiae ipsorum : et
potestatem habent super aquas conuertendi
eas in sanguinem, et percutere terram omni
plaga quotienscumque uoluerint. Et cum
finierint testimonium suum, bestia quae as-
cendit de abyssu faciet aduersus illos bellum,
et uincet illos, et occidet illos. Et corpora
eorum in plateis ciuitatis magnae quae uoca-
tur spiritaliter Sodoma et Aegyptus, ubi et Do-
minus eorum crucifixus est. Et uidebunt de
populis et tribubus, et linguis et gentibus cor-

11 Hier. 1. 10.

Ezec. 40. 3.
Zach. 2. 1, 2.
Apoc. 21.
15, 16.

Ezec. 40. 17,
20.
Ps. 78 (9). 1.
Ic. 21. 24.
Apoc. 13. 5.

12. 6.

Zach. 4. 3,
11-14.

4 Reg. (2
Reg.) 1. 10,
12.
Lc. 9. 54.

3 Reg. (1
Reg.) 17. 1.
Iac. 5. 17.
Ex. 7. 20.

Apoc. 13. 1,
17. 8.
Dan. 7. 21.

Apoc. 16. 19,
17. 18, 18.
Es. 1. 10.

¹¹ dicunt A*CG: dicit A^cDFV, dixit SC > Gentibus, et populis
SC 11. ¹ dicens: et dictum est mihi SC ² foris: infra S
metiaris ASE eum: illud SC ³ saccis VSC ⁴ stantia S
⁵ > uoluerit eos pr. SC illorum: eorum DSC, ipsorum A
⁷ aduersum SC illos pr.: eos DGSCE illos tert.: eos DSC
⁸ eorum sine addit. A*FG: + iacebunt DVSC, et > in plat. ciu.
magnae iacebunt A^c ⁹ > tribubus, et populis SC

pora eorum per tres dies et dimidium : et corpora eorum non sinunt poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et iucundabuntur : et munera mittent inuicem, quoniam hi duo prophetae cruciauerunt eos

Ezec. 37. 10. 11 qui inhabitant super terram. Et post dies tres et dimidium, spiritus uitae a Deo intrauit in eos : et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos.

Apoc. 4. 1. 12 Et audierunt uocem magnam de caelo dicentem illis : Ascendite huc. Et ascenderunt in caelum in nube : et uiderunt illos inimici eo-

Apoc. 6. 12. 13 rum. Et in illa hora factus est terrae motus magnus, et decima pars ciuitatis cecidit : et occisi sunt in terrae motu nomina hominum septem milia : et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo caeli.

Apoc. 9. 12. 14 Uae secundum abiit : ecce uae tertium ueniet cito.

10. 7. 15 Et septimus angelus tuba cecinit : et factae sunt uoces magnae in caelo dicentes : Factum est regnum huius mundi, Domini nostri et Christi eius, et regnabit in saecula saeculorum.

Apoc. 4. 4. 16 Et uiginti quattuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt

4. 8, 19. 6. 17 in facies suas, et adorauerunt Deum, ¹dicentes : Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras : quia accepisti uirtutem

Ps. 2. 1, 5. 18 tuam magnam, et regnasti. Et iratae sunt gentes, et aduenit ira tua, et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem seruis tuis proph-

Dan. 7. 10. 17 tis, et sanctis, et timentibus nomen tuum pu-
Apoc. 20. 12.
2 Thess. 1. 6, 7.

⁹ sinent SC ¹⁰ habitabant SC ¹² illis : eis SC ¹³ occisa
FSC ¹⁴ abiit + et ASC ¹⁵ saeculorum + Amen CSC
¹⁷ Deus + noster GS eras + et qui venturus es SC

sillis et magnis, et exterminandi eos qui cor-
ruperunt terram.

Et apertum est templum Dei in caelo : et ¹⁹ uisa est arca testamenti eius in templo eius, et facta sunt fulgura, et uoces, et terrae motus, et grando magna. Apoc. 11. 1, 15. 5.
3 Reg. (1 Reg.) 8. 6.
Heb. 9. 4.

Et signum magnum apparuit in caelo : mu- ¹² lier amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim : et ² in utero habens et clamat parturiens, et crucia- tur ut pariat. Et uisum est aliud signum in ³ caelo : et ecce draco magnus rufus, habens capita septem et cornua decem : et in capiti- bus suis septem diademata, et cauda eius tra- ⁴ hebat tertiam partem stellarum caeli, et misit eas in terram : et draco stetit ante mulierem quae erat paritura, ut cum peperisset, filium eius deuoraret. Et peperit filium masculum, ⁵ qui rectorus erit omnes gentes in uirga ferrea : et raptus est filius eius ad Deum, et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem, ubi ⁶ habet locum paratum a Deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. Apoc. 15. 1.
13. 2, 4.
16. 13, 20. 2.
Dan. 7. 7.
Dan. 8. 10.
Mt. 2. 16.
Ps. 2. 9.
Apoc. 2. 27,
19. 15.
11. 2, 3, 13. 5.

Et factum est proelium in caelo : Michahel ⁷ et angeli eius proeliabantur cum dracone : et draco pugnat et angeli eius : et non ualu- ⁸ erunt, neque locus inuentus est eorum amplius in caelo. Et proiectus est draco ille magnus, ⁹ serpens antiquus, qui uocatur Diabolus, et Sa- tanas, qui seducit uniuersum orbem : proiectus Dan. 10. 13,
21, 12. 1.
Iuda 9.
Lc. 10. 18.
Ioh. 12. 31.
Gen. 3. 1, 14.

¹⁰ uoces + et tonitrua S 12. ¹ paruit AG ² et sec. om.
DSC clamat CG, clamabat DFCSC : clamans A cruciabat
SC ³ suis : eius CFS > diademata septem SC ⁵ erit :
erat SC ⁶ habebat DSC illam : eam SC ⁷ proelium
(prael. C) + magnum SC Michael SC praeliabantur C (non
S) ⁹ orbem + et SC

- est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt.
- Apoc. 11. 15. 10 Et audiui uocem magnam in caelo dicentem :
Nunc facta est salus et uirtus, et regnum Dei
Iob. 1. 9, 2. 5. nostri et potestas Christi eius : quia proiectus
Zach. 3. 1. est accusator fratrum nostrorum, qui accusa-
bat illos ante conspectum Dei nostri die ac
Apoc. 7. 14, 11 nocte. Et ipsi uicerunt illum propter sangui-
15. 2. nem Agni, et propter uerbum testimonii sui,
et non dilexerunt animas suas usque ad mor-
tem. Propterea laetamini caeli, et qui habitatis
Ps. 95 (6). 11. 12 in eis. Uae terrae et mari, quia descendit dia-
Es. 44. 23. bolus ad uos, habens iram magnam, sciens
quod modicum tempus habet.
- 13 Et postquam uidit draco quod proiectus est
in terram, persecutus est mulierem quae pe-
Dan. 7. 25, 14 perit masculum : et datae sunt mulieri duae
12. 7. alae aquilae magnae ut uolaret in desertum
in locum suum, ubi alitur per tempus et tem-
pora, et dimidium temporis a facie serpentis.
- 15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem
aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi
16 a flumine. Et adiuuit terra mulierem, et ape-
ruit terra os suum, et absorcuit flumen quod
Gen. 3. 15. 17 misit draco de ore suo. Et iratus est draco
in mulierem : et abiit facere proelium cum reli-
quis de semine eius, qui custodiunt mandata
Apoc. 14. 12. 18 Dei, et habent testimonium Iesu. Et stetit
super harenam maris.
12. 3, 16. 13, 13 Et uidi de mare bestiam ascendentem, ha-
17. 12. bentem capita septem et cornua decem, et
super cornua eius decem diademata, et super
Dan. 7. 4-7. 2 capita eius nomina blasphemiae. Et bestia

¹¹ illum : cum SC animam suam AG ¹³ est pr. : esset
FSC ¹⁴ > alae duae SC ¹⁷ praelium C (non S) Iesu
+ Christi CSC ¹⁸ steti CG supra FSC 13. 1 mari DVSC

quam uidi, similis erat pardo, et pedes eius
sicut ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit
illi draco uirtutem suam, et potestatem ma-
gnam. Et unum de capitibus suis quasi occi- 3 Apoc. 17. 8,
sum in mortem : et plaga mortis eius curata 11.
est. Et admirata est uniuersa terra post be-
stiam. Et adorauerunt draconem, quia dedit 4
potestatem bestiae : et adorauerunt bestiam,
dicentes : Quis similis bestiae ? et quis poterit
pugnare cum ea ? Et datum est ei os loquens 5
magna, et blasphemiae : et data est illi potestas
facere menses quadraginta duos. Et aperuit 6
os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare
nomen eius et tabernaculum eius, et eos qui
in caelo habitant. Et datum est illi bellum 7
facere cum sanctis, et uincere illos : et data
est ei potestas in omnem tribum et populum,
et linguam et gentem : et adorabunt eum om- 8
nes qui inhabitant terram, quorum non sunt
scripta nomina in libro uitae Agni qui occisus
est ab origine mundi. Si quis habet aurem, 9
audiat. Qui in captiuitatem, in captiuitatem 10
uadit : qui in gladio occiderit, oportet eum
gladio occidi. Hic est patientia et fides
sanctorum.

Dan. 7. 8, 11,
20.
2 Thess. 2. 4.
Apoc. 11. 2,
12. 6.

11. 7.
Dan. 7. 21.

Dan. 12. 1.
Apoc. 17. 8.

Hier. 15. 2.
Zach. 11. 9.
Mt. 26. 52.
Apoc. 14. 12.

Et uidi aliam bestiam ascendentem de terra, 11 16. 13.
et habebat cornua duo similia Agni, et loque-
batur sicut draco. Et potestatem prioris be- 12
stiae omnem faciebat in conspectu eius : et
fecit terram et inhabitantes in ea adorare be-

² sicut *pr.* + pedes SC ³ et *ad init.* sine *addit.* ACG : + uidi
DFVSC ⁴ quia : qui SC ⁵ et blasphemiae : et
blasphemias DSC ; blasphemiae (*sine et*) A illi : ei DSC
⁷ > est datum SC illos : eos SC ei : illi SC ⁸ adora-
uerunt VSC eam G*SC ¹⁰ captiuitatem *pr.* + duxerit DVSC
uadet CSC ¹² habitantes AGSC

- stiam primam, cuius curata est plaga mortis.
- Mt. 24. 24. 13 Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret
 2 Thess. 2. de caelo descendere in terram in conspectu
 9-11. hominum. Et seducit habitantes terram pro-
 3 Reg. (1) pter signa quae data sunt illi facere in conspectu
 Reg.) 18. 38. 14 bestiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant
 4 Reg. (2 imaginem bestiae quae habet plagam gladii, et
 Reg.) 1. 10. 15 uixit. Et datum est illi ut daret spiritum ima-
 Apoc. 19. 20. gini bestiae, ut et loquatur imago bestiae: et
 14. 9, 11. faciat ut quicumque non adorauerit imaginem
 16. 2. 16 bestiae, occidatur. Et faciet omnes, pusillos
 et magnos, et diuites et pauperes, et liberos et
 17 in frontibus suis: et ne quis possit emere aut
 uendere, nisi qui habet character nominis be-
 17. 9. 18 stiae, aut numerum nominis eius. Hic sa-
 pientia est. Qui habet intellectum, computet
 numerum bestiae: numerus enim hominis est:
 et numerus eius est sescenti sexaginta sex.
7. 4, 22. 4. 14 Et uidi: et ecce Agnus stabat supra montem
 Sion, et cum illo centum quadraginta quattuor
 milia habentes nomen eius et nomen Patris
 1. 15, 19. 6. 2 eius scriptum in frontibus suis. Et audiui
 15. 2, 3. uocem de caelo, tamquam uocem aquarum
 multarum, et tamquam uocem tonitruui magni:
 et uocem quam audiui, sicut citharoedorum
 5. 9. 3 citharizantium in citharis suis. Et cantabant
 Ps. 32 (3). 3. quasi canticum nouum ante sedem, et ante
 quattuor animalia, et seniores: et nemo pote-
 rat dicere canticum, nisi illa centum quadra-

14 seduxit SC terram: in terra DSC, in terram V 15 > et
 vt SC ut tert. om. AG adorauerint GSC occiduntur AGSC
 16 characterem (D)SC manu + sua SC 17 characterem (D)G,
 characterem SC nominis pr. CDFV: nomen G, aut nomen SC;
 nomine A 18 est tert. om. CSC sexcenti CSC 14. 1 illo:
 eo SC 3 discere G^c

ginta quattuor milia, qui empti sunt de terra.

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinqui- 4 2 Cor. 11. 2.
nati: uirgines enim sunt. Hi sunt qui se-
quuntur Agnum quocumque abierit. Hi empti Iac. 1. 18.
sunt ex hominibus primitiae Deo et Agno, ¹ et 5 Soph. 3. 13.
in ore ipsorum non est inuentum mendacium:
sine macula sunt.

Et uidi alterum angelum uolantem per me- 6 Apoc. 8. 13.
dium caelum, habentem euangelium aeternum, Mt. 24. 14.
ut euangelizaret sedentibus super terram, et Mc. 13. 10.
super omnem gentem, et tribum, et linguam,
et populum: ¹ dicens magna uoce: Timete 7 Apoc. 15. 4.
Deum, et date illi honorem, quia uenit hora
iudicii eius: et adorete eum qui fecit caelum,
et terram, et mare, et fontes aquarum.

Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit, 8 18. 2.
cecidit Babylon illa magna: quae a uino irae Es. 21. 9.
fornicationis suae potionauit omnes gentes. Hier. 51. 8.

Et alius angelus tertius secutus est illos, di- 9 Apoc. 13.
cens uoce magna: Si quis adorauerit bestiam, 14-16.
et imaginem eius, et acceperit characterem in
fronte sua, aut in manu sua: et hic bibet de 10 16. 19, 18. 6.
uino irae Dei, qui mixtus est mero in calice Es. 34. 9, 10.
irae ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in Gen. 19. 24.
conspectu angelorum sanctorum, et ante con- 2 Thess. 1. 3.
spectum Agni: et fumus tormentorum eorum Ps. 74. 9 (75.
in saecula saeculorum ascendit: nec habent 3).
requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam Apoc. 16. 19,
et imaginem eius, et si quis acceperit caracte- 11 19. 15, 20. 10.
19. 3.
Es. 34. 10.
Apoc. 13.
14-17.

⁴ hi sunt qui sec. cum DF: hi qui AG; hi tantum CVSC ierit
FVSC hominibus: omnibus A*CF ⁵ ipsorum: eorum SC
macula + enim A^cCDSC sunt + ante thronum Dei SC ⁶ caeli
SC ⁷ Deum: Dominum SC om. et (ante mare) DFSC
⁸ potionauit: potauit CVSC ⁹ om. alius A^cVSC > tertius
Angelus SC characterem SC ¹⁰ quod mixtum D. quod
mistum SC ¹¹ ascendit AF: ascendet CDGVSC > asc. in
saec. saeculorum SC accepit AC(D)G^c characterem SC

12. 17, 13. 10. 12 rem nominis eius. Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Iesu.

20. 6. 13 Et audiui uocem de caelo dicentem: Scribe:
1 Cor. 15. Beati mortui qui in Domino moriuntur. A mo-
54-58. do iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

Dan. 7. 13. 14 Et uidi et ecce nubem candidam: et super
Apoc. 1. 13. nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in

Ioel. 3. 13. 15 manu sua falcem acutam. Et alter angelus
Mc. 4. 29. exiuit de templo, clamans uoce magna ad se-
Hier. 51. 33. dentem super nubem: Mitte falcem tuam et mete, quia uenit hora ut metatur, quoniam
16 aruit messis terrae. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et messa est terra.

17 Et alius angelus exiuit de templo quod est
18 in caelo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus de altari, qui habet potestatem supra ignem: et clamauit uoce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et uindemia botrosuineae

Apoc. 19. 15. 19 terrae: quoniam maturae sunt uuae eius. Et misit angelus falcem suam in terram, et uindemiauit uineam terrae, et misit in lacum irae
Es. 63. 3. 20 Dei magnum: et calcatus est lacus extra ciuitatem, et exiuit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sescenta.

Apoc. 16. 1. 15 Et uidi aliud signum in caelo, magnum et
17. 1, 21. 9. mirabile, angelos septem habentes plagas se-

13 dicentem + mihi DSC 15 alter: alius SC 16 messa
est terra AC (terram) DG, et demessa est terra C: messuit terram
FV; demessuit eam S 18 angelus + exiuit SC habet: habebat
SC om. ad eum A*CFG 19 suam + acutam SC 20 ses-
centa AD (cf. 13. 18): sexcenta CFGVSC

ptem nouissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei.

Et uidi tamquam mare uitreum mixtum igne, ² et cos qui uicerunt bestiam, et imaginem illius, et numerum nominis eius, stantes supra mare uitreum, habentes citharas Dei: et cantantes ³ canticum Mosi serui Dei, et canticum Agni, dicentes: Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens: iustae et uerae uiae tuae, Rex saeculorum. Quis non timebit te, ⁴ Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius: quoniam omnes gentes uenient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifestata sunt.

Et post haec uidi, et ecce apertum est tem- ⁵ plum tabernaculi testimonii in caelo: et exie- ⁶ runt septem angeli habentes septem plagas de templo, uestiti lapide mundo candido, et praecincti circa pectora zonis aureis. Et unus ex ⁷ quattuor animalibus dedit septem angelis septem fialas aureas plenas iracundiae Dei uiuentis in saecula saeculorum. Et impletum ⁸ est templum fumo a maiestate Dei, et de uirtute eius: et nemo poterat introire in templum donec consummarentur septem plagae septem angelorum.

Et audiui uocem magnam de templo di- ¹⁶ centem septem angelis: Ite, et effundite septem fialas irae Dei in terram.

Et abiit primus et effudit fialam suam in ²

15. ² mistum SC illius: eius VSC supra: super ADSC
³ mirabilia + sunt SC uerae + sunt SC tuae + Domine S
⁴ pius sine addit. A*CG: + es A^cDFVSC manifestata cum
 AG^cV, et manifesta DFSC: magnificata CG* ⁶ lapide: lintiamine
 D; lino SC mundo + et SC ⁷ unum DSC ex: de CSC
 16. ² primus + Angelus S

4. 6, 12. 11,
13. 14, 17.

Ex. 15. 1.
Dt. 32.
Apoc. 5. 9,
12.
Ps. 65 (6). 3,
138 (9). 14.
Hier. 10. 7.
Ps. 85 (6). 9,
64. 3 (65. 2).
Mal. 1. 11.

Apoc. 11. 19.
Ex. 25. 21, 22.
Ezec. 28. 13.
Apoc. 1. 13.

4. 6.

Ex. 40. 32,
33.
3 Reg. (1
Reg.) 8. 10,
11.
Es. 6. 4.

Ps. 78 (9). 6.
Hier. 10. 25.
Soph. 3. 8.

- Dt. 28. 35.
 Ex. 9. 9 11.
 Apoc. 13.
 13-16.
 Ex. 7. 20.
 Apoc. 8. 8, 9.
 Sap. 11. 7.
- terram : et factum est uulnus saeuum ac pessimum in homines qui habent characterem bestiae, et eos qui adorauerunt imaginem eius.
- 3 Et secundus effudit fialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui : et omnis anima uiuens mortua est in mari.
- 4 Et tertius effudit fialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis.
- Ps. 118 (9).
 137.
 Apoc. 11. 17.
 18. 24.
 Es. 49. 26.
- 5 Et audiui angelum aquarum dicentem : Iustus es, qui es et qui eras, sanctus, quia haec iudici
 6 casti : quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti
 7 bibere : digni sunt. Et audiui altare dicens : Etiam, Domine Deus omnipotens, uera et iusta iudicia tua.
- 8 Et quartus effudit fialam suam in solem, et datum est illi aestu afficere homines et igni :
 9 et aestuauerunt homines aestu magno, et blasphemaauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam.
13. 2 ; 8. 12. 10
 Ex. 10. 22.
 Es. 8. 21, 22.
- Et quintus effudit fialam suam super sedem bestiae : et factum est regnum eius tenebrosum, et conmanducauerunt linguas suas prae
 11 dolore : et blasphemaauerunt Deum caeli prae doloribus et uulneribus suis, et non egerunt paenitentiam ex operibus suis.

2 ac : et SC habent cum CFG : habebant ADVSC
 characterem SC et eos CDFG : et in eos AVSC adoraauerunt
 + bestiam et S 3 secundus + Angelus SC 4 tertius + Angelus S
 5 es pr. + Domine DSC quia ADG : qui CFVSC
 6 digni sunt cum CF : ut digni sunt AGV ; digni enim sunt SC ;
 quia digni sunt morti D 7 altare dicens FG, cf. alterum dicens
 A : de altare (-ri D) dicentem CD, ab altari (-teri *) dicens V :
 alterum dicentem S ; alterum ab altari dicentem C 8 quartus
 + Angelus DSC afficere : affligere DVSC igne S 10 quintus + Angelus DSC
 commanducauerunt SC

Et sextus effudit fialam suam in flumen ¹² Apoc. 9. 14.
illud magnum Eufraten, et siccauit aquam ^{Es. 11. 15,}
eius, ut praepararetur uia regibus ab ortu so- ^{44. 27.}
lis. Et uidi de ore draconis, et de ore bestiae, ^{Hier. 50. 38,}
¹³ et de ore pseudoprophetae, spiritus tres in- ^{51. 32, 36.}
mundos in modum ranarum: sunt enim spi- ^{Apoc. 12. 3,}
ritus daemoniorum facientes signa, et proce- ^{13. 1, 19. 20.}
dunt ad reges totius terrae congregare illos in ¹⁴ 19. 19.
proelium ad diem magnum Dei omnipotentis. ^{Mt. 24. 24.}
Ecce uenio sicut fur. Beatus qui uigilat et ¹⁵ Apoc. 3. 3,
custodit uestimenta sua, ne nudus ambulet, et ^{18.}
uideant turpitudinem eius. Et congregauit ¹⁶ 1 Thess. 5. 2.
illos in locum qui uocatur Hebraice Herma- ^{Apoc. 19. 19.}
gedon. ^{Iud. 5. 19.}
^{2 Par. 35.}

Et septimus effudit fialam suam in aerem, ¹⁷ 22-24.
et exiuit uox magna de templo a throno di- ^{Zach. 12. 11.}
cens: Factum est. Et facta sunt fulgura, et ¹⁸ Apoc. 11. 15,
uoces, et tonitrua, et terrae motus factus est ^{21. 6.}
magnus, qualis numquam fuit ex quo homines ¹⁹ 4. 5, 6. 12.
fuerunt super terram, talis terrae motus sic ^{11. 8, 13, 14.}
magnus. Et facta est ciuitas magna in tres ^{8, 10, 17. 18.}
partes: et ciuitates gentium ceciderunt: et ²⁰ 6. 14, 20. 11.
Babylon magna uenit in memoriam ante ²¹ Ex. 9. 23.
Deum, dare ei calicem uini indignationis irae ^{Ios. 10. 11.}
eius. Et omnis insula fugit, et montes non
sunt inuenti. Et grando magna sicut talentum
descendit de caelo in homines: et blasphe-
mauerunt homines Deum propter plagam
grandinis, quoniam magna facta est uehe-
menter.

Et uenit unus de septem angelis, qui habet **17**

¹² sextus + Angelus DSC Euphraten SC ¹³ pseudopro-
phetae + exire S ¹⁴ praelium C (non S) > omnip. Dei SC
¹⁶ congregabit DGSC Armageddon S, Armagedon C ¹⁷ se-
ptimus + Angelus DSC ¹⁹ ei: illi SC ²¹ > Deum homines
SC magna facta: magnificata DG*

15. 1, 19. 2. bant septem fialas, et locutus est mecum di-
 Es. 23. 15-17. cens : Ueni, ostendam tibi damnationem me-
 Hier. 51. 13. retricis magnae, quae sedet super aquas mul-
 Nah. 3. 4. tas, ¹ cum qua fornicati sunt reges terrae, et
 Apoc. 14. 8, 2 inebriati sunt qui inhabitant terram de uino
 18. 3, 9. prostitutionis eius. Et abstulit me in deser-
 12. 3, 13. 1. 3 tum in spiritu. Et uidi mulierem sedentem
 super bestiam coccineam, plenam nominibus
 blasphemiae, habentem capita septem et cornua
 18. 6, 12, 16. 4 decem. Et mulier erat circumdata purpura
 Hier. 51. 7. et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso
 et margaritis, habens poculum aureum in ma-
 nu sua, plenum abominationum, et immun-
 2 Thess. 2. 7. 5 ditia fornicationis eius : et in fronte eius no-
 Apoc. 14. 8. men scriptum : *Mysterium : Babylon magna,*
mater fornicationum, et abominationum terrae.
 16. 6, 18. 24. 6 Et uidi mulierem ebriam de sanguine sancto-
 rum, et de sanguine martyrum Iesu. Et mi-
 raturus sum cum uidissem illam admiratione
 7 magna. Et dixit mihi angelus : Quare mira-
 ris? Ego tibi dicam sacramentum mulieris,
 et bestiae quae portat eam, quae habet capita
 13. 1, 2, 3, 12. 8 septem, et cornua decem. Bestia quam uidi-
 sti, fuit et non est, et ascensura est de abyssu,
 et in interitum ibit : et mirabuntur inhabitantes
 3. 5, 13. 8. terram, quorum non sunt scripta nomina in
 libro uitae a constitutione mundi, uidentes
 13. 18. 9 bestiam quia erat et non est. Et hic est sen-
 sus, qui habet sapientiam. Septem capita se-
 ptem montes sunt super quos mulier sedet, et
 10 reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus
 est, et alius nondum uenit : et cum uenerit,

17. ³ > in spiritu in desertum SC ⁴ inaurato C (1593, 1598)
 abominatione F^c (-nem *) SC inmunditiae A^c, inmunditiarum D
⁷ > dicam tibi SC ⁸ mirabantur AFG^c quia : quae DVSC

oportet illum breue tempus manere. Et be-¹¹
 stia quae erat et non est, et ipsa octaua est : et
 de septem est, et in interitum uadet. Et de-^{12 13. 1.}
 cem cornua quae uidisti, decem reges sunt, qui
 regnum nondum acceperunt, sed potestatem
 tamquam reges una hora accipiunt post be-
 stiam. Hi unum consilium habent, et uirtutem¹³
 et potestatem suam bestiae tradent. Hi cum¹⁴
 Agno pugnabunt, et Agnus uincet illos : quo-
 niam Dominus dominorum est et Rex regum,
 et qui cum illo sunt, uocati, electi, et fideles.
 Et dixit mihi : Aquas quas uidisti ubi mere-¹⁵
 trix sedet, populi sunt, et gentes et linguae.
 Et decem cornua quae uidisti, et bestiam : hi¹⁶
 odient fornicariam, et desolatam facient illam
 et nudam, et carnes eius manducabunt, et ip-
 sam igni concremabunt. Deus enim dedit in¹⁷
 corda eorum ut faciant quod est illi placitum :
 ut dent regnum suum bestiae donec consum-
 mentur uerba Dei. Et mulier quam uidisti¹⁸
 est ciuitas magna, quae habet regnum super
 reges terrae.

Et post haec uidi alium angelum descen-¹⁸
 dentem de caelo, habentem potestatem ma-
 gnā : et terra inluminata est a gloria eius.
 Et exclamauit in forti uoce dicens : Cecidit,²
 cecidit Babylon magna : et facta est habitatio
 daemoniorum, et custodia omnis spiritus in-
 mundi, et custodia omnis uolucris inmundae:
 quia de ira fornicationis eius biberunt omnes³
 gentes : et reges terrae cum illa fornicati sunt:

¹¹ uadit SC ¹² accipiunt AFG : accipient CDVSC ¹⁴ uocati
 + et DGZ ¹⁵ aquae DSC ¹⁶ et bestiam : in bestia SC
 igne S ¹⁷ > placitum est illi DSC ^{18. 2} forti uoce :
 fortitudine SC inmundae + et odibilis CSC ³ ira : uino
 irae SC

et mercatores terrae de uirtute deliciarum eius diuites facti sunt.

- Es. 48. 20, 52. 11.
Hier. 50. 8, 51. 6, 45.
2 Cor. 6. 17.
Gen. 18. 20, 21.
Hier. 51. 9.
Ps. 136 (7). 8.
Hier. 50. 29, 51. 49.
Es. 47. 7, 8.
Ezec. 28. 2 8.
Soph. 2. 15.
Es. 47. 9.
Apoc. 17. 6.
Es. 23. 17.
Ezec. 26. 16, 17, 27. 30, 35.
Es. 21. 9, Hier. 51. 8.
Apoc. 14. 8.
11 19 Ezec. 27. 12-35.
4 Et audiui aliam uocem de caelo, dicentem :
Exite de illa populus meus : ut ne participes
sitis delictorum eius, et de plagis eius non ac-
5 cipiatis. Quoniam peruenerunt peccata eius
usque ad caelum, et recordatus est Dominus
6 iniquitatum eius. Reddite illi sicut ipsa red-
didit : et duplicate duplicia secundum opera
eius : in poculo quod miscuit, miscite illi du-
7 plum. Quantum glorificauit se, et in deliciis
fuit, tantum date illi tormentum et luctum.
Quia in corde suo dicit : Sedeo regina, et ui-
8 dua non sum, et luctum non uidebo : ideo in
una die uenient plagae eius, mors et luctus
et fames, et igni comburetur : quia fortis est
9 Deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plan-
gent se super illam reges terrae, qui cum illa
fornicati sunt, et in deliciis uixerunt, cum uide-
10 rint fumum incendii eius : longe stantes pro-
pter timorem tormentorum eius, dicentes :
Uae, uae, ciuitas illa magna Babylon, ciuitas
illa fortis : quoniam una hora uenit iudicium
11 tuum. Et negotiatores terrae flebunt et luge-
bunt super illam, quoniam merces eorum ne-
12 mo emet amplius : merces auri et argenti, et
lapidis pretiosi et margaritae, et byssi et pur-
purae, et serici, et cocci : et omne lignum thyi-
num, et omnia uasa eboris, et omnia uasa de
lapide pretioso, et aeramento, et ferro, et mar-
13 more : et cinnamomum et amomum et odora-
mentorum, et ungenti et turis, et uini et olei,

⁶ sicut + et A SC reddidit + uobis V SC quod : quo FG SC
miscuit + uobis S miscete SC ⁸ igne SC ¹² merces CDF SC :
mercem AG, mercedem V ¹³ et amomum om. C thuris C

et similiae et tritici, et iumentorum et ouium,
 et equorum et redarum, et mancipiorum et
 animarum hominum. Et poma tua desiderii ¹⁴
 animae discessit a te, et omnia pingua et clara
 perierunt a te, et amplius illa iam non inue-
 nient. Mercatores horum, qui diuites facti sunt ¹⁵
 ab ea, longe stabunt propter timorem tormen-
 torum eius, flentes ac lugentes, ¹ et dicentes : ¹⁶
 Uae, uae, ciuitas illa magna, quae amicta erat
 byssino, et purpura et cocco, et deaurata est
 auro, et lapide pretioso et margaritis : quo- ¹⁷ Es. 23. 14.
 niam una hora destitutae sunt tantae diuitiae.
 Et omnis gubernator, et omnes qui in locum
 nauigant, et nautae, et qui maria operantur,
 longe steterunt, et clamauerunt uidentes locum ¹⁸
 incendii eius, dicentes : Quae similis ciuitati
 huic magnae ? Et miserunt puluerem super ¹⁹
 capita sua, et clamauerunt flentes et lugentes,
 dicentes : Uae, uae, ciuitas magna, in qua di-
 uites facti sunt omnes qui habent naues in
 mari de pretiis eius : quoniam una hora deso-
 lata est. Exulta super eam, caelum, et sancti, ²⁰ Dt. 32. 43.
 et Apostoli, et prophetae : quoniam iudicauit Hier. 51. 48.
 Deus iudicium uestrum de illa.

Et sustulit unus angelus fortis lapidem ²¹ Hier. 51.
 quasi molarem magnum, et misit in mare, di- 63, 64.
 cens : Hoc impetu mittetur Babylon magna
 illa ciuitas, et ultra iam non inuenietur. Et ²² Es. 24. 8.
 uox citharoedorum, et musicorum, et tibia Ezech. 26. 13.

¹³ rhedarum SC ¹⁴ om. tua DSC animae + tuae DSC
 discesserunt VSC ; discendent D clara ACG : praecclara DFVSC
¹⁵ disting. sunt, ab ea longe stabunt SC ¹⁶ bysso DVSC est :
 erat DSC ¹⁷ omnes : omnis CDFSC locum : lacum SC
 nauigat DFSC, nauigauit C maria ACG : mari DF ; in mari
 VSC ¹⁹ dicentes cum FGSC : et dic. AV, dicentesque
 C ; om. plane D ciuitas + illa VSC habebant SC ²⁰ et
 sec. om. CDSC ²¹ > illa magna ciu. A, > ciu. illa magna SC

- canentium, et tuba non audietur in te amplius:
et omnis artifex omnis artis non inuenietur in
te amplius : et uox molae non audietur in te
amplius : et lux lucernae non lucebit tibi ampli-
^{Hier. 7. 34, 23}
^{16. 9, 25. 10,}
^{33. 11.}
^{Es. 47. 9.}
amplius : et uox sponsi et sponsae non audietur
adhuc in te : quia mercatores tui erant prin-
cipes terrae, quia in ueneficiis tuis errauerunt
omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum
^{Hier. 51. 49. 24}
^{Apoc. 16. 6,}
^{17. 6.}
et sanctorum inuentus est : et omnium qui in-
terfecti sunt in terra.
7. 10. **19** Post haec audiui quasi uocem magnam tur-
barum multarum in caelo dicentium: Alleluia:
^{18. 20.}
^{4 Reg. (2}
^{Reg.) 9. 7.}
2 salus, et gloria, et uirtus Deo nostro est : quia
uera et iusta iudicia sunt eius, qui iudicauit de
meretrice magna quae corripit terram in pro-
stitutione sua, et uindicauit sanguinem seruo-
rum suorum de manibus eius. Et iterum
^{Apoc. 14. 11.}
3 dixerunt : Alleluia : et fumus eius ascendit in
4 saecula saeculorum. Et ceciderunt seniores
^{4. 4, 6, 10.}
4 uiginti quattuor, et quattuor animalia, et ado-
rauerunt Deum sedentem super thronum, di-
^{Ps. 21. 24}
^{(22. 23), 134.}
^{1.}
5 centes : Amen : Alleluia. Et uox de throno
exiuit, dicens : Laudem dicite Deo nostro,
omnes serui eius et qui timetis eum, pusilli et
^{Apoc. 1. 15,}
^{4. 1, 6. 1.}
6 magni. Et audiui quasi uocem turbae magnae,
et sicut uocem aquarum multarum, et sicut
uocem tonitruum magnorum, dicentium: Alle-
^{Eph. 5. 25-}
^{32.}
^{Apoc. 21.}
^{2, 9.}
7 luia : quoniam regnauit Dominus Deus noster
8 omnipotens. Gaudeamus et exultemus, et de-
^{Ps. 44. 11-16}
^{(45. 10 15).}
^{Es. 61. 10.}
mus gloriam ei : quia uenerunt nuptiae Agni,
8 et uxor eius praeparauit se. Et datum est illi

²² te *pr.* : ea CF te *sec.* : ea CV (*def.* F) te *tert.* : ea CFV
²³ tibi : in te SC 19. ¹ om. magnam SC barbarum cum
FGSC : tubarum ACV ; aquarum D salus CDFC : laus AGVS
⁴ uigintiquattuor uno uerbo C ⁶ turbae GSC : tubae *rell.* toni-
truorum DSC

ut cooperiat se byssinum splendens, candidum.
Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum.
Et dicit mihi : Scribe : Beati, qui ad caenam
nuptiarum Agni uocati sunt. Et dicit mihi :
Haec uerba uera Dei sunt. ¹ Et cecidi ante
pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi :
Uide ne feceris : conseruus tuus sum, et fra-
trum tuorum habentium testimonium Iesu.
Deum adora : testimonium enim Iesu est
spiritus prophetiae.

Et uidi caelum apertum, et ecce equus al-
bus, et qui sedebat super eum uocabatur Fide-
lis, et Uerax uocatur, et cum iustitia iudicat et
pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis, et
in capite eius diademata multa, habens nomen
scriptum, quod nemo nouit nisi ipse. Et ue-
stitus erat uestem aspersam sanguine : et uo-
catur nomen eius, Uerbum Dei. Et exercitus
qui sunt in caelo, sequebantur eum in equis
albis, uestiti byssinum album, mundum. Et
de ore ipsius procedit gladius acutus, ut in ipso
percutiat gentes : et ipse reget eos in uirga
ferrea : et ipse calcet torcular uini furoris irae
Dei omnipotentis. Et habet in uestimento et
in femore suo scriptum : Rex regum, et Domi-
nus dominantium.

Et uidi unum angelum stantem in sole : et
clamauit uoce magna, dicens omnibus auibz
quae uolabant per medium caeli : Uenite, con-
gregamini ad caenam magnam Dei : ut mandu-

Lc. 14. 15.
Apoc. 21. 5.

22. 8, 9.
Act. 10. 25,
26.

Ioh. 1. 51.
Zach. 6. 3.
Es. 11. 3, 4.
Apoc. 6. 2.

1. 14.
Dan. 10. 6.

Es. 63. 2 3.
Ioh. 1. 1.

Apoc. 3. 4.

1. 16, 2. 27,
14. 20.
Ps. 2. 9.
Es. 11. 4,
63. 3.

Apoc. 17. 14.

Hier. 12. 3.
Ezec. 39. 17
20.

⁸ byssino C^{SC} splendenti S^C; *deinde* + et D^{SC} candido
C^{SC} ⁹ dicit : dixit *bis* C, *pr.* S > Dei uera G^{SC} ¹¹ om. uoca-
tur V^{SC} ¹³ ueste aspersa CG^{SC} uocabatur FV^S ¹⁴ byssino
C^{SC} albo C^{SC}; *deinde* + et S^C mundo C^{SC} ¹⁵ ipsius :
cuius S^C gladius + ex vtraque parte S^C cas C^{SC} ¹⁶ focmore
S^C ¹⁷ uenite + et S^C

- Apoc. 6. 15. cetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum ac seruorum, et pusillorum ac magnorum.
11. 7, 13. 1, 19
17. 14. Et uidi bestiam, et reges terrae, et exercitus eorum congregatos ad faciendum proelium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu eius. Et adprehensa est bestia, et cum illo pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiae, qui et adorant imaginem eius. Uui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius: et omnes aues saturatae sunt carnibus eorum.
13. 11-17, 20. 20
Dan. 7. 10, 11. Et uidi angelum descendentem de caelo, habentem clauem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Et adprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus et Satanas, et ligauit eum per annos mille: et misit eum in abyssum, et clausit, et signauit super illum ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni: post haec oportet illum solui modico tempore.
10. 1, 9. 1. 20
Gen. 3. 1. 2
Iob. 1. 6.
Zach. 3. 1. 3
Apoc. 12. 3, 9. 3
Et uidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis: et animas decollatorum propter testimonium Iesu, et propter uerbum Dei, et qui non adorauerunt bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus aut in manibus suis, et uixerunt et regnauerunt cum Christo mille annis.
- Dan. 7. 9. 4
Mt. 19. 28.
Lc. 22. 30.
1 Cor. 6. 2, 3. 4
Et uidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis: et animas decollatorum propter testimonium Iesu, et propter uerbum Dei, et qui non adorauerunt bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus aut in manibus suis, et uixerunt et regnauerunt cum Christo mille annis.
- Lc. 20. 35.
1 Cor. 15. 23.
1 Thess. 4. 16. 5
Ceteri mortuorum non uixerunt donec con-

¹⁸ ac: et bis SC ¹⁹ praelium C (non S) ²⁰ illo: illa D,
ea SC characterem SC > et qui CDSC adorauerunt
CDSC 20. ³ anni + et VSC ⁴ characterem SC

summentur mille anni. Haec est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem 6 in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. 2. 11, 21. 8. 5. 10.

Et cum consummati fuerint mille anni, sol-7 uetur Satanas de carcere suo, ¹ et exibat, et se-8 ducet gentes quae sunt super quattuor angulos terrae, Gog et Magog, et congregabit eos in proelium, quorum numerus est sicut harena maris. Et ascenderunt super latitudinem ter-9 rae, et circumierunt castra sanctorum, et ciuitatem dilectam. Et descendit ignis a Deo de caelo, et deuorauit eos: et diabolus qui sedu-10 cebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudopropheta, et cruciabuntur die ac nocte in saecula saeculorum. Ezec. 38. 2, 39. 1. Ezec. 38. 9, 16. Hab. 1. 6. Apoc. 14. 10, 16. 13, 19. 20.

Et uidi thronum magnum candidum, et se-11 dentem super eum, a cuius conspectu fugit terra et caelum, et locus non est inuentus ab eis. Et uidi mortuos magnos et pusillos stantes 12 in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est uitae: et iudicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. Et dedit 13 mare mortuos qui in eo erant: et mors et inferus dederunt mortuos qui in ipsis erant: et iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et inferus, et mors missi sunt in 14 stagnum ignis: haec mors secunda est, sta- 1. 2. 6. 14, 21. 1. 2 Pet. 3. 10. Mt. 16. 27, 25. 31. Dan. 7. 10. 2 Cor. 5. 10.

⁸ praelium $\mathfrak{C}$ *Inc. u. 8* Et ascend., ⁹ Et descendit, ¹⁰ et pseudopr. $\mathfrak{C}$ ¹¹ om. et quint. D $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹¹ om. ab G $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹³ infernus D $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ mortuos + suos $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ ¹⁴ infernus DF $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$ > est mors secunda $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$; *deinde om.* stagnum ignis $\mathfrak{S}\mathfrak{C}$

- Apoc. 3. 5. 15 gnum ignis. Et qui non est inuentus in libro
 Mt. 13. 42, uitae scriptus, missus est in stagnum ignis.
 50, 25. 41. 21 Et uidi caelum nouum et terram nouam :
 Es. 65. 17. primum enim caelum et prima terra abiit, et
 2 Pet. 3. 13. mare iam non est. Et ciuitatem sanctam Hierusalem
 Apoc. 3. 12. nouam uidi descendentem de caelo
 Es. 61. 10. a Deo, paratam sicut sponsam ornatam uiro
 Ezech. 37. 27. suo. Et audiui uocem magnam de throno di-
 2 Cor. 6. 16. centem : Ecce tabernaculum Dei cum homini-
 bus, et habitabit cum eis : et ipsi populus eius
 erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus :
 Es. 35. 10. 4 et absterget Deus omnem lacrimam ab oculis
 Apoc. 7. 17. eorum : et mors ultra non erit, neque luctus,
 neque clamor, neque dolor erit ultra, quia
 2 Cor. 5. 17. 5 prima abierunt. Et dixit qui sedebat in
 Es. 65. 17. throno : Ecce noua facio omnia. Et dicit :
 Scribe, quia haec uerba fidelissima sunt et uera.
 Apoc. 1. 8, 6¹ Et dixit mihi : Factum est. Ego sum α et ω :
 22. 13. initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte
 Es. 55. 1. aquae uiuae, gratis. Qui uicerit, possidebit
 2 Reg. (2 7 haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius.
 Sam.) 7. 14, 24. 8 Timidis autem, et incredulis, et execratis, et
 2 Cor. 6. 18. homicidis, et fornicatoribus, et ueneficis, et
 Apoc. 22. 15. idolatris, et omnibus mendacibus, pars illorum
 Rom. 1. 29-32. erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod
 1 Tim. 1. 9-11. est mors secunda.
 1 Cor. 6. 9, 10. 9 Et uenit unus de septem angelis habenti-
 Apoc. 15. 1, bus fialas plenas septem plagis nouissimis, et
 7, 17. 1, 19. 7. locutus est mecum dicens : Ueni, ostendam
 Ezech. 40. 2. 10 tibi sponsam, uxorem Agni. Et sustulit me
 in spiritu in montem inagnum et altum, et

15 > inuentus est SC 21. 2 Et + ego Iohannes VSC > uidi
 ciu. sanctam (sanctam ciu. SC) Hierus. nouam VSC disting.
 de caelo, a Deo paratam S 5 dicit : dixit FSC : *deinde* + mihi
 DFVSC 6 uiuae : uitae DSC 8 idololatris SC 9 ueni
 + et GSC

ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem
 descendentem de caelo a Deo, habentem clari- 11
 tatem Dei : lumen eius simile lapidi pretioso
 tamquam lapidi iaspidis, sicut crystallum. Et 12 Ezec. 48. 31-
 habebat murum magnum et altum, habens 34.
 portas duodecim : et in portis angelos duode-
 cim, et nomina scripta, quae sunt nomina duo-
 decim tribuum filiorum Israhel. Ab oriente 13
 portae tres : et ab aquilone portae tres : et ab
 austro portae tres : et ab occasu portae tres.
 Et murus ciuitatis habens fundamenta duode- 14
 cim, et in ipsis duodecim nomina duodecim
 Apostolorum Agni. Et qui loquebatur me- 15 Ezec. 40. 3-5.
 cum, habebat mensuram harundine auream, Apoc. 11. 1.
 ut metiretur ciuitatem, et portas eius et mu-
 rum. Et ciuitas in quadro posita est, et longi- 16 Ezec. 43. 16 :
 tudo eius tanta est quanta et latitudo : et 48. 16, 17.
 mensus est ciuitatem de harundine per sta-
 dia duodecim milia : longitudo et latitudo et
 altitudo eius aequalia sunt. Et mensus est 17
 murus eius centum quadraginta quattuor cubi-
 torum, mensura hominis, quae est angeli. Et 18
 erat structura muri eius ex lapide iaspide : ipsa
 uero ciuitas auro mundo simile uitro mundo.
 Fundamenta muri ciuitatis omni lapide pre- 19 Es 54. 11, 12.
 tioso ornata. Fundamentum primum, iaspis :
 secundus, saphirus : tertius, carcedonius : quar-
 tus, zmaragdus : quintus, sardonix : sextus, sar- 20

¹¹ Dei + et SC ¹² habens : habentem SC angelos cum
 DGSC : angulos ACV ; om. et in por. ang. duod. F inscripta
 AGSC ¹⁴ duodecim tert. etiam A (perperam om. Tisch.)
¹⁶ harundine + aurea SC milia et SC > altitudo et latitudo
 SC ¹⁷ murus AFG : muros CDV ; murum SC ¹⁸ aurum
 mundum SC ¹⁹ + Et ad init. SC fudamenta lapsu S
^{19, 20} secundus, tertius, etc. : secundum, tertium, etc. SC sap-
 phirus SC carcedonius FGV (carcid.) : calcidonius AC, calced.
 SC ; sardonix D smaragdus SC sardonix SC sardius VSC

dinus : septimus, crysolitus : octauus, beryllus :
 nonus, topazius : decimus, crysoprassus : un-
 decimus, iacinthus : duodecimus, amethystus.

21 Et duodecim portae duodecim margaritae sunt
 per singulas : et singulae portae erant ex singulis
 margaritis : et platea ciuitatis aurum mundum,

22 tamquam uitrum perlucidum. Et templum non
 uidi in ea : Dominus enim Deus omnipotens tem-

Apoc. 22. 5. 23 plum illius est, et Agnus. Et ciuitas non eget
 Es. 60. 19, 20. sole neque luna, ut luceant in ea : nam claritas
 Dei inluminauit eam, et lucerna eius est Agnus.

Es. 60. 3. 24 Et ambulabunt gentes per lumen eius : et reges
 terrae adferent gloriam suam et honorem in

Es. 60. 11. 25 illam. Et portae eius non claudentur per
 26 diem : nox enim non erit illic. Et adferent

Apoc. 22. 15. 27 gloriam et honorem gentium in illam. Nec
 3. 5. intrabit in ea aliquod coinquinatum, et faciens
 abominationem et mendacium, nisi qui scripti

Ezec. 47. 1, 22 sunt in libro uitae Agni. Et ostendit mihi flu-
 12. uium aquae uiuae, splendidum tamquam cry-
 Zach. 14. 8. stallum, procedentem de sede Dei et Agni.

Gen. 2. 9. 2 In medio plateae eius et ex utraque parte flu-
 minis lignum uitae, adferens fructus duode-
 cim, per menses singulos reddens fructum

Zach. 14. 11. 3 suum, et folia ligni ad sanitatem gentium. Et
 Gen. 3. 17. omne maledictum non erit amplius : et sedes
 Mt. 5. 8. Dei et Agni in illa erunt, et serui eius seruiant
 1 Cor. 13. 12. 21. 25. illi. Et uidebunt faciem eius : et nomen eius
 1 Ioh. 3. 2. 4 in frontibus eorum. Et nox ultra non erit :

Apoc. 3. 12, 14. 1. 5
 21. 25. 5 in frontibus eorum. Et nox ultra non erit :

Dan. 7. 18, 27. 20 crysolitus V, et -lytus G. crisolitus AD : chrysolitus F, cryso-
 lithus C, chrysolithus SC crysoprassus G, et A (chryso.), cryso-
 prassus C : chrysoprasus SC ; chrysoliprassus (F) V hyacinthus
 SC 23 inluminabit DGV S (ill.) 24 in lumine VSC 27 nec :
 non DSC eam SC et pr. : aut SC > abom. faciens SC
 22. 1 uiuae ACFS : uitae DGV C 2 per menses singulos
 reddens DVSC : per m. singula reddentia A*FG, per m. singulos
 reddentes A^c C (reddentia) 3 et sec. : sed SC

et non egebunt lumine lucernae, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus inluminat illos, et regnabunt in saecula saeculorum.

Et dixit mihi : Haec uerba fidelissima et 6 uera sunt. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit angelum suum ostendere seruis suis quae oportet fieri cito. Et ecce uenio 7 uelociter. Beatus qui custodit uerba prophetiae libri huius.

Apoc. 21. 5.
1 Cor. 14. 32.

Apoc. 3. 11.
1. 3.

Et ego Iohannes, qui audiui et uidi haec : et 8 postquam audissem et uidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi haec ostendebat. Et dicit mihi : Uide ne feceris : con- 9 seruus tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui seruant uerba libri huius : Deum adora.

19. 10.
Act. 10. 26.
Mt. 4. 10.

Et dicit mihi : Ne signaueris uerba prophe- 10 tiae libri huius : tempus enim prope est. Qui 11 nocet, noceat adhuc : et qui in sordibus est, sordescat adhuc : et iustus iustitiam faciat adhuc : et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce 12 uenio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. Ego *a* et *ω*, 13 primus et nouissimus, principium et finis. Beati qui lauant stolas suas, ut sit potestas 14 eorum in ligno uitae, et portis intrent in ciuitatem. Foris canes et uenefici, et inpu- 15 dices, et homicidae, et idolis seruientes, et omnis qui amat et facit mendacium.

Apoc. 10. 4.
1. 3.
Dan. 12. 10.

Es. 40. 10,
62. 11.

Apoc. 1. 8,
17, 21. 6.

7. 14, 2. 7, 21.
27.
Gen. 2. 9.

Apoc. 21. 8.
1 Cor. 6. 9,
10.
Gal. 5. 19-21.

Ego Iesus misi angelum meum testificari 16

Apoc. 1. 1.

⁵ inluminabit DF (-uit), illuminabit SC ⁶ > sunt et uera DSC spirituum SC, et -tum FGV, -tu D : omnipotens A ; hominipotens spiritus C ⁹ dixit DSC conseruus + enim SC uerba + prophetiae SC ¹¹ iustus : qui iustus est SC iustitiam faciat : iustificetur SC ¹³ ego + sum DVSC ¹⁴ suas + in sanguine agni DSC portis : per portas DVSC

5. 5. uobis haec in ecclesiis. Ego sum radix et
 Es. 11. 1. genus Daud, stella splendida et matutina.
 Num. 24. 17.
 Ioh. 4. 10, 17 Et Spiritus et sponsa dicunt : Ueni. Et qui
 7. 37-39. audit, dicat : Ueni. Et qui sitit, ueniat : qui
 Apoc. 21. 2, 6. uult, accipiat aquam uitae gratis.
- Dt. 4. 2, 12. 18 Contestor ego omni audienti uerba prophe-
 Apoc. 15. 1, 6. 32. tiae libri huius : Si quis adposuerit ad haec,
 adponet Deus super illum plagas scriptas in
 19 libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis li-
 bri prophetiae huius, auferet Deus partem eius
 de ligno uitae, et de ciuitate sancta, et de his
 quae scriptae sunt in libro isto.
- 20 Dicit qui testimonium perhibet istorum :
 1 Cor. 16. 22. Etiam uenio cito : Amen. Ueni Domine Iesu.
 Rom. 16. 20. 21 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum om-
 nibus. Amen.

EXPLICIT APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI

17 ueniat + et SC 18 ego : enim SC 19 ligno ACG :
 libro FVSC ; libro uitae et de ligno D 20 omnibus + uobis
 FVSC om. subscr. SC

